

ประชุม กฎหมายประจำศก

เล่ม ๔

กฎหมายรัชชกาลที่ ๒-๓
จ.ศ. ๑๑๗๒, ๑๑๗๓, ๑๑๗๔, ๑๑๗๖,
๑๑๗๘, ๑๑๘๑, ๑๑๘๖, ๑๑๘๑, ๑๑๘๗,
๑๑๘๘, ๑๒๐๕

และ

รวมกฎหมายและกฎข้อบังคับ
เกี่ยวกับการราชทัณฑ์

รวบรวมโดย

นายร้อยตำรวจโท เสถียร ดายลักษณ์
แพทย์ประกาศนียบัตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและเนติบัณฑิตสยาม
เคยเป็นผู้สอนกฎหมายโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
และโรงเรียนพลตำรวจ

๑๓๑

สงวนลิขสิทธิ์

02/12/2565

พิมพ์ครั้งแรกวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๘

๒๐ ๖ บอกแก่คำผิด

เนื่องจากหนังสือประชุมกฎหมายประจำศกบางเล่ม และนิตยสาร
เล่ม ๑ ของมกราคมค.ศ.บางแห่ง จึงขอได้โปรดแก้ไขให้ถูกต้องต่อไปนคอ :-

เล่มที่	หน้า	บรรทัด	คำว่า	แก้เป็น
๕๘				
(นิตยสารเล่ม ๑)	๓๕๘	๖	โทษ	โทษ
๖๖	๓๘๒	๓๐	วินยณ	วินยณ
๖๖	๓๐๕๘	๓๓	๒๕๗๘	๒๕๗๘
๖๖	๓๓๘๖	๓๕	(แผนกราชกิจ)	(แผนกราชกิจ)
๕๗	๗๖๘	๓๕	มหาดไทย	กตาทิม
๕๖	๗๗๗	สุดท้าย	มาตรา ๒๖	มาตรา ๓๖
๖๖	๘๓๗	๘	เป็น	เป็น
๖๖	ดาราบัญ (๓๓)	ระวาง ๓-๕		พระราชบัญญัติเก็บเงิน รัชชูปการในตำบลวัง มหากร ตำบลสายตำ- โพง และตำบลพนม- เค็ช ที่องค์ข้าเขต ท่าตะโก จังหวัดนคร- สวรรค์ พ.ศ. ๒๕๗๖
	(เพิ่มดาราบัญ)			หน้า ๘๘๓

(ข)

เล่มที่	หน้า	บรรทัด	คำว่า	แก้เป็น
๕๖	สารบัญ (๓๒)	๓๕	ตัดหางาน	จัดหางาน
๕๕	๒๖๕	๓๘	มาตรา ๓	มาตรา ๘
๕๕	๒๕	๖	๓๖๐, ๓๖๐	๓๖๐, ๓๖๐
๖๖	๒๘	๓๘	เข้าเข้า	เข้า
๖๖	๕๐	๒	เปิดย่น	เต็มคำว่า เบน คอตวย
๖๖	๒๒๘	๓	ให้	(จัดออก)
๖๖	๒๖๓	๓๓	ผู้รับ	ผู้ไต่รับ
๖๖	๒๗๓	๖	พฤศจิกายน	พฤษภาคม
๖๖	๒๗๓	๓๕	(ก.ค. ๓๘๓๓)	(ก.ค. ๓๘๓๓)
๖๖	๓๒๓	๒๓	พระ	พระมหา
๖๖	๓๕๓	๓๖	๓๗ “เพอการ”	๓๗ ของ “เพอการ”
๖๖	๓๗๒	๓๗	ชื่อใบบังคับ	ชื่อโฉนดใบบังคับ
๖๖	๓๗๕	๘	เหมือนคน	เหมือนกันคน
๖๖	๔๕๒	๓	พิด)	(ร้อยพิด)
๖๖	๔๕๖	๒	จนไร	จนเพื่อไร
๖๖	๕๐๗	๓	เข้าในเกณฑ์	เข้าเกณฑ์
๖๖	๕๐๗	๓๘	วันที่ ๒๐	วันที่ ๓๕
๕๓	๓๒๓	สุดท้าย(พุดไม้) ๒๖๘		๕๖๗
๓๖	สารบัญ (๕)	สุดท้าย	๓๗๘	๓๗๗
๓๕	สารบัญ (๓)	๗	รักษามา	รักษาข้างมา
๒๒	๘	เต็มระวางบรรทัด ๕-๕		“มาตรา ๕”
๖๖	๕๘	๓๓	มาตรา ๓๒๓	มาตรา ๓๓๓

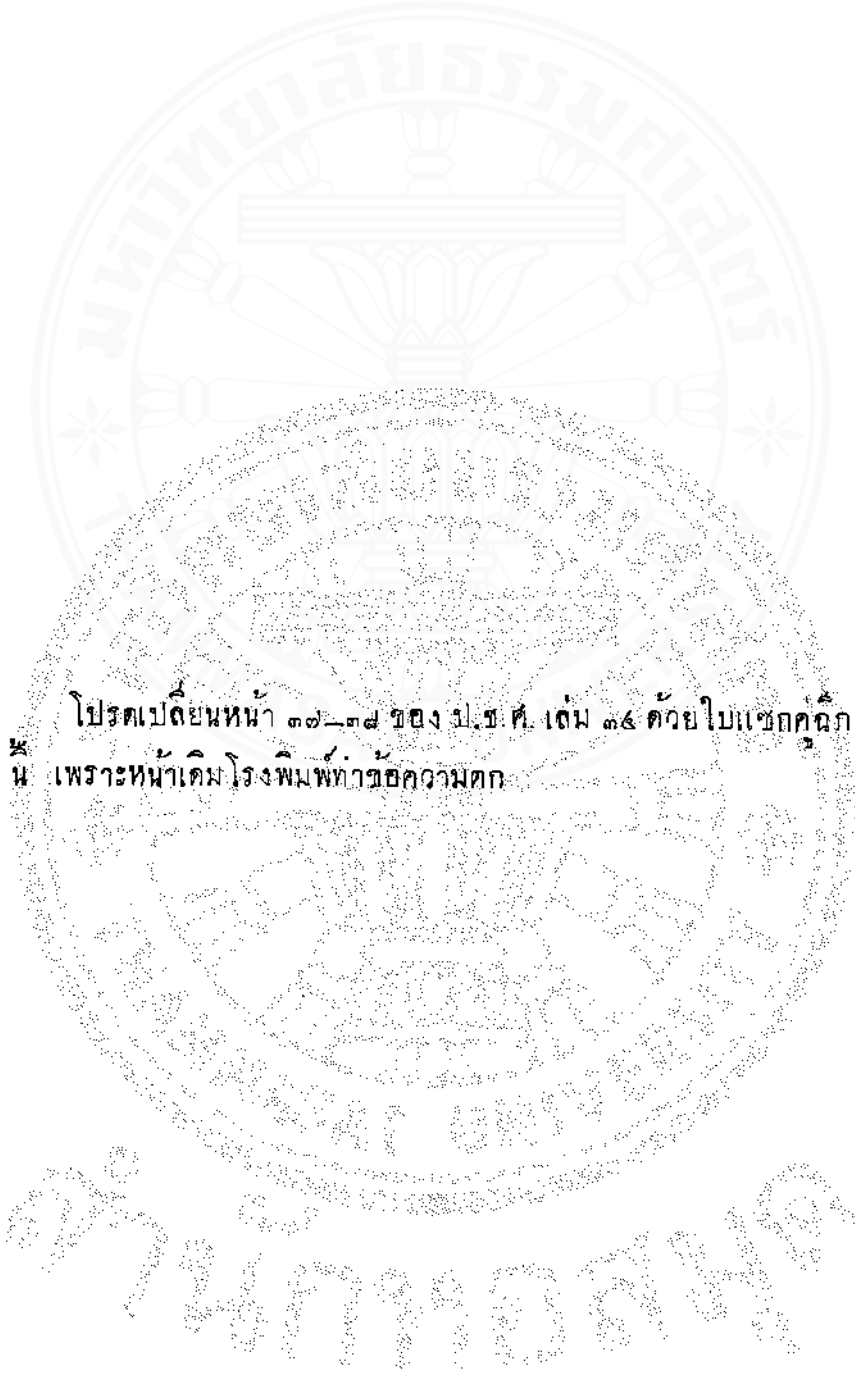
(ค)

<u>เล่มที่</u>	<u>หน้า</u>	<u>บรรทัด</u>	<u>คำว่า</u>	<u>แก้เป็น</u>
๒๒	๘๗	เคิมระวางบรรทัด๓๓-๓๒		“มาตรา ๒๐๓”
				ตั้งถางหน้ากระดาษ
๓๘	๓๗	ดาร์บาย (๓) บรรทัด ๓๓	๒๖๐	๓๖๐
๓๙	๓๗	ดาร์บาย (๔) เคิมตั้งในระวางบรรทัด๓-๔		กฎเกณฑ์กระทรวง
				มหาดไทย สำหรับ เก็บ
				เงินค่าแรงผูกข้อมือ
				ในมณฑลต่าง ๆ ร.ศ.
				๓๒๒ หน้า ๘๘๒

คำนำ

ประชุมกฎหมายประจำศกเล่ม ๕ นี้ แบ่งเป็น ๓ ภาค คือ
ภาค ๑ รวมกฎหมายที่ประกาศในรัชกาลที่ ๒ ในปี จ.ศ. ต่าง ๆ
คือ จ.ศ. ๑๓๗๒, ๑๓๗๓, ๑๓๗๔, ๑๓๗๖, ๑๓๗๗, ๑๓๗๘
ภาค ๒ รวมกฎหมายที่ประกาศในรัชกาลที่ ๓ ในปี จ.ศ. ต่าง ๆ
คือ จ.ศ. ๑๓๘๖, ๑๓๘๗, ๑๓๘๘, ๑๓๘๙, ๑๓๙๕ และโดยฉพาะ
กฎหมายปี จ.ศ. ๑๓๘๘ นั้น เป็นแต่เพียงนำกฎหมายลักษณะโจรห้า
เล่มในกฎหมายตราห้าดวงมาประกาศอีกครั้งหนึ่งเท่านั้น ฉะนั้น
ในเล่มนี้จึงเป็นแต่เพียงอ้างถึง (ให้ดูในประชุมกฎหมายประจำศก
เล่ม ๒ หน้า ๒๘) ได้เท่านั้น

ภาค ๓ รวมกฎหมาย, กฎข้อบังคับ และประกาศต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับ
การราชทัณฑ์ การที่นำกฎหมายกฎข้อบังคับและประกาศเกี่ยวกับ
การราชทัณฑ์มารวมไว้ในที่นี้ ก็เนื่องจากกฎหมายกฎข้อบังคับและ
ประกาศเหล่านี้ โดยมากมิได้ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
ผู้รวบรวมค้นพบภายหลัง จึงไม่มีปรากฏในหนังสือประชุมกฎหมาย
ในเล่มที่รวมกฎหมายปีนั้น ๆ ผู้รวบรวมเห็นว่า กฎหมาย, กฎข้อ
บังคับ และประกาศเหล่านี้ ถ้าบัญญัติไม่เรียบร้อยสำหรับผู้ทำงาน
เกี่ยวกับ การปกครอง และ นักศึกษา ผู้สนใจในกฎหมายอาญา,
อาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา (Criminology & Penology) จึงได้นำ
มารวมพิมพ์ไว้ในแห่งเดียวกันนี้ โดยเป็นการเพิ่มขึ้นจากความตั้งใจ

โปรดเปลี่ยนหน้า ๓๗-๓๘ ของ บ.ร.ศ. เดิม ๓๕ ด้วยใบเช็กคู่มือ
นี้ เพราะหน้าเดิมโรงพิมพ์ทำข้อความตก

เดิม มุ่งหมายเพื่อความครบถ้วน และให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้หนังสือฉบับสำคัญ

กฎหมายในภาค ๑-๒ นั้น เป็นกฎหมายที่คัดจากคณดรรชนีหอสมุดศิริยาณ แห่งเดียว คณดรรชนีเป็นสมุดช่วยและคณอักษรเขียนบางฉบับคณดรรชนีฉบับเดิมอ่านไม่ออก แต่เจ้าหน้าที่คัดลอกไว้โดยเปลี่ยนเป็นอักษรสมัยปัจจุบัน บางฉบับก็ขจัดเงินอ่านได้ แต่เป็นอักษรอย่างสมัยโบราณ ผู้รวบรวมได้คัดลอกโดยใช้ตัวอักษรเช่นเดียวกับคณดรรชนีฯ คณดรรชนีที่กล่าวนี้ คือเป็นหนังสือฉบับเขียนของหอสมุดศิริยาณ เลขที่ ๓๓๑, ๓๓๒, ๓๓๓, ๓๓๔, ๓๓๕, ๓๓๖, ๓๓๗, ๓๓๘, ๓๓๙, ๓๔๐, ๓๔๑, ๓๔๒, ๓๔๓ ซึ่งเป็นที่มาของภาค ๑-๒ แห่งหนังสือประชุมกฎหมายเล่มนี้

ที่มาของกฎหมาย, กฎข้อบังคับ และประกาศต่างๆ ในภาค ๓ ของหนังสือเล่มนี้ คือ หนังสือพระราชบัญญัติและกฎข้อบังคับ ซึ่งทางราชการได้รวบรวมพิมพ์ ขึ้นใช้ ในกรมราชทัณฑ์กระทรวงมหาดไทยซึ่งมีหลายเล่มด้วยกัน

หนึ่งในการรวบรวมหนังสือเล่มนี้ (ภาค ๑-๒) ผู้รวบรวมได้รับความสะดวกด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากเจ้าหน้าที่ของหอสมุดแห่งชาติ มีนายเถา ศิริขันธ์ (เปรี๊ญ) เป็นคน และได้ได้รับความช่วยเหลือในการคัดลอกคณดรรชนีจากนางสาวผอบ ชาริมนต์ ครูโรงเรียนสตรี "จอมสุรางค์อุปถัมภ์" แห่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหลายตอน ผู้รวบรวมขอแสดงความขอบคุณท่านที่ช่วยเหลืออุปการะ โดยทั่วกัน

นายร้อยตำรวจโท เสถียร ฉายลักษณ์

ผู้รวบรวม

สารบัญ

ประกาศกระแสพระบรมราชโองการ

จ.ศ. ๑๑๙๑ (พ.ศ. ๒๓๓๒ หรือ ร.ศ. ๕๙)

ประกาศตั้งพักชำระค่าธรรมเนียมอากรระงับจาก

๖๕

กฎหมาย,พระราชบัญญัติ

จ.ศ. ๑๑๗๒ (พ.ศ. ๒๓๕๓ หรือ ร.ศ. ๒๙)

กฎหมายชำระเลข บัณฑิตไทยศก จ.ศ. ๑๑๗๒

๓

กฎหมายตั้งดี (กฎศักดิ์)

๗

กฎหมายพระราชบัญญัติคดีดินแดน จ.ศ. ๑๑๗๒

๓๗

จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔ หรือ ร.ศ. ๓๐)

กฎหมายห้ามมิให้เลี้ยงไก่นกปลาได้ จนแตกคึกคึกการพนัน

จ.ศ. ๑๑๗๓

๓๕

จ.ศ. ๑๑๗๔ (พ.ศ. ๒๓๕๕ หรือ ร.ศ. ๓๑)

กฎหมาย พระราชบัญญัติ เรื่อง ช่วยไฟร์หลวง รัชกาลที่ ๒

จ.ศ. ๑๑๗๔

๓๗

(๒)

หน้า

กฎหมายพระราชบัญญัติฉบับพระราชกฤษฎีกา ๒ จ.ศ. ๑๓๗๕ ๕๓

จ.ศ. ๑๑๗๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗ หรือ ร.ศ. ๓๓)

กฎหมายห้ามมิให้เดินการพนัน คือ เค็ดบัด แหว่ง
กอบเข้ด้าว เรียงเบ้ย ผ่านกต้ายข่าม ทายอ้ง ทายปลาไหล
ทายกต๊บบมุงคุด รุกไม้คัมพุด เดือนอนันทิน จ.ศ. ๑๑๗๖ ๕๕

จ.ศ. ๑๑๗๗ (พ.ศ. ๒๓๕๘ หรือ ร.ศ. ๓๕)

กฎหมายพนักงานพระโสดงเสวย ๕๘

จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๖๒ หรือ ร.ศ. ๓๘)

พระราชบัญญัติห้ามสูบบุหรี่ ๕๓

จ.ศ. ๑๑๗๙ (พ.ศ. ๒๓๖๓ หรือ ร.ศ. ๓๙)

พระราชกำหนดให้เรียกเช่าค่านารายคดี ๒ ถึงคอง ๒ ถึง ณ
เดือน ๑๑ บั๊วอถนัถษตรศก ๕๘

จ.ศ. ๑๑๘๐ (พ.ศ. ๒๓๖๔ หรือ ร.ศ. ๔๐)

กฎหมายพระราชบัญญัติห้ามมิให้ประทุษร้ายตน ๖๐

พระราชบัญญัติค่าธรรมเนียมความ จ.ศ. ๑๑๘๑ ๖๘

(๓)

หน้า

จ.ศ. ๑๑๙๙ (พ.ศ. ๒๓๙๐ หรือ ร.ศ. ๕๖)

กฎหมายลักษณะโจรห้าแผ่นดิน

๗๖

จ.ศ. ๑๒๐๕ (พ.ศ. ๒๓๙๖ หรือ ร.ศ. ๖๒)

พระราชกำหนดเรื่องทำเงินปลอม

๗๖

กฎกระทรวงและกฎข้อบังคับต่าง ๆ

จ.ศ. ๑๑๓๒ (พ.ศ. ๒๓๕๓ หรือ ร.ศ. ๒๙)

กฎว่าด้วยไฟรั้งท่าตั้งแต่เดาหัวเมืองขึ้นมะแม จ.ศ. ๑๑๗๒ ๒๗

จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔ หรือ ร.ศ. ๓๐)

กฎห้ามไม่ให้ซื้อดินขายดินขึ้นดินขึ้นมะแม จ.ศ. ๑๑๗๓ ๓๒

กฎหมายและกฎข้อบังคับ

เกี่ยวกับการราชทัณฑ์

หน้า ๗๙

ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๔

ภาค ๑

กฎหมายที่ประกาศในรัชกาลที่ ๒

คือ

- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๗๒ (พ.ศ. ๒๓๕๓ หรือ ร.ศ. ๒๙)
- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔ หรือ ร.ศ. ๓๐)
- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๗๔ (พ.ศ. ๒๓๕๕ หรือ ร.ศ. ๓๑)
- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๗๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗ หรือ ร.ศ. ๓๓)
- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙ หรือ ร.ศ. ๓๕)
- กฎหมาย จ.ศ. ๑๑๘๑ (พ.ศ. ๒๓๖๒ หรือ ร.ศ. ๓๘)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๗๒

(พ.ศ. ๒๓๕๓ หรือ ร.ศ. ๒๗)

กฎหมายชำระเลข ปีมะเมียโทศก จ.ศ. ๑๑๗๒

กฎหมายให้ไว้แก่กรมพระสุรัสวดีช่วยขวาในนอกให้กฎหมาย
บอกแก่เจ้าพระยาแลพระยาพระคลังเมืองเจ้าราชชนกตุนหมื่นพัน
ทนายฝ่ายทหารพลเรือน แลชาวท่ามหาดเล็กขอเฝ้าเจ้าต่างกรมแลต่าง
กรมมิได้ แลข้าหลวงกรมฝ่ายหน้าในข้าหลวงกรมพระราชวังบวร
ผู้รักษาเมือง ผู้ทรงกรมการณเมือง } ปากใต้ฝ่ายเห็นขอณาประ-
ชาราษฎร์จงทั่ว ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกรมหือศิวราชา-
รามาชินทีศรีวิสุทธิคุณวิบุตปรีชาฤทธิราเมศวรราชบรมนารถบรม
บพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงจตุรงค์พิชิตกษัตริย์เดิเล็กพิชิตราช-
ธรรม อนันตวิริยาธิโกศลารัตน์ กอบด้วยบรมมหากรุณาปรีชาญาณ
พระบวรราชต้นตานหมายมั่น ในกฤตดาพินหารการพระราชฤศัด จัก
ทะนุบำรุงรักษารพระบวรพุทธศาสน่าเป็นอัครศาสนูปถัมภก จะให้
พระพุทธรศาสน่าเป็นที่ปราศนการเลื่อมใส พระราชหฤทัยจตุรงค์โอบ
อ้อมรักษาดมณพราหมณ์ ไพร่ฟ้าประชากรทั่วทุกประเทศพระราช

อาณาจักรเขตชอขบฉันทเดมา บรรดาพมหาราชมารมีบรมโพธิ์ธมมาร
 ใ้ห้รับพระราชทานทำมาหากินอยู่เย็นเป็นสุข เด็ดจ้อออกณพระที่นั่ง
 บุษบกมาตามหาจักรพรรดิพิฆาน โดยเสถียรอุตราพมฺพ พริชฌด้วย
 อรรคมหาเสนาโหราพฤตมาราชนครี กระจงมขมาตย์ประโรหิตาจารย์
 ทลตของขดีพระบาทโดยอนันตบ จึงทรงพระราชดำริว่า พระปรียค
 ศำดนา บัดนี้ศำดนา บัดเวทศำดนา ทั้งสามประการนเบนมุด
 ที่ตั้งแห่งเวไนยดีดวอันจะดำเร้วไ้ใครพิธธมบัคตามประกว จะ
 ยกนออกจกตั้งดำรทกชได้ และพระพทศศำดนาจะถาวรวิฆนา
 การรุ่งเรืองไป ก็อาศัยพระราชอาณาจักรช่วยคุ้มครองบ้องกัน
 บัจจามครมิให้ นาทระท่ายายประเพณพระมหาบรมกษัตราธิราชเค
 กอนดัยมา จึงทำนบารุงพระพทศศำดนาไว้ให้วิฆนการจกรวิฆ
 ษณาน ก็เป็นต้นเหตุให้ชบเบยงทเกิดทหารอันธมารถไปการ
 ณรงคังสงคราม แดพกพลโยธาเครื่องธรรพศำดตราจช ประกอบ
 ดยพระราชอาณาเดชานภาพกแผไปจึงได้ปราบบัจจามคร ชกคมิ
 ได้มากระท่ายายพระบวรพทศศำดนาได้เป็นเยยง โยธาณราชประเพณ
 ธิบมา และกรุงเทพาทุกฉนนเป็นแต่ช่วยพะมาชำคคเป็นมารพาดประ
 ษชูรายเบยคเบยชเวยชนคยกทพมารบพงนิคมชนบทท ประจันตประ
 เทศเขตคชอขบฉันทเดมา อยู่เนอง ๆ มิได้ขาด จะให้พระพทศ
 ศำดนาพิฆาศพิบคังถจจ แต่ไพร่พดโยธาพกทเกิดทหาร ซึ่ง
 จะเปนกำลังราชการคองตั้งสงครามดวยพะมาชำคคณนิก พนเพนถอย
 จากจำนจนทางบญชฐะเบยชทางจ่างเบาบางไป ถูกหมุ่ธมถำจะคักค
 ธิบราชการกชกชอนวิคพลคหนีจาก หมุ่ไปแอบแฝงแบ่งเบาเขาแต่

ความดีขายเป็นอันมาก เหตุว่าเจ้าหมื่นนายพวกตั้งมหาบุญชิตะเดยไว้ ไม่
เป็นตุ้ใจเห็นแก่ราชการแผ่นดินโดยตุ้จริต ถ้อยแต่จะเอาพศักข์ของ
เงินดินจ้างดินบนเป็นประโยชน์ หากดีวแก่พระราชอาญาไม่ เลือก
ได้ให้ปันดับเบ็ดยนเดชไพร่หุดวงด้มก่าดั่งไพร่ดักแด่ถูกหมู่ให้ขาดหมู่
ไปโดยอิฐารมณีกัก บางทีเดชไพร่หุดวงด้มก่าดั่ง เกียจคว้านหลบ
หนีราชการก็อดจะออกจากหมู่ดีเดี่ยวพศักข์เข้าพังแอมแอม่งผู้ มีบรรดา
ศักข์ดี มุดนายทามิพังจะว่ากถ่าว เจ้าหมื่นนายหมวดไต ก็ให้ช่วยระบุ
ว่าถาดาวชอมมาจากหัก โอนบุญชิตะเดยเป็น ญาติพนของด้มคพรรดพอกของ
ตนเป็นพระเบ็ยนไว้ ก็เจ้าหมื่นนายพวกเห็นวว่า เดชของตัวคนนมทรพย
ดินเรือกถอนไรนาพอจะอาศรัยได้ ก็พลางอุบายไปว่ากถ่าว แก่พระ
ศักข์ดี แต่บุญชิตะเดยผู้เกณปลด ก็ช่นวว่าเป็นญาติชอยก ไม่มีให้เกณ
ราชการ ก็เหตุฉนั้นเดชไพร่หุดวงด้มก่าดั่งจึงด้องโรยเบาบาง ขาด
จากหมู่จากกรมไป ไม่เป็นประโยชน์แก่ราชการสำหรับแผ่นดินเหตุ
การณรงค์ตั้งกรรม จะระไ้ก็จะเคยใจทำกายหน้า จึงมีพระบรม
ราชโองการ มวณพระเบ็ยนชิตะเดยถึงหนาคท ค่าวดีเห็นชิตะเดยว ตั้งว
แต่คนดับไป ถ้าเจ้าหมื่นนายหมวดมีเดชไพร่หุดวงด้มก่าดั่งเดิมศักข์เด
ศักข์ใหม่มาช่น้อยเท่าใด ก็ให้สลับเบ็ดยนกันใช้ราชการตามเค็ชช ตาม
เกณ แด่ถูกหมู่ด้มคัก ให้เจ้าหมื่นนายหมวดเร่งเขาค้วมาศักข์พวก ใช้
ราชการตามหมู่ ห้ามอย่าให้เจ้าหมื่นนายหมวดเบ็ยตบั้งไว้ แต่อย่า
ให้เลือกได้ไปปันดับเบ็ดยนเดชศักข์แด่ถูกหมู่ไปจากหมู่หนึ่ง เดชไพร่
หุดวงด้มก่าดั่งแด่ถูกหมู่มีเจ้าหมื่นนายหมวดช้อยแล้ว ห้ามอย่าให้ผู้ใด
ด้มคบชักชอน เขาระบุวว่ากถ่าวชิตะเดยไว้ ทำให้เสียถาวรบุญชิตะ

ทเมียนหางว่าวเป็นชาติที่เดียว หนึ่งเดชะไพร่หลวงส้มกำดั่งมิใช่ส้มค
 พรอคพวกญาติพี่น้องเจ้าหมื่นนายหมวด ห้ามอย่าให้เจ้าหมื่นนายหมวด
 คิดกนอบายปดคตอชนทักโอบนบายขตั้งว่าเป็นญาติพี่น้อง ส้มค พรอคพวก
 จอให้ยกจากราชการเบียดบัง หนึ่งเดชะไพร่หลวงส้มกำดั่ง หตบหนี
 ไปแอบแฝงอยู่ด้วยเจ้าต่างกรมหากกรมมิได้กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แด
 ผู้มีบรรดาศักดิ์ ให้เจ้าหมื่นนายหมวดทูลขอต่อว่ากล่าวเอามาได้
 คงหม ถ้าเหลือกำดั่งอวดศนาเจ้าหมื่นนายหมวดว่ากำดั่งเอามาได้ ก็
 ให้เจ้าหมื่นนายหมวดกราบบังคมทูลพระกรุณา หนึ่งเดชะยังไม่สมชรา
 พิการ ห้ามอย่าให้เจ้าหมื่นนายหมวดเขาช่วยเหลือว่ากล่าวคตอชนโอบ
 นบายขให้เป็นใจคนทักเดชะได้ว่าเป็นชราพิการให้ขาดจากหมื่นจากจำนวน
 ถ้าเดชะสมควรจะเป็นชราพิการโต จึงให้เจ้าหมื่นนายหมวดเขาตั้ง ไปช
 แก่กรมพระสังคีต ได้ แดผู้กำกับ ให้เห็นด้วยพร้อมกันตามขยง
 ขรรณนิยม หนึ่งเดชะขอพบบหตบหนีราชการ เจ้าหมื่นนายหมวดคตง
 บายขขึ้นจ่าหน้ายแฉ่ว ไปภายในหน้าถ้าเจ้าหมื่นนายหมวดกับตัวเด
 บุตรภรรยาตัวเดชะ แดถามดับเสาะได้ ก็ให้เอาตัวมาบอกกรม
 พระสังคีต บอกบันบายขราชการ ห้ามอย่าให้เจ้าหมื่นนายหมวด
 เบียดบังได้ แดอย่าให้ตั้งบายขมตายว่าตาย มีหน้าว่าหนี หนึ่งเด
 ไพร่หลวงส้มกำดั่งคนหนึ่ง มีบุตรส้มค } คน อย่าให้เจ้าหม
 นายหมวดเบียดบังได้ ให้เร่งเอาตัวมาสักจนสิ้น ถ้ามีบุตรได้
 ศักดิ์รับราชการแล้วตั้งแต่สามคนขึ้นไป จึงให้ปดคบายข พ่อหม
 ออกจากราชการ หนึ่งตงหมู่ส้มค ให้เจ้าหมู่สักตามพ่อหม

เป็ย เป็นนายหน้าขายอกรประการโตไปภายหน้าต้องออกจากราช-
 การ ให้เจ้าพนักงานแต่เจ้ากรม ปลัดกรมตั้งตัวเดชนั้นไปให้แก่เจ้าหมู่
 นายหมวดตามเดิม หนึ่งเดขไพร่หลวงตั้งกำลังบ่ยไซ้ เจ้าหมู่ นาย
 หมวดเขาไปปิดตราพระดีศักดิ์ เห็นจะเป็นราชกรมีได้ ตั้งบาญชียกไว้
 พอให้รักษาตัวหายแล้ว ไซ้เจ้าหมู่ นายหมวดไปบอกกรมพระดีศักดิ์
 บอกบาญชียกของราชการ ห้ามอย่าให้เจ้าหมู่ นายหมวดบ่คั้งไว้เขาพักค
 ึ่งินทองเป็นอาณาประโยชน์ หนึ่งเจ้าหมู่ไพร่หลวง ตั้งกำลังตั้งแก่
 กรรมตายแต่ต้องขาดจากราชการ ผู้ใดได้รับพระราชทานเดขเป็นเจ้า
 หมู่คนใหม่ ก็ให้ส่งมอบบาญชียกทางว่าวจำพวกเดชนั้นต่อเจ้าหมู่คน
 ใหม่ให้สิ้นเชิง อย่าให้เจ้าหมู่คนใหม่ฟังทางว่าวนั้นเป็นจริงก่อน ให้
 เขาทางว่าวไปล้อมทเบียนทางว่าวให้กรมพระดีศักดิ์ ถ้าทางว่าวส่งม
 อบบาญชียกแต่มีค่าส่งมอบบาญชียกจำหน่ายประการโต ก็ให้เจ้าหมู่เร่งซักสืบ
 ด้วเขาความจริง ถ้าส่งจำหน่ายให้ ฟังจำหน่ายแต่ที่ชอบด้วยราชการ
 ถ้าไม่ส่งจำหน่ายให้เร่งเขาตัวเดขแก่ส่งมอบบาญชียกครบตามทะเบียน
 ทางว่าว ถ้ามีไต่ ก็ให้กราบบังคมทูลพระกรุณา อย่าให้เจ้าหมู่คนใหม่
 ะเดยไว้ ให้เดขตกหล่นไปจากหมู่เป็นอันขาดทีเดียว หนึ่งมีผู้กราบบังคม
 ทูลพระกรุณาขอเดขไพร่หลวงตั้งกำลังกิด ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 พระราชทานให้กิด ให้มีหมายรับตั้งส่งเวรหมายไปยังกรมพระดีศักดิ์
 ให้กรมพระดีศักดิ์เขาหมายนกรายบังคมทูลพระกรุณาตลอด จึงให้เขา
 เป็นพระราชทาน ถ้าไม่มีหมายรับตั้งไปถึงพระดีศักดิ์ ไซ้มีไต่กราบทูล
 พระกรุณาตลอด จะถือฟังเขาว่าเป็นพระราชทานนั้นห้ามได้ หนึ่ง

แต่ก่อนเลขไพร่หลวงเข้ามารับราชการอยู่เดือนหนึ่ง ได้รับพระราช-
 ทานทำมาหากินอยู่เดือนเดือน เหตุว่ากรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก
 ศีรษะปลัดการบิณฑบาตพระพุทธรูปตั้งฆราวาสก่พดขยพินาศดับหาย จึงต้อง
 การไปรดเป็นราชกิจที่จะสืบสวนพระนคร แต่ประณตปฏิสังขรณ์พระ
 พุทธรูปตั้งฆราวาสมนนเป็นอันมาก เลขไพร่หลวงจึงได้ความเห็นอยาก
 ร้อนรนหลบหนีเจ้าหนุ่ยนายหมวดไปแอบแฝงหาความสบาย ให้ดำรง
 บานชีตะเบียนทางจางเต็มดึก แต่ถ้ามัวพันเพื่อนต่อ ๆ มาครั้นนราชน-
 การโยธานักเบาบางน้อยลง พระเดิมเต็จพระพุทธรูปเจ้าอยู่หัวได้ทรง
 ปราบคาบก็เค็ดเล็ดคนคิดใหม่ ตั้งพระทัยจะให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข
 ถ้ามูใครว่าเลขไพร่หลวงแตกหมอยกรมเดียวกันหลบหนีล้นซ่อนอยู่
 ทโคต่าบโคต แต่บิคุมักคนได้กัก ให้มาบอกแก่เจ้าหนุ่ยนายหมวด
 ล้มหาบญชีให้เร่งเอาตัวมาดัก ถ้าหุมูโคกรมโคตลักเลขได้มากกว่าเดิม
 ดัก ทรงพระมหากรุณาตคหย์อน่อนให้เขารับใช้แต่เดือนหนึ่ง เข้า
 ทำมาหากิน ๓ เดือนจะได้เป็นกำลังราชการ พระราชทานความกรุณา
 ให้หะน จึงมีใจกตัญญูพระเดชพระคุณ อย่าได้ วัปรีตเกียจคร้านบิต
 บังกันไว้ ให้เห็นแก่ราชการ ช่วยบำรุงรักษาพระพุทธรูปค่านาจะได
 ถาวรวัฒนาการสืบไป แต่ให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้จึง
 ทุกประการ ถ้ามูใครมีผู้มาร้องฟ้องพิจารณาเป็นลัจจะให้ตั้งโทษ
 โดยโทษานุโทษ

กฎหมายให้ไว้ณวัน ๒๕ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๗๒ ปีมะเมียโทศก

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๒)

กฎหมายลี้คดี (กฎศักเลข)

๓ ๑ เลขหมุดมก้างหงหดบหนีโจทยไปอยู่ในกรมโต เจ้าหมุด นายหมุดเดิมรุ้ แต่มีได้ คัดตามว่ากล่าวตะเสยเสย มุดนายไม่ได้สักไว้แต่แผ่นดินเดิมเจ้าพระเจ้าหลวงในพระบรมโกฐแต่จ ครงนเจ้าหมุด นายหมุดเดิมค้อว่าจะเอาเจนน้องหมุดได้ ให้เป็นลี้ทชแก่ นายใหม่ นายเดิมมิได้รุ้ ฝ่ายนายใหม่มิได้ว่ากล่าวร้องขอค้อนายเดิม บัดบงเจนนไว้ มิได้เอามาสักไซ้ราชการฟังเอามาสักครงน ให้กรมพระลี้คดีคัดดินส่งเจนนให้แก่สยเกาเขาไปสักไว้คองหม

๒ ๑ หนึ่งเลขตูกหมุดมก้างหงยังมีได้สักกต หดบหนีและโจทย หมุดไปอยู่ในกรมโต ๆ มุดนายไพรได้ขอค้อเจ้าหมุดเดิมโดยค่านับ เจ้าหมุดนายหมุดก็ยอมให้แต่ ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกฐแต่จ ครงนเจ้าหมุดนายหมุดเดิมกตบวามได้ มลัดชพะยานให้ ดับเซาความจริง ถ้าหาได้ชพะยานมิได้ ก็ให้ดมหมบายช นายหมุด นายคองผู้ เป็นนายใหม่ด่าบาดค้อ ถ้าด่าบาดได้เจนน นายใหม่ได้สักแต่จกต ยังมีได้สักกต ให้เป็นลี้ทชแก่ นายใหม่ ถ้าเลขไพร่ลี้เดิมได้กตหงนอแต่จกต ตกหมไพร่ลี้เดิมยังมีได้สักกต ยอมแตกเปลี่ยนแก่กันแต่จกตบถอยค่นค่านมิได้ ให้กรมพระลี้คดีคัดดินให้ตามความเดิม ถ้าข้างหนึ่งได้ค้อเลขไว้ ข้างหนึ่งมิได้ ให้ค่นเลขให้แก่ เจ้าของเดิม ถ้าแตกค้อเลขหนี แดตายให้คัดดินให้ ตามความ

สัญญากัน ถ้ามิได้สัญญากันไว้แต่ข้างผู้ใดหนึ่งแต่ตายเป็นอาภีหรือของ
ผู้อื่นจะให้คืนเฉพาะแก่นนมีได้

๓ ๐ หนึ่งเตไพร่ด้มเดิมสักหงษ์มือ แต่หลบหนีโจทยหมู่ไป
อยู่กรมใด ๆ แลวิวาทเถียงกัน นายใหม่จะให้เตมีได้ ไทหนีให้กรม
พระดีดัดสืบมาบัญชีทะเบียนทางฉาง ถ้าสืบด้มว่าได้ ให้หักโอนรับตั้ง
คอกนกให้เตชนนเป็นสิทธิ์แก่นายใหม่

๔ ๐ หนึ่งเตถูกหมู่ไพร่ด้มยังมีได้สัก หลบหนีโจทยหมู่ไปอยู่
ด้วยหมู่ใด ๆ เจ้าหมู่เดิมหรือเจ้าคอกเตไม่ แต่ตัวเตชนนมีชอบอยู่ด้วย
นายใหม่ก็กลับมาหานายเดิมก็ให้ของสัก ๆ เตชนนไว้เป็นไพร่หลวงของ
กหลวง เหตุว่าเตชนนเกียจคร้าน หลบราชการกลับไปมาให้ยากแก่
ความเมืองท่าน

๕ ๐ หนึ่งเตไพร่หลวง เตหัดเมืองเดิมสักแต่ถูกหมู่ได้ขึ้น
ทะเบียนทางฉางไว้ก็ ยังมีไต่ ยืนก็ โจทยหมู่ไปแอบแฝงอยู่ในหมู่
ใดกรมใด จะคดีให้เป็นสิทธิ์แก่นายใหม่ยังมีได้ เหตุว่าเตไพร่
หลวงแต่เตหัดเมืองจะร้องโรยเบาบางไป ให้เจ้าหม่นนายหมวดเดิม
ทำรับรายทางฉางเตบรรดาซึ่งคอกวางเถียงของอยู่ขึ้นมาว่าคอกวางคอก
กรมพระดีดัด ถ้ามีคอกสงกันโหมงคอกพระกรุณา อย่าได้ความค้าง
ข้ามพันถ้าหนักดัดกรงนไปไต่เป็นอนชาติทีเดียว

๖ ๐ หนึ่งเตถูกหมู่ไพร่หลวง เจ้าหม่นนายหมวดยังมีไต่ ยินมาบัญชี
ทะเบียนทางฉางไว้ก็ พอหมู่หลบหนีตนตายแต่ฮาว้างกับแม่หมู่ ดูก
คิดแม่ไปแต่แม่ฮอนฮอยอยู่ก็ แต่ดึกยังอยู่ในท้องก็ ผู้ใดเตยงรักษา
ไว้ดูกันไต่ใหญ่ไปภายหน้าจะให้ชาติหม่นนมีได้ ให้ตั้งไว้ในเจ้าหม่น

เต็ม ถ้าถูกหมี่ต้มกำลังพอกหม้อต้มหมี่ตายแล้วอย่าล้างกับแม่หมี่
ถูกคิดแม่ไปแต่่น้อย ให้คงไว้ในเจ้าหมี่เต็ม ถ้าถูกยั้งอยู่ในท้องผู้ใด
เลี้ยงรักษาไว้ดูถนุ โต้ใหญ่ไปภายนอกเจ้าหมี่ นายหม้อตผ่ายพอกแม่
วิชาทั้งนี้ควรจะได้แก่ผู้ใด ก็ให้กรมพระสั่งตัดที่ดินแบ่งปันให้ตาม
กฎหมาย พระอภัยการมาญแผนภับหม้อต้มโดยทหารพลเรือนนเถด

๗ ๑) อนึ่งถูกหมี่ไฟรดวงต้มสัก เจ้าหมี่นายหม้อตเบียดบังไว้
มิได้สักใช้ราชการ ถูกหมี่นั้นหม้อหนึ่งใจทยหมไปอยู่ด้วยมุดนายเป็น
เจ้าหมี่นายหม้อตเป็นไฟรดวงเหมือนกัน มุดนายใหม่ได้สักไว้ใน
ไฟรดวงแต่ก็ให้เป็นสัตว์แก่ผู้สัก ถ้าหม้อหนึ่งใจทยหมไปอยู่ด้วย
มุดนายเป็นเจ้าหมี่ไฟรดวง มุดนายมิได้สักไว้ในไฟรดวงแต่ก็คิด จะ
ให้เป็นสัตว์ตามผู้สักนั้นมิได้ ให้คนเถดถึงให้คงหมี่ไฟรดวงตามเดิม
ถ้าถูกหมี่ไฟรดวงสักแล้วเจ้าหมี่นายหม้อตเบียดบังไว้ มิได้สักใช้ราชการ
ถูกหมี่นั้นใจทย ไปอยู่ด้วยมุดนายเป็นเจ้าหมี่ไฟรดวงสัก
มุดนายมิได้สักไว้ในไฟรดวงต้มแต่ให้เป็นสัตว์แก่ผู้สัก ถึงมา
จำเจ้าหมี่นายหม้อตมิได้ ยินบาญช้มทะเลเบียดบังคิด จะให้คงหมี่นั้นมิได้
เหตุว่าเจ้าหมี่เต็มเบียดบังไว้ ให้กรมพระสั่งตัดหักโอนบาญช้ตั้งไป
ตามสัก

๘ ๑) อนึ่งถูกหมี่ไฟรดวงบิตามารคายกให้แก่ผู้อื่นเขาไปเลี้ยง
ไว้เป็นบุตรเลี้ยงเป็นสัตว์ แต่ทว่ารับ กิจ สัก ทักษ แทนบิดาเลี้ยง นั้นได้
ต้มสักให้เจ้าหมี่เขาเอาไว้คงหมี่ ถ้าถูกหมี่ต้มกำลังผู้อื่นใช้ญาติพ้อง
ขอตัดจ่ายดะคือไปเลี้ยงไว้ บิตามารคายกให้ ไปเลี้ยงไว้แต่่น้อยภายใน
ในเจ็ดขวบดงมากที่สุด เจ้าหมี่นายหม้อตยังมีได้ ยินบาญช้ทะเลเบียดบัง

๓๒ ๐ อนึ่งไพร่ทวดงัดมังก่าตั้งเต็มดัก แด่ ลูกหมู่ซึ่งมีตั้งกต
 มุตนายอยู่แล้ว ห้ามอย่าให้ผู้ใดลักเอาชื่อเลขของผู้นั้นมาบัญญัติ
 ทะเบียนหางว่าวไว้ต่อกรมพระดีดักเขาเป็นเลขของตัว แต่ห้ามอย่าให้
 สัมคบชักชวนเลขอันมีตั้งกตมุนายปักบั้งข้าพวงชักขวางไว้ โดยพล
 การเป็นอันขาดทีเดียว

๓๓ ๐ อนึ่งเจ้าหมุนายหมวดตวดาทซึ่งเลขกัน ยิงยื่นว่าบัญญัติ
 ทะเบียนหางว่าวต่อกรมพระดีดักต้องฝ่าย ให้กรมพระดีดักตั้ง
 ทะเบียนบัญญัติหางว่าว สัมควรมุ่ใดให้เป็นสิทธิ์แก่ผู้นั้น ผู้กล่าวไม่
 สัมนั้นให้กรมพระดีดักเอาข้อความกราบบังคมทูลพระกรุณาจะให้
 ลงพระราชอาญาเขียน ๕๐ ที่ อย่าได้เป็นใจมั่นให้ ได้ยากแก่สภาพระดา
 การแตกความเมืองท่าน ถ้าไม่สัมทงต้องฝ่าย ข้างหนึ่งใดสักใด ให้
 สิทธิ์ตามดัก ถ้าไม่มีบัญญัติทะเบียนหางว่าวด้วยกัน ตัวเลขนั้นหาก
 ใดสักไม่ ให้กรมพระดีดักตั้งตัวเลขนั้นไปให้กอง ดัก ๆ ไว้เป็นไพร่
 ทวดงกของกตาง

๓๔ ๐ อนึ่งเจ้าหมุนายหมวดตวดาทเถยของกันด้วยเลขประการ
 ไต่กัให้อากถาดยังกรมพระดีดักให้เห็นเท็จแต่จริงผิด แด่ชอบ ตาม ข้อ
 ความ ถ้าวู่ ดักคิดแล้วมีมาให้กรมพระดีดักชำระว่ากล่าวคดี แด่ว่า
 กถาดยังมีสำเร้งห้ามอย่าให้เป็นมุนายใหม่แถมนายเก่า เกาะกุมเขา
 บุตรภรรยาบุตรตามารดาญาติพี่น้องของตัวเลข แด่ตัวเลขซึ่ง เกยของของ
 พพาทอยู่ขึ้นมาตมูกักจำรมแห่ง โดยพลการอาเภอใจตั้งใดสิ่งหนึ่งเป็น
 อันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดมีฟังให้กรมพระดีดักเอาความกราบบังคมทูล
 พระกรุณา จะให้ลงพระราชอาญาเขียนให้จงหนัก

๑๕ ๑) ช่างชายหญิงสามคนเป็นสามีภรรยา มีหญิงมีบุตรด้วยชู เจ้าผัวรู้ว่ากตเวทิตาใจใหม่กต มีได้คืนใหม่กต เจ้าผัวเขาหญิงนั้น กตไปเลยรักษาต่อไป บุตรนั้นให้เป็นเด็กช้อยใหม่เจ้าผัว เหตุ ว่าเจ้าผัวเลยรักษา แต่เจ้าผัวมีได้เลยหญิงต่อไป ชายผัวทอด ขาดหญิงนั้นอยู่ด้วยชายชู้ บุตรนั้นให้เป็นเด็กช้อยใหม่ชายชู้ ถ้า ชายชู้ทอดขาดไม่เลยหญิง ๆ แต่ญาติพี่น้องหญิงเลยได้ ให้เอาเป็น ไพร่หลวง ถ้าหญิงไม่เลยยกให้ผู้อื่นใช้ญาติเลยได้ ไปภายนอก มันจะล้มครไปอยู่ด้วยผู้ใดตามใจสมัคร

๑๖ ๑) ช่างเจ้าหมื่นนายหมื่นด. อวาท เกษียรของกัน ด้วย เวียงเสก กรมพระดีดีได้ข่าวว่ากตเวทิตาใจใหม่เจ้าไปขณะสักครั้ง แต่ดับ ไปเมื่อหน้าถ้าเสกไพร่หลวงแต่เสกหัวเมืองเดิมดกก็ ลูกหมื่นยังมีได้ ดักกต หดหนีจากหมื่นไปอยู่ในหมู่โคกรมโต มดนายใหม่ เอาไว้ โดยพลการ บังอาจต้องเกินพระราชกำหนดกฎหมาย ฝ่าย นายเดิมก็ จะละเลยได้ มีได้ มาบอกจากดักกต ตาม เขา เสก มาคง หมื่น จะให้ลงพระราชอาญาเจ้าหมื่นเดิมเดนนายใหม่ ให้ถอดเสียจากฐานา- ศักดิ์ตั้งเป็นไพร่ แล้วจะลงพระราชอาญาเขียนตัวเสกซึ่งโจทก์ ไปจาก หมื่นนี้ตามยกตั้ง ไปเป็นตะพุ่นเกยอาญาข้างหลวง

๑๗ ๑) ช่างผู้ใดกราบทูลพระกรุณาขอเสกไปจากหมื่น ให้กราบ ทูลพระกรุณาขอโทษแจ้งว่า ด. เสก ช. ชอนน บุตรเท่านั้น ถ้าทรงพระ กรุณาโปรดฯ พระราชทานให้ ๆ มีรับสั่ง ๆ เหน้หมายบอกเจ้าหมื่น ให้ เจ้าหมื่นกราบทูลพระกรุณาต่อ แล้วให้ผู้ทูลชอกกับเจ้าหมื่นไปทัก โอน บานิชที่ตะเบียงทางว่าวตั้งรับตั้งตั้งต่อกรมพระดีดี ห้ามอย่าให้กราบ

ทูลขอเดชะแต่เพื่อเคลือบคลุมเอาลูกหมูไปด้วย ว่าแต่พิเอาหน้องไปด้วย
เป็นอนชชาติเดียว

๓๘ ๑ หนึ่งถาเดชดอยพอดูกหาตั้งกคุดนายไมมี แต่พนของรวม
บิตามารตาคิด พอเดยอกนต่างแม่ แม่เดยอกนต่างพอกคิ ดิมครอย
คุดบมุดนายผู้ใด ๆ ดักใจแต่ให้เบนลิตช แกณน ถาพดิมครไดดัก
แต่ นียงไมดิมครดักชอยตามพ นียงดักแต่พไมดิมครดักชอยตาม
นียง ดูกดักแต่พไมดิมครดักชอยตามดก จะดิมครไปดักชอยในหมู
โตกรมโตตามใจดิมคร มุดนายผู้ใดดักใจแต่คนหน่งนั้น จะถอเขา

พ
มาเป็นหมเกาะกุมเอาผู้ไมดิมครมาดักตามนียง } นนไม่ได
บุตร }

๓๙ ๑ หนึ่งเดชดอยหาตั้งกคุดนายมีโต เขาพงแอบแ่งชอยคุดช
ผู้โดยงมีโต ดักกคิ เจ้าหมยอกเดชดุกหมไฟร้อมให้ แก่นบุตรแลนุกคิ
พนอง ชงใจ มีโตดักแต่กรงแผนดินทอง แดกรงแผนดินดิมเดจพระ
พุทธเจ้าในพระบรมโกฏ คุดเดชหมหนดมคายกคิ มุดกมากนชอยเท่า
โต ดิมครชอยคุดชผู้โต มุดนายใหม่โตดักในกรงนแต่ กก็ให้เบนลิตช
แก่นายใหม่ ผบงพชหมใจ มีโตดักน จะคิตตามวากถาวเขาเป็นดก
หมูนนมีโต

๔๐ ๑ หนึ่งเดชดอยหาตั้งกคุดมีโต แดถูกจันคิตผมเป็นไทยกคิ
เขาพงอาสัยแอบอิงชอยคุดชผู้โดยงมีโตดัก ชอยมาเดชนชรดเคองกน
ไมดิมครชอยกคิ มีชระทกชยากแต่เป็นโทษ ต้องดินใหม่พิไนย ผู้เบน
มุดนายละเดยเดียมโตชวยทกชยากคิ เหลือกาดงชวยชระมีโตดักกคิ

เดชนนไปหาทพใหม่ ผู้ใดช่วยระโต ก็ให้สักใจ เป็นสัทธแก่ผู้
ถ้าเป็นทพเก่าจะว่ากล่าวเขาหนีได้

๒๑ ๐ อนึ่งหญิงระบาทเป็นวิเศษ โรงศรีแต่เจ้าโชน บรรดาเป็น
คนหุดวงมีลูก ๆ อยู่กับแม่ก็ ผู้ใดเขาไปเลี้ยงไว้ ส้มสักใจให้หุดวง
ถ้ามารดาขี้ดั้น จะเอาบุตรไปขายให้ ผู้ช่วย ผู้ช่วยบอกเจ้าหม่นนาย
ให้รักอน ถ้าส้มสักใจให้เจ้าหม่นมาสักตามหม่น ห้ามอย่าให้ผู้ใดเขา
คนหุดวงไปสักใจ เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าหญิงมีโทษมีได้ เป็นระบาท
ตกไปเป็น วิเศษ โรงศรีแต่เจ้า โชน ถูกคิดแม่มา อายุเป็นชอบ ขึ้นไป
มันจะส้มครอยู่ด้วยผู้ใดตามใจส้มคร ถ้ามาด้วยแม่แต่อายุเจ็ดขวบ
ลงมา ส้มสักใจให้สักใจเป็นหม่นหุดวง ถ้าหญิงมีทุกข์จากชายตัวเอง
เป็นวิเศษ โรงศรีก็ มีผู้ชายก็ เกิดตกมากน้อยเท่าใดให้สักใจ ใน
หม่นหุดวง ถ้าถูกคิดแม่มาแต่อายุเจ็ดขวบขึ้นไป โดใหญ่ไปภายหลัง
มันจะส้มครไปอยู่ไหน หม่นโคกรมโต ความใจมันส้มคร จะคิดเขาค่า
ตัวส่วนทางด้วยไทยจุชณาประหารราชฎรหม่นได้ เหตุว่ามันจะไปอยู่
แห่งใดก็อยู่ในไพร่ พวชาแผ่นดินทางดินน

๒๒ ๐ อนึ่งนางนมแม่นมมีค่าตัวถูกคิดแม่อยู่ด้วยแต่อายุภายใน
เจ็ดขวบลงมา ก็ ถูกนอญกนด้วยมารดา โทษขึ้นส้มสักใจให้สักใจในหม่น
เจ้าเงินนายเงิน ถ้าไม่ส้มครสักอยู่ด้วยจะไปอยู่ในหม่นอื่นกรมอื่น ก็ให้
บุตรนั้นเสียเงินค่าตัวให้แก่เจ้าเงินนายเงิน ส่วนไทยส่วนทพ ตามกฎ
หมาย ถ้าถูกคิดแม่มาแต่อายุเจ็ดขวบขึ้นไป หากส่วนทางมิได้ตาม
ใจส้มคร

๒๓ ๐ อนึ่งเจ้าเงินนายเงิน ไปรตทพเรดทพดินได้ให้เป็นไทย

ไม่เอาค่าตัว ให้ตั้งคนเป็นส้มไว้ใหม่ นายเงินผู้ใดจะเอาไปตั้งคน
มิได้ ถ้าเจ้าเงินนายเงินโปรดให้บวชเป็นภิกษุตามเนรในพระพุทธ
ศาสนาแล้ว ทาษนนตั้งออกมาจะอยู่ด้วยผู้ใดตามใจสมัคร

๒๔ ๐ อนึ่งเลขคาศักแล้วส่งเงินไป อยู่ด้วยผู้ใด ในกรมใด
ให้นายเงินแก่นายเงินใหม่ไปหักโอนบาญชีรับตั้งต่อกรมตั้งดี ถ้าตัว
ทาษมีเงินมาตั้งค่าตัวได้เป็นไทย แล้วจะสมัครเข้าอยู่ด้วยผู้ใดให้ตั้ง
ไว้เป็นส้ม โหรนำตั้งกับออกกรมพระตั้งดี ให้หักโอนบาญชีทาษตั้งเป็น
ส้มขึ้น อย่าให้จำนวนเลขตกศูนย์ ไปเป็นอนชาตทีเดียว

๒๕ ๐ อนึ่งผู้ใดเอาเลขไปฝากให้ตั้งเป็นส้มเป็นส้มขึ้นเป็นทนาย
อยู่ด้วยผู้อื่นแล้ว ผู้ฝากให้ตั้งนั้นจะกลับคืนมิได้ ให้เป็นสิทธิ์แก่ผู้
ตั้ง ถ้าเอาทาษเซตยแต่เอาทาษดินไถ้ไปฝากให้ตั้งอยู่ในผู้ใด ไป
ภายหลังเจ้าทาษจะคืนเอาทาษไป ก็ให้ผู้รับฝากตั้งทาษคืนให้ นายเดิม
ถ้าผู้นายเดิมล้มตาย ลูกหลานญาติพี่น้องของผู้ตายจะเอา ก็ให้คืนให้
เหตุว่าทาษมีค่าตัวเป็นเงินมรดก จะเอาให้ตกตั้งอยู่แต่ผู้รับฝากนั้นหา
ชอบไม่ แต่ให้ผู้นำตั้งหักโอนบาญชีไป ผู้จะเอาเลขทาษไว้ให้มารับ
บอกบาญชีต่อกรมพระตั้งดี อย่าให้เลขทาษขาดจากจำนวนไปได้เป็น
อนชาตทีเดียว ถ้าตัวทาษหวัดมีครคนไปอยู่นายเดิมใหม่ จะสมัคร
อยู่ด้วยผู้ใด ก็ให้ตั้งค่าตัวให้กันตามกฎหมาย ให้ทาษนั้นไปอยู่
ตามสมัคร

๒๖ ๐ อนึ่งเจ้าหมู่ถึงแก่กรรมตาย แต่เป็นโทษ ต้องขาดจาก
ราชการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลขส้มแต่เดิมยื่น
ทนายแต่เลขทางเลขเซตย เลขทาษดินไถ้ผู้ใดเป็นสิทธิ์แก่นั้น ถ้าเจ้า

ทนายแลดูทนายฉันทพิณของผุ่ คายนนจะเกยวของ ด้วยทพย ดั้นแต่คำ
 คัดทนายประการโต ก็ให้มาร้องฟ้องต่อกรมพระดีดดีให้ชำระว่ากล่าว
 ถ้ามิตกตงกันให้ กรมพระดีดดีเขา ขอ ความกราบบังคมทูลพระกรุณา
 แลแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เจ้าทนายแลดูทนายฉันทพิณของ
 เจ้าทนายผุ่คายนน มิได้มาร้องฟ้องแต่กรมทูลพระกรุณา ไปภายหน้า
 จะว่ากล่าวเขาทพย ถึงของแต่คดีทนายนนมโต แต่ให้กระทำความพระ-
 ราชกำหนดกฎหมายนี้จงทุกประการ ถ้าผู้ใดมีฟังจะเขาคัดเป็นโทษ
 ตามโทษานุโทษ

กฎให้ ใ้ฉนวนัน ๑๖๓ ค่ำ จตุศักราช ๑๑๗๒ ปีมะเมียโทศก

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๔)

กฎหมายพระราชบัญญัติตัดดินเลข

รัชกาลที่ ๒ จตุศักราช ๑๑๗๒

กฎให้ ใ้แก่พระศรีคัจฉาดิษฐ์ช่วยขอในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า-
 พระยาแลพระยวงพระหองเมือง เจ้าราชทินกตชนหม่นพันทนายฝ่าย
 ทหารพลเรือนชาวทมิฬคเด็กชอเผ่า ข่าเจ้าต่างกรมหากกรมมิได้ กรม
 ฝ่ายหน้ากรมฝ่ายในแลเจ้าหลวงกรมพระราชวังบวร ผู้รักษาเมืองผู้รับ
 กรมการ ณหัวเมือง เอก โท ตริ จัตวา ปากใต้ฝ่ายเหนือ แลอาณา
 ประชากรราษฎรทั้งปวงจงทอ

ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาจักรพรรดิบรมราชูปถัมภ์ พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงทศพิธราชธรรมมหาพระเดวีรัฐ เด็ดจ
 ออก ณ พระที่นั่งบุษบกมาตามหาจักรพรรดิพิมาน โดยสถานอุตราพิมุข
 พร้อมด้วย อรรคมหาเสนา โหราพิภพามาตย์ราชมนตรี ภาวะวิมุขมาต
 ยาบ ไรหิตาจารย์ตลอดของชุดพระบาทโดยอันดับ จึงหลดวงศรัทศพิมุข
 เจ้ากรมพระตำรวจคดีฆาตกรรมตลอดฯ ทรงพระกรุณาให้ตั้งเลขหมาย
 หมูใหญ่ครั้งนี้ เจ้าหมูนายหนู ส้มทับยาญสี ทหาร พลเรือน อิจฉาทิง
 เลขไพร่หลวง ส้ม ก้างงเดิม ดักเตดลูกหมู ส้มดัก ทั้ง ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน
 แด อิจฉาท ด้วย ทาษเชดยเลข ทาษดินไก่อ แด ให้บุตร กัน ไปเสียง
 รัชษา ผดเมียร่างอย่างดักคิดแม่ไป บางที่ฝากเลขให้ดักไว้ แดให้
 บันแกลบเปลี่ยนถนนมาช้านาน บ้างก็โจทหมไปอยู่ตามดบาย มุดนาย
 ขอมให้เอาไว้ โดยพลการก็มี ความซึ่งอิจฉาทกน ด้วยเลข หมูหลาย
 อย่างหลายประการ ข้าพระพุทธเจ้า กรมคดีดีทหารุ ทงจะบังคับบัญชา
 คัดดินใหม่ ขอรบพระราชทานบริหารบัญญัติไว้เป็นบรรทัดฐาน จึงมี
 พระราชโองการนาร พระบิณทุรตุรถึงหนาคำรัสเห็นอเถดว่า ดังว่า
 ให้ตราพระราชบัญญัติคดีดินชำระเลขอิจฉาทเกี่ยวข้องของไว้จำเด่นสืบไป
 เมื่อน่า

๑. เลขหมู่มดถ้าตั้งหลบหนีโจทหมไป อยู่ใน กรมใด ๆ เจ้าหมู
 นายหมอดเดิมรู้แต่ได้ คัดตามจำกล่าวดะเดยเดย มุดนายไม่ได้ดักไว้
 แต่แผ่นดินสมเด็จพระพุทธ (เจ้า) หลดงในบรมโกษรูแถว ครวงน
 เจ้าหมูนายหมอดเดิมคือว่าเขาเลขนั้นมาคงหม มีได้ ให้เป็นสิทธิแก่
 นายใหม่ ถ้านายเดิมมิได้รู้ ฝ่ายนายใหม่มิได้จำกล่าวรุชต่อเจ้าหมู

เดิมบังคับเลขนั้นไว้ มิได้มาดักใช้ราชการพึงเอามาตั้งครั้งนั้น ให้
กรมศัสตักัดตั้งขึ้นตั้งเลขนั้นให้นายเก่าเอาไปตั้งไว้คงหม่อม

๒. อนึ่งเลขตุ้มหม่อมกำลังยังมีได้สักกัก หอบหินแดงใจหม่อมไป
อยู่กรมใด ๆ มุตนายไม่ได้จากตัวขอต่อเจ้าหม่อมเดิมโดยค่านับ เจ้า
หม่อมนายหม่อมก็ยอมให้ แต่ไม่แผ่นดินตั้งเค็จพระพุทธรูป (เจ้า) หดวงใน
พระบรมโกษอยู่แต่ ครั้นเจ้าหม่อมนายหม่อมเดิมกับยังมีได้ให้ มี
สักขีพยานให้ด้วยเอาความจริง ถ้าหาสักขีพยานมิได้ ก็ให้ตั้งหมาย
นายหม่อมนายของผู้นั้นเป็นนายใหม่ถ้าขาดตัว ถ้าขาดตัวได้เรือนนาย
ใหม่ได้สักกักกัก ยังมีได้สักกัก กักหม่อมไพร่ตั้งยังมีได้สักกัก ยอม
แดงยอมเปลี่ยนแก่กัน แดงกอดบอดยคนค่านนมโต ไทกรมพระศัสตักัด
ตั้งขึ้นตามความเต็ม ถ้าข้างหนึ่งเค็จขอเลขไว้ ข้างหนึ่งมิได้ ให้คน
เลขให้แก่เจ้าของเดิม ถ้าเลขตัวเลขหินแดงขาย ให้ตั้งขึ้นให้ตามความ
สัญญาคน ถ้ามีสัญญาคนใจเลขข้างผู้ใดหนึ่งแดงขายเป็นอาภัพของผู้
นั้น จะให้คนเลขแก่กันนมโต

๓. อนึ่งเลขไพร่ตั้งเดิมสักกักหงมอแดงหินหอบหม่อมไปอยู่กรมใด ๆ
แต่ดวงตาเดียวกัน นายใหม่เอาให้ แต่ไม่ได้ โทนั้น ให้กรมศัสตักัด
บายชี้ทะเบียนทางว่า ถ้าตั้งบดองว่าได้ ให้ถือโอนรับส่งต่อกัน ก็ให้
เลขนั้นเป็นสิทธิแก่นายใหม่ ถ้าหาได้หักโอนบายชี้ต่อกรมศัสตักัดไม่ ก็
ให้ตั้งตัวเลขไปแก่เจ้าหม่อมเดิม

๔. อนึ่งตุ้มหม่อมไพร่ตั้งยังมีได้สัก หอบหินแดงใจหม่อม ไปอยู่ด้วยผู้
ใด ๆ เจ้าหม่อมเดิมหารจักตั้งเลขไม่ แต่ตัวเลขหาชอบใจอยู่ด้วยนาย
ใหม่ กัดับมาหานายเดิม ก็ให้ของสัก ๆ เลขนั้นไว้เป็นไพร่หดวงกของ

กลาง เหตุว่าเดชนนเกียรจกราณหุดบราชกรรภดับไปกลับมา ไห่ยาก
แก้ความเมองท่าน

๕. อนึ่งเดชไพร่หลวง เดชหัวเมืองเดิมตั้งแต่ถูกหมี่โต ยนทะเบียน
หางว่าวไว้ กัด ยังไม่โต ยนกัด โจทหมี่ไปแอบแฝงอยู่ในหมี่โต ๆ
กรมโต จะตัดดินให้แก่จนหมี่โต เหตุว่าเดชไพร่หลวง แดเดชหัว
เมืองจะร้องโรยเบาบางไป ให้เจ้าหมื่นนายหมวดเดิมท้าววิธราชหางว่าว
เดชบรรพตซึ่งตกค้างเกียรจของย่นน มาว่ากล่าวตอกรมศักดิ์ ถ้ามี
ตกดงกัน ให้ทราบบังคับทุดพระกรุณา อย่าให้คิดความทวงซ้ำพัน
กำหนดสักครังนไปได้เป็นอันขาดทีเดียว

๖. อนึ่ง ลูกหมี่ไพร่หลวง เจ้าหมื่นนายหมวดขง มโต ยนบวญช
ทะเบียนหางว่าวกัด พอหมี่หุดบหนีลมตายแดอชาร่างกับแม่หมี่ลูกคิด
แม่ไปแต่ชอยกัด แดลูกยงอยู่ในทองกัด ผู้โตเดยงรักษาไว้ถกน
โตใหญ่ไปภายหลัง จะให้ขาดจากหมื่นนมโต ไทคงใจ ในเจ้าหมเดิม
ถ้าลูกหมี่ล้มถ้าง พอหมี่หุดบหนีลมตายแดอชาร่างกับแม่หมี่ลูกคิด
แม่ไปแต่ชอย ไทคงใจแก่เจ้าหมเดิม ถ้างลูกหมี่ยงอยู่ (ใน) ท้อง
ผู้โตเดยงรักษาไว้ ลูกหนีโตใหญ่ไปภายหลัง เจ้าหมื่นนายหมวดฝ่าย
พอแม่อวาทกันซึ่งกันควรจะให้แก่ผู้โต ก็ให้กรมศักดิ์ตัดดินแบ่งปัน
ให้ตามพระอัยการบานเพนกับนลูกหมี่โดยทวารพลเรือนนเกิด

๗. อนึ่งลูกไพร่หลวงล้มลัก เจ้าหมื่นนายหมวดเบียดบังใจ มีโต
ลักไชวราชกรร ลูกหมื่นนหุดบหนี โจทหมี่ไปอยู่ด้วยมุดนายเป็นเจ้า
หมื่นนายหมวดไพร่หลวงเหมือนกัน มุดนายใหม่โตสักไว้ ในไพร่หลวง
แดวกัให้เป็นสิทธิแก่ผู้โต ถ้าหุดบหนีโจทหมี่ไปอยู่ด้วยมุดนายเป็นเจ้า
หมี่ไพร่ล้ม มุดนายใหม่โตสักไว้ ในไพร่ล้มแดวกัก็จะให้ เป็นสิทธิ

มีบุตรชายหญิง ตั้งบ้านอาบายาคายญาติของตักทายตั้งเอาไป
 เอยงไว กัด เขาไปเอยงแค้นอยกัด เจ้าหมื่นนายหมวดก็โต ย่นบาญช
 ทเบยงด้ามโนครวใจแฉงกัด ยงมโต ยนกัด ไทคงเป็นสัททิมเต็ม
 ถาผู้โตเอยงกับพอหม่มหมื่นรุกน แถงยักย้ายใหญ่เอยงรักษา แถ
 เจ้าหมื่นไปย่นบาญชด้ามโนครวใจตอกกรมพระคีตติ จะฟังบาญช
 ทเบยงหวางจาวเป็นอนชานนมโต ไทคงไว โนเจ้าหมื่นเต็ม

๑๑. อนึ่งถกหมไฟพรหดวงด้อมก่าตง พอหม่มหนัก ตายกัด ยงกัด
 ด้อมดักแถงเจ้าหมื่นนายหมวดยงหาตักไชราชการไม ผู้โตคบหาชกชวณ
 พาไปดัก เจ้าหมื่นจวกถาวให้ คนเดชไปคงหมุ แถจให้กรมคีตติเอา
 ชอความกรวบบงคมทูลพระกรุณา จะให้ตงพระราชอาญาเจ้าหมื่นชง
 บัดบงใจ แถให้ โหมผู้ตักเดชนำมาตักตามคำปฎิญาณทานบตในถง
 ดัก ทอย่าให้กรมคีตติบัดบงความเดยเป็นชชชาติก็เดยอ

๑๒. อนึ่งเดชไฟพรหดวงด้อมก่าตงเต็มดัก แถถกหมุชงมสังกคมด
 นายอยแถง ห้ามอย่าใหญ่ โตดักเขาชอ เดชชองผู้อนมาย่นบาญช
 ทเบยงหวางจาวตอกกรมพระคีตติ เขาเป็นเดชชองตัว แถห้ามอย่าให้
 ด้อมคบชกชวณเดชคนตงกมดนายบัดบงอพรางชชชวางไว โดยพด-
 การเปอนชชาติก็เดยอ

๑๓. อนึ่งให้เจ้าหมื่นนายหมวดด้อมหบาญชอวาทเชิงเดชกนียงย่นวา
 มีบาญช หวางจาว ตอกกรมพระคีตติตงตองฝ้าย ให้กรมพระคีตติบต
 ทเบยงหวางจาวบาญชหวางจาวด้อมชางผู้ โตให้เป็นสัททิกถณุน ผู้ถาว
 ไมด้อมนให้กรมพระคีตติเอาชอความกรวบบงคมทูลพระกรุณา จะให้
 ตงพระราชอาญาเขียน ๕๐ ทอย่าให้เคยใจมกโต ให้ยากแก่สัททิตระดา

การแค้นความเมื่องท่าน ถ้าให้สิ่งทั้งสี่ของฝ่ายข้างหนึ่งใดสักใจ ให้เป็น
 สัตถ์ตามดั่ง ถ้าไม่มีบาปชู้ตเบียนทางว่าด้วยกันควเดชนั้นยังหาได้
 สักไม่ ให้กรมพระศักดิ์ตั้งเดชนั้นไปให้ของดั่ง ๆ ใจ เป็นไพร่หลวง
 กองกลาง

๓๔. อนึ่งเจ้าหมื่นนายหมวดตจวาทเกยวชของกันด้วยเลขประการใด
 ก็ให้วางถ้าวยังกรมศักดิ์ ให้เห็นเท็จแท้จริง ผิดแค้นชอบความหรือความ
 ถาวร สักคดีแถมมา ให้กรมศักดิ์ชำระว่าถ้าวอคิด แแต่ถ้าวถนยัง
 มีด้าเรจ ห้ามอย่าให้ผู้เป็นมุตนายใหม่แถมถนนายเก่า เกาะกุมเอาบุตร
 ภรรยา บิดา มารดา ญาติพี่น้อง คของเลขแแต่ถจวชชงเกยวชของ
 คองพิพาทอัยนิน มามีคจำข่มเหง โดยพลการอำเภอใจถึงใดสิ่งหนึ่ง
 เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดมีฟังให้กรมพระศักดิ์เอาความกราบบังคม
 ทูลพระกรุณา จะได้ตั้งพระราชอาญาเขียนให้จงหนัก

๓๕. อนึ่งชายหญิงสมรสเป็นผัวเมียกัน หญิงมีบุตรด้วย
 เจ้าผัว ว่าถ้าวถนเอาดินใหม่ถัก มีได้ดินใหม่ถัก เจ้าผัวเอาหญิงนั้น
 กลับไปเลี้ยงรักษาต่อไป บุตรนั้นให้เป็นดีทรอชอยู่ในหมเจ้าผัว เหตุ
 ว่าเจ้าผัวเลี้ยงรักษา ถ้าวเจ้าผัวมีได้เลี้ยงหญิงต่อไปชายทอดอาไโดย
 หญิงนั้นขอด้วยชายชู้ บุตรนั้นให้เป็นดีทรอชอยู่ในหมชายชู้ ถ้าวชู้ทอด
 อาไโดยไม่เลี้ยงผู้หญิง ๆ แแต่ญาติพี่น้องของหญิงเลี้ยงไว้ ให้เอาเป็นไพร่
 หลวง ถ้าวหญิงไม่เลี้ยงชู้ใหม่ อื่นใช้ญาติเขาไปเลี้ยงไว้ ไปภายหน้า
 มันจะสมค้อยด้วยผู้ใดตามใจมันดั่ง

๓๖. อนึ่งเจ้าหมื่นนายหมวดตจวาทเกยวชของกันด้วยเลข กรมพระ
 ศักดิ์ชำระว่าถ้าว คัดดินด้าเรจ ในขณะสักครั้งน แแต่สืบไปเมื่อน่า

ถ้าเตโชไพร่หัดตรงแดงเตโชหัวเมืองเดิมสักกั๊ด ดูหมุ่ยังมีไตสักกั๊ด หอบ
 หนีโจทจากหมุ่ไปอยู่ใน หมุ่โต กรมโต นายใหม่ เขาไว้ โดยพลการ
 บังอาจดองเกินพระราชกำหนดกฎหมาย ฝ่ายนายเดิมก็ละเตยได้ มิได้
 มาว่ากล่าวคิดตามเขาเลขมาคงหมุ่ จะให้ตั้งพระราชอาณาเจ้าหมุ่เดิม
 แลนายใหม่ ให้ถอยเตยจวงถานาคักกั๊ดตั้งเป็นไพร่ และจะให้ตั้งพระ
 ราชอาณาเขยหน้าเตยซึ่ง โจทไปจากหมุ่หนึ่งตั้งนายยก ตั้งไปให้ตะพุ่น
 ญาช่างหลวง

๑๒. ชั่งผู้ใดกราบทูลพระกรุณาขอเตยไปจากหมุ่ ให้กราบทูล
 พระกรุณาขอให้ แจ่งว่าเตยขอชอนบุตรหลาน ถ้าทรงพระกรุณา
 โปรด พระราชทาน ให้ ๆ มลูรับตั้ง ๆ เวย ๆ หมวยบอกเจ้าหมุ่ให้ หัก
 โอน บำรุงชีพเบียนทางว่าควรรับตั้งตั้งต่อกรมพระศักดิ์ ห้ามอย่าให้
 กราบทูลขอเตยว่าแต่พอเกิดชอบคตมเขาถูกหมุ่ไปด้วย ว่าแต่พเขาชง
 ไปด้วยเป็นอนชชาติเดียว

๑๓. ชั่งเตยตอยพอถูกหาตั้งกั๊ดมุดนายไม่ มีแต่พี่น้องร่วมบิดา
 มารตาก็ดี พ่อเตยชกนต่างแม่ ๆ เตยชกนต่างพ่อกั๊ด ตั้งค้อยด้วยมุด
 นายผู้ใด ๆ ตั้งใจแล้วให้เป็นสักชกบมุนน ถ้าพดมคไตสักกั๊ดแดงของ
 ตั้งค้อยตามพ พี่น้องตั้งแล้วพไม่ตั้งคั๊ดกั๊ดตามน้อง ลูกตั้งแล้วพไม่ตั้งคั๊ด
 ตั้งค้อยตามตูก จะตั้งคั๊ดตั้งค้อยในหมุ่ใดกรมโตตามใจตั้งคั๊ด มุดนายผู้ใด
 ตั้งใจเตยหนึ่งนั้น จะถือเขาเป็นหมุ่เกาะกุมเขาผู้ ไม่ตั้งคั๊ดมาตั้งค้อยตามพ
 ตามน้องตามบุตรนั้นมิได้

๑๔. ชั่งเตยตอยหาตั้งกั๊ดมุดนายมิได้ เข้าฟังแอบแฝงอยู่ด้วย
 ผู้ใดยังมีไตสักกั๊ด เจ้าหมุ่ยกเตยดูหมุ่ไพร่ตั้งให้แอบบุตรเตยชาติพ

น้องบงไว ไม่ได้รัก แต่คงแค้นคน ส้มเต๋อพระพุทธรเจ้าหลวง ในบรม
โกษารู้ตัวเดชะหลบล้มตายก็ดี มีลูกมากน้อยเท่าใดส้มค้ออยู่ ผู้ใดมุดนาย
ใหม่ได้สักครึ่งแฉกก็ให้เป็นสิทธิแก่นายใหม่ ผู้บงพ่อห่มไว ไม่ได้รัก
นั้นจะติดตามว่ากล่าวตัวเองเป็นลูกหมอนไหมได้

๒๐. อนึ่งเสขลดยหาตั้งกมุดนายมีได้ แดงจันตักผมเป็นไทย
กิด เขว่งฮาไครยแอมบองอยู่ด้วยผู้ใดยังมีได้รัก อัยมาเสขนชก
เคอชกนไม่ล้มค้อยกกิด มีชระทกชยากแดเป็นไทย คอชงดินใหม่ พนย
ผู้เป็นมุดนายจะเคยได้ช่วยทุกชยากกิด เหตุอากังช่วยชระมีได้
กิด เดชนนี้ไปหาท่งใหม่ ผู้ใดช่วยชระได้ ก็ให้รักใจเป็นสิทธิแก่
ผู้นั้น ถ้า (ต่อ) ไปท่งเก่าจะว่ากล่าวจางเฮานหมได้

๒๑. อนึ่งระบาทว์เป็นวิเศษ ไร่รังดี แดงจันบวรศรเป็นคนหลวง
มีลูก ๆ อยู่กับแม่กิด ผู้ใดเขาไปเตียงไว กิด ส้มค้อกิดไว้หมหลวง
กามารควาชกนจะเอาบุตร ไปช่วย ให้ผู้ช่วยผู้ขายเจ้าหม่มมุดนายให้รู้
ก่อน ถ้าส้มค้อแล้วให้เจ้าหม่มเอามาดีกตามหม่ม ห้ามอย่าให้ผู้ใดเขา
คนหลวงไปรักไว้เป็นอันขาดก็เดยว ถ้าหญิงมีโทษมิได้ระบาทว์ ตก
ไปเป็นวิเศษ ไร่รังดี แดงจัน ไร่รังดีแม่ มาแต่ช่าย แปะชวบขันไป
มันจะล้มค้ออยู่ด้วยผู้ใดตามใจส้มค้อ กามาคด้วยแม่แต่ช่ายเจ็ดชวบตงมา
ส้มค้อแล้วให้รักเป็นหมหลวง ถ้าหญิงมีโทษชยากขายตัวเองเป็นวิเศษ
ไร่รังดีกิด มีผู้ชยากกิด เกิดลูกมามากน้อยเท่าใดให้รักใจในหมหลวง
ถ้าถูกคิดแม่มาแต่ช่ายหนึ่งเดือนขึ้นไป โดใหญ่ไปภายหลังมันจะล้มค้อ
อยู่ในหมู่ใดกรมใดตามใจส้มค้อ จะคิดเขาค่าตัวถ่วงทาชส่วนไทยค้อ
อาณาประชาราษฎร์นั้นได้ เหตุว่ามันจะไปอยู่แห่งใดก็อยู่ในไพร่ฟ้า
ชาแผ่นดินดินทองน

๒๒. หนึ่งนางนมแม่นมมีค่าตัว ถูกคิดแม่อยู่ด้วย แต่อายุภายใน เจ็ดขวบลงมาก็ดี ถูกนบอยู่กันด้วยมารดาใหญ่ขึ้น ดังให้ตั้งในหมู่ เจ้าเงินนายเงิน ถ้าไม่ล้มคักอยู่ด้วย จะไปอยู่หมู่อื่นรวมอื่น ก็ให้ บุตรนั้นเลี้ยงเงินค่าตัว ให้แก่เจ้าเงินนายเงินตั้งนไทย ส่วนทาสตามกฎ- หมาย ถ้าถูกคิดแม่มาแต่อายุพ้นเจ็ดขวบขึ้นไปหาส่วนทาสมิได้ตาม ใจสมัคร

๒๓. หนึ่งเจ้าเงินนายเงินโปรด ทาสเชยดินไถ้ให้ เป็นไทยไม่เอา เงินค่าตัว ให้ตั้งขึ้นเป็นส้มไฉ้ ในหมู่ นายเงินผู้ ไต่จะเอาไปตั้งนั้น มิได้ ถ้าเจ้าเงินนายเงินโปรดให้บวชเป็นภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แล้ว ทาสนั้นตั้งออกมาจะอยู่ด้วยผู้ ไต่ตามใจสมัคร

๒๔. หนึ่งเถรทาสตั้งแล้ว ตั้งเงินไปอยู่ด้วย ผู้ไต่ในกรมไต่ ให้ นายเงินแก่นายเงินใหม่ไป หักโอนบาญชีรับส่งคอกกรมศักดิ์ ถ้าตั้ง ทาสนี้เงินตั้งค่าตัวได้เป็นไทยแล้ว จะล้มคักอยู่ด้วยผู้ ไต่ให้ตั้งไฉ้เป็น ส้ม ให้ผู้นำตั้งออก กรมศักดิ์ ให้ โอนบาญชี ทาสตั้ง ตั้งเป็น ส้มชน อย่ำให้จำนวนเลขคอกตั้งไปเป็นอันชาติที่เดียว

๒๕. หนึ่งผู้ ไต่เขาเถรไปฝากไว้ตั้งเป็นส้ม เป็นเสมียน เป็นทนาย อยู่ด้วยผู้ อื่นแล้ว ผู้ ฝากให้ตั้งนั้นจะถนบกินเขาไม่ได้ ให้เป็นสิทธิแก่ ผู้นำตั้ง ถ้าเขาทาสเชยแถมทาสดินไถ้ไปฝากให้ตั้งอยู่ (ใน) ผู้ ไต่ ไปภายนำเจ้าทาสจะคืนเขาทาสไป ก็ให้ ผู้ รับฝากตั้งทาสคืนให้นาย เดิม ถ้าผู้นำเดิมล้มตาย ถูกทาสทนายของของผู้ ตายจะ เขาก็ให้ คืนให้ เหตุว่าทาสมีค่าตัวเป็นสินมรฎก จะเอาไปคอกตั้งอยู่แก่ผู้ รับ ฝากนั้นหาชอบไม่ ถ้าให้ผู้นำตั้งหัก โอนบาญชีไป จะเอาเถรทาสไว้

ให้มารับบอกบาปผิดต่อกรรมศักดิ์ อย่าให้เลวทรามขาดจำนวนไปได้เป็น
อันชาติทีเดียว ถ้าตัวทาสหว่างมีคืบไปอยู่ (กับ) นายเดิมไม่ จะ
ล้มค้อยด้วยผู้ใด ก็ให้ตั้งค่าตัวให้กันตามกฎหมาย ให้ทาสนั้นไปอยู่
ตามเดิม

๒๖. อนึ่งเจ้าหม่อมเจ้าแก้วกรมด้วยแต่เป็นโทษต้องถอดจากราชการ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลขเดิมเลขเดิมขึ้นทนายแต่เลข
ทาสเลขเลขเดิมเลขเดิมให้แก้เป็นสิทธิเกษม ถ้าเจ้าทาสแต่
ถูกลหตามญาตพของผู้ตายนั้น จะเกยวชชงด้วยทรัพย์ อันแต่ค่าตัว
ทาสประกอไรใด ก็ให้มารองพิงต่อกรรมพระศักดิ์ชำระจำกล่าว ถ้า
มีติดงกันให้กรมพระศักดิ์เอาขอความกราบบังคมทูลแต่ แดแต่เจ้า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถ้าเจ้าทาสแต่ถูกลหตามญาตพของเจ้า
ทาสผู้ตายนั้นได้มารองพิงแต่กราบทูลพระกรุณา ไปภายนั้นจะจัด
กล่าวเอาทรัพย์ ชั่งของแต่ตัวทาสนั้นมิได้ แต่ให้กระทำตามพระราช
กำหนดกฎหมายนี้จงทุกประการ ถ้าผู้ใดมีฟังจะเอาตัวเป็นโทษโทษ
โทษานโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือนอ้าย ขึ้น ๑ ค่ำ จตุศักราช ๑๑๗๒
ปีมะเมีย ณ ราชธานี

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๗)

กฎว่าด้วยไพร่ล้มกำลังแลเลขหัวเมือง

ปีมะเมีย จตุศักราช ๑๑๗๒

กฎให้ไว้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า

ให้มารับบอกบาปผิดต่อกรรมศักดิ์ อย่าให้เลวทรามขาดจำนวนไปได้เป็น
อันชาติทีเดียว ถ้าตัวทาสหว่างมีคืบไปอยู่ (กับ) นายเดิมไม่ จะ
ล้มค้อยด้วยผู้ใด ก็ให้ตั้งค่าตัวให้กันตามกฎหมาย ให้ทาสนั้นไปอยู่
ตามเดิม

๒๖. อนึ่งเจ้าหม่อมเจ้ากรมด้วยแต่เป็นโทษต้องถอดจากราชการ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลขเดิมเลขเดิมขึ้นทนายแต่เลข
ทาสเลขเลขเดิมเลขเดิมให้แก้เป็นสิทธิแก่มัน ถ้าเจ้าทาสแต่
ถูกลหตามญาตพของผู้ตายนั้น จะเกยวชชงด้วยทรัพย์ ดินแดนค่าตัว
ทาสประกอไรใด ก็ให้มารองพิงต่อกรรมพระศักดิ์ชำระจำกล่าว ถ้า
มีติดงกันให้กรมพระศักดิ์เอาขอความกราบบังคมทูลแล้ว แลแต่จะ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ถ้าเจ้าทาสแต่ถูกลหตามญาตพของเจ้า
ทาสผู้ตายนั้นได้มารองพิงแต่กราบทูลพระกรุณา ไปภายนั้นจะจัด
กล่าวเอาทรัพย์ ดินแดนแต่ตัวทาสนั้นมิได้ แลให้กระทำตามพระราช
กำหนดกฎหมายนี้จงทุกประการ ถ้าผู้ใดมีฟังจะเอาตัวเป็นโทษโทษ
โทษานโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์ เดือนอ้าย ขึ้น ๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๓๗๒
ปีมะเมีย ณ ราชธานี

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๓)

กฎว่าด้วยไพร่ล้มกำลังแลเลขหัวเมือง

ปีมะเมีย จุลศักราช ๑๓๗๒

กฎให้ไว้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า-

พระยาแฉกพระยาพระหรงเมืองเจ้าราชนิกุล แฉกต่างกรมแฉกหกรมมิ
 ได้ ในพระราชวังหลวงแฉกกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษา
 เมือง ผู้รงกรมการหัวเมือง ๓-๒-๓-๕ ชาวไทฝ่ายเหนือตั้งปองจง
 ทว ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรบรมโกศทรงพระ
 คราเมศราชบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงทศิศมิตราช
 ชรรมนันต์ ศิริยาภิไศยาพิรตนาทศด้วยบรมมัทมหาดลัญจนาปรีชาญาณ
 พระบวรรัตนธานีในกฤษดาพิหาร ภารที่จะทำนุบำรุงรักษา
 บวรพุทธศาสนา ดมณชีพราหมณ์ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ประเทศ อัน
 เป็นพระราชอาณาเขตระบอบซึ่งได้มาบรรดา พึงพระบารมีพระบรม
 โภชน์สมภาร ให้รับพระราชทานทำมาหากินอยู่เย็นเป็นสุข เด็ดจ้อออก
 ณพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พร้อมด้วยอรรคมหาเสนาพัฒนาภค
 ราชกระวีมงคลมุนีหลวงของขัติพระบาท โดยอันควร จึงมีพระราชโอง
 การมาพระบรมราชโองการสั่งให้หาท้าวดีเห็นอเถด ๆ ดังว่า ประเพณ
 ีสมเด็จพระมหาบรมนัครราชาเจ้าแต่ก่อนตั้งมา จักทนายรุ่งพระบวร
 พุทธศาสนาให้ถาวรวัฒนาการได้ ก็ขอด้วยขบเลี้ยงหมู่ทหาร
 ของเดิมพลโยธาธรรม์เคืองต่างราชู ประกอบกับพระบารมีพระ
 ราชเดชาอาณาจักรเป็นประธาน จึงเด็วจการสู้รบทำสงครามปราบ
 ปราบปัจจามิตร มิให้พระพุทธศาสนาเป็นอันตรายแก่ข้าศึกได้ เป็น
 เยี่ยงอย่างลำดับพระมหากษัตริย์สืบมา แฉกกรุงเทพมหานครศรี
 อโยธยาทุกฉนวน ไพร่พลโยธาหมู่ทหารซึ่งเคยทำราชการณรงค์ตั้ง
 ครามแต่ก่อนมาก็ชราพิการล้มตายร่วงโรยเบาบางไป ไพร่หลวงเดิม
 ภู้างแฉกหัวเมืองที่มีตัวอยู่ก็โจทกหมู่ไปต่างกรม ฝ่ายนายไม่ได้

แต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศจะให้สำเร็จ
 แก่กันในครั้งนี้ ใญ่มัคคเกยวข้องด้วยเดชนั้นเร่งมาว่ากล่าวให้สำเร็จ
 ถ้าเดชะไฉนมิได้มาให้ชำระในคดีนี้ ไปภายนอกจะเอาเข้ามาว่า
 กล่าวหมิ่นได้ แต่ให้เจ้าเมืองกรมการตั้งแขวงนายบ้านนายอำเภอ
 ประกาศป่าร้องบรรดาข้าหนีเจ้าป่าจวนไพร่หลวงตั้งถ้ำตั้งทาส
 ขเลยถิ่นถ่ายที่ชุกช่อนอยู่ณป่าดงจวนทิว ให้เข้ามาหาหมื่นนายเดิมโดยดี
 จะพระราชทานโทษภาคกรรมไว้ครั้งหนึ่ง ถ้าแต่มีดมคคอยู่กับนายเดิม
 จะตีมีคอยู่กับเจ้าเมืองกรมการหัวเมืองได้ แต่เจ้าต่างกรมหากกรรมได้
 ในพระราชวังหลวงแต่กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แดเจ้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อย ผู้ใดกรมใดจะพระราชทานให้อยู่ตามใจไพร่ดมคค แต่
 ในครั้งเดียวกันเป็นประณมบัญญัติไว้เบื้องหน้าไปจะให้คงอยู่หมุ่ตามด็ก
 ดงนี้ อนึ่งเดชะหัวเมืองซึ่งอพยพหลบหนีหนีหัวเมือง จะผลัดเปลี่ยน
 กันโดยใจไพร่ดมคคได้แต่ในเมืองเดียวกัน เหตุที่ว่าเดชะหัวเมืองนั้นน้อย
 ตัวจะร้องโรยเบาบางไปซึ่งจะให้ ไปอยู่เมืองอื่นแต่หมื่นนายผู้ใดจวนมิได้
 ห้ามอย่าให้เอาไปเป็นอันขาดทีเดียว ถ้าแต่เดชะบรรดาอพยพหลบหนีทั้ง
 ปวง จะเอาเข้าเป็นทศของชดชวางมีเขามาถ้าพิภกัตโดยดี มีชยณ
 แหวงอยู่เมืองใด ก็ให้เจ้าเมืองกรมการเมืองนั้น จดกองทัพออกติดตาม
 ตามจับเอาตัวบุตรภรรยามาได้ตรวจปลดปล่อยให้สิ้นเชิง ถ้าหัวเมือง
 ใดเกลี้ยกล่อมเดชะได้มากเท่าใด ก็ให้เมืองนั้นบอกจำนวนเดชะแลชื่อคน
 คำบดบ้านว่าเป็นชาวไพร่หมื่นนายช่อนลงมาถูกขุนจนค่าดาให้แจ้ง ห้าม
 อย่าให้สุภษาเมืองกรมการบังคับบงอำพรางไว้แต่คน หนึ่งขึ้นไปได้ เช่น

อินชาติเดียว แค้นสืบไปเมื่อหน้า ขาทุลลของขลุ้พระบาทนกรุง-
 เทพาแห้วเมืองทงปวง แแต่เจ้าต่างกรมหากกรมมิได้บรรดาโตตั้งช่อง
 เกิดยกด้อมเดโชไพร่หุดองส้มกำตังข้าหนเจ้าบ่าวหน่นายไว้แห่งโตคำบด
 โต ก็ให้ยกเด็กเดี่ยว แแต่เดชนั้นจะด้อมค้อยู่กับผู้โต โห้ฉนนหน้าตั้งจนดิน
 เริง ห้ามอย่าให้ผู้โตตั้งช่องเกิดยกด้อมด้อมผู้คนไว้ฉนนบ่าคงด้อม
 ไป แแต่เป็นใจด้วยผู้หลบหนีเหมือนกระตำมาแต่ที่ตั้ง ถ้าผู้โตมิฟังยัง
 ให้ตั้งช่องด้อมผู้คนไว้ฉนนบ่าคงเหมือนแต่ก่อน จะให้ตั้งโทษผู้หนีเสมอ
 โทษกระบด อนึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเดชนกรุงฯ ดินจำ
 นวนแแต่ จะให้ชาวทองกองตั้งจนไปตั้งณหัวเมืองไกลเมื่อโต ก็ให้
 วิชาเมืองฉรวงกรมการทงปวงตั้งคนเสมจิด เดชตอยแแบบเผ่งหาตั้งกิด
 มุดนายมิได้ ถัดกิดไว้เช่นเดชนหัวเมือง ถ้าเดชนมุดนายอยยังมีโตตั้ง
 ครอง ก็ให้เจ้าเมืองกรมการจับเอาตัวบออกตั้งตงมาจะให้ตั้งพระราช
 อาญาตอเดชน แแต่มุดนายผู้บดบังจงหนัก แแต่จะให้ตั้งเดชนนั้นเป็น
 ตะพินญาข้าง อนึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ว่า เดชไพร่หุดอง
 ทงปวงนั้นได้ราชการเห็นอยชยากกรากกรำมาหลายปี ครองพระบาท
 ส้มเตงพระพุทธเจ้าอยู่หัว เด็ดจปรวมตาก็เศก ไม่ทรงพระมหากรุณา
 จักดคหย่อนให้ เขามารับราชการ แแต่เดชนหนึ่ง ให้ชอกไปทำมาหากิน
 อยด้อมเดชน แแต่ให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนจงทุกประ-
 หาร ถ้าผู้โตมิฟังจะเอาตัวเป็นโทษ

กฎให้ไว้ ณวัน ๓ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๗๒ ปีมีเมี้ยนักษคร โทศก

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียน ของหอพระสมุดวชิรญาณเลขที่ ๑๑๕ มีข้อที่ควร
 สังเกตอยู่บางแห่งคือ คำว่า "สุมไม้คังพัด" ต้นฉบับน่าจะเขียนผิดไป ที่ถูกน่า
 จะเป็น "สุมไม้คัมพัด" ทุกๆ แห่ง)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๗๓

(พ.ศ. ๒๓๕๕ หรือ ร.ศ. ๓๐)

กฎหมายไม่ให้ซื้อฝิ่นขายฝิ่นลับฝิ่น

ปีมะแมจุลศักราช ๑๑๗๓

กฎให้ไว้แก่พระสรัสวดีซ้ายขวาในหอ กฎหมายบอกเจ้าพระยา
 แด่พระยาพระหลดวงเมืองเจ้าราชชนนีคุณหมื่นพันนาย ฝ่าย ทหารพล-
 เรือรบ ชาวกรมท่าคนเดกราเฝ้า เจ้าคลังกรมท่ากรมมิได้ กรมฝ่ายหน้า
 ฝ่ายในแต่เจ้าหลดวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง
 กรมการณหัวเมืองเอกโทศรีสัตนาปากใต้ฝ่ายเหนือ แด่อาณาประชา
 ราชธุระทั้งปวงจนทั่ว ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกรมจักราชธิบดี
 ศิริวิสุทธิคุณ วิบุลยปรีชาฤทธิราเมศวรราชปรณารถนิพิตร์ พระพุทธ-
 เจ้าอยู่หัว ผู้ทรงจักรงศพิธสังฆดลฤ แต่ทศพิชราชบรมอินทมาประ-
 เดวีรัฐ เสด็จออกณพระที่นั่งทองสำนัจนตรี ฝ่ายประจิมามิมุขแห่งพระ
 ที่นั่งมหาจักรพรรดิพินาน พร้อมด้วยอรรคมหาเดณาโหราพฤกษาศาตราช-
 มนตรีกระฉิมขมาตย์าประ โถหิตาจารย์ ทูลดอองขัติ พระบาท โดยอันคัม
 จึงทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระมหาบรมกษัตริราชราชแต่ก่อน คึง
 พระราชกำหนดกฎหมายไว้ห้ามมิให้ผู้ ไต่ฝิ่นฝิ่นกินฝิ่นซื้อฝิ่นขายฝิ่น จับ
 ได้ ให้ส่งพระราชอาญาทัณฑ์ก่า กระทำโทษ ถึงทอนทเวนริบราชบาท

จำได้ตรูไว้ ผู้สืบสิ้นกินสิ้นหาพึ่งไม่ จนเกิดความเคืองได้ผ้าดของชุดี
พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในพระบรมโกศฐู ก็ได้ทรงพระมหา
กรุณาโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมให้แจกกฎหมายประกาศป่าวร้าง
ห้ามปรามไปอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะให้คนชั่วรู้โทษตัว ะพยศอันร้าย
พระราชฤไทยหมายจะทรง ส่งเคราะห์ดีรวพดีตัว ตามโบราณ ราชประ-
เพณี ทุกวันนี้ผู้สืบสิ้นกินสิ้นหากดีพระราชกำหนดกฎหมายไม่ ดวง
พระราชอาญาคุกหากินผู้สืบสิ้นกินสิ้นชกขมจนเป็นอันมาก ที่ยากจน
ขัดสนทรพยหาอันจะขอสิ้นกินมิได้ ใจเกิดกำเริบเป็นพาดคบหาพวกัน
กระทำโจรทำดีกฏัดคุมคตของย่องเบาดวงดกตซึ่งจ้องราวเอาทรพย ถึง
ของเครื่องอันมีค่าความชวยจำหน่ายเอาเงินข้อผนพอจะได้ กินได้สืบ
รักษาชีวิตไว้ ทมทรพย สันชอยแอดกได้ ขอสิ้นกินสืบเป็นนิจ คิดทง
หลงใหลมกใหญ่ฝ่ายสูงนี้กมิ่งมีในใจ เห็นแก่จะได้เกิด โดมนักคนเมา
จำพวกันกินเข้าในเมโรยปรมาทการ เหตุมีวเหมายมิได้ คิดอ่านกระ-
ทำมาหากินดิระดมกองกตจะยกคนออกจากภพ มีแต่ก้อดีร้างบัจวิท
เวณกามจะนำคนไปสู่ทุกขหาประโยชน์ ไม่ ถึงจะท้าวราชการณรงค์
สงครามอดของพระเดชพระคุณเจ้า ก็ว่าได้สิ้นถ้าไม่มีจะสืบจะกินก็ให้
เกิดอาเจียนคลื่นเหียนให้หัวทิว อ่อน หลบหลัดกนจนเขาราชกวมมิได้
บ้างก็ให้ปวดมวนร้อนหนาวทรนทรายดงทองตายก็มี เมื่อพิเคราะห์
ดูอำนาจสิ้นให้โทษแก่ผู้กินผู้สืบถึงเพียงนี้ ถ้าจับได้ ก็จะมีโทษของ
ทชเวทนาในพระราชอาญาอาณัติกรชก ได้กหนึ่ง เป็นโทษแต่ในประ-
จวบนี้ ครั้นตายไปตกในมหาคาบพนรกนายนิริบาดลงท้นขกามทำโทษ
ต้องทุกขเวทนาโดยส่ำหัดหาที่สู้มิได้ ครั้นพ้นจากคาบพนรกแล้ว ก็

ต้องไปเป็นเปเรตวิ ได้มีควันไฟพุ่งออกจากทางปากจนกลายเป็นนิจ เพราะ
 เสพย์ผลที่คนดูปั่นกันปั่นผลเป็นนิมดาจิ๋ว ไม่เห็นทุกขโทษในอนาคค
 ประจุบัน ครั้นจะจะได้บุคคลที่เป็นพาดตันคานทุจริต ก็คบคิดกันลัก
 ลอบขโมยเงินรายวันปั่นกันปั่น แต่จะทำใจร่ำๆ เรียบดวงเงินพระราช
 อาญา จะไปทนทุกข์ทวนในอบายภูมิเป็นอันมาก จึงมีพระบรม
 ราชโองการมารพระบัณฑิตผู้รู้ถึงหนทาง คารวเห็นเหตุตาเห็นอกระ-
 หม่อมสั่งให้มตราพระราชบัญญัติ ได้เพื่อจะได้เป็นเหตุกันคิดประ โยชน์
 หนึ่งจะทรงพระราชดำริเคราะห์ช่วยรับคบบทกข โทษแห่งคนรายใน
 อนาคคประจุบัน แต่ในพระราชบริหารบัญญัตินั้นว่า แต่คนดูไปเมื่อ
 หนาทามอย่าไหล โด่ปั่นกันปั่นขโมยรายวัน แต่เป็นผู้แต่มีขอม
 ชายเป็นอนชาติที่เคย ถ้ามีพงจับโตแต่มีรูองพองพิจารณาเบียดจ
 จะให้ลงพระราชอาญาเขย่นตำมยกโทษจนบกตำมจนทจนเรือตำมจน
 ธิบราชบาตบครภรรยาแต่ทวีพิงดังของให้ถิ่นเชิง ให้ดังคิดไปเป็น
 ตะพูนหม่าช่าง ผู้เห็นเป็นใจมิได้เอาความมาว่ากล่าวจะให้ลงพระ-
 ราชอาญาเขย่นหนักดิมที ถ้าผู้ใดมีอันอยู่ก่อนยังมีโทษมากน้อยเท่า
 ใดจะชาย ก็ให้เร่งเอาออกไปขายแก่หาๆ ประเทศเมืองนอกให้พัน
 แฉ่นแฉ่นกรุงเทพฯ แต่ให้ ร้อยแขวง กรมการนายบ้านนายอำเภอ
 ประคาศับตัวของอนาประชาราษฎร์ทุกค่างานชทองปวงให้รูจทุก แต่
 ให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายมวนจทุกประการ ถ้าผู้ใด
 มีพงจับโตจะเอาตัวเป็นโทษ โดยโทษารณโทษ

กฎให้ไว้วันเด้าร์ เดือนเก้า ขึ้นสิบสี่ค่ำ จุดศักราชพันร้อย
 เจ็ดสิบสาม ปีเมศวร์ศก

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณเลขที่ ๑๑๖)

กฎหมายห้ามมิให้เลี้ยงไก่ชนปล่า ไว้ชนแลกดเลนการพนัน

จ.ศ. ๑๑๗๓

กฎให้ ได้แก่ พระสุริยวงศ์ ข่ายขวา ใน นอกให้กฎหมาย นอกแก่เจ้า-
 พระยาแฉะพระยาพระหุดวงเมืองเจ้าราชันนิถุชชนทิมพันทนายฝ่ายทหาร
 พลเรือน ชาวทมิฬเด็กขอเฝ้าเจ้าคางกรมทหารกรมมิได้กรมฝ่ายหน้า
 ฝ่ายใน แด่ข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษาเมืองมรั้ง
 กรมการหัวเมืองเอกโทตรี จักความปากใต้ฝ่ายเหนือแลอาณาประชาราษ-
 ฏรทั้งปวงจงทว ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกรมราชามาภิวัชราชภาส-
 กโรดมของคองรามหาดีมุตเทจราช บรมนารถบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว
 ผู้ทรงคุณธรรมอนันตวิริยชาติ ไชยสิทธิ์คอบด้วยปรมัตถมหากรุณาปริ-
 ชาญาณแต่ตั้งออกณพระที่นั่งบุษบกมาตามหาจักรพรรดิพิमानโดยสถาน
 อุดราพิมุข พร้อมด้วยเสวกามาตย์ ไทวรราชกระวีมตวิมุขมาตยา-
 ปโรหิตาจารย์ทูตของชุดีพระบาท โดยอันดับ จึงทรงพระราชดำริไป
 ทางธรรมดีจริตตามบรรณราชประเพณีว่า บุคคลทั้งปวงอันเกิดมาใน
 ดั่งสัตว์ทุกถ้วนหนึ่งต้นต้นบัญญัติดำให้กระทำดีกรรมอันชกา เตาระ
 แดงหาทรัพย์ตามสมควรก่าตั้ง แด่ชานบัญญัติคนนรูปเป็นดีมีมาฮา-
 ชิวะเลี้ยงชีวิตโดยสุจริตนหนอย ทเป็นพาดบนทบัญญัติคบหาพวกเพื่อน
 กระทำทุจริต คิดตั้งบ่อนชนนทชนไก่เด่นปล่ากักคอบด้วยอุบายเอา

ทรพยอมตายชีวิตเป็นมัจฉาขอจะนมมนมมากชุกชุมช่นกว่าแต่ก่อน เมื่อ
 พิเคราะห์หัดคนเลี้ยงนกตีขมิ้ว นกคุ้ม นกกระทา แลผู้เลี้ยงปลาดักตง
 นมแต่จะระดมกองกรรมปทานิบาด ต้องฆ่าปลาดักตงหัดตักแค้น
 ปรนนคุ่มนกกระทา พวกท่เลี้ยงปลาเที่ยวหาตงหน้าฆ่าปลาหมอแ
 เขาใช้ให้ปลาดักตงเป็นอาจัน กรรมกระทำบาปได้ตงเป็นนิจ แล
 มีหน้าชาติคิดกลโกหกเมื่อจะพนันชนนกรชนไก่เล่นปลาดักตงขบด้วยอบาย
 ถอดวงพดจาดักตงได้เกิดตงได้นำมหน้านยาเบือเมา พวกชนไก่เอา
 มีตมูกแอมเท่าให้ชนถึงตงชีวิต บางทีฆ่าสัตว์ระไก่ใช้ โดหัดเย็บตาถ่วง
 หู ให้ตงให้ชนจนถึงตายหมายแต่จะเอาชนะหามหิว โยตงประดังตงถ
 ชายบาปไม่ กตบจิตใจโดยโถกได้ทรพยอมมาก ขอควบคุมกรรมวิญญ
 ญาคีเลี้ยงชีวิตเป็นอนาประ โยชนนี้ได้เกรงพระราชอาณา ทุกข โทษ
 ฝ่ายพุทธจักรอาณาจักร บางพวกก็ชักชวนพระสังฆสามเณรเลี้ยง
 ปลาดเล่นปลาดพาให้เสียศรัทธาจักรวัด กำเรียบใจมิได้เฝ้าเรียนพระปริ
 ยัติธรรมอันเป็นอาัยศัมพระพุทธศาสน่าจะให้ ศักดิ์ชกาเดรั้าหมองตง
 ครุกามักอันใหญ่ จ่าพวกนักบัจจตแต่ก็ไปตกโนมทวนรอก นวชนิรย
 ฆาตตงตงทงกรรมกระทำโทษทงทงเจตนา โดยสำหัดชานาน ครน
 พนจากนรกแต่ก็มาบังเกิดเป็นเปรต ตตตระบองเหตุตตตเป็นเปลวไฟ
 ถอยทีถอยตงเป็นนิจ เพราะเค้ผลตตตชนนกรชนไก่เล่นปลาดักตงให้
 ผิดพระราชกำหนดกฎหมายห้ามปรามเก่าใหม่ แต่มิได้เห็นโทษภาย
 ในอนาคตประจุบัน เหตุตงนทพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าชยหัวกอบ
 ด้วยพระมหากรรณาดังพระทัยจะให้พอกตณาพระราชาราชฎรแฉ่าทต
 ถองชดพระบาทละความชดให้รู้ โทษคอดียดะพยค่อนร้าย พระราช
 ฤทัยหมายจะให้ ถอดศตยรชาศดบำเพ็ญทานทำการกุศดจะได้นำคนไป

แผนก ๔

ความรับผิดชอบในทางแพ่ง วิธีดำเนินการและบทลงโทษ

มาตรา ๓๔ เจ้าของและผู้จัดการ โรงมหรสพต้องรวมกันรับผิดชอบสำหรับประทุษณ์ที่เกิดขึ้น เพราะเหตุที่ละเว้นใช้ฝีมือและความระมัดระวัง อันพึงมุ่งหมายได้ว่ามีในบุคคลผู้มัวชาตพเชนนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือกฎของบังคับ หรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของเสนาบดีหรือเจ้าพนักงาน

เจ้าของและผู้จัดการของรับผิดชอบ รวมกันกับผู้ใช้ (รวมทั้งคนเสนาบดี) ในผลแห่งมิฉลากกรรม ซึ่งผู้ใช้ได้กระทำลงในเขตงานการทรมานนั้น

มาตรา ๓๕ เสนาบดีมีอำนาจตั้งเจ้าพนักงานตรวจโรงมหรสพ อำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานตรวจมีดังต่อไปนี้คือ

(ก) สอบสวนตรวจตรวจว่า การก่อสร้าง การจัดการ และการบำรุงรักษาโรงมหรสพได้เป็นไปตามแบบการก่อสร้างที่ได้อนุมัติ นหรือตามกฎของบังคับ หรือคำสั่งของเสนาบดีหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

(ข) สอบสวนตรวจตรวจว่า มีผู้กระทำผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ หรือไม่ และรายงานไปยังเสนาบดีหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ เพื่อจะได้สั่งให้ฟ้องร้องผู้กระทำผิดต่อศาล ถ้าเห็นเป็นการสมควร

มาตรา ๓๖ ผู้ใดเป็นเจ้าของ ผู้จัดการ หรือผู้ใช้ในโรง

มหรศพ กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติในแผนก ๓, ๒ และ ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐ บาท

ถ้าความผิดนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อมาตรา ๒๓ และ ๒๒ เจ้าพนักงานตรวจยังมีอำนาจที่จะสั่ง โดยทันที ให้ย้ายแผ่นภาพหรือเครื่องไฟฟ้าไปเสียได้ตามที่เห็นสมควร และให้ กิจเขาค่าใช้จ่ายแก่เจ้าของหรือผู้จัดการ

มาตรา ๓๗ เสด็จบดี มีอำนาจสั่ง ให้ ปิดโรงมหรศพใด ๆ ซึ่งเจ้าของหรือผู้จัดการ

(ก) ใช้สถานที่เล่นการมหรศพโดยมิได้รับอนุญาตตามที่บังคับไว้ ในมาตรา ๒๘ และ ๓๐ แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือ

(ข) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเสด็จบดีที่ออกให้ แก่ตนตามความในมาตราเดียวกันนี้ หรือ

(ค) ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเสด็จบดี เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือเจ้าพนักงานตรวจที่ได้ออกให้ เพื่อบังคับให้การเป็นไปตามความในแผนก ๓ และ ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

ถ้าเห็นเป็นการสมควร เสด็จบดีอาจถอนคำสั่งทุกอย่าง เรื่องที่ ให้ ปิดโรงมหรศพได้ เมื่อได้รับรายงานจากเจ้าพนักงานตรวจว่า เจ้าของหรือผู้จัดการซึ่งมีประโยชน์ได้เสียด้วยนั้น ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขพอใจและครบถ้วน ตามความในพระราชบัญญัตินี้แล้ว

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งร้านขายของ โดยใช้ตะเกียงที่ตองจุดด้วยน้ำมันภายในโรงมหรศพ ผู้ใดฝ่าฝืนขึ้นกระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐ บาท

ผู้ตั้งอาศิมิกายหน้า จึงมีพระราชโองการมรพระบิณฑุรสูรตั้งห-
 นารตาวรดีเห็นเกิดเห็นอกระหม่อมตั้งว่า แต่ขับไปห้ามอย่าให้
 ผู้ใดเดินชนไก่แต่เพียงนกตั้งชฌ นกคุ้ม นกกระทา แต่เพียงปลากัด
 ได้เบนนชชาติเดียว แต่ให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนจ
 ทุกประการ ถ้าผู้ใดมีพียงงเดินชนไก่แต่เพียงนกตั้งชฌ นกคุ้ม นก
 กระทา แต่เพียงปลากัดคือไปอีก จับได้แต่มีร่องพองพิจารณาเป็นตั้ง
 ให้ตั้งพระราชอาณาเขียนส่งมายกแล้วให้เอากรงนกชวดปลากัดแขวน
 คอจำคอประจานรอบตลาดสามวัน แต่ให้ร้อยแขวงกรมกรรนายบ้าน
 นายอำเภอ ประกาศบ้างร่องชฌาประชาราษฎรจงทั่ว

กฎให้ไว้ณวันอาทิตย์ เดือนเก้า แรมสิบสี่ค่ำ ปีมะแมตรีศก

(กัถจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณเลขที่ ๑๑๗)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๗๔

(พ.ศ. ๒๓๕๕ หรือ พ.ศ. ๓๑)

กฎหมาย

พระราชบัญญัติเรื่องช่วยไพร่หลวง

รัชกาลที่ ๒ จุลศักราช ๑๑๗๔

ศุภมัสต์ ๑๑๗๕ ศกมัตตสังวัจฉร มีคศิริมาศกาพนักษ์ เตรีศัตถ์

ทรูวารบิเวทกาถกำหนด พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงจักรงศพิชดังคหวัดกุแดทศพิชราชธรรมอันมหาประเสริฐ ได้ตั้งชอกณพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ พร้อมด้วยอรรคมหาเสนาพัฒนามาตยราชบัณฑิตยสถาน วิทยาลัยครูของชาติ พระบาทโดยอันคัม จึงมีพระราชโองการมาพระมณฑุรดิฐดังหนาทดำรัสเห็นชอกเถาเห็นชอกระหม่อมดังว่า กรุงเทพมหานคร ศรีอยุธยา เดียแก่พม่าชกักยบเย็นมาชานาน แดการที่จะท่นบำรุงรักษาไฟรฟ้าชอกนาประชาราชภูรชอบชันทเดมา แดจะรักษาพระบวรพุทธาดำเนาให้ถาวรวัฒนาการต่อไปได้ ก็ชอใสรยชบเลี้ยงหมุกเสดจทหารชองคัมพลโยธาดีด้อมเครื่องดังรวพลาตราชูร ประกอบกับพระบารมีพระราชเดชาอาณาจักรจึงจะเสีจการดีรับท่างสงคราม มิให้พระพุทสดำเนาเป็นอันตรายแก่ชกักโต ตามเยียงชอย่างโบราณราชประเพณีทุกฉนนเดชไฟรหดวงทเคยทำราชการนรงค์ สงคราม แดทำการโยชามาแตกชอกชราพิการคัมตายไปเป็นฉนมาถ ก็ยังมีคัวชอยู่หลบหนีโจทไปแอบแฝงแบงเบาชอกความดบาย เจ้าหม่มุนตนายรคความว่ากถ่าจะชอกเสชมาคองหม ผู้ชอได้ชิตชอวงมิให้ โดยฉนชกนาพดการกัม บางทไฟรหดวงมิทกชยาคคกเป็นชองทาช ผู้ชอได้ฉ่าพรางมิได้ชอกเจ้าหม่นายหมวดคนายคองโหริ บัดบั้งได้ จนไฟรหดวงได้ชอมคญชากจากหมกม เหตุฉนเดชไฟรหดวงจ้งนอยรจ้งโรยเบาบางไป เจ้าเบยนายเงินผู้ชอได้เด่ากมิได้เกรงกถ้วพระราชกำหนดคกกฎหมายถ่วงพระราชาญา มีแต่เงินแล้วคคมหาชอชอได้โดยฉ่าเกอใจ มิให้เจ้าหม่นาย

หมวดนายกองผู้ช่วยไต่ไพร่หลวงไว้ก็มีความดีเป็นขอเดิมแต่
ทว่าทรงพระมหากรุณา พระราชทานโทษให้พากษกรรมไว้ครึ่งหนึ่ง
แต่หนีไปเมื่อนา

๑. ผู้ไต่ช่วยไต่ทนายให้เจ้าเบญ นายเงินได้เดียงไต่ ตามผู้ชาย
นายประกัน ถ้าผู้ชายนายประกันเอาเรือนเบญนมไต่เบญหมไพร่หลวง
มนคงอยู่แล้ว ก็ให้ผู้ช่วยไต่เรียกเอาหนึ่งต่อกรมธรรมสัญญาทำไว้
ความผู้ไต่เจตจำนงเรือนเบญเบญหมไพร่หลวง ก็ให้เจ้าเบญนายเงิน
เอาเงินค่าตัวแก่ผู้ชายจึงให้ช่วยไต่ไว้ แต่ห้ามอย่าให้ผู้ไต่ช่วยไต่
หมไพร่หลวงไว้เป็นอนชาคติเดียว ถ้าผู้ไต่มีพียงยังช่วยไต่ไพร่หลวง
แต่บิตบงไว้ จะให้ตั้งพระราชอาญาเขมย ๕๐ ที่ เงินค่าตัวมากน้อย
เท่าใดก็ให้เบญภักแก่เจ้าเบญนายเงิน จะเอาแก่ตัวทนายนมไต่

๒. อนึ่งผู้ไต่ช่วยไต่เลขไพร่หลวงไว้ก่อนพระราชบัญญัตินี้แล้ว
ก็ให้เจ้าเบญนายเงินพาตัวเรือนเบญนมมา ชบชก แก่เจ้าหม นายหมวด
นายกองให้รู้ ถ้าตัวทนายเป็นเลขหมไพร่หลวง เขา เดือน ออกเดือน
และหม้อดำจวมกองทด นายทนายนายไปไพร่หลวงทั้งนั้ดมดัก ก็ให้
เจ้าหมนำดักกองหมไว้ ออกเดือนให้รับใช้การเจ้าเบญนายเงิน เขา
เดือนให้รับใช้ราชการกรมทนาย ถ้ามีการระดมและมีการณรงค์ ตั้ง
ความชนเมื่อใด ก็ให้เจ้าหมมณนายเอามาใช้ราชการเหมือนน ถ้าตัว
ทนายเป็นเลขไทยญวนเขมรหมไพร่หลวงซึ่งเขมยชั่ง คือชั่งทหารใน
ในช่วงเขมย ช่วงบม ช่วงดัดถิ ช่วงรัก ช่วงปุ่น ช่วงกะ ช่วง
กตง ช่วงหัน ช่วงหึง ช่วงบุ ช่วงหลือ ช่วงแผ่คิบุก ช่วงเหล็ก
ช่วงเรือ ช่วงตอกไม้เพลิง ช่วงดัดถิหนิง ช่วงชาติ ช่วงฉดของพระ

บาท ข้างเดียวข้างฟอกข้างท้ายอนพระกรรณ ข้างบาท ข้าง
 ปรตบกระจก ข้างปัดนาก ข้างตัดต้นไม้ ข้างเหตารางเป็น
 ข้างเงิน ข้างทอง ข้างมุข ข้างย้อมผ้าสีผึ้ง ข้างต่อผ้าบาคคือเชิง
 บาท ข้างเขยวถาก ข้างดิน ข้างคร่า ข้างทอด้ายคัมภีร์ ข้างดัดก
 พระแดง ข้างดำพระมาดก ข้างคัดนม ข้างกินไกร ข้างดูหว่าย
 ข้างล้างกฤษ ข้างชำระพระแดง ข้างทำช่อฟ้าทองหง แดงเขไฟ
 หลวง หม้อข้าว หม้อแตร หม้อตั้ง หม้อทองแขก หม้อปักของมดาย
 หม้อฝรั่งหม้อบใหญ่ หม้อชาวมาน หม้อชาวดื่อ หม้อกวดค้ำหลวง
 หม้อหัวป่าพอกศรี หม้อตั้งชกาวัย หม้อธรรมการ หม้อกรมช่าง หม้อ
 กรมมา หม้อเคลือบ หม้อพันทวยบนแดง หม้อพันทวยเงินทองชนน
 ไพรหลวงทงนมดัดให้เจ้าหม้อดักเอาตองมาใช้ราชการ คัดทหาร น
 ใต้รับพระราชทานเบี้ยหวัดมาบ จึงให้มุดนายผอนปรนหักเงินไว้
 เจ้าเบยนายเงินไปกว่าจะครบ ถ้าตองทวยเป็นหม้อมา หม้อกระเซ หม้อ
 ทวย หม้อแขก หม้อจวด หม้อชา หม้อเซต หม้อเค็ด หม้อโรงไหมไพร
 หลวงทงนมดัด ให้เจ้าหม้อดักคงหม้อไว้ เงินค่าตัวมาถนอยเท่า
 ใดให้เป็นภพแก่เจ้าเบยนายเงิน จะเอาเงินแก่เรือนเบยนมใด ห้าม
 อย่าให้เจ้าหม้อตนายคบผู้ชวยได้ด้นยอมกัน ดับเบตยน ยกขายบดบง
 อำพรางเดชไพร หลวงไว้ ไชขาดจากหม้อแตกนหนงชนไปได้ แต่ห้าม
 อย่าให้เจ้าหม้อตนายคบคักคักกับผู้ชายนายประกนแดเรือนเบย ค
 ทาษมิได้ เป็นคัวเดชไพรหลวง ด้นยอมกันว่าเป็นหม้อไพร หลวง พาด
 เกาะกุมว่ากล่าวดัดตองเงินเบยนายเงินผู้ชวยไล่ให้เงินค่าตัวหลุดขาด
 อย่าให้ช้อเอาทาทานมาเป็นอนชาตทีเดียว

๓. อนึ่งผู้ใดได้ช่วยไถ่หมู่ไพร่ทวงดัมแดง ดอบแอบแองซุ่น
 ชื่อนจรัตพิพัฒน์หาตั้งกัฒมณายมิตได้ ไว้เป็นทาสดัมดัก แล้วเจ้าหมู่
 มุฒนายแดงนายเงินบีบบังไว้ มิให้หน้าดักกรงน มีฉาบได้ ให้ดัก
 ไว้เป็นดิทรเป็นฉาบ ออกเดือนให้เรงรับไซกาวเจ้าเบยนายเงิน เขา
 เดือนให้รับใช้ราชการมุฒนาย แต่ให้ปากหมายแจกประกาศป่าวร้อง
 จงทั่ว ให้กระทำตามพระราชบัญญัติคั้นจิงทุกประการ ถ้าผู้ใดมีฟัง
 เขาตัวเป็นโทษโดยฐานเดิมิตพระราชอาณาเขต อย่าให้คนทั้งปวง
 คุเยียงชยวางดีไป

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๙)

กฎหมายพระราชบัญญัติบ่อนเบย

รัชกาลที่ ๒ จุลศักราช ๑๑๗๔

กฎให้ไว้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า-
 พระยา พระยา พระ หลวง เมือง เจ้าราชินิกุล ขุนหมื่นพันทนาย
 ฝ่ายทหารพลเรือน ชาวท มหาดเล็กขอเฝ้า ข้าเจ้าต่างกรมทากรม
 มิได้ กรมฝ่ายหน้ากรมฝ่ายใน แลเจ้าหุดวงกรมพระราชวังบวรสถาน
 มงคล ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการณเมืองเอก โท ตริ จัตุร ปาก
 ไต่ฝ่ายเหนือ แด่นายตรา นายบ่อน อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงจงทั่ว
 ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์

จวามหาพุทธานุภวราช บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง
 ทศพิธราชธรรม อนันตคุณวิบุลยปรีชาอันมหาประเสริฐ เด็ดจ้อออก
 นำพระที่นั่งบุษบกมาตามหาจักรพรรดิพิมาน โดยสถาน อุตวาทิมุข
 พร้อมด้วยเสด็จามาด้วยราชกระวี มนต์มีขมมหาเดณาโหราจารย์ ทูล
 ถอของชุดพระบาทโดยอันคม จึงพระพิมดวารัราชเดรัฐ กราบบังคมทูล
 พระกรุณาว่า จันทนิกเลงชายหญิงมีชอมา เฒ่นเบยณบ่อนกัวไฟบ่อน
 ก้าตคเสยตง นายบ่อนเขาเงินเคาบเคาดกาทครองให้เด่น ๆ แล้วยนาย
 บ่อนจะเขาเงินชั่งทครองก็มีได้ เกาะกมจับไวเวรงรัต มีเจ้าเบยนายเงิน
 มาชิตชวางว่าผคานนเปนทาช ครันทรวบไตผาดชองา ทรงพระราช
 ดำริหวั ผู้มทชยากชิตฉนจนทรวพทาทพงมีได้ จึงตคเปนทาช ไม่
 เจียมตัวกถอทุกชยัก ใจเปนนักเลงหลงโดภเจตนาโดยโมหาคติ ช้า
 พรางมิให้นายบ่อนรู้ว่า เปนทาชไป เฒ่นเบย ครันเดยก็ชบายพุดจา
 มารยาโกหก ยกคนว่ามีทรวพย ดวงให้นายบ่อนเขาเคาบเคาดกาทค
 รองเด่นแกตอคือไป ทเดยบิตพตอไม่ใช่ กถบให้เจ้าเบยนายเงินมา
 ต้อว่า เปนทาชจะเสยเงินให้ แต่สืบบาท ตามพิคคกฏหมาย มันคิดจะ
 ประบัตร์เงินนายบ่อนให้ตคตญไปถายเดยว หาดีจชืออสุจรัตไม่ มัก
 ใครู้มาก ส่วนเดยจะเสยให้แต่น้อย ส่วนได้มากจะเขาเงินไปเปนอา
 ณาประ โยชน ช้ายเหต่านเปนพาดประทุฐจรัตติตเปนตองโทษ ทั้ง
 ชนาคคปัจจุบัน ครันตะไวทาชทเปนพาดตันทานคคกก็จะเคยใจก้าเรบ
 ทำทุกชโทษได้คัวไปกายนำ จึงมีพระราช โองการमारพระมันชฐ
 สรุถึงหนาทคาวรัสเห็นอเกต่านเห็นอกระหม่อมตั้งว่า แต่สืบไปผู้ใดเปน

ทาสไปเดินเบียดเสียดจนบ่อนใด ๆ นายบ่อนมีรูปร่างเป็นทาส ก็ให้นายบ่อนกับนายเงินส่งบาทตัวทั้งสองฝ่าย ถ้าตัวบอดได้ว่าเป็นทาส แดงมิได้รูปร่างเป็นทาสจริง ก็ให้นายตรวจขุนพัฒน์ นายบ่อนพาทาสผู้ตามนั้นไปตั้งเจ้าเมือง กรมการ แดงกรมพระคตงมหาสมบัติ ให้เขียนเร่งรัดทาสนั้นตามอก ๆ ละสามสี่บาท จึงให้นายเงินเสียเงินให้แก่ นายบ่อนแค่สิบบาท เป็นอันเสร็จแก่กันตามพระราชกำหนดกฎหมายเดิม ถ้านายเงินได้เสียเงินให้ ใช้แทนทาสแดง มันจะกลับมาเดินเบียดในบ่อนนั้น ห้ามอย่าให้นายตรวจนายบ่อนทรวองให้มันเป็นอันขาด

อนึ่งถ้านายเงินมีค่านับ เขาตรวจทาสชายทาสหญิงไปประกาศบอกกล่าวแก่นายบ่อนว่า ทาสชายคนไหนทาสหญิงคนไหนอย่าให้นายบ่อนทรวอง นายบ่อนรู้แต่มีฟัง ชนทรวอง เงินมากน้อยเท่าใด เป็นภัพแก่นายบ่อน อย่าให้นายตรวจนายบ่อนเถรกรรมเขาทาสนั้นได้ เป็นอันขาดทีเดียว

อนึ่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงใน พระบรมโกษฐ ทรงพระมหากรุณาให้ตราพระราชกำหนดกฎหมาย แดงประกาศไว้ ให้นายบ่อนทรวองนักเตงแต่โดยอันควรแก่คุณานุรูป ถ้าชายนักเตงให้รองแค่สิบบาทขึ้นไปถึงสองชั่ง ถ้าหญิงนักเตงให้รองแค่ชั่งหนึ่งถึงสิบบาท ถ้านักเตงเป็นทาสห้ามมิให้นายบ่อนทรวองนั้น ก็ให้นายตรวจนายบ่อนทำตามพระราชกำหนดกฎหมายเดิม ห้ามอย่าให้ทรวองเหตอกินขึ้นไปเป็นอันขาด เหตุนักเตงก็เป็นไพร่ฟ้าอาณา ประชากรธุระ ชาติแผ่นดินนี้ด้วยกัน จะยากจนร้อนถึงบุตรภรรยาญาติที่ห้ามทรวอง

จะเสียไม่ นายบ่อนก็เกาะจำไว้ให้ขาดราชการแผ่นดิน และบ่ด้วยการ
 งานเจ้าเบยนายเงินมิได้ใช้ เหตุฉนั้นจึงมีพระราชกำหนดกฎให้ตรอง
 แก้โดยอันควรแก่คุณานุรูป ถ้านายบ่อนมีฟังขึ้นทตรองนักตงเหลือ
 เกินพระราชกำหนดกฎหมายห้ามปรามเก่าใหม่ จะให้ตั้งพระราชอาญา
 เขียนนายบ่อน ๕๐ ที่ ให้เร่งเอาเงินทตรองแก้ตามพิบัติ ถ้านายบ่อน
 ทตรองต้องตามกำหนดอยู่แล้ว ผู้เสียหายผิดเพี้ยนนับตพดุมมิใช่ ก็ให้
 นายบ่อนเกาะกุมมัดผูกจำซื้อไว้ โดยอาญา นาย ถ้ามิได้เงินจึงตั้งตัว
 ให้นำชวราเร่งรัดตามอย่างธรรมเนียม

อนึ่งห้ามอย่าให้นายชวรา นายบ่อน หักเบย คบคิดกับไพร่ฟ้าอาณา
 ประชาราษฎร ไทยไทยไพร่ตมไพร่หลวงตมยอมกัน เงินไม่ตคค่าง
 แอบอ้างว่าเงินเบยเสียได้ ทตรองเงินไป แกตั้ง เกาะ กุมไว้ ให้พัน
 ราชการมุดนายใช้ ต้อยแต่ตั้งหนึ่งตั้งโคได้ ถ้าพิจารณาเปนดีจว่า
 แกตั้งตมยอมกัน จะให้ตั้งโทษปรับใหม่นายชวรา นายบ่อน หักเบยนั้น
 จึงหนัก แล้วจะเอาผู้เกยจคร้าน หตมหนัก ราชการเป็นโทษ โดยการ
 เตมิตพระราชอาญา แต่ให้กระทำตามพระราชกำหนดกฎหมายนี้จง
 ทุกประการ ถ้าผู้ใดมีฟังจะเอาตัวเป็นโทษ โดยโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ณวันอังคาร เดือนอ้าย แรม ๓๐ ค่ำ จุติศักราช ๓๑๗๔
 บัวยกจัตวา คค

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๕)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๗๖

(พ.ศ. ๒๓๕๗ หรือ ร.ศ. ๓๓)

กฎหมายห้ามมิให้เล่นการพนัน

คือ เตีตบีด, แทงห้วง, กอบเข้าสาว, เรียงเบย,
ผ้าผูกตายข้าม, ทายฮ้าง, ทายปลาไหล, ทายกัฒมังคุด,
รูดไม้คัมพัต, เลื่อนอนกิน, จ.ศ. ๑๑๗๖.

(กระทรวงมหาดไทยส่งมายังหอสมุดวชิรญาณเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘)

กฎให้ไว้แก่พระสุรัสวดีช่วยชวาโนนอก ให้กฎหมายบอกแก่
เจ้าพระยาและพระยา พระ หาดวงเมือง เจ้าราชทินกุดชุนหมื่นพันทนาย
ฝ่ายทหารพลเรือน ชาวทมหาดเล็กขอเฝ้าเจ้าต่างกรมหากกรมมิได้ฝ่าย
หน้าฝ่ายใน แดงเจ้าหอดวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษาเมือง
ผู้รั้งกรมการหัวเมืองเอก โท ตริ จัตวา ปากโตปากเหนื่อร้อยแขวง
อาณา พระยาบ้านนายบ้านข้าเฝ้า แด ราชฎร ทั้งปวง ลงทัณฑ์ด้วยพระ
บาทสมเด็จพระบรมชนกรมวิกรมราชรามานุเบคศิริภควนรรณิเบคไตร โดกย-
เชษฐมหาพุทธชางกุรราช บรมนารถบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง
พระจักรงศกักราชวิชาวัตถบรมวิกรมราชบรม อันมหาประเดรัฐ เด็ดจ
ชอกณ พระที่นั่งบุษบกมาตามหากักรพรรดิพิฆานอุรธสถานพิมุขพร้อม

ด้วย อรรถมหาเดณา เดวคามาศยา จีบติภระวีราช ปโรหิตา ไทวาทจารย์
 ทูลตของขุดพระบาทโดยอันคืบ จึง พระยายมราช นำข้อความกราบ
 บังคมทูลพระกรุณาว่า เติม ผู้ของ ว่า ณวนเคอนดี ชน ห้าค่า บัระภา
 เบญจศก ผู้จอตเรืออยู่ณท่าบ้านเพลาพดบคำมูรายคชงเฮาทรพย
 ดั่งของไป คิดเป็นเงินด้ามชั่งเกาตาตังบาท จึงทรงพระมหากรุณา
 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พจาร์ณาตัมต้าวหาคุดมูราย เศษพระ
 บารมีพระบรมโพธิ์สมภาร ผู้กคชานโกทกนารยาแดงถุดตังเหตุจริต
 บิตความผิดหารบไม่ ได้ความเบ็นดีด้วยว่า ชายคชง ชายมี ชายดำ
 ชายฉิม ชายวัด ชายนาท ชายนท ชายหิน คบคคกนชเวธถาดะ
 ดั่งคนด้ามคนท้าวไม่รู้จักกันไปจอตเรือเคียงเรือผู้พองนั้น เณรุตไม่
 คชงพดทำเสียทำโต โทเงินกนคชอนนาม แดงชกชอนม โทเงิน ผู้แพ
 คชงเดียวเงินตราผัวพรณนึ่งห่มรปพรณนึ่งชองเขากนเบ็นเงินด้ามชั่ง
 เกาตาตังบาท ชายมีชอโตทรพย ไปเบ้งบ้นกน โตเรงเฮาเงิน
 แดงปพรณนึ่งให้ผู้เจ้าทรพยแล้ว รับได้เกล้าได้กระหม่อมได้เตียง
 ได้ตามได้ความค้อออกไปว่า ชายมีชอหลายคนคบคคกนให้กฤษฎีกา
 ดัญญาแนะนำชกนให้ตั้งเกศชานชานฉวนในการเล่นพนัน จนเตคมีต
 ให้ชวค แทงห้วงให้ลูกห้วง กอบเข้ดาร์ให้หมค หยบเบยเรียงให้ ชน
 ทัดะด้องเบยด้ามเบย เขาฉัว ผูกด้ายยามให้ แก้ว ให้ชอก หมายถึงเบย
 ให้คนตามชดทายให้ลูก ทายชิ่ง ว่าห้ามปากไม้ ทายปลาไหล ว่า
 ได้ไม่มี ทายกลีบมังกคตประสมดืบ หยบเบยด้องแก้วให้ลูกท้หมาย
 ทายรปัดตัวรคไม้คังพด เตือนอนกนกอบคด้วยกตชบายหลอกหลอนพคจา
 แดงจคกนเบ็นพวค พวคดะด้องคนด้ามคนดั่งคนท้าวคน เทยวดตามกนไป

ทำไม่รู้จักกัน ครั้นพบชายหญิงราษฎรในกรุงนอกกรุง แดต่างประ-
 เทศข้าขอบขัณฑสีมา ถูกคำพยานชาวเมืองชาวเรือ ฝ่ายเห็นอฝ่ายได้
 เห็นต่อตวงเอาทรัพย์ สิ่งของ ใดก็ แวะเข้าไป หยคพิทพดจาดังการเดิน
 ทำเป็นเกลี้ยงกนชนพนันทำแพทำชนะเสียเงินให้กันต่อหน้ามิให้คนดังด้วย
 ฝ่ายข้างผู้ ได้ ถัดตวงพดจาดังชายหญิงเขาย้ายให้เดิน ทำพวกเข้า
 เงินด้วยให้หลงเสียพันพดมิว เดินตามท่นไปจนสิ้นเงินครวถึงของทอง
 รูปพรรณหามอนจะเสียไม่ อายมชอมพงเขายอแยงแพรผ่านคพว
 คอบเต็มเศร ของอญญมณิ แดเศร ของอรวพตาดราวชไปแบ่งปันกัน
 พิจารณาใดความตงน ทชอญ พงวชชามชอพทกนเป็นนุรายคชงเอา
 ทรัพย์ดังของไปนินหาจริงไม่ ครนทรวาโคมาถอองอชตพระบาททรงพระ-
 ราชดำริว่า ผู้เจ้าทรัพย์เป็นคนหลงโลกเจตนาจะใคร่ได้ จึงปลงใจให้
 ทรัพย์ดังของเสียโดยพนันในการเดิน ครนรู ถักกายเสียด้วยทรัพย์กตบ
 เขาความเท็จจริงมามาผูกพวของพองวามรายคชงเอาทรัพย์ ดังของ
 ไปให้ยากแก่ความเมองตงน เจ้าทรัพย์ กมความผดอญ ซึ่งอายมชอ
 เป็นพาดคคชานกนต่อตวง ผู้ ให้เดินการพนัน เป็นอบายโกหกมารยาได้
 ทรัพย์ ไปแบ่งกนเองชวคคกเป็นมจนาชวะหาสัจจิตไม่ จำจะให้มิโทษ
 ด้วยกันทั้งต้องฝ่าย จะโตเซ็ดติดตามไปภายหลัง จึงมีพระราชโองการ
 มานพระมัทธร์ถึงหนารกคาร์ดีเห็นอเถตาเห็นอกระหม่อมตั้งว่า ให้
 ดงพระราชอาญาเช่นผู้เจ้าทรัพย์กับอายมชอคนละจำดับที่ เรียก
 นายประกันทานบมไว้ แดททุกอนพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรง
 พระคุณธรรมอันมหาประเสริฐ ดังพระทัยจะให้เขตคชณาประเทศ
 ราษฎรทั้งปวงมีอุตุดำหะท่ามาหากันโดยชือตรง มิให้คิดกระทำบัง-

ข้าจข่มเหงกัน โขกษัตริย์ซึ่งฉกฉกแด่อดองเอาทรัพย์ ตั้งของท่าน
 ไปโดยกตอุบาย โลกหลมารยา ทรงพระราชเมตตาจะให้สัตว์ โลกกอบ
 ด้วยคุณประโยชน์จะให้คุ้มโทษในอนาคตปัจจุบัน จึงทรงพระมหา
 กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชกำหนดกฎหมายแจก
 ประกาศไว้ แค้นสืบไปเมื่อนำ ห้ามอย่าให้ผู้ใดคบคิดกันพินันต์
 เต็มปีด แหวงหวอง กอบเข้าถาวร หยบเบยเรยง แก้วยาม ตามอดทนายเบย
 ทนายเมตชนน ทนายอึ่ง ทนายปลาไหล ทนายกถัมมังกศ ประตัมสืบ หยบ
 เบย หมายถึงทนายรับสัตว์ รูปไม้คมพืด เด็ดชนอนกัน เป็นกตอุบายดอ
 ดวงพุดจามารยา โลกกเป็นอนชชาติเดียว กามพงมัจจุบไตแตรวองพอง
 พิจาวณาเป็นสัตว์ ให้ลงพระราชอาณาเขย่นตามยกตั้งตัวไปเป็นตะพุน
 หมายร้าง อนึ่งผู้ใดจะเดินถวอฮไปฮแปะโพเงาแปดเก้าวพุดกตาคัด
 ตระแกดถกาคัดกต ให้เดินกันแต่โดยซื่อตรง ห้ามอย่าให้เดินถวอฮอก
 ทำเบยปลอดมถดของแหกรอบคตเดื่อตคตกระตานผาหนยเข้าชอดแถ่าไป
 หลงฮอนไปโกไปแม่เหล็ก และห้ามอย่าให้รูกบเจามอท่าเบนตกเบตไป
 ชวนให้แทงแถดงบุดไปให้เจามอไต ห้ามอย่าหมายไฟเบตยบไฟชอนไฟ
 แถวฮยาให้ถวงเบยชอดถวงถกหมากทอตเป็นอนชชาติเดียว กามพง
 จมไต ให้นำยบชนหัวเขยทาทโทษแถบงคัมบญชาตามอาญาชอน ถ้ามี
 ทำกัให้นายตรา ตั้งศวมุกระท่ามค นนเขามาขงพจนหัวเจ้าท่านถกชอน
 ศำถว ถ้าหัวเมองนชนพตหมนพตตั้งไปยงเจ้าเมองกรมถว จะไดถง
 พระราชอาณา โดยโทษานโทษให้ถตามจำ มีให้กระทำสืบไป
 กฎให้ ใจณวนของศวร เคชนทก ชนถองคำ จตุศักราช
 พนรชยเจ็ดสืบทก มีจอนกษัตริศคค

(คัดจากคัมภีร์ฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณเลขที่ ๑๖๐)

กฎหมายจตุลศักราช ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙ หรือ พ.ศ. ๓๕)

กฎหมายพนักงานพระโสดงเดี่ยว

ดํานั่งศก ๑๑๗๘ มีมตีกะตั้งวชิระวิถิตมาศกาด บักจตุลศกัฎพิพท
 วาระ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกรมหาราชาธิบดี บรมบพิตรพระเพทเจ้า
 ชยหัว ผู้ทรงบำเพ็ญพระอภิบาลรูกัดตั้งตั้งษบารมี แดทรงทศมิต
 ราชธรรมอนนมหาประเดวิรู เดตจลัดถิตยณพระทณงัดธาตจรรคชันท
 รัตนาศบัตศรีธธาเทพนงคณพิมาน จึงทรงพระราชดำริด้วยพระองค์
 เจ้าเชอพระวงษ แตนางพระสันนชาพนักงานฝ่ายในบั้งชวดวงพระ
 ราชอาญาให้ ยัมพระภษจทรงฉดองพระองค์พระเคเรือองค์น ไปแต่งตัว
 โคนจุกนัน ข่าทลตของผู ใหญ่ผู้นชยปรักษจด้วยพระราชกฤษฎีกา
 กฎหมายบางท่าเนียมโทษผู้ ให้มายัม แต่ผู้มายัม ให้ ยัม ชวยแต่งตัว
 แต่งตัว รวมพระภษจฉดองพระองค์พระเคเรือองค์นฝคเป็น อุกฤษ โทษ
 ถึงต้นชวดตจกน นหลจว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าชยหัวพระราชกฤษัย
 ยังกด้วยพระชนคิยาวมีมากในพระสันดาน ทรงพระกรุณาพระราชทาน
 ชวิตให้ผู้นโทษตง แต่ยังมีพระกรุณาธิคุณแก่ช่าทลตของ ขฝ่าย
 หน้าฝ่ายในผู้สันของพระเคเรือพระคุณไปเมอหน้า บางคนทวมคชยด้วย
 โทษะ โมะระ หินะ มิทะ นั้นจะได้รู้ผิดแตรชอบไว้ จะได้บันเทาบาง

เมาซึ่งจะต้องราชทัณฑ์ โดยหย่อนน้อยลงบ้าง จึงมีมารพระบัณฑิต
 ด้รุดถึงหนารถ ครัดเห็นรถเกด้าฯ ตั้งแก้พญามณเฑียรมาดให้ ถ้าคับ
 กฎหมายอย่างทำเนียมราชานูตราชประเพณี สำหรับข้าทูลตลอดของ
 พระบาท แดพระฉนม ฝ่ายในซึ่งจะได้บำรุงราชการรดของพระเศษพระ
 คุณไปภายหลัง ให้ตราพระราชบัญญัติเป็นฉบับบันทึกถาวรไว้ดังนี้

ข้าพระพุทธเจ้า พญามณเฑียรมาด พญาเทพมณเฑียร ขอพระ
 ราชทานถ้าคับกฎหมายอย่างทำเนียมให้ ไว้แก่เจ้าจอมข้างใน ผู้ใหญ่
 ผู้โตมบังคับบัญชาเจ้าจอมอย่างงาน หม่อมพนักงาน พนักงานกลางให้
 บังคับบัญชาตรวจตราตั้งสอนเจ้าจอมอย่างงาน หม่อมพนักงาน พนักงาน
 งามกลาง ทุกพนักงานจงทั่ว แต่ผู้รับราชการรดของพระเศษพระคุณ
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จงมีสติอย่าได้ ประมาท ในราชานูตราชจะบำรุง
 บำเรอพระบาทพระองค์ บรมกษัตริย์นั้น ให้มีอาชวได้สมควรแก่
 ราชปรณินยัตเป็นนิจอย่าให้ขาดเหตุจงทุกประการ ถ้าผู้ใดใจหยาบ
 ซ้ำทูลทอนประพฤตผิดผิดเดียวมรยาตศวีไชร์ จะมีโทษแก่ตัว คือ
 โทษกรรมกรรม อุกฤษโทษ ครุโทษ มณิมโทษ ฤทธิโทษ ดังนี้ ซึ่งโทษ
 กรรมกรรมนั้น เป็นมหันตโทษอันใหญ่ โทษตายทั้งโคตร แดอุกฤษ
 โทษนั้น อย่างยิ่งคือโทษพัน คือวิบเรอน ครุโทษนั้นหนัก คือโทษ
 เขียนรับราชบาตเอาตัวตวงหน้าข้าง มณิมโทษอย่างสวาง คือโทษ
 เขียนตปากมอด้มเดียว แดฤทธิโทษนั้น แดให้เขียนแตรรับราชการ
 ตั้งเก่า

แดเจ้าพนักงาน พระโสดงด้วย ถ้าเป็นพระโสดงแต่ง ให้เจ้า
 พนักงานได้หีบๆ ได้ถุงมิดตรา ถ้าเป็นพระโสดงนำได้โดยชวดแก้วๆ ได้

ถูกปิดตรวจมันคง ถ้าเจ้าพนักงานมีเชิญไว้ดังนี้ โทษเขยน หนึ่งถ้า
 ประกอบพระโธสถอย่าประมาณต้องให้บริสุทธิ ถ้ามีบริสุทธิผู้ประกอบ
 โทษเขยนคตมอ ถ้าจะประกอบพระโธสถนั้น อย่าให้ผู้อื่นนอกกว่า
 ผู้กำกับเข้าไปนั่งใกล้เคียงเป็นอันขาด ถ้าผู้อื่นจะเข้าไปใกล้เคียงไซ้
 ผู้เข้าไปใกล้แล้วเจ้าพนักงานโทษเขยนรับราชบาท ถ้าประกอบพระ
 โธสถให้เครื่องหอมยังมีมณฑลอุบ้ทระไซ้ โทษถึงตาย หนึ่งผู้ใดเข้าไป
 อยู่ใกล้เคียงทำให้พระโธสถเป็นมณฑลอุบ้ทระได้ไซ้ ผู้ทำแต่เจ้า
 พนักงานโทษ ถึงตาย ถ้าเจ้าพนักงานแต่งเร่งประกอบ ให้เป็น
 มณฑลอุบ้ทระโดยคนไซ้ โทษตายทั้งโคตร หนึ่งพระโธสถประ-
 กอบแล้ว ให้ผู้แต่งแต่ผู้กำกับเทียบทาบคให้สนิทคงดี ถ้ามีสนิทคตมอ
 ได้ไซ้ โทษผู้แต่งผู้กำกับเทียบทาบคจนทุกข้อ

อนึ่งถ้ามีได้เป็นเจ้าพนักงานกต แต่เป็นเจ้าพนักงานพระเครื่อง
 งานอื่นกต ห้ามอย่าให้จับของ พระเครื่องซึ่ง มีใช้พนักงาน ของคต
 ถ้าผู้ใดมีพงจนจับของ โทษเขยนคตมอ ถ้าทรงพระกรุณาตรีได้ใช้
 จำเพาะแต่ผู้ ถึงว่าพระเครื่องซึ่งมีได้เป็นเจ้าพนักงานกต ก็รับเชิญ
 จับต้องได้ความทรงพระกรุณาตรีได้ไซ้ หนึ่งพระเครื่องทุกพนักงาน
 คงกล่าวมาแต่จนกต ถ้าเจ้าจอมอยู่งาน หม่อมพนักงาน พนักงาน
 ถาวร จะรับเชิญพระเครื่องทุกสิ่งนั้น ให้จับเขางานก่อน ไหยกมธชน
 ทงต้องมอจับเพียงหน้าผากศารจะคำรับดั้นเศจพระเจ้าอยู่หัวแล้วจึงให้
 รับเชิญพระเครื่อง ถ้าผู้ใดใจประมาณใดเดิมเกรงพระราชอาญา ทำ
 วับริตต่าง ๆ มิเป็นคำรับไซ้ โทษคตมอ หนึ่งเมื่อจะถวายพระเครื่อง
 ต่อพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ถ้าพระเครื่องนั้นหนักให้กราบ-

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๘๑

(พ.ศ. ๒๓๖๒ หรือ ว.ศ. ๓๘)

พระราชบัญญัติห้ามลับฝัน

กฎหมายให้ไว้แก่พระผู้ครองราชย์ชวาในนอก ให้กฎหมายบอก
แก่เจ้าพญาและพญา พระหลวงเมือง พระราชันนิถ ชนหมื่นพันทนาย
ฝ่ายทหารพลเรือน ชาวทมิฬทาดเดกชอเผ่าชาวเจ้าต่างกรมหากกรมหมื่นได้
ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ผู้รักษา
เมืองผู้รั้งกรมการณหัวเมืองเขก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวา ปาก
ใต้ฝ่ายเหนือ แลเจ้านผู้แต่งตำภา เรือเด่ว เรือใบ ลูกค้าวานิช
ชนะาประชาราษฎร์ทงปวงจกทอ ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกรม
ชารามาริยบดี ศรีวิสุทธิคุณฉบตปรีชาฤทธิราเมศวรราชบรมนาถบรม
บพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ตั้งกรุงตั้งขมหารัดถ แลทศมิตรราช
บรมมณเฑาะประเดริฐ เด็ดจ้อขอกณพระที่นั่งทองฉนามฉันท ฝ่าย
ประจิมำพมุกแห่งพระที่นั่งบุศบกมาถวมหาจักระพรวิติพมาน พร้อม
ด้วยอัครมหาเสนา โหราพฤตมาตยราชมนตรีกระวีกรมมาตยา ประโร
หิตาจารย์เผ่าทูตของชุดพระบาท โดยอันดับ จึงทรงพระราชดำริว่า
สมเด็จพระมหาบรมกระษัตริราชราชแต่ปางก่อน ทรงพระราชกำหนด
พระอาชงการไว้ห้ามหมื่นใหญ่ ไคลับฝัน กินฝัน ซ้อฝัน ซายฝัน ถ้าหมื่นฟง
จับได้ ให้ตงทณท โทษถึงทอนทะเลนริบราชบาตจำได้ครได้ ผู้ลับฝัน

กษัตริย์หงสาวดี ครั้นเมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นปราบดาภิเษก ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชบัญญัติหมายประกาศว่าห้ามปรามชาวไฉ่ ออก เพื่อจะให้คนชวรัฐไทยตัวละพยัคฆ์อันร้าย พระราชหฤทัยหมายจะทรงตั้งเคราะห์สัตว์ให้ ได้ตั้งพระศกิมไปภายหลัง โดยทรงพระเมตตาธิคุณแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ผู้สืบผนกันผนกันหงสาวดี จึงให้จับเอาตัวมาตั้งพระราชทนต์ทักขิงแฉกคนตอใจ ทรู ลักโทษเห็นโทษในบัจจุบัน ในอนาคต ก็อย่าหะดหยอันผ่นสืบ โทษยงตงทุกอนจนตอได้เจาชาคกมึ ที่เป็นชาวราชกาวกก็ได้ตงองพระเดชพระคุณสืบไป แต่จำพวกกตหันไปตวยฮะกัศตเป็นคนหยาบหมึได้เกรงพระราชอาญา คบหากันสืบผนกันผนชกขมขึ้นเป็นอนมาก ทวยภจจนชตตันทรพยหาอนจะชอผนกันมิได้ ไฉ่เกิดกำเริบเป็นพาด คบหากันกระทำโจรกำมึ ลักตดตมคตชองยงเบตตวงตกลตเนอชตชองวงราวเอาทรพย ตง ของเคออง อญะมะนี มาชวยจ่านาเออเจเนชอผนสืบกันกมึมาง ตางทมทรพย ตงตันอยแฉกได้ชอผนสืบกันเป็นนิจ คิดแต่ทงหงโตมกใหญ่ฝ่ายตงนกันมึมึใจเห็นแต่จะ ได้เกิดศุขได้มะมึคในขณะเมมา จำพวกกันสืบช่าใหม่รอยประมาท หมึได้ ได้ คคคกระทำรชการแต่ทำมาหากินตงตมคองภคตทจจะยกตนฮอกจากภพ มีแต่กอดร้างบัญญัติจะวิระเวระกำมึจะนำไปได้ทุกชหาประโยชน์ ไม่ ถึงจะทำราชการตงตงตมคองพระเดชพระคุณเต่า ถ้าอคผนหมึได้ ถึงเพตงกให้เจียนเกิดอวเจียนทอชอนเอารชการหมึได้ บ้างก็ให้ ปอดมอวรอนหนาวทูนทวยตงตมคองตายกมึ เมื่อพิเคราะห์คิดอ่านกลผนให้ ไทยแก่ผู้สืบผนกันตงเพียงนี้ ถ้าจับได้ ก็จะมี

โทษของทุกข์เวทนาในพระราชอาณาเขตนี้ ได้ละทิ้งเป็นปฏิญญา
 ในปัจจุบัน ครั้นสิ้นชีวิตแล้วออกสู่คนดื่มน้ำดื่มน้ำเป็นอาณาจักร-
 กัมม์ แล้วคบหากันเป็นโจรผู้ร้าย ซ้ำเข้าเป็นดองโทษฉนั้น ผล
 กัมม์ก็จะนำตนไปตกในมหาตนาพระนรก อะเวจีนรอก นาย นิริบาด ลง
 ทิ้งทกัมม์ กระทำโทษของทุกข์เวทนาโดยดำหัดทำหัดดีหมได้ ครั้น
 พ้นจากมหาตนาพระนรกอะเวจีนรอกแล้ว ก็ต้องไปบังเกิดเป็นเปรตคือได้
 มีควันไฟพุ่งออกมาทางจมูก เพราะแต่ครั้งคนดื่มน้ำดื่มน้ำเป็นนิจ
 ผิดเป็นมัจฉาชีวะ ไม่เห็นทุกข์โทษในอนาคตปัจจุบัน ครั้นจะจะได้บวช
 คดที่ปนพาดต้นตานทุจริต ก็จะถูกคิดกหนดกตบช้อสนชายดื่มน้ำดื่มน้ำ
 ดื่มน้ำจะทำโจรกัมม์ถ้าเริ่มดวงเกินพระอาชา แต่จะไปทนทุกข์เวทนา
 ในอบายะภุมมอกได้ละทิ้ง แล้วทรงพระราชดำริเห็นว่า ดื่มน้ำดื่มน้ำ
 มีช้อดื่มน้ำช้อดื่มน้ำ ก็ไม่พรมผลคนดื่มน้ำในแผ่นดินกรุงพระมหา
 นครศรีอยุธยา ดื่มน้ำเข้ามาแต่นานาประเทศ ถึงฝารังเจ้าช้อดื่มน้ำ
 ดื่มน้ำ ก็ยังห้ามปรามเขาโทษกัน ถึงสิ้นชีวิตทำให้ ดื่มน้ำดื่มน้ำไม่
 แม่นเจ็ดแล้วถูกค่าซึ่งแต่งเรือไปค้าขายฝ่ายตวันตก ถ้าเกรงพระราช
 บัญญัติ ไม่จ้อช้อดื่มน้ำเข้ามาขายณะกรุงเทพฯ แล้วผู้ดื่มน้ำดื่มน้ำไม่มี
 ช้อดื่มน้ำจ้อดื่มน้ำได้ห้ามผู้ ดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำ ถ้ามีผู้ขายมช้อดื่มน้ำ
 โทษดื่มน้ำเพียงใด ก็เห็นว่าผู้ดื่มน้ำดื่มน้ำจะอดหมีได้ คงจะดื่มน้ำช้อ
 ดื่มน้ำดื่มน้ำไป แต่ผู้ช้อดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำ
 จะห้ามให้เด็ดขาดโดยเร็วแล้ว ถ้าผู้ดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำ
 แล้ว ก็จะไม่หากลับดื่มน้ำดื่มน้ำได้ โดยเร็วไม่ จะเกิดไข้เจ็บแถมถึงตายก็จะม
 บ้าง พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงพระเมตตาแก่ไพร่ฟ้าข้า

แผ่นดินเป็นอันมาก จึงมีพระราชโองการมาณะพระมหันตสูรตีหาท
 ต้าว่าดีเห็นอกเห็นใจระหม่อมดังให้ตราพระราชบัญญัติไว้ เพื่อจะ
 ให้เป็นที่ดินหิขประโยชน์ หนึ่งจะทรงพระราชตั้งเคราะห์ช่วยระงับค
 ทุกข์ โทษแห่งคนร้ายในอนาคตฉบับฉบับ แต่ในพระราชบริหารบัญญัติ
 นั้นว่าแต่บัดนี้ด้วยสันนิษฐาน ทเคยสืบมาแต่ก่อนวันละมากน้อยเท่าใด
 ก็ให้ลดหย่อนผ่อนผันให้น้อยลงมากกว่าแต่ก่อนจงทุกอัน กว่าจะอดได้
 ให้เด็ดขาดแต่ในกำหนดเดือน ๕ ปีเกาะเอกศกณ ถ้าง ๕ คำ บัมะ
 โรงโทษก ผู้ โดยขึ้นสืบสันนิษฐานอยู่ก็จับได้ พิจารณาเป็นลี้ ให้ตั้ง
 พระราชอาชา เขียน ๓ ยกกับราชบาต เขาทรพย์ ตั้งของ เปนหลวงให้
 ดินเชิง ทเวนบก ๓ วันทเวนเรือ ๓ วัน ตั้งตัวไปเปนตะพนหม่าช้าง
 แลบุตรภรรยาผู้สืบสันนิษฐาน ให้ตั้งไปตั้งเจ้าดวงหดวง ใช้การทอน
 หนัก ๑ แห่งเจ็ดแถมถักควานซึ่งแต่งเรือไปค้าขายฝ่ายวันตก ให้
 เจ็ดถักขบนายเรือแดงเรือ ห้ามอย่าให้ ซอสนนนานาประเทศเข้ามา
 ขายณกรุงเทพพระมหานคร แลแฉนแฉนกรง ๆ เป็นอนชาติทีเดียว
 ถ้าผู้ใดมีผ่อนก่อนหนได้ ห้ามมากน้อยเท่าใด ก็ให้เอามาตั้งต่อเจ้า
 พนังกานดงในชาย ถ้าหัวเมืองให้ตั้งต่อศรภักษาเมืองต่อกรมการเก็บ
 เอาเงินได้หีบบัตรรักษาไว้กว่าจะถึงมรดมเรือดอง จึงให้เจ้าของมา
 รับเอาเงินต่อเจ้าพนักงาน ให้เร่งเอาเงินไปขายเสียแก่นานาประเทศให้
 พนแฉนกรงเทพพระมหานคร ให้ ดินเชิงแต่ในกำหนดเดือน ๕ ปีเกาะ
 เอกศกณ ถ้าผู้ใดมีผ่อนก่อนห้ามหนได้เอาเงินมาตั้งต่อเจ้าพนักงาน
 แลเจ็ดถักนายเรือดงเรือขนดกลดขอมซอสนนก่อนเข้ามา ถูกควารบข้อไว้
 คัมชาย ตั้งแต่เดือน ๕ คำบัมะ โรงโทษก จะให้มีผู้จับ ถ้าจับได้

พิจารณาเป็นต้น ให้เอาราคาฝิ่นซึ่งซื้อเขามาหนักครึ่งปอนด์ใหม่เท่าตัวให้
 เป็นน้ำหนักแก่ผู้จับ แต่ฝิ่นซึ่งซื้อเขามาหนักน้อยกว่าให้เจ้าพนักงาน
 งานเก็บเอาฝิ่นมาถ่วงน้ำหนักเสียให้สิ้น แต่ตัวเจ็ดลูกค่าเจ้าของฝิ่นนั้น ให้
 ดงพระราชอาษาเช่น ๓ ยกกับราชบาตเอาทรัพย์ ตั้งของเป็นทองคำให้
 สิ้นเชิง ทนหนัก ๓ วันทนเรือ ๓ วันส่งตัวไปตะพุ่นญาซ้าง แถบตรี
 ภรรยาถูกลูกค้าเจ้าของฝิ่นนั้น ให้ส่งไปตีเขาฉางหลวงใช้การที่อื่นหนัก
 ให้ร้อยแขวงกรมการนายบ้านนายอำเภอประกาศป่าดงรังของชนกประชา
 ราชฎ์ถูกลูกค้าฉางหลวงให้รังทั่ว แต่ให้มหาดไทย กระจายใหม่
 กรมท่ามีตราแจกพระราชบัญญัติไปแจ้งทุกหัวเมือง ให้กระทำตามพระ
 ราชกำหนดกฎหมายนี้จงทุกประการ ถ้าผู้ใดหมิ่นกระทำต่อพระราช
 กำหนดนี้ จะเอาตัวเป็นโทษตามโทษานุโทษ

กฎให้ไว้ ณ วันที่ ๕ - ๖ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๑ ปีเถาะนักษัตร

เอกศักดิ์

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๒๐)

ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๔
ภาค ๒

กฎหมายที่ประกาศในรัชกาลที่ ๓

คือ

- กฎหมายจ.ศ. ๑๑๙๖ (พ.ศ. ๒๓๖๗ หรือ ร.ศ. ๔๓)
กฎหมายจ.ศ. ๑๑๙๑ (พ.ศ. ๒๓๖๒ หรือ ร.ศ. ๔๘)
กฎหมายจ.ศ. ๑๑๙๗ (พ.ศ. ๒๓๖๘ หรือ ร.ศ. ๕๔)
กฎหมายจ.ศ. ๑๑๙๙ (พ.ศ. ๒๓๗๐ หรือ ร.ศ. ๕๖)
กฎหมายจ.ศ. ๑๒๐๕ (พ.ศ. ๒๓๗๖ หรือ ร.ศ. ๖๒)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๘๖

(พ.ศ. ๒๓๖๗ หรือ ว.ศ. ๕๓)

พระราชกำหนดให้ เรียกเข้าค่านาราย

คดี ๒ ถึง
คดี ๒ ถึง

ณเดือน ๑๑ บวออกนักษัตร์คก

กฎให้ ใ้แก่พระดำรัสดีช้ายชววินนอกให้กฎหมายบอกแก่เจ้า
 พระยาแฉะพระยาพระหอดวงเมืองเจ้าราชหนักชุนหมื่นพันนายฝ่ายทหาร
 พดเรือนมหาดเล็กขอเฝ้าชาวที่ แดชาหอดวงกรมพระราชวังบวรฯ
 ข้าเจ้าต่างกรมหากกรมได้ กรมฝ่ายหน้าฝ่ายในผู้รักษาเมืองนคร
 กรมการแขวงนายบ้านนายอำเภอกำนันบ้าน แด่นายหน้าเด้นาชากร
 ชนอนตลาตราษฎรชายหญิงทั้งปวงจงทว ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรม
 ชนม์ภิกษาราชาธิบดีศรีวิสุทธิคุณธิเบตฤทธิราเมศวร ราชบรมนารถ
 บพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นราชาภิเศกใหม่ในพระมหามงค
 เสด็จถวัลถวัลย์ราชศรีสมบัติผ่านพิภพภูมิภาคพื้นกรุงทวารวดีศรี
 อโยธยาพระมหานครบรรดิศนราชธานีบุรีรมย์ อุดมพระราชินเวศน์มหา
 สถานเด็จออกณพระที่นั่งบุษบกมาตาพระมหาจักรพรรดิพิมาณโดยอุตร
 สถานพิมุข พร้อมด้วยหมู่มาตยามุขมนตรีที่ศพระราชบรมวงศ์ไทระ-

หารยต์ตลอดอง ๆ โดยดำคับ จึงมีพระราชโองการดำรัส ตั้งอรรคมหาเสนา
 ยต์ฝ่ายทหารพลเรือนผู้ต้นของพระนครพระกรรณ ให้เอาใจใส่อยู่ปลัดมภ์
 ยกย่อง พระพุทธบวร พุทธศาสนารักษาแผ่นดิน ช่วยทำนุบำรุงไพร่ฟ้า
 ประชากรทองปวงให้ฮวยเย็นเป็นสุข ตัดต้องธุการตั้ง โคม็ควรรจะเบียด
 เบียดพรารชฎกร็ชษา ให้เบียดเบียด จะเรียกค่านวนด้วยดำอากรมาจ่าย
 ราชการตามประเพณีแผ่นดิน ก็ให้เรียกแต่โดยสุจริต โดยธรรม ให้
 ภูตของตามพักตกฎหมายชนธรรมนิยมตีบนมาแตกากก่อนแล้ว ทรง
 พระราชดำริห์ว่า เหมือนหนึ่งข้าราชการเด็ราชฎกรทำไร่นานช ภิรม
 นาตั้งบำญช่นาข้าราชการ ไร่เป็นรายคต ราชฎกร เป็นนาราย คงไพร่
 ราชฎกรเหล่านี้ ก็ไปภาระนรงค์ตั้งควารมทำราชการแผ่นดินหาได้เบียด
 ชยไม่ ทำไร่นาหากินด้วยพักแรงคองเดียวเช่าคานา แต่ข้าราชการผู้
 ใหญ่ผู้นอยซึ่งทำราชการตองพระเศษพระคุณน่น ทำไร่นาหากินด้วย
 สัตถ์ถ้างบาวไพร่ตามคอรกบยศถาบวรวิคักัด ไม่ดีถ้างากยากเห็นชย
 หาทองเดียวหวงเช่าคานาไม่ แล้วราชฎกรรายคตถางคนหตย หลักไม่
 เดียวเช่าคานา เขาอาศัยแอบชงผู นมรรคาศักัดรายคตถางเขาถ่าเป็น
 ไร่นาชงมุดนายให้ถ่าเดียวเขาใหญ่รบถ่มชางพอให้ ได้ตั้งบำญช่นาเป็น
 รายคต นารายคตรายคตจะคนปนกันฉ่นเพื่อนชยเห็นถ่าเช่าคานาซึ่ง
 เรียกทุกฉ่นไม่เต็มชเป็นนยคตธรรม อนงเด็ราชฎกรชงคองเดียวคานา
 นนจะเขาเช่าคานา เขาจศชชมาตั้งคองชฉนางเง็นาชงหตองผู้เรียก
 เกียคกันเดียวเกาะกิมหนวงเห็นชยไว้ มีไพร่ราชฎกรเขาเมคเขามาคอง เขา
 รับจางชนคตหักเขาเง็นหตองชงพระราชทานคถ่าเขาจศชชได้เป็นคถ่าจาง
 แล้วเอาดีทใหญ่ ๓๐, ๓๕, ๕๐ ทนาน คักคองเขาเช่าชงราชฎกรโดย

ถ้าพึงใจ ครั้นมาถึงขึ้นฉาง เขาถึง๒๓ ทนทานดวงตั้งเป็นหลอดกินเขา
 เค็ชเข้าของราษฎรไว้เป็นอนาประโยชน์ราษฎรผู้ทำนาดีย์เม็ดเข้านอก
 จากค่านา แล้วเงินหลอดพระราชทานเข้าจกชอกไม่ได้ เห็นราษฎรมี
 ความยากเห็นน้อยหนักแรงเดือดร้อน ทรงพระมหากรุณาเมตตาแก่
 ราษฎรข้าแผ่นดินยิ่งนัก แล้วตั้งเด็จพระพุทธเจ้าหลอดผู้ทรงพระคุณ
 ขรรวมอนมหาประเสริฐ เมื่อยังมีพระชนษาออกก็ทรงพระราชดำริห์ไว้
 ว่า จะทรงผ่อนปรนจัดแจงเสียใหม่ ก็พอเด็ดใจเขาสู้ดวงรศคดียังหาทัน
 จัดแจงไม่ ถัดสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเด็ดจันราชาภิเศกใหม่ ก็ตั้งพระ-
 ทัยจะให้ โพรฟ้าประชากรซึ่งอาศัยอยู่ในพระราชอาณาเขตต์ขอบขันฑ-
 เตมาพึงพระบรมโพธิ์ดมถาวร ทำมาหากินให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยพระ
 ทัยยกอบไปด้วยพระราชศรัทธาโปรดมหาพระโพธิญาณ ทรงสร้างพระ
 บารมีบำเพ็ญศีลทานมา หลวงจะให้เป็นที่พึ่งแก่สัตว์รพลดวงดวงปางดับไป
 ภายหลังแล้ว จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเข้าจกชอกเสีย
 โดยจะทรงตั้งเคราะห์ราษฎรให้ปราศจกความเดือดร้อน แตนตั้งไป
 อย่าให้เรียกเขาเข้าจกชอกแก่ราษฎรผู้ทำนารายศรายคงค่อไปโดย
 ให้เรียกแต่ค่านารายละ๒ถึง ๓ ทนนารายศรายคงให้หัวเดิมอกัน แต่
 พอได้เอาเม็ดเข้ามาจ่ายราชการสำหรับแผ่นดิน แต่ที่จำเมืองข้าขอบ
 ขันฑ์เตมา ที่ของเดี่ยค่านาขยนั้นหัวเมืองไกลจะเอาเม็ดเข้ามาคง
 ขันดวงทางดินควรจัดตั้งเข้ามาโดยยาก เมืองพิไชย เมืองสุวรรณโลก
 เมืองสุโขทัย เมืองพิษณุโลก เมืองพิจิตร เมืองเพชรบูรณ์ เมือง
 บัวชุม เมืองท่าโรง เมืองไชยาตา เมืองกำแพงาน เมืองชลบทต์
 เมืองระยอง เมืองบางตะมุง ๑๓ เมือง ข้าหลอดเดินาเคยเรียกเอาเงิน
 แทนเขาค่านาเข้าจกชอกเขาดวง

แขวงจังหวัดกรุงเทพฯ	เมืองปราจีน	เมืองสิงขร
กรุงเทพฯ	เมืองนครนายก	เมืองชุมพร
เมืองสุพรรณ	เมืองนครราชสีมา	เมืองไชยา
เมืองอ่างทอง	เมืองฉะเชิงเทรา	เมืองสมุทรปราการ
เมืองลพบุรี	เมืองนครราชสีมา	เมืองแม่กลอง
และเมืองไชยนาท	เมืองกำแพงเพชร	เมืองนนทบุรี
เมืองอุทัยธานี	เมืองเพชรบุรี	เมืองท่าจีน
เมืองสระบุรี	เมืองราชบุรี	เมืองจันทบุรี
เมืองอินทรี	เมืองกาญจนบุรี	เมืองตราด
เมืองพรหม	เมืองปทุมธานี	
เมืองสิงห์	เมืองนครศรีธรรมราช	
เมืองมโนรมย์	เมืองพัทลุง	
เมืองนครสวรรค์		
เมืองสระบุรี		

แต่ก่อนมาเคยเรียกเขาเมตเขาตองชนช้างกรุงเทพฯ แต่ตองไว้
 สำหรับเมืองพอปรนตามระยะทาง โกล่ โกล่น ก็ชอบอยู่แล้ว แต่
 เรียกเขาเงินเขาคานาถราชภูรเห็นถึเกินอยู่หาเป็นพกดอตราขงยื่นไม่
 จึงโปรดเกล้าให้พระราชบัญญัติกำหนดให้ขาดใจแก่เดนาข้าหลวง
 กรมนาย ซึ่งได้เรียกเขาคานาถหัวเมืองซึ่งเรียกเขานนให้เขาขนาดถึ
 หลวง ซึ่งตองเขารชนช้าง ๒๑ ทะนานทองนน ตองเขาเขาคานาถของ
 ราชภูรไว้ระ ๒ ถึ อย่าให้เขาขนาดถึแต่ดีใหญ่เห็นถึเกินจากถึ

๒๓. ทหรานทองไปตวงเอาเข้าค่านาแก่ราษฎรเป็นอันชาติทีเดียว ถ้า
 ราษฎรจะจ้างเดินชาหตวงแตรราษฎรด้วยกันให้ชนเข้าค่านาไปตวง
 ตวงถตองเอาเม็ดเข้าตวงถึง ๒๓. ทหรานทองตามพระราชบัญญัติ แต่
 ราคาจ้างนั้นแต่เจ้าของเข้ากับผู้รับจ้างจะว่ากล่าวยอมจ้างกัน
 เมื่อแตรราษฎร เจ้าของนาไม่จ้างจะเอาเข้า มาตวง ดังฉาง ก็ ตามใจ
 ราษฎร อย่าให้กีดกันกักขังหน่วงเหนี่ยวไว้ ให้เดินชาหตวงกรม
 นาร่างทำไปมาให้ราษฎรให้เอาเข้าไปตวง อย่าให้เรียกเอาพักตอง
 เงินค่าไปน่านกตวงเดินเข้าค่านา แต่หัวเมืองซึ่งเรียกเงินหนักให้
 เรียกเอาเงินแทนเข้าค่านาแก่ราษฎรแต่ไร้ละ ๓๓. พอดวงกับราคาเข้า
 จะได้อาเงินมาจกชอเขาได้จ่ายราชการ และให้กำนันเดินชาหตวง
 ฝอยเงินเข้าค่านาแก่ผู้นำรายศต, คง ให้เรียกเอาแต่โดยดี โดย
 ขรรคมตามพระราชบัญญัติซึ่งโปรดเกล้าฯ ครองนี้ อย่าเบียดบังคณ
 ขของหตวงแตรกระทำคุมเหงเบียดเบียนราษฎรให้ ได้ครองบกนเดิน
 เค็ดครอนเป็นอันชาติเดียว ถ้าผู้ใดไม่กระทำตามพระราช บัญญัติ
 มีผู้มาร้องฟ้องว่ากล่าวพิจารณาเป็นคดีจะเอาโทษผู้ซึ่งผิดจงพระราช
 อนุญาตฉกรเป็นโทษโดยบทพระอัยการ ให้มหาดไทย, กระทรวง
 โหม, กรมทว, กรมพระดีดดี แจกพระราชบัญญัติกฎหมายนี้ไปทุก
 หัวเมืองขึ้นแต่ในกรุงเทพฯ ให้รู้จงทุกหมุ่กรม แล้วให้กรมทวกรม
 พระนครบาดเจ้าเมืองกรมทว นายบ้านนายข้าเถอ ประกาศนำว
 รของเดินชาหตวงรวแตรวงกำนันอณาประชาราษฎรชายหญิงทั้งปวง
 ให้รู้จงทอ

กฎให้ไว้ณวันที่ ๓๑ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๖ ปีวอกฉศก
 (คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณเลขที่ ๑๖๒)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๙๑

(พ.ศ. ๒๓๓๗ หรือ ร.ศ. ๕๗)

กระแสพระบรมราชโองการ

ตั้งพิศอกตราค่าธรรมเนียมอากรสวนจาก

ศักราช ๑๑๙๑ ออกตั้งด้วยรัชสมัยมา ครั้นที่ขยาปาคิระเทติ
 ศักราชปรเภทกาดกำหนด พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหา
 ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว
 เสด็จออกนำพระที่นั่งมหาจักรพรรดิพิมานอุดร
 สถานภิรมย์ พร้อมด้วยขรรคมหาพฤฒามาตย์ราชมนตรีกระฉิบมาตย์
 ราชโหราธิบดีศรีสุริยราชย์ ตลอดจนขัติพระบาทโดยอันดับ จึงกราบ
 บังคมทูลพระกรุณาว่า เมื่อครั้งแผ่นดินในพระบรมโกศ โปรดเกล้าฯ
 ให้ข้าหลวงทนายเดินรางวัดสวนจากครั้งหนึ่ง ตั้งแต่นั้นมาหาได้เดิน
 รางวัดสวนจากไม่ ละเลยได้ค้างช้านานถึงสิบห้าสิบหกปี บัดนี้ราช-
 ธุระผู้ทำสวนจากเดิมปลูกใหม่เกี่ยวของทับเกินกันบ้าง จากเดิมล้มตาย
 ชำรุด ถอยน้อยลงไป จากโฉนดเดิมบ้าง ราษฎร วิจาทกัน หนีหายราย
 ข้าพระพุทธเจ้า จะขอรับพระราชทาน จัดแจงให้ ข้าหลวงไปเดินรางวัด
 จัดแจงสวนจากเก่าใหม่ จะได้ชำระว่ากล่าวระเบียบดับความวิจาทด้วย
 แดงจากชั้นใหม่ สูงตามศอกชั้นไป กำหนดให้ เรียบเขา อกรในปีฉด

เอกศก จากตั้งศอกหนึ่งขึ้นไปถึงสองศอกคืบเป็นจากเด็ก กำหนดเอา
 อากรดึงแต่มีขาดโศกไป แตรราษฎรผู้ใดจับของที่ไว้จากดวงแห
 ไขยังเป็นทีเปล่าย ให้เรียกเอาเงินอากรดึงเดิมของมีตั้งตั้ง กับเบ
 หลรชยเบย แต่ให้ข้าหลวงเรียกค่าธรรมเนียมแก่ราษฎรผู้ทำสวนจาก
 ทุกตำบล ส่วนหนึ่งให้เรียกเอาเงินอากรดึงไว้ละ ๓ เฟื้อง ให้เรียก
 ค่าธรรมเนียมทำนาโดนดใด แก่ข้าหลวง เบยเพียงสองดั่ง คือระ
 เชือก ๓ ดั่ง ทางเชือก ๓ เฟื้อง ตามดั่งเฟื้อง แล้วให้นายอากรเรียก
 เอาเงินค่าโดนดไปละหนึ่งบาทสองดั่งจงทุกสวนแต่มีเดียว แต่เงิน
 ๓ บาทสองดั่งนั้นได้แก่นายอากรเป็นค่าสมัครคนถือกระตาดสำหรับทำ
 บัญชีในการเดินสวนจาก ๓ ดั่งให้แก่ผู้ทำบัญชีโดนด ๓ ดั่งให้
 แก่ผู้เขียนโดนด ๓ ดั่งยกไว้เป็นค่าตราหนึ่งบาท จึงมีพระบรมราช
 โองการมานพระมื่นสุรสุรสิงหนาทคำไว้เห็นอเกล้าฯ ดังว่า ไร่สวน
 จาก ซึ่งราษฎร มีอด่าปลูกสร้าง ตั้งใจเก่าใหม่ พอจะได้ คัดหรือขาย
 เถยงช้อตรเป็นภักตราชกอบ้าง เจ้าของสวนจากผูกแก้อกกรตาม
 พิกตอย่างธรรมเนียมบ้าง แต่ไร่สวนจากนั้นหาได้จัดแจงให้ข้าหลวง
 เดินรางวัลไม่ เตะเลยได้ช้านานมา จากซึ่งราษฎรปลูกสร้างขึ้นใหม่
 งอกเกินเกยของที่มีเขาไปในที่ข้างหนึ่ง จึงเกิดความวิวาท ห้ามผู้ใด
 ข้าวระคิดสินไม่ จึงจะจัดแจงข้าหลวง ๑ นายให้ ไปเดินรางวัลไร่สวน
 จาก และจะได้ชำระค่ากล่าวความเกยของกันให้เป็นอันสำเร็จเด็ด
 ขาด ให้หมดความวิวาทกันตามอย่างธรรมเนียม มุรานราชประเพณี
 กัดชอบอยู่แล้ว แต่ให้ข้าหลวงกับนายอากร นำเดิน และเดิน รางวัล

ตั้งจนจาก แต่เรียกค่าธรรมเนียมแต่ตามปกติซึ่งกล่าวมานั้นทุกประ-
 การ ห้ามมิให้เจ้าหลวงนายอากรเรียกเอาเงินค่าธรรมเนียมเหนือเกิน
 พิกัดอย่างธรรมเนียมเป็นอันขาดทีเดียว ถ้าเจ้าหลวงนายอากรเรียกค่า
 ธรรมเนียมเหนือเกินพิกัด แด่ด้วยราษฎรประการใด ก็ให้เอาความมา
 ว่ากล่าวต่อพระยาราชมนตรีบริรักษ์ เจ้าวงมทอลเด็ก จะได้เอาข้อ
 ความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาฯ จะให้ส่งพระราชอาญา โดยโทษา-
 นุโทษ

(คัดจากหนังสือกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของกรมสรรพากรที่ได้รับรวบรวมไว้ใช้ ในราชการ)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๙๗

(พ.ศ. ๒๓๓๙ หรือ พ.ศ. ๕๔)

**กฎหมายพระราชบัญญัติ
 ห้ามไม่ให้ประทุษร้ายตน
 รัชกาลที่ ๓ ปีมะแมเถลิงศก ๑๑๙๗**

กฎให้ไว้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า-

พระยา แดพระยา พระ ทดองเมือง เจ้าราชินิกุล ชุณหมนพินทนาย
 ฝ่ายทหารพลเรือน ชาวที่ มหาเด็กรอเฝ้า เจ้าค่างกรมทากรรมมิได้
 กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แดข้าทูลดวงกรมพระราชวังบวร ฯ ผู้รักษาเมือง
 ผู้รั้งกรมการณเมือง ปากโคฝายเห็นอาณาประชาราษฎร์ ถูกคำ
 วาณิชจืดจืด ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิราชวชิราวุธภาค-
 กรวงศ์ องค์สุวรรณหาสมมติเทวราชบรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้า
 อยุ่หัว ผู้ทรงจตุรงคพิริยดังคฤคฤกแดทศพิธราชธรรม อนันตวิธานหา
 โทษาพริต กอบด้วยบรมัตถธรรมมหาปรัชญาญาณ เด็ดจ้อออก ณพระ
 ทนงอมรินทร์ ฉนัญญ์ พร้อมด้วย อรรคมหาเดณาพริกทานาคัยมนตรี
 กระดมขมาตยาราชโหราปโรหิตาศาสน์ ทูลตอของ ฯ โดยอันดับ จึง
 มีพระราชโองการ มารพระมณเฑียรตั้งห็นวรรต คารัดเห็นอเทถาฯ ดัง
 ว่า ได้ทรงพระราชศรัทธาพระราชทานอภัยให้ชีวิตปลดอัยไถ่ จตุร
 ปลดา เป็นนิศ แด่ทรงพระราชรำพึงถึงชีวิตแห่งปลดาอันอยู่ในน้ำ
 ราษฎรตงทำกระบังรังเฝ้ากแกชดบ่อดยหน้าทำให้ปลดาตง ตงจับตัวปลดา
 ที่เบ้นประ โยชน์ กงเตกปลदान้อยทหาเป็นประ โยชน์ ไม่ก็พดชยตงนิ-
 นาคินบหายไปเบ้นอันมาก ไม่ก็ด้วยบาปกรรมทำโดย โลกเจตนา ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เ่งพระราชกำหนดกฎหมายแจกประกาศ
 ไปห้ามมิให้เรียกเอาอากร ห้ามมิให้ราษฎรทำปาณาติบาตอันประลอบ

ไปด้วยโทษ ด้วยทรงพระมหากรุณา โปรดพระราชทานชีวิตสัตว์หลาย
จำพวกแล้ว แต่ตัวคน ฟองจันทเมต ซึ่งนายอรุณรับผูกขาดทำเป็น
ซากกร อยู่นั้น ยังหาได้ ทรงพระราชศรัทธา พระราชทานชีวิต ด้วยไม่
พร้อมบุญ โกฎฐาสัตถ์ทางพระราชกศลชยไม่เข้ากร จึง โปรดให้ยก
ซากกรฟองจันทเมต ในทะเลในแม่น้ำมิให้มันเป็นซากกรดับต่อไป จึงห้าม
มิให้ใคร ใดซดฟองจันตะเมต ฟองคน แต่จับตัวเอาซึ่งขึ้นถ่ายฟองนากิน
แต่ขอขายเป็นสนาประโยชน์ ถ้าผู้ใดตะเมตต่างพระราชบัญญัติไป
ซดฟองจันตะเมตแล้ว แต่จับตัวเอามากินขอขาย เป็นสนาประ โยชน์
มีผู้จับมาร้องฟ้องว่ากล่าว พิหารณาเป็นดังให้ปรับโทษกระทหนักคน
หนึ่งเป็นเงิน เป็นดินใหม่กึ่งพิไนยกึ่ง ดินใหม่ให้กะจับ พิไนย
ยก ๓๐ ถด ๒ พระราชทานให้ตระกูลกรมสารระแทนศาลาทำเนียม ถ้า
ผู้ใดไปซดฟองจันตะเมตจับตัวเอาคนเดียวกดี แต่ไปดออีก ๒-๓ คน
คน ๘-๑๐ คนขึ้นไปกดี ก็ให้ปรับโทษเรียงตัวเดิมอ นตะ แต่ด
เอาจันตะเมต จะได้ มากน้อยกดี ไม่มีกำหนด ถกแต่ผู้กระทำแล้ว ก็ให้
ปรับไปตามคนไปมากแต่น้อย ห้ามอย่าให้ตระกูลเรียกเอาค่าฤชา
ทำเนียมแก่ผู้จับแต่ผู้ดของปรับโทษ นอกจากเงินปรับโทษคนดะ อีก
เตย ถ้าผู้ใดมีฟังขึ้นไปซดฟองจันตะเมต แต่จับตัวคนมากินแต่ขอขาย
ครั้งหนึ่งให้ปรับโทษแต่ดปล่อยต่อไป ถ้าเป็น ๒ ครั้งให้ปรับโทษแต่จ
จึงดงพระราชอาญาเขียนดด้วย ๓๐ ที่ ถ้าดง ๓ ครั้งขึ้นไป ให้ปรับโทษ
แต่ดงพระราชอาญาเขียน ๒ ยก ๖๐ ที่ ดงตัวไปจำไว้ณคุกให้เซต
ทดบ มิให้กระทำดดับต่อไป ซึ่งมีพระราชกำหนดให้ปรับโทษด้วย

พองจันตะเม็ดคั่วเค้าน้ำ จ้าเพาะจะให้ปรับใหม่มีโทษแต่ผู้ ไปจับคั่วเค้าน้ำ
แดง ไปชุกพองจันตะเม็ด

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๖๖๑ มีเพียงเท่านั้น
ต้นฉบับนี้ส่งมาจากกระทรวงมหาดไทย วันที่ ๓ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๓๓)

พระราชบัญญัติค่าธรรมเนียมความ

จุดศักราช ๑๑๙๗

กฎให้ไว้แก่พระสุรัชคิ ^{ชาย} } ในนอก ให้กฎหมายบอกข้าราชการ
ชุกดา

ฝ่ายทหาร } ในพระราชวัง } ผู้โตพิจารณารณพิภคษาการระจัดการ
พด เรือน

ความรับสั่ง ความประทับตามกระทรวง } แพง }
 } อาญา } จง ทัด คอย
 } ชุร }
 } ผนครบาท }

ณวัน ๖ + ๕ คำบิรภา ถัพคัก เพตวค้ำ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกา
บรมบพิตรพระจุลเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จออกพระที่นั่ง
ฉิวะ โมคพิมารโดยบูรภาพิมค ออกพระยาจำแฉรรณกร ผู้ว่าทิศมพระ-

นายก กรมบังคับมณฑลพระภิกษุณาชอความภรรยาอุทธีรัง จางวาง
เกณฑ์ตั้งขึ้น กรมมณฑลพระภิกษุณาณวัน + ๗ ค่ำ มีภักดีพิศก
ศิรสนุกกับนายมีกระต่ายดังกระบอกกับณบวณแพน แขวงกรุงเก่า นาย
มาไพร่หลวงเกณฑ์เป็นหัวแขก ดังกระบอก นายมีกระโตแพะ แขวง

ชีรคณก แด่พิศกพวคนาย ขย } ต นายมาไพร่หลวง ข้าตะไกร หักแห่ง
พน }

หนึ่ง ศีรคณกแตกตามแหงตายกับทวด ทรงพระภิกษุณา ไปรฎูเกล้าฯ ให้
หลวงมหาดินไซ ขึ้นไปพิจารณา ได้ผู้มีชื่อ ณแขวงชีรคณก แด่พิศก
พวก ๑๔ คน มาพิจารณาได้ความเป็นดีคือว่า โขแขวงชีรคณกเป็นผู้
ตั้งมอชตนายมา ขยายจน ขยายพน ขยายอยู่ เป็นผู้ตั้งมอชตทุกชีรคณก
บัดนี้ ปลัดกรมการ กรุงเก่าจำคือใจ แขวงชีรคณกกับพิศกพวก ๑๔ คน
บอกถึงลงมา จึงมีพระราชบัญญัติให้หาฎตารัตครษเห็นอเกล้าฯ

ตั้งว่า มอชตเป็นกรพระนินเสณคณก ซึ่งคณกตายนั้นจะโตเป็น
ษาเหตุคณกคณมพิศกพวกแกตงมาทบคณกหัวไม้ ดคณกวิชาชกนเป็น
ประจูปต พักพวกหัวแขกทางยาม ๘ คนซึ่งมีได้ตั้งมือ กรมการจำ
ตั้งมานั้นหาโทษหมีได้ ทรงพระภิกษุณา ไปรฎูเกล้าฯ โทพันโทษ
แถว มีพระราชบริหาร ตำรับ หามหมีให้ สฎกากระตการ เรียกเอาเข้า

วิชา
รับตั้ง } เต้ย คอยเข้าหามีความผิดหมีได้ แต่ชายแขวงชีรค
ทูนหลวง }

นุกชาย พูน } ผู้ตั้งมือ & คน กับชายแก่พวกคนหนึ่งหนึ่ง ไหลดูชน
ชย }

ณดารหลวงว่าโทษโดยบทพระอาชฎการ แล้วทรงพระราชรามั่งถึง

แพง

ลคณครณม อาญา ทิวข้อ โจทหาจำเลยให้ถาวรภควา ไทคกันไม่เป็น
ชชร

นกรบาอ

ดัด โทษกักตุนที่ขตกอยแถมถัดวไม่จริง เขามักได้ ได้โทษทอ
ความชอนี้เดิมอกัน โจทหาจำเลยเปรียบกันไม่ แต่ทิวข้อจำเลย
ให้ถาวรภควาเพื่อนเดิมชวข้อ ๆ ออก ไปนนนครนไต้ตัวมา ได้ตาม
ได้ความจริงตจค่า ชัด ก็เป็นแต่ภควอชวข้อไป พนจากโทษโทเชียยร
ดี

ดี จ้างตั้งยัพยชวเงินของคาฤชาทอเนยมเปลา พดชยชิตนจนยาก
ปวยการทอมาหาอีก นับ เดือน มี ความชอนี้ผู้ของคค ชัด
ดี

เปรียบนักหาเปนยชิตชวรวมไม่ ครั้นใหญ่ ชัด ไม่จริงนั้น โชคาฤชา
แทนเต้า ทอมีชวพยก็ภควอเดียวได้ บางทิวคคิเป็นมหันตโทษ บาง
ทิวชอนาถาหามียชิตพยของไม่ ชิตนจน ทวพยไม่มี อัน จเดียวให้กมี
ความชอนี้ผู้เดียวได้ไม่เดิมอกัน หาเปนยชิตชวรวมไม่ จึง ทรงพระ
ชวพระราชเมตา กรุณาดีชวโตค ชวิ่ง หามิ ความผิดไม่ ไหลค
ชอนพอนคาฤชาทอเนยมตง ไหลตราพระราชกานฎแจกประกาศไว้

แค้นสืบไปเมื่อหน้าสู่ภากรธการภูดาชเดิมยรผู้คุม ทำมรังไน้พระรา
 วจนบวร ฯ บันดาได้พิจารณาจากถ้าว ความรับตั้ง ประทับ
 แพง อาญา อูธร ผนวธาณ กิต ฌตผู้ของกิตพิภษาคนเทรับเป็น
 ดัศร ชัดพวกเพื่อนลือเดียวกัน ทั่ว ๆ ออกไป ไต่ควมาพิจารณา
 ทำคกรจำใจจำได้ อย้าให้เรียกเขาเชิงประกรร ทำคกรจะให้ มีนาย
 ประกรรได้ ก็ให้เรียกเขานายประกรรไวให้แรงพิจารณา ทำพิจา
 ระนาหาได้ความจริงคงตั้ง ^{ดี} ไม่ ^{ดี} ผู้ของ ^{ดี} หนีได้ ^{ดี} มีความ
 พัด ก็ให้เรียกเขาเตสาเชิงประกรรแดงหนึ่ง เพราะเป็นเคราะห์
 เข้า เหตุกระธการได้ควผู้ของ ^{ชัด} มาพิจารณาไต่ถาม ^{ดี} ไม่ดำเรอ
 ความในอรรเดียวเพธาเดียว คงเกาะกัคนคักจำได้ แต่ให้ มีนาย
 ประกรรจักถ้าวไปกัจแจแอด ทำคกรรองตมคแทน ก็ให้เรียกเขา
 แดเงินาฉมท แดคำฤชาทาเนยมนอกถ้วชา ^{สมท} หนี
^{เชิงประกรร} ห้ามอย่าเรียกเขาแก่ผู้หาความพัดหนีได้เป็นคชชกเอเดียว อนึ่งทุกอนนี้
 ผู้พิจารณากระธการ เรียกคำฤชาทาเนยมนความ ^{รับตั้ง} เกิน
^{โรงธาร} บางคชชบาง หากูกคองตามข่างทำเนยมน แดพระราชก้านอุถุหมาย
 ไม้ แค้นสืบไปเมื่อหน้า ใ้ผู้พิจารณากระธการเรียกคำฤชาทา
 เนยมน ความแพง ประทับจำเอาแถ ใจจำเดยญอมกรร ให้เรียกคัก

เซึ่งประกรร - คต
 ยอม - คต
 ปฤกษา - คต
 รัษาณูอม - คต

คต - ทำความแพงประทับให้พิจารณาให้

เซึ่งประกรร
 ทอนัง
 ชวดตองษถาร
 สับ
 ชณตต
 เบยเดยง
 เทยบ
 คคคะทงแถตง
 ชวดคาช
 รัษาถ่านวรเตอนถ
 ถ่านเตอนช่นไป
 ไปด้จ

คต - ทำความณครบถ

ฉาญาให้เรยัคค่าเซึ่งประกรรคต
 คฤชาทำเนยมนอกกถฉนน
 อชกไปจากค่าเซึ่งประกรรนั้นให้เรยัคเทวกบคความแพง

เชิงประกำ	๑	}
ชวตของสภา	๑	
สืบ	๑	
ขันต	๑	
เทียบ	๑	
ทำความรับสั่งให้เรียกเอาฝ่ายโจทก์	๑	
เทียบเคียง	๑	
รักษาจำนนวนรที่อนด	๑	
ตามเคอน	๑	
คักทุกกระท	๑	
ปลุกษา	๑	
ได้บท	๑	}

ให้เรียกเอาจำเลยทุกจำนวนร ๆ ๑ ๑.๓ โหยกแต่คำรับสั่งตั้ง
 ทำ มี พระราชบรมทตโปรดเกล้าฯ ให้ลง พระราช ธานีจำนาม จำเลย
 แดให้จำโจทผู้ฉคพิรุต ให้ว่าความกันจนความเสร็จแล้ว กระตการ
 กรวมทตพระภรรณา ทรงพระภรรณาฯ ตั้ง โพนไทยให้เรียกคำทุก
 ดทดลอง ๓. ใหญ่ของจำเลยให้เรียกคำรับสั่ง ๒. เรียกเรียงตัว
 ทำความมีคู่ทรงพระภรรณาโปรดเกล้าฯ ให้พิจระนาถวด หมี่ได้
 โหลง พระราชธานีจำ ก็ให้เรียก เอาแต่คาฤชา ทำเนียม ซึ่งได้
 พิจารนยาให้เรียกคำ } รับสั่ง
 } ทดทดลอง } ด้วย เปน อันคาช ทิวเดียว

ท. โจษ } มีคำให้เรียกเอาคำ
จำเลย } รับคำ ๑ ๒ } ทาฤๅทาตั้ง คำ
          } ปฤๅษา ๑ ๒ }

ปฤๅษณา } คำ
          } เกิน } ด้านวิธีดประการใด ไทฤๅการเรียกเอา

ท. โจษ } ท. โจษ }
คำ ๑ } คำ ๑ } หนีชอบ ษาให้เรียก คำปฤๅษา
ตั้ง } ตั้ง }

ท. โจษ } ท. โจษ }
ตั้ง } ตั้ง } หนีชอบ จึงให้เรียกคำปฤๅษาคาท. โจษ

ตั้ง ๑ ๒ ตามข้างทำเนียม แต่ให้ มหัดไท กระธาใหม่ กรมท
กรมพระฉนวนร กรมท. กรมพระฉคี กรมองงกรมหน้า ศค
พระราชทานฎหมายนิประกาศ แลคทุดของทุดพระบาท บันดา
ได้เป็นกระธาการพิจารธนาพิภษา กับคำขทกราชฎรให้รุจท
คามข้างทำเนียม ให้กระทำตามพระราชบัญญัติจทุกประการ ทา
โตหมิงงจตงพระราชธาญาได้ โทษาน โชษ

กฎให้ไฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉ

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนของหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๑๑ โดยใช้ตัว
สลกถาเริ่มต้นฉบับฉฉฉ)

กฎหมายจุลศักราช ๑๑๙๙

(พ.ศ. ๒๓๙๐ หรือ ร.ศ. ๕๖)

กฎหมาย

ลักษณะโจรห้าเส้น

กฎหมายลักษณะนี้ได้ประกาศในปีจ.ศ. ๑๑๙๙ นอก แต่ได้ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงแล้ว จึงไม่นำมาพิมพ์ ในครั้งนี้เป็นการซ้ำ (ดู ป.ช.ศ. เล่ม ๒ หน้า ๒๕)

กฎหมายจุลศักราช ๑๒๐๕

(พ.ศ. ๒๓๙๖ หรือ ร.ศ. ๖๒)

พระราชกำหนดรัชกาลที่ ๓

เรื่องทำเงินปลอม

กฏให้แก่พระสุรศักดิ์ชายชวาในนอกให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพญา

แต่พญาพระทวดง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่นพันทนาย ฝ่ายทหารพดเรือ่น
 มหาศเด็กข้าเฝ้าเจ้าต่างกรมฯ พระราชวังบวรดีถานมงคต แต่ผู้รักษา
 เมืองผู้ รังกรมการหัวเมือง ๑, ๒, ๓, ๔ ปากใต้ฝ่ายเหนือ นายอำเภอ
 นายอากร นายบ่อนเบี้ย นายกำนันตลตอชอาณาประชาราษฎร์ ไทย
 มอญ ตาว เขมร แกรก ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น ทังปวงจงทั่ว ด้วยพระยา
 มหาเทพพิชยกระษัตริย์ธิบดีศรีสังฆะจากรมพระตำรวจในซ้าย จหมื่น
 ไชยพรปลัดกรมพระตำรวจใหญ่ กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า จำ
 ไต่ช่วยมีดาว กับเครื่องมือเหล็กตอกตราปดอม นำเงินมาตั้งจหมื่น
 ไชยพรฯ กราบบังคมทูล พระกรุณา จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า
 ให้พระยาเทพเป็นแม่กองกับเจ้ากรมปลัดกรมพระตำรวจตั้งกองชำระ
 เขาควช้ายพวกรทำเงินแดงเงินตะกั่ว ให้ ลิ่นเซ็ง ซักถามอ้ายมีดาวฯ
 ให้การรับเป็นดุษฎีซัดพวกเพื่อน ไทย จีน มอญ ตาว ญี่ปุ่น ทวดย
 ๗๐ คนว่าไต่ทำเงินตะกั่วเงินทองแดง จำหน่ายให้ ผู้มีชื่อรับเขาไป
 ซักขวยแตกเปลี่ยนกัน ในพระนครบางหัวเมืองบ้างเป็นอันมาก ชำระ
 ไต่ควช้ายมีชื่อไทย ไทย จีน ญี่ปุ่น มอญ ตาว ทวดย ทำเงินแดง
 รับใช้เงินแดงเงินตะกั่วไต่ควแล้ว ๓๒๐ คนเศษ รับว่าไต่ซักชวนกัน
 ทำเงินแดงเงินตะกั่ว พดตวง ตอกตรา ปดอมเป็นเงิน เงิน ๑
 เงิน ๑๑ แดกเปลี่ยนมาชานาน ประมาณเงินแดงเงินตะกั่ว ๕๐๐ ชั่ง
 ๕๐๐ ชั่ง แดงเงินแดงเงินตะกั่วที่ยังเหลืออยู่กับอ้ายมีชื่อผู้ ทานนเป็น
 เงินหลายชั่ง ผู้ชำระเร่งไต่ตั้ง ให้เจ้าพนักงานคลังมหาสมบัติหลอม
 ทำตายเสียแล้ว ผู้ชำระจะเร่งเขาเงินแดงเงินตะกั่วที่อ้ายมีชื่อให้ครบ
 ความคำให้การรับ อ้ายมีชื่อตั้งเงินมิได้จำหน่ายว่าเงินแดงเงินตะกั่ว

เขาไปชื้อขายแลกเปลี่ยนไปกับผู้มีชื่อไทย จีน ดาว มอญ เขมร
ญวน พม่า แรก ฝรั่งเศส เป็นคนจรหา รุกช้อบ้านเรือนไม่ จึงมีพระ
ราชโองการดำรัสถาม ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อยว่า อนุญาตประชา
ราษฎรชื้อขาย ใช้ เงินกันทุกคน เป็นเงินแดง เงินตะกั่ว มากหรือ น้อย
ข้าราชการผู้ใหญ่ ผู้ น้อย กราบ บังคมทูล พระกรุณาว่า ดูกำไทย
มอญ ดาว เขมร ญวน จีน แรก ฝรั่งเศส ทดเงินไปเป็นชื้อขายสิ่งของ
ได้เงินแดงเงินตะกั่วไว้ทุกบ้านทุกเรือน แลแต่ก็ใช้ด้วยดี เปลี่ยนกัน
ค่อไป จึงมีพระราชโองการมานพระบรมชูลงสั่งหนาทดรัสเห็น
เกล้าสั่งว่า มีพระราชกำหนดพระอัยการห้ามปรามไว้แต่ก่อนมิให้
ทำเงินตะกั่ว เงินแดง พดด้วง ดอกตรา ปลอม จำหน่ายใช้ ด้วยค่อไป
นั้นได้ อายพดพลาดเที่ยวทั่วความชื้อหาเกรงกลัวพระราชอาณาแ
กกฎหมายห้ามปรามไม่ ก็มักกำเรียบใจกระทำความชื้อขายกันขึ้นกว่าแต่
ก่อน จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าสั่งให้เจ้าพญาพระคลังว่าทสมุห
พระคลังใหม่ พญาศรีสัตตพรหมว่าทพญาเพชร พิไชย พระบริหารนคร
บพิตรจารย์สุคนธ์ผู้ใหญ่ เชิญพระวรวงศ์กำหนดเกล้าใหม่มี ดอบคั่นดู ถ้า
โทษอาชญา กระทำผิดนั้นยังเบาบางชื้อกให้ทอเพิ่มโทษเจ้าอีกจะได้เด็ด
หนาม ครั้นเชิญพระราชกำหนดเกล้าใหม่ซึ่งห้ามปรามไว้ มีให้ชื้อขายคน
ร้ายกระทำความชื้อทำเงินตะกั่วเงินแดงนหมา มีในพระราชกำหนดไว้
แต่ก่อนว่า ผู้ใดทำเงินทองแดง เงินพราง เงินรอง เงินทองพราง
เงินทองขาบ และแกะตราปลอมดอกตราพดด้วงเทียม พิจารณาเป็น
สัตย์ ให้คั่นหัวเดี่ยอย่าให้คั่นคั่นคิมได้ ส่วนเงินแดงนั้นให้นายไฟ
หอดมเดี่ย ส่วนตราอันปลอมให้นายไฟทำตายเดี่ย ถ้าผู้ใดสมรู้ให้

ท่าแต่รับมาซื้อขาย ท่านได้ดักออก แดเอาเงินเข้าหย่างทอนด้วยลวด
 หนึ่ง ๕๐ ที่ แต่มีในพระราชกำหนดเดิมตั้งนี้ แต่มีในพระราชกำหนด
 ใหม่เห็นว่า ซึ่งมีพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อนนั้น ห้ามมิให้ทำ
 เงินทองแดง เงินรอง พดด้วง ตอกตราปลอมใช้ด้รอยเป็นอันขาดที่
 เดียวผู้มชอยังหาฟังพระราชกำหนดไม่ คบกันทำเงินรอง เงินทองแดง
 เงินทองขาว เงินตะกั่ว เงินหุ้ม เงินทำไม้เบา ปลอมใช้ด้รอยแก่
 ราษฎร ๆ ที่ไม่รู้ ดูเงินแดงนั้นรับไว้ใช้ด้รอยค่อย ๆ กันไป ที่รู้ดูเงิน
 รู้ว่าเป็นเงินรอง เงินทองแดง เงินทองขาว เงินตะกั่ว เงินไม้เบา
 เงินหุ้ม เขาไปปลอมใช้ด้รอยแก่ลูกค้ามิได้แล้ว เขาไปซื้อลวดตรา
 แกะกัน ๆ ผู้ขายลวดตรา บดตทอนกัน ลงบาทหนึ่ง แต่ต้องสั่ง ๆ หนึ่ง
 เขาแต่เพียงหนึ่ง ๆ เขาแต่ต้องไฟ คนซื้อไม่กลัวภัยเห็นว่าปลอมใช้
 ได้ยู่จึงคบหากันทำค่อไป จึงทรงพระราชดำริหาให้ พิจารณาจับ
 ล่าจับได้ อ้ายสันข้างเงินเก่าก็มีเกิดภรรยาพระไชยนาทพวกราษฎร
 ภารกับพวกเพื่อนเป็นอันมาก คิดกันให้อ้ายสันไปทำเงินแดงในบ่งตำบล
 บ้านท่าพุดยายซา แขวงเมืองนครไชยศรี บางใหญ่ แขวงเมืองนนทบุรี
 พดด้วงตอกตราเขาเข้ามาใช้ ในกรุงเทพฯ ทรงพระกรุณาให้ลงพระ
 ราชอาญาเขนรบราชบถทั่ว ศัตินอง ดักหน้า ตะเวนบก ๓ วัน ตะเวน
 เรือ ๓ วัน สั่งตัวไปจำไว้ณคุกกว่าจะตาย อย่าให้คนร้ายดูเยี่ยงอย่าง
 กัน และมีเนอคจวนในพระราชกำหนดใหม่ไว้ตั้งนี้ แต่มีในพระราช
 กำหนดแต่ก่อนบทหนึ่งว่า ถ้าผู้ใดได้รู้ว่าเป็นเงินแดงเอามาซื้อขาย
 ให้เจ้าตลาดฝนตราเงินนั้นเสีย แล้วให้ทอนผู้เอาเงินแดงมาใช้ ด้วย
 ไม้ทวน ๕ ที่ ให้เอาเงินแดงนั้นสั่งให้แก่นายไฟ ถ้าแต่เงินทองแดง

เจ้าตลาดฝนตราเงินผู้เอาเงินมานั้นชกแข็งมิให้ฝน ให้เจ้าตลาดฝนตราเงินนั้นจงได้ เอาตัวมันไป เวนแก่ กรม พระนครบาลให้ ทวงมันด้วย หวาย ๓๐ ที่ มีเนื้อความในพระราชกำหนดเก่าใหม่ซึ่งห้ามปรามไว้ดังนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า มีพระราชกำหนดกฎหมายห้ามปราม ข้ายพอกพาด กระทำเงินตะกั่ว เงินทองแดงไว้แต่ก่อนถึงสองฉบับนั้น โทษดกรว้างเป็นยุติธรรมอยู่แล้ว แต่โทษอายผู้ต้มรู เป็นใจให้ทำแต่ รวับช้อรับขายไซ้ดรอยต่อไปยอมเอาได้รยแก่กันแลกัน แต่ถ้านโทษ นั้นยังเบาอยู่หาถึงถึงโทษอายต้นเหตุผู้ กระทำเงินตะกั่ว เงินทองแดง ไม่ มีนึ่งกำเรียบใจคบหากันกระทำ ความชกทำเงิน ตะกั่วเงินทองแดง ทองขาว เงินพราว เงินรอง เงินทำไม้เบา เงินหุ้ม ชกขมมีขน มากกว่าแต่ก่อนถึง ๔-๕ เท่า ดังนั้นเงินชกตะกั่วทองแดงจึงมีระคนปน อยู่ในแผ่นดินมีรู ดันเลย เพราะเหตุว่าจับตัวอายมีชื่อซึ่ง กระทำเงิน ตะกั่วเงินทองแดงเงินต้องห้ามได้ หากกระทำโทษอายผู้กระทำผิดเต็ม ตามพระราชกำหนดกฎหมายไม่ ดลหย่อนผ่อนโทษไว้แต่พอหลบจำ มิให้กระทำ ความชกต่อไป ด้วยพระราชหฤทัยทรงพระมหากรุณา ปรานีแก่สรรพสัตว์ ราษฎรเพื่อจะให้ อยู่เย็นเป็นสุขทั่วไป จึงพระ ไทยอัสสัมบาเพญเพิ่มกองการพระราชกุศลจะ ถูฯ ชนสัตว์ ให้พ้นจากสัง- ดวรถกษ หมายพระไทยจะด้วยความศรัทธาในพระนิพพานสัมบัติ ที่จะ ให้สัตว์ ใดความทนทุกข์เวทนานั้นห้ามได้ แต่ทว่าสัตว์ทุกวันนี้ไม่มี หิริยโศตปปะ ดังกถจัดของยแก้บาปหยวนฆ่าหนาไปดด้วยโดก เห็น แก่ดามไม้กถวบาปกรรมหากินเลี้ยงชีวิตไม่สุจริตธรรม หมายจะเอา แต่ประโยชน์ ไม่กลัวทุกข์ โทษในอนาคตบัดนี้ แต่ซึ่งจะระวางเสีย

ไม่ท้อเพิ่มโทษเข้าอีกให้เซ็ดทดานนมได้ อายมชอทกระทำชวเหล่านัก
จะเคยใจคบหากันกระทำชวทำเงินตะกั่ว เงินทองแดง เงินทองขาว
เงินหุ้ม เงินรอง เงินทำไม้เบา จำหน่ายชอขายแดงแดงเปลี่ยนใช้
ด้อยต่อไปในพระนครแต่ทั่วไปในอาณาเขตราชขอบรัตนเดมา แดงกล้า
วานิชนาๆ ประเทศ ซึ่งจะเข้ามาสู่พระบรมโพธิ์ถัมถาวรเอาดีนค้ำมาจำ
หน่าย ชอขายในกรุงเทพฯ ชอหญิงราษฎรก็จะเอาเงินตะกั่ว เงิน
ทองแดง เงินทองขาว เงินหุ้ม เงินรอง เงินทำไม้เบา ชอตั้งชองๆ
นาๆ ประเทศๆ ตุหารู้เถิงว่าเป็นเงินชวตะกั่วเงินทองแดงไม่รับเอาได้
นานไปจึงรู้ว่าเงินนั้นเป็นเงินนั้นเป็นเงินตะกั่วทองแดง ไม่เป็นเงินดีบริ
ดุทธิ ก็จจะถ่วงครหาตีเคียนเข้ามาดูราษฎรในกรุงศรีอยุธยาใช้เงินแดง
ก็จจะเสื่อมเสียพระเกียรติยศ แต่อย่างจรรมนิยมประเพณีโบราณราช
ค้อไปหาควรมี ด้วยวิไลราษฎรในไทยทุกถ้วนัน ย่อมเป็นทนต์
กระษัตริย์บดเงินทองเป็นของอนวิเศษนับเนื่องเข้าอยู่ในแถว๑๐ ประ
การย้อมดั่งเร้าใจความปราถนาแก่ราษฎรต่าง ๆ ถ้าผู้ใดมีใจศรัทธาเอา
เงินออกจั่วหนักแจกทาน กระทำการกุศล ก็จะมีผลประ โยชน์ ไปในภาย
ภาคหน้า ดั่งแต่จพระพุทธเจ้าชวยหัวจทรงพระมหากรุณาให้คตแดงพระ
ราชกำหนด ห้ามปรามเพิ่ม โทษปรับ โหมอายมู กระทำคความร้ายเข้าอีก
เพราะเหตุจจะมีให้มีเงินชวตะกั่วทองแดงอยู่ในแผ่นดิน หมายพระไทย
จะให้เงินหนัก หมดมถกน ดันราคี บริดุทธิ ใจสำหรับแผ่นดินดืบค้อไป
แล้วอายมู ชอกระทำชวไม่ถั่วไทย และพระราชอาณาจักร กฏหมาย
ห้ามปรามไว้ อายมูชอเหล่านมโทษผิดอยู่หนักหนา แต่ยังมีพระราช
กำหนดไว้แต่ก่อนว่า ถ้าผู้ใดรู้ว่าเงินทองแดง เอามาชอเอามาขาย
ให้ เจ้าตถาถนตราเงิน นั้นเสีย แล้วให้ทวนผู้เอาเงินแดงมาใช้ด้วยไม้

หวาย ๕ ตี ให้เอาเงินแดงนั้นมาตั้งให้แก่นายไฟ ถ้ามันขัดแข็งมิให้ฝน
 ให้เจ้าตาดฝนตราหน้าจันโต เอาตัวไปเวรแก่กรมพระนครบาลให้ทวน
 ด้วยไม้ หวาย ๓๐ ตี และพระราชกำหนดก่อนบทหนึ่งเบาอยู่หาควรแก่
 ถานโทษชายผู้กระทำผิดไม่ ทักวนน้อยผู้กระทำผิดจึงกระตาดกระเดื่อง
 คชคิงหากลวดความผิดไม่ ให้เพิ่มโทษปรับใหม่เอาอีกจึงจะเซ็ดหذاب
 แตนดับไปถ้ามิได้เอาเงินทองแดง เงินทองขาว เงินตะกั่ว เงินรอง
 เงินพราว เงินหุ้ม เงินท้วมไม่เบา ซึ่งต้องในกฎหมายห้ามปรามเอาไว้ใหม่
 เอามาใช้สอยช้อชายแจกจ่ายแลกเปลี่ยนด้วยอบายค่างๆ ตั้งแต่ ๓
 ชนไปถึง ๓๓ มีผู้จับได้ พิจารณา เป็นตัดยศ ความไม่ใช้ เงินตะกั่วเงิน
 ทองแดงเงินต้องห้ามจริงไซร้ ให้เอาเงินช้อตจับได้ตั้งปรับใหม่เอา
 เงินตีแก้ม ๓๐ ตี แต่ให้ทวนมันด้วยไม้หวาย ๓๐ ตี แต่เงินที่ปรับ
 ใหม่ ๓๐ ตี นั้นให้มันออกเป็นด้ามด่อน ดังไว้ พระคลังมหาสมบัติค้า
 หรับ จะได้ พระราชทานให้เป็นบำเหน็จแก่ผู้ จับชายพวกพาลททำเงิน
 คชคิงกฎหมายห้ามได้ด่อนหนึ่ง ให้ตราถาวรผู้ ช้อระกึ่งด่อน ให้แก่ผู้
 จับชายผู้ทำเงินคชคิงกฎหมายห้ามได้นั้นด่อนกึ่ง ถ้าได้เงินทองแดงแก่
 มันตงแต่ ๓ ชนไปอย่าให้ปรับใหม่มันเลย ให้ตั้งโทษแก่มันเดิมอยู่
 ตมร ให้ทำเงินต้องห้ามตามพระราชกำหนดเดิม ถ้าจับได้เงินต้องห้าม
 ตากว่า ๓ ตงมา แต่เงินปรับใหม่มันอย่าให้มันเป็นด้ามด่อนเลย ให้
 เขาเป็นบำเหน็จแก่ผู้จับได้แต่ฝ่ายเดียว ถ้าจับได้มากกว่า ๓ ชนไป
 ถึง ๓๓ จึง ให้ ปรับ ใหม่ แบ่ง มันเป็น ๓ ส่วน ชนผู้ ได้ปีตบึงเงิน
 คชคิง กฎหมาย ห้าม ไว้ มิ ได้ หลอม ทำลาย เสีย แต่ มิ ได้ เอามาตั้ง
 ตาม หมาย ประกาศ ก็ ดี แต่ จับ ได้ ผู้ ใช้ เงิน ต้อง ห้าม ก็ ดี แต่

อง เขา เงิน แก่ ผู้กระทำผิด ปก บัด คนร้ายไว้ มิ ได้ เขา ความ มา ว่า
 กต่างตามที่พิจารณาเป็นสำคัญ ให้ตั้งโทษผู้นั้นเต็มอกหนึ่งผู้ ใช้เงิน
 ที่ต้องกฎหมายห้าม ขยำให้กระตการเรียกเขาค่าปรับกา ค่าธรรมเนียม
 เนียมตั้งแต่ ๓๐ ขึ้นไปเป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดมีฟังจะเอาตัวเป็น
 โทษคนหนึ่ง กระตการเรียกค่าปรับกาตามเหตุตามพระราชกฤษฎีกา
 เดิม แต่ให้กระตการเร่งชำระให้แล้ว โดยเร็ว แต่ในวัน ๓๐ ๒ วัน
 ขยำให้ค้างชำระนั้นคือไปได้

อนึ่งมีพระราชกำหนดมาแต่ก่อน ผู้ใดอยู่เรือนใกล้แต่รู้ว่ามัน
 ทำความร้ายแถมบอกแก่กรมพระนครบาล แถมบอกเจ้าเมืองกรมการ
 ข้าราชการ ให้ ได้ชื่อได้ ๑ วัน ให้ทอนด้วยตอหนึ่ง ๓๕๓ แต่พระราช
 กฤษฎีกาบทหนึ่งทรงพระบรมราชูปถัมภ์เป็นพาดชะงัดไม่ แต่ผู้
 เห็นว่าผู้กระทำความร้ายมิได้เอาความมาว่านั้นเพราะเหตุว่าไม่มีประ
 โยชน มีแต่โทษที่ถึงความ แต่ด้วยการงานสืบไป เหตุฉนั้นเห็นความผู้
 กระทำความร้ายจึงปกปิดโทษช่วยผู้กระทำผิดแต่โทษของตัวเอง มิได้เอา
 ความว่าแต่สืบไป ถ้าผู้ใดรู้ความผู้กระทำเงินทองของชาวเงินทอง
 เงินตะกั่ว เงินหุ้มเงินทำไม้เบา มิได้เอาความมาว่าพิจารณาเป็นสำคัญ
 ให้ตั้งโทษคนหนึ่งผู้เป็นใจให้หาเงินทองแดงเงินคองห้าม ถ้าผู้ใดจับตัว
 ได้เอามาว่ากล่าวคดี เหตุอกล่าวถึงจับตัวมาดังมิได้ เอาแต่ความมาว่า
 กต่างกับกรมพระตำรวจ กรมพระนครบาลพิจารณาเป็นสำคัญ โทษช่วย
 ผู้กระทำเงินทองแดงเงินคองห้ามปรับใหม่ไม่ จึงให้เอาเงินที่ยก
 ไว้ ส่วนหนึ่ง สำหรับ พระราชทานให้ เป็นบำเหน็จผู้จับนมาพระ
 ราชทานให้แก่ผู้จับอายคนร้ายททำ เงินตะกั่ว เงินทองแดง เงินคอง
 ห้ามมิได้เอามาว่ากล่าวนั้น เหตุใดจึงกล่าวดังนี้ เหตุว่าจะใหญ่

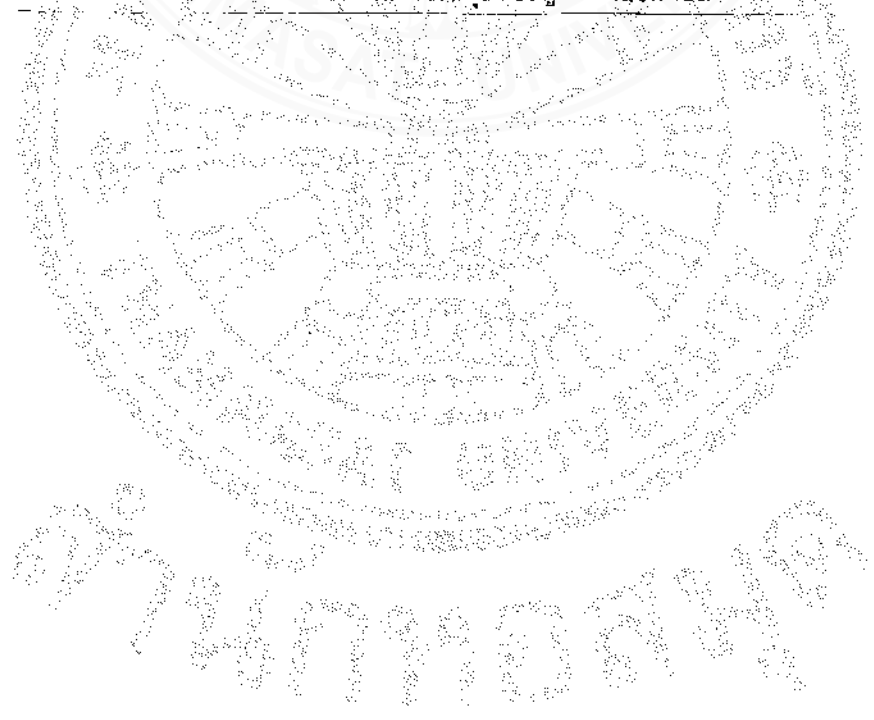
รู้เห็นความผิดกระทำความชั่วทำเงินตระกูลเงินทองแดงแดงเงินคองห้ามหนี
รู้ความผิดก็จะได้เห็นแก่ประโยชน์ จะมีใจอุส่าหยากรเพียงช่วยลือต
แนมจับกุมเอาตัวแต่ความมาว่ากล่าวต้อไป แต่อย่าผู้กระทำชั่ว ถิ่นจะ
ระวังตัวถกถกโทษเข็ดขยาคมีอาจะกระทำความร้ายต่อไปได้ ถ้ารู้ว่าผู้
กระทำความร้ายจะให้มาเห็นแจ้งแล้วก็มีเอาความมาว่าเอา จะให้ตั้งโทษ
คุกหนึ่งผู้ตมิให้ ทำเงินคองห้าม หนึ่งมีพระราชกำหนดไว้แต่ก่อนว่า
ถ้าเงินผู้ มีช้อคือย ผู้ช่างเงินทองแดงผิดตเปลี่ยนเซว ทำนรด้วย
ประการใด ๆ พิจารณาเป็นคดีให้ใหม่ตอกลง แต่พระราชกำหนด
เติมบทตั้งโทษชายผู้กระทำผิดไฉนนั้นเอาไว้ หากใจกับอภัยคนพวก
ไม่ ให้เพิ่มโทษปรับใหม่เข้าอีก เพราะมันเป็นคนเพศมักได้ จะใคร
ให้ด้วยช่างหนึ่งเสียตัวจึงเอาเงินชวคองห้ามมาเปลี่ยนเงินนี้ และอย่า
จำพวกกมความผิดคอยหนักหนา แต่นับไป ถ้าผู้ใดใจเจริตกระทำ
ความชวเขาเงินตระกูล เงินทองแดง เงินทองขาว เงินหม เงินตรา
เงินพราง เงินทำไม้เขามาผิดตเปลี่ยนเอาเงินตบรังตรีผู้ ด้วยมีช้อคือย
อุบายต่าง ๆ แลกลบเงินชองผู้ มีช้อคคนนว่าเป็นเงินชว ตระก
ทองแดง และเงินคองห้ามไซ้ พิจารณาเป็นคดีจำมันเอาเงิน
ชวตระกูล คองแดง เงินคอง ห้าม มาดึบ เปลี่ยนเอาเงินนี้เขาจึงให้
ตคนยอมเสียหนึ่ง ถิ่นจะถ่ายโทษคตนี้ให้ถ่าย ตามพระราชกฤษฎ
ฎีกาเดิมเป็นแต่พิโทษหลวง แลให้ทอนมัน ด้วย ดวดหนึ่งโดย ถาน
ตะเม็ด ตาม บนคาศักต ออกถาหนึ่ง เพราะ จะมีให้ มคนร้ายเป็น เตียน
หนามอยู่ ในแผ่นดิน แลให้ เอาเงินทนทร พยทวมมันดึบเปลี่ยนจับได้
นั้นตั้งใหม่เอาเงินนี้แก้มัน ๓๐ ตอเท่าหมตได้ ให้แก่เจ้าของเงินนี้ แล

ปฤ๓ษา ทกระลาการ จะได กิ่งดงนน ให้เขาแก่นนผู้ ทำเงินแดงแดงเงิน
 ต้องห้ามซึ่งมันดับเปลยนน ให้กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม
 กรมท่าบรรดามเมืองชนอยกับกรมโต ก็ให้เจ้าพนักงานกรมนนหมหมาย
 มีตราประกาศไป ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำเงินตะกั่ว เงินทองแดง
 เงินทองขาว เงินรอง เงินห่ม เงินทำไม้เบา เพื่องเบาต้องไฟแดง
 รุ เป็นใจรับช้อ รับขาย จำหน่ายแตกเปลยนตงแต่เพื่องหนึ่งชนไปเป็น
 ชนชาติเดียว ให้กรมมหาดไทย กรมกลาโหม กรมพระศีลดี หมาย
 บอกรัฐตอของ ผู้ใหญ่ผู้น้อยแตกกรมพระนครบาล นายอ้าเกอ นาย
 อากวนอนเบย กำนันตลาตในชกกรุงเทพ ร้อยแขวงกรมการกำ
 นันพันทนายบ้านป่าวอธณาประชวรราชญรไทย ลาว เขมร แล
 ญอน ผรัง จีน ลจทอ ถ้าผู้ใดมีเงินตะกั่ว เงินทองแดง เงินทอง
 ขาว เงินรอง เงินพวาง เงินห่ม เงินทำไม้เบา ตงแต่เพื่องหนึ่งชนไป
 ห้ามอย่าให้เบยตงชอพวางไว้เป็นชนชาติเดียว ให้เร่งเขามาตั้งโดย
 เรือให้สิ้นเชิง ถ้าในกรุงเทพ ให้เขามาตั้งกับพระศรีไกรตลาตในพระ
 ศตงมหาสมบัต จะได ให้นายไฟทลายหตอมเดยให้สิ้นเชิง ถ้าหัวเมือง
 ราชญรชาวบ้านชนอยในแขวงอ้าเกอเมืองโต ให้ตั้งแกผู้รักษาเมือง
 กรมการเมืองนน แลผู้ใหญ่รักษาเมืองกรมการบอกรตั้งเงินนมาณกรุง
 เทพพระมหานครตามตำแหน่งที่ แต่ในกำหนดณวัน๔ ปีเถาะเบญจศก
 ให้สิ้นเชิง จะไดตั้งให้เจ้าพนักงานพระศตงมหาสมบัตหตอมทำดายเดย
 เถิงณวัน๕ คำปมโรงตศก ผู้ใดมิได้เอาเงินช้อ เงินตะกั่ว เงินทอง
 แดง เงินต้องห้ามมาตั้งตามกำหนดบีคยังไว้ แลไม่ฟังพระราชกำหนด
 กฎหมายซึ่งห้ามปรามไว้ ณ ผู้ใดมิฟังยังชนทำเงินตะกั่วเงินทองแดง

เงินทองขาว เงินรอง เงินพราว เงินท้มเงินท่าไม้เบา เพื่องหนึ่งบ้าง
๕ ไพ่บ้าง แต่เป็นใจให้ท้าวรับชื้อขายจำหน่ายปลดอมไธด้วยแตกเป็ดย
๕ ตงแต่เพื่องหนึ่งขึ้นไป จับได้จะเอาตัวเป็นโทษตามพระราชกำหนดเดิม
แต่พระราชกำหนดใหม่^๕ครั้งนี้

กฎให้ไว้ ณ วัน ๒๓ ต.ค. จุฬศักราช ๑๒๐๕ ปีเถาะ นักษัตร
เบญจศก

(คัดจากต้นฉบับตัวอักษรเขียนในหอพระสมุดวชิรญาณ เลขที่ ๑๒๓๓)

ประชุมกฎหมายประจำศกเล่ม ๔

ภาค ๓

รวบรวม

พระราชบัญญัติ และกฎข้อบังคับ

ระเบียบการเรือนจำทั่วไปสำหรับใช้ ในกรมราชทัณฑ์

ตามประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์ พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

สารบัญ

ว่าด้วยยุบและย้ายสังกัดกรมราชทัณฑ์

คำเนิกรวเรื่อ่นจากรุงเทพฯ เรื่อ่นบรรรยวการแพนท ราชทัณฑ์ของมหันต โทษแดงองตหโทษ	หน้า	๘๕
ประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์	”	๒๘๕
ประกาศตั้งอธิบดีกรมราชทัณฑ์	”	๒๘๕
พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ว.ศ. ๑๒๐	”	๒๘๕
ประกาศยุบกรมราชทัณฑ์	”	๒๘๕
ประกาศย้ายการเรือนจำไปขึ้นกระทรวงมหาดไทย	”	๒๘๕
รายงานการประชมขอปราชนและด่มทเทศวิบาล พ.ศ. ๒๔๖๓ เรื่อ่นัดถานทคงเรือนจำ	”	๓๕๓

ว่าด้วยจังหวัดมณฑลชนนนถก

ขอบบคบบตรงหวเมืองว่าคดวยหนาทเจาพนกงจันบบคบบค ข้งนัทโทษ ว.ศ. ๑๑๖	”	๒๘๕
ดำรตรากระทรวงมหาดไทยประกาศใช้ ขอบบคบบเรือนจำ ว.ศ. ๑๑๘	”	๓๑๒
ขอบบคบบเรือนจำดำหรับคบบข้งนัทโทษตามหวเมือง ว.ศ. ๑๑๘	”	๓๑๓

ว่าด้วยกาหน

กฎเดนามคักระทรวงมหาดไทยที่ ๘ แพนกปกครองว่าด้วย
ผู้ท คองคุมขงชงในกของเรอนจำหนให้ ใต้ดอมบรรตานุ ทเกย
ของ หน้า ๕๐๒

ตราพระราษดีห้นอยกระทรวงมหาดไทย ว่าเมื่อนักโทษหน
ให้ตั้งบาญชีให้ทราบ โดยเร็ว ,, ๕๐๕

ตราตั้งห้นอยกระทรวงนครบาด ว่าถ้ามีเหตุนักโทษหนไปดวย
การฉดามัญ ให้รีบบอกเหตุการคอกระทรวงนครบาด โดยเร็ว ,, ๕๐๕

ว่าด้วยกาบปลอยแลขง

ตราพระราษดีห้นอยห้ามไม่ให้ปลอยนักโทษก่อนกำหนดโทษ ,, ๓๓๕

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๓ แพนกชยการ ว่าด้วยกาบปลอยแลขง
ตั้งปลอยแลเจงไทย ,, ๓๓๖

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๓ แพนกชยการ ห้ามไม่ให้เขา
นักโทษขงกรงเหล็ก ,, ๓๓๗

หนังสือเดนามคักระทรวงนครบาด ว่าด้วยนักโทษที่จะหลุด
พันพระราษาญาอกอนกำหนดโทษจะออกใบบริดพิทให้ ,, ๓๔๐

ข้อหาวคักระทรวงนครบาดเรองการคุมขงคนเดียงจรด ,, ๓๔๕

ว่าด้วยเครื่องพนชนาการ

ขอมงคอบว่าด้วยเครื่องพนชนาการ แดะ การจองจำบคุดท
คองคุมขงในเรอนจำ พ.ศ. ๒๔๖๓ ,, ๓๔๕

ว่าด้วยกาเลี้ยงอาหาร

หมัดการเลี้ยงอาหารนักโทษ

หน้า ๓๕๖

ว่าด้วยการใช้แรงงานนักโทษ

กฎเด้นาบทกระทรวงนครบาล ว่าด้วยการใช้แรงงานนักโทษ พ.ศ. ๒๔๖๐ (ป.ร.ศ. เด่น ๓๐ หน้า ๓๗๗) ,, ๓๕๗

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๑ แผนกชยการ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษในบริเวณเรือนจำแดนนอกบริเวณเรือนจำเพิ่มเติมชบบังคับ ,, ๓๕๗

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๒ แผนก เรือนจำ ว่าด้วยการจ่ายนักโทษทำการนอกบริเวณเรือนจำ ,, ๓๕๐

คราน้อย กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วย การจ่ายนักโทษทำงานนอกเรือนจำ ,, ๓๕๓

ชบ บังคับ กระทรวงนครบาล ว่าด้วย ระเบียบ การ เงินผลประโยชน์ ที่ได้จากค่าแรงงานนักโทษ แต่การทำบาญชีเงินรายได้รายจ่าย กองเรือนจำ (ค.ป.ร.ศ. เด่น ๓๑ หน้า ๕๕๓) ,, ๓๕๒

ตราพระราชดำห้ชยกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยนักโทษที่คงกัตสันตฤโทษ หรือเด็กที่มีชยไม่ถึง ๑๘ ปี ห้ามไม่ให้จ่ายใช้ทำการหนัก ,, ๓๕๓

ตราสั่งให้ชย กระทรวงนครบาล ว่าด้วย การ จ่าย นักโทษไปใช้ด้วยการส่งนตัวตามบ้านข้าราชการ ,, ๕๗๐

ว่าด้วยแบบพิมพ์

ตราพระราชดำห้ชยกระทรวงมหาดไทยให้หัดเมืองมณฑลใช้แบบพิมพ์ชยใหม่ ,, ๓๕๕

ตราตั้งให้น้อยกระทรวงนครบาลตั้งให้ทำรายงานประจำ
เดือนตามแบบที่ส่งออกไป หน้า ๓๕๕

ว่าด้วยเรื่องราวแลฎีกา

- หลักวางไว้แก่เจ้าพนักงานพระพิบัติที่จะสำรวจนักโทษ
เพื่อได้รับพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษ ,, ๓๖๐
- พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบการหลุดเกล้าฯ ถวายฎีกา ,, ๓๖๑
- กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๓ แผนกปกครอง ว่าด้วยนักโทษ
ชั้นเรื่องราว ,, ๓๖๑
- กฎเดิมนับตั้งกระทรวงมหาดไทยที่ ๓ แผนกเรือนจำนักโทษ
ชั้นเรื่องราวแลฎีกา ,, ๓๖๗
- ตราตั้งให้น้อยกระทรวงนครบาล ว่าด้วยระเบียบการนักโทษ
จะหลุดเกล้าฯ ถวายฎีกา ,, ๓๖๗
- พระราชบัญญัติพระราชทานในกรณีพระราชทานพระบรมราช
วินิจฉัยฎีกา ,, ๓๗๓

ว่าด้วยตงผู้บัญชาการ

- ประกาศตงผู้บัญชาการเรือนจำ ,, ๓๖๑
- ตำรวจกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยตงผู้บัญชาการเรือนจำ ,, ๓๗๗
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องตงเรือนจำอำเภอ และ
นายอำเภอท้องที่เป็นผู้บัญชาการเรือนจำ ,, ๕๐๕

ว่าด้วยการลงโทษ

ตราพระราชดำริน้อยกระทรวงมหาดไทย ให้ยกเลิกตราพระ

ราชดีห์นอยดงฉวต ๓๘/๖/๓๒๗ ว่าด้วยกาห้ามไม่ให้ทวน-
นัทโทษที่ทาความผิด หน้า ๓๘๐

ตราพระราชดีห์นอยกระทรวงมหาดไทย ดั่งเด็กเรื่องใช้
คาหรือโดงถหรือคดงตีรวมคชในการจของจำนัทโทษ ,, ๓๘๓

ตราห้อยกระทรวงมหาดไทย เรื่องชอขบงคัมเรือ่นจำนัท-
โทษ ร.ศ. ๓๒๓ จะใช้ดงอาชญาแก่คนฝากะหวางใต้ดงนระ-
หวางพิจารณาไม่ได ,, ๓๓๓

ตราดั่งห้อยกระทรวงนครบาล ให้ใช้ขบงคัมเรือ่นจำ
คองมัณฑ์โทษคัก ๓๒๓ แกเรือ่นจาทชนกรมราชทัณฑ์ทวไป ,, ๓๘๒

ว่าด้วยกาพิมพ์ลายมือ

ตราพระราชดีห์นอยกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยกาพิมพ์
ลายมือ ,, ๓๘๖

ตราพระราชดีห์นอย กระทรวงมหาดไทย ให้กวดขันพิมพ์
ลายมือ ฮย้าให้เตอะเดอน ,, ๓๘๗

ตราดั่งห้อยกระทรวงนครบาล กอขบงการพิมพ์ลายมือ แด
ให้พิมพ์เป็น ๒ ฉบับ ,, ๓๘๘

กษพิมพ์ลายมือเตอะระเบียบการดั่งลายมือ พ.ศ. ๒๔๖๒ ,, ๓๘๐

ว่าด้วยกาตรวจเรือ่นจำ

กฎเด่นาบคักระทรวงมหาดไทยที่ ๒ แพนกบคครอง ว่า
ด้วยผู้ พพรษาตรวจเรือ่นจำ ,, ๓๘๖

ว่าด้วยการย้ายนักโทษ

ตราพระราชดำห้้น้อยกระทรวงมหาดไทย ให้ยกกระบัตร มณฑลแตกกระบัตรเมืองตรดงเรือนจำ	หน้า ๓๙๗
ตราตั้งห้้น้อยกระทรวงนครบาล ให้กองจเรตำรวจพระ- นครบาลเดตำรวจจิรตรดงเรือนจำ	,, ๓๙๘
ตราพระราชดำห้้น้อยกระทรวงมหาดไทย ว่าการย้ายนัก- โทษเรือนจำหนึ่งไปไว้เรือนจำอีกแห่งหนึ่งต้องบอกให้คำสดทราบ	,, ๓๙๙
ตราตั้งห้้น้อยกระทรวงนครบาล ว่าด้วยการย้ายนักโทษ เข้ามาคุมขังไว้ณคุกกรุงเทพฯ	,, ๔๐๐
หนังสือกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการย้ายนักโทษต่างคำว บันทึกชงกรมราชทัณฑ์ เรื่องการย้ายระหว่างเรือนจำ กชงตหุโทษกับกชงมห้้นัดโทษ	,, ๔๐๑

ว่าด้วยสัมตประวัต

ตราตั้งห้้น้อยกระทรวงนครบาล ว่าด้วยสัมตประวัตเจ้าราช- การกชงเรือนจำเคยตั้งทางกระทรวงมหาดไทยนั้น ให้ตั้งทางกระทรวง นครบาล	,, ๔๐๒
ตราตั้งห้้น้อยกระทรวงนครบาล ว่าตำแหน่งเจ้าราชการกชง เรือนจำ บางตำแหน่งทควรตั้งสัมตประวัตเดะไม่ทควรตั้ง	,, ๔๐๓

ว่าด้วยต่างประเทศ

ตราพระราชดำห้้น้อยกระทรวงมหาดไทย ว่ากชงผู้ชงอังกฤษมี หนังสือฉนชงตงนักโทษ ซ้เป็นคนในบ้งกับต่างประเทศท้ยอม อนุญาตให้ตั้งได้	,, ๔๐๔
---	--------

หมวดปกครอง

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๒ แผนกพลเมือง ว่าด้วยให้ปลูก
ใช้ทรัพย์สินแก่นักโทษ

หน้า ๕๐๘

ว่าด้วยพลต

ตรา ดึงที่ นาย กระทรวงนครบาล ว่าด้วย พัดตของพลต
ดำหรับเรือนจำ หรือข้าราชการเดี่ยหายหรือเพิ่มใหม่ให้ตั้งบายฐ

๖ ๕๓๓

ว่าด้วยเรือนจำจังหวัดมณฑลกรุงเทพอ

ข้อบังคับดำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล ร.ศ. ๑๓๐ ๖ ๕๓๕

ข้อบังคับดำหรับเรือนจำจังหวัดเมืองมณฑลกรุงเทพอ ร.ศ. ๑๒๘ ๖ ๕๓๒

ว่าด้วยเรือนจำกองมหันตโทษแลตโทษ

ประกาศยกกองมหันตโทษแลตโทษไปรับกรมพระนครบาล ๖ ๕๗๓

หนังสือผู้ตงบัญชาการเรือนจำกองมหันตโทษแลตโทษ ๖ ๕๗๒

ข้อบังคับดำหรับเจ้าพนักงานของมหันตโทษท้อไป ร.ศ. ๑๒๐ ๖ ๕๗๒

ข้อบังคับเรือนจำกองมหันตโทษ ร.ศ. ๑๒๓ ๖ ๕๗๓

หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ว่าด้วยกงดัดตมหันตโทษเข้า
ฉนักชองถึงนักโทษคนในบังคับ ๖ ๕๗๐

หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ว่าด้วยจัดคุกแพนกวัง
ประเทศ

หน้า ๕๒๓

หมวดปกครอง

คำสั่งปลัดทูลฉลองกระทรวงนครบาลวางระเบียบการขังการ
(กรมอาเภอ) กรมพระนครบาลทำการค่อเนื่องกับของตู่โทษ ,, ๕๒๓

คำสั่งเจ้ากรมกระทรวงนครบาล ห้ามไม่ให้คนโทษที่คงขัง
มายังอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าพ้นยังไม่ได้ตัดคดีแล้ว
มิได้ตัดคืนแล้วห้ามมิให้แก้ไขบรรณอย่างหนึ่งอย่างใด ,, ๕๒๔

คำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยคนต้องขังในระหว่างไต่สวน
หรือระหว่างพิจารณาคดีคน โทษหนัก ให้เจ้ากรมวินิจฉัยเห็น
ควรแล้วจึง โทษแต่คดี ,, ๕๒๕

คำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยผู้ต้องหาในคดีอาญาที่
กรมพระนครบาลจะนำมาขังพิมพ์ลายมือตรวจสอบ ก็ให้พิมพ์แต่
ตรวจให้ ,, ๕๒๖

คำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการนับกำหนดโทษนัก-
โทษที่คงโทษตามคำพิพากษา ,, ๕๒๗

ระเบียบการเกี่ยวกับกรมแต่กระทรวงต่าง ๆ

ของบังคับวางบทแห่งอำนาจตำรวจรักษาเรือนจำ ,, ๕๒๘

ของบังคับว่าด้วยนารถขังการหัวเมืองแยกแยะเรือนจำ (ดูพิ-
เศษหน้า ๕๐๓) ,, ๕๐๓

ของจำอยู่ในคนนั้น โดยมากเป็นจำพวกที่เรียกว่าอุกฉกรรจ์มีหันศโทษ ซึ่งมีโทษหนัก ส่วนโทษเล็กน้อยหรือจำพวกที่เรียกว่าศุโทษของจำ อยู่ทศวาง

ตารางทศวางมีอยู่หลายตาราง ดังกคตามกรมและกระทรวงที่ได้ บังคับบัญชาการนั้นๆ เช่น ตารางกระตาดใหม่ ตารางมหาดไทย ตาราง กรมท่าซ้าย ตารางกระทรวงวัง ตารางกระทรวงนครบาล โดยเฉพาะ ตารางกระทรวงนครบาลมีถึง ๓๒ ตาราง คือตารางบังคับบัญชากรม พระนครบาล ๘ ตาราง ตารางของกรมพลตระเวน ๕ ตาราง

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชดำริ เห็นว่า การคุกการตารางเป็นลวดลายภูมิของประเทศไทย ดิมควรจะได้ร่าง ตัดฉานที่แต่ละมีระเบียบการให้เป็นนัยนัย จึงทรงพระกรุณาโปรด เกล้าฯ ให้ ชอทดันคำมตศรอกคำ ได้ร่างเป็นศอกใหม่ขึ้นหนึ่งหนึ่งเรียก ว่าของมหันศโทษในเวदान ชอทดันข้างคำดพระราชอาญากรมกษัต ของหอดวงที่มีอยู่แต่ได้ร่างเป็นตารางขึ้นอีกหนึ่งหนึ่งเรียกว่าของศุโทษ ดังปรากฏจนเวदान การก่อร่างตลกแต่ตารางนั้นว่าได้ทำสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ (ว.ศ. ๓๐๘) เว้นแต่ตัดฉานที่บาง อย่างเช่น โรงงานได้ ทำแล้วในปีหลังๆ ต่อมา

การย้ายนักโทษในกรมพระนครบาลไปไว้คุกและตารางที่ร่างใหม่ นั้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรฤทธิ ซึ่งเวदानทรงดำ- รงตำแหน่งคณบดีกรมพระนครบาล ทรงดำริเห็นว่า ถ้าจะย้ายไป ให้เสร็จในเวดากระชั้นกันจะไม่เป็นการเรียบร้อยได้ ด้วยเหตุที่เจ้า พนักงาน ฟัง จะได้จัด ตาม ขรรณนิยมใหม่ ยังไม่ชำนาญ แต่ ชอบังคับ

เพราะการควบคุมที่จะจัดการอย่างใหม่ตามข้อบังคับที่ได้ตกลงทำ
 ภายใต้นั้นเป็นการตรงกันข้ามกับธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน
 จึงได้ผ่อนย้ายนักโทษจากคุกเก่าไปไว้คุกใหม่ในเดือนมกราคม พ.ศ.
 ๒๔๓๓ (ร.ศ. ๓๐๕) เพียง ๒๐๐ คนก่อน และย้ายไปเมื่อเดือน
 มีนาคมในปีเดียวกันอีก ๕ คน และเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๓๔
 (ร.ศ. ๓๑๐) ย้ายไปอีก ๓๘๒ คน และย้ายไปเมื่อเดือนกรกฎาคมปี
 นั้นอีก ๔๘๘ คน นักโทษที่คุกเก่าหมดเพียงเท่านั้น และมีนักโทษหัว
 เมืองตั้งมาคุมขังที่คุกใหม่อีกด้วย รวมนักโทษที่คุกใหม่ในเวลานั้น
 ทั้งสิ้น ๓,๐๐๐ คน ตายเสีย ๓ คน คงเหลือนักโทษ ๓,๐๐๐ คน

ตั้งแต่วันที่สร้างใหม่ได้เริ่มรับนักโทษจากตรงเก่าตั้งแต่เดือน
 พฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๔ (ร.ศ. ๓๑๐) รวมเวลา
 ๒ เดือนย้ายนักโทษจากตรงต่างๆ มาไว้ที่ตรงใหม่แล้วเสร็จ

ในการที่สร้างคุกแต่ตรงขึ้นใหม่นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ ให้พระอภัยพลภักดิ์ (นาค ญะม่อมเพ็ชร) ข้าราชการกระทรวง
 ทรงแทศโดยมาเป็นจางวางทั่วควบคุมบังคับบัญชาราชการ ซึ่งในสมัย
 นั้นเรียกรวมทั้ง ๒ แห่งว่ากรมนักโทษ และใน พ.ศ. ๒๔๓๔ (ร.ศ.
 ๓๑๐) หน ค่อมมัตถกรมพระนครบาลได้รับพระราชทานให้เด็กธรรมเนียม
 เดิม ๒ ข้อ คือ

๑. ขรรชนิยมเจ้าพนักงานได้รับผลประโยชน์จากนักโทษที่ต้อง
 เสียค่าขรรชนิยม และประโยชน์อื่นพึงได้รับจากนักโทษทำงานให้
 เด็กเสีย นักโทษไม่ต้องเสียค่าขรรชนิยมอีกต่อไป และประโยชน์ที่
 เกิดจากนักโทษทำงานให้ยกเป็นของหลวง ส่วนเจ้าพนักงานให้
 รับพระราชทานเงินเดือนตามอัตราในงบประมาณ

๑. ต่อมาเป็นพระยาเพชรขงดา แล้วเป็น พระยาโชดิวชิตและเป็นผู้รักษากรุงเทพฯ

๒. ขบรมเนียมพินชนาการจ่านักโทษ ซึ่งมีกำหนดลงพระราช
 อาญาจำ ๓ ประการ ๕ ประการ ตามกำหนดโทษนั้น ให้ยกเสีย ให้
 เจ้าพนักงานมีอำนาจจ่านักโทษและถอดเครื่องพินชนาการได้ตามร่าง
 ขอบังคับใหม่หมวดที่ ๕

ร่างของบังคับคุกคอมมิตดงเกล้าฯ ๑๐๖๖ นั้น ได้พระราชทานให้
 อ่านในที่ประชุมเสนาบดี และเสนาบดีตรวจแก้เสร็จแล้วนำกราบบัง-
 คมทูลอัสครั้งหนึ่ง จึงได้พระราชทานพระบรมราชอนุญาตให้ ใช้เป็น
 ขอบังคับตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๕ (ว.ศ. ๓๓๐) เป็นต้น
 มา ขอบังคับโปรดเกล้าฯ ให้ ใช้นี้ เรียกว่าขอบังคับสำหรับคน
 ช่งนักโทษในกรมพระนครบาลรวม ๕๗๐ ข้อ และในขอบังคับ ข้อ
 หนึ่ง, ข้อสอง ได้บัญญัติห้ามคุกแต่ละตาราง และแบ่งประเภทนัก-
 โทษซึ่งควรจะต้องไปจำขังในทง ๒ แห่งหน้า "คุกทคนช่งนักโทษ
 จำพวกทต้องรบพระราชอาญา ดังแต่มีขมโทษขันไปจน ถึง ออกขม
 โทษ มีกำหนดโทษคนช่งตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป จำพวกนี้ให้เรียกว่า
 กองมหันตโทษ"

"ตารางเป็นทคนช่งนักโทษจำพวกทต้องรบพระราชอาญาเพียงดห-
 โทษ คือโจรผู้ร้ายทกำหนดคุมขังตั้งแต่ ๖ เดือนลงมา กับนักโทษท
 ต้องรบพระราชอาญามิใช่โจรผู้ร้าย นักโทษจำพวกนี้ให้เรียกว่ากอง
 ดหุโทษ"

การคุมข่งนักโทษตลอดจนการใช้จ่ายค่าเลี้ยงดู ค่าจ้างห่ม ค่า
 รักษาพยาบาล เป็นต้นเป็นส่วนของหอดงทงต้น นับว่าการเรือนจำ
 กองมหันตโทษ, กองดหุโทษ ได้ตั้งรรมมีระเบียบเป็นบกแผ่นตั้งแต่
 พ.ศ. ๒๔๓๕ (ว.ศ. ๓๓๐) เป็นต้นมา

ย้ายสังกัดของมหันต์ ไทษและกองลหุ ไทษ

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๓๑๖) มีพระบรมราชโองการดำ-
 รัสดีเห็นเกล้าฯ ดังว่า มีพระบรมราชประสงค์จะใคร่ให้การได้ส่วน
 ชาติมีโทษหลวง และการทำโทษผู้ต้องพระราชอาญาที่มีความผิดตาม
 คำพิพากษานั้นสมควรอยู่ในหน้าที่ฝ่ายตุลาการ และให้อยู่ในบังคับ
 บัญชาของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม เพื่อดำเนินการพิจารณาพิพากษา
 ความอาญาแผ่นดินจะได้รวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าจากก่อน จึงได้ประกาศ
 ให้ ให้พระราชบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ราชการ ซึ่งเกี่ยวข้องกันอยู่ใน
 ระหว่างกระทรวงนครบาลและกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ.
 ๓๑๖) ความในมาตรา ๕ ให้ยกกองมหันต์ ไทษ และกองลหุ ไทษใน
 กระทรวงยุติธรรมใหม่มาขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมต่อไป ความ
 พิศดารแจ้งอยู่ในประกาศลงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ.
 ๓๑๖) กระทรวงนครบาลได้มอบกองมหันต์ ไทษและกองลหุ ไทษให้
 กระทรวงยุติธรรมบังคับบัญชาตั้งแต่วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐
 (ร.ศ. ๓๑๖) และในบัดนี้ได้ โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิโทษหลวงยาม
 ในไปอยู่ในสังกัดกระทรวงนครบาล จึงเป็นระบับมีต้องให้เลขาธิการ
 หลวงยามในไปเข้าเวรรักษานักโทษต่อไป คงมีแต่ทหารอยู่ยาม
 รักษาตามบ้อมริมกำแพงของมหันต์ ไทษ กองลหุ ไทษตามเดิม

เมื่อการเรือนจำของมหันต์ ไทษและกองลหุ ไทษยกไปขึ้นกระทรวง
 ยุติธรรมครั้งนั้น เปนสมัยพระเจ้าพญาเชอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
 ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้ทรงตั้งขอบังคับขึ้นอีกคือ

(๓) ข้อบังคับสำหรับเจ้าพนักงานกองมหันตโทษทั่วไป พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๓๒๐) นับแต่วันที่จางวางลงไปถึงผู้คุม ซึ่งเป็นข้อบังคับแก้ไขข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๓๑๐) บางข้อ

(๒) ข้อบังคับเรือนจำกองมหันตโทษ ว่าด้วยหมวดปกครองนักโทษต้องปฏิบัติในเวลาที่เขาคุมขัง และว่าด้วยการลดหย่อนผ่อนโทษ เมื่อนักโทษได้กระทำความชอบ ข้อบังคับนี้ให้ใช้ในกองมหันตโทษ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๓๒๐)

(๓) ข้อบังคับว่าด้วยผู้พิพากษามีอำนาจตรวจการเรือนจำในกองมหันตโทษและกองลดโทษ

และเมื่อ พ.ศ. ซึ่งเป็นสมัยที่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์กฤดากร ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้จัดการสร้างคุกต่างประเทศขึ้นในกองมหันตโทษอีกหลังหนึ่ง การสร้างคุกต่างประเทศนี้ ความมุ่งหมายที่จะขังคนโทษในบังคับต่างประเทศมิให้ปะปนกับคนไทยในคุกไทย

อนึ่ง ตามธรรมเนียมเดิม การประหารชีวิตนักโทษ ต้องมีข้าราชการในกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกระต๊อใหม่ กระทรวงเกษตรและกิจการ กระทรวงต่างประเทศ ไปกำกับด้วยนั้น โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกเสียเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ (ร.ศ. ๓๒๘) คงให้มีผู้กำกับเฉพาะแต่เจ้าหน้าที่สำหรับทำการควบคุมและเจ้าหน้าที่สำหรับการประหารชีวิตเท่านั้น

ย้ายกองมหันตโทษ, กองตโทษ มาขึ้นกระทรวงยุติธรรม

ครั้น พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๓๓๐) กระทรวงกระตาดใหม่ขอเอน
ทหารทอชยามบนบ้อมรักษาการตามริมกำแพงเรือนจำเดี่ยว จึงมีพระ
บรมราชโองการดำรัสสั่ง ให้ย้ายกองมหันตโทษและกองตโทษไป
ขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล แต่คงให้ฝ่ายตุลาการมีอำนาจไปตรวจ
เรือนจำได้ตามระเบียบที่ใช้อยู่ ประกาศฉบับนี้ ลงวันที่ ๘ กันยายน
พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๓๓๐) เป็นวันที่ ๓๒ ในรัชกาลนี้ ตัดยุบขึ้น
กระทรวงนครบาลได้รับมอบหมายนำพระราชกรณียกิจของมหันตโทษและกอง
ตโทษจากกระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคมในปีนั้น การช
ยามบนบ้อมจึงได้เปลี่ยนเป็นตำรวจพระนครบาลตั้งแต่นั้นมา

การเรือนจำหัวเมืองชั้นนอก

เดิมหน้าที่การได้ส่งโจรสลัดและอาชญากรรม รวมอยู่ในหน้าที่
ความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการเมือง มีที่คุมขังเรียกว่าตรำงประจำ
เมืองละแห่ง แต่บางเมืองมีอาณาเขตร กว้างขวาง มีพลเมือง มาก
สร้างที่คุมขังย่อยขึ้นตามอำเภอบ้าง สำหรับกักขังคนทักองหาในคดี
โต โทษหตองจนกว่าจะได้ส่งเข้ามาขังผู้ว่าราชการเมือง บางเรื่อง
บางรายถ้าเป็นความมหันตโทษ ผู้ว่าราชการต้องตั้งคดีคนมายังเจ้า
กระทรวงให้คุมขังและชำระในกรุงเทพพระมหานครตามสังกัดเช่นหัว
เมืองฝ่ายเหนือขึ้นอยู่ในกระทรวงมหาดไทย หัวเมืองฝ่ายใต้ขึ้นใน
กระทรวงกระตาดใหม่ตั้งขึ้นเป็นต้น การคุมขังนักโทษตามเรือนจำหัว
เมืองต่างๆ ในครั้งนั้น ยังห้ามขบขังคนเรือนจำโดยเฉพาะไม่

ต่อมาเมื่อทางราชการได้จัดการปกครองท้องที่เจริญขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๕ (ร.ศ. ๑๐๓) ซึ่งเป็นสมัยที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมการปกครองต่าง ๆ ทั้งหัวเมืองบึงกุ่ม ได้ย้ายเขื่อนมาตั้งกักดินอยู่ในกระทรวงมหาดไทยแต่แห่งเดียว การเขื่อนจำเมืองจึงได้รวมขึ้นแก่กระทรวงมหาดไทยตั้งแต่ครั้งนั้นจนถึง เว้นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ยังขึ้นแก่กระทรวงนครบาล ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๐๖) กระทรวงมหาดไทยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ ขอบบังคับลักษณะคูนซึ่งนักโทษตามเรือนจำตามหัวเมืองไป พดาง ถอน ตั้งผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บังคับการเรือนจำในท้องที่ และแต่งตั้งตำแหน่งพวกรงค์ ผู้คุม และบุญญาคิวรับตัวคนเข้าคูนซึ่ง การกิน การนั่งห่ม การพยาบาล การใช้แรงนักโทษ ฯลฯ นับว่าการเขื่อนจำหัวเมืองชั้นนอกได้ตั้งรูปเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนท้องที่อำเภอที่ตั้งคูนก็มีเรือนจำไว้แห่งหนึ่ง ตั้งนายอำเภอเป็นผู้บังคับการเรือนจำ ครั้นต่อมาเมื่อคราวประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๐๘) ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปลุกษาศรวจฯ แก่ขอบบังคับเรือนจำที่บริบูรณ์ดีขึ้นกว่าเดิม และกระทรวงมหาดไทยได้นำขันทดเกล้าฯ ถวาย ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า ขอบบังคับเรือนจำสำหรับคูนซึ่งนักโทษตามหัวเมือง พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๐๘) ใช้แทนขอบบังคับฉบับ พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๐๖)

ใน พ.ศ. ๒๕๕๓ (ร.ศ. ๑๓๙) กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎ
 ระเบียบที่ ๒ แผนกปกครอง ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓ (ร.ศ.
 ๑๓๙) มีความว่า ระเบียบกระทรวงยุติธรรม กับระเบียบกระทรวง
 มหาดไทยเห็นพร้อมกันว่า การคุมขังนักโทษตามหัวเมืองย่อมเกี่ยว
 ด้วยการศาลยุติธรรม เพราะเหตุที่นักโทษที่ของกักขังอยู่ในระหว่าง
 ได้ล่วงละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข่มเยี่ยวด้วยการพิจารณาคดีที่จะให้
 เป็นไปตามกฎหมายลักษณวิธีพิจารณา คดีของนักโทษที่พิพากษาโทษ
 แล้ว ก่อเกิดกระทำโทษตามคำพิพากษาของศาล โดยวิธีที่เกี่ยวของ
 ดังนี้ สืบมาแต่ครั้ง พุทธศาสนามีอำนาจและหน้าที่จะตรวจการคุมขังนัก
 โทษด้วย

เพราะเหตุนี้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมจึงได้คงกฎระเบียบขึ้นไว้
 ให้ผู้พิพากษาไปตรวจการคุมขังนักโทษในมณฑลหรือเมือง ซึ่งอยู่
 ในอำนาจศาลนั้นๆ นั้นๆ อย่างต่ำไม่น้อยกว่าเดือนละ ๒ ครั้ง เมื่อ
 ผู้พิพากษาไปตรวจเรือนจำเห็นว่าการคุมขังนักโทษคลาดเคลื่อนด้วย
 กฎหมายหรือข้อบังคับประการใด มีอำนาจที่จะหมายตั้งความอำนาค
 ทมิในศาลนั้นๆ และมีอำนาจที่จะแจ้งต่อผู้ว่าราชการเมืองขอให้งด
 การแก้ไขให้เป็นไปตามข้อบังคับทุกประการ เพราะฉะนั้นผู้พิพากษา
 ศาลมณฑลและเมือง ได้มีอำนาจตรวจการเรือนจำตามกฎระเบียบ
 กระทรวงยุติธรรมตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๓ (ร.ศ. ๑๓๙) เป็นต้นมา

ใช้พระราชบัญญัติเรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐

ต่อมาเมื่อพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรี-

ดินทรมหาจุฬาลงกรณพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเห็นเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะให้มีพระราชบัญญัติลักษณะ เรือนจำไว้เป็น กฎหมาย สำหรับแผ่นดิน เพื่อให้เสนาบดีเจ้านาโท มีโอกาสจัดการ เรือนจำให้เป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้รวม ๑๕ มาตรา และประกาศให้ ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๘ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔)

เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ใช้พระราชบัญญัติเรือนจำ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งสมุหเทศาภิบาล ปลัดเทศาภิบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้บัญชาการเรือนจำในมณฑลและเมืองที่ได้บังคับบัญชาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ (ร.ศ. ๑๒๒) และให้ ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเต็มตามพระราชบัญญัติเรือนจำ พ.ศ. ๒๔๔๔ (ร.ศ. ๑๒๐) และข้อบังคับเรือนจำ พ.ศ. ๒๔๔๒ (ร.ศ. ๑๑๘) นั้นทุกประการ

ส่วนเรือนจำจังหวัดประทุมธานี นนทบุรี อยุธยาบุรี ๒ มินบุรี พระประแดง สมุทรปราการ ๒ จังหวัดซึ่งตั้งกตชนกระทรวงนครบาล ได้มอบบังคับบัญชาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ (ร.ศ. ๑๒๘)

ตงกรมราชทัณฑ์

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ มีพระบรมราชโองการใน พระบาท สมเด็จพระรามาธิบดีศรี ดินทรมหาจุฬาลงกรณ

๑-๒ ทั้ง ๒ จังหวัดนี้ไปรวมในมณฑลอยุธยา ตามประกาศขายเขตร์พระมหานคร ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘

๒-๓ เป็นจังหวัดสร้างใหม่ คือัญญาบุรีสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๑๒๐) มินบุรีสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ (ร.ศ. ๑๒๑)

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดีเห็นแก่ตาเห็นอกระห่อมมิให้ประกาศ
 ทราบต่อกันว่าธรรมเนียมราชการซึ่งจัดรวมการ อย่างเดียวกันให้ เข
 อยู่เป็นกรมเดียวกันต่อทงพระราชอาณาเขตร์ เพื่อให้มีชของบังคับ
 หรับปฏิบัติราชการอย่างนั้น ให้พร้อมเพรียงเหมือนกันทั่วไปนั้น เป็น
 ธรรมเนียมอนันต์ ที่ใช้อยู่ในประเทศซึ่งหลายในบัดนี้ และ เป็น
 ธรรมเนียมที่เคยใช้อยู่ในรัชกาลที่ ๓ ด้วย ทรงพระราชดำริเห็น
 ว่าเป็นการสมควรที่จะให้จัดการแก้ไข การคนซึ่งนักโทษให้ ตย ชน
 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้ ดับไป
 รวม ๒ มาตรา ว่าตั้งแต่นั้นไปให้ร่อมการคุกของนักโทษและ
 กหโทษกบเรือนจำ ทั้ง หหลายที่ กล่าวไว้ ใน พระราชบัญญัติ เรือนจำ
 พ.ศ. ๒๔๕๕ (ร.ศ. ๑๒๐) นั้นชนเป็นกรมหนึ่ง เรียกว่ากรมราช
 ทัณฑ์ มีชของบังคับบัญชาการกรมนั้น ชนอยู่ในกระทรวงนครบาล
 และแก้ค่าว่าเงินบาทเจาณาที่ในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำ
 พ.ศ. ๒๔๕๕ (ร.ศ. ๑๒๐) ให้เป็นเงินบาทเจาณาที่นั้น คือ เงินบาท
 กระทรวงนครบาลแต่ผู้เดียว

เนื่องจากประกาศรวมการ เรือนจำทั้งหลายชนเป็นกรมราชทัณฑ์
 วันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ มีประกาศกระแสพระบรมราชโองการ
 ในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 เจ้าอยู่หัว ทรงดีเห็นแก่ตาเห็นอกระห่อมสั่งว่า การที่ใดทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์ ชนในกระทรวงนคร
 บาลอีกกรมหนึ่ง มีนำตราราชการตามความในประกาศนั้นแล้ว ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มหาอำมาตย์ตรี พระยาเพชรชฎา ผู้ว่า

• คือพระยาโชวิจิตร (เจ้า สมบ่อมเพชร) อธิบดีกรมราชทัณฑ์เดิมนั้น และเป็น
 บุตรพระยาโชวิจิตร (เจ้า สมบ่อมเพชร) ผู้รักษากรุงเก่า (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ราชการเมืองฉมุกปราการ เป็นอธิบดีกรมราชทัณฑ์ รับราชการ
 ดันของพระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ในการรวมการเรือนจำทั้งหลายขึ้นเป็นกรมราชทัณฑ์ครั้งนั้น มีสิ่ง
 สำคัญที่ได้ออกการแก้ไขคือ

(๑) ได้วางระเบียบการให้เรือนจำทั้งหลายทำรายงานประจำ
 เดือนแสดงกิจการปกครองและหมวดผลประโยชน์ เพื่อติดต่อกับการ
 ตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ จะทราบความเป็นไปของเรือนจำนั้น ความ
 ความประสงค์ของหน้าที่ราชการ

(๒) ให้ออกกฎข้อบังคับว่าด้วยการใช้แรงงานโทษ เพื่อแก้ไข
 ข้อบกพร่องของเรือนจำหัวเมือง ร.ศ. ๑๓๘ และ ร.ศ. ๑๓๘ เฉพาะ
 กิจการที่ใช้แรงงานโทษทำการภายนอกเรือนจำ ให้เป็นกิจการใน
 การควบคุมและเป็นภาระรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ จะพิจารณาถึงจ่ายนัก
 โทษออกไปทำงานโยธาภายนอกเรือนจำ ซึ่งกฎหมายกระทรวง
 ผนวธาได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ให้เป็นข้อบังคับ
 แต่วันที่ ๒๐ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๐

(๓) ตั้งกฎข้อบังคับว่าด้วยขนาดเครื่องพันธนาการ สำหรับจองจำ
 บุคคลที่คุมขังอยู่ในกองเรือนจำ และได้นำความกราบบังคมทูล
 พระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
 ราชทานพระบรมราชานุญาตให้ ให้เป็นกฎข้อบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน
 พระพุทธศักราช ๒๔๖๑

(๔) ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการใช้จ่ายเงินทุนและภาระ
 ทำมาบัญชีต่าง ๆ ในกองเรือนจำ เพื่อติดต่อกับผู้ทำและภาระตรวจสอบ

ของเจ้านาถ ๆ จะปฏิบัติกร ให้ ดยง ชน ดังแต่วนท ๓ พุคคิจากยณ
พระพุทศคักราช ๒๕๖๑

(๕) การทำโทษแก่นักโทษผู้ประพฤตผิดคอกฎข้อบังคับของ
เรือนจำ ตามที่เด่นาบคเจ้านาถเรือนจำได้อวงเป็นกฎข้อบังคับไว้แต่
ก่อนนบางอย่างยงต่างกันอยู่ กับอกอย่างหนึ่งการลดโทษให้แก่ก
โทษผู้กระทำควมคควมชอบ กมีแต่ข้อบังคับสำหรับเรือนจำของ
มหันตโทษ ด่วนเรือนจำจังหวัดตต่าง ๆ นอกกรุงเทพฯ ยังห้ามข้อบ
บังคับสำหรับคโทษนักโทษไม่ ส้มควจะเป็นเช่นเดียวกัน และเห็นว่า
ข้อบังคับเรือนจำของมหันตโทษ ร.ศ. ๑๑๒ มีความว่าด้วยกรทำโทษ
และลดโทษแก่นักโทษ ซึ่งเด่นาบคกระทรวงยุติธรรมวงจนไว้แต่
แต่ก่อนนั้น ส้มควให้ ใช้ ใดทอทุกเรือนจำบรรดาที่ชนกรมราชทัณฑ์
จึงได้ตั้งให้ ใช้เป็นระเบียบเดียวกัน ดังแต่วนท ๒๕ พุคคิจากยณ
พระพุทศคักราช ๒๕๖๑ เป็นต้นมา

ขกกรมราชทัณฑ์ ไปขึ้นกระทรวงยุติธรรม

ต่อมา่วนท ๓ สิงหาคม พระพุทศคักราช ๒๕๖๕ มีประกาศรวม
กรรปลกรองทอทั้งที่ และแบ่งบ้นนาที่ราชการระหว่างกระทรวงมหาด
ไทยกับกระทรวงยุติธรรม เภาะกรมราชทัณฑ์ ทรงพระราชดำริ
ว่า เป็นกรมทมนาทเกี่ยวพันอยู่กับศาลยุติธรรมเป็นปรกติ ในกาจัด
เด่นมาได้อาศัยฝากไว้ ให้เด่นาบคกระทรวงนครบาดคควมคุมเป็นการ
ชวดควรเท่านั้น บคนี้ ส้มควจะยกกดับคไปมอบให้กระทรวงยุติ
ธรรมคุมเด่งบังคับบัญชาตามนาที่ไดกรมหนึ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรด

เกล้าฯ ให้ โอนกรมราชทัณฑ์จากกระทรวงนครบาล ไปขึ้นกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

แต่อย่างไรก็ดี ราชการในแผนกนี้ แม้จะได้ย้ายจากกระทรวงมหาดไทยไปรวมขึ้นกระทรวงนครบาล ตลอดจนย้ายสังกัดจากกระทรวงนครบาลมาขึ้นกระทรวงยุติธรรม วัตถุประสงค์ตามหัวเมืองก็คงอยู่ในหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นอุปนุชาการเรือนจำประจำท้องที่อยู่ตามเดิม

บรรยายการพิมพ์ลายมือ

กองพิมพ์ลายมือ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ พระเจ้าพญาเชอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เมื่อยังทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้ทรงดำริห์จัดตั้งกองพิมพ์ลายมือขึ้นที่กองตหุโทษ ให้พระสุรทัณฑ์พิทักษ์ เมื่อยังเป็นหลวงอภัยธานินทร์ เจ้ากรมกองตหุโทษ จัดเต็มย่นพนักงาน ๓๐ คน ให้พิมพ์ลายมือของตนเองนำไปถวายเจดานนทรวงตรวจแล้ว รับผิดชอบเรียบร้อยได้ จึงได้ทรงส่งนักตรวจเดินลายมือแล้วเก็บพิมพ์ลายมือ ได้จัดสร้างตู้ชนิด ๓๐๒๕ ช่อง ชนิด ๑๒๕ ถังถานคนนกันเป็นช่อง ๆ ช่องหนึ่งประมาณ ๕ นิ้วพุด ให้พิมพ์ลายมือนักโทษที่จะพ้นโทษเกษมเข้าของตทุกคน แต่การเก็บพิมพ์ลายมือเจดานน ได้พบกระดาษพิมพ์ลายมือเป็น ๕ แล้วเขียนชื่อเลขหมายลายมืองดในน้ำกระดาษพิมพ์ลายมือนั้น แต่ในเจดานนั้นได้ใช้เลขแถวเครื่องหมายเป็นอักษรไทย

ใน พ.ศ. ๒๔๕๕ กระทรวงยุติธรรมกับกระทรวงนครบาลได้ทำ

ความตกลงให้ โรงพักกรมตำรวจพระนครบาลพิมพ์ลายมือของผู้ต้องหาคดีอาญา เฉพาะคดีออกฉกรรจ์ ส่งมาให้กองพิมพ์ลายมือตรวจฉ้อฉล กรมตำรวจได้ปฏิบัติการณ์ตลอดมา เมื่อขยายการขึ้นเช่นนี้ จึงได้ตั้งงบประมาณขึ้นใหม่ ให้พระธานีฯ เป็นเจ้าหน้าที่ได้รับเงินเดือนอัตรา ๖๐ บาท พนักงานอีก ๒ นาย ได้รับเงินเดือนรายละ ๕๐ บาท รวม ๓ นาย ทำการตรวจแต่เก็บพิมพ์ลายมือ เมื่อกรมตำรวจพระนครบาลหรือศาลตั้งตัวเข้ามาซึ่งยังกองดหุโทษ ต้องพิมพ์ลายมือตรวจฉ้อฉลทุกคน ถ้าตรวจฉ้อฉลได้ความว่าเป็นคนเคยต้องโทษมาแล้ว ต้องแจ้งไปให้ศาลแลอัยการทราบ

ต่อเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ กระทรวงมหาดไทยได้ตกลงกับกระทรวงยุติธรรม ขอให้ตั้งเจ้าพนักงานกองพิมพ์ลายมือ ไปแนะนำอัยการพิมพ์ลายมือตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อจะได้พิมพ์ลายมือของผู้ต้องหาคดีอาญา ส่งมาให้กองพิมพ์ลายมือตรวจฉ้อฉลแต่เก็บ กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งเจ้าพนักงานไปแนะนำการพิมพ์ลายมือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ และ พ.ศ. .... ต่อมาจนทั่วทุกจังหวัด และกระทรวงนครบาลได้ตกลงกับกระทรวงยุติธรรม ขอให้ตั้งเจ้าพนักงาน ไปแนะนำพิมพ์ลายมือทั่วทุกจังหวัดเหมือนกัน

ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง ๒๕๕๖ ของบรรจเต็มไปด้วยพิมพ์ลายมือ พระเจ้าพิชาเชอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ จึงได้ตั้งไปจัดการแยกพิมพ์ มอออกเป็นประเภท ๆ ได้สร้างตู้ชนิด มีดหอย และตู้ ชนิดกันหอยชนิดอื่น

ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ นี้ การตรวจฉ้อฉลพิมพ์ลายมือได้พบคนเคยต้องโทษมากรัน กระทรวงยุติธรรมจึงได้นำความกราบบังคมทูลขอพระ-

ราชทานพระบรมราชานุญาตตั้งขอมอนก โทษทศอง โทษแต่ ๓ ครั้งขึ้นไป เรียกว่าไพร่หลวง แต่ทำมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๕๐ จึงได้เลิกตั้งขอมือไพร่หลวงเสีย

พ.ศ. นี้จังหวัดต่าง ๆ ได้ตั้งพิมพ์ลายมือมาให้ตรวจดอบมากขึ้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้ตั้งงบประมาณของกองพิมพ์ลายมือขึ้นอีก

ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ กรมตำรวจพระนครบาล ได้ตั้งพิมพ์ลายมือคนขออนุญาตเข้ารับราชการเป็นตำรวจ คนขออนุญาตขับรถ กรมศุลกากรตั้งพิมพ์ลายมือคนขออนุญาตเข้ารับ การ กรม ศุลกากรมาให้ ตรวจดอบอีก การตรวจดอบพิมพ์ลายมือได้เพิ่มขึ้น ใน พ.ศ. นี้ได้ตั้งงบประมาณเพิ่มพนักงานขึ้นอีกรวมทั้งสิ้นเป็น ๕๗ นาย พระชานนเคติสารได้รับตำแหน่งปลัดกรมอัตรารับเงินเดือนอย่างต่ำ ๓๖๐ บาท อย่างสูง ๖๐๐ บาท จึงได้รับผิดชอบมาจนถึงทุกวันนี้ ใน พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๕๘ มีคำสั่งของกงสุลอังกฤษได้ตั้งพิมพ์ลายมือผู้ ทศองหาคัดอาญาของศาลกงสุลอังกฤษมาให้ตรวจดอบ ศาลพระราชอาญาตั้งพิมพ์ลายมือคนประกัน กรมตำรวจพระนครบาลตั้งพิมพ์ลายมือในต้นขอต่อจ่านำ กับลายมือผู้ต้องส่งด้อมมาให้ตรวจดอบ แลตั้งพิมพ์ลายมือคนเนรเทศตั้งคไปรีแต่ที่ต่าง ๆ มาให้เก็บแต่คอยตรวจดอบ

พ.ศ. ๒๔๕๗ กระทรวงยุติธรรมได้ตั้งมีสเตอร์แฮคต์เกิดมาให้ตรวจการดูแลแนะนำการพิมพ์ลายมือ มีสเตอร์แฮคต์เกิดได้มาตรวจการในกองพิมพ์ลายมือแล้วรายงานว่า การงานที่ทำอยู่ในกองพิมพ์ลายมือได้ทำวิธถูกต้องเหมือนกันกับประเทศอังกฤษ เว้นแต่การเก็บพิมพ์ลายมือใช้พิมพ์กระดาษอาจเป็นเหตุให้ ไปพิมพ์ขาดเร็ว ควรจะใช้ได้

เพิ่มเก็บใบพิมพ์เข้าซองคู่ แต่ได้ของประมาณขึ้นใหม่โดยอ้างเหตุว่า
 พนักงานที่ทำการอยู่ในเวลานั้นน้อยคน แต่ได้รับอัตราเงินเดือนอย่าง
 ต่ำอยู่ไม่สู้กับทำการตรวจพิมพ์ลายมือ ต้องใช้ตาเพ่งตั้งอาาเป็นเหตุ
 ทำให้ตาเสียได้ จึงขอตำแหน่งเจ้ากรมพิมพ์ลายมือ ๓ ตำแหน่ง ปลัด
 กรม ๓ ตำแหน่ง ผู้ตรวจพิมพ์ลายมือ ๕ นาย เดิมมีนเอก ๘ นาย
 เดิมมีนโท ๕ นาย เดิมมีนตรี ๒ นาย แต่งประมาณนี้ในเวลานั้นกระ
 ทรวงพระคลังมหาสมบัติไม่ได้อนุญาต มีคเตอร์แอสเคิลได้ออกจาก
 กงพิมพ์ลายมือไปเป็นทปฤษาทฎหมาย การขอเพิ่มงบประมาณจึง
 ระวังไว้ก่อน

ในศกนี้ได้ มีกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยกรเพิ่มโทษผู้กระทำความผิด
 ให้เพิ่มโทษได้ตลอดจนความผิดถนัดโทษชั้น กรมตำรวจพระนคร
 บาดแดงหัวัดต่าง ๆ จึงได้ พิมพ์ลายมือผู้ต้องหาคดีอาญาดังมาให้
 ตรวจไม่ว่าคดีชนิดใด การตรวจจับลายมือทวนเป็นลำดับ

พ.ศ. ๒๔๕๓ พระเจ้าพญาเชช กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ได้ตั้ง
 มาทรงตั้งนเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บพิมพ์ลายมือแต่วิธีของหมายลาย
 มือโดยทรงเห็นว่า อักษรไทยที่ใช้อยู่แต่เดิมนั้น มีอักษรซากนกระตัว
 ใหญ่จน จึงเปลี่ยนเครื่องหมายเป็นเลขแต่อักษรขงกลุข แต่ได้สร้าง
 ศุชนิด ๘ ของสำหรับเก็บพิมพ์ลายมือที่ไดแยกออกจากศุชนิด ๑๒๕ ของ
 ชนิดนอกหลายคู่ แต่การเก็บพิมพ์ลายมือไม่ให้ ไซพิมพ์ใบพิมพ์ ให้ ไซเก็บ
 ได้เพิ่มเหมือนอย่างที่ใช้อยู่ในเวลานั้น แต่ให้ทำดาบพิมพ์ทพนโทษ
 เกินกว่า ๕ ปีไปแล้ว โดยทรงเห็นว่าถ้าพนโทษเกินกว่า ๕ ปี จะเพิ่ม
 โทษตามกฎหมายไม่ได้ จึงได้เอาใบพิมพ์ทพนโทษเกินกว่า ๕ ปีออก

จากที่ตลอดมาภายหลังมีพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ กรมตำรวจพระนคร-
บาลกับกองตู่โทษจึงได้ตกลงกันว่าพิมพ์ลายมือนักโทษเกินกว่า ๕ ปี
ที่ใดทำลายไปแล้วนับเป็นการชดเชยแก่การฟ้องลงโทษตามพระราช
บัญญัติคดีต้นคดีต้นตามคนจริง แต่หนักมากของพิมพ์ลายมือจึงได้ตั้ง
การทำลายไปพิมพ์ที่พ้นโทษเกินกว่า ๕ ปี

ใน พ.ศ. ๒๔๕๓ นี้ ได้เพิ่มพนักงานขึ้นอีก ๖ นาย ตำแหน่งเดิมยืน
เอก ๒ นาย ตำแหน่งเดิมยืนโท ๕ นาย แต่พนักงาน ๖ นายนี้ ยังหา
ได้บริบูรณ์ขาดไม่ได้ เงินของกระทรวงยุติธรรมจ่ายต่อก่อน แล้ว
จึงได้ขอตั้งงบประมาณเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอีก โดยรับตั้งว่าพนักงาน
ที่ทำการอยู่เวลานี้ยังมีน้อย คือไปนำทของพิมพ์ลายมือจะมากจนทุกวันนี้
จะขอพนักงานเพิ่มเพื่อกรรข้างนำไว้ จึงได้ขอตำแหน่งปกติกรม ๑
ตำแหน่ง อัตรา ๓๐๐ บาทถึง ๒๐๐ บาท ผู้ตรวจพิมพ์ลายมือ ๕ นาย
อัตรา ๗๕ ถึง ๓๐๐ บาท พนักงานรูปพรรณ ๘ นาย อัตรา ๗๕ ถึง ๓๐๐
บาท ๓ นาย อัตรา ๕๐ บาทถึง ๘๐ บาท ๒ นาย อัตรา ๓๕ บาทถึง ๕๐
บาท ๕ นาย เดิมยืนเอก ๘ นาย อัตรา ๕๐ บาทถึง ๘๐ บาท เดิมยืน
โท ๓๓ นาย อัตรา ๓๕ บาทถึง ๕๐ บาท ตามเงินที่ ๓ อัตรา ๕๐ บาท
ถึง ๘๐ บาท ๓ นาย ตามเงินที่ ๒ อัตรา ๓๕ บาทถึง ๕๐ บาท ๓ นาย
รวม ๕๖ นาย เมื่อได้งบประมาณแล้วจึงได้บรรจุเจ้าพนักงานขึ้นเต็ม
ตามตำแหน่ง แต่พระอธิการทศพรพิศ อนุญาตการเห็นว่า งานของ
พิมพ์ลายมือเวลานี้ยังมีน้อย ไม่จำเป็นที่จะต้องให้ใครคนให้เต็มตามงบ
ประมาณ จึงได้ถอนพนักงานที่บริบูรณ์งบประมาณไปทำการแพน
กองตู่โทษเสีย ๓๓ นาย คือ พนักงานอัตรา ๓๐๐ บาท ๒ นาย อัตรา

๘๐ บาท ๒ นาย อัครา ๕๐ บาท ๓ นาย รวม ๓๓ นาย คงเหลือพนักงาน
 ทำการในกองพิมพ์ลายมือ ๓๓ นาย อัครา ๓๐๐ บาท ๓ นาย อัครา
 ๘๐ บาท ๕ นาย อัครา ๕๐ บาท ๒๓ นาย รวม ๓๓ นาย พนักงาน ๓๓
 นายนี้เจ้าหน้าทีได้แบ่งหน้าที่ทำการเป็น ๓ แผนก (๑) แผนกตรวจ
 (๒) แผนกเก็บ (๓) แผนกตอ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๓ นี้ ได้แยกประเภทพิมพ์ลายมือออกไปอีกหลาย
 ดับคู่ว่าการเวदानใหม่พอจะตั้งได้ จึงได้ขอเงิน ๘,๐๐๐ บาทสร้าง
 สถานพิมพ์ขึ้นในกรุงเทพฯ ได้สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓
 เป็นสถานทำการกองพิมพ์ลายมอดัดตมเวदान

พ.ศ. ๒๔๕๓ นี้ ได้มีการตรวจพิมพ์ลายมือเพิ่มชนิด ๓ ประเภท
 กระดาษใหม่ ได้ส่งเจ้าพนักงานทหารบกมาให้ ผก หักดูพิมพ์ลายมือ
 แล้วจึงได้พิมพ์ลายมือของกตติยาภวาทหารบกเฉพาะในกรุงเทพฯ ส่ง
 มาให้ตรวจตอ แต่ลายมือนักโทษทหารบกเวदानนั้นยังไม่ได้ส่งมาให้
 เก็บ กรมตำรวจพระนครบาลส่งพิมพ์ลายมือนักโทษนครเตศ จาก
 พระราชอาณาเขตเวदान แต่ลายมือเด็กที่ส่งไปโรงเรียนคัดัดันตาม
 มาให้เก็บ

พ.ศ. ๒๔๕๒ พระเจ้าพยาเชอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ลา
 ออกจากตำแหน่งเจ้ากรมตำรวจยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระสุร-
 ทัศนาศ พุททช ได้ลาออกจากญุบัญชการเรือนจำ การงานของกอง
 พิมพ์ลายมือจึงรวมอยู่ใน เจ้ากรมกองตโทษ พระชานินเคติสารได้
 จัดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขต่อมาในระหว่างนี้ พิมพ์ลายมือที่เก็บไว้
 ในซองคู่มามากจนตอ แต่ไม่ใช่ พิมพ์ลายมือชนิดกันทอยหรือชนิดมัด

หวายทั้ง ๕ นิ้วเหมือนอย่างที่เคยแยกประเภทมาแล้วแต่ก่อน เป็น
 ถายมือชนิดกันหอยแถมคหวายปนกัน ๕ นิ้ว ยังไม่มีวิธีแยก พระธานี
 เนตสารจึงได้ คิดแยกประเภทพมถายมือชนิดกันหอยมัดหวาย ปนกัน
 ๕ นิ้ว นอกประเภทหนึ่ง แลวิธีแยกประเภทชนิดนี้ใช้ ได้ดีไม่เป็นการ
 ชาติของอย่างใด ใช้ ได้ตลอดมาจนถึงบัดนี้ แลได้จัดวิธีการตรวจพิมพ์
 ถายมือให้ละเอียดขึ้นอีก เพื่อจะได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ พ.ศ. ๒๔๕๖ เมื่อกองสุโขทัยได้ ไปขึ้นอยู่
 ในกระทรวงนครบาล แลได้ ได้มีการตรวจพิมพ์ ถายมือเพิ่มขึ้นอีก
 กรมตำรวจพระนครบาลตั้งพิมพ์ถายมือคนขออนุญาตมีอาชญา
 มืดในใบเสร็จเสียเงินชำระภาษี ถายมือในใบอนุญาตรถลาก กรม
 พระนครจัดการตั้งพิมพ์ถายมือผู้ต้องหาคดีอาญากระทรวงวังมาให้ตรวจ
 สอบมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้ตั้งกรมราชทัณฑ์ขึ้น ได้มีตรวจ
 สอบถายมือมากขึ้นอีก ทหารบกได้ พมถายมือผู้ต้องหาคดีอาญาการ
 ทหารบกทั่วไปตั้งมาให้ กองพิมพ์ ถายมือตรวจสอบ แลได้ ตั้งพิมพ์
 ถายมือนักโทษทหารบกจะพมโทษมาให้ เก็บ กรมพระนครบาลตั้ง
 พิมพ์ ถายมือผู้ต้องหาคดีอาญา แลถายมือคนขออนุญาตมีอาชญาขึ้นตั้ง
 มาให้ตรวจสอบ จังหวัดต่าง ๆ ตั้งพิมพ์ถายมือนักโทษหนเรือนจำมา
 ให้เก็บ แลถายมือนักโทษที่ตายในเรือนจำ เพื่อทำถายใบพิมพ์ที่เคย
 เก็บไว้แต่เดิม กรมตำรวจตั้งพิมพ์ถายมือในเรื่องราวขอโอนขึ้นมาให้
 ตรวจสอบ ในมีสิ่งๆมีใบพิมพ์ถายมือตั้งมาให้ ตรวจจากที่ต่างๆ แล
 เก็บรักษาไว้ตามข้อบังคับมีจำนวนมากขึ้น คิดกลัวไม่น้อยกว่าแสนฉบับ

ในหนังสือซึ่งดวงวาจะมากชนทุกๆ ปี ความยุติธรรมแบบพิมพ์ลายมือ
ที่ไดรับแต่ตรวจฉบับในหนังสือซึ่งไดค้อท่ายคำบรรยายการมาแต่
วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๘

ขอบังคับ

สำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล
รัตนโกสินทรศก ๑๑๐

ร่างขอบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล

ลอมมิตติกรมพระนครบาลรับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษไว้ใน
กรมพระนครบาลเป็นรายกฎ ๒๐ หมวดรวมข้อบังคับ ๕๗๐ ข้อ กำหนด
ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ มีข้อความดังนี้

หมวดที่ ๑

กำหนดทขังคุมขังนักโทษ

จำพวกนักโทษที่จำคุก

ข้อ ๑ คุกทุกคุมขังนักโทษ จำพวกที่ค้อองรับพระราชอาญาจำ

ในหนังสือซึ่งดวงวาจะมากชนทุกๆ ปี ความยุติธรรมแบบพิมพ์ลายมือ
ที่ไดรับแต่ตรวจฉบับในหนังสือซึ่งไดค้อท่ายคำบรรยายการมาแต่
วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๘

ขอบังคับ

สำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล
รัตนโกสินทรศก ๑๑๐

ร่างขอบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล

ลอมมิตติกรมพระนครบาลรับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษไว้ใน
กรมพระนครบาลเป็นรายกฎ ๒๐ หมวดรวมข้อบังคับ ๕๗๐ ข้อ กำหนด
ให้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๐ มีข้อความดังนี้

หมวดที่ ๑

กำหนดทขังคุมขังนักโทษ

จำพวกนักโทษที่จำคุก

ข้อ ๑ คุกที่คุมขังนักโทษ จำพวกที่ค้อองรับพระราชอาญาจำ

ตั้งแต่มัชฌิมโทษขึ้นไปจน อุกฤษฐโทษมีกำหนด โทษ คุมขัง ตั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไป นักโทษจำพวกนี้ให้เรียกว่ากของมหันตโทษ

จำพวกนักโทษจำตาราง

ข้อ ๒ ตารางเป็นทคุมขังนักโทษ จำพวกที่ต้องรับพระราชอาญาเพียงลหุโทษ คือ โจรผู้ร้ายที่มีกำหนดคุมขังตั้งแต่ ๖ เดือนลงมา กับนักโทษที่ต้องรับพระราชอาญาโดยมิใช่โทษ โจรผู้ร้าย นักโทษจำพวกนี้ให้เรียกว่ากของลหุโทษ

ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี

ข้อ ๓ ผู้ต้องขัง ต้องคุมขังระหว่างพิจารณาคดีนั้น ให้คุมขังที่ตาราง เมื่อได้รับคำสั่งคดีแล้วจึงให้ส่งไปตามกองตามโทษ

หมวดที่ ๒๓

เจ้าพนักงานกองกลางกรรมนักโทษ

จางวาง

กำหนดตั้งจางวาง

ข้อ ๔ จางวางเป็นผู้ ได้บังคับการเบ็ดเสร็จแห่งการคุมขังนักโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย แด่ตามข้อบังคับเกี่ยวกับกระทรวงนครบาลที่ใดตั้งไว้

รักษาการให้ ได้ตามพระราชบัญญัติ

ข้อ ๕ จางวางต้องเป็นผู้หมั่นตรวจข้อพระราชบัญญัติ แต่ข้อบังคับสำหรับกรมมักโทษให้เงินชดเชย ต้องบังคับแต่ตรวจการให้เป็นไปตามพระราชกำหนดกฎหมาย แต่ข้อบังคับ โดยมีให้บกพร่องเป็นอันขาด

ผ่อนการใช้เงินแต่คิดประโยชน์ขึ้นแผ่นดินแต่ให้มักโทษ

ข้อ ๖ จางวางต้องเป็นผู้คิดผ่อนผันประมาณการที่จะใช้เงินในกรมมักโทษขึ้นเดิมาบัด แต่เป็นผู้คิดจัดการที่จะให้เกิดประโยชน์แก่การคุมขังมักโทษ แต่หมักโทษก็ให้ได้รับประโยชน์สำหรับตัวไปแต่การคุมขัง

ตรวจบัญชีเงิน ตรวจบัญชีของ

ข้อ ๗ จางวางเป็นผู้ตรวจบัญชีของทำชน บัญชีรับเงินได้รับเงินใช้ ในกรมมักโทษทั้งปวงดังกระทรวงนครบาล

ประทับตราหนังสือสัญญาต่าง ๆ

ข้อ ๘ จางวางเป็นผู้ประทับตราหนังสือสัญญาทั้งปวงที่เจ้าพนักงานกรมมักโทษแต่ของสมุหุโทษได้ ทำสัญญาซื้อขายทุกอย่างที่เป็นการเกี่ยวแก่การในคุกในตาราง ถ้าหนังสือสัญญาฉบับใดไม่ได้ประทับตราจางวางแล้ว เป็นอันใช้ไม่ได้

ตั้งเจ้าพนักงาน ถอดเจ้าพนักงาน

ข้อ ๙ จางวางเป็นผู้ให้หนังสืออนุญาตให้แพทย์ร้องกับครูสอน

หนังสือแทนายช่างต่าง ๆ เข้ารับราชการ แต่เป็นผู้ให้หนังสืออนุญาตให้เจ้ากรมตั้งผู้คุมแลนักโทษเจ้าพนักงานต่าง ๆ มีอำนาจทลงโทษตเงินเดือนเจ้าพนักงาน แลออกเจ้าพนักงานใด ให้หนังสืออนุญาตให้เข้ารับราชการนั้นได้ โดยเหตุที่กระทรวงมหาดไทยขบ้บังคับการคุมขังนักโทษ

ไปตรวจคุก ไปตรวจตาราง

ข้อ ๑๐ เจ้าจางต้องไปตรวจคุกไปตรวจตาราง ในเดือนหนึ่งไม่น้อยกว่า ๕ ครั้ง เพื่อให้ขึ้นไปตามข้อบังคับคุกขบ้บังคับตาราง ถ้าการถึงโดยบกพร่องไม่ถูกต้องตามขบ้บังคับ ต้องเป็นผู้ตติเคียนแก้ไขความผิดแต่แก่ ไปนั้น ต้องเขียนลงในจดหมายเหตุคุกหรือตารางนั้น แลต้องทำรายงานความเหตุตติเคียนแต่แก่ ไขนั้นเงินเดือนาบคทุกคราว

รับตติสินความร้องทุกข์ของนักโทษ

ข้อ ๑๑ เจ้าจางเป็นผู้รับความร้องทุกข์ของนักโทษแลพิจารณาตติสินการผิดการขอมของเจ้าพนักงานตามขบ้บังคับ

ข้อ ๑๒ เจ้าจางเป็นผู้รับใบอนุญาตจำนวนนักโทษทั้งปวง รวมรายงานขึ้นเงินาบค

รายงานวันกำหนดคนพ้นโทษ

ข้อ ๑๓ เจ้าจางต้อง เป็นผู้แจ้งกำหนดวัน นักโทษพ้นโทษขึ้นเงินาบค เพื่อให้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พ้นโทษ ตามกำหนดมิให้คัดค้าน

รายงานเมื่อสิ้นเดือน

ข้อ ๓๕ จางวางเป็นผู้รับเป็นผู้ตรวจรายงานจากตำรวจผู้ใหญ่ จากเจ้ากรมรวบรวม ทำรายงานเดือนละฉบับ ถ้ารายเดือนกำหนด ขึ้นมิให้เกิน ๗ วัน ในชั้นเดือนใหม่ ถ้ารายบกำหนดขึ้นมิให้พ่วงวันที่ ๓๓ เดือนพฤษภาคมในรายงานรายบนั้น ต้องตรวจการเทียบเคียงความ เจริญความผดคลงแยกที่ดวงแฉลบที่หนังสือแจ้งให้ทราบด้วย

ที่ปรึกษา

กำหนดตั้งปลัดกรม

ข้อ ๓๕ ที่ปรึกษานาย ๓ เป็นผู้ช่วยราชการจางวางบังคับการ ในกรมนี้โทษ

กำกับตรวจการ กำกับทำงาน

ข้อ ๓๖ ที่ปรึกษาต้องเป็นผู้มีหน้าที่ตรวจการนักโทษทำงาน แต่ ต้องไปตรวจความยุติเงินได้ บัญชีเงินจ่ายในกรมทำงานทั้งปวง เดือน หนึ่งไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง

กำกับการประหารชีวิตนักโทษ

ข้อ ๓๗ ที่ปรึกษาเป็นผู้กำกับการประหารชีวิตนักโทษ

ว่าการแทนอธิบดี

ข้อ ๓๘ จางวางไม่ได้ มีราชการในที่ว่าการด้วยเหตุใดเหตุ หนึ่งก็ดี ที่ปรึกษาต้องเป็นผู้ว่าการแทน

แพทย์ใหญ่

ตำแหน่งแพทย์ใหญ่

ข้อ ๓๘ แพทย์ใหญ่ นาย ๑ เป็นเจ้าพนักงานด้วหรับตรวจอาการโรค แต่จัดการรักษานักโทษที่เป็นโรคต้องปลงศพแก่แต่ทราง กับรักษาเจ้าพนักงานที่ควบคุมคนนักโทษซึ่งป่วยโรคนด้วย

มีอำนาจบังคับการรักษาโรค แต่ต้องอยู่ในบังคับจางวางแลเจ้ากรม

ข้อ ๓๙ แพทย์ใหญ่นั้น ต้องอยู่ในบังคับจางวาง แต่ต้องฟังถ้อยคำเจ้ากรมที่จะสั่งการคณแต่ทราง เว้นแต่จัดการรักษาโรคคนป่วยนั้น แพทย์ใหญ่มีอำนาจจะบังคับได้ แต่ต้องอยู่ในขอบังคับ

กำหนดให้ไปคณแต่ทราง

ข้อ ๔๐ แพทย์ใหญ่ต้อง ไปที่คณแต่ทรางวันละหนึ่งครั้งทุกวัน ถ้าตามโรคดำคณนักโทษป่วยหลายคน ก็ต้องไปวันละ หลาย ๆ ครั้ง ถ้ามีโรคประจุบันในเวดากตางวันก็ดี กตางคืนก็ดี ไม่ว่าเวดาคิด เจ้าพนักงานไปตามก็คองไปทุกเวดาค ถ้ามีการจับเป็นจะไม่ได้ ไปวันใด คองขออนุญาตคองจางวางให้อนุญาตคองจึงจะยกเงินได้ ถ้าป่วยใช้จะไปไม่ได้ คองแจ้งให้จางวางทราบในวันทมิเหตุคน

กำหนดให้ตรวจที่ต่าง ๆ บ้องกันโรค

ข้อ ๔๑ เมื่อแพทย์ใหญ่ไปที่คณแต่ทรางนั้น ต้องไปตรวจคณ

ตรวจพยามาดทุกวัน แต่ต้องไปตรวจที่ต่าง ๆ ทุกส่วน ในคุกแต่ตรวจให้
ทั่วทุกแห่งในระหว่าง ๗ วันครั้ง ๑ เมื่อ เห็นการตั้งใดที่จะกระทำให้
บังเกิดโรคแก่นักโทษ ก็ให้แจ้งเหตุให้เจ้าพนักงานคิดป้องกันเสีย

ตรวจนักโทษที่จะผ่อนงานให้สมแก่กำลัง

ข้อ ๒๓ ถ้านักโทษป่วย ใหญ่ ต้องตรวจนักโทษที่มานาหนักตัว
เบาตง ซึ่งเจ้าพนักงานจะได้อัดให้เขาแอดหมทนน เพื่อให้นักโทษ
แต่เจ้ากรมตรวจที่จะคิดผ่อนงานที่ทว่าฤจะคิดไปรักษา โรคแต่แพทย์
ใหญ่ต้องตรวจนักโทษทั้งหลายในโรงทำงานให้เข้าไปในระหว่าง ๗ วัน
ครั้ง ๑ เพื่อได้ระดมโทษที่มากัดงน้อยไม่ล้มควรแก่งานนั้น
ต้องทำงานเกินไปกว่ากำลังจะเป็นเหตุบังเกิดโรคอันตรวยแก่นักโทษ

ตรวจนักโทษชั้นคุกชั้นตรวงแลพันโทษ

ข้อ ๒๔ เมื่อนักโทษมาชั้นคุกชั้นตรวงใหม่คราวใด แพทย์
ใหญ่ต้องตรวจในฉนวนนฤาณรังชั้น แดงดงรายเหตุที่ตรวจเป็นคั้นว่า
ชายค้ม, ตาหน, นวหนักตัว แดงอากรในจดหมายเหตุ แดง
ความเห็นที่ควรกำหนดให้ทำงานอันใดให้สมแก่นักโทษนั้นด้วย แด
เมื่อนักโทษคนใดจะพันโทษนั้น แพทย์ ใหญ่ก็ตรวจดงจดหมายแจ้ง
ด้วยนำหนักตัวแดงอากรให้มิได้ดงทุกคน

ตรวจศพนักโทษ

ข้อ ๒๕ ถ้านักโทษตายโดยมีทราบเหตุแน่ แพทย์ ใหญ่ต้องมา

ตรวจศพให้ทราบเหตุลงจดหมายเหตุ ถ้าเป็นที่ตั้งโดยตรวจไม่ได้
ความ ให้ผ่าศพนั้นตามวิธีแพทย์ศาสตร์ก่อนแล้ว จึงให้เอาไปฝัง
ฎาณา

ตรวจนักโทษป่วย

ข้อ ๒๐ นักโทษที่ป่วยนั้น แพทย์ใหญ่ต้องไปเยี่ยมในเวลาเช้า
ทุกวัน ห้ามมิให้ระเณรนำท่อนหินให้แก่แพทย์รองตรวจ แต่แพทย์
ใหญ่ต้องเป็นผู้ตรวจนักโทษที่จะร้องทุกข์ด้วยบ่วงโซ่ กับเป็นผู้ให้
อนุญาตเขาคูกเขาค้างพยามาตหรือผ่อนงานหนักเป็นงานเบา ฎาญก
งานเดียวระเมื่อตรวจสุดแต่เหตุแห่งโรคที่สมควร แต่บรรดานัก
โทษที่มีโรคซึ่งจะต้องบริโภคนอกอาหารผิดกับนักโทษธรรมดาปรกติแล้ว
แพทย์ใหญ่ต้องเขียนคำสั่งกำหนดอาหารที่จะให้บริโภคนั้นถึงอันใดเท่า
ใด ให้เจ้าพนักงานทราบด้วย

นักโทษมารยาว่าป่วยจับได้

ข้อ ๒๑ ถ้านักโทษคนใดไม่ป่วยแต่ตั้งท่ามารยาว่าป่วย แพทย์
ใหญ่ตรวจจับได้ ให้แจ้งข้อความแก่เจ้ากรมให้ตงโทษ

การตรวจอาหารนักโทษดีแลป่วย

ข้อ ๒๒ อาหารที่นักโทษบริโภคนั้น แพทย์ใหญ่ต้องตรวจด้วย
บางเมื่อบางครั้งว ในระหว่าง ๑ วันมิให้น้อยกว่า ๒ ครั้ง เพื่อให้
อาหารนั้นถูกต้องด้วยข้อบังคับ แต่มิให้เป็นเหตุเกิดโรคแก่นักโทษ

แต่อาหารนักโทษที่ขังนั้น แพทย์ใหญ่มีอำนาจจะอนุญาตให้เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจนก็ได้ สุดแต่เหตุที่จะเห็นสมควร

แยกนักโทษแลชำระล้างห้องแลทำลายของที่มีโรคติดอยู่

ข้อ ๒๘ แพทย์ใหญ่มีอำนาจจะเขียนคำสั่งให้แยกนักโทษที่เป็นโรคติดอยู่โดยว่ามีโรค ซึ่งจะติดกับนักโทษที่เป็นคนดี ให้อยู่พยาบาลแห่งใดต่างหาก และมีอำนาจที่จะตั้งโทษาระวางเสมอห้องที่ขังนักโทษ ฤๅทำลายสิ่งที่มีโรคติด เป็นต้นว่าผ้าห่มของนักโทษ ที่เป็นอิหฺวาตะกะ โรคนี้ดูแต่ตามเหตุที่เห็นสมควร

ตรวจการลงโทษ

ข้อ ๓๐ การที่จะลงอาญานักโทษเขียนอย่าง ๑ ลงอาญาทางรณอย่าง ๑ ลงอาญาขังห้องมตอย่าง ๑ รวม ๓ ประการนั้น แพทย์ใหญ่ต้องเป็นผู้ตรวจนักโทษผู้จะตั้งรับอาญานักชนจึงลงอาญาได้ แต่การที่ตรวจนั้นแพทย์ต้องตรวจให้เห็นว่า นักโทษนั้นไม่โรคติดจะเป็นอันตรายแก่นักโทษ แต่การลงอาญาก็ให้ลงจกหมายเหตุที่ตรวจให้อนุญาตให้กระทำ ถ้าเห็นว่ามีโรคจะเป็นอันตรายแก่นักโทษ แต่การลงอาญาไม่ควรลงโทษ ควรผ่อนโทษลงสถานใดก็ให้ลงความเห็นตามเหตุที่ตรวจเห็นสมควร

ตรวจนำ ห้องเว็จ แลท่อน้ำ

ข้อ ๓๑ แพทย์ใหญ่ต้องเป็นผู้ตรวจนำท่อน้ำนักโทษกินให้เป็นน้ำดี

ดีฮาด แต่ต้องเป็นผู้ตรวจห้องซึ่งนักโทษกับแจ้งแต่ที่วางทางน้ำไหล
ทั่วไป ทั้งทุกทั้งตรวจให้ดีฮาด เพื่อจะได้บอกรับกันการที่บังเกิดโรคแก่
นักโทษ

ให้ทำรายงานเมื่อสิ้นเดือนสิ้นปี

ข้อ ๓๒ เมื่อสิ้นเดือนใหม่มีใหม่ แพทย์ใหญ่ต้องทำรายงาน
แห่งการพยาบาลนักโทษแห่งเดือนนั้นตงแต่มาจนแก่จางวางให้ทราบ
ให้แนบตั้งอาการแห่งโรคที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุที่เป็น โดย
ความเห็นให้ทราบทุกคราว

นายช่าง

ตำแหน่งช่างใหญ่ที่กำกับโรงงาน

ข้อ ๓๓ นายช่างผู้กำกับโรงทำงานนาย ๑ เป็นผู้สำเร็จรับแนะนำ
คิดอย่างแต่การท่งงาน แต่จัดหาผู้สอนนักโทษให้ทำงานช่างต่าง ๆ

ช่างใหญ่ต้องเป็นผู้กรทำงาน

ข้อ ๓๔ นายช่างผู้กำกับกรทำงานนั้น ต้องเป็นผู้มีความรู้ใน
กรทำงาน ทงจะได้แนะนำจางวางที่จะกำหนดกรทำงานท่งปวง

ช่างใหญ่ไปตรวจงานแลส่งการ

ข้อ ๓๕ นายช่างต้องไปตรวจกรทำงานท่งทุกท่งตางเดือน ๓

แห่ง ๓ ไม่ต่ำกว่า ๑๕ ครั้ง มีอำนาจที่จะบังคับบัญชาการทำงานข้างต่าง ๆ ได้ทุกประการ แต่ถ้าได้บังคับบัญชาวันใดให้ลงจดหมายเหตุไว้ด้วย ถ้าเนาจดหมายเหตุนี้ เจ้ากรมต้องทำรายงานส่งจางวางทุก ๆ คราว

การประทับตราในฎีกาเบิกเงินชื่อของทำงาน

ข้อ ๓๐ การเบิกเงินชื่อของในการทำงานทั้งปวงนั้น นายช่างต้องเป็นผู้เห็นแต่ประทับตราในฎีกาเบิกเงินด้วย

สมุหบาญชีกลาง

ตำแหน่งสมุหบาญชีกลาง

ข้อ ๓๑ สมุหบาญชีกลางนาย ๑ เป็นผู้กำกับการตรวจบัญชีคนบาญชีเงิน บัญชีของ ที่รองอยู่ในกองกลางกรมนักโทษ ต้องกระทำการตามข้อบังคับสำหรับกรมนักโทษ ตามเหตุที่เกี่ยวข้องด้วยบัญชีทั้งปวงทุกประการ

นายเวรแต่เดิมนั้น

ตำแหน่งนายเวรแต่เดิมนั้น

ข้อ ๓๒ นายเจรนาย ๑ เป็นผู้สำหรับได้กำกับเดิมนั้นรับราชการในการหนังสือในกรมนักโทษ นายเวรแต่เดิมนั้นต้องกระทำการตามหน้าที่ ซึ่งจางวางจะได้กำหนดตั้งเป็นข้อบังคับไว้สำหรับที่ว่าการสืบไป

หมวดที่ ๓

เจ้าพนักงานสำหรับตรวจการนักโทษ

ตำแหน่งสารวัตรใหญ่

ข้อ ๓๘ สารวัตรใหญ่มีตั้งแต่ ๒ นายขึ้นไป สำหรับตรวจการนักโทษทั้งปวงตำแหน่งนี้ไม่เฉพาะ แต่ข้าราชการในกรมพระนครบาลรับตำแหน่ง ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการของชุดพระบาทกรมหนึ่งกรมใดมารับราชการ ไม่ต้องยกขาดมาอยู่ในกรมนครบาลก็ได้ มาตรวจการได้เมื่อตรวจก็ได้

การไปตรวจคุกแลตรวจ

ข้อ ๔๐ สารวัตรใหญ่ต้องไปตรวจการคุมขังนักโทษกับการทักนักโทษทำงานในคุกทำงานในตรวจไม่เป็นอันกำหนดอย่างน้อยเดือน ๑ ไม่ต่ำกว่า ๕ ครั้ง เพื่อให้การทั้งปวงเป็นไปตามข้อบังคับ

ตรวจทักศิษย์ของนักโทษ

ข้อ ๔๑ สารวัตรใหญ่ต้องตรวจการทักศิษย์ของนักโทษ ทำรายงานแจ้งแก่จางวางฉางเรือนข้อเดือนบิต ตั้งแต่เหตุที่เห็นสมควร

ตรวจบัญชีคะแนนนักโทษ

ข้อ ๔๒ สารวัตรใหญ่ต้องเป็นผู้ตรวจบัญชีให้คะแนนรางวัลนัก...

โทษ จะเป็นการสมควรกับเหตุที่ให้ฤาไม่ ถ้าไม่สมควรโดยเหตุใด ก็ต้องทำรายงานแจ้งแก่จางวางที่จะได้ตรวจเหตุ

สารวัดใหญ่จะตรวจสิ่งใดก็ได้

ข้อ ๕๓ การที่สารวัดใหญ่ไปตรวจที่คุกที่ตรวจนั้น จะตรวจ สมุดใด ๆ หนังสือใด ๆ แถบบัญชีใด ๆ จะไปตรวจห้องขังนักโทษแถว เรือนโรงใด ๆ ฤๅตรวจคนนงยามแถวประตู ฤๅจะถามหรือความอื่น ใดที่จะให้เห็นว่าเป็นไปโดยชอบบังคับ เจ้าพนักงานต้องตอบหรือความ แถบยอมให้ตรวจทุกประการ

ผู้ไปตรวจต้องลงจดหมายเหตุการที่ตรวจ

ข้อ ๕๔ เมื่อสารวัดใหญ่ไปตรวจคุกไปตรวจตรวจเวดใดก็ต้อง ลงในจดหมายเหตุทุกตรวจที่ไป ถ้าตรวจการถึงใดก็ต้องลงใน จดหมายเหตุอากรนั้น ๆ ฤๅก็ต้องด้วยข้อบังคับฤๅไม่ได้ ให้ชดด้วย จดหมายเหตุอื่นนี้เจ้ากรมต้องคัดทำรายงานส่งจางวางในวันรุ่งขึ้นทุก ครั้ง ถ้ามีเหตุที่สารวัดใหญ่ติเตียนกรวณใด เจ้ากรมต้องแจ้งเหตุ ทำตอบหรือความตามอันนั้นไปกับรายงานด้วย

จดหมายเหตุผู้ไปเยี่ยมคุก

ข้อ ๕๕ ในทุกในตรวจนั้นต้องมีสมุดจดหมายเหตุสำหรับผู้ใด ไปดูคุกตรวจด้วย ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดได้เข้าไปดูการในคุกในตรวจ เจ้า- พนักงานต้องนำสมุดนั้นมาขอให้ลงชื่อไว้ในสมุดเล่มนั้น ตามรายฉบับที่

เข้าไป ถ้าผู้หนึ่งจะตั้งข้อความกล่าวด้วยเห็นการในคุกในคราวประการใด ก็ยอมให้จำกัดหมายตงไว้ ในตมคนนั้นด้วย รุ่งขึ้นเจ้ากรมต้องคิดอำนาจข้อความที่ตงในจำกัดหมายเหตุั้นตงจางวางทุก ๆ รายวันจนทูกคราวไป

หมวดที่ ๔

กองมหันตโทษ เจ้ากรม

เจ้ากรม

ข้อ ๔๖ เจ้ากรมนาย ๑ เป็นผู้นั่งคณการบรรดาดรรพการในคุก เจ้ากรมต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการ เป็นไปตาม ข้อบังคับ ทุกสิ่งทุกประการ

อำนาจตงถอดเจ้าพนักงาน

ข้อ ๔๗ เจ้ากรมนามอำนาจที่จะตงถอดผู้คุมกับนักโทษ ผู้คุม นักโทษผู้ตรวจตงนักโทษยามในได้ตมความตงแตกความผิดของผู้คุมตงของนักโทษพนักงานตง ๆ นั้น อนึ่งการที่จะให้ผู้คุมเข้ารับราชการนั้น เจ้ากรมต้องเป็นผู้เรียกประกนให้ ได้ตมตงรก่อนตงแจ้งให้ยอมเข้ารับราชการ

ตงการที่จะถอดได้ผู้หนึ่งผู้ใดออกจากตำแหน่งนั้นเจ้ากรมต้องจดหมายเหตุข้อตงกระทำความผิด ตงข้อความตงกระทำผิดแกตง กับ

ทั้งความคิดนิยมเหตุก่อกองแต่ได้นั้นมิให้ชดชชความไว้ ในอันมีจุดหมาย เหตุด้วย แต่ถาเป็นเจ้าพนักงานตั้งแต่นายพชามรงค์ ขึ้นไป กระทำ ความผิดไม่สมควรให้รับราชการในตำแหน่งดังนี้ ต้องทำรายงานขึ้น จางวาง เพื่อให้ส่งส่วนพิจารณาขอความเสนอสืบถามคดี

เจ้าพนักงานป่วยให้ตั้งผู้แทนตัวกัน

ข้อ ๕๘ ถาเจ้าพนักงานตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในกรมมหาดไทยป่วยใช้ถึงขาดราชการ ก็ให้เจ้ากรมจัดเจ้าพนักงานที่สมควร ทำการแทนกันได้นั้นให้ทำการแทนไป ถุกถาเป็นความจำเป็นต้งมี ตวรับราชการ เพราะจะจัดเจ้าพนักงานผู้อื่นแทนกันไม่ได้ เจ้ากรม ต้องนำขอความแจ้งแก่จางวางจะได้ คัดจัดให้ผู้ โดยหนึ่งมาช่วยรอช การฎานาขอความเสนอสืบถามคดี เพื่อจะได้จัดการตามสมควร

จัดการคุกให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ

ข้อ ๕๙ เจ้ากรมต้องเป็นผู้เอาใจได้คัดจัดให้นักโทษทำงานมิให้ บัวยการเดียวประโยชน์ กับต้องเป็นผู้ตั้งโทษกระทำควมผิด แต่ต้อง เป็นผู้คิดบ่งกันการตรูยตุร่ายที่จะจำหน่ายตั้งชงเงินที่ใช้จ่ายใน การคุกทัวไปต้องให้การในคุกนั้น เป็นไปให้ถูกต้องด้วยชชบ่งคมีทุก ประการ

ต้องเป็นผู้สั่งการลงโทษ

ข้อ ๕๐ การที่จะลงโทษนักโทษนั้น เจ้ากรมต้องเป็นผู้จัดหมาย

เหตุ แลเป็นผู้ออกคำสั่งลงข้อด้วยมือตนเอง แต่ต้องเป็นผู้ตรวจ
การลงโทษให้เป็นไปได้จริงตามบังคับ

รายงานคนชนศึก แลพ้นโทษ แลรายเดือนรายปี

ข้อ ๕๑ เจ้ากรมต้องเป็นผู้ทำรายงานขึ้นแจ้งวางในกองรตนักโทษ
ชนศึก นักโทษตาย แจ้งกำหนดพ้นโทษ แลการปล่อยนักโทษพ้น
โทษตามสารที่กันไปความรายวัน ทุก ๆ คราว เมื่อสิ้นเดือนแต่ต้น
ก็ควรทำรายงานรวมจำนวนนักโทษจำนวนตั้งของทีนักโทษทำการ
แต่จำนวนเงินได้ แต่จำนวนเงินจ่าย ขึ้นทุกเดือนทุกปีด้วย

เกิดเหตุผิดปรกติในคดีต้องรับยื่นรายงาน

ข้อ ๕๒ ถ้าเกิดเหตุการตั้งใดในคดีที่เป็นกรณีตบปรกติ เป็นต้น
ว่านักโทษหนีคดี จับนักโทษที่หนีคดีได้ กัด มีเหตุที่นักโทษป่วยใช้
ผิดกับโรคธรรมดา กัด ถูกอาวุธนักโทษฆ่าตัวตาย แลการตายผิดฐาน
โดยไม่ทันคดี นักโทษคิดประทุษร้ายด้วยประการใด ๆ กัด เหตุ
อื่นใดอันหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นการขัดขวางแก่ข้อบังคับคดี บรรดาเหตุ
ที่กล่าวแต่จะ เจ้ากรมต้องรับทำรายงานขึ้นแจ้งวางโดยเร็วที่จะยื่นได้
อย่าให้บ่วงการเวลา

เขียนคำสั่งนำให้ศาลการเฉพาะตัวเจ้าพนักงาน

ข้อ ๕๓ นำตราสารของเจ้ากรมทขอคำอุท ๓ นั้น คือให้การ
ในคุกเป็นไปได้โดยกวตขันอันถูกต้องด้วยข้อบังคับจงเดิม เพราะฉะนั้น

เจ้ากรมต้องเขียนนำตราขการเคาะตัว เจ้าพนักงานรองลงไปที่จะให้
ทำการสิ่งใด ๆ ทุกสิ่งนั้น มอบให้ผู้ทำการฎบัตประกาศแชนไว้ ให้รู้
เมื่อการนั้นผิด แลพลาดพดงอนใดที่ไม่ ถูกด้วยชอบบังคับก็จะได้จับผิด
เคาะตัวได้ โดยง่าย

ตรวจอาหาร

ข้อ ๕๔ อาหารของนักโทษนั้น เจ้ากรมต้องเป็นผู้เอาใจได้
หมั้นตรวจบ่อย ๆ ให้ถูกต้องตามรบบบังคับ ๓๕๕ ให้นักโทษได้
บริโภคครบบริบูรณ์ไม่ขาดพิสด

การตรวจหนังสือ

ข้อ ๕๕ บรรดาหนังสือที่จะมีเข้ามาในคุกแต่ละครั้งออกไปจาก
คุกนั้น เจ้ากรมต้องตรวจอ่านก่อนทั้งต้น เจ้ากรมมีอำนาจที่จะยึดแ
ห้ามหนังสือนั้นไว้ ไม่ส่งให้นักโทษหรือมิให้ส่งต่อไป โดยเหตุที่
เจ้ากรมเห็นว่าเป็นการไม่ควร แต่ถ้าจะยึดห้ามหนังสือดังนั้นต้องลงเหตุ
ทุกประการห้ามในจุดหมายเหตุให้ชัด ถ้าหนังสือฉบับใดไม่มีเหตุ
ชัดขวาง ควรให้นักโทษหรือควรส่งไปแต่ เจ้ากรมต้องลงชื่อย่อ
ฎบัตประทับตราหมายในหนังสือที่ใดตรวจนั้นเป็นสำคัญก่อนทุกฉบับ
แล้วจึงให้นักโทษแลส่งต่อไป เงินเสียแต่หนังสือที่นักโทษจะทูล
เกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ขยั้นเส่นามคิดว่าการกรม
พระนครบาลแล้ว เจ้ากรมแต่เจ้าพนักงานจะคุฎจะหน่วงเหนี่ยวได้
ไม่ได้ ต้องรีบส่งโดยเร็ว

เวลาทำการแสดงเวลาเช้า

ข้อ ๕๖ เจ้ากรมนี้ ต้องมารับราชการที่คุกในเวลากลางวัน ทุกวัน แต่ต้องไปตรวจนักโทษให้ได้พบเจ้ากรมครั้ง ๑ ครั้งทุกคน ถ้ามีเหตุขัดขวางที่จะไปไม่ได้วันใด ต้องส่งข้อความในจดหมาย เหตุให้ชัดทุกคราว

อนึ่งเวลาออกค้นนั้น ถ้าไม่มีเหตุขัดขวางที่ควรยกเว้น ให้เจ้ากรมมาตรวจคุกด้วยและอย่าให้ลาหนัดวันแต่เดี๋ยวนั้น ให้หมิ่น มาตรวจบ่อยๆ เกินหนึ่งอย่าให้ต่ำกว่า ๑๐ ครั้ง เพื่อให้การในคุกเป็น ไปถูกต้องด้วยข้อบังคับจึงได้มอ

ลงบาญชีวันขึ้นคุกแล้ววันพ้นโทษมิให้คลาดกับกำหนดคดี

ข้อ ๕๗ การลงบาญชีนักโทษขึ้นคุกแสดงบาญชีวันกำหนดพ้นโทษของนักโทษเฉพาะคดีคุกคนนั้น เจ้ากรมต้องเป็นผู้ตรวจกำกับคดี ข้อความตามหมายเด็ดอับัดวันพ้นโทษลงบาญชีเฉพาะหน้าเจ้ากรมเอง เจ้ากรมต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งวันชนคุกทงในบัญชี แต่ วันกำหนดพ้นโทษทงในสมุดรายวันพ้นโทษนั้น คัดวันให้ถูกต้องกัน ตามคำตัดสินอย่าให้ผิดจนคลาด แม้อังวันคลาดเคลื่อนผิดไป นักโทษต้องจำเกินกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร เจ้ากรมต้องรับพระราชอาญาตามโทษวนโทษ

การให้รางวัลคะแนนแก่นักโทษ

ข้อ ๕๘ (๑) การให้รางวัลคะแนนแก่นักโทษนั้น เจ้ากรมต้องเป็นผู้ให้เองเฉพาะหน้านักโทษผู้รับ แต่ปลัดกรมผู้เป็นพยาน นำท่อน จะใหญ่อื่นทำการแทนไม่ได้

(๒) ยกเด็ยแต่มีเหตุทจ่าเป็นเจ้ากรรมจระมาทำการเองไม่ได้ จึง
ควรให้ปัดกรรมให้คะแนนแทน เมื่อปัดกรรมผู้หนึ่งเป็นผู้ให้คะแนน
ต้องให้ปัดกรรมอีกนายหนึ่งมาเป็นพยาน

ตรวจนักโทษวันพระ

ข้อ ๕๕ เมื่อถึงวันพระเจ้ากรรมต้อง มาตรวจนักโทษเฉพาะตัว
ทุกคน เพื่อให้นักโทษได้มีโอกาสที่จะร้องทุกข์ ให้เจ้ากรรมพิจารณา
ได้ส่วนเหตุหนักโทษจะฟ้องร้อง แต่เจ้ากรรมต้องตรวจอากรรมหนัก-
โทษที่มเคร ของหนักห้มแต่เคร ของหมาย ให้ครบบริบูรณ์เรียบร้อยถูกต้อง
ความชอบบังคับลงเต็ม ถ้ามีเหตุวันพระใดที่เจ้ากรรมจ่าเป็นมาตรวจ
นักโทษไม่ได้ ต้องกำหนดให้ปัดกรรมผู้หนึ่งเป็นผู้ตรวจแทน เมื่อ
ต้องกระทำดังนคด้วยเหตุใดเจ้ากรรมต้องลงลคหมายเหตุไว้ ให้ชัดด้วย

ตรวจเครื่องมือและของที่นักโทษทำการทำรายงานอื่น

ข้อ ๖๐ เจ้ากรรมต้องเป็นผู้ตรวจเครื่องมือเครื่องใช้มดถึงของท
จะให้นักโทษทำงาน แต่ของหนักโทษทำงานชนแแต่ทุก ๆ เดือน ให้
ได้ความว่าถึงโตซารคเด็ยจะต้องซ่อมหรือจัดหาเพิ่มเติม แแต่จำนวน
สิ่งของอยู่เท่าใด ควรจัดหเพิ่มเติมเท่าใด ทำรายงานอื่นจางวางให้
ทราบ เมื่อต้นปีต้องทำรายงานรวมการทงปดงยื่นให้ทราบทุกปี

ห้ามไม่ให้ ใช้คนโทษทำงานของตน
แแต่เอนักโทษออกนอกตำแหน่งลูกชั้นนอก

ข้อ ๖๑ ห้ามมิให้เจ้ากรรมใช้คนโทษทำงานเพื่อประโยชน์

ของตน หรือเพื่อประโยชน์ของเจ้าพนักงานรองลงไป แต่ห้ามมิให้
เจ้ากรมอนุญาตให้นักโทษออกนอกกำแพงคุกชั้นนอกเป็นอันตราย เว้น
เสียแต่ได้มีคำสั่งเห็นชอบว่ากรมพระนครบาล หรือจางวางกรม
นักโทษให้อนุญาตแล้ว จึงให้ออกจากคุกได้

ทำบัญชีเงินได้ ทำบัญชีเงินจ่าย เงินคงยื่น

ข้อ ๖๒ บรรดาเงินได้ บรรดาเงินจ่าย เงินคงในคุกนั้น เจ้ากรม
ต้องเป็นผู้เอาใจได้ตรวจให้ถูกต้องงเดิมออกทุกวัน แล้วต้องทำ
บัญชียอดเงินยื่นจางวางในวันรุ่งขึ้นเดิมออกทุกวันไป เมื่อสิ้นเดือนต้น
ปีก็ต้องทำใบรวมยื่นด้วยทุกเดือนทุกปี

รับผิดชอบในเงินแดงของ

ข้อ ๖๓ เจ้ากรมต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเงินแดงของทัชช
ชนจะทำกาไว้ในคุก กับตั้งของทัชชชนทำขึ้นแดงเก็บอยู่ในคุกมิให้
สิ้นตราสูญหายไป ถ้าเงินแดงของหายไปโดยไม่ได้เหตุเจ้ากรมต้อง
ใช้ ถ้าหายไปโดยเหตุเจ้าพนักงานรองผู้ใดกระทรวงผู้หนึ่งต้องใช้

ปลัดกรม

ตำแหน่งปลัดกรม

ข้อ ๖๔ ปลัดกรม ๒ นายเป็นเจ้าพนักงานรับราชการในคุกของ
เจ้ากรมที่จะได้บังคับการทั่วไป

รับคำสั่งแพทย์

ข้อ ๖๕ ปลัดกรมต้องเป็นผู้รับคำสั่งแพทย์ใหญ่ ที่จะสั่งการพยาบาลนักโทษที่ป่วยไข้ ให้การเป็นไปตามคำสั่งแพทย์

กำหนดเวลามารับราชการ

ข้อ ๖๖ ปลัดกรมทั้ง ๒ นายนั้น ต้องมารับราชการที่คุกทุกวันๆ ละ ๗ ชั่วโมง ให้แบ่งผลัดกันมารับราชการตอนเช้า นาย ๑ ตอนบ่าย นาย ๑ เวียนกันไป ตอนเช้าให้มาถึงคุกเวลาตี ๑๑ โมง กลับเวลาเที่ยง ตอนบ่ายให้มาถึงคุกเวลาเช้า ๕ โมงครึ่ง กลับเมื่อนักโทษเข้าคุกหนักจนแจแจแล้ว ถ้าวันใดมีกิจจะไม่ได้มาที่คุก ต้องได้อนุญาตแต่เจ้ากรมก่อนจึงจะเว้นได้ ถ้าปลัดกรมนาย ๑ ไม่ได้มาแล้ว ปลัดกรมอีกนาย ๑ ต้องมารับราชการแทนจนถึงเต็มวัน อนึ่ง เวลาที่นายให้ปลัดกรมมาตรวจการที่คุกด้วยเดือน ๑ มิให้ต่ำกว่านายละ ๖ ครั้ง ขย้าให้มาเป็นกำหนดวันแต่เวลาแน่นอน เพื่อให้ตรวจการในคุกให้เป็นไปถูกต้องด้วยข้อบังคับ

ส่งนำที่ราชการต่อกัน

ข้อ ๖๗ ปลัดกรมทั้ง ๒ เมื่อจะส่งนำผลัดกันนั้น ต้องตรวจเจ้าพนักงานคุมนักโทษกับนักโทษเฉพาะหน้าก่อนตามใบอนุญาตที่จ่ายออกจากคุก แลแจ้งนำที่ราชการต่อกันให้ทราบ ถ้าการใดฝ่าย ๑ ยังกระทำค้างอยู่เป็นต้นว่าดวงจดหมายเหตุต่างๆ นั้น ต้องกระทำให้แล้วก่อนจึงไป ห้ามมิให้ ทงการค้างไว้ ให้ฝ่าย ๑ ค่อยให้เป็นการดับต้น

เป็นผู้ตรวจแลบัญชีจดหมายเหตุให้ถูก

ข้อ ๖๗ ปลัดกรมฯ ต้องเป็นผู้กำกับตรวจการทวงถามการคูก คือ เป็นผู้รับผิดชอบแห่งการที่เจ้าพนักงานจะยื่นบัญชีเงินได้บัญชีเงินจ่าย แดงจดหมายเหตุการนักโทษจนคุกแดพันโทษ กับสำรวจบัญชีแดงจดหมายเหตุการทวงบอง ให้ถูกต้องเสมอทุกวัน

ตรวจการแลให้นักโทษพบให้ทั่วกัน

ข้อ ๖๘ ปลัดกรมฯ ต้องไปตรวจการในคุกให้ทั่วทุกแห่งวันละครั้ง ๓ ทุกวัน แต่ต้องให้นักโทษได้พบปลัดกรมฯ วันละครั้ง ๓ ทุกคน จงเต็มช้อย่าให้ขาดได้ เพื่อนักโทษคนใดมีเหตุจระร้องทุกข์ จะได้นำข้อความแจ้งแก่เจ้ากรม

ตรวจสังเกตกริยาทำงานของนักโทษเพื่อให้รางวัลกระแนม

ข้อ ๖๙ ปลัดกรมฯ ต้องเป็นผู้สังเกตตรวจกริยาทำงานของนักโทษเฉพาะคนให้ทราบว่า นักโทษคนใดมีความซื่อสัตย์ความเพียรมาก แดงทำการดี เพื่อโทษย่นแะนำเจ้ากรมที่จะตรวจให้รางวัลกระแนมแก่นักโทษ ถ้านักโทษคนใดเกียจคร้านดูคยดอง แดงทำการผิดชอบบังคับ ก็จะได้รายงานให้เจ้ากรมตรวจลงโทษ

รับผิดชอบแห่งคุมแลนักโทษทำการให้เสมอ

ข้อ ๗๐ ปลัดกรมฯ ต้องเป็นผู้รับผิดชอบที่ให้นายพชามรงค์กับผู้คุม แดงนักโทษนั้นกระทำกรให้ถูกต้องตามชอบบังคับเสมอ มีให้ผู้นั่งผู้ใดเกียจคร้านละเลยนาททาการ

อำนาจอนุญาตให้นายพชามรงค์แลผู้คุมลาไปช้ระ

ข้อ ๗๒ ปลัดกรมมีอำนาจจะให้อนุญาตแก่นายพชามรงค์แลผู้คุมที่จะลาไปช้ระ โดยความจำเป็นได้เพียง ๒ ชั่วโมง แต่ถ้ายิ่งกว่า ๒ ชั่วโมงแล้ว ต้องให้เจ้ากรมอนุญาตก่อนจึงให้ไปได้ ในระหว่างเวลาที่มีผู้ลาไปนั้น ให้ผู้อนุญาตต้องเป็นผู้รับผิดชอบช้ระช้คุมคนเวรที่ออกไม่งยาม มารักษานาฬของผู้ที่ลาไปนั้น ให้การเป็นไปจงเต็มช้ระอย่าให้เสียการ

ตรวจเครื่องแต่งตัวนายพชามรงค์แลผู้คุม แลผู้คุมยามออก

ข้อ ๗๓ ปลัดกรมต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งการตรวจแต่งกายช้ระนายพชามรงค์แลผู้คุมที่ปราศการช้ระนให้ดีช้ระเรียบร้อย แลต้องตรวจคนเข้าเวรที่ไม่งยามออกนั้นประจำช้ระทุกคืน ให้ครบช้ระตราจงเต็มช้ระ

จดหมายเหตุการในคุก

ข้อ ๗๔ ปลัดกรมเป็นผู้เขียนจดหมายเหตุรายงาน การในคุกทุกเหตุตามรายวันลงสมุดจดหมายเหตุตามแบบที่หมายเลขที่ ๑ ตั้งให้เจ้ากรมตรวจ เจ้ากรมเป็นผู้ลงคำตั้งตามเหตุที่ควรตั้งในสมุดเล่มนั้นให้ตรงนำหนังสือต่อกันเฉพาะเหตุ

วงกำหนดงานกับตรวจช้ระนำหน้านักตัวนักโทษ

ข้อ ๗๕ ปลัดกรมเป็นผู้จดหมายเหตุกำหนดงานช้ระของนักโทษลงใน

หนึ่งต้องกำหนดทำงานเฉพาะตัวทุกคน แต่เป็นผู้ตรวจข้อบังคับนำหนัก
ตัวนักโทษด้วยกันกับแพทย์ตามกำหนด ๑๕ วัน ๑๕ วันครั้ง ๑ วัน ถ้า
นักโทษคนใดมีน้ำหนักลดลง ต้องนำความแจ้งแก่แพทย์ใหญ่ เพื่อ
จะได้ตรวจฉีดยาหรือทำการรักษาให้เป็นเหตุอันตรายแก่นักโทษ นำท
ษณห้ามมิให้ปลัดกรมมอบให้เจ้าพนักงานผู้น้อยคนใดคนหนึ่งกระทำ
แทน ต้องเป็นผู้ตรวจเองจงทุกคราว

อำนาจลงโทษนักโทษ

ข้อ ๗๖ ปลัดกรมนี้ ห้ามมิให้ลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งแก่นัก
โทษ เว้นแต่เจ้ากรมไม่อยู่ นักโทษนั้นกระทำความผิดชั่วร้าย
เป็นความจำเป็นที่จะต้องลงโทษโดยเร็วแล้ว ก็มิอำนาจเอานักโทษนั้น
เข้าขังห้องคนเดียวได้ แต่ต้องรับนำข้อความแจ้งแก่เจ้ากรมโดยเร็ว
ที่จะแจ้งได้ เพื่อจะได้ตัดสินใจลงโทษเป็นกำหนดตามข้อบังคับต่อไป

การตรวจอาหาร

ข้อ ๗๗ ปลัดกรมต้องเป็นผู้ตรวจอาหารนักโทษที่บริโภคนอกเวลา
เพื่อให้อาหารนั้นถูกต้องตามข้อบังคับ แต่ให้นักโทษได้บริโภคอาหาร
ถูกต้องด้วยปกติทุกคน บวกขึ้นโดยประการที่จะให้ นักโทษบริโภค
อาหารแล้วพร้อมกันโดยเร็ว ปลัดกรมจะมอบน้ำหนักให้ผู้ช่วยเดานาย
ตรวจช่วยเป็นพระตรวจด้วยหลาย ๆ นายก็ได้

ห้ามมิให้คนคุกออกนอกกำแพงโดยมิได้อนุญาต

ข้อ ๗๘ ห้ามมิให้ปลัดกรมอนุญาตให้นักโทษออกไปนอกกำแพง

คุกชั้นนอกเป็นอันตราย เว้นเสียแต่เจ้ากรมสั่งโดยใต้รับคำสั่งเดี๋ยวนั้น
ว่าการกรมพระนครบาล ฎาจารย์กรมนักโทษอนุญาตแล้วจึงจะ
ออกไปได้ ถ้าเจ้ากรมหรือนักโทษออกนอกกำแพงคุกชั้นนอกไปโดย
ไม่มีอนุญาตแล้ว ปลัดกรมต้องลงชื่อความในจดหมายเหตุแล้วให้รับ
ทำรายงานยื่นจางวางให้ทราบโดยเร็วที่จะยื่นได้ แม้ถ้าเหตุนั้นขึ้น
ปลัดกรมไม่ได้ยื่นรายงานให้ทราบ จะต้องเอาโทษปลัดกรมจงหนัก

ห้ามไม่ให้ ๆ อนุญาตนักโทษพบญาติแก่ให้คนเข้ามาในคุก

ข้อ ๗๘ ปลัดกรมไม่มีอำนาจที่จะอนุญาตให้นักโทษพบญาติพี่น้อง
แต่เพื่อนฝูงนอกจากกึ่งกึ่งหนัดที่จะพบกัน แต่ไม่มีอำนาจจะอนุญาต
ใหญ่ โดยหนึ่งเข้ามาในกำแพงคุกโดยไม่ได้คำสั่งแต่เจ้ากรม ถ้าจะเมตตา
หรือบังคับบงคับจะมีโทษ

ให้ตรวจของต้องห้ามมิให้เอาเข้าในคุก

ข้อ ๗๙ ปลัดกรมต้องเป็นผู้เอาใจได้ระวังของต้องห้ามซึ่งมิให้
เอาเข้ามาในคุกนั้นหมิ่นในคุกได้ ให้หมิ่นตรวจในคุกซึ่งนักโทษนอน
แต่โรงทำงานฎาทแห่งใดแห่งหนึ่งทศวรรตยี่ว่าเป็นที่ซ่อนสิ่งของ
หมิ่นอยู่ ถ้าพบปะจับได้ต้องทำรายงานแจ้งขึ้นนักโทษที่ทำผิด แต่
หรือผู้คุมที่เป็นเจ้านายไม่ระวังให้มของต้องห้ามได้นั้น ให้เจ้ากรมลง
โทษตามข้อบังคับ

เป็นผู้จัดการรับนักโทษขึ้นคุกแลกเปลี่ยนนักโทษพื้นโทษ

ข้อ ๘๐ นักโทษที่ส่งขึ้นคุกนั้นเป็นหน้าที่ของปลัดกรมเป็นผู้รับแต่

สอบสดงบมาบัญชีกระทำตามนำทซึ่งกำหนดจัดในการชั้นคุกใหม่
แต่เมื่อนักโทษพ้นโทษนั้นก็เป็นผู้รับ ๆ ดังของแต่สอบสดงบมาบัญชี
กระทำตามนำทซึ่งกำหนดจัดในการปล่อยนักโทษนั้นด้วย

ตรวจนักโทษเมื่อเข้าคุกและออกจากคุก

ข้อ ๘๒ เมื่อไรกฎแจเบ้คนักโทษออกจากคุกเวลาเช้า แต่เมื่อ
เขานักโทษกลับเข้าคุกเวลาเย็นจนต้นกฎแจเบ้คนั้น ปลัดกรมต้องอยู่
ประจำตรวจนักโทษจนเต็มอ ห้ามมิให้อนุญาตการตรวจนักโทษ ๒
เวลาให้เจ้าพนักงานผู้น้อยอื่น ๆ นอกจากนายตรวจ

กำกับผู้จะดูการคุก

ข้อ ๘๓ ถ้าแพทย์ใหญ่ ตำรวจใหญ่ และผู้ใดผู้หนึ่งจะมา
ตรวจนักโทษดูการในคุก ปลัดกรมต้องเป็นผู้นำไป เว้นเสียแต่มี
นำทกระทำอยู่จะไปด้วยไม่ได้ ต้องจัดให้นายตรวจที่ประจำเวร
ไปแทน ให้จัดผู้คุมเวรช่วยพิทักษ์รักษาไปด้วยตามสมควร

ต้องมีวาทกรรมอันเรียบร้อย

ข้อ ๘๔ ปลัดกรมนั้นต้องเป็นคนมีวาทกรรมอันเรียบร้อย ห้ามมิให้
ใช้ถ้อยคำอันหยาบคายดูร้าย ให้ใช้ถ้อยคำอันอ่อนหวาน แต่ห้ามมิ
ให้ทุบตีนักโทษ เว้นเสียแต่จะบังเกิดเหตุเมื่อนักโทษจะทำร้าย แต่ให้
ปลัดกรมเขาใจใส่ตรวจให้เจ้าพนักงานผู้น้อยกว่า คนนั้น ประพฤติตาม
ด้วยจงทุกประการ

นักโทษคิดประทุษร้าย

ข้อ ๘๕ ถ้าเกิดเหตุนักโทษคิดประทุษร้าย จะกระทำการแตก
คุกกัก ฎาทารายเจ้าพนักงานกัก ฎาทารายนักโทษกัก ปรัดกกรม
ต้องบังคับให้เจ้าพนักงานกระทำการตามข้อบังคับ ซึ่งกล่าวไว้แต่ข้อ
๒๒๑ ถึงข้อ ๒๓๐ จึงผิดดังนี้

ห้ามมิให้ ใช้นักโทษทำการของตน

ข้อ ๘๖ ห้ามมิให้ปรัดกกรม ใช้นักโทษทำงานเพื่อประโยชน์ของตน
ฎาเพื่อประโยชน์เจ้าพนักงานทริษานักโทษด้วยกันเป็นอันขาด ถ้า
ละเมิดข้อบังคับนี้จะต้องลงโทษ

ตำแหน่งผู้ช่วย

ข้อ ๘๗ ตำแหน่งผู้ช่วยนั้นผู้ช่วยไม่มีกำหนดวรมเท่าใด สุดแต่
การในคุกทจจะเป็นของจตชน กำหนดให้คงแต่คนทริวิชาทหาร ฎา
คนที่เข้าใจในวิชาช่างที่จะได้ช่วยเนระหนักกรต่าง ๆ ต้องเป็นผู้อยู่ใน
บังคับเจ้ากรมปรัดกกรม

คกรทำงาน

ข้อ ๘๘ ผู้ช่วยนั้นเป็นผู้แการทำงานนักโทษ แต่ต้องเป็นผู้
ช่วยคิดบำรุงการงานของนักโทษให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไป

บาณชี้ของจ่ายแลของรับกับสมุตรางาน

ข้อ ๘๙ ที่ทำการของผู้ช่วยนั้น ให้มีห้องที่รกรทำงานแห่ง ๑

สำหรับได้ทำบัญชีของจ่ายทำบัญชีของทำแล้วตามรายวัน แต่ให้มีสมุดจดหมายรายงานแห่งการทำงานที่ผู้ช่วยเห็นสมควรจะจัด ฤาจะจ่าย เป็นต้นว่าเครื่องมือ ฤาตั้งของทั้งปวงที่จะต้องขอค่าตั้งเจ้ากรรมนึ่งลงในสมุดให้ทราบ เมื่อเจ้ากรรมเห็นชอบสมควร แลจะตั้งฤาทำประการใด ก็ให้เจ้ากรรมลงในสมุดจดหมายรายงานด้วยเหมือนกัน

ตรวจกิจการงานของนักโทษเพื่อรางวัลแสดงโทษ

ข้อ ๕๐ ผู้ช่วยนั้นต้องเป็นผู้สังเกตตรวจกิจการงานของนักโทษ แลจะคนให้ทวงนักโทษคนใดมีความซื่อสัตย์มากแลทำการดี เพื่อได้แจ้งเหตุแนะนำเจ้ากรรมที่จะตรวจให้รางวัลคะแนน ถ้านักโทษคนใดเกียจคร้านฤาต้องแลทำการผิดข้อบังคับ ก็จะได้ทำรายงานให้เจ้ากรรมตรวจลงโทษ

นำทช่วยราชการเจ้ากรรมปลัดกรม

ข้อ ๕๑ น่วยราชการของผู้ช่วยนั้น ไม่เฉพาะแต่ตรวจการทำงานของนักโทษ ต้องเป็นผู้ช่วยราชการเจ้ากรรมแลปลัดกรม ตามการที่เจ้ากรรมแลปลัดกรมจะบังคับให้ช่วย กับต้องเป็นผู้ช่วยดูแลรักษาข้อบังคับให้เป็นไปโดยบริบูรณ์เสมอทุกประการ

การฝึกหัดนายพ่้ามรงค์แลผู้คุม

ข้อ ๕๒ ผู้ช่วยที่ตรวจราชการนั้น มีหน้าที่เป็นผู้ฝึกหัดนายพ่้ามรงค์แลผู้คุม ให้ใช้อำนาจตามแต่เป็นเป็นคตองแลแล้วตามธรรมเนียม

ทหารด้วย กำหนดให้ ผกหัตเวลาเช้าวันละครึ่งชั่วโมงเสมอทุกวัน และ การลงยิงเป้าหนักให้หัตด้วย แต่ให้กำหนดหัตเป็นบางเมื่อบางคราว

เวลามารับราชการถ้าจะเว้นฤกษ์ที่ไปต้องได้ออนุญาต

ข้อ ๘๓ ผู้ช่วยนั้นต้องมารับราชการเวลาตรงวันทุกทุกวัน ถ้ามีกิจจำเป็นจะต้องยกเว้นไม่ได้รับราชการ ฤกษ์ที่ไปในเวลา รับราชการแล้ว ต้องได้ออนุญาตแต่เจ้ากรมก่อนจึงจะเว้นแต่ไปได้

ห้ามมิให้ ใช้นักโทษทำงานของตน

ข้อ ๘๔ ห้ามมิให้ผู้ช่วย ใช้นักโทษทำงานเพื่อประโยชน์ของ ตน ฤกษ์เพื่อประโยชน์เจ้าพนักงานทรวรชานักโทษด้วยกันเป็นอันขาด

การบังคับนักโทษ

ข้อ ๘๕ การที่จะแนะนำฤกษ์บังคับนักโทษนั้น ต้องประพฤติตาม ข้อบังคับข้อ ๑๕๓ ข้อ ๑๕๔ และข้อ ๑๕๕ จึงทุกประการ

การลงโทษ

ข้อ ๘๖ ผู้ช่วยนั้น ถ้ากระทำความผิดด้วยพระราชบัญญัติ แล ข้อบังคับนักโทษแล้ว เจ้าพนักงานผู้ใหญ่จะได้ลงโทษปรับไหมลด เงินเดือน ฤกษ์ได้เสียมิให้รับราชการตามเหตุที่ผิดความผิดมากแต่น้อย

สมุหบาญชีแต่สมัยน ตำแหน่งสมุหบาญชี

ข้อ ๘๗ สมุหบาญชี นาย ๑ เป็นเจ้าพนักงานสำหรับเก็บหนังสือต่าง ๆ แลส่งรพบาญชีทั้งปวงในคุก เวลากลางวันต้องมารับราชการที่คุกทุกวัน ถ้ามีกิจจะไม่ได้มาด้วยเหตุประการใด ต้องขออนุญาตต่อเจ้ากรมก่อน เมื่อได้ขออนุญาตแล้วจึงจะยกเว้นได้ ถ้าบวดยใช้ไม่ได้มาวันใด ต้องแจ้งเหตุให้เจ้ากรมทราบในวันมีเหตุคน

รับผิดชอบรักษาหน้าทวารให้สะอาด

ข้อ ๘๘ ห้องทวารการคุกนั้น สมุหบาญชีเป็นผู้รับผิดชอบที่รักษาให้สะอาด การมีคกวางตั่งชิดห้องแต่สิ่งของนั้น ให้ใช้ไม้โทษกอนบังคับกวาดออกไปทุกวันเวลา ให้ทวารการนั้นสะอาดเรียบร้อยถูกต้องตามธรรมเนียม

การเขียนจดหมายเหตุแลหนังสือกับบาญชีทั้งปวง

ข้อ ๘๙ การเขียนจดหมายเหตุแลหนังสือต่าง ๆ ในคุก ก็กับการเขียนบาญชีกัน บาญชีกระแนบ แลบาญชีเงินหนี้ เป็นหน้าที่ของสมุหบาญชีต้องกระทำ แลต้องช่วยราชการเจ้ากรมปลัดกรม ในเรื่องหนังสือแลบาญชีทุกสิ่งทุกประการ

ให้มีเสมียนช่วยการกับนักโทษด้วยตามสมควร

ข้อ ๙๐๐ การที่เขียนหนังสือแลบาญชีนั้น ให้มีเสมียนช่วยราชการ

การด้วยนาย ๑ แลเจตนักโทษที่หนึ่งต้องช่วยกระทำการตามสมควร
แต่ห้ามมิให้เจตนักโทษออกไปทำการในที่อ่าการ ให้จัดห้องใดห้อง
หนึ่งในกำแพงคุกชั้นในเป็นที่ทำการของเจตนักโทษ แต่สัญญาบัตรต้อง
เป็นผู้ตรวจรับผิดรับชอบแห่งหนังสือสัญญาบัตรนักโทษเขียนขึ้นทุกตั้ง
ทุกประการ

สัญญาบัตรไม่ได้มาเสมือนต้องทำการแทน

ข้อ ๓๐๓ เสมียนที่ช่วยราชการสัญญาบัตรนาย ๑ นั้น ถ้าสัญญา
บัตรไม่ได้มารับราชการด้วยเหตุประการใด ๆ เสมียนผู้นั้นต้องทำ
การแทนสัญญาบัตร

นายเวร เสมียน

ตำแหน่งนายเวร ตำแหน่งเสมียน

ข้อ ๓๐๔ นายเวร นาย ๑ เป็นเจ้าพนักงานสำหรับเก็บสิ่งของ
ต่าง ๆ ในคุก เวลากลางวันต้องมารับราชการทุกทุกวัน ถ้ามีกิจจะ
ไม่ได้มาด้วยเหตุประการใด ต้องขออนุญาตต่อเจ้ากรมก่อน เมื่อได้
อนุญาตแล้วจึงจะยกเว้นได้ ถ้าป่วยไข้ ไม่ได้มาวันใด ต้องแจ้งเหตุ
ให้เจ้ากรมทราบในวันหมดเหตุนั้น

ทำบัญชีสิ่งของเพิ่มขึ้นแลจำหน่ายไป

ข้อ ๓๐๕ บรรดาสิ่งของซึ่งจะรับไว้ในคุก แลจะจำหน่าย

ใช้การ ฤๅทำงานในคุก ฤๅจำหน่ายไปจากคุกนั้น เป็นหน้าที่ของนาย
เวรต้องเป็นผู้รับผิดชอบทุกสิ่ง แต่ต้องทำบัญชีของเพิ่มขึ้นแต่จำหน่าย
ไปตามรายวันทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อสิ้นเดือนแต่สิ้นปีต้องรวมบัญชียื่น
เจ้ากรมทุกคราว

ทำบัญชีส่งของทำขึ้นเลขขายไป

ข้อ ๓๐๔ บรรดาตั้งของที่นักโทษทำขึ้นจำหน่ายขายไป ฤๅใช้
การในคุกนั้น นายเวรต้องมีบัญชีออกตัวหนึ่ง ต้องมีบัญชีเป็นราย
วันรายเดือนแต่บับอย่างความตกลงไว้ในข้อ ๓๐๓ นั้นด้วย แต่การ
ขายของนั้นเป็นหน้าที่ของนายเวรต้องเป็นผู้ขาย แต่นำเงินตั้งเจ้ากรม
เป็นผู้เก็บตั้งยังกระทรวงนครบาล

ให้มีเสมียนช่วยราชการนักโทษด้วยตามสมควร

ข้อ ๓๐๕ การเขียนบัญชีตั้งของทั้งปวงกับขายของนั้น ให้มี
เสมียนช่วยราชการด้วยนาย ๑ แต่เจตนักโทษที่หนึ่งดีช่วยกระทำ
การตามสมควร แต่ห้ามมิให้เขานักโทษไปเป็นผู้ขายของ แต่นายเวร
ต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งบัญชีนักโทษทำขึ้นทุกสิ่งทุกประการ

รับผิดชอบแห่งโรงไว้สิ่งของ

ข้อ ๓๐๖ โรงแต่ห้องที่เก็บตั้งของนั้น นายเวรต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
รับผิดชอบที่จะป้องกันปลอดกแต่ห้องนั้นซึ่งจะทำให้สิ่งของเสียไป ต้อง
เป็นผู้เข้าใจได้หมดตรวจแต่คืบของกันเหตุที่จะทำให้ของเดียนั้นโดย

เดิมขอ เมฆของนนเป็นอันตราายไปโดยเหตุทนายเวร ณะเดยนำท แดง
นายเวรต้องเป็นผู้ ไซ่ ถึงของทเสีย

นายเวรไม่ได้มาเสมีนต้องทำการแทน

ข้อ ๑๑๗ เดมีนทช่วยราชการนายเวรนาย ๑นน ถ้านายเวรไม่
ได้มารับราชการด้วยเหตุประการใด ๆ เดมีนณผู้ต้องทำการแทน
นายเวร

แพทย์รื่อง

ตำแหน่งแพทย์รื่อง

ข้อ ๑๑๘ แพทย์รื่องนี้มีทตายนาย เป็นเจ้าพนักงานจำหรับ
ตรวจอาการโรค แตรักษานักโทษทบวย

รับผิดชอบแห่งการที่คุกพยาบาล

ข้อ ๑๑๙ บรรดาการงานทคุกพยาบาลณ แพทย์รื่องต้องเป็นผู้
รับผิดชอบทจคให้ธยาแตรักษาธบงคบให้ลคคอง โดยเดมอ

เวลามารับราชการแลประจำเวรที่คุก

ข้อ ๑๒๐ แพทย์รื่องนน เวลาทงานคองมารับราชการทคุก
พยาบาลทลวงน แต่เวลาทงานคองผลตเปตยนเวรคณมาธยประจำ
คุกนาย ๑ กำหนดเวรนนแพทย์ เทญเป็นผกำหนดจค ถ้าวณได้มีธระ
จำเป็นจะไม่ได้มารับราชการ คองขอธอนุญาตคองแพทย์ใหญ่ให้ธน-
อนุญาตก่อนจึงจะยกเว้นได้

เป็นผู้รับคำสั่งแลปรุยก่ากับให้ กินยา

ข้อ ๓๓๑ บรรดาการงานที่พยาบาลโรคนักโทษนั้น แพทย์รองเป็นผู้รับคำสั่งแพทย์ใหญ่ที่จะได้บังคับการทวงปวง แต่เป็นผู้ปรุยก่ารักษานักโทษ กับเป็นผู้กำกับตรวจการกินยาให้ถูกต้องแก่เวลา มิให้คลาดเคลื่อน

การตรวจอาหาร

ข้อ ๓๓๒ อาหารที่จะให้นักโทษด้วยบริโภคนั้น แพทย์รองที่ประจำเวรต้องเป็นผู้ตรวจให้ถูกต้องของกับแพทย์ใหญ่ แต่เมื่อแจกอาหารนั้น ต้องมาอยู่ประจำด้วยจนทุกเวลา

กำกับการขังตัวนักโทษ

ข้อ ๓๓๓ การที่จะขังตัวนักโทษ ๓๔ วัน ๓๕ วันครึ่งหนึ่งนั้น เป็นหน้าที่ของแพทย์รองเป็นผู้ตรวจขังกับปลัดกรม แลจดหมายลงน้ำหนักในหนังสือกำหนดทำงานของนักโทษ ถ้านักโทษคนใดมีน้ำหนักต่ำไปแล้ว ให้แจ้งนายแพทย์แก่เจ้าพนักงานที่จะได้คัดเลือกเขาแถวในวันพระ แยกตั้งฉนวนต่างหาก เพื่อจะได้ให้แพทย์ใหญ่ตรวจโรค

การที่จะฟังบังคับ

ข้อ ๓๓๔ การงานที่จะบังคับด้วยการพยาบาลโรคนั้น แพทย์รองต้องฟังบังคับแพทย์ใหญ่ แต่ถ้าเป็นการอื่น ๆ แล้ว ต้องฟังบังคับเจ้ากรม ปลัดกรม ทุกประการ

นายตรวจ

ตำแหน่งนายตรวจ

ข้อ ๓๓๕ นายตรวจนั้นมิใช่ นาย เป็นนายของตำหรับกำกับนาย
พวามรงค์ ได้ตั้งแต่มังคัมการคุมรักษาโทษแต่การในคุก ให้ถูกตั้งตาม
ข้อบังคับ

ผู้อื่นที่จะเลือกขึ้นเป็นนายตรวจ

ข้อ ๓๓๖ ผู้ที่รับราชการเป็นนายตรวจนั้น จะได้เลือกคนนาย
พวามรงค์ ที่หลักแหลมรับราชการ โดยคดีของศาล มกรวิยาเวียบร้อย
นั้นตั้งขึ้นรับราชการ แต่การที่คงจะไม่เลือกตามลำดับคนรับราชการ
มาเก่าก่อนกว่านั้น จะเลือกเอาแต่คนรับราชการดีกว่ากันเป็น
ประมาณ

เข้าเวรแลออกไปนอกคุก

ข้อ ๓๓๗ นายตรวจทั้ง ๓ นายนั้น ต้องผลัดเปลี่ยนกันอยู่ประจำ
ทุกคนนายละเวร เวรเช้า ๓ วัน เวรออก ๓ วัน ถ้าผู้ใดเวรเข้าแล้ว
ก็ต้องอยู่ประจำคุกของกลางจนกว่าจะคืน เป็นผู้รับผิดชอบแห่งการ
ในคุกเจลาถางคืนให้เป็นไปอันถูกต้องด้วยข้อบังคับ ถ้าเวรออก
ก็ต้องมารับราชการแต่เจลาถางคืน มาจนหนึ่งเวรจนหนึ่ง ถ้าจะมีที่
ไปจากคุกในเวลาซึ่งอยู่ในหน้าราชการแล้ว ต้องได้รับอนุญาตแต่
เจ้ากรมฤๅปลัดกรมก่อนจึงจะไปได้

เป็นผู้ปิดคุก เป็นผู้เปิดคุก

ข้อ ๑๓๘ การเปิดคุกการปิดคุกเวลาเช้าเวลาเย็นนั้น นายตรวจต้องเป็นผู้ไขกุญแจคุก เป็นผู้ตักคุก แต่ต้องเป็นผู้ตรวจนับนักโทษ มอบรับแก่นายพวามรงค์คุมตักรับที่จะวิ่งตามเวลาเข้าความเวลายื่น ให้ถือข้อตามบัญญัติจ่ายออกไปทำงาน

กำกับจ่ายอาหารนักโทษ

ข้อ ๑๓๙ เมื่อเบิกนักโทษออกไปจากคุกแล้ว นายตรวจต้องเป็นผู้ ไปกำกับตรวจการจ่ายอาหารให้นักโทษทุกเวลา เพื่อให้อาหารนักโทษต้องตามข้อบังคับ

รับจ่ายเครื่องมือแลตรวจสิ่งของ

ข้อ ๑๔๐ เมื่อจ่ายอาหารแล้ว ต้องเป็นผู้จ่ายเครื่องมือให้นักโทษทำงาน แต่เมื่อเลิกงานนักโทษต้องรับเครื่องมือ แต่นายพวามรงค์เก็บรักษาแลตรวจสิ่งของที่ทาค้างอยู่ ฎาแลตรวจตั้งอยู่ในโรงงานนั้น ให้เก็บรักษาไว้ให้เรียบร้อย

เก็บหนังสือ กำหนดทำงาน

ข้อ ๑๔๑ หนังสือกำหนดทำงานสำหรับตักนักโทษนั้น เมื่อนักโทษผู้ตรวจคุมนักโทษกลับมาเข้าคุกแล้ว นายตรวจต้องเป็นผู้รับเก็บเข้าตักนักโทษแจกรักษาไว้ในห้องคุก เมื่อจ่ายนักโทษออกจากคุกก็เป็นผู้จ่ายให้ ความหมุ่ตามกของ ถ้าตักเต็มโคเต็มครบนำกระดาษแล้ว

นายตรวจ ต้องเป็น ผู้รับ ไป ถึง สุ่มหาบัญชี เก็บรักษา ไว้ ที่ ห้องเก็บ
หนังสือทุกเล่ม

การรักษาความสะอาดในคุก

ข้อ ๓๒๒ การรักษาความสะอาดใน คุกใหญ่ คุก น้อย ทั้งหลายนั้น
เป็นหน้าที่ของนายตรวจเป็นผู้รับผิดชอบตรวจรักษา ต้องให้นักโทษ
กองทำงานต่างๆ ในคุกนั้นกระทำการให้ถูกต้องความซื่อสัตย์โดยเสมอ

การรักษาอาวุธแลสิ่งของที่ติดคุก

ข้อ ๓๒๓ นายตรวจประจำเวรต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งการ
รักษาอาวุธกับสิ่งของในท้องตักนายพ้อมรงค์แต่ผู้คุมอาไ้รยนั้นให้
ดัดอาวไว้บร้อยจงเสมอด้วย แต่อาวเรือนั้นต้องคอยตรวจอย่าให้เสีย
จะใช้เวลาใดให้ใช้ ได้

ช่วยราชการปลัดกรม

ข้อ ๓๒๔ บรรดานายของปลัดกรมนั้น ถ้าปลัดกรมจะบังคับให้
นายตรวจช่วยกระทำประการใด นายตรวจต้องช่วยราชการทุกประการ

นายพ้อมรงค์

ผู้ที่จะเป็นนายพ้อมรงค์

ข้อ ๓๒๕ ตำแหน่งนายพ้อมรงค์นั้น จะได้ เดชกตผู้คุมทว

ราชการ แต่มีทรัพยากรที่รายนหรือประกอบกันตั้งขึ้นราชการได้เป็น
ผู้ควบคุมผู้คุมของหนึ่ง มีหน้าที่ราชการเข้าเวรรักษาคุก แต่เมื่อ
เวรออกต้องมากำกับผู้คุม ๆ นักโทษทำงาน แต่เป็นผู้ช่วยราชการ
ปลัดกรมเดนายตรวจ

นักราชการ

ข้อ ๑๒๖ นักราชการนายพวามรงคนัน ดังนี้

(ก) เป็นผู้รับผู้ส่งนักโทษเมื่อออกจากคุก เมื่อเข้าในคุกเวลา
เช้าเวลาเย็น

(ข) เป็นผู้รับนักโทษเมื่อเข้าคุกและออกจากคุก

(ค) เป็นผู้กำกับตรวจนักโทษอาบนํ้า ไปเว็จ แลบริโภคอาหาร

(ด) เป็นผู้จัดแยกนักโทษไปทำงาน ออกเปล่งของตามกำหนด
งาน แลดูกำกับตรวจนักโทษทนมอบหมายให้ผู้คุมตามกองให้ถูกต้อง
ตามบัญชี

(จ) เป็นผู้จ่ายเครื่องมอแลจ่ายของให้นักโทษทำการ ต้อง
จดหมายบัญชีรายสิ่งของด้วย

(ฉ) เป็นผู้รับสิ่งของที่นักโทษทำแลงนำส่ง กับบิณฑกตาม
สิ่งของ แลมีบัญชี กับตรวจสิ่งของให้ถูกต้องแต่ของที่จ่ายไปทำ

(ช) เป็นผู้ตรวจจัดสิ่งของที่นักโทษทำตามพิกัต แต่เป็นผู้จ
หมายแจ้งเหตุที่นักโทษทำการ ได้ตามพิกัตฤาไม่นั้นด้วย

(ซ) เป็นผู้จ่ายเครื่องทำครัวให้นักโทษของครัวหุงต้มอาหารให้
นักโทษบริโภค กับให้คอยตรวจอย่าให้ สิ่งของตุ้รุษตุ้รายเสียไป
โดยเปล่า

(๑) เป็นผู้ตรวจของคองห้ามมิให้มียู่แก่ตัวนักโทษ แต่ให้
คอยระวังเชือกแต่ไม้ถ้ำตั้งใดตั้งหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องที่จะช่วยให้นักโทษ
กระทำการหนีคุกได้นั้น อย่าให้อยู่ในที่ใกล้นักโทษ

เวลาเปลี่ยนหน้าที่ ให้ผู้คุมเดินเป็นหมู่หมวด

ข้อ ๑๒๗ นายพวามรงค์ทุกนาย เมื่อก่อนจะถึงเวลาไม่งเวลา
ยามเช้ารับราชการ ๑๐ นาทีนั้น ให้รวมผู้คุมที่อยู่ในกองซึ่งคนบังคับ
เขาแถว แถวเดินมาเป็นคั้งหมวดหมวดเขาเปลี่ยนหน้าที่รับราชการตาม
ระบะกำหนดหน้าที่ทุกคน แต่ผู้คุมที่ออกจากหน้าที่นั้น ก็ให้นายพวามรงค์
ผู้ออกจากหน้าที่ควบคุมคุมเดินไปตามหมวดหมวด ห้ามมิให้ผู้คุมคุมเขาคุม
ออกประตูใหญ่มาคุกแต่ผู้เดียว ยกเสียแต่ใดคว่างพิเศษแต่เจ้ากรรม
จึงให้เดินเขาเดินออกแต่ผู้เดียวได้

รับผิดชอบชอบในเครื่องแต่งตัวผู้คุมให้สะอาด

ข้อ ๑๒๘ นายพวามรงค์คนไหน จะใดจ่ายเครื่องแต่งตัวให้ตามข้อ
บังคับข้อ ๑๑๗ เวลาที่เขารับราชการนั้นต้องให้เครื่องแต่งตัวสะอาด
เรียบร้อย แต่เป็นผู้รับผิดชอบตลอดไปจนเครื่องแต่งตัวของผู้คุม
ที่อยู่ในกองของตนบังคับให้เครื่องแต่งตัวนั้นสะอาดเรียบร้อยด้วย

ให้ระวังอย่าให้บริเวณคุกเปื้อนระเปื้อน

ข้อ ๑๒๙ นายพวามรงค์ทุก ๆ นายต้องเป็นผู้ระวังมิให้สิ่งของทั้ง
เป็นเปื้อนระเปื้อนฝุ่นฝอยตกอยู่ในที่ไม่ควรทิ้ง ให้บริเวณคุกนั้นสะอาด
เรียบร้อยทั่วไป

ให้ตรวจความประพฤติผู้คุมแดนนักโทษให้ถูกข้อบังคับ

ข้อ ๓๓๐ นายพจามรงค์ทรงหลาย ต้องเป็นผู้ตรวจความประพฤติของผู้คุมแดนนักโทษให้กระทรวงการตมข้อบังคับโดยกวดขัน ถ้าได้ทราบว่ามีใครกระทำผิดข้อบังคับของรับแจ้งเหตุแก่เจ้ากรมฤๅปลัดกรมให้ทราบ ถ้านิ่งเฉยไม่แจ้งเหตุ ภายหลังจากพิจารณาได้ความจริง ว่านายพจามรงค์แกดงละเลยหน้าที่ ยินจะดองตงโทษ

นักโทษหนีในหน้าที่ผู้ใดผู้นั้นเป็นคนผิด

ข้อ ๓๓๑ ถ้าแดนนักโทษหนีออกไปในเวลาหน้าที่ของนายพจามรงค์ นายใดควบคุม นายพจามรงค์ผู้คุมของหนัดต้องเป็นผู้มีความผิด ถ้าวางจะได้แสดงคนให้ปรากฏเห็นจริงมีพยานว่า นายพจามรงค์ แลผู้คุมอื่นๆ ไม่ได้ละเลยหน้าที่เลี้ยงดอง จึงจะเป็นการเบาโทษ ถ้าแต่พิจารณาได้ความว่า หนี้นประมาทละเลยหน้าที่เลี้ยง ให้ตงโทษตามพระราชกำหนดกฎหมาย

การผลัดเปลี่ยนผู้คุมให้นายพจามรงค์กำกับ

ข้อ ๓๓๒ การผลัดเปลี่ยนผู้คุมควบคุมนักโทษ ฤๅผลัดโมงผลัดขงมรักษาคนนั้น นายพจามรงค์ผู้กำกับกองรับ กองตั้งตั้งตงฝ่ายตงอยู่กาก็ให้ผลัดเปลี่ยนคนเฉพาะหน้าจงทุกตงทุกคราว เพื่อได้กำกับตรวจให้ผู้คุมตั้งราชการในหน้าที่ให้ถูกตงกัน

เข้าเวรไม่ให้ออกจากคุก

ข้อ ๓๓๓ นายพจามรงค์ ทเวรเข้าประจำคูกอนั้น ให้เอาใส่รอยอยู่

๘๘ . แพ่งคุกชั้นนอก ถ้ากับควบคุมผู้คุมที่เข้เวร ห้ามมิให้ออก
ไปจากคุกนอกจากได้จาเจ้ากรมปลัดกรมให้อนุญาตแล้ว กับเจตนาที่
ให้ ไปบริ โภคเวลาดะชะว โมงหนึ่งนเป็นอันขาด

ผู้คุม

คนที่สมควรจะเป็นผู้คุม

ข้อ ๓๓๕ ผู้คุมที่จะเข้รับราชการนั้น เป็นคนที่นายพวามรังค
นำมาให้เจ้ากรมเลือกคดี เมื่อเจ้ากรมเห็นสมควรแล้ว จึงให้เข้รับ
ราชการได้ แต่คนที่เข้รับราชการเป็นผู้คนนั้น ต้องมีอายุค้มีระหว่าง
๒๐ ปีขึ้นไปจนถึง ๕๐ ปี การเลือกคดีคนทว้หนึ่งต้องพออ่านได้พอเขียน
ได้ กับต้องเลือกคนมีเป็นทดถถานทอช้ แด่มประกัน จึงควรให้รับ
ราชการ

ต้องให้มาทดลองเดือนหนึ่งก่อน

ข้อ ๓๓๕ เมื่อกอนตงชนเป็นผู้คนนั้น ต้องให้มาทดลองรับราช-
การเดือนหนึ่งก่อนเพื่อ ให้ ผลหดทราบราชการ ในหน้าที่ ซึ่งจะทว้การ ดีบ
ค้อไป ถ้าเจ้ากรมเห็นว่า ในเดือนหนึ่งรับราชการดีไม่มีควมรังเกียจ
แตวจงให้ตงชนรับราชการในเดือนข้างหน้าค้อไป

อนึ่งการที่ผลหดทดลองราชการนี้ กำหนดให้ มีเงินเดือนแต่ครั้ง
ข้อ ๓๓๖

การลาออกจากตำแหน่งราชการ

ข้อ ๓๓๖ ผู้คุมที่ตงชนรับราชการแตงนน ถ้าจะลาออกจาก
ราชการต้องบอกตวงนำให้เจ้าพนักงานทราบเตอนหนงก่อน จึงจะ
ออกจากตำแหน่งได้

จ่ายสมุดสำหรับตัว

ข้อ ๓๓๗ บรรดาผู้คุมที่ตงชนรับราชการนน ให้เจ้าพนักงาน
จ่ายสมุดเล็กสำหรับจดหมายหรือความเมื่อรับราชการมาแจ้งรายงาน
แก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่เตมหนง สมุดที่สำหรับได้เป่าเสียดัดตัวเขา
รับโมงรับยาม ถ้าออกยามแล้ว ให้ส่งสมุดเก็บไว้สำหรับท ห้าม
มิให้เขาติดัดออกไปนอกคุก

สมุดจดหมายเหตุสำหรับตัว

ข้อ ๓๓๘ ผู้คุมที่เข้ารับราชการนน ต้องมีสมุดจดหมายเหตุ
สำหรับตัวเดียงระดทุกคน ในสมุดนนให้เจ้าพนักงานจดหมายเหตุ
ความผกความชอบการตงโทษ แตรางอดสำหรับตัวผู้คุมนนตามราย
ฉนนที่เหตุไคเปแองระดของผู้คุมนน ที่ได้รับราชการเปนนชญา
ฉนไคเดอนทรับตำแหน่งใหญ่คดออกไป

ห้ามมิให้ผู้คุมออกจากคุกผิดเวลา

ข้อ ๓๓๙ คักผู้คุมอาไคระยในกำแพงคุกนน ให้มีคียงทนน
หมอนแตมั่งสำหรับผู้คุมที่เข้าเวรรับราชการไค้อาไคระย ถ้าผู้คุมคน

โตทีเป็นเวรเข้าประจำรับราชการแล้ว ห้ามมิให้ออกไปจากคุณนชจากโตตาเจ้ากรมปลัดกรมให้อนุญาตแล้ว กับเวดารับประทานอาหารที่กำหนดให้เวดาระชัวโมงหนึ่งนเป็นอันขาด

โทษหนักน้อยๆ

ข้อ ๑๕๐. นาทของผูคุมทคนนโทษทำงานน ให้เจ้านักงานใหญ่จัด เบดยนแปลงขาย นาทเนองๆ อยาให้ คุมประจำ นาท อยุ่อย่างเดยวโดยเดมอ

ถ้าผู้คุมพบนักโทษทุจริตให้แจ้งแก่เจ้าพนักงานใหญ่

ข้อ ๑๕๑. บรรดาผู้คุมทุกคน ถ้ามีนักโทษที่ เป็น ญาติแดงเป็นเพื่อนฝูงทริกใครกัน ฤาเป็นผู้ มีหนัด่วนทำมาค้าขายมาด้วยกันแต่เดิม ฤาเป็นคนรู้จักคุ้นเคยมาบ้านแตกอนยังไม่ตองโทษ ด้วยประการใด ๆ ก็ดี เป็นนาทของผูคุมคนนตองแจ้งขอความกับเจ้ากรมปลัดกรมเดนายพวามรงคณวยถองที่คควบคุมคนน ให้ทราบโดงทุกคน

ข้อ ๑๕๒. ผู้คุมทุก ๆ คนจะได้นานาท ราชการ กำหนด ให้ทำ นน ๓ ประการดังนี้

(ก) นาทเข้าเวร ประจำ โมงประจำยามรักษาคุณความกำหนดเวรเข้าอย่างหนึ่ง

(ข) นาทผู้คุมนักโทษทำงานที่โรงงาน เดลากลงวันเมื่อเวรออกอย่าง ๓

(จ) นาทผู้คุมนักโทษเดเกาะคนเดเกาะหญู ที่มื้ทไปทมา ในกำแพงคุกแดงอกกำแพงคุกเมื่อเวดาระชัวโมงออกอย่างหนึ่ง

เมื่อผลัดเปลี่ยนการคุมนักโทษให้เจ้าหน้าที่ราชการต่อกัน

ข้อ ๓๕๓ บรรดาผู้คุมเมื่อเข้าเฝ้าเมื่อเข้ายามฤๅผู้คุมนักโทษ จะผลัดหน้าที่เปลี่ยนเฝ้าเปลี่ยนยาม ฤๅเปลี่ยนการควบคุมกันนั้น ให้ผลออกจากหน้าที่เจ้าหน้าที่ราชการแต่คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ที่ตั้งให้กระทำแก่รักษาในเวลาอยู่ในหน้าที่ควบคุมนั้น แต่ผู้ทรมานหน้าที่ให้ทราบนายราชการแจ้งทุกประการ

ข้อ ๓๕๔ ผู้คุมทั้งปวงทรมานราชการคุมนักโทษนั้น ต้องกระทำกรร โดยหน้าที่ดังนี้

(ก) ต้องหมั่นนักโทษที่มอบให้เกณฑ์ควบคุมในเวลาทำงาน บ่อย ๆ ให้ถูกต้อง แต่ให้แจ้งยอดจำนวนแก่นายพวามวังศที่จะสอบสวนเมื่อรับเมื่อส่งนักโทษ

(ข) ให้หมั่นตรวจค้นของต้องห้ามในคดียักโทษเมื่อคนจะรับมาควบคุมแต่เมื่อคนจะส่งให้ โดยผู้หนึ่งควบคุม ฤๅเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่อยู่ในหน้าที่ควบคุมตามเหตุที่ควรตั้งได้ เพราะถ้าผู้คุมคนใดจับของต้องห้ามในคดียักโทษไม่ได้ เมื่อเป็นหน้าที่คนคอยควบคุมมีผู้อื่นมาจับได้ดังนี้ จะต้องมิโทษแก่ผู้คุมนั้นโดยเหตุที่ไม่ตรวจตราละเอียด

(ค) ต้องเป็นผู้คุมนักโทษที่ทำงาน ให้ทำการในเวลาทำงานจงเต็มชอ ถ้านักโทษคนใดเกียจคร้านแต่ทำงานไม่ได้เท่าพิกัด ฤๅกระทำผิดด้วยข้อบังคับ ต้องเป็นผู้นำข้อความมาแจ้งแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่

(ค) ต้องเป็นผู้คอยระวังมิให้นักโทษจับร้องแฉพูดจาหัวเราะกันอีกกระทัก กับเป็นผู้ห้ามมิให้นักโทษเดินสี่รรมหยอกแฉทะเลาะวิวาท

กัน ถ้านักโทษคนใดทำผิดข้อบังคับ ต้องเป็นผู้นำข้อความมาแจ้งแก่
เจ้าพนักงานผู้ใหญ่

(ค) ต้องเป็นผู้คอยระวังมิให้นักโทษสู้รบหรือแตกกันหา ญา
บริโภครของที่ตองห้าม ถ้านักโทษคนใดทำความผิดต้องนำข้อความ
แจ้งต่อเจ้าพนักงานผู้ใหญ่

(ข) ต้องเป็นผู้คอยตรวจนักโทษที่จะเดินไปมาในที่ต่างๆ ซึ่งไม่
ได้อยู่ในที่ขังนั้น ให้เดินเคียงคู่กันเป็นหมู่หมวด แต่มิให้นักโทษเดิน
เที่ยวไปมาในที่ต่างๆ โดยพลการตนให้อยู่แต่เฉพาะที่ซึ่งกำหนดให้ ถ้า
นักโทษคนใดคนหนึ่งเดินแตกหมู่หมวดไป ผู้คุมที่กำกับหมู่หมวดนั้น
ต้องมีโทษ

(ง) ต้องเป็นผู้คอยระวังมิให้นักโทษพูดกับนักโทษที่ผิดจำพวก
กัน แต่เป็นผู้ระวังมิให้นักโทษพูดกันโดยเหตุไม่เป็นการจำเป็น ใน
เวลาที่ห้ามนั้นด้วย

(จ) ต้องเป็นผู้คอยระวังมิให้สิ่งที่เป็นประตอระแค้นอยู่คอกอยู่
ในที่ไม่ควรทิ้ง ให้ตรวจรักษาท่อทวงน้ำไหล แต่บริเวณคอกให้สะอาด

(ฉ) ต้องเป็นผู้คอยระวังมิให้นักโทษ ด่าข่มขู่สาอะ แดอจาอะตง
ในที่ต่างๆ นอกจากที่ซึ่งจัดไว้ให้กระทำ ถ้านักโทษคนใดไปอจาอะ
ผิดเวลา ถูกผิดถึงเกิดต้องนำข้อความแจ้งแก่นายพริ้มรงค์ เพื่อจะ
ให้ตรวจเหตุ

(ช) ต้องเป็นผู้ตรวจระวังมิให้เชือกกับไม้ ฎาอันใดอันหนึ่ง ซึ่ง
เป็นเครื่องที่จะช่วยให้นักโทษกระทำการหนักๆ ได้นั้นอยู่ใกล้นักโทษ

(ซ) ต้องเป็นผู้ตรวจบังคับนักโทษซึ่งอยู่ในหมู่หรือคอกคนควบคุม

นั้น ให้ตกลงแต่งตั้งให้ส่งอาจงัดเสมอ เครื่องจำวงแหวนคอแดงดวง
นั้นให้ชัดให้ชาวอย่าให้มีสิ่งผิดเป็นอันขาด

(ณ) ต้องเป็นผู้นำเหตุที่นักโทษคนใดจะร้องทุกข์ด้วยเจ็บป่วย
ญาติคนดังกล่าวโดยว่ามีอาการที่น่าจะป่วยไข้ต่อไป ให้แจ้งแก่นาย
พจามรงค์

(ญ) ต้องเป็นผู้นำเหตุที่นักโทษกระทำของจำคุกเป็นอัน
ตรายเสียหายตามที่เห็นแต่ได้ทราบ แจ้งแก่นายพจามรงค์ตามเหตุ

(ฎ) ต้องเป็นผู้นำเหตุที่ได้ทราบว่า นักโทษคนใดพยายามจะ
ทำร้ายต่อเจ้าพนักงาน ญาติหรือด้วยประการใด แจ้งแก่เจ้าพนักงาน
ผู้ใหญ่ให้ทราบ

(ฏ) ต้องเป็นผู้กำกับนักโทษ เวลาเข้าแถวตรวจให้ยื่นให้เป็น
ตัวกับลูกท ี่ แต่ประพฤติเรียบร้อยเรียบร้อยอยู่โดยสงบ

(ฐ) ต้องเป็นผู้รักษาเครื่องแต่งตัวและอาวุธ สำหรับ ตัวใช้นั้น
ให้ส่งอาจงัดเสมอ มีเหตุจะต้องใช้อาวุธเวลาใดให้ใช้ได้ โดยทันที
อย่าให้เสีย

กำหนดทำโทษผู้คุม

ข้อ ๑๕๕ ถ้าผู้คุมคนใดละเลยหน้าที่ซึ่งกล่าวแล้ว ญาติการผิด
ข้อบังคับแต่ไม่เชื่อฟังคำสั่งเจ้าพนักงานที่เป็นผู้ใหญ่กว่าตนบังคับจะ
ได้ลงโทษ ๓ ประการ

(ก) ตัดเงินเดือน อย่าง ๑

(ข) ไล่อะมีให้รับราชการต่อไป อย่าง ๑

(๒) ปรับเงินเดือนแล้วได้เสีย อย่าง ๓ ดุ๊กแต่ความผิดสำคัญ หรือไม่สำคัญนั้นเป็นประมาณ

ทำให้คนหนีและเบียดกฎหมายให้ศาลตัดสิน

ข้อ ๑๕๖ ถ้าผู้คุมคนใดหนึ่งประมาณในหน้าที่ทำให้นักโทษหนี ฤ็กระทำความผิดล่วงละเมิดพระราชกำหนดกฎหมายด้วยประการใด ๆ ก็จงลงไปศาลนครบาลให้พิจารณาคดีสินตงพระราชอาญาตามพระราชกำหนดกฎหมาย

จ่ายเครื่องแต่งตัวให้

ข้อ ๑๕๗ ผู้คุมทุกคนจะได้รับเครื่องแต่งตัวจ่ายให้ตามข้อบังคับ
ข้อ ๑๖๗ ถ้าผู้คุมใดไม่ได้รับราชการทศกด้วยประการใด ๆ ก็จงคืนเครื่องแต่งตัวให้เจ้าพนักงานจะถือเขาเป็นสิทธิ์ไม่ได้ ด้วยเป็นของหลวงสำหรับคุก

เมื่อรับราชการให้แต่งตัวเสื้อผ้าของหลวง

ข้อ ๑๕๘ เวลาเมื่อผู้คุมเขารับราชการนั้น ให้แต่งเครื่องแต่งตัวของหลวง เสื้อผ้าแต่เครื่องใช้ทงป่วงทแต่งคองให้ดูอากรเรียบร้อยจงเต็มถ ถารับราชการรณนักโทษก็มคคตามบองกนผู้ทมาคการนักโทษแต่คณรคษาคูกให้ถอกระบอง ถาเข้าประจำเวรโมง, ยาม, รคษาประตุให้ถอบน ถาออกจากโมง, ยาม, อยุ่ประจำคคูกจะแต่งเครื่องแต่งตัวของหลวงจะแต่งเครื่องแต่งตัวของตนเองก็ได้ แต่ห้าม

มิให้แต่งตั้งเครื่องแต่งตั้งของหลวงกับของคนปนกัน จะเป็นครึ่ง ๆ กลาง ๆ เดอะเดอะ

กำหนดบอกเวลาให้มารับราชการ

ข้อ ๑๕๘ กำหนดหน้าที่เวดาร์บราชการของผู้คุมทเขาเวรแต่ละออกเวรทุกคนนั้น ให้เขียนชื่อลงกระดาษปิดกระดาษเป็นป้ายแขวนที่ขามประตูใหญ่ให้ทราบทั่วกัน ถ้าผู้คุมคนใดไม่มารับราชการตามเวรกำหนดโดยไม่ได้ขออนุญาตแล้ว ให้ตั้งโทษตามพิกัดที่กล่าวได้ในข้อ ๑๕๕ ต่อกันใดต่อกันหนึ่งสุดแต่เหตุอันสมควรแต่โทษ

หน้าที่เจ้าพนักงานทั่วไป

หน้าที่ทำการ

ข้อ ๑๕๙ บรรดาเจ้าพนักงานทุกคน จะถือเอาว่าหน้าที่กระทำ การของคนแต่เท่าที่กล่าวไว้เฉพาะตำแหน่งนั้นไม่ได้ ต้องเข้าใจว่า ราชการนั้นต้องกระทำการ โดยคำสั่งของจางวางแต่เจ้ากรมที่จะ กำหนดให้ มีหน้าที่กระทำการอื่นใด ๆ อีกก็ได้ตามเหตุเห็นสมควร

สมุดแจ้งหน้าที่ราชการ

ข้อ ๑๕๙ บรรดาเจ้าพนักงานทุกตำแหน่งนั้นจะได้แจกสมุดที่แจ้ง ด้ยหน้าที่ราชการเฉพาะตำแหน่งนั้นๆ ให้ทราบทุกตำแหน่ง ถ้ามีคำสั่ง เพิ่มเติมหน้าที่ใหม่หรือประการใด ก็จะได้เขียนเพิ่มเติมลงตามการที่

มชน เมื่อเปิดยศกัเจ้าพนักงานทรม โมงรรมยามกัให้ตั้งตมค้ำตั้ง
นาทนน ให้ผู้รรม โมงรรมยามถรรษาต่อกัไป

ลักลอบเอาของต้องห้ามเข้าคุก แลรับส่งหนังสือแลสิ่งของ

ข้อ ๑๕๒ ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใดหนึ่งนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาใน
กำแพงคุกกัติดักขัชนรรมรับส่งหนังสือโทษกัดี แอมรับแอมตั้งตั้ง
ของให้แก่นักโทษกัดี ถ้าจับได้ห้ามมิให้ตงโทษปรับใหม่ด้วยปรับเงิน
ให้ตั้งไปยงศาลกรมพระนครบาลให้พิจารณาคัดดินตงโทษ แลผู้ท
กระทำผิดแต่นั้นห้ามมิให้รรมราชการอีกต่อไป

ให้มีใจเมตตาแก่นักโทษ

ข้อ ๑๕๓ เจ้าพนักงานทั้งหลายต้องประพฤติตนโดยมีน้ำใจเมตตา
แก่นักโทษทั้งหลายทวักัน ห้ามมิให้ ไรตอชยคำอนหนยาบคายแก่นักโทษ
ถ่านักโทษจะฟ้องร้องกล่าวโทษผู้ใด ถ้าจะร้องทุกขด้วยเหตุอื่นใด
ต้องตั้งใจฟังเหตุจริง ๆ แลให้พิจารณาคัดดินให้ถูกต้องตามข้อบ้ง-
คับสำหรับคุกอย่าวให้ตถาคัดดิน

ห้ามไม่ให้ทุบตีนักโทษ

ข้อ ๑๕๔ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานทุบตีนักโทษ นอกจากการบ้ง-
กัอันตรรายแห่งตน ถ้าการทบ้องกัเหตุซึ่งนักโทษประทุษฐรราย แล
ห้ามมิให้เจ้าพนักงานทมิยศต่ำกว่าเจ้ากรม ตงอาญานักโทษโดยไม่มี
อำนาจทกกล่าวไว้ในข้อบ้งคับ

ห้ามไม่ให้สนทนากับนักโทษ

ข้อ ๑๕๕ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานต้นตนาเรื่องราวอันไร้เหตุ และประพฤตินโดยความสันตถ์สนทนากับนักโทษ แต่ห้ามมิให้กล่าวโต้ตอบกับนักโทษ ฎายอมให้นักโทษกล่าวโต้เถียงคดีความซึ่งกันแก่กันเป็นคำคดีเตียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องของคดีขอร้องราชการ

ห้ามไม่ให้กินสุรา

ข้อ ๑๕๖ เมื่อเดอรวบราชการนั้น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานรับประทานสุราเดยเป็นอนชชาติ ถ้าจับได้จำผู้ใดรับประทานสุราเข้ามารับราชการ ให้เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ทำรายงานยื่นจงฉางให้ตั้งโทษ

ให้คารวะเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตามลำดับยศ

ข้อ ๑๕๗ เจ้าพนักงานผู้น้อยย่นให้คารวะเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตามลำดับตำแหน่งยศ ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ของกลางแต่เจ้ากรมปกติกรมจะตั้งการตั้งโต ให้ยื่นโดยกิริยาอันเรียบร้อยค้ำตั้ง หรือถ้าผู้มบรรดาศักดิ์จะเข้ามาตูลกรในคฤจะพดตอด้วยการตั้งโต เมื่อจะฟังแต่ตอบข้อความก็ให้ยื่นโดยกิริยาอันเรียบร้อยเหมือนกัน

เวลารับราชการต้องแต่งตัว

ข้อ ๑๕๘ เจ้าพนักงานทงหลายเมอมารับราชการนั้น ต้องแต่งเครื่องแต่งตัวตามยศเดือตามยศ ผ่านนตองให้สชาคเรียบร้อยจงเต็มที่

ห้ามมิให้เที่ยวเดินไปมาในที่ต่าง ๆ

ข้อ ๑๕๘ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ช่วยเที่ยวเดินไปเดินมาในที่ต่าง ๆ ตามดำพรังใจ ให้อยู่ประจำแต่เฉพาะที่ซึ่งตนมีหน้าที่ทำการเท่านั้น เว้นเสียแต่ใครรับคำสั่งให้ไป ฤ็ไปทำการโดยมีหน้าที่ซึ่งให้เดินไปเดินมาได้

ผู้ถือลูกกุญแจ

ข้อ ๑๖๐ เจ้าพนักงานผู้ถือลูกกุญแจต่าง ๆ ในคุกนั้น ห้ามมิให้เอาลูกกุญแจออกไปนอกกำแพงคุก ฤ็เที่ยววางแฉกแถวใด ที่แห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งมีโทษสำหรับเก็บ แลห้ามมิให้มอบให้ผู้อื่นหนึ่ง เว้นแต่ใครคำสั่งนายพวามรงค์ ที่จะสั่งให้มอบหมายกัน เมื่อเวลาซึ่งไม่เมื่อเวลาซึ่งยามมุดตเปิดขึ้นตัวกัน ฤ็โดยสั่งเจ้ากรมปลัดกรมที่จะให้มอบให้ผู้อื่นหนึ่งจึงจะสั่งให้ ได้

ห้ามมิให้ทะเลาะวิวาทกันในคุก

ข้อ ๑๖๑ การทะเลาะวิวาทเฉียงกันในคุกนั้น ห้ามมิให้มีเป็นอันขาด ถ้าเจ้าพนักงานผู้ใดคนหนึ่งจะขัดใจใครอีก ก็ให้นำเหตุมาฟ้องร้องแก่เจ้ากรมปลัดกรมในกำหนดเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เหตุที่เกิดขึ้น เจ้ากรมปลัดกรมจะได้พิจารณาตัดสินให้ ถ้าไม่ตกลงให้นำข้อความแจ้งแก่จางวางให้พิจารณาตัดสินต่อไป

การลงโทษลดเงินเดือนแล้วไล่ออกจากราชการ

ข้อ ๑๖๒ การที่เจ้าพนักงานผู้ช่วยตั้งแต่นายตรวดจงไป ถ้ากระทำความผิดซึ่งไม่ใช่โทษหลวงแต่ผู้ เจ้ากรมจะมีอำนาจลงโทษ

ลดเงินเดือนได้ครึ่งหนึ่ง แต่ผู้คนนั้นถามความผิด เจ้ากรมมีอำนาจ
ได้เสียจากการได้ด้วย ถ้าเป็นเจ้าพนักงานมียศเห็นอจกกว่านาย
ตรวจกระทำความผิดแล้ว เจ้ากรมต้องนำความแจ้งแก่จางวาง ๆ มี
อำนาจจะลงโทษลดเงินเดือนได้ครึ่งหนึ่ง แต่มีอำนาจได้เจ้าพนักงาน
ที่ใดหนึ่งต้องอนุญาตของจางวางให้เข้ารับราชการนั้นด้วย แต่ถ้าเป็น
เจ้าพนักงานที่มียศตั้งแต่ปลัดกรมแล้ว จางวางต้องนำข้อความเสนอ
เสนาบดี

เงินที่ปรับลดเงินเดือนรวมไว้เป็นเงินรางวัล

ข้อ ๑๖๓ บรรดาเงินที่ปรับโทษเจ้าพนักงานที่ลดเงินเดือนนั้น
ให้รวมไว้เป็นเงินกลางสำหรับได้เป็นรางวัลเจ้าพนักงานที่กระทำความ
ชอบ การให้รางวัลนี้ เสนาบดีว่ากรมพระนครบาลจะเป็นผู้ตั้ง
ให้ตามความชอบ ความดีเจ้าพนักงาน ตามเหตุที่จะมีให้รางวัล
ต่าง ๆ นั้น

ข้อ ๑๖๔ เจ้าพนักงานทั้งหลายที่คนนักโทษ ถ้ากระทำกรหิมน
ประมาทในหน้าที่ นักโทษเห็นคุกใด ในหน้าที่ผู้ใดอย่าง ๓ ทำผิดต้อง
ระเมิดพระราชกำหนดกฎหมายด้วยประการใด ๆ ซึ่งเป็นการเกินแก่
ข้อบังคับคุกอย่าง ๓ ต้องตั้งให้ศาลนครบาลพิจารณาตัดสินลงพระ
ราชอาญาตามพระราชกำหนดกฎหมาย

เครื่องแต่งตัวเจ้าพนักงานเสนาอาชุ

เจ้าพนักงานต้องมีเครื่องแต่งตัว

ข้อ ๑๖๕ เจ้าพนักงานกรมมหันตโทษ ตั้งแต่เจ้ากรมลงไปจน

ถึงผู้คุมฯ ให้มีเครื่องแต่งตัวเป็นลำดับยศ สำหรับแต่งเมื่อเวลามารับ
ราชการที่คุกเสมอไป ห้ามมิให้ตำรวจเดือธรรมดาเข้ามารับราชการ
ในคุกเป็นอันขาด

กำหนดเสียพนักงานผู้ใหญ่ผู้น้อย

ข้อ ๑๖๖ เจ้ากรม ปลัดกรม ผู้ช่วย กรมหลวงขุน นายเวร นาย
ตรวจ แพทย์รอง อาจารย์ แดงเดิมย่นฯ ให้ตำรวจเดือชาวมีแถบ
ขาวติดข้อมือแดงคอเดือกับขดบขอมรอบ กำหนดลงดกจะคิดหมาย
เป็นลำดับชั้นตำแหน่งนี้ เดี้นามดีว่าการกระทรวงพระนครบาลจะได้
กำหนดตั้งเป็นแบบไว้ แต่ให้หญิงฝ่ายองฎาฯ ฟนต่าง ๆ ไม่กำหนดดี
แต่ถ้าเป็นคณฺุโรเขียนเข้ารับตำแหน่งแล้ว จะนุ่งกางเกงก็ได้แต่ให้
สวมหมวกเฮดะเม็ตขาวทุกตำแหน่ง

กำหนดให้นายพรามรังค์แลผู้คุม

ข้อ ๑๖๗ นายพรามรังค์แลผู้คุมฯ ให้ตำรวจเดือดีเทวมมีแถบขาว
ติดข้อมือแดงคอเดือแดงขดบขอมรอบ กำหนดลงดกจะคิดหมายเป็นลำดับ
ชั้นตำแหน่งนี้ เดี้นามดีว่าการกระทรวงพระนครบาลจะได้กำหนด
ตั้งเป็นแบบไว้ แด่นายพรามรังค์นให้หญิงฝ่ายองฎาฯ ฟนต่าง ๆ ไม่กำหนดดี
แต่ถ้าเป็นคณฺุโรเขียนเข้ารับตำแหน่งแล้ว จะนุ่งกางเกงก็ได้แต่ให้
สวมหมวกผู้คุมให้ ไซ้หมวกกระโตรูประติมผาขาว

คุมเสอ

ข้อ ๑๖๘ คุมเสอนให้ ไซ้ ชนิดเดียวกันไม่ว่าตำแหน่งใดจะได้

จ่ายเป็นของทดวงให้ เมื่อรับตำแหน่งครั้งหนึ่งต่อไป ถ้าหายต้องจัด
ช้อแก่เจ้าพนักงาน

กำหนดอาวรุใช้ ถือเวลาปรกติแลมีเหตุ

ข้อ ๑๖๘ นายพจามรงค์กับผู้คุม เมื่อคนนักโทษเดินโมงเดิน
ยามให้ ถือกระบอง ผู้คุมเฝ้าประตูคุกให้ ถือบั้น แต่ตำแหน่งอื่นๆ
นั้นห้ามมิให้ ถืออาวรุถึงหนึ่งสิ่งใด ถ้ามีเหตุนักโทษประทุษร้าย
เจ้ากรมปลัดกรม ผู้ช่วย นายตรวจ แตนายพจามรงค์ ให้ตะพาย
คาบผู้คุมให้ ถือบั้น แต่เจ้าพนักงานตำแหน่งอื่นๆนั้นให้ ถืออาวรุทดวง

เมื่อเข้ารับราชการจ่ายเสื้อหมวกให้

ข้อ ๑๖๙ เสื้อหมวก เจ้ากรม ปลัดกรม ผู้ช่วย ดมหมานูช
นายแคว แพทย์รอง อาจารย์ แดเด็มนน เมื่อเข้ารับราชการ
คราวแรกจะได้จ่ายเสื้อ ให้เสื้อหนึ่งตัวหมวกหนึ่งหมวก ถ้าหวัเป็น
คุดอย่าง แดเด็มนนจ่ายเสื้อให้เสื้อหนึ่งตัวหมวกหนึ่งหมวกให้พอแก่
การแต่งตัวรับราชการ

กำหนดจ่ายเสื้อกางเกงหมวกพนักงานคุมนักโทษ

ข้อ ๑๗๐ แตนายตรวจ แตนายพจามรงค์ กับเสื้อกางเกงผู้
คุมนั้น จะได้จ่ายให้คนหนึ่งบดระดามด้ารับ หมวกกับหนึ่งคนตะหมวก
ถุงหมวกกับหนึ่งคนตะดองถง ถ้าผู้หนึ่งถ้าผู้ใดไม่ได้รับราชการด้วย
เหตุประการใด ๆ ต้องตั้งเสื้อกางเกงหมวกของทดวงกลับคืน

การชักเสอชักกางเกง

ข้อ ๑๗๒ เสอกางเกงแดงหุ้มหมวกของเจ้าพนักงานนั้น ขอม
 ไทหนักโทษของชักเสอผาชักให้ แต่ห้ามมิให้เขาเสอกางเกงแดงหุ้ม
 หมวกทมิใช้เครื่องแต่งในตำแหน่งนั้นมาไทหนักโทษชักเป็นอันขาด

เครื่องอาวุธสำหรับคุก

ข้อ ๑๗๓ เครื่องอาวุธสำหรับคุกนั้น ให้มีครบแต่สายดีพายคาบ
 สำหรับศอกเจากรมหนึ่ง ปัดศอกวัน ๒ ผุชวดย ๒ นายตรวจ ๓ นาย
 พยามรงค์ ๔ ให้มีบันประจุทากยสำหรับผู้คุมประจำเวร ๒๕ บอ
 กบั้งคนบอกระ ๒๐ กบมสายเข็มขัดแดนคนชบพร้อมครบจำนวนบัน

ห้องที่เก็บอาวุธ

ข้อ ๑๗๔ กตกทนายพยามรงค์แต่ผู้คุมอาไศรยนั้น ให้จัดห้อง
 ชบนห้อง ๑ เป็นที่สำหรับไวอาวุธนั้น ให้มีราวสำหรับตงบันได้ คาบ
 กให้มรชสำหรับแขวนอนหนึ่ง เข็มขัดสายคนชบนนกลให้ มีบั้งคนใน
 คนชบครบ ๒๐ ชุดสายเขวนไว้ เมื่อจะหยิบใช้เวลาใดให้ใด ในทันใด
 แดงกกุญแจห้องที่เขาไวอาวุธนั้น ให้นายพยามรงค์ประจำเวรผู้ระบ
 โมงยามค่อไปนั้นเป็นผู้รักษา เมื่อมีเหตุจะได้ ไซห้องจ่ายอาวุธไคทัน
 เวลาไม่ชักขวาง

บั้งคนสำหรับฝึกหัด

ข้อ ๑๗๕ บั้งคนบันสำหรับฝึกหัดให้ มีไว้สำหรับคุกปี ๑ บอกระ

๖๐. บัดนี้ ให้มหัฒเกษรรักษาไว้ในห้องอาวรุ เพื่อใตจ่ายให้ผู้คุมเมื่อ
ผิดหัดยงบนตามกำหนด

การรักษาอาวรุให้สะอาด

ข้อ ๓๑๖ อาวรุสำหรับคน เป็นหน้าที่ของนายตรวจประจำเวร
เป็นผู้รับผิดชอบตรวจรักษาให้สะอาด แต่ไม่เป็นของเสีย จะใช้
เวลาใดให้ใช้ ได้จึงได้ขอ การชำระเช็ดถูเป็นหน้าที่ของนายพยามรงค์
และผู้คุมประจำเวรกระทำ ให้เจ้ากรม ปลัดกรม ตรวจอาวรุ ๑ วัน
ครั้งหนึ่งเสมอไป

กระบองสำหรับนายพยามรงค์และผู้คุม

ข้อ ๓๑๗ กระบองสำหรับคนนายพยามรงค์และผู้คุมคน ให้มีครบ
ด้วยกัน ให้มีขอแขวนไว้ที่ห้องสำหรับนายพยามรงค์และผู้คุมอยู่ทั้งนี้
ห้ามมิให้เอาออกไปนอกคุก เมื่อรับราชการจึงให้มาหยิบเอาไปใช้

หมวดที่ ๕

นักโทษพนักงาน

นักโทษผู้คุม

นักโทษที่ควรเป็นผู้คุม

ข้อ ๓๑๘ นักโทษผู้คุมนั้น ให้เจ้ากรมเลือกคนนักโทษผู้ตรวจ

ที่เป็นคนฉลาดแลรับราชการดีกว่าผู้ตรวจท้องปวง กับทั้งได้เป็นผู้ตรวจ
แล้วไม่ชอบกว่าปี ๑ จนหาฤกษ์จางวาง เพื่อได้ อนุญาตให้ตั้งขึ้นเป็น
นักโทษผู้คุมความกำหนดยี่ตรวดเดือนนับตั้งว่าการกรมพระนครบาล ตั้ง
กำหนดไว้ตามเมื่อตวงมศรว่าที่ควรกำหนด

เครื่องแต่งตัว

ข้อ ๓๗๗ นักโทษผู้คุมหน เวลากลางวันแต่งเสื้อนุ่งเสื้อเดิน
ยามของเครื่องแต่งตัวตามข้อบังคับที่กล่าวได้ ในข้อ ๓๗๐ ถ้า
ออกยามแล้วจะแต่งตัวอย่างเครื่องนักโทษก็ได้ ห้ามมิให้นักโทษผู้คุม
ถืออาวุธฤกษ์ไม้อื่นใดอันหนึ่ง แลห้ามมิให้ทุบตีนักโทษ เว้นแต่ผู้
โทษจะทำร้ายแก่ตนต้องบ้องกัน ฤๅนักโทษจะทำร้ายเจ้าพนักงานจะ
ช่วยบ้องกัน ตั้งนึ่งควรกระทำ

นำทำการของหม่อม

ข้อ ๓๗๘ นำทำการของนักโทษผู้คุมหน เวลากลางวันต้องทำ
การอย่างเดียวกับนำทผู้คุมจาง แต่ห้ามมิให้ทำการนอกกำแพงคุก
เว้นแต่ผู้คุมผู้คุมฯ ไปด้วยจึงจะออกไปทำการได้ เวลากลางคืนนั้น
ต้องเป็นผู้กำกับนักโทษผู้ตรวจ แลนักโทษยามในนึ่งยามในคุก เป็น
ผู้รับผิดชอบแห่งการในคุก ตามเวลาโมง ตามเวลายาม เวลาที่ตน
ได้กำกับการ

รับส่งสิ่งของทีนักโทษทำ

ข้อ ๓๗๙ เป็นผู้รับส่งของทนายพจามรงค์ ำยไปให้นักโทษทำ

การไปจำหน่ายตามกอง แต่เป็นผู้สั่งตั้งของนักโทษกองแห่งคนทำ
แล้วเสร็จ สั่งแก่นายช่างมรงค์ตามกำหนดงาน

การลงโทษนักโทษผู้คุม

ข้อ ๑๘๒ นักโทษผู้คุมเมื่อมีความผิดเล็กน้อยนั้น ให้ลงโทษโดย
ลดคะแนนม็อนแต่ละห้อง ถ้าเป็นความผิดสำคัญจะต้องเขียนแ
กอดแล้ว เจ้ากรมต้องนำเหตุนี้แจ้งแก่จางวางให้เห็นชอบแล้วอนุ
ญาติก่อนจึงให้ลงโทษ ถ้าต้องลงโทษเขียนแอกอดลงเป็นนัก
โทษจำพวกใดจำพวกหนึ่ง คนเดียวสักก่อนแล้วจึงลงอาญา

นักโทษผู้ตรวจ

นักโทษที่ควรยกเป็นผู้ตรวจ

ข้อ ๑๘๓ นักโทษที่จะเลือกยกขึ้นเป็นผู้ตรวจนั้น ต้องประกอบ
ด้วยองค์ ๓ ดังนี้

- (ก) ใดเป็นนักโทษยามในแคว้นไม่น้อยกว่า ๖ เดือนอย่าง ๑
- (ข) เป็นคนมีภริยาอันคงแคว้นอย่าง ๑
- (ค) เป็นคนรู้หนังสือพออ่านเขียนได้อย่าง ๑

กำหนดตั้งผู้ตรวจ

ข้อ ๑๘๔ นักโทษผู้ตรวจนั้น เจ้ากรมเป็นผู้คัดเลือกขึ้นหาภ
จางวางเพื่อได้อนุญาตตั้งขึ้นตามกำหนดอัตราที่เดิมนับว่ากรม

พระนครบาดได้กำหนดตั้งไว้ตามเมื่อตามคราวที่ควรจะกำหนด
แต่งงานที่ท่ามากแดนน้อย

ข้อ ๑๘๕ นำที่ทำการของนักโทษผู้ตรวจนั้น มีกำหนดดังนี้

(ก) ต้องพึงบังคับเจ้าพนักงานผู้ใหญ่วัดอดลงมาจากนักโทษ
ผู้คุม

(ข) เป็นผู้ช่วยผู้คุมที่คุมนักโทษ ในหม่อมจกของ แห่งตน กักกับ
นั้นให้ทำงานที่ โรงงาน กับทั้งเป็นผู้กำกับแถวนักโทษเมื่อเดินไปเมื่อ
เดินมา แต่เป็นผู้ระวังคุกเรือนไหนนักโทษประพฤติให้ออกต้องข้อบังคับ
สำหรับคุก

(ค) เป็นผู้หนึ่ง โรงเป็นผู้หนึ่งยามกำกับนักโทษยามในซึ่งจะเดินยาม
ในคุกเวลาดังคั้นฤาเวลาดังวันที่จะคุมนักโทษที่คอกขัง

(ค) เป็นผู้คุมนักโทษเฉพาะคนที่มีหน้าที่จะต้องเดินไปจะต้องเดิน
มาในกำแพงคุก

(ค) เป็นผู้เก็บหนังสือกำหนดทำงาน ของนักโทษที่อยู่ในกองที่
ตนกำกับ

(ข) เป็นผู้ตรวจค้นของคอกห้ามในคอกนักโทษที่อยู่กองตนกำกับ
ถ้าจับไม่ได้ ผู้ที่พบเขาที่คอกนักโทษซึ่งอยู่ใน กองตนกำกับ
นักโทษผู้ตรวจผู้นั้นต้องมีโทษ

(ง) เป็นผู้แจ้งเหตุที่นักโทษพยายามจะประทุษร้าย ฤาประ-
พฤติผิดข้อบังคับ ตามที่ตนได้รู้เห็น ฤาที่ได้มีความสงสัยถึงเหตุได้
ไม่ถือว่าคอกของตนกำกับ ฤาเป็นคอกของผู้อื่น

(จ) เป็นผู้คอยระวังมิให้นักโทษเกี่ยวข้องกับหน้าทำงาน ฤ็
พูดจากันโดยเหตุที่ไม่ควร

(ฉ) เป็นผู้คอยระวัง มิให้นักโทษทิ้งของใส่โครก ลงใน น้ำที่ไม่
สมควรจะทิ้ง

(ช) เป็นผู้แจ้ง อากักร วิปตาค ของ นักโทษ ที่จะมีขึ้น เป็นเมื่อ
เป็นคราว

(ซ) เป็นผู้ตรวจแลเป็นผู้ตรวจผ้าเครื่องนุ่งห่ม กับผ้าห่มนอน
แลของใช้ ในห้องคุกให้ตั้งค้ำวาง โดยระเบียบ

(ฅ) เป็นผู้ตรวจบังคับนักโทษ ให้ชำระล้างร่างกาย ซักเสื้อผ้า
ผ้า กับซักเช็ดของแลขนคอแลตรวจให้สะอาด กับเป็นผู้ระวังมิให้นักโทษ
แตกเปลี่ยนฤ็แก่ ไขเปลี่ยนแปดงฉีกแหะแลฉีกแหะผ้าเครื่องใช้

เครื่องแต่งตัว แลห้ามมิให้ทำร้ายนักโทษ

ข้อ ๑๕๖ นักโทษผู้ตรวจนั้น เมื่อคุมนักโทษแต่หนึ่งโมงยามนั้น
ต้องแต่งเครื่องแต่งตัว ตามข้อบังคับ ที่กล่าวไว้ ในข้อ ๑๕๐ ถ้าออก
โมง ถ้าออกยาม แลหยุดการคุมนักโทษแล้ว จะแต่งตัว อย่าง เครื่อง
นักโทษก็ได้ ห้ามมิให้นักโทษผู้ตรวจลดฮาวฤ็ฉาไม่อินใดอันหนึ่ง แล
ห้ามมิให้ทุบตีนักโทษ เว้นแต่แต่นักโทษทำร้ายแก่คนต้องบ้องกัน
ฤ็นักโทษจะทำร้ายเจ้าพนักงานจะชวยบ้องกันตั้งนจนจงดกรกระทำ

การลงโทษนักโทษผู้ตรวจ

ข้อ ๑๕๗ นักโทษผู้ตรวจเมื่อมีความผิดเล็กน้อยนั้น ให้ลงโทษ

โดยดกระแนนมมือแดงห้อง ถ้าความผิดสำคัญให้ตั้งโทษทำงาน
 ฤาตั้งโทษเขียนแแตกอดตลงเปนยามใน ฤาอดตลงเปนนักโทษจำพวก
 โดจำพวกหนึ่งสุดแต่เหตุ แต่ถ้ำตั้งลงโทษเขียนแดง ต้องอดตลงเปน
 นักโทษจำพวกใดตั้งพวกหนึ่ง คนเดียวสักจนแดงจึงให้ตั้งอาญา

นักโทษยามใน

นักโทษที่ควรยกเปนยามใน

ข้อ ๑๘๘ นักโทษจะเลือกคดีขึ้นเปนยามในนั้น ต้องประกอบด้วย
 ๔ คั้งนี้

- (ก) ต้องเปนนักโทษจำพวกอดโทษอย่าง ๑
- (ข) เปนคนมีวิชาแดงชญาไครยอันเรียบร้อยอย่าง ๑
- (ค) เปนคนมีความเพียรเดิมชอย่าง ๑
- (ด) เปนนักโทษที่มีกำหนดจำคุกยิ่งกว่า ๑ ปีขึ้นไปอย่าง ๑

เจ้ากรมเป็นผู้ตั้ง

ข้อ ๑๘๙ นักโทษยามในนั้น เจ้ากรมเป็นผู้คัดเลือกคดีขึ้น มา
 หาฤาจางวาง เพื่ออนุญาตตามกำหนดคดีตรา ที่เด้นาบคือว่ากร กรมพระ-
 นครบาลได้กำหนด ตั้งไว้ ตามเมื่อตามควราว ที่ควรจะกำหนด แต่ถ้ำ
 นักโทษจำพวกอดโทษไม่พอครบจำนวน ก็ให้คัดเลือกนักโทษจำพวก
 มัชยมโทษตั้งขึ้นรับราชการ

หน้าที่การ

ข้อ ๑๘๐. หน้าที่การของนักโทษยามในนั้น เวลากดงวักเป็นผู้เข้า เวรเดินยามคุมนักโทษข้างในคุก เวลากดงวักวันเป็นคนหนึ่งโมงคุมนักโทษที่ต้องขัง ฤ็าเป็นผู้ช่วยนักโทษผู้ตรวจคุมนักโทษที่เดินไปมา แต่กำกับให้นักโทษทั้งหลายประพจน์ให้ ถกต้องตามข้อบังคับ แต่ถ้านักโทษเข้าโรงงานแล้วไม่มีนาทซึ่งต้องทำการตามทักกล่าว ก็ต้องไม่ทำงานที่เบาตามอัตราที่เจ้าพนักงานจะกำหนดไว้

เครื่องแต่งตัวเวลานั่งเฝ้ายาม ลัษห้ามไม่ให้ตัวร้ายนักโทษ

ข้อ ๑๘๑. นักโทษยามในนั้น เมื่อหนึ่งโมง เมื่อหนึ่งยาม แต่คุมนักโทษ ต้องแต่งเครื่องแต่งตัวตามข้อบังคับที่กล่าวไว้ ในข้อ ๑๘๐ ถ้าออกโมง ถ้าออกยาม แต่หยุดการคุมนักโทษแล้ว จะแต่งตัวอย่างเครื่องนักโทษก็ได้ ห้ามมิให้นักโทษยามในถ้อยอาชญาไมอื่นใดอื่นหนึ่ง แต่ห้ามมิให้ทุบตีนักโทษ เดินเลยแต่นักโทษจะทำร้ายแก่ตน ต้องบองกัน ฤ็านักโทษจะทำร้ายเจ้าพนักงานจะช่วยบองกัน ดังนี้จึงควรกระทำ

การลงโทษนักโทษ

ข้อ ๑๘๒. นักโทษยามในนั้น เป็นนักโทษที่ต้องทำงานอย่างนักโทษธรรมดา ถ้าทำงานไม่ได้เท่าพิกัดต้องลงโทษอย่างเช่นนักโทษธรรมดาที่หลาย แต่ถ้าทำผิดในการควบคุมนักโทษ แต่หนึ่งโมงยาม ให้ลงโทษเช่นนักโทษผู้ตรวจที่กล่าวไว้ ในข้อ ๑๘๑

หมวดที่ ๖

การรักษาคูแค้นนักโทษ

การรักษาทัวไป

กำหนดนายพยามรงค์แลผู้คุม

ข้อ ๑๗๓ นายพยามรงค์แลผู้คุมทั้งหลายนั้น ให้แบ่งเป็น ๘ กอง
ของ ๑ มี นายพยามรงค์ ๓ ผู้คุม ๘ กำหนดให้เข้าเวร ๓ ๓ ของ
เวรหนึ่ง ๓ วัน ๓ คน

กองเวรเข้าอยู่ประจำรักษาคูก

ข้อ ๑๗๔ กองที่เข้าเวรนั้น ต้องอยู่ประจำที่คุกทั้งกลางวันทั้ง
กลางคืนจนเต็มเวร ให้ผลัดเปลี่ยนกันรับ โมงรับยามรักษาคูกของละ
๓ ชั่วโมงเวียนกันไป ห้ามมิให้ออก ไปนอกกำแพงคุกนอกจากเวลา
บริโภคอาหารเข้าชั่วโมง ๑ กลางวันชั่วโมง ๑ เย็นชั่วโมง ๑ คำ
ยามต้นชั่วโมง ๑ การที่จะไปบริโภคอาหารนั้น ให้ผู้นอนกันออกไป
ที่ตะกอง คงให้อยู่ประจำที่คุก ๒ กองจงเดิมขอ ถ้าพ้นเวลา ๒ ชั่วโมงไป
แล้ว ต้องให้อยู่ในคุกพร้อมกันทั้ง ๓ กองจนตลอดรุ่ง

กองเวรออกมาคุมนักโทษทำงาน

ข้อ ๑๗๕ กองที่เวรออก ๒ กองนั้น ต้องผลัดเปลี่ยนกันมารับ

ราชการคุมหนักโทษเวลาดังวัน ๆ ละ ๓ กอง คือ มาวันหนึ่งเว้นวัน
หนึ่งผลัดเปลี่ยนเวรกันไป

กำหนดให้มาถึงคุกเวลาตี ๓๓ ทม ให้รับหนักโทษที่จะเบ็ดออกจาก
คุก ไปอาบน้ำแดดบริโภคนอาหารแล้ว แยกกันคุมหนักโทษเป็นส่วน ๆ
ตามกองแห่งงาน มีหนักโทษผู้ตรวจช่วยคุมด้วยทุกกองนำไปให้ทำ
งาน แต่ไปทำการต่าง ๆ จนถึงนักโทษถดเบาเข้าคุกถนุกฎแจคุกแล้ว
จึงให้กลับบ้าน

ซึ่งนายพจามรงค์แต่ผู้คุมที่มารับราชการคุมหนักโทษเวลาดังวัน
นี้ ห้ามมิให้ออกไปนอกกำแพงคุก นอกจากได้อนุญาตแต่เจ้ากรม
ปลัดกรม ฤๅเวลาทอนุญาตให้ไปบริโภคนอาหาร ๒ เวลา คือ เวลา
เช้าตั้งแต่ ๒ โมงเข้าไปจน ๓ โมงเช้าครึ่ง ๑ เวลาบ่ายตั้งแต่บ่ายโมง
จนบ่าย ๒ โมงครึ่งหนึ่ง ห้ามมิให้ ไปทนมตทั้งกอง ให้ผอณกันไปของ
ละ ๓ คน คนหนึ่งกำหนดเวลาให้เพียง ๒๐ นาที แต่เมื่อนายพจามรงค์
จะออกไปเองนั้นต้องมอขบการใหญ่ คุมที่เปนทวารใจโตผู้หนึ่งคู่กำกับ
การรับผลัดรับชอมแทนในเวลาเมื่อไม่อยู่นั้นด้วย

วางคนประจำที่ป้องกันเหตุ

ข้อ ๓๘๖ การที่คุมหนักโทษซึ่งระวางโดยกวดขัน เพื่อจะมีให้หนี
ฤๅมีเหตุประทุษร้ายอันเป็นเวลาดำคัญอยู่ ๓ เวลา คือ เวลาเมื่อ
นักโทษออกจากคุกแต่เมื่อเช้าเมื่อออกโรงทำงานไปอาบน้ำแดดบริโภคน
อาหาร แต่ไปเร็ว เพราะฉนั้นกำหนดให้เปิดประตูมณฑก ให้เจ้า
พนักงานผู้ใหญ่วางนายพจามรงค์แต่ผู้คุมที่เข้าเวรออก โมง ออกยาม

ขยูนนมาช่วยรักษาประจำซึ่งไมมนคงให้ทดนาย เพือบองกนมิให้
มีเหตุเกิดช่นใด

เวลาคนนักโทษไม่ให้หนึ่ง
แต่ไม่ให้นักโทษเดินไปโดยลำพัง

ข้อ ๑๑๗ นายพจามรงค์แต่ผู้คุม เมื่อคนนักโทษเดินไปเดินมา
อาบน้ำ บริโภคอาหาร แต่ไปเวจนั้น ห้ามมิให้หนึ่งแฉวงกระบของ
สำหรับมือ ให้ยื่นดูเดินรักษาน้ำทอฆ่าเผดอดค เมื่อคนนักโทษอยู่
ในท่งงานให้หมนเดินตรวจให้นักโทษทำงานจนงเต็มอ ถ้าจะต้องแยก
นักโทษไปจากหมู่ ๒ คนๆ ๓, ๔ คน เป็นต้นว่าไปส่งน้ำฤยกตั้งใด ๆ
ต้องให้มีผู้คุม ฤนักโทษผู้คุม ฤนักโทษผู้ตรวจกำกับไปด้วย ห้าม
มิให้ปล่อยนักโทษเดินไปแต่ลำพังตน โดยมิได้ออนุญาต

การเดินในยามแฉวงคนประจำประตุ

ข้อ ๑๑๘ การรักษาคูกนนี้ นายพจามรงค์ประจำเวรผู้เข้ารับ
โมงรับยามเป็นผู้รับผิดชอบแห่ง การที่ผู้คุมประจำประตุ แต่เดิน
รักษาน้ำท่งปวงในโมงในยามแห่งคนรักษา ให้กระทำการตามน้ำที่
จงเต็มอ

เวลาสางคืนให้ฉางผู้คุมประจำประตุทของเบ็ดเข้าเบ็ดออกบ่อยๆ
น่นทุกแห่ง

เวลาสางคืนให้ยกผู้คุมที่ประจำประตุไม่โตเบคินน มาเดินยาม
ถ้ากบทหารทรักษาอยู่รอบกำแพง การเดินยามนนั้นต้องเดินตรวจรอบ

คุกที่มนักโทษอยู่ เมื่อถึงประตูคุกให้แต่เข้าไปดูข้างใน แล้วส่ง
 ระวังให้นักโทษยามในชั้นระวังรับ ให้ทราบว่านักโทษยามในคืนยาม
 โดยปกติไม่หลับ เมื่อถึงที่ซึ่งท้าวอุยรักษาก่อนให้ชั้นระวัง ให้ทหาร
 ชั้นระวังรับ ให้เห็นว่าทหารนั้นอุยรักษาน่าที่อยู่ไม่หลับ ถ้าไม่ได้ยิน
 เสียงระวังแห่งใดแห่งหนึ่งตื่นตอบ ก็ให้เรียกให้ตื่นตอบก่อนแล้ว จึง
 คืนยามต่อไป

หน้าที่นายพจามรงค์รักษาไม่งรักษายาม

ข้อ ๑๑๘ นายพจามรงค์ผู้รับไม่งรักษายามรักษาคุกนั้น ให้มี
 ประจำอยู่ที่ประตูใหญ่หน้าคุก แล้วต้องเดินไปตรวจผู้คุมที่รักษาหน้าที่
 เต้นไม่งเดินยามทุกแห่งนั้นครึ่งชั่วโมง ให้เดินออกไปจนออกไม่งออก
 ยาม เมื่อถึงคุกซ้ายคุกขวา ให้สอบถามจำนวนนักโทษกับผู้คุมประจำ
 คุกไม่งประจำยามให้ถูกต้องตามจำนวนลงเล่ม

ถ้ามีเหตุที่นักโทษป่วยไข้ในเวลาดำ ผู้คุมยามภายในมาแจ้งแล้ว
 ให้นายพจามรงค์ ไปเรียกแพทย์รอนมาตรวจนักโทษ แต่การที่จะเปิด
 คุกใหญ่นั้น ต้องไปตามนายตรวจให้มาไขกุญแจแต่กับตรวจด้วย
 เมื่อตรวจย้ายนักโทษไปคุกพยาบาลในทันใด ก็ให้ช่วยกันพานักโทษ
 ย้ายไป

อนึ่งตามเหตุการถึงใดแปลกประหลาดในเวลาดำถางคืน นายพจาม-
 รงค์ต้องจดหมายข้อความไว้ในสมุดจดหมายเหตุที่ประตู เวลาเข้า
 รั้งขึ้นให้นำเหตุแจ้งแก่เจ้ากรมปลัดกรมทราบ

ห้ามไม่ให้เข้าไปในกำแพงตอนขังผู้หญิง

ข้อ ๒๐๐ การที่เปลี่ยนผู้คุมเดียนยามในเวลาค้ำนั้น ถ้ามีคนไปเปลี่ยนยามถึงตอนตขังนักโทษผู้หญิงแล้ว ให้นายพำมรงค์ร้องถามเขาไปยังผู้คุมนักโทษผู้หญิงว่า นักโทษอยู่ปรกติเรียบร้อยฤๅ แล้วให้หญิงผู้คุมนั้นตอบตามเหตุ ห้ามมิให้นายพำมรงค์แต่ผู้คุมเขาไปในกำแพงตอนขังนักโทษผู้หญิง โดยเหตุไม่จำเป็นในเวลาค้ำเป็นอันขาด แม้อาตามเหตุจำต้องเขาไปแล้ว ต้องไปตามนายตรวจมาทักกับต้อย ให้เขาไปพร้อมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

การเดินเืองยามในคุกใหญ่

ข้อ ๒๐๑ กำหนดกรรมเนียมการรักษาร้างในคุกใหญ่แต่คุกทั้งปวงนั้นดังนี้ คุกใหญ่หลัง ๓ ให้จัดนักโทษเป็นกองรักษา ๕ กอง ๆ หนึ่งมีนักโทษผู้คุม ๓ นักโทษผู้ตรวจ ๒ นักโทษยามใน ๓ เวลา กวางคนโท คนขันเดียนยามกองละ ๒ ชั่วโมง ผลัดเปลี่ยนเวียนกันไป ให้วางนักโทษยามในชั้นละคน นักโทษผู้ตรวจชั้นกวางคนโทหนึ่ง ชั้นยอคน ๓ นักโทษผู้คุมผู้เป็นนายกองนั้นให้อยู่ชั้นต่ำ

เวลากวางคนโทนั้น ให้มีแต่นักโทษยามในอยู่ประจำเวรนั้นคน กับนักโทษผู้คุมกักกับคนหนึ่ง แต่พออกทออกเวรนั้นต้องไปคุมนักโทษแต่ทำงานตามหน้าที่

อนึ่งคุกหลังอื่น ๆ นั้น ก็ให้จัดนักโทษผู้คุมนักโทษผู้ตรวจแต่นักโทษยามในเช้าโมงเช้ายามรักษาตามสมควร แต่ต้องแบ่งเป็น ๕

ผลิต ๆ ละ ๒ ชั่วโมงทุกแห่ง เว้นเสียแต่กลุ่มผู้หญิงได้กล่าวไว้ในข้อ
๒๘๑ แล้ว เมื่อนักโทษพนักงานเข้าเวรรักษาโม่งยามในคุกนั้นต้อง
เดินเต็มห้องไม่ได้ ถ้าผู้คุมโม่ง ๑ คนยาม ๑ ช่างนอกชั้นระฆังก็ต้อง
ชั้นระฆังรับ ถ้ามีเหตุสิ่งใดในคุกให้ชั้นระฆังเรียก ผู้คุมที่เดินโม่งเดิน
ยามจะได้นำเหตุมาแจ้งแก่นายพราหมวงศ์ ให้แจ้งความแก่นายตรวจ
ประจำเวรซึ่งจะได้จัดการตามเหตุ

ลูกกุญแจคุกใหญ่ให้นายตรวจรักษา

ข้อ ๒๐๒ ลูกกุญแจประตูที่ไม่ต้องเปิดกับ ลูกกุญแจกุฏทั้งปวง
แต่ลูกกุญแจห้องใด สิ่งของต่าง ๆ นั้น เสด็จมาให้นายตรวจรวมเก็บ
รักษาไว้ ลูกกุญแจประตูต้องเปิดให้นายพราหมวงศ์เก็บลงหีบได้ ที่
ประตูหน้าคุก แต่ลูกกุญแจห้องซึ่งนักโทษในคุกอีกชั้นหนึ่งนั้น ให้มอบ
ให้นักโทษผู้คุมที่เขารับโม่งรับยามรักษาข้อ ๆ กันไป ลูกกุญแจประตู
หน้าคุกชั้นใน ให้ผู้คุมเฝ้าประตูเก็บรักษาลูกกุญแจประตูหน้าคุกชั้นนอก
กับลูกกุญแจประตู ออกไปที่ตั้งผู้คุมอาสาไ้รับให้นายพราหมวงศ์ ที่เขารับ
รับโม่งรับยามรักษาข้อ ๆ กันไป

อนึ่งลูกกุญแจประตูเฝ้ากลางวนนั้น ให้ข้อ ๒๑๐

ตรวจโคมตะเกียงให้สว่าง

ข้อ ๒๐๓ นายพราหมวงศ์ผู้คุม แด่นักโทษพนักงานประจำเวรที่
เขารักษาคุกนั้น ต้องตรวจระจังโคมตะเกียงให้สว่างเสมอจน

ตลอดทั้ง พอดีได้เห็นตัวกันจนดีแล้ว ให้ช่วยกันดับ โคมตะเกียง
ทุกแห่ง

การรักษากำแพงเป็นน้ำพุ

ข้อ ๒๑๕ การรักษากำแพงนอกเพอของกษัตริย์ให้
โอบล้อมกำแพงทุก ๆ แหกคอกออกทางใดทางหนึ่งนั้น เป็นน้ำพุของ
กรมทหารจัดทหารมาขุด โอบล้อมกำแพง รักษาจนเสร็จสิ้นรอบคอก
ทั้ง ๗ แห่ง แต่จำนวนทหารรักษานั้น เสร็จสิ้นหนึ่งมีให้เกินกว่า ๒ คน
แต่กำหนดเวลาเปลี่ยน โอบล้อมยามกันนั้น ตามข้อบังคับทหาร ห้าม
มิให้ทหารประจำ โอบล้อมยามที่เสร็จสิ้นลงนั่งเล่นนอน ให้แต่คน
กำแพงระวังอย่าให้ใครเข้ามากำแพงเป็นอันตราย

อนึ่งเวลาต่างคนต่างไปจวนวังนั้น ถ้าผู้คุมเดินยามมาถึง
เชิงเชิงเทินทหารรักษาตั้งระวัง ถ้าให้ทหารบนเชิงเทินตั้งระวังรับ
ด้วยทุกครึ่ง

ห้ามมิให้ห้อยเชือกแลไม้
แลรับส่งหนังสือแลสิ่งของให้นักโทษ

ข้อ ๒๑๖ ทหารทนายประจำรักษาคุกขุมนเชิงเทินนั้น ห้ามมิให้
ทอดคัมไม้พาดไม้ถ้อยห้อยเชือกลงมาในคุก กับห้ามมิให้รับมิให้ โยน
หนังสือฎาตั้งของอื่นใดอื่นหนึ่งลงไปในคุกให้นักโทษ แต่ห้ามมิให้รับ
ถ้อยคำตั้งของผู้ใดผู้หนึ่งแจ้งแก่นักโทษ ฎาถ้อยคำของนักโทษแจ้ง
แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง ถ้าทหารต้องจะเมิดข้อบังคับ ให้เจ้าพนักงานแจ้งแก่น
นายทหารให้ถึงโทษทหารผู้ละเมิดนั้น

การวิภาษประต

ผู้คุมที่รักษาประตนำคุก

ข้อ ๒๐๖ คนที่ประจำรักษาประตใหญ่หน้าคุกนั้น ถ้ากองใดกองหนึ่งเข้ารวมโม่งเข้ารวมยาม ให้นายพจนานรงค์เดชะกศัตผู้คุมในกองของตนควบคุมซึ่งเป็นคนฉลาดไหวพริบคดของแฉอดแล้ว หนึ่งต่อหนึ่งอันแต่เขียนได้ ๒ คน เป็นคนอยู่ประจำรักษาประต ผู้คุมรักษาประต ๒ คนนี้ ให้มีบงทองเดือนละยวดคตเงินเดือน ขางขวาเป็นสำคัญ เมื่อเข้าโม่งเข้ายามรักษาประตให้ ถอฮาวอชมัน แต่การที่จะใช้ฮาวอช โดยเหตุที่นักโทษจะบ่นชอกประต ถ้ามีเหตุชดชวยของภนอินตราย เจ้าพนักงานนั้นคงจะกระทำตามความที่ควาไว้ ในข้อ ๒๕๓

ประตนำคุกให้มีบานเหล็ก

ข้อ ๒๐๗ ประตนำคุกนั้น เป็นประต ๒ ชั้น มีขตารหว่างกลางทบานประตทั้ง ๒ ชั้นนั้น ให้มีบานเหล็กคดอยกับบานใหญ่ กับมีช่องสำหรับตามของทบานเหล็ก เพื่อนายประตได้มองคคนที่จะร้องเรียกให้เปิดเวดงาเราเวดงาออก แต่การที่จะเราจะออกตคคนนั้น คงใช้เปิดแค่บานเด็ก เงินเดือนคคนมากคชยกัน ถ้าเปนของใหญ่ที่จะนำเรานำออกทางบานเด็กไม่ได้ จึงให้เปิดบานใหญ่

ต้องปิดประตเสมอ แลห้ามไม่ให้เปิดพร้อมกัน

ข้อ ๒๐๘ ประตูกำแพงคุกทุกประตุนั้น มีตงกลอนอันกุญแจ

อยู่เดิมขอ ให้ ไร่อัญญาแจออกกดอนเบ็ดประตูแต่เฉพาะเวลาคนเข้าคณ
ออก ฉาเอาของเข้าประตูของออกเมื่อจะลดประตูไปเท่านั้น แล้วให้
เบ็ดประตูงกดอนงนัญญาแจไว้ด้อย่างเดิม

อนึ่งประตูคนจะเดินเข้าเดินออก แดะจะเอาของตั้งใดออกที่คูก
นั้น ให้ ไซ่ทางประตูใหญ่หน้าคูกประตูเดียว ประตูหลังคูกแต่ประตู
เล็กขนออกหน้าคูกทั้งสองข้างห้ามมิให้ เปิดไซ่ เกานเดียวแต่จะเอา
ของทำงานที่เปนของใหญ่เข้าไป ประตูของที่ไซ่ ในที่ทำการจะเอาเข้า
ทางประตูใหญ่เปนความด้วยยาก จึงให้เบ็ดประตูนั้น ๆ ตามเหตุอัน
สมควร แดะการที่จะเปิดประตูขึ้น ๆ นี้ ต้องเปนด้วยเจ้ากรมจึงจะ
เปิดได้

อนึ่งประตูหน้าคูกนั้น ห้ามมิให้ เปิดพร้อมกันทั้ง ๒ ขัน ถ้าจะเปิด
ประตูขนออกประตูขนในคองเบ็ดง กดอนงนัญญาแจก่อนแล้วจึงเปิด
เมื่อจะเปิด ประตูขน ในคองเบ็ด ประตูขนออกง กดอนงนัญญาแจก่อน
แล้วจึงเปิด แมงผู้ มบรรดาศักดิ์จะมาดูการคูกกต ถ้าไม่ได้มีความ
ตั้งจางวางกรมนักโทษให้เปิดแล้ว ห้ามมิให้ เปิดพร้อมกันทั้ง ๒ ขัน
เปนอันตราย ถ้าผู้คุมรักษาประตูระเอยนาทอนนเดียวแต่อย่างใดอย่าง
หนึ่ง ถ้าผิดครั้งที่หนึ่งจะลดเงินเดือนครั้งหนึ่ง ถ้าผิดครั้งที่ ๒ จะลด
เงินเดือนแต่ได้เสีย มิให้รับราชการต่อไป

เปิดประตูเวลาต่ำกับเวลาเกิดเหตุ
ให้เอาไซ่คล้องประตู

ข้อ ๒๐๕ การที่จะเปิดประตูหน้าคูกเฮานักโทษเข้าเฮานักโทษออก

ในเวดากถางต้นหนัก ๆ เกิดเหตุหนักโทษคือประทุษร้าย จะเปิด
ประตูรับจะเปิดประตูตั้งเจ้าพนักงานที่เขาเจ้าพนักงานที่ออกหนัก ให้
เอาโซ่คล้องบานประตูก่อนแล้วจึงให้เปิด ต้องให้เขาต้องให้ออกได้
แต่เฉพาะที่ตระคน เพื่อจะได้ เบนความมั่นคงแก่การรักษาคอก

ลูกกุญแจประตูที่จะมอบคนถือ

ข้อ ๒๓๐ ลูกกุญแจประตูลูกประตูนี้ เวดากถางอันให้นาย
พราหมณ์มอบให้ผู้คุมที่อยู่ประจำประตูเจ้าเกาะประตูรักษาลูกกุญแจ
นี้ให้ร้อย ใช้ค้ำคานเขวไว้ แต่ประตูหน้าคอกกับประตูหลังคอก ๒ ประตู
รวม ๓ ประตู ให้มลูกกุญแจที่คล้ายกันซึ่งใช้ไม่ได้ อีก ๘ ลูก
รวมร้อยใช้ไว้เป็นพวงเคียวปล้นกับลูกกุญแจที่ไว้ได้จริงด้วย เพื่อ
จะได้พดางนักโทษในเมื่อจะพร้อมกันแย่งลูกกุญแจแต่ผู้คุมไปได้ก็จะ
ไขกุญแจได้ โดยซ้ำ พอเจ้าพนักงานจะได้เรียกพวกผู้คุมมาพร้อมกัน
ช่วยระงับทัน

อนึ่งการตั้งลูกกุญแจถนน ให้นายพราหมณ์ผู้ตั้งเมืองผู้ตั้งยาม
และผู้คุมกาเปลยนรับเมืองรับยามเป็นผู้ตั้งคอกนี้ ห้ามมิให้ผู้คุมผู้คุม
ตั้งให้กันเองเป็นอันขาด

ให้ มิสั่งของไว้ ที่ห้องข้างประตู

ข้อ ๒๓๑ ที่ประตูข้างหน้า ให้ มิสั่งของไว้ ในห้องต้องข้าง
ประตูแต่ห้องสำหรับเขยมนกนพดงน

๑	นาฬิกาแขวนใหญ่	เรือน ๓
๒	โต๊ะเขียนหนังสือกับเก้าอี้	ตัวรับ ๓
๓	กระต่าย ห่มก ปากกา แดคินส์เครื่องเขียนหนังสือ พร้อม	ตัวรับ ๓
๔	สัมภาระคนเข้ามวแต่ออกไปจากคุก	เต็ม ๓
๕	สัมภาระคนขังของทเขาเจ้าแต่เขาออกไปจากคุก	เต็ม ๓
๖	สัมภาระหมายเหตุที่ประตูกุ	เต็ม ๓
๗	ระฆังสำหรับตีโมงสำหรับตียาม	๓
๘	ขังสำหรับตีบอกทำงานเลิกงาน	๓
๙	กตองใหญ่สำหรับตีสัญญาเกิดเหตุ	๓
๑๐	ไม้อาญาเชือกมัดสำหรับตี	๓
๑๑	เครื่องขังตัว ๒ ตัวรับ	๓
๑๒	ฮาวทพดอง	๒๐ เต็ม

การจดหมายเหตุแลลงบาญชี

ข้อ ๒๓๒ การเปลี่ยนโมงยามรักษาประตุนั้น ให้เปลี่ยนพร้อมกันกับคนเดินโมงยามรักษาคุก เมื่อรับเมื่อตั้งกันนั้น ให้นายพขำรงค์ตั้งชื่อผู้รับแต่เวลาดาทเขารับ โมง เขารับยาม กันในสัมภาระหมายเหตุจงทุกคราว

ผู้คุมเฝ้าประตุนั้น ต้องจดชื่อคนเข้าขังชื่อคนออกแต่ของเข้าแต่ของออกตามเวลาด ในสัมภาระหมายเหตุคนแฉบาญชีของนั้นด้วย

ถ้าเกิดเหตุใดเหตุหนึ่งที่ประตุนั้นเป็นการผิดประกติ ผู้คุมเฝ้าประตูนายพขำรงค์ต้องตั้งชื่อความในสัมภาระหมายเหตุให้ทราบจงทุกคราว

กำหนดคนที่ให้เข้าไปในกำแพงคุก

ข้อ ๒๓๓ เจ้าพนักงานท่อนุญาตให้เข้ามาในกำแพงคุกนั้น เจ้ากรมจะได้จัดบาญชีชื่อไว้ ให้ผู้คุมเฝ้าประตูทราบ ถ้าเป็นคนไม่มีชื่อในบาญชี แต่มีได้มีคำสั่งฎาใบอนุญาตสำคัญของผู้เสนาบดีว่าการกรมพระนครบาล ฎาจางวางกรมนักโทษแต่เจ้ากรมแล้ว ห้ามมิให้เปิดประตูรับเข้าไปในกำแพงคุกเป็นอันขาด ถ้าผู้คุมเฝ้าประตูคนใดล่วงละเมิดข้อของบังคับนี้ จะต้องมีโทษ

การเปิดประตูคุกออกรับคน

ข้อ ๒๓๔ การที่เจ้าพนักงานจะมาเรียกให้เปิดประตูชั้นนอกแต่ชั้นใน ซึ่งจะเข้ามารับราชกรฎาฎลย์ออกไปเวลาดังกำหนดนั้น เจ้าพนักงานใหญ่จะมาตรวจคุกเวลาดังคั่นนั้น ผู้คุมเฝ้าประตูเปิดช่องสำหรับมอง ๆ ดูหน้าให้รู้จักตัวแน่นอนมั่นคงก่อน จึงให้เปิดรับ ถ้าแต่เจ้าพนักงานใหญ่จะมาตรวจคุกในเวลาดัง มาเรียกประตูนายพยามรงค์และผู้คุมเฝ้าประตูทราบแล้ว ห้ามมิให้แจ้งเหตุล่วงหน้าให้ผู้ใหญ่ผู้หนึ่งทราบเป็นอันขาด ให้เปิดประตูรับเข้ามาในทันที

กำหนดคนที่ให้ออกนอกคุก

ข้อ ๒๓๕ การที่จะเอนักโทษออกจากประตูคุกชั้นนอกนั้น ต้องมีใบอนุญาตเฉพาะชื่อนักโทษ ดังชื่อเจ้ากรมปลัดกรมเป็นสำคัญ จึงให้ผู้คุมเฝ้าประตูเปิดให้ออกไป ถ้าตั้งปากเปล่าอย่าให้ทำตาม

อนึ่งเจ้าพนักงานตรวจเราประจำคุณนั้น ถ้าไม่ใช่เจตารับประทานอาหารแฉฉาพิภพที่ ๒ ทัมแล้ว ห้ามมิให้ผู้คุมเฝ้าประตูเปิดให้ออกไปนอกคุกเป็นอันขาด เว้นแต่เมื่อเห็นเหตุอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในคุก นายตรวจจะสั่งให้ผู้คุมคนใดผู้คุมคนหนึ่งออกไปโดยมีกิจ นายพวามรงค์เป็นพยานด้วย กับผู้ใดกับผู้นั่งที่ใดอนุญาตแต่เจ้ากรมเป็นสำคัญ แลสั่งให้ออกไป ถ้าผู้คุมเฝ้าประตูคนใดล่วงละเมิดข้อบังคับนี้จะต้องมีโทษ

ตรวจนักโทษเมื่อเข้าออก

ข้อ ๒๑๖ เมื่อจะเข้านักโทษออกไปนอกคุกนั้น ให้ผู้คุมที่เฝ้าประตูกระทำดังนี้ เมื่อเปิดประตูขึ้นใน โทษนักโทษที่จะออกนั้นมานั่งพร้อมกันอยู่ที่ศาลาข้างประตู แล้วให้กลับมีคประตูลงกลอนต้นกุญแจเดี่ยวอย่างเต็มเสร็จแล้ว ให้เอาใบอนุญาตมาอ่านชื่อเรียกนักโทษ ให้จวนรับเนการศัสทุกคน แลจตชื่อผู้คุมที่คุมไปได้แล้ว จึงให้เปิดประตูขึ้นนอกให้นักโทษออกไปที่ตระคน นับตรวจไปจนครบจำนวน เมื่อเปิดประตูลงกลอนต้นกุญแจแล้ว จึงให้จดชื่อแลเลขหมายนักโทษแลผู้คุมที่คุมออกไปจดลงในสมุดบัญชีคนออก ถ้านักโทษนั้นต้องไปทุกวันแลมิได้เปลี่ยนตัวกันแล้ว วันหลัง ๆ ต่อไปก็ไม่ต้องจดชื่อในสมุดเป็นแต่ให้กล่าวอ้างว่าชื่อแลจำนวนแจ้งอยู่ในบัญชีรายวันก่อนตั้งนก็ได้

เมื่อนักโทษ กลับมาจะเข้าคุกก็ให้เปิดประตูขึ้น นอกปรับเข้ามานั่ง

พร้อมกันอยู่ที่ศาลระหว่างประตู แล้วให้กลับเปิดประตูลงกลองดนตรี
 ฤๅญแจเดี่ยวอย่างเดิมเสร็จแล้ว ให้เอาสมุทมาบูชาช้อนคนมาอ่านชื่อ
 นักรโฆสให้ทราบเบาะแสรักทุกคน แล้วเรียกชื่อผู้คุมคุกไปนั้นด้วย
 เมื่อเห็นว่าถูกคอกับจำนวนแล้ว จึงให้เปิดประตูขึ้นในให้เข้าไปที่ตะ
 คนแดนนั้นนักรโฆสที่เข้าไปให้ครบถูกต้องตามยอดบัญชี ให้ผู้คุมเฝ้า
 ประตูกระทำกรวดจนนักรโฆสเข้าออกตั้งนทศตราว อย่าให้ตะเเคย
 ตรวจอย่างหยาม ๆ หนึ่ง ๆ

การค้นของต้องห้ามแลของที่เขาออกไปจากคุก

ข้อ ๒๓๗ ผู้คุมเฝ้าประตูนั้นเป็นผู้รับผิดชอบแห่งการที่ไม่ให้
 มีของต้องห้ามเข้ามาในคุก แต่ของบงกชกนมีใหญ่ โดยหนึ่งเขาของ
 หลวงในคุกซึ่งไม่มีอนุญาตออกไป เหตุฉะนั้น เมื่อนักรโฆสญาติใด
 ผู้หนึ่งจะเข้ามาเยี่ยมออกไป ต้องให้ตรวจค้นด้วยทุกครั้ง เว้นแต่ผู้
 มีบรรดาศักดิ์ที่จะเข้ามาตักการศฤงคาร โดยหนึ่งทมิศาตั้งให้ยกเว้น แต่
 เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตั้งแต่ผู้ช่วยขึ้นไปนั้น ไม่ต้องค้น แม้ถึงได้อนุ
 ญาติให้ยกเว้นแล้วตงนกด ถ้ามีเหตุผู้เฝ้าประตูสงสัยด้วย ผู้หนึ่ง
 จะนำของต้องห้ามเข้ามาเยี่ยมเขาของหลวงในคุกออกไป ผู้เฝ้าประตูมี
 อำนาจที่จะหน่วงไว้ ทศตราวระหว่างประตูยังไม่ให้ออกไปก็ได้ แล้วให้
 รับนำเหตุแจ้งแก่เจ้ากรมฤๅญปัดกรมให้ค้นเอง แต่อำนาจผู้เฝ้าประตู
 จะค้นของนี้ ต้องปิดเป็นประกาศแหวงดไว้ ทประตูให้คนที่เขาที่ออกที่
 ประตูคุกทราบทั่วกัน

**ตารางชั่วโมงตารางทุ่มแถม
กับข้อบอกร่างกำหนดเวลาทำงานแลเลิกงาน**

ข้อ ๒๓๘ ถ้าหากพิจารณาชั่วโมงตารางทุ่มแถม ให้ผู้คุมเฝ้าประตู
ระฆังบอก โมงบอกทุ่มแถม

อนึ่งเวลาย่ำรุ่งกับ ๕๕ นาทีครึ่งหนึ่ง เวลาเช้า ๕ โมงกับ ๕๕ นาที
ครึ่ง ๑

เวลาเที่ยงกับ ๕๕ นาทีครึ่งหนึ่ง เป็นเวลาที่กำหนดอีก ๑๕ นาทีจะ
ถึงโมงหนักโทษลงมือทำงาน กับเวลาเช้า ๕ โมง ๕๕ นาทีครึ่งหนึ่ง
เวลาบ่าย ๑ โมง ๕๕ นาทีครึ่งหนึ่ง เป็นเวลาดำหนดอีก ๑๕ นาทีจะถึง
โมงหนักโทษเลิกทำงาน ถ้าหากกำหนดเวลาทั้ง ๕ ทอดำหนด
ให้ผู้คุมเฝ้าประตูซึ่งย้ายครึ่ง ๑ เพื่อเจ้าพนักงานแลนักโทษจะได้
ทราบเวลาเตรียมการที่จะไปทำงานแต่อย่างคนที่จะรับนักโทษ

เมื่อถึงเวลา โมงเช้าครึ่ง ๑ เวลาเที่ยงครึ่ง ๑ เวลาบ่ายโมง
ครึ่ง ๑ เป็นเวลาที่ให้ลงมือทำงาน กับเวลาเช้า ๕ โมงครึ่ง ๑ เวลา
บ่าย ๕ โมงครึ่ง ๑ เป็นเวลาเลิกงาน เวลาดำหนดตามทั้ง ๕ ครั้งนี้ ให้
ผู้คุมเฝ้าประตูซึ่งย้ายตามครึ่ง เพื่อให้นักโทษทำงานแต่หยุดงานจง
เต็มออกทุกวันไป ยกแต่ในวันคະฤกษ์ที่หยุดงาน

การรักษา ความสะอาดที่ประตู

ข้อ ๒๓๙ ผู้คุมเฝ้าประตูคน โมงเช้าจนเป็นผู้รับผิดชอบแห่ง
ความสะอาดที่ประตูแดงถึงของเครื่องใช้ ที่ประตูทุกสิ่งทุกอย่าง หน้า
ซึ่งจะบดกวาดแต่เช้าตอน ให้ผู้คุมที่เขารับ โมงตอนเช้ากระทำทุกวัน
ถ้าเป็นการมาก ให้เขานักโทษของชำระบดกวาดมาใช้

การหนักอกแถมเกิดเหตุประทุษร้าย

เกิดเหตุหนักอกต้องรายงานในทันที

ข้อ ๒๒๐ ถ้าเกิดเหตุหนักอกหนักอก ให้เจ้ากรรมวิธีทำรายงานยื่น
จางวางในทันที ให้คัดสำเนาบาปซึ่งจดหมายข้อความเหมือนนักโทษ
คนนั้นขึ้นคุก กับส่งรูปถ่ายแถบออกรูปประพรรณกับอายุเมื่อหนึ่งส่งไป
กับรายงานด้วย จางวางจะได้นำข้อความเด่นชัดแล้วจะได้ออก
คำสั่ง ส่งรูปถ่ายแถบแจ้งข้อความไปยังเจ้าพนักงานกรมกองตระเวร
แถวเมืองให้ติดตามจับ

เกิดเหตุหนักอกคิดประทุษร้าย ให้ตั้งสองเรียกคน

ข้อ ๒๒๑ ถ้าเกิดเหตุหนักอกพร้อมกันทำร้ายผู้คุม แลจะพากัน
มีนกำแหงหนักอกก็ ถ้าจะพร้อมกันแหกประตูคุกก็ แลบรรดาเหตุ
ใด ๆ ที่นักโทษพร้อมกันประทุษร้ายตั้งแค้นคนจนไปแล้ว ให้ผู้
ทราบเหตุหน้าข่าวมาแจ้งแก่ผู้คุมเจ้าประตูคุก ให้เร่งตั้งสองสัญญา
เรียกเจ้าพนักงานมาพร้อมกันระงับ

กำหนดตั้งสองแลตามเจ้ากรม

ข้อ ๒๒๒ เมื่อผู้คุมเจ้าประตูคุกทราบเหตุที่นักโทษพร้อมกัน
ประทุษร้ายแล้ว ให้รีบตั้งสองในทันทีให้ตีไปจนเจ้าพนักงานถือ
อาวธมาที่ประตูพร้อมกัน ตั้งแต่สนายจนไปแล้วจึงให้สงบ ถ้าแต่
เจ้ากรมปลัดกรมไม่ได้อยู่ที่คุก ก็ให้นายตรวจแลนายพำนักรังค์จัดให้
ผู้คุมรีบไปตามเจ้ากรมปลัดกรมมาในทันที เมื่อทราบเหตุนี้

นายพ้ามรงค์แลผู้คุมที่ประจำเวรได้ ยืนเสียงกลอง
ให้ถืออาวุธมาที่ประตูใหญ่

ข้อ ๒๒๑ นายพ้ามรงค์แลผู้คุมที่ประจำเวรออกโมงออกยามอยู่
นั้น ถ้าได้ ยืนเสียงกลองสัญญาเกิดเหตุให้เร่งแต่งตัว นายพ้ามรงค์
ตะพายตามผู้คุมถือปืนบนจับผู้ต้องหาให้ มัดติดกันตัวคนละ ๒๐ แล้ว
ให้นายพ้ามรงค์ยกกายบกกของนำคนมาที่ประตูใหญ่ในทันทีนั้น แล้วให้
นายพ้ามรงค์ ขนบนชดหาทองคำสำหรับเย็บหมวกโทษ แต่ควานักโทษ
ที่พร้อมกันทำการประทุษร้ายนั้น มัดผู้คุมอยู่แห่งใด ถ้าเห็นตัวนัก
โทษจะระงับได้ ก็ให้แบ่งผู้คุมที่ถืออาวุธ ขนบนชดหาหนึ่ง ช่วย
กันระงับเหตุ ถ้าไม่เห็นตัวนักโทษ ก็ให้สอบถามผู้คุมข้างในว่า นัก
โทษที่พร้อมกันทำการประทุษร้ายอยู่แห่งใด ให้นายพ้ามรงค์ของ
ที่จะรับ โมงรับยามต่อไปนรับผู้คุมที่ถืออาวุธของ ๑ รับเข้าไปยังที่
นักโทษมัดผู้คุมอยู่ แต่ผู้คุมถือของหนึ่งนั้น ให้อยู่ประจำบนชดหา
ประตู

ห้ามมิให้ ยิงนักโทษก่อนเจ้ากรมก่อนปลัดกรมมาถึง

ข้อ ๒๒๔ การที่ระงับเหตุนั้น ห้ามมิให้นายตรวจเดานาย
พ้ามรงค์ตั้งให้ผู้คุมยิงนักโทษ กว่าเจ้ากรมฤๅปลัดกรมจรมมาถึง
เว้นแต่การจำเป็นที่จะต้องกัน อันตรายผู้คุมฤๅนัก โทษ ใน
เมื่อนักโทษจะทำร้ายฤๅเมื่อนัก โทษเข้ามาพังประตู ฤๅปืนกำแพง

กำหนดที่จะยิงต้องบอกให้นักโทษรู้ตัวก่อน

ข้อ ๒๒๕ การที่จะระงับเหตุจำต้องยิงนักโทษนั้น แม้ว่าเจ้ากรม

ปลัดกรมมาถึงแล้วก็ดี ถวายไม่มาถึง เป็นความจำเป็นที่นายตรวจ
นายพจามรงค์และผู้คุมจะต้องยังคงความตกต่ำไว้ในข้อ ๒๒๕ นั้นก็
ต้องให้รองตะโคนบอกแก่นักโทษว่าให้ระงับส่งผลการประทุษร้ายใน
ทันที ถ้าไม่ส่งจะยิ่งดิ่งก่อน เมื่อนักโทษยังไม่ส่งก็ให้ตะโคน
บอกตงนอก โห้ครบ ๓ ครั้ง ถ้าไม่เชื่อถอยฟังซ้ำทั้ง ๓ ครั้งแล้ว จึง
ให้ยิงแต่เฉพาะนักโทษที่เป็นคนกระทำการ โดยร้ายกาจซึ่งถือว่าคน
แต่ต้องระวังการที่จะหยุดยั้งนักโทษเมื่อใดเห็นว่่านักโทษทั้งหลายถอย
ไป ถูหยุดตั้งบอกตงบในทันทีนั้นด้วย

ทหารที่อยู่โรงถ้าได้ยินเสียงกลองเกิดเหตุให้มาช่วยระงับเหตุ

ข้อ ๒๒๖ ทหารที่ออกเฝ้าออกยามอยู่ประจำโรงนั้น ถ้าได้ยิน
เสียงกลองสัญญาณเกิดเหตุ ให้แต่งตัวออกมาประจำแต่มีปลัดคนคิดคนขับ
จงครบอัตรา ให้นำยามพลทหารมาที่ประตูหน้าคุกพร้อมกัน ฝ่ายนาย
ตรวจและนายพจามรงค์ ที่อยู่ข้างในนั้น ถ้าเห็นว่่านักโทษยังไม่ส่ง
ก็ให้เปิดประตูนำให้ทหารเข้าไปช่วยระงับ ถ้าถ่านักโทษพร้อมกันทำ
การประทุษร้ายอยู่ข้างคอกที่โรงทำงาน ควรเปิดประตูชั้นในให้
ทหารเข้าไปช่วยระงับด้วยก็ให้เปิดประตูนำทหารเข้าไป แต่การที่
ทหารจะยิงนักโทษนั้น ก็ต้องกระทำการตามความตกลงไว้ใน
ข้อ ๒๒๕ นั้นด้วย

นำเจ้าพนักงานต่าง ๆ เมื่อเกิดเหตุ

ข้อ ๒๒๗ เจ้าพนักงานทั้งหลายในคุกนั้น ถ้าเกิดเหตุนักโทษทำ

การประทุษร้าย ญาติพี่น้องของสัญญาแจ้งเหตุว่านักโทษทำ
การประทุษร้ายแล้ว ถ้าผู้คุมของคุกนักโทษทำการขู่ นักโทษ
นั้นอยู่สงบเรียบร้อยมิได้ประทุษร้ายด้วยก็ให้ควบคุมนักโทษของนั้น
ไว้ให้สงบเรียบร้อย มีทัศนคติที่ดีก็ให้เขาเข้าทัศนศึกษาแจ้งเหตุ
แห่ง แล้วให้ประจำอยู่กับนักโทษอย่างทั่วถึง แยกของนักโทษ
ทำการประทุษร้ายนั้น ถ้าเห็นว่าผู้คุมพร้อมกันพอจะช่วยระงับได้
ก็ให้ระงับพร้อมกันระงับ ถ้าเหตุร้ายถึงก็ให้รีบนำเหตุมาแจ้งที่ประตู
ใหญ่ แล้วให้พร้อมกันคอยป้องกันนักโทษอยู่ที่ประตู
ฝ่ายเจ้าพนักงานที่ไม่มาทักต้อนนักโทษนั้น ให้มาเอาอาวุธของตนที่
ประตูใหญ่คอยช่วยระงับเหตุ

ให้นักโทษแสดงอาการที่ไม่ร่วมการประทุษร้าย

ข้อ ๒๒๘ นักโทษทั้งหลายเมื่อได้ทราบเหตุการณ์ที่นักโทษทำการ
ประทุษร้ายนั้นแล้ว ถ้าจะบอกรายงานแก่ตน ซึ่งจะแสดงให้
ปรากฏว่าไม่ร่วมการประทุษร้ายด้วย ถ้าอยู่ในโรงทำงานที่แห่ง
ใดก็ให้สงบอยู่ในโรงทำงาน ถ้าอยู่นอกโรงก็ให้รีบเดินหลบเข้าโรง
ใดโรงหนึ่ง ท้ายใกล้ ทนอยู่ตามเจ้าพนักงานจะนำไปเข้ายังที่
ซึ่งนั้น ถ้าถ้าไม่มทหลบก็ให้เดินเข้าหาพวกที่ไม่ได้ทำการประทุษ-
ร้ายนั่งอยู่พร้อมกัน ลักษณะที่เดินเข้าโรงแต่นั้นอยู่โดยปรกตินี้ ให้
แสดงอาการโดยพนมมือไว้ทุกคน ห้ามมิให้เจ้าพนักงานทำอันตราย
แก่นักโทษที่แสดงอาการดังนี้

**กำหนดผู้คุมเฝ้าประตูแลทหารที่จะยิง
นักโทษแหกประตูแลปืนกำแพงหน้คุก**

ข้อ ๒๒๘ ผู้คุมเฝ้าประตูแลทหารที่รักษาอยู่ที่เชิงเทินนั้น ถ้าเกิดเหตุนักโทษทำการ ปรทุษฐร้าย แด่ได้ยื่นเดียง กดองด้ยญา ค้องคอยช่วยบ้องกันชวตรมย์ คนที่ควบคุมนักโทษอยู่ในกำแพงชั้นใน ที่ปนชยกับนักโทษ แด่ถ่านักโทษจะแหกประตูออกจากรุก ฤจะป็น กำแพงหน้คุก ก็ให้ผู้คุมแตทหารยิงนักโทษนั้น แต่ต้องกระทำกร ตามความทกถ้าวได้ ในความข้อ ๒๒๕ นนก่อนจึงจะยิงได้

**ห้ามมิให้ ไกรออกไปจากคุกเวลาเกิดเหตุ
ให้ฟังบังคับเจ้าพนักงานผู้ใหญ่**

ข้อ ๒๓๐ ถ้าเกิดเหตุการที่นักโทษ ปรทุษฐร้ายอย่างใดอย่าง หนึ่งชั้นในคุกแตด ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ใดผู้หนึ่งออกไปจากคุก โดยไม่มีคำสั่งจนวนระงับเหตุตั้งบ แด่เจ้าพนักงานผู้นอยทงหลายต้อง ฟังบังคับเจ้ากรมฤาปดคกรมที่เป็นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่อยู่ที่คุกในเวลา เกิดเหตุณทุกประการ

หมวดที่ ๗

การขึ้นคุกแตพนไทย

นักโทษส่งมาต้องมีหมายเฉพาะ

ข้อ ๒๓๑ บรรดานักโทษที่จะส่งมาขึ้นคุก ต้องมีหมายสำหรับ

ตัวนักโทษเฉพาะตัวคนละฉบับทุกคน จึงให้เจ้าพนักงานรับตัวนักโทษ
 แดงหมายไว้ ถ้าตั้งนักโทษหลายคนเป็นหมายฉบับเดียว ถ้าไม่มีหมาย
 เพราะเป็นการต้อนที่จะเขียนหมายตามกำหนดไม่ทัน ต้องให้ผู้ตั้งนั้น
 เขียนจดหมายแจ้งเหตุที่นักโทษมาขึ้นคุก ว่านักโทษคนนั้นเป็นโทษ
 อย่างนั้นมามอบตั้งไว้ ไทซัดแดงกำหนดไว้ จะนำหมายมาตั้งให้
 ในวันรุ่งขึ้นด้วย แล้วให้ผู้ตั้งนั้นลงชื่อเป็นสำคัญในจดหมายนั้นแล้ว
 เจ้าพนักงานจึงรับนักโทษแดงจดหมายไว้ ถ้าตั้งกำหนดไม่มีหมายมา
 ตั้งเจ้ากรมต้องทูลรายงานขึ้นจางวาง เพื่อจะได้ติดตามเอาหมายมา
 ตั้งสำหรับตัวนักโทษผู้นั้นต่อไป

อันกฎหมายแดงจดหมายมอบนั้น ปัดกรรมผู้รับนักโทษต้องตรวจ
 ให้ถูกต้องกับตัวนักโทษ ถ้านักโทษคนใดตั้งมาโดยไม่มีหมาย แต่ผู้
 ตั้งไม่เขียนจดหมายคำมอบให้ตั้งถ่วงมาแล้ว เจ้าพนักงานจะรับได้
 ไม่ได้ ต้องแจ้งเหตุอันนี้ให้เจ้ากรมทราบ เจ้ากรมต้องทำรายงานขึ้น
 จางวางให้ทราบทุกคราว ห้ามมิให้เจ้าพนักงานรับนักโทษผิดจากคุกที่
 มีไซ้ต้องรับพระราชอาญาตามพระราชกำหนดกฎหมายนั้นเป็นอันขาด

ล้นกุญแจคุกใหญ่แล้วไม่ให้เอาคนใหม่เข้าขัง

ข้อ ๒๓๒ ถ้ามีนักโทษมาที่คุกใหม่ครั้งใด ในวันรุ่งขึ้นเมื่อลง
 บานจึงจดหมายขึ้นคุกแล้ว ให้เจ้ากรมทูลรายงานขึ้นจางวางให้เสนอ
 เสนาบดีให้ทราบทุกคราว

ล้นกุญแจคุกใหญ่แล้วไม่ให้เอาคนใหม่เข้าขัง

ข้อ ๒๓๓ ห้ามมิให้เอานักโทษที่ขึ้นคุกใหม่เมื่อ เวลา ล้น กุญแจ

คุกใหญ่แล้วนั้นเข้าขังในคุกใหญ่ ให้เอนักโทษนั้นขังไว้ในคุกขวา
 คุกซ้ายก่อนคันทอง

สอบหมาย

ข้อ ๒๓๕ เมื่อปิดคดีกรมจะรับนักโทษนั้น ให้สอบถามตัวนักโทษ
 ด้วย ให้ได้ความว่าชื่อและข้อความในหมายนั้นถูกต้องกับนักโทษ
 ถ้าไม่ถูกต้องกันให้แจ้งแก่เจ้ากรม ให้ทำรายงานยื่นแจ้งวางให้ทราบ
 จะได้อบรม

กำหนดข้อความในหมาย

ข้อ ๒๓๕ กำหนดหมายที่จะนำส่งนักโทษนั้น ต้องมีข้อความให้ชัด
 & ข้อ ๓ ชื่อนักโทษ ๒ ดังกัศมนตรี ๓ ต้องโทษด้วยเรื่องอะไร
 & กำหนดลงพระราชอาญาอย่างใดบ้าง แต่ให้ตั้งต้นคำปลุกษาวาง
 บทไปด้วย ถ้าขาดแต่ข้อใดข้อหนึ่งแล้วต้องให้เจ้ากรมทำรายงาน
 ยื่นแจ้งวางให้ทราบ เพื่อได้อบรมโดยให้ถูกต้องต่อไป

ข้อ ๒๓๖ นักโทษที่หมายยังไม่ถูกต้องอยู่ในระหว่างสอบดังนั้น
 ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับให้คดี แต่แต่งตัวอย่างนักโทษ ให้คุม
 แยกไว้แห่งหนึ่งต่างหาก มิให้ปนกับนักโทษที่จะได้อบรมให้ถูก
 ต้องแล้วจึงให้กระทำตามข้อบังคับต่อไป

อาบนํ้าแล้วให้แพทย์ตรวจ

ข้อ ๒๓๗ นักโทษที่เจ้าพนักงานรับไว้ ได้อบรมถูกต้องแล้วนั้น

ในชั้นแรกให้คนตั้งของต้องห้ามตามข้อ ๒๕๘ ที่ตัวนักโทษ แล้วให้
 อามหน้าชำระภายใต้ศอก ให้แต่งตัวเครื่องนุ่งห่มเครื่องนักโทษแล้ว
 ให้แพทย์ใหญ่ตรวจ ถ้าแพทย์ยังไม่อยู่ที่ตงเขา นักโทษคนนั้นจึงได้
 ทศกขอหาตงหนึ่งต่างหาก มีให้ปันกับนักโทษคนใดกว่าแพทย์จะได้
 ตรวจในวันรุ่งขึ้น

ตรวจโรคเสียดฝืน

ข้อ ๒๓๗ ถ้าแพทย์ตรวจแล้วได้ความว่า เป็นคนมีโรคควรตั้ง
 ไปรักษาที่คุกพยาบาล ก็ให้ส่งไปที่คุกพยาบาลจนหายป่วย ถ้าได้
 ความว่าเป็นคนสมยาฝืนคดี ก็ให้ส่งไปขังไว้ในกองที่ให้ออกยามัน
 ค่อยผ่อนให้ออกไปจนอดสันได้ แลหายป่วยได้รับใบอนุญาตแต่แพทย์
 ใหญ่แล้วจึงให้เขาเข้าขังในคุกใหญ่ แลการที่แพทย์ตรวจได้ความว่า
 มีโรค ถ้าไ้เขาไปพยาบาลที่คุกพยาบาลแล้ว แพทย์ก็ปิดกรรมตง
 ตงข้อความในสมุดจดหมายเหตุนักโทษป่วยตามแบบที่ ๑๓ นั้นด้วย แต่
 ถ้าไม่ได้เข้าคุกพยาบาล ให้จดหมายลงในสมุดจดหมายเหตุเล่ม ๑ ต่างหาก

ลงบาญชีชื่อ

ข้อ ๒๓๘ เมื่อแพทย์ได้ตรวจแล้ว ปิดกรรมผู้รับนักโทษต้อง
 นำนักโทษเดหมาয়สำหรับตัวนักโทษทุกคนไปให้เจ้ากรมตรวจ เจ้า
 กรมจะได้สอบถามข้อความทั้งปวงที่ตงลงในสมุดจดหมายเหตุชั้นคุก
 แลคัดข้อความในหมาย แลกำหนดโทษในคำตัดสินลงในสมุดบาญชี
 นักโทษชั้นคุกตามแบบที่ ๕ ซึ่งกำหนดไว้

หมายเลขสำหรับตัว

ข้อ ๒๕๐ บรรดานักโทษที่ขุ่นเคือง ต้องหมายเลขสำหรับตัวนักโทษ ตั้งแต่ไปจน ๓๐๐ แล ๓๐๐๐ ต่อๆ ไป เดิมเป็นที่หมายเฉพาะตัวนักโทษที่จะได้ตรวจสอบบาปวิชิตนักโทษต่อไป แต่ได้ทราบจำนวนนักโทษที่ต้องจำคุกนั้นเท่าใดต่อไปด้วย

บอกชื่อเลขหมายแลชั้น

ข้อ ๒๕๑ บรรดาชั้นนักโทษที่จะกล่าวถึงใช้ในหนังสือราชการให้ลงเลขหมายแลอักษรบอกจำพวกนักโทษผู้นั้นด้วยทุกคน เหมือนอย่างว่านักโทษชั้นอื่น เลขหมาย ๓๒๖ เป็นนักโทษจำพวกครูโทษให้เขียนดังนี้ อ้ายอนนักโทษ ๓๒๖ ค.

หนังสือสำหรับตัวนักโทษ

ข้อ ๒๕๒ บรรดานักโทษทั้งปวง ให้มีหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษตามแบบที่ ๖ หนังสือนี้ให้ลงเลขหมายสำหรับตัว กับบอกกำหนดโทษแลหน้าหน้าคดี กับอาการที่แพทย์ตรวจเมื่อตั้งมากกกกับบาปวิชิตรพยตั้งของๆ นักโทษ เมื่อตั้งมากกกแต่กำหนดงานให้ทำนั้นด้วย แลจะได้จดหมายเหตุนักโทษนั้นตัวผิดได้ลงโทษอย่างไร ถ้าทำความชอบได้รางวัลอย่างไร แลจดหมายเหตุจะแนบตัวนักโทษคนนั้นได้ ถ้าเปลี่ยนงานที่ทำอย่างไร ประการใดต่อไป ที่จะเกี่ยวแก่ตัวนักโทษคนนั้นตลอดไปจนพ้นโทษ

ปลูกฝี

ข้อ ๒๕๓ แพทย์ของตรวจนักโทษชนคุกใหม่นั้น ได้ปลูกฝี
เป็นฝั้วดาษแต่ฤดูไม้ ถ้ายังให้แพทย์ เร่งปลูกฝีเสียโดยเร็วที่จะมี
โอกาสปลูกได้

แพทย์ตรวจว่าจะทำงานหนักได้ฤาไม่

ข้อ ๒๕๔ นักโทษที่มีค่าคดีต้องทำการหนักนั้น ให้แพทย์
ใหญ่ตรวจเสียก่อนด้วยว่าจะทำงานหนักได้ฤาไม่ ถ้าแพทย์เห็นไม่
สมควร ให้เจ้ากรมตำรวจงานแรงแก่จ้างจูงให้ทราบ เพื่อได้บังคับ
ให้ผ่อนผันต่อไป

ขังตัว

ข้อ ๒๕๕ ปลัดกรมผู้รับนักโทษ ต้องเป็นผู้ตรวจขังหน้าหนักคือ
นักโทษเมื่อมาชนคุกใหม่ลงในบาญชีแต่ ต่อไป ๑๕ ฤๅ ๑๕ วันให้ขัง
อีกครึ่งหนึ่ง ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๕๔ ปลัดกรมกับแพทย์รอง
เป็นผู้กำกับตรวจ แล้วให้จดหมายลงในหนังสือกำหนดขังสำหรับ
ตัวนักโทษ

อนึ่งตรวจโทษจำนักโทษนั้น ต้องขังหน้าหนักเสียก่อนจำนักโทษ
ด้วย แล้วให้จดหมายไว้ในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ
ให้ชัด เพราะจะได้หักหน้าหนักในเมื่อจะขังตัวต่อไป

วัดสูง วัดต่ำ จดรูปพรรณตำหนิ แลถ่ายรูป

ข้อ ๒๕๖ นักโทษชนคุกใหม่ ต้องวัดกำหนดค่า ต้องวัดกำหนด

จดบัญชีของในหมายเหตุในหนังสือกำหนดงาน

ข้อ ๒๕๐ เพื่อให้เป็นความมั่นคงแห่งสิ่งของ ๆ นักโทษที่เจ้าพนักงานรักษาไว้ นั้น เมื่อปลดกรรมกับล้มบาปฐิรับตั้งของลงบัญชีแล้ว ให้นำสิ่งของแต่ตัวนักโทษไปยังเจ้ากรมฯ จะได้อวดสิ่งของตามบัญชีต่อนักโทษ แต่ราคาของเป็นกำหนดไว้ต่อนักโทษผู้เจ้าของนั้น แล้วให้คิดบัญชีลงในหมายเหตุแสดงในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ ให้เจ้ากรมอ่านรายบวบัญชีเขียนตงนั้นให้นักโทษฟัง แล้วประทับตราแสดงชื่อเจ้ากรมไว้เป็นสำคัญในท้ายบัญชีรายสิ่งของด้วยทั้ง ๓ แห่ง ให้เป็นหลักฐานพยานต่อไป

พระราชกำหนด

ข้อ ๒๕๑ ถ้าเสื่อผืนผ้าห่มของนักโทษที่ตั้งมาใหม่เป็นชีวิตไม่ควรเก็บไว้ ก็ให้คิดราคาเป็นเงินให้นักโทษตามสมควร ผ้านั้นให้เอาไปใช้กรรมตามควรที่จะใช้ได้ ถ้าตัวนักโทษคนใดต้องรับพระราชอาญาจำคุกมีกำหนดกว่า ๕ ปีขึ้นไป เสื่อผ้าของนักโทษนั้นจะเก็บรักษาไว้หรือพันโทษก็จะเสียไป ควรให้ขายเสีย เอาเงินมาไว้สำหรับนักโทษเมื่อพันโทษ แต่การที่จะขายกันนั้นห้ามมิให้ขายกันในคุก ให้ตั้งไปขายที่โรงขายของนักโทษทั่วกร เมื่อผู้จัดการขายของนักโทษนั้นขายได้ราคาเท่าใด ให้ผู้นั้นจดหมายส่งเงินมายังเจ้ากรม ให้เจ้ากรมอ่านจดหมายแล้ว ตักบัญชีของผู้จัดการขายที่ส่ง ชั่งตวงมานั้นให้นักโทษเห็น แล้วให้ลงบัญชีแต่เก็บเงินรักษาไว้ตามความที่กล่าวไว้ตามข้อ ๒๔๘ แสดงบัญชีในหมายเหตุแสดงในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๖๗ นั้นด้วย

ผู้รับผิดชอบในของแลกเปลี่ยน

ข้อ ๒๕๒ บรรดาเงินทองสิ่งของ ๆ นักโทษ ตามความที่กล่าวไว้ ในข้อ ๒๕๑ กับข้อ ๒๕๓ นั้น เจ้ากรมเป็นผู้รับผิดชอบ เมื่อนักโทษผู้เจ้าของจะพ้นโทษไป ให้คืนให้นักโทษตามจำนวนจริงครบ ถ้าขาดจำนวนนักโทษพร้อมพร้อมพิจารณาต้องยอมได้ความจริง ให้ปรับเป็นจตุรคุณแก่ทรัพย์ ในบาปชั้นนี้

เจ้าหน้าที่ให้ญาติโดยปรารถนาของนักโทษ

ข้อ ๒๕๓ สิ่งของใด ๆ ฤๅเงินทองก็ดี ซึ่งเป็นของนักโทษที่เจ้าพนักงานเก็บรักษาไว้ ณ ถังนักโทษผู้เจ้าของจะให้แก่ญาติเพื่อนฝูงญาติ ใดผู้หนึ่ง เว้นแต่เจ้าพนักงานในคุกนั้นแล้ว ก็ให้เจ้ากรมยอมอนุญาตให้ตามความประสงค์ แต่การที่ให้กนตงของลงบาปชั้นเจ้าหน้าที่ แสดงจำนวนเจ้าหน้าที่เงินในหมายส่ง แต่ในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ ให้นักโทษผู้เจ้าของนั้นลงชื่อในท้ายบาปชั้นเจ้าหน้าที่ทุกฉบับไว้ด้วยเป็นสำคัญ

ส่งของนักโทษตาย

ข้อ ๒๕๔ ถ้านักโทษผู้เจ้าของตายในระหว่างโทษ เงินทองแต่สิ่งของนั้น นักโทษผู้ตายตั้งใจจะให้แก่ญาติพี่น้องญาติ ใดผู้หนึ่ง ก็ให้เจ้าพนักงานส่งให้ตามความปรารถนาของนักโทษ ถ้าไม่ได้ตั้งใจก็ให้รวมทรัพย์ส่งของนั้นไว้ ๒ เดือน เมื่อพ้นกำหนดไม่มีญาติพี่น้องของนักโทษผู้ตายมาทวงถามแล้ว ให้ยกเงินนั้นมรดกเป็นเงินสำหรับ

จ่ายการก่อสร้างจัดซื้อยาแลเครื่องใช้ ในคุกพยาบาล ฯ นักโทษทั้งปวง
 ต่อไป ถ้ามีญาติพี่น้องมาทวงถาม ก็ให้เจ้าพนักงานจ่ายให้ตามประ-
 ดังค้ แต่เมื่อจ่ายเงินกับตั้งของให้ภรรยา ต้องให้มีพยานรู้เห็นตั้งแต่
 ๒ คนขึ้นไป แต่ให้มารับแลพยานตั้งชื่อในหมายตั้งสำหรับตัวนักโทษผู้
 เจ้าของนั้นด้วย ถ้าผู้ที่จะได้รับเงินตามนักโทษตั้งไว้โดยหัวเมือง ก็
 ให้เจ้ากรมตั้งเงินกับหมายตั้งนักโทษนั้น ไปที่จางวางกรมนักโทษ
 จางวางจะได้ตั้ง ไปยังกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพระตำหนัก
 กระทรวงกรมท่า ให้ตั้งไปยังตำบลบ้านแห่งญาติของนักโทษผู้นั้น
 เมื่อญาติได้รับเงินไต่รับเงินครบตามจำนวนในหมายตั้งแล้ว ให้ตั้งชื่อ
 รับเงินลงในหมายตั้ง แล้วตั้งคืนกลับมายังเจ้าพนักงานรักษาไว้ที่
 คุกต่อไป

คั้นของที่ต้องห้ามได้ ให้ทำลายแลส่งไปใช้การต่าง ๆ

ข้อ ๒๕๕ การที่จะคั้นตั้งของต้องห้ามในตัวนักโทษเมื่อตั้งคุกนั้น
 ให้คนให้ตั้งชื่อ ถ้าพบตั้งของต้องห้ามที่ใช่เป็นประโยชน์แก่การในคุก
 ไม่ได้ เป็นต้นว่าคั้นชาฎาเครื่องเงินการพนัน เป็นต้นว่าไฟตั้งนี้ ให้
 เอาไฟทำลายเสีย แต่ถ้าเป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เป็นคั้นด้วยฝิ่นจะ
 เอาไปใช้สอนให้นักโทษที่ติดฝิ่นซึ่งพยาบาลอยู่ด้วยให้อดฝิ่นได้
 ตั้งนี้ ก็ให้ตั้งขายนั้นไปให้แพทย์รองเก็บไว้ใช้การ แลของตั้งอื่น ๆ
 ที่เป็นประโยชน์ใดนั้น ก็ให้ส่งไปใช้ประโยชน์แห่งการนั้นๆ ดังเช่น
 ยามันที่ใดก็ตามมาแล้ว

การตัดผมโกนหนวดโกนเครา

ข้อ ๒๕๖ บรรดานักโทษทั้งปวงต้องโกนหนวดโกนเคราแต่ตัดผมสั้นขนาดครึ่งองคุลี ๑๕ วันครั้ง ๑ ถ้าเงินไม่ต้องตัดผมเปื้อยอนุญาตให้ใช้หัวแต่ต้องโกนผมกำหนด ๑๕ วันครั้ง ๑ แต่ถ้าเป็นนักโทษจำพวกวิเศษ ฉานักโทษหญิง แฉนักโทษที่ไต่บราชการเป็นผู้คุมกับเป็นผู้ตรวจแฉยามในแฉ ให้ใช้หัวผมได้ ไม่ต้องตัดผมสั้นแฉโกนหนวดตามข้อบังคับ

ฉนักรที่ตัดผมโกนหนวดแฉโกนเคราฉ ถ้าเป็นนักโทษที่ชนคูกใหม่ ให้ถายรูปกอนแฉฉงกระทำ

การยกเว้นตัดผม การยกเว้นโกนหนวด

ข้อ ๒๕๗ ฉานักโทษคนใดกำหนดฉกครั้งเดือนหนึ่งจะเปฉวันพ้นโทษ จะขออนุญาตการยกเว้นตัดผมแฉโกนหนวดโกนเคราฉฉนั กัให้ยกเว้นให้เดือนหนึ่งตามความปรารถนา

คิดวันพ้นโทษลงบาญฉ

ข้อ ๒๕๘ เมื่อได้ฉตการรับนักโทษแฉฉแล้ว ให้ฉากรมตรวจคูกในคำตัดฉฉ ฉฉไม่มีกำหนดพ้นโทษให้ลงบาญฉให้ฉฉ ฉฉมีกำหนดพ้นโทษก็ให้คิดฉฉกำหนดพ้นโทษแฉฉฉฉฉฉฉห้ฉฉ ฉฉในรายฉฉบาญฉฉนักโทษพ้นโทษฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉหมายแฉฉฉฉ ฉฉกำหนดพ้นโทษในฉฉฉฉ ฉฉให้ฉฉากรมลงฉฉในท้ายฉตหมายในรายฉฉฉฉฉฉเปฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉแฉฉกำหนดโทษฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉไปประการ

ใด ก็ให้จดหมายด้วยหมึกแดงลงในรายวันเดิม แต่ชี้ไปยังรายวันใหม่ที่เป็นวันกำหนดพันธโทษ แต่ในรายวันใหม่นั้นให้ตั้งวันกำหนดพันธโทษด้วยหมึกดำ แดงขอเจ้ากรมท่งทแก่แดงของวันใหม่เป็นสำคัญด้วย แดงต้นคำตั้งที่ ให้เปลี่ยนแปลงโทษนั้น ต้องเก็บไว้ด้วยกับกับหมายตั้งนักโทษคนนั้น

กิดวันกำหนดพันธโทษคนหนีแสดงฝาก

ข้อ ๕๕๕ ถ้านักโทษคนใดหนีคุกจับได้ภายหลังช้านานมา ต้องคิดวันพันธโทษเลื่อนไปเท่ารายวันที่หนี ให้ครบกำหนดโทษตามค่าตัดสินเดิม ถ้าเมื่อจับตัวได้มีค่าตัดสินโทษเพิ่มเติมอีก ก็ให้คิดวันพันธโทษเลื่อนหลังอีกชั้นหนึ่งด้วย ถ้านักโทษคนใดเป็นนักโทษฝากคุก ยังไม่มีค่าตัดสินกำหนดพันธโทษ ก็ยังไม่ต้องตั้งวันกำหนด เมื่อได้รับหมายแจ้งค่าตัดสินโทษเมื่อใด ให้เจ้ากรมยกนักโทษนั้นขึ้นเป็นบาญชีตั้งแต่การรทคิดวันพันธโทษตามค่าตัดสินนั้น ให้คิดตั้งแต่วันเมื่อตั้งมาขึ้นคุกในระหว่างฝากมานั้นด้วย

กิดวันส่งกิดวันปล่อยเป็นเต็มวัน

ข้อ ๕๖๐ วันทีนักโทษขึ้นคุกแฉวงที่ ปล่อยนักโทษพันธโทษนั้น โทษนับเป็นเต็มวันตามโทษที่มกำหนดนับแต่เดิมน

เก็บหมายส่ง

ข้อ ๕๖๑ วันทีรับนักโทษขึ้นคุก แดงกำหนดวันพันธโทษกับเดรหมาย

เนติการตัวนักโทษนั้น ให้เจ้ากรมจดหมายลงในหมายสั่งแฉ่งชื่อ
 ประทับตราเจ้ากรมด้วย หมายสั่งนั้นให้พิมพ์เก็บเรียงลำดับความรายวัน
 นักโทษพิมพ์โทษนัดรวมกันเป็นมคละเดือน คือถ้านักโทษคนใดมีกำหนด
 พิมพ์โทษเดือนเดียวกัณฑ์รวมกันไว้มคละเดียว แล้วเก็บในคตณกุญแจ
 เจ้ากรมเป็นผู้รักษาตฤกญแจนั้น

บอกล่วงหน้าวันกำหนดพิมพ์โทษ

ข้อ ๒๐๒ เมื่อชนเดือนใหม่ในอาทิตย์ใดทุกเดือน ให้เจ้ากรม
 ทราบมายังรายวันนักโทษที่จะถึงกำหนดพิมพ์โทษในเดือนหน้าต่อไปทุกเดือน
 นั้นนัยจางวาง เพื่อจางวางจะได้นำความขึ้นเงินขอเงินระบุ ขอรบพระ
 ราชทานพระบรมราชานุญาตให้พิมพ์โทษตามวันกำหนดมิให้คลาดเคลื่อน

คำสั่งปล่อยนักโทษ

ข้อ ๒๐๓ คำสั่งที่จะปล่อยนักโทษ ให้พิมพ์โทษนั้นเป็นคำสั่งลงนามกับ
 วาการกระทรวงนครบาลลงชื่อด้วยนามเป็นสำคัญ ถ้าคำสั่งลงนามกับ
 ไม่อยู่ผู้ว่าการแทนลงนามด้วยชื่อเป็นสำคัญ จึงปล่อยนักโทษได้

เวลาปล่อยแลส่งของก่อนปล่อย

ข้อ ๒๐๔ เวลาที่จะปล่อยนักโทษ ให้พิมพ์โทษนั้น ให้ปล่อยเมื่อ
 กินอาหารกลางวันแล้ว ก่อนที่จะปล่อยนั้นนักโทษต้องล้างเช็ดของสิ่ง
 ฆ่าแต่สิ่งของทมอบโทษโทษนั้นแก่เจ้าพนักงานให้ด้วย เพื่อให้
 เขาเก็บในคตงได้ทีเดียว ไม่ต้องซักถามเช็ดถูอีกต่อไป

ค่านเงินแลของนักโทษแลให้เงินค่ากระเนน

ข้อ ๒๐๕ เมื่อก่อนจะปล่อยนักโทษนั้น ให้เจ้ากรมค่านเงินแลสิ่งของ ๆ นักโทษที่ เจ้าพนักงาน รักษาไว้ตามจำนวนในบัญชี ฎาทที่แจ้งอยู่ในหมายสั่ง ฎาทที่แจ้ง อยู่ในหนังสือ กำหนด ท่างาน สำหรับนักโทษนั้นคนไหนนักโทษ ถ้านักโทษที่ปล่อยนั้นอยู่ในจำพวกที่ได้วางวัดกระเนนก็จะ ได้จ่ายเงินจำนวนกระเนนพระราชทานให้แก่ นักโทษด้วย เมื่อนักโทษ ได้รับเงินแลสิ่งของถูกต้องตามจำนวนแล้ว ให้จัดหมายรับสั่งของไว้ ในหมายสั่งแล้วให้ลงชื่อไว้เป็นสำคัญ

คนเสื่อผา

ข้อ ๒๐๖ นักโทษที่ปล่อยนั้น ถ้าเสื่อผานุ่งห่มของเดิมบริบูรณ์ คอยนักโทษยอมให้ตกแต่งไป ถ้าชำรุดฎาไม่มีให้เจ้าพนักงานจัดให้ ถ้าบริบูรณ์ แต่ถาเครื่องนุ่งห่มเดิมนั้นได้ขายเอาเงินไว้ตามข้อ ๒๕๓ ถาเงินของนักโทษมีอยู่ดังนี้ ก็ให้เอาเงินของนักโทษนั้นจัดซื้อเสื่อผาให้ ถ้าไม่พอให้เติมเงินหลวงให้เท่าที่ขาด

สอบอาการเมื่อพ้นโทษกับเมื่อสั่ง

ข้อ ๒๐๗ นักโทษที่ปล่อยนั้น ให้เจ้าพนักงานซึ่งนำหนักัดดูแลให้แพทย์ตรวจหมายเทียบเคียงกับควาอาการเมื่อสั่งขึ้นคุกส่งไว้ ในจดหมายเหตุพ้นโทษ กับในหมายสั่งแลในหนังสือกำหนดท่างานสำหรับตัวนักโทษนั้นด้วยทุกฉบับ ให้ลงชื่อผู้ตรวจไว้ ในท้ายจดหมายเป็นสำคัญ

อากรปล่อยนักโทษ

ข้อ ๒๖๘ การที่จะปล่อยนักโทษนั้น ให้ปล่อยทีละบุคคลชื่อ หน้าเจ้ากรมปลัดกรมตนายพำวังศนาย ๑. พร้อมกันแต่ให้เจ้ากรมตนายพำวังศนายตั้งในหมายชี้รายวันกำหนดปล่อยนักโทษ กับตั้งวันปล่อยในหมายสั่งแต่ในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ ทั้ง ๓ แห่ง แต่จงให้ตั้งจดหมายเหตุรายละเอียดแก่ระต๋นนักโทษใน สมุดบาณชัพน โทษตามแบบที่ ๑ ลงชื่อผู้ที่เป็นพยานเมื่อปล่อยในท้าย จดหมายเหตุพร้อมกันเป็นสำคัญ

เก็บหมายส่งมอบนักโทษแล้ว

ข้อ ๒๖๙ หมายตั้งที่ปล่อยนักโทษแล้วนั้น ให้เรียบเรียงงดงเดร หมายคนพ้นโทษไปตาม ลำดับที่ ๑ ลำดับที่ ๒ ลำดับที่ ๓ ไปจน ๑๐๐ และ ๑๐๐๐ ได้ เป็นจำนวนคนพ้นโทษอยู่สำหรับศกุดักไป แต่ก่อนที่จะ เก็บหมายนั้น ต้องไปแจ้งบาณชั รายวันแต่เดรหมายพ้นโทษใน สมุด บาณชัชอนักโทษเมื่อชนศกุนั้นเดยด้วย

กับหนังสือสำหรับทำงานเมื่อคนพ้นโทษแล้ว

ข้อ ๒๗๐ หนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษที่พ้นโทษแล้ว นั้น ให้เก็บตามลำดับเดรหมายตนักโทษชนศกุด จะได้เป็นเรื่องราว ของนักโทษตต้องพระรราชอาณาจักตทุกคนเมื่ออยู่ในศกุนั้นด้วย

หมวดที่ ๙

ลำดับจำพวกนักโทษ

นักโทษให้แบ่งเป็น ๓ จำพวก

ข้อ ๒๗๓ บรรดานักโทษที่รับพระราชอาญาจำคุกให้จัดแบ่งเป็น ๓ จำพวก

จำพวกครูโทษ

จำพวกครูโทษ

ข้อ ๒๗๒ บรรดานักโทษทั้งปวง ยกเสียแก่นักโทษจำพวกพิเศษ กับนักโทษเด็กหนุ่มแก่นักโทษผู้หญิงนั้นแล้ว ถ้าตั้งมารับพระราชอาญาจำคุกต้องจัดให้อยู่ในหมู่นักโทษจำพวกครูโทษก่อน นักโทษจำพวกนี้ต้องทำงานทั้งสิ้น

กำหนดเครื่องจ่านักโทษจำพวกครูโทษ

ข้อ ๒๗๓ นักโทษจำพวกครูโทษนั้น ต้องจำตรวนเท้ากับวงแหวนที่คอ ทวงแหวนนั้นให้ห้อยติดอกไม้ทำสีด้าแขวนด้วยห่วงเหล็ก ฉลากบนคานาจากอกขวาบอกเลขหมายดำหรับตัว บอกจำพวก กับบอกวันบอกเดือนบอกปีที่ขโมก แต่บอกกำหนดโทษเป็นความย่อ เช่นตัว

อย่างดังนี้ $\left. \begin{array}{l} ๓๓๒ ก, \\ ๒๔ ม,ย, \\ ๕ ป, \end{array} \right\} ๓๓๐$ คือว่านักโทษนี้มีเลขหมาย ๓๓๒ เป็น

นักโทษจำพวกครูโทษ ชั้นคุกวันที่ ๒๕ เมษายน คักราช ๑๓๖ กำหนด
๕ บัณฑ์โทษ อดากคานหงนนจากฎกอักษรเป็นความย่อบอกวันครบ
กำหนดโทษ เช่นคืออย่างตงน ๒๓ ม,ย, ๑๓๕ คือว่าครบกำหนดโทษ
เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน คักราช ๑๓๕

จำพวกมัธยมโทษ

จำพวกมัธยมโทษ

ข้อ ๒๗๕ นักโทษจำพวกมัธยมโทษนั้น จะได้เลือกคัตนักโทษ
ที่มีความซื่อสัตย์ทำการ โดยความเพียร แลเมกริษาเรียบรอยเป็นอันดี
ซึ่งได้อยู่ในจำพวกครูโทษแล้วไม่ชยกว่าปี ๑ ถ้ายังไม่ครบปี ๑
แต่มีความซื่อสัตย์ดีตามความที่กล่าวไว้ ในข้อ ๕๒๕ ที่สมควรจะได้
รางวัลกระแนงเงินได้ขึ้น ยกขึ้นมาเป็นนักโทษจำพวกมัธยมโทษ แล
นักโทษชั้นนี้ของทำงานเหมือนนักโทษจำพวกครูโทษ แต่จะได้มี
กำหนดให้กระแนง ซึ่งกล่าวไว้ ในหมวดที่ ๑๘ เป็นรางวัลหมายกิริยา
ความประพฤติ แลแสดงความเพียรอดุสาห เพื่อได้ลดกำหนดโทษที่ควร
จำขงให้น้อยวันเข้ามา

กำหนดเครื่องจ้านักโทษ จำพวกมัธยมโทษ

ข้อ ๒๗๕ นักโทษจำพวกมัธยมโทษนั้น ไม่ต้องจำตรวจจงจำแต่
วงแหวนทศจะจะได้ห้อยอดากไม้ทำดีจากฎกอักษรบอกเลขหมายสำหรับ
คับบอกจำพวกบอกวันบอกเดือนบอกกับทชั้นคุก แลบอกกำหนดวันพัน
โทษเป็นความย่อ อย่างเดียวกันกับข้อความที่กล่าวไว้ ในข้อ ๒๗๓

จำพวกสหุโทษ

จำพวกสหุโทษ

ข้อ ๒๖๖ นักโทษจำพวกสหุโทษนั้น จะได้คัดเลือกมาแต่จำพวก
มัธยมโทษ คือนักโทษที่ได้คะแนนเต็มอัตรา & คะแนนถ้อยยังขึ้นไปกว่า
อัตราเต็มอัตราทุก ๆ เดือนจนครบ ๓๒ เดือนติด ๆ กันไป, ยกเดือนที่ป่วย
โดยไม่แก่งังไม่นับว่าเป็นขาดตอนด้วย, นนุอย่าง ๓ กับนักโทษจำพวก
มัธยมโทษที่มีความชอบมิได้ติดตามความกักต้งไว้ ใน ข้อ ๕๒๕ นอก
อย่าง ๓ ยกขึ้นมาเป็นนักโทษจำพวกสหุโทษ แต่นักโทษพวกนั้นจะได้
จัดให้เป็นผู้คุมผู้ตรวจยามใน กำกับนักโทษให้ทำงานแลใช้ ด้รชยการ
เบ็จเสร็จทุกเป็นคราวในคุก.

ไม่ต้องจำเป็นแต่แต่งตัว

ข้อ ๒๖๗ นักโทษจำพวกสหุโทษ ไม่ต้องจำตรวจแฉวงแหวน
เป็นแต่ต้องแต่งตัวนุ่งห่มเครื่องนักโทษ มีฉดากไม้จากรุกอักษรแฉวง
ที่เขวบออกเดรหมายสำหรับตัว บอกจำพวกบอกรับบอกรเดือนบอกรับ
ที่ตั้งคุกแฉวง แต่เดือนแต่บที่กำหนดพันโทษเป็นความย่ช เหมือน
ต้งกถาวไว้ ในข้อ ๒๖๓ แต่ถ้าได้ยกเป็นผู้คุมผู้ตรวจแฉยามในแฉ
แฉดรับราชการไม่ต้องแต่งตัวอย่างนักโทษ มีเครื่องแต่งตัวอย่าง
ความที่ใ้กถาวไว้ ในข้อ ๓๗๐

จัดห้องที่ซ้งเป็นพวก ๆ

ข้อ ๒๖๘ นักโทษ ๓ จำพวกนี้ ให้เจ้ากรมแบ่งจัดห้องในคุกที่

ซึ่งเป็นพวก ๆ กัน ขอให้เจ้าพวกครูโทษเป็นพวกมัธยมโทษ ๆ ก็มิให้
ปนพวกตู่โทษ ยกเดี่ยวแต่ักโทษที่ยกขึ้นเป็นผู้คุมผู้ตรวจแद्याมใน
แต่ัวไม่ห้าม

นักโทษที่หนักคุกให้ มีทหมาย

ข้อ ๒๗๗ นักโทษคนใดที่หนักคุกได้ มีโทษเป็น ๒ กำหนด
ให้จำครองเป็น ๒ ชั้น ให้ผิดกนกับนักโทษทั้งปวง เพือจะไ้รู้จักได้
โดยง่าย

หมายโทษปล้นหลายตำบลแลจำคุกหลายครั้ง

ข้อ ๒๗๘ นักโทษคนใดที่ต้องโทษรับพระราชอาญาจำคุกเป็น ๒
ครั้งอย่าง ๓ นักโทษคนใดที่ปล้น ๒ ตำบลอย่าง ๓ นักโทษ ๒ อย่างนี้
ให้มองแหวงเหตุกรวดทชอมอชางหนึ่งเป็นทหมาย ถ้าปล้นมากตำบล
ขึ้นไปฤตต้องรับพระราชอาญาจำคุกยิ่งกว่า ๒ ครั้งขึ้นไปอีกเท่าใดก็ให้
เพิ่มวงแหวงขนาดเล็ชชอนกนขึ้นไปครั้งตรงแหวง

ห้ามนักโทษคนละจำพวกไม่ให้พูดแลเข้าห้องกัน

ข้อ ๒๗๙ นักโทษคนละจำพวกกันยกเดี่ยวแต่ักโทษ ที่เป็นผู้คุม
ผู้ตรวจแद्याมในนั้น ถ้าไม่มีเหตุที่เป็นกาวในคุก ที่จำเป็นต้องพูดกัน
แล้ว ห้ามมิให้พูดกันเป็นสนชชาติ แลห้องทชงนักโทษคนละจำพวกกัน
นั้น ก็ห้ามมิให้นักโทษที่ผิดจำพวกกันเข้าไปในห้องด้วย

ทำงานไม่ให้ปนกัน

ข้อ ๒๘๒ การที่จะทำงานต่าง ๆ นั้น ก็ให้จัดแบ่งอย่าให้นักโทษคนละจำพวกทำงานร่วมกันให้ทั่วตามหมู่ตามพวก ยกเสียแต่จะคักนักโทษที่มีความรู้ ไปสอนพวกไม่รู้เป็นอย่าง ๑ ถ้าเป็นกรรไกรใหญ่ที่ต้องใช้แรงคนมาก จะต้องกระทำกรรวมกัน บางเมื่อบางครั้งอาจอย่าง ๑ ตั้งขึ้นจึงให้กระทำต่อไปปนกันได้

นักโทษผู้หญิง เด็ก กับพวกพิเศษ ไม่ต้องจัดเข้าเป็นพวก

ข้อ ๒๘๓ นักโทษจำพวกพิเศษ กับนักโทษผู้หญิง แลนักโทษเด็กหนุ่มนั้น ไม่ต้องกำหนดให้เข้าอยู่ในจำพวกใด เพราะมีน้อยคน แลเมื่อตั้งคุกขึ้นให้จัดการตกแต่งอย่างนักโทษมัธยมโทษ แต่ที่จะใช้ทำเนียบคะแนนนั้น จะใช้ได้แต่เมื่อได้รับพระราชอาญาจำคุกถ่วงปี ๑ มาแล้ว ถ้าตายยังไม่ครบปี ๑ มีความชอบดีได้ก็ตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๘๕ ดังนี้ จึงจะใช้ทำเนียบคะแนนนั้นได้

นักโทษที่ป่วยไข้ ไม่ให้แยกกันรักษา

ข้อ ๒๘๔ นักโทษที่ป่วยไข้ส่งไปรักษาที่คุกพยาบาลนั้นจะได้นอนกันรักษา ไม่ต้องแยกพวกกัน ยกเสียแต่นักโทษผู้หญิงเท่านั้น ไม่ให้อยู่ห้องปนกับผู้ชาย

นักโทษผู้ชายไม่ให้พูดกับผู้หญิง เด็ก แลนักโทษพิเศษ

ข้อ ๒๘๕ นักโทษผู้ชายนั้น ห้ามมิให้พูดกับนักโทษผู้หญิง นัก-

โทษเล็กน้อย แตนักโทษจำพวกพิเศษเป็นอันขาด หึ่งซึ่งจะคุมขังนั้น
ก็ให้แยกห้องกันตามหมู่ตามพวก

หมวดที่ ๙

นักโทษต่าง ๆ

นักโทษที่มีคำสั่งพิเศษ

นักโทษผู้มีบรรดาศักดิ์แลที่มีคำสั่งพิเศษให้ขังต่างหาก
ไม่ให้ทำงานแลลงอาญาเขย

ข้อ ๒๖๖ นักโทษผู้มีบรรดาศักดิ์ไม่ตองถอดจากตำแหน่งยศ
ตุนักโทษที่มีคำสั่งพิเศษนั้น ให้ขังไว้ต่างหากมิให้ปนกับนักโทษทั้ง
ปวง อย่าวให้บังคับให้ทำงาน แลห้ามมิให้ลงอาญาเขย

อาหาร อาน้ำ แลไปเว็จ มิให้ร่วมกับนักโทษ

ข้อ ๒๖๗ อาหารที่บริโภคนั้นให้ตองอาหารพิเศษให้ตองหนึ่ง ไม่
คองไปบริโภคร่วมกับนักโทษ ให้นำมาตั้งให้ ที่ห้องขังตุน่าห้อง
แลการที่จะไปอน้ำแลไปเว็จนั้น ก็ให้คุมไปต่างหาก มิให้ร่วม
เวดากับนักโทษทั้งปวง

ทำรายงานกริยาความประพฤติขึ้นจางวาง

ข้อ ๒๖๘ เมื่อชนเดือนใหม่ให้เจ้ากรมทำรายงานแจ้งอากรกริยา

ความประพฤติแสดงความทุกข์แค้นความศรัทธาของนักโทษผู้หนึ่ง ที่เปนมานใน
เดือนทดลองแค้นนั้น ยืนแจจางวางให้ทราบทุก ๆ เดือน

นักโทษผู้หญิง

นักโทษผู้หญิงแยกกันกับผู้ชาย

ข้อ ๒๘๘ นักโทษผู้หญิงนั้นให้แยกกันอยู่ส่วนหนึ่งต่างหาก มี
ใหม่กับนักโทษผู้ชาย ห้ามมิให้ออกจากจังหวัดกำแพงในส่วนของ
นอกจากการป่วยไข้ของตนย้ายไปคุกพยาบาลในทันที ถ้าโดยเหตุ
จำเป็นที่จะควรให้ออก ก็ต้องมีคำสั่งแต่เจ้ากรมก่อน จึงให้ออกไปได้

ให้นักโทษผู้หญิงทำงานด้วย

ข้อ ๒๘๙ นักโทษผู้หญิงนั้นควรให้ทำงานด้วย แต่ให้ทำอยู่ใน
จังหวัดที่ขังอยู่นักโทษผู้หญิง ไม่ต้องออกไปทำที่โรงงาน

ผู้คุมหญิงแลยามในทัณฑ์จำจังหวัดส่วนผู้หญิง

ข้อ ๒๙๐ โทษหญิงเป็นผู้คุม ๓ คนผลัดเปลี่ยนกันเข้าเวรชยามประ-
จำทางกลางวงกลางคน คนละเวร ๆ หนึ่ง ๒๕ ชั่วโมง เพื่อจะได้ควบคุม
นักโทษในหญิงแต่กับนักโทษทำงานสวนผัก กับให้คนก-
โทษทัณฑ์กรวยหรือบรุษเป็น ผู้คุมยาม ใน ซอย ผู้คุมหญิง นั้น ด้วย ตาม
สมควร แต่ในจังหวัดที่ขังนักโทษผู้หญิงนั้น ผู้คุมหญิงต้องเป็นผู้รับ
ผิดรับชอบให้การนั้นเป็นไปตามขอของบังคับทุกประการ

เอาของเข้าเอาของออกในจังหวัดขังผู้หญิง

ข้อ ๒๙๑ อาหารกับของเครื่องใช้แต่สิ่งของที่จำเป็นของนัก-

โทษผู้หญิงนั้น ให้เจ้าพนักงานจับเอาเข้าไว้ตั้ง แต่ไปรับเอาออกมา
 ปรนเวลา เจ้าพนักงานถูกโทษทัณฑ์เขาของเขาออก เมื่อจะ
 เข้าไปในจังหวัดของนักโทษผู้หญิงนั้น ผู้คุมต้องกำกับเขาไปด้วย
 ทุกครั้ง

เด็กติดมารดา

ข้อ ๒๑๓ นักโทษผู้หญิง ถ้ามีลูกติดมารดาอยู่ อายุสาม
 ขวบยังไม่พ้น ๒ ขวบ ให้อนุญาตให้เขาไปอยู่กับมารดา ให้เจ้าพนักงาน
 จ่ายผ้าอ้อมและอาหารสำหรับเด็กให้ตามสมควรที่จำเป็นต่อเขา เมื่อ
 เด็กนั้นอายุครบ ๒ ขวบ ให้นักโทษมอบเด็กให้แก่ญาติพี่น้องญาติหนึ่ง
 ผู้ใดที่นักโทษนั้นวางใจจะให้เลี้ยงนั้นให้รับไปเลี้ยงต่อไป ถ้าไม่มี
 ญาติและผู้ที่จะวางใจมอบหมาย ก็ให้เจ้าพนักงานจัดการส่งเด็กไปยัง
 โรงเรียนเด็ก ให้ทุนบำรุงแต่ให้วิชาความรู้แก่เด็กนั้นต่อไปข้างหน้า
 ตามประสงค์ของมารดาของเด็กนั้น

แม่เด็กตายในคุกให้นมบุตรให้ญาติ

ข้อ ๒๑๔ ถ้านักโทษที่ติดคนตาย ให้เจ้าพนักงานมอบเด็ก
 ให้แก่ญาติญาติผู้ใดที่นักโทษตั้งใจ ให้มอบให้นั้นเขาไปเลี้ยงต่อไป
 ไป ถ้านักโทษนั้นไม่ได้ตั้ง แต่ไม่มีผู้ใดจะรับเด็กไปเลี้ยง ก็ให้
 ส่งเด็กไปยังโรงเรียนเด็ก ให้ทุนบำรุงแต่ให้วิชาความรู้ต่อไป

ห้ามมิให้ผู้ชายเข้าไปคนเดียว

ข้อ ๒๑๕ ในจังหวัดกำแพงเพชรนักโทษผู้หญิงนั้น ห้ามมิให้นัก-

โทษ ห้ามมิให้ผู้คุมผู้ชายเข้าไปในเวลาดงกลางคืน นอกจากมีเจ้าพนักงาน
งานตามตำแหน่งต่งแต่ นายพ้อมรงค์ ขึ้นไปได้กำกับไปด้วยเป็นอันขาด
แต่ห้ามมิให้ผู้ชายเข้าไปในจังหวัดกำแพงเพชรซึ่งนักโทษผู้หญิงแต่คนเดียว
ต้องมีเพื่อนกำกับกันเข้าไปตั้งแต่ ๒ คนจึงจะเข้าไปได้

นักโทษวัน

นักโทษรุ่น

ข้อ ๒๕๖ นักโทษที่มีอายุสมควรภายใต้ ๓๘ ปี ต้มมาให้เขาใจว่าเป็น
นักโทษรุ่น ให้จิตใจต่างหากมิให้ปนกับนักโทษทั้งปวง

นักโทษรุ่นให้ทำงาน

ข้อ ๒๕๗ นักโทษรุ่นหนักของทำงานด้วย แต่อย่าให้ทำงานหนัก
แต่ห้ามมิให้ตั้งโทษด้วยทำงาน

การเล่าเรียน

ข้อ ๒๕๘ นักโทษรุ่นหนัก ต้องบังคับให้เล่าเรียนตามความตกลง
ได้ ในข้อ ๕๑๑

นักโทษเสียจริต

นักโทษเสียจริตต้องทำรายงานขึ้น

ข้อ ๒๕๙ ถ้านักโทษที่ต้งรับพระราชอาญาจำอยู่นั้นเสียจริต

แพทย์ใหญ่ตรวจให้หนังสือแสดงความเป็นคนเสียจริตแล้ว
เจ้ากรมต้องทำรายงานแห่งกิริยาความประพฤติ แสดงหนังสือความ
เห็นแพทย์ใหญ่ยื่นจางวาง เพื่อได้นำรายงานเสนอสั่งราชบัณฑิตจะได้
พิจารณา ถ้าเห็นสมควรให้ย้ายไปรักษาที่โรงพยาบาลคนเสียจริต ก็
จะได้จัดการตามสมควร

**ถ้าส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลก่อนพ้นโทษ
ต้องส่งกลับมาคุกอีก**

ข้อ ๓๐๐ นักโทษเสียจริตที่ส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลคนเสียจริต
นั้น ถ้าหายเสียจริตก่อนพ้นโทษ ต้องให้ส่งกลับมาคุกอย่างเดิม
แต่ให้เจ้าพนักงานคิดความที่ขังอยู่ที่โรงพยาบาลคนเสียจริตนั้น เป็น
เหมือนนอนคองรับพระราชอาญาจำคุกทุกคืนด้วย เมื่อกลับมาคุกก็
ให้นับวันต่อไป จนครบกำหนดโทษ

นักโทษที่จะต้องโทษประหารชีวิต

ให้แยกขังห้องต่างหาก

ข้อ ๓๐๑ ถ้าเจ้าพนักงานของมหันตโทษได้ทราบหมายแต่กรม
พระนครบาดว่ามีคำปลุกษาโทษ นักโทษคนใดจะต้องโทษประหาร
ชีวิต ก็ให้เจ้าพนักงานแยกนักโทษนั้น ขังไว้ในห้องที่สำหรับบ้อง
กันอันตรายให้เป็นความมั่นคง ให้มีผู้คุมกำกับนักโทษยามในหนึ่ง
โมงยาม คุมนักโทษประจำตงถางจนตงถางคืน เสนอไปจนถึงวัน
ประหารชีวิต

ผู้คุมถือกุญแจนั่งประจำห้องขัง

ข้อ ๓๐๒ ผู้คุมที่กำกับนักโทษยามในคุก นักโทษที่จะต้องประหารชีวิตนั้น ให้ถือกระบองประจำตัว ให้มอบดอกกุญแจห้องขังนักโทษให้ผู้คุมใจศรัทธา แล้วให้นั่งประจำคุกอยู่หน้าห้องขังให้เห็นตัวนักโทษคนนั้นจนง่วงนอนไป เพื่อให้ระวังมิให้นักโทษนั้นฆ่าตัวตายได้

จ้างผู้คุมเพิ่มเติม

ข้อ ๓๐๓ ผู้คุมที่ดำสำหรับประจำคุกนักโทษที่จะต้องประหารชีวิตนั้น ถ้าตอนผู้คุมประจำเวรจากหน้าที่ ไปรับราชการไม่ได้ ให้เจ้ากรมจ้างผู้คุมเพิ่มเติมขึ้น แต่ต้องให้ผู้คุมที่จ้างขึ้นใหม่นั้นรักษานาบทแทนให้ซุกผู้คุมเก่าไปกำกับคุกนักโทษ แต่การที่จะจ้างผู้คุมขึ้นใหม่ นั้น ต้องนำขอความแจ้งแก่เจ้าวงให้อนุญาตก่อน จึงจะจ้างขึ้นได้เป็นเมื่อเป็นคราว

อาหารแก่นักโทษคดียาฝิ่น

ข้อ ๓๐๔ อาหารที่จะให้นักโทษที่จะต้องโทษต้องประหารชีวิตรับพระราชทานนั้น ให้จัดอาหารตามกำหนดอัตรานักโทษทำงาน ให้รับพระราชทานในห้องขัง ถ้าแก่นักโทษคดียาฝิ่น ก็ให้เจ้าพนักงานผ่อนให้รับประทาน บึงกันอย่าให้มีเหตุอันตรายกว่าจะได้ลงโทษ

นักโทษที่ถึงประหารจะขอพบญาติ

ข้อ ๓๐๕ นักโทษที่จะต้องโทษประหารชีวิตนั้น ถ้าจะขอพบ

ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงนอกกำหนดวันในอดีตรักอันญาติให้พบกันได้ แต่
ต้องให้เจ้ากรรมนำความแจ้งแก่เจ้าวงววงให้อนุญาตก่อน จึงยอมให้
พบกัน

นักโทษที่ถึงประหารจะอุทธรณ์ถวายฎีกา

ข้อ ๓๐๖ นักโทษที่จะตองโทษประหารชีวิตนั้น ถ้าจะขออุทธรณ์
ถวายฎีกาขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฎีกาถวายฎีกาขอรับพระราชทาน
โทษ ก็ยอมให้ถวายตามความปรารถนา ถ้านักโทษนั้นแสดงว่าไม่มี
ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงที่จะช่วยเรียบเรียงเขียนฎีกาให้ ก็ให้เจ้ากรรมตาม
ขอความแต่ช่วยเรียบเรียงฎีกาเขียนขึ้นกระต่าย โทษนักโทษคนนั้นลง
ข้อ แต่จัดทำรายงานนำส่งจางวางในทันที เพื่อได้เสนอดำเนินคดีนำขึ้น
ทูลเกล้าฯ ถวายทราบโดยฉับของขัตติพระบาท ฎีกาถ้านักโทษคนนั้น มี
ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงจะให้อนุญาตพี่น้องเพื่อนฝูงแต่ผู้หนึ่งช่วยทำฎีกา
ทูลเกล้าฯ ถวายก็ได้ ถ้าเป็นดังนี้ เจ้ากรรมก็ต้องทำรายงานแจ้งให้
จางวางทราบด้วย จะได้นำเหตุขึ้นเสนอดำเนินคดีเพื่อจะได้ส่งให้กรม
ฟังฎีกา

ที่ซึ่งจะประหารชีวิต

ข้อ ๓๐๗ ที่ซึ่งจะประหารชีวิตนักโทษนั้น ตั้งแต่เสนอดำเนินคดีกรม
พระนครบาลจะกำหนดให้ ไปกระทำเมื่อเจ้ากรรมได้รับหมาย ดำเนิน
พระบรมราชโองการแต่คำปฤกษาโทษที่ไม่ได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้นักโทษนั้นแล้ว จึงให้คุมนักโทษไปยังที่ประหารชีวิต

ผู้กำกับการฯ ประหารชีวิต

ข้อ ๓๐๘ ผู้กำกับและผู้ประหารชีวิตนักโทษนั้น ให้คงอยู่ตามธรรมเนียมเดิมคือเจ้าพนักงานกรมมหาดไทย ๑ กรมพระกระต่ายโหม ๑ กรมท่า ๑ กรมวัง ๑ กรมนา ๑ กรมพระตำรวจดีด ๑ กรมมหาดเล็ก ๑ กรมพระตำรวจ ๑ กรมฮาษาใหญ่ ๑ กับกรมพระทหารแถวทหารแถวที่คุมนักโทษ อนึ่งกรมพระนครบาลผู้เป็นเจ้าหน้าทั้น กำหนดให้มีพระยาฤ็ษประญาหุดองไปกำกับการนาย ๑ กับปลัดกรมกองมหันคโทษกำกับนักโทษนาย ๑ กับปลัดกรมกองตระเวนนาย ๑ ให้ไปกำกับพดตระเวนไปรักษาเหตุการณ นายพ้ามรงค์เป็นผู้ประหารชีวิต

การที่จะนำนักโทษไปประหารชีวิต

ข้อ ๓๐๙ นักโทษที่จะต้องโทษประหารชีวิตนั้น มิให้เพิ่มเครื่องจำให้ผิดปรกติกว่าที่เคย เมื่อจะเอาออกจากคุกไปลงเรือให้เอาขันนรกสำหรับนักโทษคุมไปจนถึงท่าเรือ เรือนักโทษให้มั่งให้มิดชิดกำบังนักโทษ ให้มีช่องเปิดแต่ทบบาญประตูให้เป็นตูกกรงเหล็กที่คานหุ้มกลองหน้าเรือ กลองท้ายเรือ พอเจ้าพนักงานที่คุมไปได้เห็นตัวนักโทษเท่านั้น

การศพนักโทษที่ประหารชีวิต

ข้อ ๓๑๐ ศพนักโทษที่ประหารชีวิตแล้วนั้น ห้ามมิให้ตั้งประจานไว้ ให้เจ้าพนักงานฝังศพเอาเสียแต่ในกำหนด ๓ ชั่วโมง

หมวดที่ ๑๐

ข้อบังคับแนะนำทหารตามรายวัน

กำหนดห้องขังไม่ให้เกิน ๑๐ คน

ข้อ ๓๑๑ บรรดานักโทษผู้ชาย เว้นแต่เด็กนักโทษจำพวกพิเศษ กับนักโทษที่จะต้องโทษประหารชีวิต แลนักโทษที่ต้องขังห้องแยก นั้นแล้ว ให้ขังไว้ในคุกห้อง ๑ ไม่ให้มากกว่า ๑๐ คน

ประตูห้องบอกลากแลข้อแกลโทษ

ข้อ ๓๑๒ ประตูห้องขังนักโทษทุกห้อง เว้นแต่ห้องทวง นักโทษเป็นเมื่อเป็นคราวนั้น ให้เขียนนตภาคอักษรบอกจำพวกนักโทษ ที่ขังไว้ในห้อง แลให้มีนตภาคกระด้างเขียนชื่อแต่เดชะหมายสำหรับ ตวนักโทษ กับบอกโทษที่ล่วงละเมิดพระราชอาญา แลบอกกำหนด โทษกับวันแต่เดือนปีถึงคุก แลวันเดือนปีที่กำหนดพ้นโทษด้วยทุกๆ คน มีคไว้ที่บานประตูห้องนั้น ให้เป็นลำดับเรียงกันตามเดชะหมาย โดยระยะให้เรียบร้อย

โคมตะเกียงในคุก

ข้อ ๓๑๓ โคมตะเกียงในคุกนั้น คุกใหญ่ แล คุก ค้างๆ ให้มี ตะเกียง ๒ ห้องค่อคอง ที่คุกพยายามให้ใช้ โคมแขวนในห้องใหญ่ที่ มั่นโตทางขนลงทุกคุก ให้ใช้ โคมแขวนๆ โคมติดฝา โคมแต่ตะเกียง

นั้นให้จุดจมน้ำ ห้ามมิให้มีเคมถ่อในคุก นอกจาก เคมถ่อซึ่งสำหรับ
แต่งตะเกียงชนิดดวง แต่ในบริเวณคุกชั้นในนั้น ให้มีเสวโคมตาม
ทางที่ผู้คุมเดินยามทุกแห่ง

นำที่จุดโคมแต่ละเกียง

ข้อ ๓๑๕ การเติมน้ำมันโคมแต่ละเกียงในคุกนั้น ให้มีนักโทษ
กองหนึ่งเป็นผู้แต่ง แต่การจุดโคมนั้น ถ้าข้างในคุกให้นักโทษยาม
ในเป็นผู้จุด ข้างนอกให้ผู้คุมเวรเป็นผู้จุด แต่โคมแต่ละเกียงนั้น
ต้องรักษาให้สะอาด การที่จะจุดโคมตะเกียงอย่างหมดจดได้ด้วย
แล้ว ไม่ใช่ให้ทอดทิ้งจุดได้เปล่า ๆ นั้น ห้ามมิให้มีอันชาน

โคมนอกกำแพงคุกชั้นใน

ข้อ ๓๑๕ โคมนอกกำแพงคุกชั้นในคุกแห่งนั้น เป็นหน้าที่ของผู้
คุมที่เขาเวรแต่งแต่ละจุด โคมนั้นทศจวนจวนรุ่งก็ให้จุดจวนรุ่ง ที่ไม่ควร
ก็ให้ดับเสีย

เครื่องใช้ในห้องขังนักโทษ

ข้อ ๓๑๖ ในห้องขังนักโทษ ให้ยกพนไม้สำหรับนอนแถวหนึ่ง
มีมาไม่เคยขาด ๆ ว่างบนยกชนอกชั้นหนึ่งสำหรับหนุนศีรษะ แต่ให้
มีผ้าหมอนสำหรับตัวนักโทษคนละผืน มีหนังสือสำหรับหนุน
หน้าเท้า ๑ ถ้วยเหล็กจืด ๑ ถังไม้เป็นกระโถนถึง ๑ ถังไม้มีฝา
สำหรับใส่มีดสำวะ ๑ ถังไม้มีฝาสำหรับใส่ถ้วยชาม ๑

นักโทษอยู่ในห้องขังเป็นโรคภัยไข้เจ็บ

ข้อ ๓๓๗ นักโทษที่อยู่ในห้องขังเป็นโรคภัยไข้เจ็บ ถ้านักโทษคนใดป่วยเป็นโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งจำเป็นต้องเรียกหมอแก่ในทันทีให้นักโทษที่อยู่ด้วยกันหรือเรียกนักโทษยามในไปแจ้งเหตุให้ทราบ นักโทษยามในนั้นต้องนำเหตุไปแจ้งความแก่นักโทษผู้คุม ให้รีบแจ้งเหตุกับผู้คุมเวร ๆ จะได้นำไปแจ้งความแก่นายพวามรงค์ จะได้นำแพทย์แผนยาตรวจเข้าไปตรวจนักโทษ ถ้าเห็นว่าควรจะย้ายไปรักษาที่คุุภยของบาดก็จะได้อย้ายไปในทันทีทันใด

นักโทษอวัยวะเวลากลางคืน

ข้อ ๓๓๘ นักโทษคนใดไปอวัยวะเวลากลางคืนหลายครั้ง ต้องเรียกนักโทษยามในมาแจ้งเหตุ เพื่อได้ตรวจว่าเป็นอะหิวาตะกะโรคก็จะรับรักษาในทันที ถ้าถ้านักโทษคนใดไปอวัยวะเวลากลางคืนแค่ครั้งหนึ่งเป็นการผิดปรกติ เวลารุ่งเช้าต้องแจ้งความแก่นักโทษผู้คุม ๆ จะได้นำแจ้งเหตุแก่นายพวามรงค์จะได้ให้แพทย์ตรวจ ถ้าเห็นว่าจะเป็นโรคจะได้รักษา

ห้ามทะเลาะแตรองล้างแลสนทนากันในห้องขัง

ข้อ ๓๓๙ นักโทษที่อยู่ในห้องขังเวลากลางคืนห้ามมิให้ทะเลาะวิวาทกัน แลห้ามไม่ให้ของต่างเพ่งให้มเลียงชกกระทัก เมื่อตนักโทษแจห้องขังแล้ว ให้นักโทษสอดมมด ถัดเวลา ๒ ทุ่มแล้ว ห้ามมิให้สนทนากันซึ่งเป็นเสียงดังออกไปนอกห้อง

ต่อนอนให้พื้ผ้าแลตรวจนับนักโทษ

ข้อ ๓๒๐ เวลา ๓๐ ทุ่มครึ่งก่อนที่จะเปิดคุกครึ่งชั่วโมงนั้น ให้
นักโทษยามในปดุกนักโทษทุก ๆ ห้องให้คืนชั้นพื้ผ้าห่มนอนแถบ
เดื่อทางแกง นักโทษผู้ตรวจต้องเป็นผู้เข้าไปตรวจทุกห้อง ให้จัดวาง
ให้เรียบร้อย แลเปิดนักโทษออกเข้าแถวหน้าห้อง แลให้นักโทษผู้
คุมชั้นนักโทษจัดให้เป็นหมู่ครบของแห่งตน ควบคุมคอยเตรียมเมื่อ
นายตรวจกับนายพวามรงค์จะเปิดคุกเข้ามาตรวจนับ

เปิดคนออกจากคุก

ข้อ ๓๒๑ เวลาตี ๑๑ ทุ่มฤๅพอได้อรุณ ให้ปลัดกรมนายตรวจ
แลนายพวามรงค์ เหวจัดถาวร ว่างคน รักษาที่ ทางต่าง ๆ ตามความที่
กล่าวไว้ในข้อ ๓๑๖ แลให้ไซกุญแจคุกเข้ามาตรวจนับนักโทษ
เมื่อครบจำนวนแล้ว ให้เปิดประตูคุกจ่ายให้นายพวามรงค์ผู้คุม มี
นักโทษผู้คุมผู้ตรวจแลยามในช่วยควบคุมออกจากคุกเป็นกอง ๆ

แพทย์รื่องตรวจนักโทษเจ็บเมื่อเปิดคุก

ข้อ ๓๒๒ เมื่อนายตรวจเข้าไปในคุกตรวจจ่ายนักโทษออกจาก
คุกนั้น ให้แพทย์รื่องเข้าไปด้วย เพื่อได้ตรวจนักโทษคนใดที่ป่วยเจ็บ
ก็จะได้ค้ำไปรักษา

ไม่ให้นักโทษเดินแตกหมู่กัน

ข้อ ๓๒๓ บรรดานักโทษที่ออกนอกคุกแล้ว จะเดินไปแห่งใด ๆ

ให้เดินเป็นหมวดหมู่กัน เดินที่ตะคุ่เคียงกันเป็นแถวไป ห้ามมิให้นักโทษเดินออกจากหมวดหมู่ ฤๅออกจากที่ทำงานแต่แห่งใด ๆ นอกจากใต้อนุญาต ฤๅมิผู้คุม ฤๅนักโทษผู้คุมและผู้ตรวจกำกับไปด้วย แต่ถ้าวางอยู่ในที่ซึ่งแห่ง โรงทำงานที่ใดตนถูกญแจแล้ว จะเดินแตกหมู่หมวดอยู่ในที่ซึ่งก็ได

ไปล้างหน้าแลไปเว็จเวลาเช้า

ข้อ ๓๒๔ เมื่อนักโทษเดินออกจากคุกมาข้างนอกพร้อมกันแล้ว ให้นายพวามรงค์ร้องสั่งนักโทษว่า ถ้าคนใดปรารถนาจะไปเว็จก่อน ให้แยกยืนอยู่แถวหนึ่ง คนใดปรารถนาจะไปที่อาบหน้าก่อน ให้แยกยืนอยู่แถวหนึ่ง เมื่อนักโทษแยกกันแล้ว ให้ผู้คุมนำแถวไปตามใจนักโทษสมัคร เมื่อนักโทษกองที่ไปอาบหน้าต่างหน้า ฤๅอาบหน้าแล้ว ก็ให้คุมไปทีเดียว ภายหลังฝายนักโทษที่ไปเว็จภายหลังจระแดง ก็ให้คุมกลับมาที่อาบหน้าแถวต่างหน้า แดการซึ่งคุมไปทั้งสองแห่ง ให้นักโทษทั้งหมดนั่งรวมกันอยู่ภายนอก ผ่อนกันเข้าไปกระทำธุระเป็นกองๆ แล้ว ให้กลับมานั่งคอยกัน ถ้าวางแล้วเสร็จทั้งกองจึงให้เดินย้ายต่อไป

กินข้าวเช้าแลทำงาน

ข้อ ๓๒๕ เมื่อออกจากที่อาบหน้าแล้วเสร็จแล้ว จึงให้คุมไปรับอาหารยังโรงเลี้ยงบริโภคอาหารเจด้าเข้าค่อไปแล้ว ให้คุมไปยังที่กินน้ำที่ต่างขาม แดให้คุมกลับมาเก็บขามเสร็จแล้ว จึงให้ไปยืนเข้าแถว

ปลัดกรมกับนายพรามรังค์จะได้เรียกชื่อนักโทษจ่ายกองทำงาน ตาม
 นำทเป็นดั่งๆตามบัญชีซึ่งกำหนดชื่อนายพรามรังค์ ผู้กำกับกองแ
 ชือผู้คุมที่คุมนักโทษตามที่กำหนดไว้ เมื่อครบกองแล้วจึงให้เดิน
 หมู่ นักโทษไปเข้าโรงงานเป็นดั่งๆ กำหนดให้ ได้ลงมือทำงานมิ
 ให้เกินเวลาเช้าโมง ๑ ที่โรงงานนั้นให้ บัดประตูล้นกุญแจทุกแห่ง
 ให้ผู้คุมผู้กำกับ โรงงานนั้นถือกุญแจ

การเปลี่ยนทำงาน

ข้อ ๓๒๖ การที่กำหนดให้นักโทษทำงานนั้น ต้องให้เจ้ากรม
 ปลัดกรมแพทย์ใหญ่หมั้นตรวจนักโทษ ถ้างานหนักซึ่งตัวตดงควร
 เปลี่ยนงานที่ทําใหม่ก็ให้แจ้งเหตุแก่ช่างใหญ่ที่กำหนดการแล้ว จึง
 เปลี่ยนงานให้ทําใหม่ การที่เปลี่ยนแปลงดังนี้ของลงในจดหมายเหตุ
 เจ้ากรมผู้ลงชื่อเป็นสำคัญ จดหมายเหตุการนั้นแพทย์ใหญ่เป็นผู้ลงชื่อ
 กับต้องลงกำหนดทำงานที่เปลี่ยนในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัว
 นักโทษด้วย ให้ปลัดกรมเป็นผู้ลงชื่อเป็นสำคัญ อนึ่งการที่จะเปลี่ยน
 งานบ่อยๆนั้น ไม่ควรให้มี ยกแต่เหตุเป็นความจำเป็นดังกล่าว
 แล้ว ฤ็จะเป็นประโยชน์แก่การในคุกเท่านั้น

ถึงที่ถ่ายอุจระถึงที่ถ่ายปัสสาวะในที่ทำงาน

ข้อ ๓๒๗ ในโรงที่ทำงานแต่ไกลที่ทำงานนั้น ให้คนหองเด็ก
 ไว้ทุกแห่ง ๑ ในห้องนั้นมิถึงผ้าสำหรับรับมีดชำระถึง ๑ ถึงรับชำระ
 ถึง ๑ ถึงอุจระนั้นให้ ใช้แต่นักโทษที่จำเป็นจะต้องใช้ โดยผิดเวลา

นักโทษคนใดที่ใช้ถึงผิดเวลาดังกล่าวแล้วต้องให้แพทย์ตรวจ ถ้าบ้วย
ควรรักษาในทันใด ก็ให้ย้ายไปพยาบาลในเวลานั้น

กินอาหารเวลากลางวัน

ข้อ ๓๒๘ เวลาเช้า ๕ โมงกับ ๕๕ นาที ให้ปลัดกรมแทนนาย
พ่ำนรงค์เวณจัตถการวางผู้คุมรักษาที่ทางต่าง ๆ ตามความที่กล่าวไว้
ในข้อ ๓๒๖ ครั้นถึงเวลาเช้า ๕ โมงให้เบ็ดนักโทษออกจากโรงทำงาน
ไปเดินเวลากลางวันแต่รับอาหารไปโรงเลี้ยง กับไปตักน้ำที่ต่าง
ซามแต่ที่เก็บขามเสร็จแล้วให้เดินหมู่นักโทษไปยังที่ทำงานเป็นส่วน ๆ
ให้หยุดพักไปจนเวลาเที่ยงแต่บ่ายโมง ตามกำหนดเวลาทำงาน

วัดสอบของทำงานเวลาเลิกงาน

ข้อ ๓๒๙ เวลาบ่าย ๓ โมงให้ผู้คุมที่คุมนักโทษทุก ๆ โรงงาน เจ้า
วัดตรวจการที่นักโทษทำ ว่านักโทษคนใดทำงานได้ขนาดตามพิคัตฤ
ไม่ ถ้านักโทษคนใดทำงานไม่ได้เท่าพิคัต ก็ให้คอยแจ้งรายงานแก่น
นายพ่ำนรงค์ที่จะเข้าไปตรวจในเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่ง นายพ่ำนรงค์
จะได้จดข้อความในหนังสือกำหนดทำงาน แดแจ้งชื่อนักโทษแก่เจ้า
กรมเมื่อเวลาเลิกงานรุ่งขึ้น จะได้ลงโทษตามข้อบังคับ

เลิกงานอาบน้ําเวลาเย็น

ข้อ ๓๓๐ เวลาบ่าย ๓ โมง ๕๕ นาที ให้เจ้ากรมปลัดกรมแทนนาย
พ่ำนรงค์เวณจัตถการวางผู้คุมรักษาที่ทางต่าง ๆ ตามความที่กล่าวไว้

ข้อ ๓๕๖ ครั้นถึงเวลาบ่าย ๕ โมง ให้เปิดน้กโทษออกจากโรงงาน ไปยังเว็จฎาทอาน้ำแล้ว ให้นำไปรับอาหาร ไปยังโรงเตยง ๆ แล้ว ให้นำไปทกนนาตต่างชาม แลกลับไปที่เก็บชามแล้วจึงให้นำไปเข้า แถวปลัดกรมจะได้เรียกชื่อนักโทษ ให้เข้าห่มตามกอง แต่ผู้คุมรวม กนตามหมวดหมู่ ให้นักโทษผู้คุมกำกับคุมกลับเข้าคุม

เข้าคุกแลตรวจ

ข้อ ๓๓๓ เมื่อเข้าไปในคุกแล้ว นักโทษต้องเข้าแถวตามหมุ่ท นาห้องซึ่งออกครึ่งหนึ่ง นายพรำมรงค์กำกับนักโทษผู้คุม ให้นำตรวจ นำเข้าห้องซึ่งถนถญแจเป็นลำดับไป เมื่อถนถญแจห้องซึ่งทวแล้ว ให้ นายพรำมรงค์ แลนัก โทษผู้คุม นำบาญชียชอจจำนวนนัก โทษทุกห้อง มาดอบกกับปลัดกรมแลนายตรวจ เมื่อถกตามจำนวนแล้วปลัดกรมแล นายพรำมรงค์จะได้ออกจากคุก แล้วยนายตรวจประจำเวรเป็นผู้ถน ถญแจคุกต่อไป

การที่เดินแลทำการต้องฟังคำสั่ง

ข้อ ๓๓๒ หมุ่กโทษที่ออกจากคุก จะย้ายไปที่แห่งใดแลกระทำ การอันใดต้องเปนไปโดยคำผู้คุมดังกล่าว จึงจะเดินแลกระทำกรได้

ห้ามไม่ให้พูดกัน

ข้อ ๓๓๓ เมื่อเปิดน้กโทษออกจากห้อง ซึ่ง ไปจนผู้คุมนำเข้าโรง ทำงานอย่าง ๑ เมื่อเวลาทำงานอย่าง ๑ เมื่อหยุดงานนำออกจากโรง

จนกลับเข้าโรงงานอย่าง ๓ เมื่อเลิกงานออกจากโรงงานเข้าห้องซึ่ง
ต้นกุญแจห้องอย่าง ๓ ให้นักโทษทุกคนนั่งสงบ ห้ามมิให้พูดกันเป็น
อันขาดทีเดียว

ห้ามมิให้ออกจากแถวแถวที่ทำงาน

ข้อ ๓๓๕ นักโทษที่มีกิจซึ่งจะร้องทุกข์กับเจ้ากรมปลัดกรมฤ
ตำรวจใหญ่ที่มาตรวจ ห้ามมิให้เดินออกจากแถว แถวที่ซึ่งกำลังทำ
งานออกไปหาเจ้ากรมปลัดกรมแต่ตำรวจใหญ่เป็นอันขาด เพราะเจ้า
กรมนั้นเมื่อมาตรวจการในคุกทุก ๆ วัน ก็จะต้องผ่านหน้านักโทษมา
ทุก ๆ คน ปลัดกรมนี้จะเดินมาตรวจการวันละหลาย ๆ ครั้ง ตำรวจ
ใหญ่ถ้ามาตรวจการในคุกคราวใด ก็คงจะผ่านหน้านักโทษมาทุกครั้ง
นักโทษทั้งปวงคงได้มีโอกาสพบกับเจ้ากรมปลัดกรมแต่ตำรวจใหญ่
ได้เวลาหนึ่งทุก ๆ คน ถ้าวินพระเป็นยวันว่างไม่ได้ทำงาน เจ้ากรมจะ
ได้ตรวจทุกขะได้ตรวจสุขของนักโทษ ก็จะได้ มีโอกาสแจ้งเหตุแก่
เจ้ากรมได้ อีกเวลาหนึ่ง

ขังตัวนักโทษ ๑๕ วันหนึ่งครั้ง

ข้อ ๓๓๕ นักโทษที่ทำงานทุก ๆ คนนั้น ๓๕ วัน ๑๕ วันให้ขังตัว
ครั้ง ๑ กำหนดวันขังตัวจนวันพระเป็นวันว่างงาน ตั้งแต่เจ้ากรมแต่
ปลัดกรมจะแบ่งอัตราคนใดให้กำหนดขังวันใด นำหนักที่ขังแล้วนั้น
ให้จดหมายลงในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษ ถ้าเป็นนัก
โทษที่ต้องจำตรวนต้องหักน้ำหนักตรวนเสียก่อน แล้วจึงจดหมายลง
น้ำหนักนั้นเป็นน้ำหนักของปลัดกรมกับแพทย์ของเป็นผู้จดหมายแต่ตรวจ

ตรวจนักโทษนำหนักร้อยไป

ข้อ ๓๓๖ บรรดานักโทษที่นำหนักร้อยไปนั้น ต้องให้แพทย์ใหญ่ กับเจ้ากรมตรวจจะคิดแผนงานตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๕๕

นักโทษต้องอยู่ในบังคับเจ้าพนักงาน

ข้อ ๓๓๗ นักโทษทั้งปวงต้องฟังบังคับเจ้ากรมปลัดกรมที่จะบังคับการทั้งปวง แต่ทั้งต้องฟังบังคับผู้ช่วยนายตรวจนายพันมรงค์คุณ กับนักโทษผู้คุม นักโทษผู้ตรวจ และนักโทษ ยามในตามการ ที่ ซึ่งไม่ผิดข้อบังคับ ถ้าบังคับขอใดที่ผิดแก่ข้อบังคับนักโทษ ต้องนำความแจ้งแก่เจ้ากรมปลัดกรมโดยเร็ว ถ้าเจ้ากรมปลัดกรมบังคับผิดข้อบังคับนักโทษ ก็ให้ฟ้องร้องแก่ตำรวจใหญ่ผู้ตรวจฎาจารย์ และเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ที่มาตรวจเป็นครั้งเป็นคราว

กริยาที่ให้นักโทษประพฤติ

ข้อ ๓๓๘ บรรดานักโทษทั้งหลายต้องประพฤติดังนี้

(ก) ต้องอยู่ในกำแพงคุกที่จริง ถ้าขอกจากคุกแต่โรงงาน ต้องอยู่ในหม่อมหวัดแห่งคนที่เจ้าพนักงานจัดไว้ช้อย่าแตกหมู่ออกไป ยกเสียแต่เจ้าพนักงานบังคับ

(ข) ต้องเป็นคนสงบเรียบร้อยไม่พูดตามชอบบังคับห้ามที่กล่าวไว้ในข้อ ๓๓๓ แต่กระเดาะวงจากกันตามข้อ ๓๓๘

(ง) ไม่พูดกับนักโทษผู้หญิงและนักโทษผู้จำพวกกับตน แต่ไม่ให้พูดกับผู้อื่นนอกจากความจำเป็น

(ค) ไม่สู้บุหรืกรหนักมากแตรบของทตองห้ามแต่ผู้ใด ถ้าแตรเห็นของทตองห้ามในข้อบังคับขยู่ทแห่งใดตองบอกแก นายพวามรงค์แตรผู้คุม

(ค) ถ้ารู้จกเหตุว่หนักโทษคนใดพยายามเพื่อจะหนี ฤพพยายามจะกระทำอันตรายของนายคุม ฤพพยายามจะประทุษรูร้ายแกนักโทษ ฤพเจ้าพนักงาน ตองแจ้งขอความให้ทราบ

(ข) ตองรักษาเตื่อกรงเกงฉาเช็ดผ้าทิมหมอนทิมดอกตรวดวงแหวนคอข้อมือให้สะอาด แตรจกเรียบเรียงเตื่อกรงเกงฉาหมของตงททห้องขังให้เรียบรอย

(ง) ตองรักษาร่างกายให้สะอาด

(จ) ตองตั้งใจกระทำงตามหน้าที่โดยเต็มใจแตรประณีต แตรช่วยพิทักษรักษาของทตองทิมขอให้ตงกระทำมิให้เป็นอันตราย

(ฉ) ตองมีกรยาชนเรียบรอย เมื่อเดินในกำแพงคุกให้เดินเป็นคู่กับนักโทษด้วยกนอย่าเดินแตกทิมหมอด เมื่อหยุดพักทิงงกบหมุหมอด ถ้าจะพูดฤจะตอบกบเจ้าพนักงานทตองคุม ฤผู้ใดผู้หนึ่งทมาตุถารในคุกทให้ ชนชนพูดตอบ แตรให้ท้อยแตรทง ๒ ข้าง ประทับใจกับชา ฤประดานมอใจ ทิมกรยาชนเรียบรอย ฤเป็นเจ้านายแตรชุนนางทให้พนมมือพูดแตรตอบ

(ช) ให้มีความการระระต่อเจ้าพนักงานไม่หยาบคาย แตรทุมคิเจ้าพนักงานแตรนักโทษด้วยกน

(ซ) ไม่เด่นการพนันต่าง ๆ ฤแตรแตกเบียดนสิ่งของกน

กำหนดทำโทษนักโทษที่ประพฤติชั่วร้าย

ข้อ ๓๓๘ ข้อความที่กำหนดโทษให้นักโทษประพฤตินั้น ถ้านักโทษคนใดทำผิดให้ตงโทษตามอัตราที่เจ้ากรมตั้งไว้ อัตรานั้นต้องปรากฏกับจางวางให้อนุญาตก่อนจึงจะใช้ได้

แหกคุกปิ่นกำแพงจะยิง

ข้อ ๓๔๐ บรรดานักโทษทั้งปวงให้ทราบไว้ทั่วกันว่า ถ้านักโทษหมู่ใดเข้ากันต่อสู้กระทำความร้ายเจ้าพนักงาน ฎาแหกประตูกำแพงคุกขุดบ่อน้ำกำแพงจะหนีคุก จะให้ผู้คุมเดงทหารรักษาคุกยิงนักโทษผู้นั้น

กำหนดพบบญาติ

ข้อ ๓๔๑ อัตราที่กำหนดให้นักโทษพบบญาติเพือนฝูงมุดนายนั้นดังนี้ นักโทษผู้คุม ๑ วันพระครั้งหนึ่ง นักโทษผู้ตรวจ ๒ วันพระ ๑ ครั้ง นักโทษยามใน ๓ วันพระครั้ง ๑ นักโทษจำพวกทะเลโทษเดือนหนึ่งครั้ง ๑ นักโทษจำพวกมัธยมโทษ ๒ เดือน ๑ ครั้ง นักโทษจำพวกครุโทษ ๓ เดือนครั้ง ๑ การที่พบกันนั้นกำหนดเวลามิให้ยิ่งกว่าชั่วโมง ๑ ยกเสียแต่นักโทษมีจำพวกพิเศษ กับนักโทษผู้หญิงแล้วจะได้มีคำสั่งกำหนดให้เฉพาะตัวดังกล่าว ทั้งนี้กำหนดจนกว่าให้นักโทษพบบญาติเพือนฝูงมุดนายนั้น ให้เจ้าพนักงานกำหนดลงให้เป็นวันพระได้ จึงจะดี แล้วเจ้ากรมลงในหนังสือกำหนดทำงานให้ทราบวันกำหนดทุกคน

เวลาพญาตีให้นายพจามรงค์เเวรกำกับคุม

ข้อ ๓๕๒ การทักโทษพญาตีพญาตีของเพื่อนฝูงมุตนายนั้น ให้พบกนทของทกกำหนดไว้ เวลาทพบกนทนั้นไม่ไหยงกว่าชวโมง ๓ นายพจามรงค์เป็นผู้กำกับในเวลาทพบกน ท้ามนให้ตั้งตั้งของต้องห้ามให้นักโทษเป็นอันขาด

กำหนดเขียนหนังสือแลการตรวจหนังสือไปมา

ข้อ ๓๕๓ นักโทษทงปวงจะขอเขียนหนังสือถึงพญาตีของเพื่อนฝูงมุตนายนั้น ให้เจ้ากรมจ่ายกระดาษแลเครื่องเขียนให้นักโทษ แต่ห้ามให้นักโทษเขียนหนังสือ ในเวตามีนาททำการในคุก ชนังกระดาษแลเครื่องเขียนที่จะจ่ายให้ นั้น ให้จ่ายให้เฉพาะทคองการเขียนคราว ๓ เท่านั้น ห้ามมิให้นักโทษเก็บเครื่องเขียนแลกระดาษที่เขียนเหลือไว้กับตัว แลบรรดาหนังสือทักโทษจะดังไป แลหนังสือทคจะมีมาองนักโทษนั้น เจ้ากรมฎาปลัดกรมคือเบตตเตี้ยกอนทงตั้งตั้งจะดังได้ แลเจ้ากรมปลัดกรมมีอำนาจจะห้ามหนังสือทเห็นวาไม่สมควรนั้น ไม่ตั้งให้นักโทษฎาไม่ตั้งค่อไปก็ได้ ยกเตี้ยแต่หนังสือทักโทษเขียนทุดเกดว่า กววยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยหัว แลยื่นเตี้ยนาบตวการกรมทรวบาดแล้ว เจ้ากรมปลัดกรมไม่มีอำนาจจะคแต่ห้ามปรวมเห็นยวงหนังสือนั้นไว้ คต้องรับดังไปโดยเร็ว

วันพระหยุดงาน

ข้อ ๓๕๔ ถ้าเป็นวันพระแคว่นวิชาชบชว กับวันตรงกับวันเฉลิม

พระชนมพรรษาแล้วให้นักชดถุกษต่างๆ ซึ่งราษฎรทั้งหลาย หยุดงาน
นักโทษไม่ต้องทำงานตามความที่กล่าวไว้ ในข้อ ๕๐๕ นั้น จะได้มีคำ
เทศนาให้นักโทษฟังวันละสองกัณฑ์ เวลาเช้า ๑ โมงกัณฑ์ ๑ เวลา
บ่าย ๒ โมงกัณฑ์ ๑

การฟังธรรม

ข้อ ๓๕๕ การฟังธรรมเทศนานั้น ถ้าเป็นนักโทษที่บดอบพระพท
ธำสนาแล้ว ต้องบังคับให้ฟังทุกคน ยกเสียแต่ักโทษที่มีวัยชัฎฎ
ต้องขังขยู่ในกำหนดลงอาญาไม่ต้องให้ ไปฟัง อนึ่งนักโทษที่ไม่ได้
นับถือพระพุทธศาสนาไม่บังคับ สุดแต่ใจของนักโทษ

วันพระซึ่งตัวชักผ้าแลพบญาติ เขียนหนังสือ

ข้อ ๓๕๖ วันพระที่ว่างงานนั้น เมื่อนักโทษกินอาหารเข้าอาหาร
กลางวันแล้ว ให้เจ้าพนักงานแบ่งจดนักโทษที่ลงกำหนดขังตัว ก็ให้
ขังตัวไป ทัดกำหนดคตมมโกนผมโกนหนวดโกนเครา ก็ให้คตมม
โกนผมโกนหนวด ทัดงัดให้ชักเถือผ้าบังรังไว้ ในคุกบ้าง เมื่อชัก
ผ้าแล้วจึงให้ ไปฟังธรรมเทศนา จัดแบ่งกันกระทำในตอนเช้าแต่บาย
ให้ทุกคน เมื่อเทศนาจบแล้วให้น้ำเขาขังไว้ในคุกใหญ่ แต่การขัง
คุกใน เวลาต่างวันอย่างนี้ ถ้าเป็นนักโทษที่ไม่ต้องขังห้อง ทังกลาง
วันกลางคืนแล้วก็ไม่ต้องเอาเขาห้องขัง เปิดประตูห้องไว้ให้นักโทษ
เข้าออกได้ตามใจ แต่ในตอนขังกลางวันนั้น นักโทษจะได้เขียนหนังสือ
ถึงญาติพี่น้องเพื่อนฝูง แต่ถ้านักโทษที่ลงกำหนดพบญาติพี่น้อง

เพื่อนฝูงมุนนาย นายพจามรงค์ ก็จะได้แยกคุมไปให้พบญาติพี่น้อง
เพื่อนฝูงมุนนายตามกำหนด

ตรวจวันพระ

ข้อ ๓๕๗ ถ้าเป็นวันพระให้เปิดนักโทษ ออกจากคุก เวลาบ่าย ๓
โมงครึ่ง เพื่อให้บริโภคนอาหารเร็วเวลาเช้ามาครึ่ง โมง เมื่อกินอา-
หารแล้วให้นักโทษเข้าแถว ให้เจ้ากรมตรวจทุกข้อตรวจดู นักโทษ
จะร้องทุกข์ประการใด ก็ให้ร้องแก่เจ้ากรมฯ จะได้จดหมายถ้อยคำ
ไว้พิจารณาตามเหตุ แต่เจ้ากรมจะได้ตรวจเครื่องแต่งตัว แด่เครื่อง
หมายของนักโทษตามข้อบังคับด้วย ถ้านักโทษคนใดกระทำผิดก็จะได้
ลงโทษ แต่ห้ามมิให้ลงอาญาในวันพระ ให้กระทำในวันรุ่งขึ้นต่อไป

สิ่งของที่ห้ามขังใน

ข้อ ๓๕๘ ของที่ห้ามมิให้เอาเข้าในกำแพงคุกขังในที่ขังนักโทษ
โดยไม่มีหนังสืออนุญาตนั้น คือ ๑ กัญชา ๒ ยาฝิ่น ๓ สุรา
เมรัยแล่น้ำเมาต่าง ๆ ๔ ด้วงยาต่าง ๆ ๕ น้ำกรดต่าง ๆ ๖ ทอง
๗ เงิน ๘ กระดาษคั่วเงิน ๙ ชั่งเดียวของรัฐได้พัก ๑๐ ทองเงิน
นาครูปพรรณต่าง ๆ ๑๑ เพชรพลอยต่าง ๆ ๑๒ เครื่องเล่นการ
พนันต่าง ๆ ๑๓ ฝ้ายต่าง ๆ ๑๔ สมุดหนังสือต่าง ๆ ๑๕ หนังสือ
ฝาก ๑๖ กระดาษต่าง ๆ ๑๗ เครื่องมือสำหรับเขียนต่าง ๆ ๑๘ อา-
วุธต่าง ๆ ๑๙ ดินปืนแล่เครื่องสำหรับระเบิดต่าง ๆ ๒๐ มีดต่าง ๆ
๒๑ เหล็กทองเหลืองทองแดงต่าง ๆ บรรดาที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับ
คดง้าง ๒๒ ไม้ต่าง ๆ ยาวตั้งแต่ ๓๒ นิ้วขึ้นไป ๒๓ เชือกต่าง ๆ

อนึ่งบรรดาสิ่งของที่ได้อ่าน ถ้าเป็นของเครื่องประดับกายเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ฤ็ผู้ มีบรรดาศักดิ์ เข้ามา ดูการคุก ด้ว ก็ไม่ต้องห้าม ควรอนุญาต

สิ่งของห้ามขึ้นนอก

ข้อ ๓๔๘ ของที่ห้ามมิให้เอาเข้าไปในกำแพงคุกชั้นนอก ตอนนักโทษทำงานโดยไม่มีหนังสืออนุญาตนั้น ๑ กิ่งชา ๒ ยาสูบ ๓ ดั้วราเมรีย แดง ำเมาต่าง ๆ ๔ ดั้วรพยาต่าง ๆ ๕ น้ำกรวดต่าง ๆ ๖ ของกิน แดงต้มต่าง ๆ ๗ ทอง ๘ เงิน ๘ กระดาษตัวเงิน ๑๐ ซีกเดียว อัฐิ ใด้พิศ ๑๑ ทองเงิน นาค รูปพระรัตนต่าง ๆ ๑๒ เพ็ชร แดงพลอยต่าง ๆ ๑๓ เครื่องเล่นการพนันต่าง ๆ ๑๔ ดั้วมุดหนึ่ง ดั้วต่าง ๆ ๑๕ หนังสือฝาก ๑๖ ขาวขุ่นต่าง ๆ ๑๗ ดินปืน แดงเครื่องระเบิดต่าง ๆ อนึ่งบรรดาสิ่งของที่ได้อ่านมานั้น ถ้าเป็นของเครื่องประดับกายเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ฤ็ผู้ มีบรรดาศักดิ์ เข้ามา ดู การคุก ด้ว ก็ไม่ต้องห้าม ควรอนุญาต

หมวดที่ ๓๑

อาหาร

นักโทษทำงานให้ กิน ๓ เวลา

ข้อ ๓๕๐ บรรดานักโทษที่ต้องทำงานนั้น ให้บริโภคอาหาร ๓ เวลา

คือ เข้าด้วยเวลาเข้าก่อนโมงครึ่ง ๓ เข้าตามเวลาก่อนเที่ยง ครึ่ง ๓
 เข้าด้วยเวลาเย็นในระหว่างบ่าย ๕ โมงจนห้าค่ำอีกครึ่ง ๓

นักโทษไม่ได้ทำงานให้เกิน ๒ เวลา

ข้อ ๓๕๓ บรรดานักโทษที่อยู่ในที่ซึ่งแต่ได้ทำงาน ให้บริโภคนอาหารสองเวลา คือเข้าด้วยเวลาเข้าในระหว่าง ๓ โมงจน ๕ โมงครึ่ง ๓ เข้าด้วยเวลาเย็นในระหว่างบ่าย ๕ โมงจนห้าค่ำครึ่ง ๓

นักโทษที่ป่วยให้เกิน ๔ เวลา

ข้อ ๓๕๔ บรรดานักโทษที่ป่วยใช้ข้อที่กฤตพยามาตนั้น ให้บริโภคนอาหารสามเวลา คือเวลาเข้ายามรุ่งครึ่ง ๓ เวลาเช้า ๕ โมงครึ่ง ๓ เวลาบ่าย ๒ โมงครึ่ง ๓ เวลาห้าค่ำครึ่ง ๓ แต่บางไร่นักโทษบริโภคนอาหารตามเวลากำหนดไม่ได้ จะต้องบริโภคนอาหารอื่นนั้น ผู้ดูแลแพทย์จะอนุญาตกำหนดให้

อนึ่งอาหารสำหรับนักโทษที่ป่วยนั้น เวลาใดควรเป็นเข้าด้วยฤๅเข้าดื่ม แลกับเข้านอนของกินควรอย่างไร ต้องผู้ดูแลแพทย์จะกำหนดให้ไม่ต้องกำหนดเป็นพิสดาร

พิสดารอาหาร

ข้อ ๓๕๕ กำหนดอาหารนักโทษนั้น คนหนึ่งให้บริโภคนเป็นพิสดารดังนี้

นักโทษทตของทางาน

เวลาเช้า

เช้าด้วย		หนัก ๕๕ บาท
กับเช้า	ถ้าแกงคืดทงนา	หนัก ๒๒ บาท
อย่างใด	ถ้าผกผกกับเนื้อต่าง ๆ	หนัก ๓๓ บาท
อย่างหนึ่ง	ถ้าข่าผกต่าง ๆ	หนัก ๘ บาท
เวลาละตั้ง	ถ้านาพริกถวดหรือเครื่อง หตนต่าง ๆ	หนัก ๓๐ บาท
ถ้าปลาเค็ม	ถ้าปลาเค็มกับปลา	หนัก ๓ บาท ๒ ตั้ง
กับนาพริก	นาพริก นาพริก	หนัก ๓ บาท

เวลากลางวัน

เช้าตมคืดทงเนื้อเช้าเดนาพอกตวงน	หนัก ๓๕ บาท
กับเช้าผกเค็มต่าง ๆ	,, ,, ,,

กับเช้าเวลาเย็นอย่างหนึ่งอย่างใดเวลาละตั้ง

เช้าด้วย	หนัก ๕๐ บาท
ถ้าแกงคืดทงนา	,, ๒๕ ,,
ถ้าผกผกกับเนื้อต่าง	,, ๓๕ ,,
ถ้าข่าผกต่าง ๆ	,, ๑๒ ,,
ถ้านาพริกถวดหรือเครื่อง หตนต่าง ๆ	,, ๑๓ ,,
ถ้าปลาเค็มกับนาพริก ปลา	หนัก ๓ บาท ๒ ตั้ง
นาพริก	หนัก ๓ บาท

นักโทษที่ไม่ได้ทำงาน

กับเข้าเวลาเช้าอย่างหนึ่งอย่างใดเวลาละสิ่ง

เข้าด้วย	หนัก ๓๕ บาท
ถ้าแก่กตทงนา	,, ๓๘ ,,
ถ้าผิดผลกกับเนอต่าง ๆ	,, ๓๐ ,,
ถ้าฆ่าผู้ต่าง ๆ	,, ๘ ,,
ถ้าฆ่าพรกถวหรือเครื่อของหลนต่าง ๆ	,, ๘ ,,
ถ้าปลตาเค็มกับนำพรก ปลตา	หนัก ๓ บาท ๒ ดั้ง
นำพรก นำพรก	หนัก ๓ บาท

เวลาเย็นกับเข้าอย่างหนึ่งอย่างใดเวลาละสิ่ง

เข้าด้วย	หนัก ๕๐ บาท
ถ้าแก่กตทงนา	,, ๒๐ ,,
ถ้าผิดผลกกับเนอต่าง ๆ	,, ๓๒ ,,
ถ้าฆ่าผู้ต่าง ๆ	,, ๘ ,,
ถ้าฆ่าพรกถวหรือเครื่อของหลนต่าง ๆ	,, ๓๐ ,,
ถ้าปลตาเค็มกับนำพรก ปลตา	หนัก ๓ บาท ๒ ดั้ง
นำพรก	หนัก ๓ บาท

ถ้านักโทษคนใดป่วยไข้ต้องไปรักษาที่คุกพยาบาล ให้ยกพิศัด
อาหารเดี่ย ให้บริโภคอาหารตามกำหนดที่แพทย์ตั้งตามเมื่อตามควร

พักอาหารบุตรติดมารดา

ข้อ ๓๕๕ นักโทษหญิงที่มีบุตรกินนมติดมารดา ให้เพิ่มเข้าให้บริโภคนมมากกว่าปกติวันหนึ่ง เข้าสู่วันที่ ๓๐ บาท ถ้ากินมารดานั้นน้อยไม่พอแก่บุตรทั้งวัน ถ้าบุตรอายุเต็มภายใน ๓๒ เดือน ให้เพิ่มนมโคสดถึงตายน้ำร้อนส่วนหนึ่ง นมโค ๓ ส่วน ให้กินวัน ๓ ครั้ง ๓๕ บาท กับกตด้วยน้ำจืดตามสมควร

ถ้าบุตรนั้นอายุเต็มระหว่าง ๓๒ เดือนกับ ๓๘ เดือน ให้เพิ่มเข้าสู่วันที่ ๓ ครั้ง ๘ บาท นมโค ๓ ส่วนกับน้ำร้อนส่วน ๓ ครั้ง ๓๕ บาท กับกตด้วยน้ำจืดตามสมควร

ถ้าบุตรนั้นอายุเต็มระหว่าง ๓๘ เดือนกับ ๔๕ เดือน ให้เพิ่มเข้าสู่วันที่ ๓ ครั้ง ๓๕ บาท กับกตด้วยน้ำจืดตามสมควร

การตรวจอาหาร

ข้อ ๓๕๕ อาหารที่ทำให้นักโทษบริโภคนั้น ต้องให้คนให้ดูดี ให้ปลัดกรมหรือนายตรวจที่ประจำเวรไปตรวจอาหาร ก่อนที่จะจำหน่ายให้นักโทษบริโภคทุกเวลา ให้เจ้ากรมแต่แพทย์ใหญ่หมั้นตรวจอาหารในกำหนด ๗ วันมิให้น้อยกว่าครึ่ง ๑ ห้ามมิให้กำหนดวันแต่เวลาตรวจให้คนทำครัวทราบก่อนด้วยเพื่ออาหารของนักโทษจะได้เตรียมพร้อมเสมอ

เครื่องดองอาหาร

ข้อ ๓๕๖ ให้มีดองหรือดวยเหล็กกวาดทำขนาดให้จุเข้าสู่วัน

กับเข้าเท่ากำหนดพิศได้สำหรับครัว เพื่อจะได้ตวงเข้าแลกบดลงใน
ชามจำหน่ายให้นักโทษได้ตามพิศเสมอกัน

เครื่องชั่งสอบอาหาร

ข้อ ๓๕๖ โรงทักโทษบริโภคนอาหารนั้น ให้มีคณราชกับดุกคัม
พิศอาหารไว้ทุกโรง เพื่อนักโทษคนใดส่งใส่อาหารว่าน้อยคานา
หนักกว่าในพิศ ผู้คุมจะได้ชั่งตวง ถ้านักโทษคนใดกล่าวโทษด้วย
อาหารผิดพิศ ถ้าชั่งตวงไม่เต็มจริงต้องตวงโทษผู้กล่าว ถ้ามจริง
ให้เติมอาหารให้เท่าตามพิศ แล้วให้นำเหตุแจ้งแก่ปลัดกรมหรือผู้
ผู้หนึ่งซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ใหญ่อยู่ที่คุกในเวลานั้น จะได้ พิจารณา
ตวงตวงผู้กระทำผิดแล้วตวงโทษ

การที่นักโทษกล่าวโทษด้วยอาหาร

ข้อ ๓๕๗ บรรดาถาวรที่นักโทษจะกล่าวโทษด้วยอาหารต่าง ๆ นั้น
เจ้ากรมปลัดกรมเดแปทย์ใหญ่ต้องพิจารณาเหตุในที่นี้ เมื่อทราบ
เหตุอย่าใดหนึ่งและเฉื่อยเฉื่อย ถ้าเป็นการเหลือเกินแก่อำนาจที่จะจัด
การผ่อนผันได้ ต้องรีบนำข้อความแจ้งแก่จางวางโดยเร็ว

จัดกองทำครัวแลส่งอาหาร

ข้อ ๓๕๘ การทำครัวในคุกนั้น ให้จัดนักโทษจำพวกหนึ่งเป็น
กองทำครัวให้พอเลี้ยงนักโทษ นักโทษจำพวกนั้นให้ชั่งไว้คุกหนึ่งต่าง
หาก เบ็ดออกจากคุกไปทำครัวก่อนเวลาเบ็ดนักโทษทั้งปวง แล้วแต่

เป็นผู้ต้องแบ่งจำหน่ายอาหาร แฉกอาหารไปส่งนักโทษที่ไม่ได้มา
บริโภครับโรงเดี่ยวตามห้องทงนन्दด้วย ห้ามมิให้นักโทษทั้งปวงหุง
อาหารบริโภคเฉพาะตัวเองเป็นอันขาด

วิธีแจกอาหาร

ข้อ ๓๖๐. วิธีที่จะแจกอาหารให้นักโทษบริโภคนั้น เมื่อก่อนถึง
เวลากำหนดครึ่งชั่วโมง ให้นักโทษของทำครัวต้องแบ่งอาหารใส่
ภาชนะไว้ให้ครบแก่ตัวนักโทษไปเตรียมไว้ยังที่แจกอาหาร ส่วนนัก-
โทษที่จะรับอาหารนั้น ให้นายพวามรงค์ผู้คุมจกเดินแถวเป็นคู่เป็น ๒
แถว ๆ หนึ่งให้รับอาหารแต่ช่องกำแพงเดินไปโรงเดี่ยวฝ่ายขวา ฝ่าย
ซ้ายรับอาหารแต่ช่องกำแพงเดินไปโรงเดี่ยวฝ่ายซ้าย เมื่อรับอาหารไป
ถึงโรงเดี่ยวให้นักโทษเรียงแถว หันหน้าเราหากันเป็นแถว ๆ วาง
ชามอาหารไว้จำหน่ายหน้าทุกคน เมื่อพร้อมกันแล้วให้นายพวามรงค์
ถามด้วยอาหารว่าผู้ใดจะรดด้วยช้อนขาดพิศบางฤาไม่ ถ้ามีผู้ใด
ก็ให้ได้ลงตามความที่ว่าไว้ ในข้อ ๓๕๗ ถ้าไม่มีก็ให้บอกให้นักโทษ
โดยคำสั่ง แล้วจึงให้นักโทษกินอาหารพร้อมกัน เมื่ออิ่มแล้วจึงให้
นายพวามรงค์บอกให้ย่นชนพร้อมกัน แล้วบอกให้เดินไปยังทงนन्द
ด้านมือ แฉกต่างชามแล้ว ให้เดินกลับมาเขวชามไว้ ในที่แห่งหนึ่งซึ่ง
เป็นที่เกิดที่แจกอาหาร แล้วจึงให้นำแถวไปย่นจกแยกหมู่ที่จะให้ไป
เข้าโรงงานตามหมู่ความงานต่อไป

ถึงทั้งอาหารเหลือ

ข้อ ๓๖๓. ตามระยะทางที่นักโทษจะไปกินน้ำแลต่างชามนั้น ให้

มาถึงสำหรับรองอาหารที่เหลือติดชามเมื่อนักโทษเดินไป ถ้าผู้ใดมี
อาหารเหลือติดกับชามอยู่ ก็ให้เทลงถึงสำหรับรองนั้นก่อนแล้วจึงให้
ไปกินน้ำแดงชาม อาหารที่เหลือนักโทษนั้นให้จำหน่ายขายแก่जन
เพียงสุกรต่อไป

นักโทษผู้คุมผู้ตรวจยามในให้ กินพร้อมกับนักโทษ

ข้อ ๓๖๒ นักโทษผู้คุมนักโทษผู้ตรวจ แลนักโทษยามในที่กำ
กับนักโทษมานั้น ให้รับพระราชทานอาหารพร้อมกับนักโทษทั้งปวง
คราวเดียวกัน การคุมนักโทษนั้นเป็นหน้าที่นายพจามรงค์และผู้คุมที่มา
รับราชการเฉพาะแล้วแต่บายความเวรตาเป็นผู้คุมนักโทษ

นักโทษทั้งปวงให้ญาติส่งอาหารให้ กินได้

ข้อ ๓๖๓ นักโทษทั้งปวง ถ้ามิใช่ในโทษที่จะต้องประหารชีวิต
แล้ว จะบริโภคน้ำอาหารที่ญาติพี่น้อง ญาติมิตรจะส่งให้บริโภคนั้นได้
แต่ต้องอยู่ในข้อบังคับแพทย์ ใหญ่จะบังคับตามสมัยเมื่อมิโรค แต่
ตามข้อบังคับที่กล่าวไว้ ในข้อ ๓๖๘ และข้อ ๓๖๙ ที่กล่าวต่อไป

ห้ามไม่ให้ส่งของแห้ง ให้ส่งของสุกที่กินได้

ข้อ ๓๖๔ อาหารที่ญาติพี่น้องแลเพื่อนฝูง จะส่งให้นักโทษนั้น
ห้ามมิให้ส่งของที่จะต้องมาหุงมาต้มทำในคุก ถ้าของที่จะมาหุง
ไว้ ทั่วทุกหยาด ๆ จนถึงบริโภคนั้นได้ ให้ส่งของที่จะหุงต้มเสร็จแล้ว แต่
ของที่จะมาหุงก็บริโภคนั้นได้ ที่เดียว

กำหนดเวลาส่งอาหารห้ามไม่ให้เข้าไปส่งกันในคุก

ข้อ ๓๖๕ อาหารที่ญาติของแต่เพื่อนฝูงส่งให้นักโทษนั้น ให้ส่งแก่นายพ้อมรงค์ ประจำโมงประจำยาม ที่ประตูคุกหน้าคุก อาหารเข้าให้ส่งในระหว่างเวลาตี ๓ ครึ่งจนถึงเวลายาวรุ่ง อาหารกลางวันให้ส่งในระหว่างเวลาเช้า ๕ โมงจนถึง ๕ โมงครึ่ง อาหารเย็นให้ส่งในระหว่างเวลาบ่าย ๓ โมงจนถึงเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่ง ห้ามมิให้ส่งอาหารผิดเวลา นอกจากกำหนดมานั้น แต่ห้ามมิให้ผู้ส่งอาหารเข้าไปส่งในกำแพงคุก เว้นแต่เป็นกำหนดมีอนุญาตให้พบกับนักโทษจึงจะเข้าไปได้

นายพ้อมรงค์รับอาหารที่คนมาส่งให้คนของต้องห้าม

ข้อ ๓๖๖ นายพ้อมรงค์ผู้เช้าโมงเช้ายามนั้นต้องเป็นผู้รับอาหารที่ญาติของแต่เพื่อนฝูงนักโทษมาส่งตามกำหนดเวลา ในข้อ ๓๖๕ ให้ตรวจของต้องห้ามตามความที่กล่าวในข้อ ๓๕๘ แต่ตามข้อบังคับแพทย์ใหญ่ที่กำหนดได้ตามสมัยเมื่อมีโรคนั้น อย่าให้มีปันเข้าไปกับอาหาร

นักโทษพนักงานรับแจกอาหารนักโทษ

ข้อ ๓๖๗ ให้มีนักโทษพนักงานกองดำหรับรับแจกอาหารนักโทษที่ญาติของแต่เพื่อนฝูงมาส่งกองหนึ่ง ให้รวมอยู่ในพวกทำครัวดำหรับไปรับอาหารที่นายพ้อมรงค์เวลายาวรุ่งครึ่งหนึ่ง เวลาเช้า ๕ โมงครึ่งครึ่งหนึ่ง เวลาบ่าย ๓ โมงครึ่งครึ่งหนึ่ง มาแจกให้

นักโทษที่เป็นเจ้าของเมื่อเวลาบริโภคน้ำอาหาร แต่ให้คอร้มขงที่เหตุข
ซึ่งนักโทษผู้เจ้าของมีความปรารภจะเก็บ ไว้บริโภคนเวลาอื่นไปเข้า
ห้องเก็บ แต่เขามาส่งเวลาบริโภคน้ำอาหารตามความที่กล่าวไว้ ในข้อ
๓๕๐ ข้อ ๓๕๑ และข้อ ๓๕๒

นักโทษที่มีอาหารส่ง
ให้กินเวลาเดียวพร้อมกันกับนักโทษทั้งปวง

ข้อ ๓๖๘ นักโทษที่มีอาหารที่ญาติพี่น้องแต่เพื่อนฝูงมาส่งนั้น ห้าม
มิให้บริโภคนเวลาอื่นกับนักโทษทั้งปวง ให้บริโภคนพร้อมกันตามหมู่
ตามพวก แต่ตามกำหนดเวลาที่กล่าวไว้ในข้อ ๓๕๐ ข้อ ๓๕๑ และข้อ
๓๕๒ แม้อาหารที่ส่งกันไม่มาตามเวลาที่กำหนด ต้องให้บริโภคน
อาหารของหอดวงตามเวลา อย่าให้เบียดการทำงานในคุก

ของเหลือเอาไว้กินเวลาอื่นได้
ห้ามมิให้กินไม่ใช่ที่ และเอาของกินเข้าไปในห้องขัง

ข้อ ๓๖๘ อาหารที่นักโทษบริโภคนแล้วนั้น ถ้าไม่หมดเหลืออยู่
พอจะบริโภคนเวลาอื่นอีกได้ นักโทษผู้เป็นเจ้าของมีความปรารภจะ
เอาไว้บริโภคนเวลาอื่นต่อไปนั้น ห้ามมิให้นักโทษพนักงานเก็บไว้ ให้
ห้ามมิให้เอาไปบริโภคนในที่อื่นซึ่งไม่ใช่ที่สำหรับบริโภคน้ำอาหาร แต่
ห้ามมิให้เอาของกินเข้าไปไว้ในห้องขังเป็นอันขาด

แพทย์ใหญ่ห้ามอาหารที่แสดงแก่โรค

ข้อ ๓๗๐ อาหารที่ญาติพี่น้องแต่เพื่อนฝูงนักโทษเขามาส่งกันนั้น

ควรให้แพทย์ใหญ่ตรวจตามเมื่อตามคราวดังความที่กล่าวไว้ในข้อ
๓๕๕ ถ้าเห็นว่าอาหารดังใดเป็นการแสดงแก่โรคที่มีอยู่ชุกชุม เป็น
ต้นว่าชนมจีน ไม่ควรให้บริโภคในสมัยเมื่อมีโรคหรือภาวะโรคอย่าง
นี้ ก็ให้แพทย์ใหญ่ออกคำสั่งห้ามมิให้สั่งกันตามสมัยแห่งโรคแต่เมื่อ
แต่คราวนั้นด้วย

รักษาโรคแลสิ่งของเครื่องใช้ให้สะอาด

ข้อ ๓๗๑ ถัดจากเครื่องใช้ ในการเลี้ยงนักโทษแต่บัดนั้น
เป็นหน้าที่ของนักโทษกองทำครัวต้องเป็นผู้เช็ดล้างขัดถูกวาดให้สะอาด
เสมอ ถ้าจะเดยนำทนต์อย่างใดอย่างหนึ่ง นักโทษกองทำครัวต้อง
มีโทษ

หมวดที่ ๑๒

น้ำ

แพทย์ใหญ่มีหน้าที่ตรวจนำทนต์นักโทษกิน

ข้อ ๓๗๒ หน้าที่ไหนนักโทษกินนั้นเป็นหน้าที่ของแพทย์ใหญ่ต้องเอา
ใจได้ตรวจเพื่อให้น้ำบริสุทธ์สะอาด มิให้นักโทษเป็นโรคเพราะเหตุนี้

นักกินให้มีที่โรงงานแลห้องขังนักโทษ

ข้อ ๓๗๓ ในโรงงาน แลในห้องขังนักโทษนั้น ให้มีน้ำ
สำหรับรับประทานทุกแห่งทุกห้อง

อ้างอาบน้ำ แลห้ามมิให้นักโทษอาบน้ำในที่ต่างๆ

ข้อ ๓๑๕ ที่อ้างสำหรับนักโทษอาบนานนั้น ให้หมั้นชำระดังให้
ชขาดเวลาเข้าเวลายื่นซึ่งเป็นเวลาให้นักโทษอาบนานนั้น ให้สูบน้ำเปิด
มาให้เต็มอ่างเสมอทุกเวลา ห้ามมิให้นักโทษลงอาบน้ำในอ่าง ในสระ
ในบ่อ แลที่นอกนั้นๆ นอกจากที่อาบน้ำตามเวลาที่กำหนดไว้ ใน
ข้อ ๓๑๕ แลข้อ ๓๓๐

บังคับให้อาบน้ำ

ข้อ ๓๑๕ การที่กำหนดให้นักโทษไปยงที่อาบน้ำจนระยะเวลา
ที่กำหนดไว้ในข้อ ๓๑๕ แลข้อ ๓๓๐ นั้น ไม่จำเป็นให้นักโทษต้องอาบ
น้ำทุกเวลาตามกำหนด ตามแต่ใจนักโทษจะชอบเวลาใดเวลาหนึ่งก็
ได้ แต่ถ้านักโทษคนใดไม่ได้อาบน้ำตั้งวงมา ๒ วัน ๕ เวลาแล้ว จนถึง ๓
ที่จะครบ ๖ เวลาของบังคับให้อาบน้ำ เว้นเสียแต่นักโทษคนใดที่ป่วยฤ
ที่แพทย์ขออนุญาตไม่ให้อาบจึงจะยกเว้นได้

กิริยาที่อาบน้ำ

ข้อ ๓๑๖ กิริยาที่นักโทษอาบนานนั้นให้จดกลง นักโทษทั้งหลาย
ให้เดินไปเป็นหมู่หมวกกัน เมื่อดังที่อาบน้ำให้ลงตงตงดิน แลให้
ผู้คุมแบ่งนักโทษไปยืนประจำราวผ้าตามจำนวนที่กำหนดให้อาบน้ำ เมื่อ
ผู้คุมบอกให้ผลัดผ้าจึงให้เขาผ้าอาบผลัดเสื้อผลัดกางเกงพร้อมกันแล้ว
ให้เขาเดินเขาผ้าหมวกแขวนไว้กับราวผ้าแลจึงให้ ไปยืนประจำอยู่ที่
ปากอ่างโดยรอบ เมื่อผู้คุมบอกให้อาบน้ำจึงให้เขาลงตงน้ำอาบ

พร้อมกัน นานกำหนดให้อาบคนละ ๕ ถึง เมื่ออาบแล้วให้เดินกลับมาที่ราวผ้าแห้งคนละตัวแล้วคนละกางเกง แดบผ้าอาบแล้ว ผู้คุมจะได้ออกให้เดินกลับมาเข้าหมู่หมวดให้หนึ่งคอยนักโทษที่ไปอาบหน้าภายหลังต่อไป จนอาบน้ำทั้งกันแล้ว จึงให้เดินไปรับอาหารตามหมู่หมวด

หมวดที่ ๑๓
เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

นักโทษต้องแต่งเครื่องนักโทษ

ข้อ ๓๗๗ บรรดานักโทษที่ต้องรับพระราชอาญาจำขังคนจนต้องนุ่งห่มเครื่องแต่งตัวสำหรับนักโทษทั้งสิ้น ยกแต่แก่นักโทษที่มีคำสั่งพิเศษไม่ให้แต่งตัวจึงจะไม่ต้องแต่ง

กำหนดเครื่องแต่งตัวนักโทษ

ข้อ ๓๗๘ เครื่องแต่งตัวนักโทษนั้น ผ่านง่ามห่มให้ใช้ผ้าดิบอย่างหนา ฤๅผ้าทอชนิดใดในคุกข้อมด้วยเปลือกลงเป็นเส้นเดี่ยวหม้อนอน นักโทษผู้ชายให้หนึ่งกางเกงชายอาจเกินเข่าลงไป ๕ นิ้ว กับสวมเสื้อแหวนคอแขนสั้นพอเกินข้อศอก กับมีหมวกกระโถดัดเดียวกับเครื่องนุ่งห่ม นักโทษผู้หญิงให้หนึ่งผ้าโจงกระเบนสวมเสื้อแหวนคอแขนยาว มีผ้านาควาผ่าสำหรับห่มด้วย แดนักโทษทั้งผู้ชายและผู้หญิง ให้มีผ้าขาวดิบหาคับฤๅผ้าขาวในคุกเพศละเป็นสองชั้นเป็นผ้าหม้อนอนคนละผืน กับผ้าขาวดิบเป็นผ้าเช็ดหน้า ๕ เหลี่ยมคนละผืน

กำหนดจ่ายเสียจ่ายผ้าเครื่องแต่งตัวนักโทษ

ข้อ ๓๗๘ บรรดานักโทษ เมื่อถึงชนคกน นักโทษผู้ชายให้จ่าย
กางเกงให้ ๕ กางเกง เสื้อให้ ๓ เสื้อ ผาเช็ดหน้าผา ๓ ผาห่มนอน
ผืน ๓ หมวกใบ ๓ นักโทษผู้หญิงให้จ่ายผาห่ม ๓ ผืน เสื้อ ๒ เสื้อ
ผาห่มขนาดขวามา ๒ ผืน ผาเช็ดหน้าผา ๓ ผาห่มนอนผืน ๓

ต่อไปให้จ่ายของเบ็ดเตล็ดของเก่าท้าวกำหนดผาเช็ดหน้าผา ๖ ผืน
ผืน ๓ กางเกงผาห่มบดระ ๒ ผืน เสื้อผู้ชายบดระ ๒ เสื้อ ผผู้หญิงบดระ
๓ เสื้อ ผาห่มขนาดขวามาบดระ ๒ ผืน หมวก ๒ ใบใบ ๓ ผาห่มนอน ๒ ผืน
ผืน ๓ คงให้นักโทษ มีเดือนผาเทาจำนวนที่จ่ายเมื่อชนคกนสำหรับตัว
เล่มออกไป แต่เสื้อผาที่ท้าวใช้ ไม่นิมนให้เจ้าพนักงานรวมไว้จำหน่าย
ใช้เช็ดตัวของในคุก

กำหนดเครื่องแต่งตัวนักโทษผู้คุมผู้ตรวจกับขามใน

ข้อ ๓๗๙ นักโทษที่เป็นผู้คุมผู้ตรวจขามในนั้น เสื้อกางเกงดีเดียวกับ
กันกับนักโทษ แต่เป็นอย่างต่าง ๆ กันดังนี้ นักโทษผู้คุมคนหนึ่ง
กางเกงยาว สวมเสื้อแขนยาว มีคอเสื้อตั้งหนึ่ง น้าอกผาครึ่งหนึ่ง
คอเสื้อแต่ขอมอกบรวงตมหนักด้วยผาดีสวามเป็นแถบ มีเข็มขัด
ด้ายหนึ่งคาค ข้างนอกศีรษะ เข็มขัดเป็นทองเหลืองจากรุกว่า นักโทษ
ผู้คุม สวมหมวกกะโตสีดำ นักโทษผู้ตรวจขนนึ่งกางเกงแต่สวมเสื้อ
อย่างเดียวกับนักโทษ ผู้คุมผู้กนแต่ขอมอกทหุผาดีสวามเป็นแถบ
นั้นเล็กกว่ากัน กับทรงคมไม่ได้หุ้มผาดีสวามด้วยมีเข็มขัดด้ายหนึ่ง
คาคข้างนอก ศีรษะ เข็มขัดเป็นทองเหลืองจากรุกว่า นักโทษผู้ตรวจ

สังคมทอกระโต้งดำ นักโทษยามโนน ให้มุ่งกางเกงสั้น สวมเสื้อ
อย่างเดียวกับนักโทษ แต่เป็นเสื้อแขนยาว มีขลิบผ้าดีครามที่
ข้อมือกับคอเสื้อ สวมหมวกกระโต้งดำ

กำหนดจ่ายเครื่องแต่งตัวนักโทษผู้คุมผู้ตรวจแลยามใน

ข้อ ๓๘๑ เครื่องแต่งตัวนักโทษผู้คุมนักโทษผู้ตรวจนักโทษ
ยามโนนกำหนดให้จ่ายให้บัตร ๒ สำหรับ กับให้มเสือกางเกง
อย่างเครื่องแต่งตัวนักโทษจ่ายให้บัตร ๒ สำหรับด้วย เพื่อจะได้แต่ง
เมื่อเวลาออกยามกต่างคน แต่หมวกสั้น ๒ บังจึงให้จ่ายไป ๑ เซ็มซัด
๑ บังจ่ายครึ่ง ๑

ที่คุกพยายามให้ มีคนนอนหมอนมุ้ง

ข้อ ๓๘๒ ที่คุกพยายามให้ มีคนนอนหมอนแดงด้วย ที่นอน
แดงหมอนใช้ผ้าขาวดิบหนา มุ้งผ้าขาวดิบอย่างบาง ผ้าปูที่นอนแดง
ปลอกหมอนหนาให้ ใช้ด้วยผ้าขาวทงสั้น

เสื้อผ้าสำหรับคุกพยายามส่วนหนึ่ง

ข้อ ๓๘๓ เสื้อกางเกงผ้าถุงผ้าห่มผ้าเช็ดหน้าสำหรับคุกพยายาม
นั้น ให้มีไว้ส่วนหนึ่งให้พร้อมจกเป็นของประจำเกาะสำหรับเคียง
พยายามใช้ทุก ๆ เคียง เคียง ๑ ให้ มีกางเกง ๒ ตัว ผ้าถุง ๒ ผืน
เสื้อ ๒ เสื้อ ผ้าห่ม ๒ ผืน ผ้าเช็ดหน้า ๒ ผืน เสื้อกางเกงผ้าถุงผ้าห่ม
ใช้ ที่คุกพยายาม ห้ามมิให้เอาไปจ่ายนักโทษอื่นที่ไม่ได้ป่วยใช้

นักโทษป่วยให้ใช้เสื้อผาที่คุกพยายาม

ข้อ ๓๘๔ ถ้านักโทษคนใดป่วย ที่ต้องมารักษาที่คุกพยายามแล้ว ให้เจ้าพนักงานจ่ายเสื้อผาสำหรับคุกพยายาม ให้ใช้เสื้อผาดำสำหรับตัวนักโทษเดิมนั้น ให้เจ้าพนักงานรวมเก็บรักษาไว้ในห้องเก็บเสื้อผา แต่ต้องซักเสียให้สะอาดก่อนจึงเก็บ

ห้ามมิให้ มีทนอนหมอนมุ้งนอกจากอนุญาต

ข้อ ๓๘๕ นักโทษที่ต้องรับพระราชอาญาจำอยู่ในคุก ไม่ว่าจะชนิดใด ถ้าไม่ได้นั่งตั่งค่างอนุญาตให้มีทนอนหมอนมุ้งแล้ว จะจ่ายกับนอนหมอนมุ้งสำหรับคุก หรือเอาทนอนหมอนมุ้งของตนเข้าไปในคุกไม่ได้ ต้องนอนบนยกพื้นกระดานแต่หมอนไม่ว่าสำหรับห้องคุก

กำหนดให้เก็บเสื้อเก็บผาแลแต่ตากผ้าหมอน

ข้อ ๓๘๖ เด็ดกางเกงนักโทษที่ไม่ได้ ไซ่หนึ่งท่อน ให้พับเก็บไว้หมอนไม้ ทตรงต่อนอนทุกคน เมื่อก่อนนอนให้พับผ้าหมอนวางบนหมอนให้ลาดบให้เรียบร้อย แต่ผ้าหมอนนั้น ต้องควนพระให้ตากครึ่ง ๑

กำหนดซักผ้า

ข้อ ๓๘๗ เด็ดกางเกงผานางผาหมอนผาเช็ดน่านของนักโทษคนใด ให้นักโทษคนนั้นซักเอง ยกเสียแต่เสื้อผาดำสำหรับคุกพยายาม แลของที่เก็บจึงให้นักโทษของซีกผาซักเสื้อซีกกางเกงผานางผาหมอนผาเช็ดน่านให้ซักจนพระตะดำหรม ผาหมอนด้ามเดือนซักครึ่ง ๓

แต่เดือผ่าทศกพยาบถนนั้น ไม่ควรให้เป็นกำหนด เพื่อใส่โครกเมื่อใด
ฎานักโทษทหายบ้อย ดังคนเมื่อใด ต้องชกเมื่อนั้น

แต่งตั้งวันพระแลสวมเสื้อสวมกางเกงให้สอาด

ข้อ ๓๗๗ ถาถวงนพระเวดกเจ้ากรมปลัดกรมตรองนักโทษ ให้
นักโทษทงบ่วงแต่งตัวเสื้อกางเกงผ้าถุงท่มให้สอาด ถานักโทษคนใด
แต่งตัวเดือผ่ากางเกงใส่โครกให้สงโทษ แต่ในอนพระนนั้น ถาเดือผ่า
กางเกงของนักโทษคนใดทะเร็บเตอะแะขาด ต้องแจ้งเหตุให้นายการ
โรงทรวบ จะได้จ่ายเข็มค้ายให้เย็บเดือให้เรียบร้อยทุกคน

ศรภษาเสอผ่า

ข้อ ๓๗๘ เสอผ่าแลทอน, หมอน, มงน เป็นนทของนาย
การโรงเป็นผู้เก็บรักษา แะรับผดรับชอบในสงของทเก็บนให้สอาด
เรียบร้อย เรียบร้อย เรียบร้อยเวลาใดให้ใด ถานักโทษคนใดทพนโทษนำเดือผ่า
มาตั้ง ให้นายการโรงตรองเดือตรวจผานนให้เทินว่าได้ชกใหม่สอาด
แลวจังให้รับได้ แต่ให้ตรวจคว่า เดือผานนชวรดมากนอยเท่าใด
ถาไม่ชวรดมากควรซ่อมได้จ่ายใดต่อไป ก็ให้ซ่อมเดือก่อนแลวจังเก็บ

หมวดที่ ๑๔

การบ้องกันตั้งใส่โครก

การรับผดรับชอบแห่งการใส่โครก

ข้อ ๓๗๙ เจ้ากรมปลัดกรมแพทย โหม้ แะเจ้าพนักงานผู้น้อยๆ

ลงไปจนผู้คุม ต้องเป็นผู้รับผิดชอบแห่งการบ้งกันมิให้ตั้งไล่โครก
ในกำแพงคุก แต่เจ้าพนักงานที่นำทักต้องไปตรวจการในคุก มีจางวาง
แต่ตำรวจใหญ่เป็นต้น ต้องเป็นผู้เข้าใจได้ตรวจการบ้งกันตั้งไล่โครก
ในกำแพงคุกนั้น ให้เป็นธรรมเนียมอันกวดขันจงเต็มที่

ห้ามมิให้ ทังของไล่โครกในกำแพงคุก

ข้อ ๓๙๓ การทักของขยะมดฝอยหรือเป็นคนจำ ยะเข็ยเค้นของ
ทำงานที่ไซ่ ส่งอนใดไม่ได้เดอนั้น ไม่ให้ ทังเกิดอนกรากขย แต่มิให้
กองตัมไว้ ในกำแพงคุก

อนึ่งในบริเวณคุกทั่วไปนั้น ทศกรเขตต่างให้เขตต่าง ทศกรจาก
ให้กวดทุกวัน

ห้ามมิให้ ทังของไล่โครกลงในที่ไมควร ทัง

ข้อ ๓๙๔ นักโทษคนใดกระทำตั้งไล่โครก อันใดลงในที่ไมควร
กระทำให้ตงโทษ ถ้าแต่ผู้คุมคนใดปล่อยให้ นักโทษตวงตงระเม็ดข้อ
บังคับไมแจ่งเหตุแก่เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ จนตวงเวลาที่ควรแจ่งความ
ผู้ใดรู้ผู้ใดเห็นให้หน้าความแจ่งคือเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ตบตวงได้ความ
จริง ผู้คุมคนนั้นตองมีโทษ

เครื่องใช้ที่เว็ย

ข้อ ๓๙๕ บรรดาเว็ยทุกแห่งนั้น ให้มีหม้อดินสำหรับบรองรับ
ของไล่โครกทุกห้อง กบให้ มีดินผงหรือเท้าอย่างหนึ่งอย่างใด สำหรับ
โรยกลบดินเหม็นและเครื่องชำระนั้น ห้ามมิให้ ใช้ ไม ใช้กระตาศ

อนึ่งที่เวรทุกแห่งนั้น ให้มีห้องที่สำหรับถ่ายปัสสาวะ ๓ ถัง
ที่แห่งใดไม่มีที่ถ่ายน้ำให้ ให้มีหม้อดินสำหรับรองรับปัสสาวะให้
พอนักโทษ ในหม้อนั้นถ้าแบ่ง ๓ ส่วนให้เต็มน้ำไว้ส่วน ๓ เพื่อจะได้
ชำระง่าย แด่หม้อที่รับของโสโครกทั้ง ๒ อย่างนั้นถ้าต่างแด้ว ให้
เอาหม้อแห่งใดที่เพลิงเผาอีกชนหนึ่ง ถิ่นเหม็นจึงจะไม่คืดหม้อต่อไป

หม้อรับของโสโครกที่โรงงาน

ข้อ ๓๘๔ ที่โรงงานทุกแห่งนั้น ให้มีห้องที่ไว้ หม้อรับของ
โสโครกทั้ง ๒ อย่าง แต่ให้มีคนผงหรือเท้าแด่เครื่องชำระให้พร้อม
ด้วยทุกห้อง เมื่อเวลาเลิกงานเวลาเย็น ให้กองชำระของโสโครกไป
เปิดชนหม้อทุกวัน

หม้อรับของโสโครกที่ห้องขังคนแลคฤพยาบาล

ข้อ ๓๘๕ ที่ห้องขังนักโทษในคุกทุกแห่ง แด่ห้องที่สำหรับตง
โทษนักโทษ กับคฤพยาบาล ให้มีหม้อสำหรับรับของโสโครกทั้ง ๒
อย่าง กับทั้งคนผงหรือเท้าแด่เครื่องชำระให้พร้อมทุกห้อง ทุกแห่ง
เวลาเช้าเมื่อเบ็ดนักโทษออกจากห้องแล้ว ให้เปิดชนหม้อใหม่ทุกวัน

ตั้งพนักงานขนของโสโครก

ข้อ ๓๘๖ ให้จัดนักโทษหมู่หนึ่งเป็นกองสำหรับชำระแฉนของ
โสโครก นักโทษกองนั้นถ้าเป็นจำพวกที่อยู่ในอัตราได้คะแนน ให้มี
คะแนนพิเศษเพิ่มให้ อีกเดือนละ ๓ คะแนนทุกคน

การเปลี่ยนหม้อของโสโครกที่เว็จ

ข้อ ๓๔๗ เว็จทุกแห่งนั้น เมื่อนักโทษทั้งหลายไปแจ้งเว็จเข้า
เว็จกลางวัน เว็จเย็นทุกวัน ให้นักโทษของข้าราชการของโสโครกอยู่
ประจำที่เว็จทุกแห่งทุก เว็จ พอนักโทษออกจากเจ็ดตั้งต้นแล้ว ให้
เปลี่ยนหม้อใหม่ เอาหม้อที่ขึ้นของโสโครกไปล้างรวมตังดังใหญ่ใน
ทันใดนั้นทุกเว็จ

เอาถังของโสโครกออกจากคุก

ข้อ ๓๔๘ ถังใหญ่ที่รวมกับของโสโครกนั้น ให้ปิดฝาให้มีชนิด
ขยำละเอียด เวื่อนำขึ้นให้เอาออกไปนอกคุกตั้งแก่ผู้รับเหมาไป
ทุกวัน อย่าให้ค้างอยู่ในคุกข้ามวันเป็นอันขาด

หมวดที่ ๑๕

กิจวัตรงาน

นักโทษในคุกต้องทำงานทุกคน

ข้อ ๓๔๙ บรรดานักโทษที่ตงรับพระราชอาญาจำขณคุก ถ้า
ไม่มหนงตงรับให้ยกเว้นแล้ว ต้องทำงานจนตลอดเวลาที่ตงรับ
พระราชอาญาจำอยู่ในคุกทุกคน ยกแต่เมื่อเว็จบ่อยไซ้ ทแพทย์
ให้หนังสือสำคัญอนุญาตให้ยกเว้น จึงจะยกเว้นได้เป็นเมื่อเป็นคราว

การรับผิดชอบแห่งการทำงาน

ข้อ ๕๐๐ การทบทวนโทษทางวินัย เป็นหน้าที่ของเสนาบดีว่าการกรมพระนครบาล กับจางวางกรมนักโทษ ต้องรับผิดชอบของรับผิดชอบการจัดการคุกให้มีผลประโยชน์จึงได้ การตั้งโทษที่ควรใช้แรงงานนักโทษรับจ้าง หรือของตั้งโทษที่ควรทำเช่นจำหน่ายขายจะได้ประโยชน์มาก ต้องจัดการตั้งนั้น ๆ ให้นักโทษทำการ

กำหนดงาน

ข้อ ๕๐๑ กำหนดงานในคุกนั้น ๒ อย่าง การทำงานแห่งผลประโยชน์แผ่นดินอย่าง ๑ การเบ่งเสร็จในคุกอย่าง ๑ งานผลประโยชน์แผ่นดินนั้น เสนาบดีว่าการกรมพระนครบาลจะได้แบ่งจัดเป็นกำหนดไว้ เป็นการหนักอ่อน ๑ การเบ่งอ่อน ๑ แต่จะได้เปลี่ยนแปลงงานตามเมื่อตามควรวาทเห็นสมควรจะให้นักโทษทำต่อไป

การเบ่งเสร็จในคุกนั้น จางวางกับเจ้ากรมเป็นผู้กำหนดจัดตามเมื่อตามควร แต่ต้องแบ่งเป็นการหนักแก่การเบาเหมือนกันด้วย

แพทย์ใหญ่ตรวจกำลังนักโทษที่จะให้ทำงาน

ข้อ ๕๐๒ แพทย์ใหญ่ต้องเป็นผู้ตรวจนักโทษเมื่อชนคุกใหม่ทุกคน ว่ากำลังแห่งนักโทษคนนั้นสมควรจะให้ทำการวันใด ที่กำหนดไว้แล้วนั้นได้ ให้ทำความเห็นเป็นรายงานไว้ เจ้ากรมต้องพิจารณาเหตุตามรายงานแพทย์ใหญ่จึงมากแล้ว จึงให้จัดนักโทษเข้ากองทำงานตามที่สมควรแก่กำลังนักโทษ

เวลาทำงาน

ข้อ ๕๐๓ เวลาทำงานแต่หยุดงานนั้น ต้องเป็นเวลาอันตรง
นาฬิกาแท้จริง กำหนดทำงานเช่นนั้น เวลาเช้าโมง ๓ เป็นเวลาจ้างงาน
เวลาเช้า ๕ โมงหยุด กำหนดทำงานตอนบ่ายนั้น เวลาเที่ยงจ้างงาน
เวลาบ่าย ๕ โมงหยุด แต่ถ้าเป็นงานที่ทำงานที่ต่างแต่เดิม กำหนดทำ
งานตอนบ่ายนั้น ให้จับทำงานเวลาบ่ายโมง ๓ หยุดบ่าย ๕ โมงพร้อมกัน

กำหนดวันหยุดทำงาน

ข้อ ๕๐๔ ถ้าเป็น วัน พระวันวิสาขบูชา วันตรงกับวันเฉลิมพระ
ชนมพรรษา กับวันตรุษวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันนักษัตรฤกษ์ที่ชนทง
หลายหยุดพักทำงานทั่วกันดังนี้ การที่นักโทษทำงานในคุกยกเสียแต่
การเบ่งเส้วจตุรจาเป็นต้องทำหยุดไม่ได้นั้นแล้ว โทษฐานทงดังนี้

ขนาดพักค้างให้ทำให้แล้วในวันหนึ่ง

ข้อ ๕๐๕ บรรดาแรงงานต่าง ๆ ที่ให้นักโทษทำงาน ให้จงวางกับ
นายช่างใหญ่พร้อมกันกำหนดขนาดพักให้นักโทษทำให้แล้ววันหนึ่ง
จงเท่าพักทุก ๆ งาน คงเป็นกำหนดไว้ แต่ถ้านักโทษคนใดพึงจับ
ทำงานใหม่ยังไม่ชำนาญ ก็ยังไม่ควรกวัดจวนเขาตามพัก ต้อง
ผ่อนเวลาให้สอนทำงานเห็นว่าสมควรแล้ว จึงให้กวัดจวนให้ทำให้ได้
ตามพักจงได้

หนังสือกำหนดทำงาน

ข้อ ๕๐๖ บรรดานักโทษที่ของทำงานนั้น ให้มีหนังสือกำหนด

งานสำหรับตัวนักโทษทุกคน หนังสือเป็นสมุดทำด้วยกระดาษหนา
ให้ทนนานเย็บเป็นเล่ม เพื่อได้ลงรายงานที่นักโทษคนนั้น ทำการแ
เปลี่ยนแปลงงาน ฎาเหตุการณ์ที่นักโทษทำผิดแต่ชอบ แด่บาป
คะเนที่นักโทษได้รับนั้นด้วย หนังสือที่นักโทษผู้ตรวจที่กำกับของ
ทำงานเป็นผู้เก็บรักษาเพื่อเจ้าพนักงานจะได้ลงเหตุการณ์สำหรับตัวนัก
โทษที่ทำงานต่อไป

สิ่งของทำในคุกต้องเป็นราคาเงินทั้งสิ้น

ข้อ ๕๐๗ บรรดาสิ่งของที่นักโทษทำในคุกนั้นต้องมีบัญชีแต่มีค
เดชหมายจำนวนสิ่งของให้มีราคาเงิน ค่าสิ่งของชรายนำเงินส่งพระ
คลังมหาสมบัติทั้งสิ้น เว้นแต่สิ่งของที่ใช้การในคุกแต่ไม่ต้อง
มีคเดชหมายแต่ใช้เงิน เป็นแต่ให้ทราบราคาไว้ในบัญชีเท่านั้น แต่
สิ่งของที่จะขายไปจากคุกนั้น ห้ามไม่ให้ขายเชื่อ

ที่ไชแรงนักโทษต้องเป็นการจ้างทั้งสิ้น

ข้อ ๕๐๘ บรรดาการงานที่ไชแรงนักโทษ ซึ่งยกแต่การ
งานในคุกแต่การที่มีค่าตั้งแต่นามติดำการกรมพระนครบาลเป็นสำคัญ
แล้ว ต้องเป็นการจ้างทั้งสิ้น เงินค่าจ้างนั้นให้นำส่งพระคลังมหา
สมบัติ บรรดาสิ่งของที่ไชแรงนักโทษรับจ้าง ถ้าไม่ได้นำเงินค่าจ้าง
ก่อนแล้ว ห้ามมิให้สิ่งของให้ยู่จ้างเป็นอันขาด ยกแต่สิ่งของที่
จ้างนั้นยังตกอยู่แก่เจ้าพนักงาน มีราคาอันเงินค่าจ้างแล้ว จึงให้
ยอมให้ไป

ประมาณเงินซื้อของทำกรในคุก

ข้อ ๕๐๘ บรรดาสิ่งที่จะใช้ทำสิ่งของในคุกนั้น เมื่อใกล้จะรับมีใหม่ เจ้ากรมต้องเป็นผู้คัดเลือกนายช่างใหญ่ ประมาณรายสิ่งของแต่ละประมาณเงินที่จะใช้จากข้อ ยื่นต่อจางวางกรมนักโทษ เพื่อได้เสนอเห็นว่าการกรมพระนครบาลตรวจแต่ขึ้นบาญชีประมาณเงินที่จะเบิกแต่พระคลังมหาสมบัติใช้ ทำกรในคุกตามจำนวนต่อไป

การทำหนังสือสัญญาต่างๆ

ข้อ ๕๑๐ บรรดาการทำหนังสือสัญญาที่จางวางนักโทษทำการหนักัด จดข้อของใช้กรในคุกหนักัด จดข้อของใช้ทำสิ่งของทั้งปวงที่สำหรับขายหนักัด เจ้ากรมต้องนำหนังสือสัญญานั้นมาให้จางวางตรวจแต่ประทับตราในหนังสือสัญญาเป็นสำคัญด้วยจึงจะใช้ ได้

ห้างขายสิ่งของนักโทษทำ

ข้อ ๕๑๑ ให้เจ้าพนักงาน ตง ห้างไว้ สิ่งของ คดีอย่าง ที่ นักโทษทำสำหรับขายหนักัดทั้งกรมคุก เพื่อผูกตองการกระซื้อของดังของได้มาคุดตัวอย่างแต่ข้อแต่ตั้งที่ทางนน ห้างที่ขายสิ่งของนเป็นนาทของนายภารโรงเป็นผู้รักษาอยู่ในความรับผิดชอบแห่งเจ้ากรม

การทำบาญชีของ ออกจากคุก

ข้อ ๕๑๒ บรรดาสิ่งของที่นักโทษทำ เมื่อเขาออกจากคุกนั้น ต้องมีเลขหมายจำนวนแต่บาญชีใหม่คงทุกตั้ง การทำบาญชีนั้นเป็น

นำที่ส่งมาให้มาขึ้นกับนายภารโรง แลอยู่ในความรับผิดชอบของ
เจ้ากรมต่วย

หมวดที่ ๑๖

การเวียนวิชา

กำหนดอายุศรมักโทษที่ให้เล่าเรียน

ข้อ ๕๓๓ การเล่าเรียนในคุกนั้น ถ้านักโทษคนใดอายุศรมัก
กว่า ๑๕ ปีลงมาต้องบังคับให้เล่าเรียนทุกคน

นักโทษอายุศรมักโทษให้เรียนแต่ที่เป็นคนดี

ข้อ ๕๓๔ นักโทษที่อายุศรมักโทษ ๑๘ ปีขึ้นไป ถ้าดีมักจะขอเล่า
เรียนให้อนุญาตให้เรียนแต่เฉพาะนักโทษที่เป็นคนประพฤติกริยาเรียบร้อยดี จึงให้ผลประโยชน์

เวลาเล่าเรียน

ข้อ ๕๓๕ เวลาเล่าเรียนนั้น ให้แบ่งสอนนักโทษคนหนึ่ง วันละ
๒ ชั่วโมง เวลาเปิดห้องเรียนนั้น ให้เปิดเวลาเช้าโมง ๑ ไปจนเวลาเช้า
๕ โมงตอนหนึ่ง เวลาเที่ยงจนเวลาบ่าย ๕ โมงตอนหนึ่ง ให้เจ้ากรม
กำหนดแบ่งเวลาให้นักโทษสอนกันเล่าเรียน ถ้านักโทษคนใดถึงเวลา
เล่าเรียนแล้ว ก็ให้จัดการทำงานมาเล่าเรียนตามเวลา เมื่อเรียนแล้ว
ให้กลับไปทำงานอย่างเดิม

วิขสอน

ข้อ ๕๓๖ การเข้าเรียนชั้น ให้สอนอ่านหนังสือตัวอย่าง ๓ ให้
 ดัดเขียนหนังสืออย่าง ๓ กับสอนเลขให้รู้คิดได้ตลอด วิชานาตรา
 ต่าง ๆ อีกอย่าง ๓ เท่านั้น สมุดที่จะเรียนหนังสือให้ ไซหนังสือแบบ
 เรียนเร็ว ๒ เล่ม สมุดที่จะเรียนเลข ให้ ไซหนังสือเลขวิชา ๒ เล่ม
 กำหนดให้สอนเพียงมี ๓ ให้เรียนให้จบวิชาหนังสือตามแบบ ๒ เล่ม
 วิชาเลขตามแบบ ๒ เล่ม ถ้านักโทษที่เรียนชั้นเป็นนักโทษชายชั้นภายใน
 ได้ ๓ ปี ไม่หมิ่นเรียนเทียบจากรานแถวของตงโทษบังคับให้เรียน แต่
 ถ้านักโทษที่สมัครเรียนเองแล้ว ถ้านักโทษคนใดเรียนได้ ๕ เดือน
 ไม่จบเล่ม ๓ ทั้งหนังสือแต่ละ ก็ให้ยกนักโทษคนนั้นออกเสียจากการ
 เข้าเรียน

ห้ามไม่ให้ใช้กระดาษ

ข้อ ๕๓๗ การที่จะหานักโทษเขียนหนังสือ ห้ามไม่ให้ใช้กระดาษ
 ให้ใช้กระดาษฉนวน ในห้องเรียนนั้นห้ามให้นักโทษ เว้น
 แต่สมุดสำหรับเรียนที่มอบขอรทพมพอยเท่านั้น จึงให้เอาเข้าห้องเรียน

ห้ามไม่ให้พูดในห้องเรียน

ข้อ ๕๓๘ ในห้องเรียนนั้นห้ามให้นักโทษพูดกัน ให้พูดได้แต่
 กับครูที่สอนหนังสือเท่านั้น

ยกนักโทษเป็นครู

ข้อ ๕๓๙ นักโทษตั้งแต่จำพวกมัธยมโทษขึ้นไป ถ้าเป็นคนรู้เด
 รัหนังสือพอเป็นครูได้ แต่เป็นคนประพฤติเรียบร้อย ควรวก

มาเป็นผู้ช่วยครูสอนเลขชั้นหนึ่งสอนนักโทษ ถ้านักโทษคนใดได้มาเป็นผู้ช่วยครูสอนหนึ่งสอนเลขแล้ว ให้มีรางวัลพิเศษเพิ่มขึ้นเดือนละ ๓ กระแนน

ข้อ ๕๒๐ นักโทษที่เรียนหนังสือจน จะเอาหนังสือที่เรียนไปเล่าอ่านในห้องขังแห่งตนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตแต่เจ้ากรมก่อน จึงจะเอาไปได้

หมวดที่ ๑๗

ธรรมเนียมรางวัลกระแนน

กำหนดให้กระแนนรางวัล

ข้อ ๕๒๑ บรรดานักโทษจำพวกมัธยมโทษ กับจำพวกดีโทษ แต่นักโทษที่ไม่ได้มีกำหนด จัดเข้าเป็นจำพวกใด ให้มีธรรมเนียมให้รับกระแนนเป็นรางวัลแห่งความประพฤติเรียบร้อย แต่ความประพฤติได้กระทำด้วยความเพียรโดยฝีมือ

พิกัดกระแนนแห่งนักโทษ

ข้อ ๕๒๒ พิกัดกระแนนนั้น นักโทษคนใดประพฤติเรียบร้อยดีของด้วยข้อบังคับ แต่ทำงานด้วยความเพียรอันดีตลอดเดือน มีรางวัลกระแนนเดือนละ ๕ กระแนน ๗ กำหนดหมายว่า เป็นรางวัลแห่งความประพฤติ มีความอุตสาหะกระทำตามข้อบังคับนั้น ๒ กระแนน กำหนดหมายเป็นรางวัลแห่งความเพียรที่ทำงานดี ๒ กระแนน ถ้านักโทษคน

ใดประพฤตินิดหรือทำงานไม่ได้ ไม่ต้องความหมายทำให้คะแนนรางวัล
ชนิดใดชนิดหนึ่งในเดือน ๓ แต่ครั้ง ๓ ก็ให้ลดคะแนนความผิดชนิด
นั้นเสีย ๓ คะแนน คงให้แต่คะแนนเดียวที่ยังเหลือ ถ้ามีความผิดถึง
๒ ครั้งก็หักเสียทั้ง ๒ คะแนน ถ้าเดือนใดที่นักโทษทำความผิดถึงของ
ลงโทษตามอัตราที่กำหนดไว้แล้ว เดือนนั้นไม่ต้องให้คะแนนแก่
นักโทษผู้ต้องโทษนั้นทั้งสิ้น

นักโทษคนใดถ้าป่วยต้องไปอยู่คุกพยาบาลกว่าเดือนหนึ่งขึ้นไป
ควรให้คะแนนแต่เฉพาะชนิดประพฤติกิริยาเท่านั้น ถ้าอยู่คุกพยาบาล
ไม่ถึงเดือนแต่ได้ไปทำงานด้วย ก็ควรให้คะแนนค่าทำงานด้วย

หักเพิ่มคะแนน

ข้อ ๕๒๓ นักโทษคนใด ถ้าได้ยกขึ้นเป็นนักโทษจำพวกลดโทษ
แล้ว ให้มีรางวัลคะแนนเพิ่มชนิดอื่นอีกคะแนน ๓ เป็น ๕ คะแนน นักโทษ
ยามในเพิ่มชนิดอื่น ๒ คะแนนเป็น ๖ คะแนน นักโทษผู้ตรวจเพิ่มชนิด
๓ คะแนนเป็น ๘ คะแนน นักโทษผู้คุมเพิ่มชนิดอื่น ๕ คะแนนเป็น ๘ คะแนน
แต่คะแนนที่เพิ่ม กำหนดให้แต่เดือนที่ไม่มีความผิดนักโทษผู้นั้น
ได้คะแนนเต็ม ๕ คะแนนครบบริบูรณ์ จึงจะรับคะแนนเพิ่มนั้นได้ ถ้า
เดือนใดที่ลงลดคะแนนเต็มแล้ว คะแนนเพิ่มให้ไม่ได้เป็นอันขาด

คะแนนพิเศษ

ข้อ ๕๒๔ คะแนนพิเศษที่จะให้รางวัลแก่นักโทษในเหตุที่นักโทษ
กระทำความชอบครั้ง ๓ นั้นโดยเหตุ ๕ ประการดังนี้

(ก) นักโทษคนใดทำตั้งอันใดอันหนึ่งด้วยฝีมือดีอย่างวิเศษ
ประหลาดกว่านักโทษอื่นทำอย่าง ๓

(ข) นักโทษคนใด แจ้งเหตุที่นักโทษใดนักโทษหนึ่งกิดประ-
ทฤษฎ์ร้ายแก่เจ้าพนักงานหรือที่กิดจะหนักๆ พิจารณาได้ความสมจริง
อย่าง ๓

(จ) นักโทษคนใดช่วยป้องกันอันตรายเจ้าพนักงาน หรือเพื่อน
นักโทษด้วยกันทมนักโทษฝ่ายหนึ่งท้าวร้าย อย่าง ๓

(ฉ) นักโทษคนใดช่วยป้องกันเหตุแห่งคนจะหนี แต่ช่วยระงับ
เพลิงไหม้กับช่วยป้องกันการที่จะมีผู้ฆ่าตัวตายมิให้ มีอันตราย อย่าง ๓

คะแนนทั้ง ๕ ประการนี้ไม่กำหนดว่าจะให้เท่าใด จุดแต่เหตุที่จะมี
ขึ้นแล้วเจ้าพนักงานผู้ใหญ่จึงจะได้กำหนดให้ตามเหตุ

อำนาจให้คะแนนพิเศษ

ข้อ ๕๒๕ เจ้ากรมหน่มอำนาจที่จะให้คะแนนพิเศษแก่นักโทษได้
ในความชอบครั้ง ๑ เพียง ๒ คะแนน ถ้าเจ้ากรมเห็นว่าให้รางวัลยัง
กว่า ๒ คะแนนขึ้นไป ต้องนำเหตุแจ้งแก่จางวางให้เห็นชอบ ให้อนุ-
ญาติก่อนจึงจะให้ ได้

จางวางจะให้รางวัลคะแนนพิเศษแก่นักโทษได้ ในความชอบครั้ง
๑ ไม่ยิ่งกว่า ๑๒ คะแนน ถ้าเห็นว่าควรให้รางวัลยิ่งกว่า ๑๒ คะแนนขึ้น
ไป ต้องนำเหตุเสนอต่อเสนาบดีว่าการกรมพระนครบาลให้เห็นชอบ
ให้อนุญาตก่อนจึงจะให้ ได้

เสนาบดีว่าการกรมพระนครบาล จะให้รางวัลคะแนนพิเศษแก่นัก-

โทษได้ ในความชอบครั้ง ๓ ไม่ยิ่งกว่า ๕๐ กระแฉับ ถ้าเห็นว่าควรให้รางวัลยิ่งกว่า ๕๐ กระแฉับขึ้นไป ต้องนำข้อความขณกราบบังคมทูลพระกรุณากราบทูลฝ่าละอองธุลีพระบาทก่อน เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้วจึงจะให้ได้

ลงโทษลดกระแฉับ

ข้อ ๕๒๖ นักโทษที่อยู่ในชั้นที่ใดรับกระแฉับ ถ้าประพฤติกิริยาผิดชอบบังคับ หรือเกียจคร้านด้วยการเล็กน้อย ให้ลงโทษลดกระแฉับที่ได้ตามรายเดือนนั้นเสียทั้งสิ้น หรือแบ่งเป็นส่วนลัดแต่เหตุจระดัมควรแก่โทษ ถ้าความผิดนั้นเป็นข้อสำคัญ ให้ลงโทษลดกระแฉับเต็มที่ไว้แล้วทั้งสิ้น หรือมากแต่หน่อย ลัดแต่เหตุจระดัมควรแก่โทษ

การที่ลงโทษด้วยลดกระแฉับนั้น จะถือเอาว่าโทษลัดต้องลดกระแฉับเป็นการลงโทษแต่อย่างเดียวคงไม่ได้ ถ้าความผิดอันใดที่คงด้วยพิภักโทษอย่างอื่น ก็ต้องลงโทษอย่างนั้นด้วย ถ้านักโทษคนใดต้องลงโทษตามพิภักแล้ว กระแฉับก็ต้องลดด้วยเหมือนกัน

ลงโทษอย่างแรงที่ลัดกระแฉับเดิมกลับคืนไม่ได้

ข้อ ๕๒๗ นักโทษคนใดที่กระทำผิดด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ	
(ก) หนีคุก หรือคิดจะ หนีการหนีคุก พิจารณาได้ความจริง	อย่าง ๓
(ข) กระทำร้ายเจ้าพนักงาน	อย่าง ๓
(ค) กระทำความผิดอันใดซึ่งเป็นความมหันตโทษ	อย่าง ๓

ถ้าเป็นนักโทษอยู่ในจำพวกใดคะแนนต้องลงโทษตกมาเป็นนักโทษจำพวกครูโทษแล้ว ต่อไปข้างนำถึงกระทำความชอบกลับได้ ยกขึ้นมาเป็นจำพวกมัธยมมหันตโทษ ซึ่งเป็นจำพวกที่ได้รับคะแนนอีก จะตั้งจำนวนคะแนนเพิ่มอีกไม่ได้

การให้คะแนน

ข้อ ๕๒๘ การให้คะแนนแก่นักโทษนั้น เจ้ากรมเป็นผู้ให้ตามคำสั่งเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ แต่ตามความเห็นของเจ้ากรมที่ใดตรวจการแต่ตามรายงานปลัดกรมแพทย์ใหญ่และนายพชามรังคัยน์ เมื่อได้ตรวจการแต่ตรวจงานตามรายวันทุก ๆ วัน เมื่อให้คะแนนนี้ให้เฉพาะหน้านักโทษผู้จะได้รับ แต่มีปลัดกรมกับ คัมห้ ภาณูชี เป็น พยาน ด้วยคะแนน เดือน ตาม ขรรพตานั้น กำหนดให้เมื่อวันพระ ขึ้น เดือนใหม่ คะแนนพิเศษให้ ในวันที่นักโทษกระทำความชอบ หรือวันรุ่งขึ้นแต่จันต่อไปโดยเร็วที่จะให้ ได้เมื่อใดก็ให้เมื่อนั้น

แต่จำนวนคะแนนนั้น ให้จดหมายลงในบาณูชีเดิม ๓ กับลงในหนังสือกำหนดทำงานสำหรับตัวนักโทษด้วย ลงชื่อประทับตราผู้ให้ แต่พยานเป็นสำคัญ

กำหนดลดโทษตามจำนวนคะแนน

ข้อ ๕๒๙ บรรดานักโทษที่มีกำหนดพ้นโทษซึ่งได้รับคะแนนนี้ให้ลดโทษหักแต่วันเดือนนี้ กำหนดพ้นโทษตามจำนวนคะแนนที่ได้มี ข้อตราลดโทษดังนี้

(ก) ๕๐ คะแนนให้หักลดโทษลงได้เดือน ๓ คิดตามรายเดือน ปฏิบัติทุก ๆ ส่วนแห่ง ๕๐ คะแนน

(ข) เศษเหลือไม่ถึง ๕๐ คะแนนให้คิด ๓๒ คะแนน หักลดโทษได้ ๑ วันทุก ๆ ส่วนแห่ง ๓๒ คะแนน

(ค) เศษเหลือไม่ถึง ๓๒ คะแนนให้คิด ๒ คะแนน หักลดโทษได้ ๑ วันทุก ๆ ส่วนแห่ง ๒ คะแนน

การยื่นรายงานแจ้งกำหนดพ้นโทษนักโทษด้วยหักคะแนน

ข้อ ๕๓๐ ในระหว่างวันที่ ๑ ถึงวันที่ ๑ แห่งชั้นเดือนใหม่ทุก ๆ เดือน ให้เจ้ากรมตรวจดูแลคะแนนนักโทษที่จะหักลดโทษ ถ้านักโทษคนใดเจ้ากรมคาดคะเนว่าจะได้คะแนนรายเดือนต่อไป จะมีคะแนนหักกันกำหนดวันพ้นโทษ จะพ้นโทษได้ในเดือนหน้าต่อไป แต่ถนัดให้เจ้ากรมทำรายงานประมาณวันที่จะได้พ้นโทษยื่นจางวางในอาศัสนั้นเพื่อ จางวางจะได้ นำความเสนอเสนาบดี ๆ ได้ นำ ข้อความ ขนกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นักโทษคนนั้นพ้นโทษตามกำหนดวันที่จะหักคะแนนลดโทษลงได้นั้น

ถ้าถึงวันที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว แต่คะแนนของนักโทษคนนั้นยังไม่ครบกำหนดที่จะหักได้ตามคาดหมาย ก็ไม่ต้องจำเป็นให้พ้นโทษตามวันที่พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ รอไปจนถึงวันที่ครบกับคะแนนจึงให้พ้นโทษ เมื่อวันพ้นโทษถึงกันไปกับในหนังสือไปตั้ง ที่พระราชทานพระบรมราชานุญาตตั้งนี้ ก็ไม่เป็นความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนไปตั้งที่พระราชทานพระบรมราชานุญาตใหม่ ให้

ถือเอาใบนั้นเป็นสำคัญ แต่ต้องจดหมายเหตุลงในใบดังที่ตามเหตุ
 เป็นนั้นด้วย ถ้านักโทษได้คะแนนพิเศษเพิ่มขึ้น จะหักกับกำหนดพัน
 โทษเร็ววันเข้ามากกว่าวันที่ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาต ก็ให้
 พันโทฯไปตามวันที่ครบกับจำนวนคะแนน แล้วให้จดหมายเหตุลงใน
 ใบดัง แลรับทำรายงานแจ้งเหตุยื่นให้จางวางเดินขอเด้านายดีทราบ

นักโทษจำคุกจนตายที่ได้รับคะแนนเท่าอัตรากำหนด

ข้อ ๕๓๑ นักโทษที่ต้องรับพระราชอาญาจำคุกจนตลกดชีวิตนั้น
 ถ้าได้รับพระราชอาญาดำมาครบ ๒๐ ปี แต่อย่าง ๑ หรืออย่างใดครบ
 ๒๐ ปี แล้วรับคะแนนมีจำนวนถึง ๓๒๐๐ คะแนน หรือ เป็นคนชรา
 อายุคัมภ์กว่า ๗๐ ขนไป ให้เจ้าพนักงานนำข้อความจนกราบบังคนทศ
 พระกรุณาพร้อมใต้วัดของขผู้พระบาท เพื่อทรงพระราชดำริห์ โดยมี
 พระราชหฤไทย ทรงพระมหากรุณาเห็นสมควรจะให้นักโทษได้ ก็จะ
 ได้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช ทาน พระบรมราชานุญาตให้
 พันโทฯ

คิดเงินให้เมื่อพ้นโทษเท่าจำนวนคะแนน

ข้อ ๕๓๒ บรรดานักโทษที่ได้รับคะแนนนั้น เมื่อพ้นโทษเมื่อใด
 ให้เจ้าพนักงานเบิกเงินพระคลังมหาสมบัติ พระราชทานให้นักโทษ
 คนนั้นคะแนนละเพียงเท่าจำนวนคะแนนที่นักโทษคนนั้นได้รับ เพื่อได้
 เป็นทุนเลี้ยงชีพแห่งการทำมาหากินเลี้ยงชีพต่อไป

หมวดที่ ๑๘

การลงอาญา

กำหนดอากรลงอาญา

ข้อ ๕๓๓	การลงอาญาในคุกนั้น ให้มีกำหนดหัวอย่าง ดังนี้	
(ก)	ดตะแนน	อย่าง ๓
(ข)	ทำงานที่หนัก	อย่าง ๓
(ง)	รังหังคนเคียว	อย่าง ๓
(ค)	จำตรวนมือ	อย่าง ๓
(ค)	เชี่ยน	อย่าง ๓

สมุดจดหมายเหตุการลงอาญา

ข้อ ๕๓๔ ให้มีสมุดจดหมายเหตุการลงอาญานักโทษเดิม ๓ เช่น แบบที่ ๓๒ บรรดาเหตุที่นักโทษทำความผิดประการใด แต่ได้ลงอาญาประการใด ซึ่งยกเว้นเสียแต่การลงอาญาด้วยดตะแนนนั้น ให้เจ้ากรมลงในสมุดจดหมายเหตุการลงอาญา แล้วให้เซ็นชื่อเป็นสำคัญในท้ายข้อความทุกเรื่อง แต่ถ้าลงอาญาแค่เดเกาะ ดตะแนน แล้วให้จดหมายเหตุลงในสมุดบาญชีตะแนน

ลงอาญาด้วยดตะแนน

ข้อ ๕๓๕ อาญาดตะแนนนั้น เป็นอาญาที่ลงโทษแก่นักโทษ

จำพวกที่ใดคะแนน คือความผิดเล็กน้อย เป็นต้นว่าทำงานไม่ได้เท่า พักซึ่งมีได้เป็นบ่อย ๆ ให้ลงอาญาตกระเนนก่อนลงอาญาอย่างอื่น ยกเสียแต่จำนวนบาปฐิกระเนนของนักโทษนั้นสิ้นจำนวนแล้ว หรือ ลงอาญาด้วยตกระเนนบ่อยๆ แต่ยังไม่เป็นผล จึงควรลงอาญาอย่างอื่นต่อไป

นักโทษที่ได้คะแนนถ้าต้องลงอาญาใด ๆ ก็ต้องลดคะแนนด้วย

ข้อ ๕๓๖ บรรดานักโทษที่อยู่ในจำพวก ได้คะแนนนั้น ถ้ามีความผิดของลงอาญาด้วยประการใด ๆ ต้องเพิ่มอาญาตกระเนนเข้าด้วยทุกครั้ง

การลงอาญาด้วยทำงานหนักกับลงอาญาเขียน ต้องให้แพทย์ใหญ่ตรวจก่อน

ข้อ ๕๓๗ การลงอาญาด้วยทำงานหนักกับลงอาญาเขียน ควรลงอาญาแก่นักโทษที่เกี่ยวข้องกันแต่ละข้อ แต่การลงอาญาอย่างนี้กับการลงอาญาเขียน ๒ ประการนี้ ไม่ควรกระทำก่อนแพทย์ใหญ่ได้ตรวจตัวนักโทษ เมื่อแพทย์ใหญ่ตรวจเห็นว่าไม่มีโรคที่จะเป็นอันตรายแก่นักโทษ แต่การลงอาญาก็ให้แพทย์ใหญ่ลงคำอนุญาตในสมุดจดหมายเหตุควรลงอาญาด้วยเป็นสำคัญก่อนแล้วจึงให้ลงอาญา แต่ถ้า แพทย์ใหญ่เห็นไม่สมควร ก็ให้ขเหตุลงในจดหมาย เหตุด้วย ให้เจ้ากรมกระทำตามที่ควร

กำหนดลงอาญาด้วยทำงานหนัก

ข้อ ๕๓๗ การลงอาญาด้วยทำงานหนักนั้น จะควรให้มีกำหนด
วันนานเร็วเพียงใด ก็สุดแต่เจ้ากรมจะพิจารณาเหตุตามสมควร

การลงอาญาขังห้องมืด

ข้อ ๕๓๘ การลงอาญาด้วยขังห้องมืดคนเคียดจันต้องให้แพทย์
ใหญ่ตรวจนักโทษนั้นก่อน เมื่อแพทย์ใหญ่เห็นสมควรจะลงอาญาได้
เขียนหนังสืออนุญาตในจดหมายเหตุการลงอาญาเป็นสำคัญแล้วจึงให้
ลงอาญา

กำหนดวันที่ให้ขังแกลงอาญาขังห้องมืด

ข้อ ๕๔๐ การลงอาญาด้วยขังห้องมืดนั้น ห้ามมิให้ขังในคราว
หนึ่งเกิน ๗ วัน แต่ห้ามมิให้ลงอาญาแก่นักโทษที่ของขังแต่ก่อนซ้ำใน
กำหนด ๑๕ วัน ซึ่งนับแต่วันที่ได้พ้นอาญาครั้งก่อน

ผ่อนเวลาให้เปิดออกนอกห้องแก่เช็ดกวาดห้อง

ข้อ ๕๔๑ นักโทษต้องลงอาญาขังห้องมืดนั้น ให้เปิดออกจาก
ห้องซึ่งวันละ ๒ เวลา คือให้ขามหน้าแลบริโภคอาหารเวลาเช้าครั้ง ๑
เวลาเย็นครั้ง ๑ แต่เมื่อเปิดออกครั้งใด ให้พักตากอากาศอยู่ในห้อง
ใหญ่ครั้งละครึ่งชั่วโมง ในระหว่างที่พักอยู่นั้น ให้นักโทษสำหรับเช็ด
ล้างห้องมาชำระเช็ดกวาดห้อง ก็จะได้ผลดีเปลี่ยนเครื่องใช้ในห้อง
ด้วย

ขังห้องต้องทำงาน

ข้อ ๔๔๒ การลงอาญาด้วยขังห้องคนเดียวไม่ใช่ขังมีคนนคร
ให้ทำงานด้วย ให้เจ้าพนักงานจัดงานที่ควรทำในขังได้ ให้ทำตาม
ควรแก่โทษ

ผู้คุมขามในประจำห้อง

ข้อ ๔๔๓ ถ้าห้องใดได้ลงอาญาขังนักโทษไว้คนเดียว จะเป็น
ห้องมืดก็ มิใช่มืดก็ ให้มีนักโทษขามในผลัดเปลี่ยนกันตลอดทุก
ห้องเดินโม่งเดินขามคอยตรวจทุกห้อง คนขามนั้นอย่าให้อยู่ห่างไกล
พ้นเสียงนักโทษในห้องที่จะร้องเรียก ให้เปิดห้องตรวจคนนักโทษชด-
โมงหนึ่งครั้ง ให้เดินเข้าไป แลให้หมั้นคอยระวังอย่าให้นักโทษฆ่า
ตัวตายได้เป็นอันขาด

ตรวจคนต้องขังเมื่อรับเมื่อส่งขามกัน

ข้อ ๔๔๔ เมื่อนักโทษผู้คุมจะรับจะส่งเปลี่ยนขามกันในคุกนั้นให้
ตรวจนักโทษที่ต้องลงอาญาขังห้องคนเดียวทุกๆ ห้อง ให้ทราบจำ-
นอนคนไหนแน่นนอน แลให้เห็นว่าอยู่ปรกติทักกันด้วย

การลงโทษจำตรวนมือ

ข้อ ๔๔๕ การลงอาญาด้วยจำตรวนข้อมือนั้น ถ้ามีคมมือไว้ข้าง
หน้าจะเป็นกลางวันกลางคืนก็ ห้ามมิให้มัดไว้เกิน ๑๒ ชั่วโมง
ถ้ามีคมมือไว้หลัง ห้ามมิให้มัดไว้เกิน ๖ ชั่วโมงถ้าขามมีคมมือโยง

ห้ามมิให้ มัด ใด เกิน ๕ ชั่วโมง แต่มอทมัด นนห้ามมิให้มตสูงเกินจนไป
กว่าบ่าผู้ คองมัด

แต่ การ ทง ระ ดง อาญาจำ ด้วยตรวจรอมอทุกประการน ถ้าระดง
อาญาทุกวันคคๆ กัน ห้ามมิให้ ยิ่งกว่า ๕ วันไป แต่ห้ามมิให้รวมกัน
กับดงอาญาจริงห้องคนเคียดด้วย

การลงอาญาเขียน

ข้อ ๕๕๖ การดงอาญาเขียนนั้น ให้ดงอาญาโดยเหตุแปลประ-
ประการ ดังกล่าวต่อไปนี้

(ก) ขัดขืนคำสั่ง	อย่าง ๓
(ข) กระทำของหลวงเป็นอันตรายเสียไป	อย่าง ๓
(ง) กระโมย	อย่าง ๓
(ค) ทำร้ายแก่เจ้าพนักงานตุลาการโทษ	อย่าง ๓
(ค) กระทบการประทุษร้าย	อย่าง ๓
(ฆ) พยายามที่จะหนีคุก	อย่าง ๓
(ง) ยุยงให้นักโทษหนีคุก	อย่าง ๓
(จ) คอคดงเมื่อทำโทษอย่างอื่น ๆ แต่ยังไม่หาย	อย่าง ๓

แต่โทษที่ดงอาญาเขียนทุกอย่าง เว้นเสียแต่โทษที่ทำการร้ายเจ้าพนักงาน
กับนักโทษด้วยกันนั้นแล้ว ถ้าเป็นผู้หญิงให้ยกเสียไม่ต้องเขียน ให้
ดงอาญาอย่างอื่นแทน

กำหนดอาญาเขียน

ข้อ ๕๕๗ การดงอาญาเขียนนั้น ให้ใช้ทวดยดังเคียด ให้เขียน

แต่เฉพาะหลัง มิให้สูง ถึง สิบกัแต่ มิให้ ปลายหอยพัด ถึง ชายโครง
กำหนดอาณาเขตน้อยมีให้ต่ำกว่า ๕ ไร่ อย่างมากมิให้เกินกว่า
๒๐ ไร่ แต่ห้ามมิให้เขียนนักโทษที่ของรับอาณาเขตนั้นแล้ว ภายใน
๑๕ วันซึ่งนับมาแต่ตั้งอาณาเขตนั้นขึ้น

กำหนดเวลาเขียน

ข้อ ๕๕๘ การตั้งอาณาเขตนั้น ให้กระทำต่อหน้าเจ้ากรม,
ปลัดกรม, พร้อมกันในที่ชุมนุมนักโทษทั้งหลายนั้นด้วย

โทษที่เกินข้อบังคับให้ส่งไปศาลชำระคดีสิน

ข้อ ๕๕๙ ถ้านักโทษคนใดกระทำการล่วงละเมิดพระราชกำหนด
กฎหมาย ที่เกินอาณาเขตในข้อบังคับทุก ให้เจ้ากรมทำรายงาน
ยื่นแก่เจ้าวงเงินขอเดชะบติ เพื่อจะได้ส่งไปยังศาลให้พิจารณาคดีสิน
โทษ ตามพระราชกำหนดกฎหมายต่อไป

หมวดที่ ๑๗

การขังนักโทษคนเดียว

กำหนดขังคนเดียว

ข้อ ๕๕๐ การขังนักโทษอยู่ห้องคนเดียวนั้น ให้ขังโดยเหตุ
ประการดังนี้

(ก)	ซึ่งโดยเหตุลงอาญา	อย่าง ๓
(ข)	ซึ่งโดยคั้งแยกระหว่างพิจารณา	อย่าง ๓
(ง)	ซึ่งโดยคำตัดสิน	อย่าง ๓
(ค)	ซึ่งโดยคร่ำย	อย่าง ๓
(ค)	ซึ่งโดยนักโทษคนนั้นเสียชีวิต	อย่าง ๓
(ฆ)	ซึ่งโดยเป็นโรคที่กระตักกันได้	อย่าง ๓
(ง)	ซึ่งโดยเป็นนักโทษที่กระตักของโทษประหารชีวิต	อย่าง ๓

เจ้ากรมกับแพทย์ใหญ่ต้องตรวจทุกวัน

ข้อ ๕๕๓ นักโทษกตของซึ่งห้องคนเดียวนั้น เจ้ากรมและแพทย์ใหญ่ต้องตรวจนักโทษวันละครั้งคงทุกวัน ถ้าเห็นว่าจะเกิดโรคแก่นักโทษ โดยต้องซึ่งควยอย่างใดอย่างหนึ่ง ควรแก้ไขประการใดที่ได้รับกระทำ แล้วให้ทำรายงานยื่นให้จางวางทราบ

ไม่ให้ซึ่งคนโดยไม่มีหนังสือคำสั่ง

ข้อ ๕๕๔ การที่ซึ่งนักโทษไว้ในห้องคนเดียวนั้น ห้ามมิให้ผู้รักษาห้องซึ่งนักโทษ โดยไม่มีคำสั่งของเจ้ากรมแต่ปลัดกรมที่เป็นหนังสือ ถ้าซึ่งคราดโดยผู้รักษาห้องซึ่งถึงหนังสือคำสั่งไว้เป็นสำคัญเพื่อจางวาง แพทย์ใหญ่ แลตำรวจใหญ่มาตรวจ จะเรียกดูเวลาไรให้แสดงให้เห็นได้ทุกเวลา

นักโทษต้องซึ่งให้ทำงานแลกกินอาหารกับอบน้ำ

ข้อ ๕๕๕ นักโทษกตของซึ่งห้องคนเดียว เว้นเสียแต่นักโทษที่

เป็นคนเดียวที่ แตนักโทษที่จะต้องโทษประหารชีวิตนั้นแล้ว ต้องให้ทำงานด้วยตามสมควร แต่อาหารนั้นให้ส่งมาให้บริโภคนในหึ่งแค่นั้นนั้นให้เปิดไปอาบเป็นเวลาวันละครั้งทุกวัน อย่าให้รวมเวลากันกับนักโทษทั้งปวง

ถ้านักโทษป่วยควรย้ายไปคุกพยาบาลให้ย้ายไป

ข้อ ๔๕๔ นักโทษยามในทึเขาโมงเข่ายามเฝ้ารักษาตักญแจห้องขังนักโทษนั้น ต้องหมั่นตรวจตามช่องประตูบ่อยๆ ถ้านักโทษนั้นป่วยเจ็บประการใด ต้องรีบนำข้อความแจ้งแก่นักโทษผู้คุมทอชยามองอชยาม นักโทษผู้คุมนั้นต้องรีบแจ้งความแก่ผู้คุมทอชยามให้บอกกันต่อๆ ไปจนถึงนายพชามรงค์ ให้นายพชามรงค์แจ้งแก่แพทย์รองแดนนายตรวจแล้วพร้อมกันมาตรวจนักโทษ ถ้าควรต้องย้ายนักโทษไปคุกพยาบาลในทันทีก็ให้ย้ายไป แล้วให้นำข้อความแจ้งแก่เจ้ากรมแฉแพทยให้ทราบ

ผู้กำกับนักโทษ

ข้อ ๔๕๕ นักโทษซึ่งจะต้องโทษประหารชีวิตนี้ ต้องมีนักโทษยามในกับผู้คุมประจำกำกับอยู่ด้วย กับนักโทษเดี่ยวก็ตจ่าเป็นต้องมิผู้กำกับอยู่ด้วยนั้น ให้ผู้กำกับนึ่งยามประจำอยู่หน้าห้อง ห้ามมิให้เข้าไปอยู่ในห้องกับนักโทษ

นักโทษที่ต้องขังให้ นั่งสงัด

ข้อ ๔๕๖ บรรดานักโทษที่อยู่ห้องขังคนเดียวอนั้น ให้นั่งสงัดอยู่

จึงเต็มอ ยุกเสียมเหตุที่จะตองพดกับนักโทษยามใน หรือผู้คุมที่กำกับ
ห้องจ้งให้พูดได้แต่เหตุที่จำเป็นจะต้องบอกให้ทราบ

หมวดที่ ๒๐

การบวชให้ โรคประจัน แลตาย

หน้าที่ผู้คุมต้องแจ้งเหตุด้วยนักโทษบวช

ข้อ ๔๕๗ เจ้าพนักงานผู้ควบคุมนักโทษทุกคนนั้น ถ้าได้ผู้หนึ่ง
ใดรู้เห็นว่านักโทษคนใดบวชให้ ให้นำข้อความแจ้งแก่เจ้าพนักงาน
ที่ช้ ๆ ไปจนถึงแพทย์ หรือถ้าสังเกตเห็นว่านักโทษคนใดไปเว็จบ่อยๆ
ผิดปกติ ก็ต้องนำนักโทษคนนั้นให้แพทย์ตรวจโดยเร็ว

เป็นฝัดาดแลอหิวาตกโรค ให้รักษาต่างหาก

ข้อ ๔๕๘ นักโทษที่บวชเป็น โรคฝัดาดอย่าง ๓ อหิวาตกโรค
อย่าง ๓ นั้น ห้ามมิให้เขาเขาไปรักษาที่กุฎพยาบาลรวมกันกับนักโทษ
ที่บวชโรคอื่น ให้แยกรักษาแห่ง ๓ ต่างหาก

การย้ายนักโทษไปกุฎพยาบาล

ข้อ ๔๕๙ บรรดานักโทษที่บวชเจ็บนั้น ถ้าเป็นโรคที่ต้องพยา-
บาลยติยาดจึงให้ย้ายไปไว้กุฎพยาบาล ถ้าเป็นแต่บาดแผลเล็กน้อย
ยังทำงานได้ก็ไม่จำเป็นต้องย้ายไป แต่การที่ย้ายนักโทษไปกุฎพยา-
บาลนั้น ต้องสุัดแล้วแต่แพทย์จะเห็นสมควร

นักโทษที่เสียชีวิตอีกก็ไม่ให้เอาไปคุกพยาบาล

ข้อ ๕๖๐ นักโทษเสียชีวิตเพียงออกกน ห้ามมิให้เอาไป
รักษาที่คุกพยาบาล ให้รักษาในท้องซึ่งแห่งหนึ่งต่างหาก ให้เฝ้า
กับนักโทษที่ป่วยไว้

การทำงานที่คุกพยาบาล

ข้อ ๕๖๑ นักโทษที่คุกพยาบาลอยู่ที่คุกพยาบาลนั้น ไรคบาง
อย่างสมควรทำงานได้กับนักโทษที่หายป่วยแล้ว แต่แพทย์ยังไม่วาง
ใจจะให้พักการคุมเวรกำหนดงานที่ถนัดขึ้น ก็ให้เจ้าพนักงานจัด
งานที่เบาๆ ให้ทำที่คุกพยาบาลบ้างตามสมควร

นักโทษพยาบาลอหิวาตกโรคมีรางวัลคะแนน

ข้อ ๕๖๒ นักโทษของพยาบาลคนใด ได้พยาบาล นักโทษที่เป็น
อหิวาตกโรคแล้ว ให้เพิ่มคะแนนพิเศษให้ ในเดือนที่ได้พยาบาลอีก
๕ คะแนน เมื่อพยาบาลอยู่นั้น ห้ามมิให้เขาไปเกี่ยวข้องกับแก่การพยาบาล
โรคอื่นในคุกพยาบาล กว่าจะพ้นหน้าที่พยาบาลโรคอหิวาตกโรค

โทษของโสโครก

ข้อ ๕๖๓ ดึงโสโครกแห่งอหิวาตกโรคนั้น ให้รองรับด้วย
ภาชนะดิน แต่ให้โรยดินผงบ้างก้นดิน แล้วให้รับเขาไปชำระเสีย
ให้พ้นอย่าให้คงค้างอยู่กับที่ถึงครึ่งชั่วโมงเป็นอันขาด

เครื่องใช้พยาบาลอหิวาตกโรค

ข้อ ๕๖๕ ผู้นุ่งห่มແຕ່คนชนหมอนมุ้งคนโทษเป็นอหิวาตกโรค
 ใช้นั้น ถ้าบวดยนั้นตายให้เผาเสีย ถ้าคนบวดยนั้นหายให้เอาของนั้นต้ม
 ด้วยน้ำร้อนชำระเสียให้สะอาด แด่ตากแห้งแล้วให้ต้มด้วยยากันโรค
 มิให้ คัดแฉะทิ้งเก็บ แด่เครื่องที่ใช้รองรับของโสโครกแห่งอหิวาตก-
 โรคนั้น ห้ามมิให้เอามาใช้พยาบาลโรคอื่น ให้มีลวดหนึ่งค่างหาก

รายงานคนบวดยอหิวาตกโรค

ข้อ ๕๖๘ ถ้านักโทษคนใดบวดยเป็นอหิวาตกโรคแล้ว ให้เจ้า-
 กรมทวารรายงานขึ้นจางวางให้ทราบ ในฉันทบวดย หรือฉันทรงชนทุกคน
 ถ้าหายบวดยหรือตาย ก็ต้องยื่นรายงานให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

นักโทษบวดยจะตาย บอมนให้พบญาติ แด่ส่งด้วยทรัพย์สินสมบัติประการใดให้ทำตาม

ข้อ ๕๖๖ นักโทษที่มีอาการบวดยมากที่แพทย์ແຕ่คงว่าจะรักษา
 ไม่หายอย่าง ๓ กับนักโทษที่มีอาการหนักจนจะตายอย่าง ๓ ถ้า
 มีประสงค์จะใคร่พบญาติพี่น้องก็ให้อนุญาตให้เข้าไปพบปะกันได้ นำ
 ท่อนเหล็กกรมตองเป็นขระที่จะแฉะความไปยังญาติพี่น้องของนักโทษ
 ให้ทราบ แด่ถ้าไม่รู้ ทชยก็ให้ มีจดหมายแฉะความไปยังเจ้ากรมตอง
 ตระเวรจะได้ ให้เอาเภสัชของที่ไปแฉะข้อความให้ทราบ ถ้านักโทษที่จะ
 ตายตั้งด้วยทรัพย์สินสมบัติของตน ที่เจ้าพนักงานเก็บรักษาไว้ฉันทให้กระ-
 ทำประการใด ก็ให้เจ้าพนักงานกระทำตามตั้ง

นักโทษเป็นประจวบกันตายด้วยไม่รู้เหตุ

ข้อ ๕๖๗ นักโทษคนใดป่วยเป็นประจวบกันตาย หรือตายโดยไม่รู้เหตุ ให้เจ้ากรมทำรายงานต่อมเหตุดีได้ทราบทุกอย่างนั้น ยื่นจางวางในเวดตาโดยเร็วที่จะยื่นได้ จางวางจะได้แจ้งเหตุไปยังแพทย์ใหญ่แล้ว จัดเจ้าพนักงานไปตรวจศพแล้ว สอบสวนเหตุพร้อมด้วยแพทย์ใหญ่แล้วชำระคดีใหญ่ที่จะมาตรวจศพนั้น ทำรายงานที่สอบสวนได้นั้น เสนอต่อหน้ามคที่ทราบ

นักโทษตายต้องตรวจศพก่อนจึงเอาไปฝังได้

ข้อ ๕๖๘ ถ้านักโทษตายให้เอาศพไปไว้ ในที่สำหรับไว้ศพแล้ว ให้เจ้ากรมมีหมายถึงตำรวจใหญ่มาตรวจศพก่อน แล้วจึงจะเอาศพออกจากคุกไปฝังได้เฝ้าได้ ถ้าตายเวดตาตรงวันให้เจ้ากรมมีหมายไปในกำหนดชั่วโมง ๓ ถ้าตายเวดตาตรงคืนให้ ได้เดินหมายไปก่อนเวลา ๒ โมงเช้า เมื่อตำรวจใหญ่ได้รับหมายแล้ว จะไปตรวจเองหรือจะแต่งให้ผู้อื่นไปตรวจแทน ก็ต้องไปในกำหนด ๓ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับหมาย แต่ถ้การที่ตายนั้น เป็นตายประจวบกันหรือตายโดยไม่รู้เหตุ ตำรวจใหญ่ต้องไปตรวจเองพร้อมด้วยแพทย์ใหญ่แล้วเจ้าพนักงานที่จางวางแต่งมาให้ ได้สวน

กำหนดให้เอาศพไปฝังฤาเฝ้า

ข้อ ๕๖๘ ศพนักโทษที่คอยตำรวจใหญ่มาตรวจศพนั้น ถ้าพ้น ๓๘ ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย ตำรวจใหญ่ยังไม่มาตรวจศพ ให้เจ้า-

กรมตำรวจแจ้งแก่จางฉาง เพื่อให้แต่งผู้ใดผู้หนึ่ง มาตรวจศพ
แทน ห้ามมิให้เอาศพไว้ในอุกเกิน ๓๖ ชั่วโมงปะปนอันตราย

เอาศพไปเผาฤๅฝัง

ข้อ ๕๗๐ ศพนักโทษนั้น ถ้าญาติพี่น้องจะขอรับไปทำการปลง
ศพเอง ก็ให้อนุญาตให้รับไป ถ้าเป็นศพที่ไม่มญาติ เจ้าพนักงาน
ต้องเผาหรือฝังตามกรรมทัณฑ์มคธ แต่การที่จะเอาศพออกไปจากคุกนั้น
ให้หมบเอาขนรถหรือรถลงเรือไปให้เป็นการเรียบร้อย

ว่าด้วยตงกรมราชทัณฑ์

ประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์ ค.ป.ช.ค. เดิม ๒๘ หน้า ๒๘๕

ประกาศตั้งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ค.ป.ช.ค. เดิม ๒๘ หน้า ๓๒๕

พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐ ค.ป.ช.ค. เดิม ๑๘
หน้า ๒๐๓

ประกาศยุบเลิกกรมราชทัณฑ์ ค.ป.ช.ค. เดิม ๓๘ หน้า ๓๘๒

ประกาศยกการเรือนจำไปขึ้นกระทรวงมหาดไทย ค.ป.ช.ค. เดิม

๓๘ หน้า ๔๔๒

กรมตำรวจงานแจ้งแก่จางวาง เพื่อให้แต่งผู้ใดผู้หนึ่ง มาตรวจศพ
แทน ห้ามมิให้เอาศพไว้ในอุกเกิน ๓๖ ชั่วโมงปะปนอันตราย

เอาศพไปเผาฤๅฝัง

ข้อ ๕๗๐ ศพนักโทษนั้น ถ้าญาติพี่น้องจะขอรับไปทำการปลง
ศพเอง ก็ให้อนุญาตให้รับไป ถ้าเป็นศพที่ไม่มญาติ เจ้าพนักงาน
ต้องเผาหรือฝังตามกรรมที่สมควร แต่การที่จะเอาศพออกไปจากคุกนั้น
ให้หมบเอาขบวนรถหรือรถรางไปให้เป็นการเรียบร้อย

ว่าด้วยตงกรมราชทัณฑ์

ประกาศตั้งกรมราชทัณฑ์ คุ.ป.ช.ค. เดิม ๒๘ หน้า ๒๘๕

ประกาศตั้งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ คุ.ป.ช.ค. เดิม ๒๘ หน้า ๓๒๕

พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐ คุ.ป.ช.ค. เดิม ๑๘
หน้า ๒๐๓

ประกาศยุบเลิกกรมราชทัณฑ์ คุ.ป.ช.ค. เดิม ๓๘ หน้า ๓๘๒

ประกาศยกการเรือนจำไปขึ้นกระทรวงมหาดไทย คุ.ป.ช.ค. เดิม

๓๘ หน้า ๔๔๒

ว่าด้วยการร่อนจำจังหวัดมณฑลชนนอก

ขอบังคับร่างหัวเมือง

ว่าด้วย

หน้าที่เจ้าพนักงานบังคับควบคุมชนกไทย

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

เจ้าเนตรตราพระราชสีห์

ตราใหญ่ที่ ๑๖๕๕๓

เรื่องขอบังคับตรวจหัวเมือง

คำสั่งว่าด้วยการมหาดไทย

วันที่ ๒๕ เดือนสิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

เจ้าตรา เจ้าพระยาจักรีศรีอริยวงศาคต ด้มหนายกอรรมมหาเดนมบัติ
อภัยพิริยปรากรมพาหุ ถึง ข้าหลวงดำเร่จราชการมณฑล แต่ผู้ว่า
ราชการหัวเมืองทั้งปวง

ด้วยมีพระราชเด้านัดมเด็จพระนางเจ้าเด้าวภาเมืองศรี พระบรม
ราชินีนาถ ซึ่งดำเร่จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ดำรัสเห็นอเกด้า

เห็นชอบพร้อมกันในที่ประชุมตั้งว่า การคุมขังนักโทษตามหัวเมืองแต่ก่อนมายังไม่ได้จัดการวางแบบแผนให้เรียบร้อย จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เรียบเรียงข้อบังคับสำหรับตรวจคุมขังนักโทษตามหัวเมืองตั้งออกมากับสำราญฉบับนี้ เพื่อจะได้จัดการตรวจตามหัวเมืองตามแบบแผน มีในข้อบังคับนี้ต่อไป

แต่ทรงพระราชดำริเห็นว่า ในการที่จะจัดให้เป็นไปตามข้อบังคับ บางทีในชั้นต้นจะมีความขัดข้องอยู่บ้าง ด้วยการใช้จ่ายเงินในการก่อสร้างสร้างเป็นต้น เพราะเป็นเวลากลางปีจะแก่ไซงบประมาณยาก เพราะฉะนั้นในชั้นต้นถ้าความข้อใดในข้อบังคับตรวจหัวเมืองจะยังจัดให้เป็นไปไม่ได้ ในเมืองใด โดยเหตุขัดข้องมีอยู่ ก็ให้ข้าหลวงดำเ็จราชการมณฑล มีคำสั่งงดการที่จะใช้ข้อบังคับข้อนั้นได้ในเมืองนั้น กว่าจะได้แก้ไขให้ลุล่วงไปตามโอกาสที่จะจัดให้ใช้ได้ เป็นค่าคืบไปจนบริบูรณ์ได้ทั้งแบบแผนทุกประการ

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ
ประทับตราพระราชสีห์ใหญ่มาเป็นสำคัญ

สารบัญ

ข้อบังคับตรางหวเมือง

หมวดที่ ๑

วาทควยหนาทเจาพนักงานบงคบการคุมขงนักโทษ

หนาทสุวรรณการเมือง

ข้อ ๑	บงคบการทวไป	หน้า ๒๘๓
ข้อ ๒	ตรวจตรางเนอง	หน้า ๒๘๔
ข้อ ๓	ตรวจกตางคนบาง	หน้า ๒๘๔
ข้อ ๔	พนักขตวนักโทษ	หน้า ๒๘๔
ข้อ ๕	ตรวจใหวรักษาสบงคบ	หน้า ๒๘๔
ข้อ ๖	ทำรายงานประจำบ	หน้า ๒๘๕
ข้อ ๗	ตรวจทวเบียงหนากฎ	หน้า ๒๘๕
ข้อ ๘	ตรวจการเดียงนักโทษ	หน้า ๒๘๕
ข้อ ๙	ตรวจการใชจ่าย	หน้า ๒๘๕
ข้อ ๑๐	ตรวจการปลดอยนักโทษ	หน้า ๒๘๖
ข้อ ๑๑	อำนาจเห็นอพนักงานทงปวง	หน้า ๒๘๖
ข้อ ๑๒	ใหจตเห็นเห็นเมื่อไปตรวจการ	หน้า ๒๘๖

หน้าพจนานุกรม

ข้อ ๑๓	เป็นผู้บังคับการตรวจ	หน้า ๒๘๖
ข้อ ๑๔	บังคับพนักงานในตรวจ	หน้า ๒๘๗
ข้อ ๑๕	ตั้งอยู่ในบริเวณตรวจ	หน้า ๒๘๗
ข้อ ๑๖	ของตรวจตรวจเนื่อง ๆ	หน้า ๒๘๗
ข้อ ๑๗	ตั้งรับคำสั่งของทุกขของนักโทษ	หน้า ๒๘๗
ข้อ ๑๘	ตรวจการเลี้ยงนักโทษ	หน้า ๒๘๗
ข้อ ๑๙	ตั้งรับแจ้งข้อบังคับแก่นักโทษ	หน้า ๒๘๘
ข้อ ๒๐	นักโทษเจ็บต้องบอกแพทย์	หน้า ๒๘๘
ข้อ ๒๑	ตั้งจัดการพยาบาลนักโทษ	หน้า ๒๘๘
ข้อ ๒๒	จัดการชั้นดีตรวจแปลงศพนักโทษ	หน้า ๒๘๘
ข้อ ๒๓	บัญญัติต้อง ๆ สำหรับตรวจ	หน้า ๒๘๘
๑	จดหมายเหตุ	หน้า ๒๘๘
๒	บัญชีนักโทษ (ย่อ)	หน้า ๒๘๘
๓	บัญชรรายตัวนักโทษ	หน้า ๓๐๐
๔	บัญญัติกำหนดวันปล่อยนักโทษ	หน้า ๓๐๐
๕	รายงานลงอาญาแก่นักโทษ	หน้า ๓๐๐
๖	สมุดตรวจการ	หน้า ๓๐๐
๗	บัญญัติสัมมนานักโทษ	หน้า ๓๐๐
๘	บัญญัติการทักโทษทำ	หน้า ๓๐๑
๙	บัญญัติของสำหรับตรวจ	หน้า ๓๐๑
๑๐	บัญญัติเงิน	หน้า ๓๐๑

๓๓	ตั้งมูลค่าการนักโทษ	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๒๔	พวามรงค์รับผิดชอบในการทำนาญช	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๒๕	พวามรงค์รับผิดชอบในการรักษาตาราง	หน้า ๓๐๓

๗ ๔ ๗
หน้าพิศม
๗ ๔

ข้อ ๒๖	อยู่ในบังคับพวามรงค์	หน้า ๓๐๒
ข้อ ๒๗	อยู่ในบริเวณตาราง	หน้า ๓๐๒
ข้อ ๒๘	คมนักโทษ	หน้า ๓๐๒
ข้อ ๒๘	ตรวจห้องขัง	หน้า ๓๐๒
ข้อ ๓๐	รายงานการที่ใช้นักโทษ	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๓๓	ไประครองดา	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๓๒	ไม่ให้พาพรรคพวกเข้ามาในบริเวณตาราง	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๓๓	ไม่มีอำนาจที่จะลงอาญาแก่นักโทษ	หน้า ๓๐๓
ข้อ ๓๔	หน้าที่หญิงคุม	หน้า ๓๐๔
ข้อ ๓๕	หน้าที่แพทย์ตรวจนักโทษเมื่อแรกตั้ง	หน้า ๓๐๔
ข้อ ๓๖	ตรวจนักโทษที่ป่วย	หน้า ๓๐๔
ข้อ ๓๗	ตรวจนักโทษที่ป่วย	หน้า ๓๐๔
ข้อ ๓๘	จัดการรักษาพยาบาลนักโทษป่วย	หน้า ๓๐๕
ข้อ ๓๘	รักษานักโทษที่ติดฉันทัดกันธา	หน้า ๓๐๕
ข้อ ๔๐	ตรวจรักษาความสะอาดในตาราง	หน้า ๓๐๖
ข้อ ๔๓	ชั้นผู้ตรวจนักโทษ	หน้า ๓๐๖

หน้าที่พนักงานรวมกัน

ข้อ ๕๒	ห้ามมิให้รับผลประโยชน์จากนักโทษ	หน้า ๓๐๖
ข้อ ๕๓	ให้ มีความกรุณาต่อนักโทษ	หน้า ๓๐๖
ข้อ ๕๔	ห้ามมิให้กระทำแก่นักโทษ โดยไม่จำเป็น	หน้า ๓๐๗
ข้อ ๕๕	ห้ามมิให้ ใช้อาวุธกระทำแก่นักโทษ โดยไม่จำเป็น	หน้า ๓๐๗

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยลักษณะของนักโทษ

การรับนักโทษ

ข้อ ๕๖	นักโทษอย่างไรที่ควรรับไว้ในตาราง	หน้า ๓๐๗
๑	ที่เจ้าพนักงานจับมาตั้ง	หน้า ๓๐๗
๒	ที่มทหมายตั้งมาตามคำพิพากษา	หน้า ๓๐๗
ข้อ ๕๗	จดบัญชีนักโทษ	หน้า ๓๐๗
ข้อ ๕๘	ค้นของในตัวของนักโทษ	หน้า ๓๐๘
ข้อ ๕๙	ให้แพทย์ตรวจนักโทษ	หน้า ๓๐๘

การคุมขังนักโทษ

ข้อ ๕๐	นักโทษ ๆ หนักแต่นักโทษ ๆ เบา	หน้า ๓๐๘
ข้อ ๕๑	การคุมขังนักโทษ ๆ เบากับหนักผิดกันอย่างไร	หน้า ๓๑๐
ข้อ ๕๒	ขังนักโทษชายกับนักโทษหญิงต่างหากกัน	หน้า ๓๑๑

ข้อ ๕๓	ขังนักโทษแยกกัน	หน้า	๓๓๓
ข้อ ๕๔	พิถีพิถันในการตรวจ	หน้า	๓๓๓
ข้อ ๕๕	เวลาตรวจนักโทษ	หน้า	๓๓๒
ข้อ ๕๖	สิ่งของห้ามมิให้นักโทษมี	หน้า	๓๓๒
ข้อ ๕๗	ตรวจจดหมายที่มิไปมาคับนักโทษ	หน้า	๓๓๒
ข้อ ๕๘	นักโทษต้องขออนุญาตเอาสิ่งของเขาไปในตาราง	หน้า	๓๓๓
ข้อ ๕๙	พรรคพวกต้องเขียนนักโทษต่อหน้าผู้คุม	หน้า	๓๓๓
ข้อ ๖๐	พรรคพวกพบนักโทษได้แต่ในบริเวณตาราง	หน้า	๓๓๔
ข้อ ๖๑	สิ่งของจ่ายสำหรับคณักโทษ	หน้า	๓๓๔
ข้อ ๖๒	นักโทษต้องนั่งเคารพเมื่อพนักงานตรวจ	หน้า	๓๓๕

การใช้นักโทษ

ข้อ ๖๓	ห้ามมิให้ใช้นักโทษทำการของเจ้าพนักงาน	หน้า	๓๓๖
ข้อ ๖๔	การทักโทษต้องทำ	หน้า	๓๓๖
ข้อ ๖๕	จำเนกชนนคการทักโทษทำ	หน้า	๓๓๖
ข้อ ๖๖	นักโทษต้องทำคาร	หน้า	๓๓๗
ข้อ ๖๗	การใช้นักโทษหญิง	หน้า	๓๓๗
ข้อ ๖๘	ใช้นักโทษไปทำการนอกตาราง	หน้า	๓๓๗
ข้อ ๖๙	ใช้นักโทษทำการรับจ้าง	หน้า	๓๓๗
ข้อ ๗๐	โรงงานในตาราง	หน้า	๓๓๘
ข้อ ๗๑	วันหยุดการ	หน้า	๓๓๘
ข้อ ๗๒	เทศนาต่อนักโทษ	หน้า	๓๓๘

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะปล่อยนักโทษ

ข้อ ๗๓	ห้ามมิให้ ให้ประกันเชิงดา	หน้า ๓๓๘
ข้อ ๗๔	พวามรงค์ที่บาญที่นักโทษที่จะปล่อยทุกเดือน	หน้า ๓๓๘
ข้อ ๗๕	ลักษณะปล่อยนักโทษครบกำหนด	หน้า ๓๓๘
ข้อ ๗๖	ลักษณะปล่อยนักโทษกต่างศาล	หน้า ๓๓๙
ข้อ ๗๗	ลักษณะปล่อยนักโทษก่อนกำหนด	หน้า ๓๓๙
ข้อ ๗๘	ลักษณะปล่อยนักโทษที่ได้โทษ	หน้า ๓๓๙

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะอาญานักโทษกรจ่านักโทษ

ข้อ ๘๘	ลักษณะจ่านักโทษ	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๘๙	นักโทษที่พวามรงค์ ให้จำได้ โดยพดกกร	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๙๐	การลงอาญานักโทษ	หน้า ๓๔๓
	ประเภทอาญา	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๙๑	โทษจำคุก	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๙๒	โทษโมย	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๙๓	เพิ่มโทษเดิม	หน้า ๓๔๓
ข้อ ๙๔	คำสั่งที่จะลงอาญา	หน้า ๓๔๓

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยข้อบังคับนักเรียนไทย

ข้อ ๑๖	พินัยกรรมของโรงเรียนบังคับแก่นักไทย	หน้า ๓๒๓
	แบบตารางนักเรียนไทย	หน้า ๓๒๕
	แบบตารางนักเรียนมัคคิโนไทย	หน้า ๓๒๖
	แบบตารางนักเรียนรายวัน	หน้า ๓๒๗
	แบบนักเรียนรายคืนนักไทย	หน้า ๓๒๘
	แบบตารางกำหนดไทย	หน้า ๓๒๘
	แบบตารางค่าส่งแพทย์	หน้า ๓๓๐
	แบบตารางจัดหมายเหตุรายการ	หน้า ๓๓๑

ข้อบังคับตรางหวเมือง

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยหน้าที่เจ้าพนักงานบังคับการคุมขังนักไทย

หน้าที่ผู้ว่าราชการเมืองบังคับการทั่วไป

ข้อ ๑ ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บังคับการคุมขังนักไทยในตราบรรตานิในจังหวัดเมืองนนทวไป เมื่อผู้ว่าราชการเมืองคิตราการ

ข้อบังคับนี้ออกเลิมตัวโดยข้อบังคับเรือนจำสำหรับคุมขังนักไทยตามหัวเมือง ร.ศ.

อย่างไรจะให้ปลัดทำแทนก็ได้ แต่ผู้ว่าราชการเมืองต้องเป็นผู้รับผิดชอบด้วย

ตรวจตราหนังสือ

ข้อ ๒ ผู้ว่าราชการเมืองต้องหมั่นไปตรวจตราตรางทศมซึ่งนักโทษในเมืองหนังสือ ๆ อย่างน้อยที่สุดไม่ต่ำกว่า ๑ วันต่อครั้ง

ตรวจกลางคืนบ้าง

ข้อ ๓ ในกรณีที่ผู้ว่าราชการเมืองไปตรวจตรางทศม ต้องมีเวลาไปตรวจในกลางคืน เพื่อให้ได้เห็นอาการที่เจ้าพนักงานประจำรักษาประการใดด้วย

พบกับตัวนักโทษ

ข้อ ๔ ในเวลาที่ผู้ว่าราชการเมืองไปตรวจตรางทศมในเวลากลางวันนั้น ควรตรวจให้พบกับตัวนักโทษบรรดามีตัวทุกคน และควรได้ถามฟังคำร้องทุกข์ของนักโทษที่จะร้องเรียนขอความอนเคราะห์ประการใดโดยสมควร

ตรวจให้รักษาข้อบังคับ

ข้อ ๕ ผู้ว่าราชการเมืองต้องเอาเป็นพระตรวจตราว่ากล่าว ให้การที่บังคับแก่รักษาตรางทศมเป็นไปถูกต้องตามข้อบังคับ ซึ่งได้ตั้งไว้ให้ ไซ้อยู่ในดีมยนั้น ถ้าเมรุเห็นความขัดข้องอันใดมิชอบ หรือว่าคิด

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุคในต้นหน้า ๒๕๓)

เห็นการที่ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ประการใด แม้อยู่ในอำนาจที่จะจัดได้ก็ให้รีบจัด ถ้าเป็นการเหลืออำนาจก็ให้บอกไปยังข้าหลวงเทศาภิบาลโดยเร็ว

ทำรายงานประจำปี

ข้อ ๖ ผู้ว่าราชการเมืองต้องทำรายงานเหตุการณ์ตรงในหัวเมืองนั้น พร้อมทั้งบัญชี แด่ตรงเทียบจำนวนคนโทษแด่เหตุการณ์ ขึ้นถึงข้าหลวงเทศาภิบาลภายในวันที่ ๓๑ เมษายน ปีละครั้ง ๑ ทศ ๆ ปี

ตรวจทะเบียนราษฎร

ข้อ ๗ ผู้ว่าราชการเมืองต้องตรวจตราทะเบียนราษฎรต่างๆ ถ้าพร้อมควรให้ถูกต้องต้องแท้ แต่ให้พนักงานทำแต่รักษาบัญชีให้เรียบร้อย

ตรวจการเลี้ยงนักโทษ

ข้อ ๘ ผู้ว่าราชการเมืองต้องเอาเป็นธุระตรวจตราว่ากล่าวให้พนักงานเลี้ยงดูแต่บังคับใช้ด้วยนักโทษ โดยความกรุณาแก่ผู้ต้องขังอย่าให้กดขี่ข่มเหงนักโทษโดยมิเป็นธรรมอย่างใดได้

ตรวจการใช้จ่าย

ข้อ ๙ ผู้ว่าราชการเมืองตรวจตราการใช้จ่ายเงินในการตรวจอย่าให้เบียดเบียนกว่าที่จำเป็นแต่ไม่สมควร

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คุฟูตโน้ตหน้า ๒๕๑)

ตรวจการปล่อยนักโทษ

ข้อ ๓๐ ผู้ว่าราชการเมืองต้องเข้าใจได้ตรวจตรา แต่สั่งการให้
นักโทษได้พ้นจากโทษตามกำหนดในคำพิพากษา หรือโดยที่ได้รับ
คำสั่งจากผู้มีอำนาจอันสมควรให้ยกโทษปล่อยนักโทษคนใด ก็ให้ได้
พ้นโทษตามกำหนดโดยทันที อย่าให้ต้องกักขังหน่วงเหนี่ยวไว้ โดย
ไม่จำเป็น ๆ อันขาด

อำนาจเหนือพนักงานทัั้งปวง

ข้อ ๓๑ ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจเหนือบรรดาพนักงานตราบทุก
ตำแหน่ง ถ้าพนักงานคนใดมีความผิดจะผิดเปลี่ยนแปลงได้ เว้นแต่การ
ที่จะตั้งและเปลี่ยนพวามรงคนนตของหาว อดอชาหตวงเทศาภิบาลก่อน
คือชาหตวงเทศาภิบาลเห็นสมควรจึงจะทำได้

ให้จดเนื้อเห็นเมื่อไปตรวจการ

ข้อ ๓๒ ในเวลาผู้ว่าราชการเมืองไปตรวจตราบนั้น ถ้าพิเคราะห์
เห็นการประการใด แต่มีประสงค์จะให้พนักงานจัดการประการใดให้
เป็นการถูกต้อง ให้จดเนื้อเห็นแต่คำสั่งลงไว้ ในสมุดตรวจการ ซึ่ง
มิได้ณะทงการตราบงทุกคราว

หน้าที่พวามรงค้เป็นผู้บังคับการตราบ

ข้อ ๓๓ พวามรงค้เป็นตำแหน่งผู้บังคับการตราบ มีหน้าที่ประ
จําวิชาแลรับผิดชอบว่ากตางการทงปวงในตราบให้เรียบร้อยถูกต้อง
ตามข้อบังคับ

ข้อบังคับนี้ขอเลิกแล้ว (คู่ฟุคโน้คหน้า ๒๕๓)

บังคับพนักงานในตรา

ข้อ ๓๕ พวามรงค์ มีอำนาจที่จะบังคับผู้คุม แต่เดิมนพนักงานในตราได้ทุกตำแหน่ง และเมื่อได้รับอนุญาตของผู้ว่าราชการเมืองแล้ว จะผิดเปลี่ยนแปลงพนักงานเหล่านั้นคนใดที่มีความผิดกษัตติเปลี่ยนแปลงได้

ต้องอยู่ในบริเวณตรา

ข้อ ๓๖ พวามรงค์ต้องตั้งบ้านเรือนอยู่ประจำในบริเวณตราที่ตนได้บังคับการ ถ้าจะไปค้างคืนนอกบริเวณตราออกไปต้องได้รับอนุญาตของผู้ว่าราชการเมืองก่อนจึงจะไปได้ ถ้าหากมีเหตุจำเป็นทนต้องเกิดชนจำต้องไป จะดำดงก่อนไม่ทัน ต้องมอบหมายนำที่แก่พนักงานผู้รองตำแหน่งของตนเสียก่อน แต่ต้องรีบแจ้งความทงนต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบภายใน ๒๔ ชั่วโมงจงทุกครั้ง

ต้องตรวจตราเมือง ๆ

ข้อ ๓๗ พวามรงค์ต้องเดินตรวจให้ทั่วตรา แต่ให้ ได้พบกับตัวนักโทษบรรดามีในตรานั้น ไม่คว่ำกว่าวันละครั้ง ๑ ทุกวัน ถ้าวันใดมิได้ทำเช่นนั้น ต้องจดหมายเหตุนั้นแจ้งตงใจ ในสมุดจดหมายเหตุสำหรับตราว่าเหตุใดจึงมิได้ ไปตรวจ แต่เมื่อพวามรงค์ ไปตรวจในตงนักโทษผู้หญิง ต้องให้ มีหญิงผู้คุมเป็นผู้กำกับไปด้วยจงทุกครั้ง

ต้องรับคำร้องทุกข์ของนักโทษ

ข้อ ๓๘ พวามรงค์ของเขาเป็นธุระจะฟังคำร้องทุกข์ของนักโทษ

ข้อบังคับนี้ขอเลิกแล้ว (คุฟูตโน้ตหน้า ๒๕๓)

ทั้งปวง และเมื่อพิจารณาเห็นเป็นความทุกข์ร้อน ควรช่วยสงเคราะห์
ได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเป็นการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ
พวามรงค์จะทำได้ ก็ให้ช่วยสงเคราะห์บรรเทาทุกข์ร้อนของนักโทษ
โดยเต็มกำลัง ถ้าเป็นการเหลืออำนาจหน้าที่ของตน ก็ให้พวามรงค์
นำความขึ้นเรียนต่อมณฑลราชการเมือง อนึ่งการที่นักโทษร้องทุกข์ขัง
เข้ามาในขังนี้ ให้พวามรงค์ตั้งไว้ในสมุดคดีหมายเหตุสำหรับตาราง
แต่ที่พวามรงค์ได้กระทำการดังกล่าวประจักษ์ได้ ก็ให้ลงตั้งไว้
ด้วยจึงทุกคราว

ตรวจการเลี้ยงนักโทษ

ข้อ ๑๘ พวามรงค์ต้องหมั่นตรวจตราอาหารซึ่งเลี้ยงนักโทษ
เพื่อให้สะอาดจืดจางตามสมควรแก่ควรอย่าให้เลวทราม และอย่าให้
เป็นถาวรเหลือเกินไป

ต้องชี้แจงข้อบังคับแก่นักโทษ

ข้อ ๑๙ เมื่อเสกนักโทษลงมาใหม่ พวามรงค์ต้องชี้แจงข้อ
บังคับสำหรับนักโทษให้เขาได้ และต้องเขียนข้อบังคับนั้นลงใน
ตารางเห็นนักโทษทั้งปวงทราบได้เสมอทุกเมื่อ

นักโทษเจ็บต้องบอกแพทย์

ข้อ ๒๐ เวล่านักโทษเจ็บป่วยเจ็บ หรือมีขากการเสียชีวิต
พวามรงค์ต้องรีบให้แจ้งความต่อแพทย์ให้ทราบ

ข้อบังคับนี้ออกแล้ว (ดูผูกในหน้า ๒๕๓)

ต้องจัดการพยาบาลนักโทษ

ข้อ ๒๑. ถ้าแพทย์ใดมีความจำเป็นต้องให้รักษาพยาบาลนักโทษที่ป่วยเจ็บ
ประการใด พวามรงค์ต้องจัดการรักษาพยาบาลตามคำสั่งนั้น

จัดการชั้นสูตรแปลงศพนักโทษ

ข้อ ๒๒. ถ้านักโทษคนใดตายลง พวามรงค์ต้องรีบเชิญนาย
อำเภอและแพทย์มาชันสูตรศพ แต่คิดตามญาติของผู้ตายซึ่งอยู่ใกล้มา
รับศพด้วย เมื่อนายอำเภอและแพทย์ได้หาชันสูตรแล้ว ให้พวาม
รงค์มอบศพไปแก่ญาติผู้ตาย ถ้าหาญาติผู้ตายหาญาติมิได้ ก็ให้
พวามรงค์จัดการฝังศพเดียวตามสมควร แต่ต้องทำรายงานการชัน
สูตรเงินอุดหนุนราชการเมืองจังหวัดครั้ง

ใบอนุญาตต่างๆ สำหรับบริวาร

ข้อ ๒๓. พวามรงค์ต้องมีสมุดและใบอนุญาตให้คนไว้สำหรับบริวาร คือ

จดหมายเหตุ

๑. สมุดจดหมายเหตุ สำหรับจับบอกเหตุการณ์ต่างๆ ในคราวเป็น
รายวัน

ใบอนุญาตนักโทษ (ย่อ)

๒. สมุดใบอนุญาตนักโทษ สำหรับจับรายชื่อตำบลบ้านนักโทษ วัน
เป็นโทษ และวันกำหนดพ้นโทษของนักโทษทั้งปวง

ข้อบังคับนี้ออกแล้ว (คุฟูตไน้หน้า ๒๕๓)

บัญชีรายตัวนักโทษ

๓ สมุดบัญชีรายตัวนักโทษ สำหรับจกรายการพิชิตการเนาะตัวนักโทษ แต่เก็บคั้นหมายตั้งให้ตั้งโทษไว้ด้วย

บัญชีกำหนดวันปล่อยนักโทษ

๔ สมุดกำหนดวันปล่อยนักโทษ สำหรับจับจกวันกำหนดที่จะปล่อยนักโทษคนใด ๆ ซึ่งจะสอบคั้นไต่งาย

รายงานลงอาญาแก่นักโทษ

๕ สมุดเหตุลงอาญาแก่นักโทษ สำหรับจดหมายเหตุที่นักโทษคนใดกระทำความผิดขึ้นในระหว่างเป็นโทษประการใด พิจารณาได้ความประการใด แต่ได้ลงอาญาแก่นักโทษคนนั้นประการใด

สมุดตรวจการ

๖ สมุดตรวจการ สำหรับผู้อาราชการเมือง หรือข้าราชการผู้มีหน้าที่ตรวจการ ได้มาตรวจตรวจแต่มีความเห็นหรือคำสั่งประการใดจะได้จดลงไว้ ในนั้น

บัญชีสมบัตินักโทษ

๗ สมุดบัญชีสมบัติของนักโทษ สำหรับรับจับมาบัญชีตั้งของซึ่งเก็บจากตัวนักโทษรักษาไว้ ให้เมื่อเวลาพ้นโทษ

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คู่มือไม้คหน้า ๒๕๓)

บัญชีการที่นักโทษทำ

๘ ตมุควายการทำได้ด้วยแรงนักโทษ สำหรับบัญชีสิ่งของหรือรายการต่าง ๆ ซึ่งได้ ใ้แก่นักโทษให้ทำขึ้น

บัญชีของสำหรับตราง

๘ ตมุคบัญชีสิ่งของสำหรับตราง สำหรับบัญชีเครื่องใช้และเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งเป็นของหลวงสำหรับใช้การในตราง

บัญชีเงิน

๑๐ ตมุคบัญชีเงิน สำหรับบัญชีเงินที่รับแต่จ่ายในการตรางทุกอย่าง

สมุดอากรนักโทษ

๑๑ ตมุคอากรนักโทษ สำหรับแพทย์อากรนักโทษที่เจ็บป่วยและคำสั่งให้รักษาพยาบาล

พฐำมรงค์รับผิดชอบในการทำบัญชี

ข้อ ๒๕ พฐำมรงค์เป็นผู้รับผิดชอบที่จะรักษาแต่ตรวจตราตมุคบัญชีที่ส่งไปงให้เรียบร้อยถูกต้อง

พฐำมรงค์รับผิดชอบในการรักษาตราง

ข้อ ๒๕ พฐำมรงค์เป็นผู้รับผิดชอบที่จะบังคับพนักงาน แต่จัด

ฉบับนี้ยกเลิกแล้ว (คุุ่พ้นในหน้า ๒๕๓)

การคุ้มครองนักท่องเที่ยวทั้งกลางวันและกลางคืนอย่าให้มีเหตุให้นักท่องเที่ยวหลุด
แฉกหลบหนีได้

หน้าที่คุ้มครองอยู่ในบังคับพรำมรงค์

ข้อ ๒๖ ผู้คุมต้องอยู่ในบังคับแฉ่งคำสั่งพรำมรงค์ ในการทุก
อย่างตลอดของชออบตงยวชออบงคบน

อยู่ในบริเวณตรง

ข้อ ๒๗ ผู้คุมต้องตงบ้านเรือนอยู่ในบริเวณตรง แฉกต้องประ-
จำรักษากำวในหน้าท จะระไปได้คือได้รบอนุญาตของพรำมรงค์

คุมนักท่องเที่ยว

ข้อ ๒๘ ผู้คุมต้องรับผคชออบ ในการที่จะควบคุมนักท่องเที่ยวที่ตวม
หน้าทรักษายำให้หนีหายได้ ในเวดงที่ผู้คุมคนใดคุมนักท่องเที่ยวจ่ายไป
พนห้องขงยงทใดได้ ต้องตรวจนับนักท่องเที่ยวบ้อยๆ ไม่ให้ห่างกว่าชว-
โมงละครั้ง ๓ เป็นอันชวค

ตรวจห้องขง

ข้อ ๒๙ ผู้คุมขงชออบรักษายำ หรือประจำรักษาห้องทขงนักท่องเที่ยว
ต้องหมนตรวจภุญแฉกขงให้หมนคง ถ้าแฉกตรงเป็นทมีชออบงสำหรับ
มองตรวจคังนักโทษได้ ต้องตรวจให้เห็นคังนักโทษคังย การตรวจ
เหล่านคังตรวจไม่น้อยกว่า ๒ ชั่วโมงคังครั้ง ๓ แฉกยังต้องตรวจ

ข้อบังคับนี้ชออบเลิกแล้ว (คุฟูคในคหน้า ๒๘๓)

ในเวลาที่สุดเปลี่ยนแปลงหน้าทาบผู้คุมอีกครั้ง ๓ แต่ตรวจนับนักโทษใน
 เวลาเริ่มนักโทษออกจากตารางครั้ง ๓ เวลาตั้งคืนเข้าตารางอีกครั้ง ๓
 นั้น ห้ามมิให้ละเว้นเป็นอันขาด

รายงานการทไ้ช้ นักโทษ

ข้อ ๓๐ ผู้คุม ๗ นักโทษไปทำกรออันโต เมื่อกลับมาถึงตาราง
 ต้องแจ้งรายการที่ใดทำคือพำมรงค์ เพื่อจะได้จัดลงได้ในสมุด
 บัญชีรายการที่นักโทษได้ทำ

ไประต้องลา

ข้อ ๓๑ เวลาผู้คุมมีกิจธุระที่ไป เมื่อได้รับอนุญาตของพำมรงค์
 แล้ว ต้องนำเอาขลุ่ยถูกัญแจ้ตัวเป็นหลักฐานมาขอไว้คือเจ้าพนักงาน
 ผู้รักษาการททวารของพำมรงค์ก่อน จึงจะไปได้

ไม่ให้พาพรรคพวกเข้ามาในบริเวณตาราง

ข้อ ๓๒ ห้ามมิให้ผู้คุม พาสมัครพรรคพวก เพื่อนฝูงเข้าไปในบริ-
 เวณตาราง เว้นแต่ได้รับอนุญาตของพำมรงค์แล้ว จึงจะพาเข้าไปได้

ไม่มีอำนาจที่จะลงอาญาแก่นักโทษ

ข้อ ๓๓ ผู้คุมไม่มีอำนาจที่จะลงอาญาแก่นักโทษโดยพลการตน
 ประการใด

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คุฟต์โน้ตหน้า ๒๕๓)

หน้าที่หญิงผู้คุม

ข้อ ๓๕ หญิงผู้คุมนี้ เป็นผู้คุมดูแลนักโทษผู้หญิง เดิมหน้าที่เหมือนชายผู้คุมทุกอย่าง หน้าที่เพิ่มเติมแต่ว่า เมื่อเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้ชายจะไปตรวจ หรือไปพบนักโทษผู้หญิงเมื่อใด หญิงผู้คุมต้องกำกับไปด้วยทุกเมื่อ ต้องระวังเจ้าพนักงาน หรือนักโทษที่เป็นผู้ชายอย่าให้ ไปปะปนกับนักโทษที่เป็นผู้หญิง โดยพลการเป็นอันขาด

หน้าที่แพทย์ตรวจนักโทษเมื่อแรกส่ง

ข้อ ๓๕ เมื่อนักโทษคนใดแรกส่งมาคุมขังไว้ยังตรง แพทย์ต้องรับมาตรวจนักโทษคนนั้นว่าเป็นคนมีโรคภัย ซึ่งจะคงได้ถึงรักษาติดกับนักโทษอื่นหรือประการใด เมื่อตรวจแล้วให้จดเนื้อเห็นลงไว้ในสมุดบาญชีนักโทษ

ตรวจนักโทษที่ป่วย

ข้อ ๓๖ แพทย์ต้องหมั่นไปเยี่ยมเยียนนักโทษที่ป่วยเจ็บเหงง ๆ อย่างน้อยที่สุดไม่ต่ำกว่าวันละ ๒ ครั้ง คือ เวลาเช้าครั้ง ๑ เวลาเย็นครั้ง ๑ เพื่อจะได้ตรวจการป่วยเจ็บของนักโทษ แลรับรักษาพยาบาลนักโทษเหล่านั้นตามสมควร

ตรวจนักโทษทั้งปวง

ข้อ ๓๗ แพทย์ต้องไปตรวจนักโทษ ทั้งปวง ทั้งไม่ป่วยเจ็บ นั้น

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุคโน้ตหน้า ๒๕๓)

๗ วันครึ่ง ๓ เป็นกำหนด เพื่อจะได้ตรวจดูว่าผู้ใดจะมีอาการโรคไทย
 หนึ่งจะเกิดขึ้น ซึ่งควรจะเฝ้าระวังรักษา อย่าให้ทนเจ็บมากมายไป

จัดการรักษาพยาบาลนักโทษป่วย

ข้อ ๓๘ เมื่อแพทย์ใดทราบหรือได้ตรวจ เห็นว่านักโทษคนใดมี
 อาการป่วยเจ็บ ก็ให้ตรวจตราพิเคราะห์ดู การจะรักษาพยาบาลประ-
 การได้แต่ให้จดค่าดังตั้งในสมุดอาการนักโทษ แต่เขียนให้ไว้แก่
 พวามรงค์ ให้จดการักษาพยาบาลตามสมควร แต่แพทย์ของมหัน
 ตรวจตราการรักษาให้เป็นไปได้จริงตามที่ตั้ง การที่ตรวจตราให้
 จดเนื้อเห็นลงไว้ในสมุดอาการนักโทษนั้นจงทุกครั้ง เมื่อเห็นว่านัก-
 โทษคนใดหายป่วยแล้ว ก็ให้แพทย์แจ้งต่อพวามรงค์ ให้เขียนดูใช้
 ด้อยเหมือนกันนักโทษทั้งปวงต่อไป

รักษานักโทษที่ติดฝิ่นแลกันชา

ข้อ ๓๙ นักโทษคนใดเป็นคนดื่มฝิ่นติดหรือดื่มกันชาติด หรือว่า
 ฝิ่นฝูราติดเหล่านี้ ให้แพทย์ พิจารณาเหตุลักษณะที่ควรจะให้ถอดได้ โดย
 จะให้อดเสียทีเดียว หรือจะให้ผ่อนผันตดงทีละน้อยประการใด ให้จด
 ลงสมุดอาการนักโทษ แต่มีค่าดังแก่พวามรงค์ตามเห็นสมควร ถ้า
 หากว่าแพทย์ได้ตั้งใหม่ขึ้นนั้น พวามรงค์ต้องให้นักโทษบริโภคเพียง
 เท่ากำหนดที่แพทย์ได้อนุญาต แต่ต้องให้นักโทษบริโภคต่อหน้าผู้คุม
 ณะที่ห้องต่างหากจากที่อยู่นักโทษอื่น และระวังอย่าให้นักโทษดอง
 รั้นเรือนเขาของเหล่านี้ไปด้วยได้ ส่วนแพทย์นั้น ก็ต้องหมั่นตรวจ
 ตรารักษาให้นักโทษอดของเมาเหล่านี้ได้ โดยเร็ว

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุคไน้หน้า ๒๕๓)

ตรวจรักษาความสะอาดในตรง

ข้อ ๕๐ แพทย์ของตรวจตรวจรักษาความสะอาดใน ตรงเคื่อนตะ
 ครึ่ง ๓ เป็นกำหนด การตรวจคน แพทย์ จะต้องไป ตรวจพร้อม ด้วย
 พวามรงค์ ให้ทั่วถึงทุกห้องทุกแห่ง ถ้าเห็นความได้ โครกมีอยู่ที่ใด
 หรืออาจควรแกะ ไขการรักษาประการใด ให้แจ้งค้อพวามรงค์ ให้
 จัดการให้เรียบร้อย แต่ให้แพทย์จดเนื้อเห็นในการที่ตรวจนั้นลงใน
 สมุดตรวจการตรวจทุกครึ่ง

ชั้นสูตรคนักโทษ

ข้อ ๕๑ ถ้านักโทษคนใดตายลง แพทย์ต้องไปชั้นสูตรศพ แด
 คุกในชั้นสูตรมชอบแก่พวามรงค์ แต่ให้แพทย์แต่งจำหน่ายในบัญชี
 นักโทษด้วย

หน้าที่พนักงานรวมกัน ห้ามมิให้รับผลประโยชน์จากนักโทษ

ข้อ ๕๒ บรรดาพนักงาน ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแต่
 ตรวจตรวจตรง นับแต่ผู้ตรวจราชการเมืองลงมาจนผู้คุมและบุตรภรรยา
 ของพนักงานเหล่านั้น ห้ามมิให้รับเงินทองของกำนันจากนักโทษหรือ
 ผู้อื่นซึ่งจะนำมาให้แทนนักโทษ แต่ห้ามมิให้รับจ่านำหรือขายซื้อหีบ
 ยืมทรัพย์สินสมบัติอย่างใด ๆ แก่นักโทษเป็นอันขาด

ให้มีความกรุณาต่อนักโทษ

ข้อ ๕๓ พนักงานทั้งปวงที่ใดจะมาต่อนั้น ต้องประพฤติโดย

ข้อบังคับฉบับชดเล็กน้อย (ดูฟุตโน้ตหน้า ๒๕๓)

หัวใจกรณาคือนักโทษ แต่ต้องช่วยระงับความทุกข์ร้อนของนักโทษ ตามสมควรแก่การที่จะพึงทำได้ โดยชอบ แต่ต้องบังคับบัญชาการ โดยเคร่งครัดตามข้อบังคับ อย่าให้ลดหย่อนผ่อนผันโดยลำเอียง เห็น แก่หน้าเป็นอันขาด

ห้ามมิให้กระทำแก่นักโทษโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๕๔ ห้ามมิให้พนักงานศบค่อยุบตนักโทษ เว้นแต่จำต้องทำ เพื่อบ้องกันเพราะนักโทษจะกระทำร้ายต่อกัน หรือจะกระทำร้ายต่อ ผู้อื่น

ห้ามมิให้ ใช้อาวุธกระทำแก่นักโทษโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๕๕ พนักงานซึ่งถืออาวุธเป็นเครื่องมือนักโทษนั้น ห้ามมิ ให้ ใช้อาวุธกระทำแก่นักโทษ เว้นแต่เมื่อจำเป็น เพราะนักโทษ จะกระทำร้ายด้วยกำลังมากกว่าตน หรือนักโทษจะหลบหนี จะบ้อง กันด้วยอย่างอื่นมิได้ จึงให้ ใช้อาวุธ

หมวดที่ ๒

คำด้วยลักษณะคุมขังนักโทษ

การรับนักโทษ

ข้อ ๕๖ บรรดานักโทษที่พำนักจะรับ ก็กรังไว้ ในตารางได้

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุตโน้ตหน้า ๒๘๓)

โดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ต้องเป็นนักโทษที่เจ้าพนักงานได้ตั้งมา
กล่าวคือ

นักโทษอย่างไรที่ควรรับไว้ในตรวงที่เจ้าพนักงานจับมาส่ง

๑. อ่าเกอกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือพลตระเวนจับกุมมาฝากให้รักษา
ไว้ในระหว่างที่จะนำรายงานเหตุการณ์แจ้งต่อศาล หรือเสนอมูลราช-
การเมือง การรับนักโทษที่ตั้งมาอย่างนี้ พวามรงค์ของกรมเหตุการณ์
ผู้พามาหนีให้ ได้ความชัดเจนในต้นคดีหมายเหตุ แต่ต้องให้ผู้พามา
ตั้งนั้นตั้งข้อไว้ด้วย การรับนักโทษฝากตรวงไว้เช่นนี้ ให้พวามรงค์
นำความขึ้นเสนอมูลราชการเมืองแต่ภายใน ๒๕ ชั่วโมง ตั้งแต่ได้
รับไว้จงทกราาย เพื่อขอหมายคำสั่งผู้ว่าราชการเมืองที่จะให้ทำประ-
การใดคือไม่

ที่มีหมายส่งมาตามคำพิพากษา

๒. ผู้ว่าราชการเมืองมีหมายสั่งตัวคนมา ก็รับไว้ ในระหว่าง
พิจารณาคดี หรือให้จงจำทำโทษตามคำพิพากษาค่าลงว่าจะครบ
กำหนดโทษ การที่พวามรงค์จะรับนักโทษคุมขังไว้ในตรวง จะรับ
ได้แต่โดยลักษณะที่ว่ามาทั้ง ๒ อย่างเท่านั้น

จดบาญชีนักโทษ

ข้อ ๔๘ เมื่อพวามรงค์ได้รับตัวนักโทษไว้แล้ว ให้จดลงบาญชี
นักโทษตามแบบการบาญชีนั้น แต่ให้คงที่เลขประจำตัวนักโทษนับแต่

ข้อบังคับนี้ออกแล้ว (ฟูตโน้ตหน้า ๒๕๓)

หนึ่งต้องเป็นต้น แต่ต้องออกไปเป็นลำดับคนละแถว เป็นสำคัญเครื่อง
หมายในใบอนุญาตซึ่งแต่รายงานจดหมายเหตุทั้งปวง กันเหตุที่จะผิดตัวเพราะ
ชื่อนักโทษพ้องกันเป็นต้น เมื่อจดชื่อนักโทษลงแล้ว ให้จดที่แถว
สำหรับตัวนักโทษคนนั้นลงด้วย

ถิ่นของในตัวนักโทษ

ข้อ ๕๔ เมื่อรับนักโทษแล้ว ให้ค้นสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมียูในตัว
นักโทษ เก็บสิ่งของที่ของห้ามในข้อบังคับนอกทำมาขายหรือรวบรวมเก็บ
ไว้เสียต่างหาก ไว้ค้นให้ต่อเวลาเมื่อพ้นโทษ ถ้าสิ่งของเหล่านั้น
ของที่จะเนาเบี่ยงเป็นอันตราจะเก็บได้ ไม่ได้จะทำลายเสียก็ได้ แต่
การที่จะตรวจค้นนักโทษเช่นนั้น นักโทษเป็นชายให้ชายผู้คุมตรวจ
นักโทษผู้หญิงให้หญิงผู้คุมตรวจ แต่ต้องตรวจในที่กำบังอย่าเปิดเผย
ให้ดูจาก

ให้แพทย์ตรวจนักโทษ

ข้อ ๕๕ เมื่อพำนักในโรง ใดรับนักโทษไว้แล้ว ให้เชิญแพทย์มา
ตรวจนักโทษ ว่าจะมีโรคภัยติดตัว ซึ่งจะต้องรักษา ประการใด
ตามหน้าที่ของแพทย์

การคุมขังนักโทษ

ข้อ ๕๖ นักโทษที่คุมขังไว้ในตารางนี้ กำหนดต่างกันเป็นสอง
ชนิด คือนักโทษที่โทษเบาชนิด ๑ และนักโทษที่โทษหนักชนิด ๑

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คุุ่ตโน้ตหน้า ๒๕๓)

นักโทษๆ หนักแน่นักโทษๆ เบา

นักโทษที่โทษเบา นั้น คือนักโทษคุมขังไว้ ในระหว่างพิจารณา
แดงนักโทษที่ศาลพิพากษาลงโทษเพียงให้ ถกขังตัวไว้ จนครบกำหนด
โทษ นักโทษที่โทษหนักนั้น คือนักโทษที่ศาลได้พิพากษาลงให้
จำขัง คราวไว้จนครบกำหนดโทษ

การคุมขังนักโทษๆ เบากับหนักต่างกันอย่างไร

ข้อ ๕๑ การคุมขังบังคับบัญชานักโทษที่โทษเบาผิดกับนักโทษ
ที่โทษหนัก ดังจะกล่าวไว้ในข้อนี้ คือนักโทษที่โทษเบา นั้น

๑. ไม่ต้องจำ เว้นแต่เมื่อเหตุจะต้องจำความชอบบังคับ หรือผู้
ราชการเมืองมีหมายสั่งให้จำ โดยเฉพาะ

๒. จะเอาเครื่องนุ่งห่มใช้ด้วยของตัวเองที่ไม่ต้องห้ามในข้อบังคับ
นี้มาใช้ด้วยในตารางก็ได้

๓. จะให้ญาติพวกพ้องหาอาหารมาส่งก็ได้

๔. ไม่ต้องใช้ตัวตรวจหวอด นอกจากการที่จะรักษาความสะอาดใน
ห้องที่ขังแต่เครื่องใช้ด้วยของตน

๕. จะไฉนตามความพอใจอย่างใดก็ได้

๖. ถ้าไม่มีเครื่องนุ่งห่มเอาหวนของตนเอง ได้ของหวอดจ่าย
ให้เหมือนกับนักโทษทั้งปวง การคุมขังบังคับนักโทษที่โทษเบาผิดกับ
นักโทษที่โทษหนักเพียงเท่านี้ นอกจากนี้ให้พำนักบังคับบัญชา
แต่คุมขังเหมือนนักโทษทั้งปวง

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูอยู่ในคัมภีร์หน้า ๒๘๓)

ขังนักโทษชายกับนักโทษหญิงต่างหากกัน

ข้อ ๕๒ การที่คุมขังนักโทษนั้น นักโทษชายกับนักโทษหญิงต้องขังไว้ต่างหาก อย่าให้ปะปนอยู่ในห้องชั้นเดียวกัน แต่อย่าให้ไปมาถึงกันได้เป็นอันขาด อนึ่งนักโทษที่เจ็บไข้ ก็ต้องให้อยู่ต่างหากจากนักโทษที่เป็นปกติ อย่าให้ปะปนอยู่ในท่อนเดียวกัน

ขังนักโทษแยกกัน

ข้อ ๕๓ ถ้าที่ในตารางพอจะจัดได้ ให้จัดแยกนักโทษคุมขังเป็นแผนกดังนี้ คือ

- ๑ นักโทษที่ไม่ต้องเวรจำ อย่าให้ช้อยปะปนกับนักโทษที่ต้องเวรจำ
- ๒ นักโทษที่เคยเป็นโทษ อย่าให้ช้อยปนกับบุรุษเก่า
- ๓ ถ้าจะขังนักโทษไว้ในห้องเดียวกันนั้นชยคน ต้องเอาไว้คนเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้ตามคนเป็นอย่างน้อย ห้ามมิให้ขังนักโทษไว้ในห้องเดียวกันแต่ ๒ คน

พิถีพิถันในการตาราง

ข้อ ๕๔ เวลาทำการต่าง ๆ ในตารางให้กำหนดดังนี้ คือ เวลา ย่ำรุ่ง ไขกุญแจห้องขังคุมขังนักโทษออกเทีรของใส่โครกแลตามน้ำ แต่ให้นักโทษมีคกวางคทองทรงแถบบริเวณตารางให้สะอาด แลจัดท่อนแตรเครื่องใช้สอยวางให้เรียบร้อย ตกเต็มหน้าชานากันให้เต็ม เวลา ๒ โมงเช้าให้นักโทษกินเช้า เข้า ๓ โมงจ่ายนักโทษให้ทำงาน บ่าย ๕ โมงเลิกงานให้อาบหน้ากินเช้า แลจัดกถัมเข้าห้องขังบ่าย ๕ โมงให้ได้นักกุญแจที่ขัง

ข้อบังคับ นอกเถิดแล้ว (คุุฟต์ใน้ตหน้า ๒๕๓)

เวลาตรวจนักโทษ

ข้อ ๕๕ การที่พำนักแต่แพทย์ จะตรวจให้ พนักโทษทุกคนนั้น ควรตรวจในระหว่างเวลาก่อนหรือที่หลังเวลานักโทษกินเช้า ซึ่งเป็นเวลาด่าง ย้ำให้เสียเวลาทำการงาน

สิ่งของห้ามมิให้นักโทษมี

ข้อ ๕๖ สิ่งของที่ห้ามมิให้นักโทษมีอยู่ด้วยกัน คือ

๑. ตำรวจทุก ๆ อย่างตลอดจนมีคมไม่ได้
๒. ผืนหรือชญา หรือเครื่องประดับ
๓. กัญชา หรือเครื่องประดับกัญชา
๔. ดุรา
๕. เครื่องเงินถาวรพัน

ตรวจจดหมายทมิไปมาแก่นักโทษ

ข้อ ๕๗ ถ้านักโทษจะนำจดหมายถึงผู้ใด หรือผู้ใดนำจดหมายมาแก่นักโทษ ต้องตั้งให้พำนักอ่านจดหมายนั้นก่อน คือเห็นเป็นการปกติจึงให้ส่งจดหมายนั้นไป แต่ให้จับใจความจดหมายเหล่านั้นลงไว้ในสมุดจดหมายเหตุทุกครั้ง ถ้าเห็นเป็นจดหมายผิดปกติ คือจะก่อเกิดการเสื่อมเสียประการใดได้ ให้ผู้คุมนำจดหมายนั้นขึ้นเสนอต่อผู้ว่าราชการเมือง ๆ จะสั่งให้ทำลายเสียก็ได้ หรือจะให้ ได้ส่วนต่อไปประการใดก็ได้

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คุุ่ตโน้ตหน้า ๒๖๓)

นักโทษต้องขออนุญาตเอาสิ่งของเข้าไปในตาราง

ข้อ ๕๘ บรรดาสิ่งของต่าง ๆ แม้มีได้เป็นของต้องห้ามตามรายสิ่งซึ่งได้ความในข้อบังคับนี้ แม่นักโทษคนใดจะเอาเข้าไปใช้ด้วยในห้องทงหรือบริเวณตาราง ต้องได้รับอนุญาตของพวามรงค์ก่อน จึงจะเอาเข้าไปได้ แลการทพวามรงค์จะอนุญาตได้นั้น ต้องพิจารณาให้ เห็นว่าเป็นของไม่มีโทษก่อน คือ

- ๑ ของนั้นไม่อาจเป็นเครื่องมีโทษหนักโทษหนักหายได้
- ๒ ของนั้นไม่น่าจะเป็นเครื่องทำอันตรายผู้ใดได้
- ๓ ของนั้นจะไม่ทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น
- ๔ ของนั้นไม่กีดแกการรักษาดำรงความเรียบร้อยในตาราง
- ๕ ของนั้นไม่เอาเข้าไปเพื่อประโยชน์ชั่วช้ายได้ คือพวามรงค์พิจารณาเห็นว่า เป็นของไม่ตองห้าม แต่ไม่ใช่ของมีโทษดังความ อย่างใดแล้ว จึงควรอนุญาตให้เอาเข้าไปใช้ ในตารางได้

พรรคพวกต้องเขียนนักโทษต่อหน้าผู้คุม

ข้อ ๕๙ การที่ญาติแดงตของนักโทษจะมาเยี่ยมเขียนนักโทษนั้น ผู้เยี่ยมต้องมาขออนุญาตของพวามรงค์ก่อน ถ้าพวามรงค์ มีความดังได้ยว่า ผู้เยี่ยมจะส่งเงินส่งของเข้าไปให้นักโทษ จะขอคนผู้เยี่ยมก่อนก็ได้ เมื่อผู้เยี่ยมไม่ยอมให้คน พวามรงค์จะไม่ยอมให้พบปะกับนักโทษทีเดียวก็ได้ ถ้าพวามรงค์อนุญาตให้ผู้ใดเขียนนักโทษ ต้องตั้งให้ผู้คุมนั่งฟังคำพุดจากนั้นอยจนเสร็จการทพบปะ ถ้าแลผู้เยี่ยมกับนักโทษแกดังพุดจากันในภาษาที่ผู้คุมไม่เข้าใจ หรือทำเด้ห้กกัน

ข้อบังคับนี้ขอเลิกแล้ว (ค.พ.ด.ในค.หน้า ๒๕๓)

ด้วยกริยา หรือพูดเต็มตอนพูดจากันในการที่ทุจริตผิดจากธรรมเนียม ผู้คุมจะห้ามไม่ให้สนทนากันต่อไป โดยเขานักโทษซึ่งเสียแต่ได้ผู้เยี่ยมออกมาเสียก็ได้ การที่ผู้คุมได้ฟังคำพูดจาประการใดให้แจ้งต่อพวามรงค์ทุกครั้ง ถ้าความเหตุนั้นแปลกไปจากพวามรงค์ของจดตงสัมมตจกหมายเหตุ แลนำความเด่นมผู้อาราษากรเมืองจงทุกคร้ง

พรรคพวกพบนักโทษได้แต่ในบริเวณตรง

ข้อ ๖๐ การที่ญาติแถพวกพ้องของนักโทษจะมาหาผู้นักโทษนั้น พวามรงค์จะยอมให้พบปะกันได้แต่ในบริเวณตรง ห้ามมิให้ไปหาญาติกันที่อื่น เว้นแต่โค้หมายดังมาแต่ผู้อาราษากรเมืองโดยเนถะ จึงจะให้คนนักโทษไปพบปะญาติพวกพ้องถึงที่อื่นได้ เมื่อผู้คุมฯ นักโทษเดินทางไปทำการใด ๆ ห้ามมิให้ยอมให้นักโทษแฉะเวียนทหนึ่งทีใด หรือไปหาผู้หนึ่งผู้ใดเป็นอันขาด

สิ่งของจ่ายสำหรับตัวนักโทษ

ข้อ ๖๑ สิ่งของซึ่งเป็นของหลวงจ่ายประจำตัวนักโทษนั้น ให้จ่ายประจำตัวนักโทษชายคนหนึ่ง คือ
เสื้อกางเกงตัวรับ ๑ ไซ้ ๗ ดันเปลี่ยน
ผ้าขาวผืน ๑ ไซ้ ๕ เดือนจ่ายใหม่
ผ้าห่มนอนผืน ๑ ไซ้ ปี ๑ จ่ายใหม่

ฉบับบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุตโน้ตหน้า๒๓๓)

หมอน ๓

เสื้อปขนอนผืน ๓

ถักสำหรับใส่ของได้โครก ๓

จ่ายประจำคนนักโทษผู้หญิงคน ๓ คือ

ผ้าถุง ๒ ผืน ใช้ ๖ เดือนจ่ายใหม่

ผ้าห่ม ๒ ผืน ใช้ ๖ เดือนจ่ายใหม่

ผ้าห่มขนอนผืน ๓ ใช้ ๖ เดือนจ่ายใหม่

หมอน ๓

เสื้อปขนอนผืน ๓

ถักสำหรับใส่ของได้โครก ๓

แต่นักโทษที่คงโทษเพียงให้คุมขังไว้หนึ่งไม่ต้องจ่ายให้ คือไม่มี
จึงให้จ่ายของหลวงให้ช้อย่างนักโทษทั้งปวง

ของใหม่เสื้อกางเกงสำหรับใช้ ในเวลาทำการหนักที่จะแยกเบือน
เปราะ แต่จ่ายให้นักโทษผู้ตื้อใช้ ในเวลาทำการเช่นนั้นทุกคน อย่า
ให้เปิดช่องเครื่องสำหรับนั่งห่มโดยปรกติ

นักโทษต้องนั่งเคารพเมื่อพนักงานตรวจ

ข้อ ๒๒ เวลาผู้ตรวจการเมืองหรือแพทย์แต่พร้ามรงค์เข้าไป
ตรวจการนั้น นักโทษจะถือตั้งโต๊ะหรือทำการอย่างใดอยู่ก็ตาม ต้อง
วางตั้งของ ทถืด แดดยุคการ ตั้งนั่ง พบเพียง พนมมือเป็น เคารพทุกคน
คือได้อนุญาตของเจ้าพนักงานหรือเมื่อท่านผู้ตรวจเหล่านั้นไปยังห้อง
ชั้นดับแล้ว จึงให้นักโทษทำการไปตามเดิม

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุทในคหน้า ๒๕๓)

การใช้ นักโทษ ห้ามไม่ให้ ใช้ นักโทษ ทำการ ของ เจ้าพนักงาน

ข้อ ๖๓ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานคนใดใช้ นักโทษ ทำการ เพื่ออาณาประโยชน์ของตนเองอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นอันขาด จะใช้ นักโทษ ได้ แต่การ หลวง แดง การ ใน คราง เท่านั้น

การ ที่ นักโทษ ต้อง ทำ

ข้อ ๖๔ บรรดาการที่จะต้องทำในคราง คือ การ บด ถู ถ้าง ดก กัด การ ช้อม แซม กัด การ สั ช้อม เซา เติ หุ้ง ตม อาหาร เถยง ผุ คม แด นักโทษ กัด การ ชัก ฟอก แด เยบ แด ชี ผาก กัด ตลอดจน การ ยก แด ชน ของ บรรดา การ จะ ใช้ ให้ นักโทษ ทำ ดัง เร็ว ได้ โดย ไม่ ต้อง จ้าง จวน ผู้ อื่น แด จะ ให้ ใช้ นักโทษ ทำ ทุก อย่าง

จำแนก ชนิด การ ที่ นักโทษ ทำ

ข้อ ๖๕ การ ที่ ใช้ นักโทษ ทำ นั้น ต้อง ถือ เป็น ต่ำ คัญ โดย ต่ำ คับ กัน ดังนี้ คือ

- ๑ การ ใน คราง ตั้ง ฉ่า มา ใน ชัก ก่อน
- ๒ การ โยธา ที่ จ่าย นักโทษ ไป ทำ ทอน มี ดิน เป็น ดิน
- ๓ การ รับ จ้าง เพื่อ ทำ เขา กว่า ไท่ ทุ่น ทุ่น ที่ หลวง จะ จ่าย ใช้ ใน การ คราง

การ อย่าง ใด ต่ำ คัญ กว่า ต้อง เขา การ อย่าง นั้น เป็น ใหญ่ ต่อ มี คน เหลือ แด จึง ให้ จ่าย ทำ การ ที่ ต่ำ คัญ ของ ดง มา ความ คาม ที่ ว่า มา ใน ขอน ผู้ วา ราชการ เมือง ดึง ครว จะ ให้ พำ มรงค์ แบ่ง บัน นักโทษ ให้ พช

ข้อบังคับนี้ขอเล็ดแล้ว (อุปกไน้คหน้า ๒๕๓)

สมควรแก่การ ขอให้คนเห็นการอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ขาดประ-
โยชน์แก่การอย่างอื่นได้

นักโทษต้องทำการ

ข้อ ๖๖ ให้พวามรงค์ แต่ผู้คุมเขาใจว่า นักโทษต้องทำการ
ต่าง ๆ นั้น เป็นอาญาอย่างหนึ่ง ซึ่งคัดได้ พหุภาษาให้ตั้งแก่นักโทษ
ชั้นโทษหนัก เพราะฉะนั้นของใช้ โทษนักโทษทำการเต็มเวลาที่จะทำ
ได้ จะยกเว้นผ่อนผันอย่างใดไม่ได้เลย เว้นไว้อย่างเดียว แต่ถ้า
นักโทษป่วยเจ็บจะทำการไม่ได้จริง ๆ จึงควรขออนุญาตให้ หรือออก
อย่างหนึ่ง นักโทษคนใดกำลังอ่อนด้วยความทุพพลภาพ จะให้ทำการ
เบาลงแต่พอกำลังก็ควรขอยุ่

การใช้นักโทษหญิง

ข้อ ๖๗ นักโทษผู้หญิงนั้นต้องให้ทำการอยู่แต่ในบริเวณตรง
แต่ควรให้ทำการซึ่งอยู่ใน ความสามารถของผู้ หญิง เช่นการหุงต้ม
อาหาร หรือการเย็บผ้า เป็นต้น

ให้นักโทษไปทำการนอกตาราง

ข้อ ๖๘ ต้องมีคำสั่งของผู้ว่าราชการเมือง จึงให้พวามรงค์
จ่ายนักโทษไปทำการ โยธาต่าง ๆ ตามท้องที่นอกบริเวณตาราง

ให้นักโทษทำการรับจ้าง

ข้อ ๖๙ ให้ผู้ว่าราชการเมืองพิจารณาให้ดูการซึ่งควรใช้แรง

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูพุดหน้าหน้า ๒๖๓)

นักโทษทำขายในเมืองนั้น ให้เป็นประโยชน์ทุนเงินค่าใช้จ่ายในการ
 ตรง จะเป็นกำไรเล็กน้อย หรือจกส่วนกำไร หรือทำสิ่งของอย่าง
 ใดก็ได้ ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการเมืองพิจารณาที่เลือกเอาอย่างหนึ่ง
 อย่างใด หรือหลายอย่างซึ่งนักโทษควรจะทำได้ แต่จะได้เงินมาก
 นั้น จึงให้พร้อมรักดูแลให้นักโทษทำ

ทุนรอนจะ ต้องตั้งเท่าใดให้คิดเป็นเงินหลวง ส่วนของที่ทำได้
 เท่าใด ก็ต้องเป็นของหลวง และจำหน่ายขาย ตามราคาเอาเงินเป็น
 หลวงเท่านั้น

โรงงานในตรง

ข้อ ๗๖ ให้มีโรงงานไว้ในบริเวณตรงสำหรับทำการต่างต่าง
 ดังว่ามาใน ข้อก่อน ถ้าการอย่างใดจะต้องมีครุผู้ผลิต ก็ให้ผู้
 ราชการเมืองจัดหามาเป็นครั้งเป็นคราว จนมีนักโทษที่เข้าใจการพอ
 จะเป็นครุได้ ก็ควรยกนักโทษคนนั้นให้เป็นครุผู้ผลิตการใดคนหนึ่ง

วันหยุดการ

ข้อ ๗๗ ในเดือนหนึ่งให้กำหนดวันหยุดการให้นักโทษ ๕ วัน
 ในเวลาเช้าเมื่อนักโทษอาบนานับตกวาดบริเวณตรงห้องที่ซึ่งแลกิน
 อาหารเสร็จแล้ว ให้จ่ายเสื้อกางเกงชุดให้ใหม่สำหรับหนึ่ง แต่ให้
 นักโทษซ่อมแซมซักฟอกเสื้อผ้าที่ได้ใครกให้สะอาด ในเวลาบ่ายให้
 นักโทษช่วยพิมพ์เสื้อกางเกงแดงพร้อมรักเก็บไว้จ่ายผลัดในวันหน้าต่อไป
 ส่วนผ้าผืนของพวกไม้ของผลัดนั้น ก็ให้คงอยู่กับนักโทษ

ฉบับบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คูศุดในคหน้า ๒๕๖)

เทศนาสอนนักโทษ

ข้อ ๑๒ ในเวลาบ่ายวันหยุดการ ให้มีการแสดงธรรมตั้งต่อหน้านักโทษทั้งหมด ทุกวันหยุดการ เดือนละ ๔ ครั้ง

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะปล่อยนักโทษ

ห้ามมิให้ ให้ประกันเชิงลา

ข้อ ๑๓ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานคนใดให้ประกันเชิงลา หรือปล่อยนักโทษแม้แต่ครั้งหนึ่งยามเดียวขึ้นไปเป็นอันขาด
พรัามรงค์ทำบาปผู้ซึ่งนักโทษที่จะปล่อยทุกเดือน

ข้อ ๑๔ เมื่อถึงกลางเดือนให้พรัามรงค์ ตรวจ บัญชี กำหนดปล่อยนักโทษครั้ง ๑ ให้รู้ว่าในเดือนหน้านักโทษคนใดจะครบกำหนดโทษวันไร ให้คิดรายชื้อรายวันขึ้นเสนอต่อผู้ว่าราชการเมืองก่อนวันสิ้นเดือนทุก ๆ เดือน ผู้ว่าราชการเมืองจะได้มีเวลาตรวจสอบบัญชีให้ถูกต้องแต่ให้พรัามรงค์คัดบาปขึ้นปิดไว้ ทศรางให้นักโทษทราบด้วย

ลักษณะปล่อยนักโทษกรมกำหนด

ข้อ ๑๕ เมื่อถึงวันกำหนดปล่อยนักโทษคนใด ให้พรัามรงค์ถอดเครื่องจองจำ แลจ่ายเครื่อง นุ่งห่มให้ผัดพันจากเครื่อง นักโทษ

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุตบอลหน้า ๒๖๒)

เครื่องผลิตนกาของนักโทษมิเก็บรักษาไว้แต่เมื่อมาคคโทษก็ให้จ่ายให้
ผลิต แต่ให้คนตั้งของทั้งปวงของนักโทษคนนั้นที่ใครรักษาไว้ให้นให้
ไปด้วยถ้าเครื่องนุ่งห่มเดิมของนักโทษคนนั้นไม่มี ก็ให้จ่ายของหลวง
ให้ผลิตแต่ให้พำมรงค์พาดวงนักโทษคนนั้น พร้อมทั้งคนหมายที่ส่ง
โทษกขงไปยังผู้ว่าราชการเมือง แต่ให้ปล่อยนักโทษนั้นไปต่อหน้า
ผู้ว่าราชการเมือง แต่ให้แทงขานัญชี้จำหน่ายด้วย

ลักษณะปล่อยนักโทษกลางศาล

ข้อ ๗๖ ถ้านักโทษคนใดซึ่งต้องกักขังในระหว่างพิจารณา คัด
ตั้งให้ปล่อย ให้พำมรงค์ปล่อยนักโทษนั้นต่อหน้าศาล เดรั้งแต่
ให้นำคำสั่งศาลไปเสนอต่อผู้ว่าราชการเมือง แต่จะแทงขานัญชี้จำ
หน่ายแต่ให้พำมรงค์รักษาคำสั่งนั้นไว้เป็นคุ่มมือ

ลักษณะปล่อยนักโทษก่อนกำหนด

ข้อ ๗๗ ถ้าหากว่าผู้ว่าราชการเมืองได้รับคำสั่งให้ปล่อยนักโทษ
เพราะเหตุยกโทษให้ ล้นก่อนกำหนด ให้พำมรงค์จัดการอย่างเดียวกับ
กับที่ปล่อยนักโทษพ้นกำหนดดังว่ามาในข้อ ๗๕ นั้นทุกประการ แต่ให้
รักษาคำสั่งของผู้ว่าราชการเมืองไว้เป็นคุ่มมือ

ลักษณะปล่อยนักโทษที่ไล่โทษ

ข้อ ๗๘ ถ้านักโทษคนใดในคำพิพากษาของศาล ตั้งให้เสียเงิน
ไล่โทษได้ ถ้ามเหตุฉกพิพดของนักโทษได้นำเงินมาตามคำพิพากษา

ข้อบังคับนี้ออกเลิกแล้ว (ต.พ.ต.นิต.หน้า ๒๕๑)

ทำให้พวามรงค์พานักโทษกับผู้ถือเงินนั้น พร้อมทั้งคำพิพากษาไปยังผู้
 ว่าราชการเมือง ให้ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้รับเงินแต่ทำคำสั่งให้
 พวามรงค์ถือไว้เป็นค้ำมือ แต่ให้ปล่อยนักโทษไปในเวลานั้น

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะอาญานักโทษ การจำนักโทษ

ลักษณะจำนักโทษ

ข้อ ๗๕ การที่จะจองจำนักโทษนั้น ต้องมีในคำพิพากษาคำตัดสิน
 ให้จำคุก หรือผู้ว่าราชการเมืองมีคำสั่งให้จำคุกจึงจะจำได้ ห้ามมิ
 ให้พวามรงค์ของเจ้าหรือถอดเครื่องจำนักโทษโดยพลการ เว้นได้
 แลมีเหตุจำเป็น ทั้งจะไต่กล่าวในข้อคดีไปข้างหน้า

อนึ่งการที่ผู้ว่าราชการเมืองควรตั้งให้ของจำนักโทษได้ โดยไม่มี
 คำพิพากษาของศาลนั้น คือถ้าตารางที่คุมขังนักโทษไม่มั่นคงเวลาใด
 เวลาหนึ่ง จะมีคำสั่งให้จำนักโทษขังกันมิให้เกิดการหลบหนีกว่า
 ตารางจะมั่นคงก็ได้ ประการ ๑ อีกประการ ๑ นักโทษที่ตองหาว่าเป็น
 ผู้ร้ายชกฉกรรจ์ ได้ไต่ส่วนมีขอพระราชทานหนึ่งแล้ว จะให้จำไว้ใน
 ระวัง พิจารณาได้

นักโทษที่พวามรงค์ให้จำได้โดยพลการ

ข้อ ๗๖ การที่พวามรงค์จะตั้งให้จำหรือให้ถอดเครื่องจำนักโทษ
 ได้ โดยพลการนั้น คือถ้านักโทษคนใดกระทำร้ายต่อผู้อื่น หรือก่อ

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ตูฟตโน้ตหน้า ๒๕๓)

ทำให้พวามรงค์พานักโทษกับผู้ถือเงินนั้น พร้อมทั้งคำพิพากษาไปยังผู้
 ว่าราชการเมือง ให้ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้รับเงินแต่ทำคำสั่งให้
 พวามรงค์ถือไว้เป็นค้ำมือ แต่ให้ปล่อยนักโทษไปในเวลานั้น

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลักษณะอาญานักโทษ การจำนักโทษ

ลักษณะจำนักโทษ

ข้อ ๗๕ การที่จะจองจำนักโทษนั้น ต้องมีในคำพิพากษาคำสั่ง
 ให้จำคุก หรือผู้ว่าราชการเมืองมีคำสั่งให้จำจึงจะจำได้ ห้ามมิ
 ให้พวามรงค์ของเจ้าหรือถอดเครื่องจำนักโทษโดยพลการ เว้นได้
 แลมีเหตุจำเป็น ทั้งจะไต่กล่าวในข้อต่อไปข้างหน้า

อนึ่งการที่ผู้ว่าราชการเมืองควรตั้งให้ของจำนักโทษได้ โดยไม่มี
 คำพิพากษาของศาลนั้น คือถ้าตารางทคุมซึ่งนักโทษไม่มั่นคงเวลาใด
 เวลาหนึ่ง จะมีคำสั่งให้จำนักโทษซึ่งกันมิให้เกิดการหลบหนีกว่า
 ตารางจะมั่นคงก็ได้ ประการ ๑ อีกประการ ๑ นักโทษที่ตองหาว่าเป็น
 ผู้ร้ายชกฉกรรจ์ ได้ไต่ส่วนมีขอพรุชชหนึ่งแล้ว จะให้จำไว้ใน
 ระวัง พิจารณาได้

นักโทษที่พวามรงค์ให้จำได้โดยพลการ

ข้อ ๗๖ การที่พวามรงค์จะตั้งให้จำหรือให้ถอดเครื่องจำนักโทษ
 ได้ โดยพลการนั้น คือถ้านักโทษคนใดกระทำร้ายต่อผู้อื่น หรือก่อ

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ตูฟตโน้ตหน้า ๒๕๓)

การร้ายจนในคราว จะจะได้จะเกิดการร้ายรุนแรงขึ้น พวามรงค์จะเอาตัวจำใจเพื่อจะมีองค์กันเหตุการณ์ได้ อนึ่งถ้านักโทษคนใดมีอาการป่วยเจ็บเป็นปัจจุบัน ถ้าของจำใจมีอาการโรคจะกำเริบขึ้น พวามรงค์จะถอดเครื่องของจำใจได้ แต่ถ้าพวามรงค์ ได้จำนักโทษหรือถอดเครื่องจำนักโทษโดยพลการแล้ว ต้องแจ้งความต่อผู้ว่าราชการเมืองให้ทราบแต่ภายใน ๒๔ ชั่วโมงจงทุกคราว

การลงอาณานิโทษ

ข้อ ๘๓. อาญาสำหรับตบถนักโทษซึ่งมีความผิดในระหว่างซึ่งมีอยู่ ๓ สถาน คือ

ประเภทอาญา

ฐานที่ ๑. เอาตัวด่ามไซ้ตีตัว ไม่เกิน ๘ วัน

ฐานที่ ๒. โขยไม่เกิน ๓๐ ที

ฐานที่ ๓. เพิ่มโทษตามกระบิดเมือง

โทษฐานที่ ๑. แต่ ๒. นั้น ผู้ว่าราชการเมืองมีอำนาจที่จะสั่งให้ลงได้ แต่โทษฐานที่ ๓. นั้น ต้องมีคำพิพากษาคำตัดสินจะลงได้

โทษล่ามโซ่

ข้อ ๘๔. นักโทษคนใดเดิมชอบังคับจำหรือนักโทษ หรือเกียจคร้านตอคงไม่ฟังบังคับเจ้าพนักงาน หรือใช้กิริยา ฉลาดหมิ่นประมาทผู้อื่น หรือจงใจกระทำความร้ายกาจให้แก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษให้เอาตัวด่ามไซ้ตีตัวตามควรแก่โทษานุโทษ ไม่เกินกว่าครั้งละ ๘ วัน

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (คู่มือในคหน้า ๒๕๑)

โทษโบย

ข้อ ๘๓ นักโทษคนใดจงใจทำให้ของหลวงหรือของผู้อื่นสูญไป เสียหายด้วยใจปองร้าย หรือฉ้อโกงด้วยสินไหมไม่ถึงห้าหัด ต้องระวางโทษให้โบยนักโทษคนนั้นด้วยศอรรถแก่โทษจำคุก ไม่เกิน ๓๐ ปี

เพิ่มโทษเดิม

ข้อ ๘๔ นักโทษคนใดกระทำความผิดโทษหนักกว่าที่กล่าวมา ประการใดก็ตาม มีอำนาจจะคัดค้านให้ตั้งโทษเพิ่มเติมแก่นักโทษ ตามศอรรถแก่โทษจำคุก

คำสั่งที่จะลงอาญา

ข้อ ๘๕ ถ้านักโทษคนใดมีความผิด ให้พิจารณารังคนักความผิดต่อผู้ว่าราชการเมือง ถ้าความผิดอยู่ในระวางโทษที่ผู้ว่าราชการเมือง มีอำนาจจะคัดค้านได้ ให้ผู้ว่าราชการเมืองพิจารณาเอาความจริง เมื่อเห็นฉนวนนักโทษมีความผิด ก็ให้คัดค้านลงอาญาตามศอรรถแก่โทษจำคุก แต่ให้คัดค้านลงได้ ในอันคัดค้านทุกครั้ง ถ้าคัดค้านถึงให้คัดพิพากษา ก็ให้ผู้ว่าราชการเมืองตั้งพิจารณา หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นโจทก์ของคดีศาลให้พิจารณา แต่พิพากษาตามกระบวนการ

หมวดที่ ๕

จำคุกด้วยข้อบังคับนักโทษ

พิจารณารังต้องขังจำคุกแก่นักโทษ

ข้อ ๘๖ เมื่อนักโทษส่งมาถึงตรง พิจารณารังต้องขัง ข้อ

ข้อบังคับออกแล้ว (ดูฟุตโน้ตหน้า ๒๔๓)

บังคับสำหรับนักโทษให้เข้าใจ แต่ให้เขียนข้อบังคับตามความข้อไป
 บิดได้ ในห้องขังนักโทษทุกห้อง

๑. ถ้านักโทษคนใดมีความทุกข์ร้อนอย่างใด ให้ร้องทุกข์ต่อผู้คุม
 แดงข้ามรงค์ โดยลำดับ ถ้าไม่หายทุกข์ร้อนให้ร้องต่อผู้ว่าราชการ
 เมืองเวธมาตรวจการ

๒. นักโทษจะเอาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้ามาในตาราง ต้องให้ผู้คุม
 ดูแต่เสียก่อน คือได้อนุญาตจึงเอาเข้าไปได้ ห้ามมิให้ขโมยของ
 อย่างหนึ่งอย่างใดเอาเข้ามาในตาราง

๓. ถ้านักโทษจะพบปะกับผู้อื่นใด ให้พูดจากันต่อหน้าผู้คุม
 ห้ามมิให้พบปะกันลับหลังผู้คุม

๔. ถ้านักโทษจะมีจดหมาย หรือส่งของอย่างใดให้แก่ผู้ใด ให้
 ผูกพ่ามรงค์ส่งไป ห้ามมิให้ฝากผู้อื่น

๕. นักโทษต้องรักษาของหวงที่จ่ายให้หนึ่งหมื่นโซ่ด้อยให้ดี ต้อง
 ระวังรักษาอย่าให้เสียหายทุกอย่าง

๖. นักโทษต้องรักษาห้องที่อยู่ของตนในตาราง ให้สะอาดหมดจด
 ห้ามมิให้ทำสกปรกได้ใคร

๗. ห้ามมิให้นักโทษเล่นการพนันกันในตาราง

๘. ห้ามมิให้นักโทษเด็ดขลุ่ยขลุ่ยมาอย่างใด

๙. ห้ามมิให้นักโทษฉ้อโกงแก่เพื่อนนักโทษด้วยกัน

๑๐. เวลาเข้านักโทษ ต้องมีฉันทอน พับผ้าห่ม วางเรียบเรียงให้
 เรียบร้อยแฉ่งออกจากที่ขัง

ข้อบังคับนี้ยกเลิกแล้ว (ดูฟุตโน้ตหน้า ๒๕๓)

บัญชีนักโทษ

เลขที่	ชื่อ	คดีในระหว่าง	ศาล	เป็นโทษเมื่อ	แพทย์ตรวจ	กำหนดพ้นโทษ	จดหมายเหตุ
		โจทก์ จำเลย	คดีถึงที่สุด	วันที่	สถานที่	วันที่	
๔	โทษ						
๓๐							
๑๖							
๑							

๓๒๖

บัญชีสมบัตินักโทษ

เลขที่	ชื่อ	โทษ	ตั้งของ	จุดหมายเหตุ

๓๒๗

สมุดรายนาม

วันที่ ..... จำนวนนักโทษชั้นเบาป่วย.....คน
ปรกติ.....คน รวม.....คน } รวม.....คน
นักโทษชั้นเบาป่วย.....คน ปรกติ.....คน รวม.....คน

ชื่อผู้คุม	กมหนักโทษ กคน	ทำการทไต่	ทำการรขย่างไต่	ทำได้เท่าไต่

บัญชีรายตัวนักโทษ

เลขที่.....ชื่อ.....โทษ.....

นักโทษบ้านอยู่ที่.....ตำบล.....

แขวง.....เมือง.....

ตั้งกักเดิมเป็น.....หมายตั้งกัก.....

เป็นบุตร.....อยู่ที่.....

เกิดที่.....เมื่อ ร.ศ.,.....

สูง.....ศอก.....นิ้ว.....นิ้ว.....

มีตำหนิ.....ลายมือช้อย่าง.....

ญาติที่หมดตัวอยู่ในที่ไกล คือ.....เป็น.....อยู่ที่.....

มีความผิด.....

ในคดีในระหว่าง.....โจทย์.....จำเลย.....

ศาล.....ตัดสินให้.....

เป็นโทษเมื่อวันที่.....เดือน.....ร.ศ.,.....

กำหนดพ้นโทษวันที่.....เดือน.....ร.ศ.,.....

ลงชื่อ.....พำมรงค์.....

๓๒๕

วันที่ ๑ เมษายน

เลข ที่	ชื่อ	ไทย	กำหนดจำ		กำหนดพันไทย ร.ศ.,	จดหมายเหตุ
			ปี	เดือน		

๓๓๐

ใบคำสั่งแพทย์

นักโทษเลขที่.....ชื่อ.....โทษ.....

แพทย์ตรวจเห็นว่า.....

จึงมีคำสั่งให้.....

ส่งตรวจ.....เดือน.....วิ,ค,

ดงชื่อ

แพทย์

วัน	แพทย์ตรวจเห็นว่า	มีคำสั่งให้	ดงชื่อแพทย์

สมุดจดหมายเหตุ

๑๕ จนเดือน	เหตุ	๑๕ รายการทมิ	๑๕ การที่ใดจุดไป	๑๕ ถึงชื่อ

สำเนา

ตราใหญ่ที่...../๕๖๕๘ ศาลว่ากรมมหาดไทย

ตำรวจตรา วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๗

เจ้าพระยาจักรีศรีอริยวงศาคตญาณ สมุหนายก อธิบดี อภัย
พิริยปรากรมพาหุ อธิบดี อธิบดี อธิบดี อธิบดี อธิบดี อธิบดี
และผู้อำนวยการเมืองต่าง ๆ

ด้วยมีพระบรมราชโองการดำรัสเห็นเกล้า เห็นอกระหม่อมสั่งว่า
แต่ก่อนมาได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีตำรวจ
ที่ ๑๖๕๕๓ ตั้งวันที่ ๒๕ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๓๖ ตั้งชื่อบังคับ
ลักษณะคุมขังนักโทษสำหรับไซ้ ไปพลางขอออกมาให้จัดการคุมขังนักโทษ
ตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่แล้ว

เมื่อประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลในศก ๑๓๗ นี้ ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปลุกษาตรวจแลชื่อบังคับนั้นให้บริบูรณ์
คชชนกว่าแต่ก่อน ที่ประชุมเทศาภิบาลได้ตรวจแล แลนำขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวาย ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงทรงพระ
กรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ ตั้ง เป็น ชื่อบังคับ เรียกว่า ชื่อ
บังคับเรือนจำสำหรับการคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ตั้งออกมาให้
ไซ้เป็นแบบแผนสืบไป

ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ชื่อบังคับเรือนจำนั้นแล้ว ให้ยกเลิกชื่อบังคับ
ลักษณะการคุมขังนักโทษ ร.ศ. ๑๓๖ นั้นเสียไม่ต้องไซ้ ให้ข้าหลวงผู้
ว่าราชการเมืองกรมการ จัดการให้ต้องตามกระแสพระบรมราช
โองการจงทุกประการ /

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

ประทับตราพระราชสีห์ ใหญ่มาเป็นสำคัญ

ขอบังคับเรือนจำ

สำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๘

(ค.ป.ช.ศ. เล่ม ๑๗ หน้า ๑๕๘)

ตราขึ้นให้ใช้ขอบังคับเรือนจำสำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๘ ว่าด้วยการลงอาชญาแก่คนฝาก คนระหว่างใต้สวน และคนระหว่างพิจารณาของศาล

ตราขึ้นที่ ๘๗/๒๕๘๗ คำว่าว่าการกระทรวงมหาดไทยแผนราชทัณฑ์ วันที่ ๓๓ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๕๗๒

เดิมนัดกระทรวงมหาดไทย ถึง สมุหเทศาภิบาลมณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยตามทูลเกล้าฯ ถวายกราบทูลขอพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีกำหนดขอบังคับเรือนจำสำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๘ มีมาด้วยเรื่องการลงอาชญาและการให้บังเหียงแก่นักโทษ ว่าให้ใช้ ขอบังคับเรือนจำของมหันต์โทษปี ร.ศ. ๑๒๑ แทนขอบังคับเรือนจำหัวเมืองปี ร.ศ. ๑๑๘ และโดยเพราะหัวเมืองที่ขอข้อมอบกรมเทพฯ พระมหานครปี ร.ศ. ๑๒๑ ความแจ้งอยู่แต่ก่อน บัดนี้พบปัญหาเกิดขึ้นว่า ขอบังคับเรือนจำของมหันต์โทษปี ร.ศ. ๑๒๑ ที่ใต้ให้ใช้แทน ขอบังคับเดิม ดังกล่าว แล้ว นั้นจะใช้ ลง อาชญา แก่คนฝาก ระหว่างใต้สวน ระหว่างพิจารณาของศาลที่ประพฤติล่วงละเมิดขอบังคับเรือนจำได้หรือไม่ กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ขอบังคับดังกล่าวตามพระราชบัญญัติเรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐

มุ่งหมายให้ใช้สำหรับนักโทษคือ ผู้ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วโดย
ฉะเพาะ หาเกี่ยวแก่คนที่ฝาก ระวังไต่สวน ระวังพิจารณา ของ
ศาลด้วยไม่ ถ้าและเป็นคนจำพวกของใช้ของบังคับเรือนจำ ร.ศ.

๓๓๘ และโดยฉะเพาะหัวเมืองทชนกรุงเทพฯพระมหานคร คือใช้ของ
บังคับเรือนจำหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ ร.ศ. ๓๒๘ เป็นบทบังคับ

ในการตั้งข้าราชการคนฝากซึ่ง ระวังไต่สวน ระวังพิจารณา ของศาล
ที่กระทำผิดของบังคับเรือนจำ เพราะฉะนั้นให้เป็นที่เข้าใจของตรา
กระทรวงนครบาลฉบับที่กตถาวจนแต่เพียงว่า ของบังคับเรือนจำของ
มหันตโทษมี ร.ศ. ๓๒๓ นั้นให้ใช้ ฉะเพาะนักโทษ ที่มี คำพิพากษาถึง
ที่สุดแล้วเท่านั้น ส่วนคนระวังไต่สวนหรือระวังพิจารณาของศาล
ในส่วนที่เกี่ยวแก่การตั้งข้าราชการ ต้องเป็นไปตามของบังคับเดิมที่กตถาว
แล้วนั้น

อนึ่งเป็นการสมควรสมควรความเข้าใจอันนอกบางประการ เพราะ
ว่าความในบทบัญญัติของบังคับเดิมอาจทงให้ฉงนได้บ้าง คือ ข้อ ๗๘
และ ข้อ ๘๘ แห่ง ข้อบังคับมี ร.ศ. ๓๒๕ และ มี ร.ศ. ๓๓๘ อันเป็นบท
บัญญัติที่ให้ อำนาจตั้งข้าราชการในใช้ คำว่า นักโทษ ซึ่งอาจชงนให้
เข้าใจฉงน ที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษถึงที่สุดแล้วก็ได้ แต่ความจริง
คำว่่านักโทษในที่นี้มีความหมาย ตลอด ถึง คนฝาก ซึ่ง ระวังไต่สวน
และระวังพิจารณาของศาลด้วย ไม่ใช่หมายถึงแต่ นักโทษที่มีคำ
พิพากษาจนที่สุดแล้วอย่างเดียว ดังจะเห็นได้ตามความในข้อบังคับ
มี ร.ศ. ๓๓๘ ข้อ ๕๓-๕๘ และ ๗๓ เป็นต้น

การใช้ระเบียบ ข้อ บังคับเรือนจำซึ่ง ดั้งเดิม แยก ย้ายกัน หหลายข้อ

บังคับเช่น เนื่องจากวิธีการปฏิบัติการแต่เดิมมาแยกย้ายกันหลาย
หน้าที่ เช่น กองมหันตโทษ และกองตหุโทษ แต่เดิมชั้นกระทรวง
ยุติธรรมก็มีระเบียบข้อบังคับอย่างหนึ่ง ศาลหัวเมืองมณฑลกรุง-
เทพฯ นอกจากกองตหุโทษมหันตโทษ ชั้นกระทรวงนครบาล ซึ่งมี
ระเบียบข้อบังคับอีกอย่างหนึ่ง ศาลในหัวเมืองนอกจากมณฑลกรุง-
เทพฯ ชั้นกระทรวงมหาดไทยก็มีระเบียบข้อบังคับอีกอย่างหนึ่ง เวลา
ชั้นกระทรวงมหาดไทยได้แก้ไขประมวลข้อบังคับเรือนจำจนเป็นระเบียบ
อันเดียวกันอยู่แล้ว และกำลังอยู่ในระหว่างพิจารณาตรวจแก้ไขของ
กรรมการร่างกฎหมาย จึงหวังว่าถ้าข้อบังคับนั้นได้ประกาศใช้ก็จะ
หมดความยุ่งยากในปัญหาทางปวง

จอมพล บวรพิตร

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

ว่าด้วยการปล่อยแลขัง

อำนาจ

ตราข้อนี้

ศาลว่ากรมมหาดไทย

วันที่ ๓ มกราคม วันขึ้นปีใหม่ ๒๔๗๘

พระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ
มหาดไทย ถึงข้าหลวงเทศาภิบาล (ทุกมณฑล)

ด้วยบรรดานักโทษที่ศาลได้พิพากษาโทษให้จำคุกแล้ว ถ้ามีเหตุ
 อย่างใดซึ่งสมควรปล่อยก่อนกำหนดโทษ ให้ข้าหลวงมีใบบอกเขามา
 เพื่อไต่ถามความจนทราบบังคับคดีให้ได้รับพระราชทานพระบรมราชาน
 ุญาต จึงจะปล่อยก่อนกำหนดโทษได้ ห้ามมิให้ข้าหลวงหรือผู้หนึ่ง
 ผู้ใดปล่อยนักโทษให้พ้นโทษไปก่อนกำหนดตามคำพิพากษา ก่อนที่
 ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ขอให้ข้าหลวงเทศาภิบาลมี
 คำสั่งถึงผู้ว่าราชการเมืองให้เป็นที่เข้าใจด้วย

(ลงพระนาม) จิตร

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กฎกระทรวงมหาดไทย

ที่ ๑ แพนก้อยการ

ว่าด้วยการสั่งขังปล่อยแล่งโทษ

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๐

พระยาศรีสุทโธเทพ ราชปลัดทูลฉลอง แทนเสนาบดีกระทรวง
 มหาดไทย ถึงข้าหลวงเทศาภิบาลและผู้ว่าราชการเมืองทั้งปวง

ด้วยได้ไปตรวจเรือนจำในหัวเมืองบางแห่ง ได้เห็นมีคนซึ่งศาล
 สั่งฝากให้ขังไว้ แต่ไม่ได้ออกหมายสั่งให้ตั้งโทษของจำ ได้ตั้งใน
 ความว่า คนเหล่านั้นต้องหาในความอาญาอุกฉกรรจ์บ้าง มีอุก
 ฉกรรจ์บ้าง ศาลในเมืองนั้นได้ตัดสินลงโทษแล้วโดยมาก แต่ฝ่ายโจทก์

หรือฝ่ายจำเลยได้ทูลถามอุทธรณ์บ้าง ถวายฎีกาบ้าง อุทธรณ์แต่ฎีกา
 ยังไม่ตก ศาลจึงได้ส่งฝากขังไว้ ในเรือนจำ แต่ยังไม่ไต่ มีหมายแจ้ง
 โทษ การทเป็นดังนี้ เจ้าพนักงานหัวเมืองฝ่ายตะวันตกมีความลำบาก
 เพราะมีนาที่รับผิดชอบของคุมขังคนเหล่านั้นไว้ บางทีก็หลายหลาย
 เดือน แต่ไม่มีอำนาจจะจองจำคนเหล่านั้นอย่างนักโทษ เพราะยังไม่
 มีหมายแจ้ง โทษของศาล และจะจัดการตามระเบียบของมณฑลเรือนจำ
 ก็สมควรแก่เด็ก ๆ น้อย ๆ ต่าง ๆ จึงได้จัดการปล่อยอาหารอกบกระหวง
 ยุติธรรม เพื่อแก่ ไร่การขุดของในเรือน ได้ตกลงกันว่า กระหวง
 ยุติธรรมจะออกกุดถึงมายังข้าหลวงพิเศษ ผู้พิพากษาทั้งหลายในหัว
 เมืองว่า

๑ เมื่อศาลได้ พิจารณาให้ ปล่อย จำเลย ในคดี เรือง ไค แต่ผู้
 พิจารณาได้ พิจารณาเห็นด้วย โดยต้อง แทนแล้ว เห็นว่า ไม่มีมูลเหตุที่
 ควรสั่งได้ยว่าจำเลยผู้ต้องหาจะควรต้องรับโทษ โทษอันใดออกไปแล้ว
 ถึง ไรที่จะยังทูลถามอุทธรณ์อยู่ก็ได้ ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะสั่งปล่อย
 ทั่วไปในระหว่างอุทธรณ์ ได้ โดยไม่ต้องเรียกประกัน

๒ เว้นไว้ แต่พิจารณาเห็นว่า ยังมีข้ออันควรสั่งได้ยอยู่บ้าง
 แต่เป็นการยากที่จะเอาโทษจำเลยได้ โดย ข้อกฎหมาย กติ โดยคำ
 พยานก็ได้ ถ้าเช่นนั้นแล้ว ผู้พิพากษาจะเรียกประกันจำเลยได้ ให้ พอ
 ดสมควรกับ ปร ความ แต่สั่งปล่อยตัวจำเลยไปคราวหนึ่งก็ได้

๓ หรือเมื่อเห็นว่าข้อพิรุธนั้นมาก ตามด้านอนยังเป็นการก้าวก
 กันอยู่ จะรับจำเลยนั้นไว้รอฟังคำวินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์ ฎีกาก่อนก็ได้

๔ เมื่อศาลได้ พิจารณาให้ ปล่อย จำเลย ทัดต้อง ชัง อยู่ แล้ว ในคดี

เรื่องใด แต่จำเลยยังทุเลาอุทธรณ์อยู่ แลผู้พิพากษาพิจารณาก็เห็นว่า จำเลยควรจะต้องรับทัณฑ์ โทษเป็นแน่แท้แล้ว ก็ให้มีหมายแจ้งโทษไป ยังฝ่ายตุลาการ

๕ หรือเมื่อเห็นว่าโทษเบาพอจะให้ประกันได้ จะให้มีประกันไป ในระหว่างที่คำตัดสินยังไม่ถึงที่สุดก็ได้ ตามสมควรแก่เหตุการณ์

๖ นักโทษคนใดที่ศาลได้พิพากษามีกำหนดโทษแล้ว โจทย์หรือ จำเลยยังทุเลาอุทธรณ์ ฎีกาอยู่ คำอุทธรณ์คำฎีกายังไม่พิพากษา ลงมา จนต้องเลยหมดโทษของผู้นั้นแล้ว จะตั้งปล่อยผู้ต้องหา นั้นไป ในระหว่างที่คำตัดสินยังไม่ตกลงมาก็ได้ แต่เมื่อคดีขึ้นต้นมาในชั้น อุทธรณ์ คำอุทธรณ์ เพิ่มโทษลงมามากกว่ากำหนดเดิมของผู้ต้องหา คดีซึ่งคดีอยู่ในระหว่างที่จะอุทธรณ์ ไป ยังศาลอุทธรณ์ พิเศษ หรือศาลฎีกาคือไปแล้ว ยังไม่ควรปล่อยไปก่อนหมัดกำหนดโทษที่เพิ่มมาขึ้น หดงั้น เว้นไว้แต่คำตัดสินจะได้แก่คำพิพากษาเป็นอย่างอื่น เป็น ต้นว่าให้มีโทษตามกำหนดเดิม หรือไม่ให้มีโทษเลย จึงควรปล่อย ผู้ต้องหาไปได้

รวมข้อความที่ได้ออกกัน ๖ ข้อดังนี้ กระทรวงยุติธรรมได้ออก กฎที่ ๓/๒๕๐ ลงวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๒๕๐ ตั้งมายังศาลอุทธรณ์ พิเศษ แลผู้พิพากษาแล้ว

ข้อความที่ได้ออกนี้ตั้งมายังศาลอุทธรณ์ พิเศษแลผู้พิพากษาแล้ว นั้น เป็นการมอบอำนาจไว้แก่ผู้พิพากษาที่จะพิจารณาตามสมควรแก่ หลักตามแต่เหตุผล เพราะฉะนั้น เป็นหน้าที่ของศาลอุทธรณ์ พิเศษแลผู้พิพากษา เมื่อจะพิจารณาคดีแล้ว ถ้ามีเหตุผลควรจะต้องให้เป็นการ

เดชะชาติได้ตามข้อความที่ได้ตกลงกับกระทรวงยุติธรรมที่ความมาแต่ ๒
ชั้นประการใด ก็ให้ ข้างเจ้าเมือง พากษาขอโทษจัดลงไป เพื่อแก้ไข
ความลำบากในเรื่องกักขังคนไว้ ในชั้นฝาก และจัดการความข้อบังคับ
เรือนจำได้ โดยเรียบร้อย ถ้ามีเหตุขัดข้องประการใดก็ให้ มีบอกไป
ให้แจ้ง

ประทับตราพระราชดำหั้น้อยมาเป็นสำคัญ
เดชะนามที่ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาศเมืองยะว
(เซ็น) ศรีวิสุทธิเทพ
ราชปลัดทูลฉลอง

ปฏิทิน ๑

แพนทอชกร

ศาลาว่าการมหาดไทย

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๒๒๖

เดชะนามที่กระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลและผู้ว่า
ราชการเมืองต่าง

ด้วยเดชะนามที่ได้ ไปตรวจราชการตามหัวเมือง เคยเห็นเรือนจำ
บางเมืองทำกรงขังนักโทษทมิ โทษหนัก เช่นนักโทษที่ศาลตัดสินประ
หารชีวิตเป็นต้น การที่คุมขังด้วยวิธีขังกรงขังอย่างนักเขาใจอยู่ว่าทำ
เพื่อประสงค์ ให้เป็นการมั่นคงแก่การคุมขังเป็นความคืดค้อย แต่เห็น
ว่ากรงเป็นของสำหรับขังสัตว์ เมื่อเขาคอนเข้าขังกรงไว้เป็นหน้าทุเรศ
นัก เดชะนามจึงได้สั่งห้ามไม่ให้ทำกรงขังนักโทษต่อไป บัดนี้ได้ทราบ

ว่าบางเมืองยังมีกรงขังนักโทษอยู่ยกด้วยค่าตั้งนั้นจะไม่ทราบถึงกัน
 เพราะถนนค่อไปห้ามมิให้เรือนจำเมืองใดทำกรงขังนักโทษ ถ้ามี
 นักโทษโทษหนักจะต้องคุมขังแยกไว้ใหม่คง ก็ให้ทำห้องคุมขัง
 ใต้ต่างหาก ถ้าเกรงว่าจะไม่ให้เห็นตัวคนที่คุมขังด้านประตูหน้า
 ห้องหรือด้านข้าง จะใช้เหล็กทำซี่ให้โปร่งให้เห็นได้ง่ายก็ได้
 ให้เจ้าหลวงเทศาภิบาลและเจ้าราชการเมืองทั้งปวงทั่วความค่าตั้ง

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ที่ ๒/๗๓๘๒

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๘

กราบทุก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสวัสดิ์ดิศตดิศชัยบุรี
 อธิบดีศาลฎีกา ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยตามลายพระหัตถ์ที่ ๒/๗๓๕ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ว่า มีคดีระหว่างพนักงานอัยการเมืองนครนายก โจทย์ นายแจ่ม
 นายพินจำเลย ต่อฆาตคนตาย ศาลฎีกาได้ตัดสินเมื่อวันที่ ๓๖
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ ให้จำคุกนายแจ่มนายพินจำเลยมีกำหนดคน
 ละ ๓ ปี ครั้นเมื่อวันที่ ๓๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ นายพินจำเลยนี้ได้
 ไปเบิกความเป็นพยานที่ศาลเมืองนครนายก นายพินไม่ต้องควบคุม

หรือของจำเครื่องพันธนา ค้าตเมือง นครนายก ดังได้ยงจ ด้อม ตาม นายพินแดงการว่า ได้หลุดพ้นพระราชอาญาไปจากกองมหันตโทษ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่แต่คงหัดักถานในการหลุดพ้นไม่ ได้ จึงได้ยกขงตัวนายพินไว้ก่อน ฝ่ายพระบาทมีความประสงค์จะทรง ทราบว่า นายพินหลุดไปอย่างใดเมื่อใด ความแจ้งในสายพระหัดัก ษณแถว

เรื่องน้อบดงนแถวได้ความว่า มีนักโทษชื่อนายพิน เลขประจำ ตัวที่ ๓๘๖๘๘ บิดาชื่อนพินมารดาชื่อนพิน ภรรยาชื่อนเคยม ตั้งบ้านเรือน อยู่บางตุ๊กเตือ แขวงเมืองนครนายก ค้าตเมืองนครนายกมหัหมาย แจ้งโทษเต็ดชชาติ ๓๖๘/๓๖๘ ลงวันที่ ๕ มีนาคม ร.ศ. ๓๖๘ มีความ ผิดถานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ให้จำคุกมีกำหนด ๓๕ ปี นายพินได้ หลุดเกล้าฯ ถวายฎีกาทงโปรดนีย โดยอ้างเหตุว่าบ่ด้วย กรมราช- เดชานุการมีตายพระหัดักตั้งคนฎีกาให้ด้อมด้อมตามฎีกาทงบงคमतต พระกรุณา กระทรวงนครบาลได้ด้อมด้อมนแถวคงได้ความจริง จึง ได้นำฎีกาถวายคืนไปยังกรมราชเดชานุการ เพื่อนำความชกรบวม บงคमतตพระกรุณา

ครั้นเมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ข้าพระพุทธเจ้าได้รับตาย พระราชหัดถเดชาเลขที่ ๒๐/๖๕ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๘ ว่า ชิงชายพินนักโทษคุก เลขประจำตัวที่ ๓๘๖๘๘ ร้องฎีกาขอโทษอ้าง ว่าบ่ด้วยด้อมด้อมนได้ความจริง และในระหว่างที่ของจำกัประพฤติดื้อ เรียบร้อย ให้กระทรวงนครบาลตั้งปลดชชายพินพ้นโทษไป

ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้ตั้งเจานาท ให้ปลดชชายพินหลุดพ้น พระราช

อาญา ไป ตาม กระแส พระบรมราชโองการ แต่ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจว่าคงเป็นนายพินคนที่กล่าวนี้ ต่อไปข้าพระพุทธเจ้าก็คิดว่าถ้า การปล่อยนักโทษที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยก่อนครบกำหนดโทษ จะให้กรมราชทัณฑ์ ออกใบบริสุทธิให้ ถือได้ และจะได้แจ้งให้ศาลเต็มทราบได้ด้วย เพื่อให้เป็นการสะดวกแก่ตัวนักโทษที่ได้รับพระมหากรุณาแต่เจ้าพนักงาน/

ควรมิควรแล้วแต่จะ โปรดเกล้าฯ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

ใบบริสุทธิ

ที่ ๒/๒๕๕๘

กระทรวงนครบาล

เพื่อแต่งตั้งว่า นาย (ต) อายุ ๓๒ ปี สัญชาติไทย ( )
 อยู่บ้านตำบล ห้วยบ้าน อําเภอ ส้มบุ๋ม เมือง ส้มบุ๋มปราการ
 คดีระหว่าง นาย (ม) โจทก์ นาย (ต) จำเลย ต้องหา
 ว่า ชั่วคนตายโดยไม่เจตนา ศาล จังหวัด ส้มบุ๋มปราการ ตัดสิน
 ให้จำคุก ๑๐ ปี - เดือน - วัน ตามหมายแจ้งโทษคดีแดง
 ที่ ๑๑๕ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

๒ ๕ ขีฬหาริชกระทรวงนครบาล

(๑) เรื่องการคุมขังคนเสียจริต

เสนาบดีกระทรวงนครบาลกล่าวว่ การคุมขังคนเสียจริตทาง
หัวเมืองเวแดนโตตรงใด ในเรือนจำที่ทางนหาชอบไม่ เพราะคน
เสียจริตหาใช่บุคคลที่กระทำคามผิดเป็นนักโทษ และเพราะเหตุ
กระทรวงนครบาลเคยไ้รับการของจากผู้ มบรวตาคักคผู้หนึ่งว่ ผู้
ราชการจังหวัดเขาญาติของเขาผู้ ไม่มีความผิดแต่เป็นคนเสียจริตไป
ขังเรือนจำอย่างนักโทษ กระทรวงนครบาลจึงไ้สั่งให้ย้ายคนเสียจริต
ออกเสียจากเรือนจำ แต่มีใ้ว่า เสนาบดีกระทรวงนครบาลจะไม่เห็น
ออกข้ปราษและสั่งมหเทศักภิบาลกห้ามไ้ ด้วยทราบข้แต่เดีวๆ นอก
จากเรือนจำไม่มทชนจะคุมขังคนเสียจริตไ้ จึงไ้ปลดข้รวมๆ คง
ให้เ็นไปข้อย่างแต่เดิม แต่เมื่อเกิดมเสียจริตกตั้งถาวรแล้ว จึงเป็น
ความจำเป็นทของขกับณหนนพุดจกณ เสนาบดีกระทรวงนครบาล
พร้อม ด้วย เสนาบดี กระทรวง มหาดไทย ไ้ ไปเฝ้า พัง พระตำริ
เสนาบดีกระทรวงพระคลัง เพราะกย้ายคนเสียจริตออกจากเรือนจำ
แล้ว กจาทของใ้เงินสำหรับปลูดังร้างและใ้จ่ายในการควบคุมคน
เสียจริต เสนาบดีกระทรวงพระคลังไ้รับสั่งว่ เพื่อบองกันปาก
เสียงมิให้มผู้ถาวรไ้ว่า เขาคนเสียจริตไปขังข้อย่างนักโทษ และโดย
ไม่ต้งดงเงินของมากมาย ในเบองต้นครรวัดร้างที่คุมขังสำหรับคน
เสียจริตไว้เสียส่วนหนึ่ง แต่ให้ข้ไ้ถด ษค คัดค้กับ เรือนจำ ท
มณฑลๆ ละแห่ง ไ้ตรวจดูยามท รักษาเรือนจำค้แต่คนเสียจริต

และให้ผู้คุมเรือนจำดูแลควบคุมและเฝ้าในการรักษาพยาบาลด้วย
คนเดี่ยววิเศษที่มีอยู่บ้างตามเรือนจำจังหวัดให้ส่งมารวมไว้ที่มณฑล
การกินของนึ่งต้มของคนเดี่ยววิเศษตลอดจนค่าหยูกยาที่จะรักษาให้
รวมไปกับเรือนจำ ถ้าเมื่อจำเป็นจะต้องเพิ่มเงินอีกบ้างอย่างไร จะทรง
เพิ่มให้ตามสมควร ดังนี้

เสนาบดีกระทรวงนครบาลกราบทูลถามเสนาบดีกระทรวงพระคลัง
ว่า ตามข้อความที่กล่าวมานั้นถูกหรือไม่ เสนาบดีกระทรวงพระคลังรับ
สั่งว่าถูกแล้ว เสนาบดีกระทรวงนครบาลจึงขอให้อุปราชและกรม
เทศาภิบาลต่างประมาณที่จะต้องใช้จ่ายเงินสำหรับคนเดี่ยววิเศษ
ได้รวมขอเพิ่มรายจ่ายแพนกระเรือนจำต่อกระทรวงพระคลัง

อุปราชและกรมเทศาภิบาลรับจะต่างประมาณขึ้นต่อกระทรวง
นครบาล

(๒) เรื่องที่คุมขังนักโทษ

เสนาบดีกระทรวงนครบาลกล่าววาทะ เฝ้าที่กรุงเทพฯ เรือนจำตาม
หัวเมืองโดยมาซึ่งมิได้จัดสร้างอย่างมั่นคงถาวรประการ ๑ อีก
ประการ ๑ นั้น จำนวนนักโทษมากขึ้น ทางมณฑลก็ต้องการจะตั้ง
นักโทษที่โทษหนักมาจำไว้ยังคุกกรุงเทพฯ ส่วนคุกกรุงเทพฯ เด่า
แม้ว่าถนัดที่ได้จัดสร้างอย่างมั่นคงแน่นอนก็จริง แต่ความยักเยียด
เบียดเบียนก็คงเป็นอย่างเดียวกับทางจังหวัด จึงอยู่ในถนัดคงเทไป
ถ้ายามมา คือรับคนโทษหนักไว้ผ่อนส่งโทษเบาไป เมื่อการเป็นอยู่ดังนี้
จึงได้วางเกณฑ์การสร้างเรือนจำไว้เพื่อจะมีให้ที่ของสร้างเรือนจำ

ใหญ่ ๆ ทัว ๆ ไปซึ่งเปิดเงินทองมาก คือที่กรุงเทพฯ จะเอาของ
 มหันตโทษเปลี่ยนไปเป็นทศมซึ่งนักโทษชนิดหุโทษ จะสร้างเรือนจำ
 มหันตโทษชนิดใหม่ทีบางขวางจังหวัดนนทบุรี ให้เพียงพอรับนักโทษได้
 เป็นจำนวนมาก แต่ถึงดังนี้ ถ้าจะรับนักโทษมหันตโทษจากจังหวัด
 ทัวไปก็จะมีมากมาเกินไปนัก และทั้งการไปมากยังไม่สะดวกก็ จะ
 เปิดเงินค่าตั้งแต่ละ่าบาทแก่นักโทษที่คงเดินทวงไถด จึงกำหนด
 ไว้ว่าจะให้มีเรือนจำใหญ่สำหรับรับนักโทษมหันตโทษตามท้องแคว
 ภาคของท้องที่หลาย ๆ มณฑลรวมกันมีแห่ง ๑ นอกนั้นให้เป็นแต่
 เรือนจำหุโทษทั้งสิ้น เรือนจำมหันตโทษเช่นที่กล่าวนี้ จะให้มีที่
 มณฑลพิษณุ ไทแห่ง ๑ แลแต่เดิมแต่จะ ๑ ปรวราชจะทรงเห็นควรตั้งที่
 ให้รับนักโทษมณฑลพิษณุ ไทด้วย และมีที่เขียงใหม่อีกแห่ง ๑ สำหรับ
 รับนักโทษมณฑลภาคพายัพรวมกัน กับมีที่มณฑลนครราชสีมาแห่ง ๑
 มณฑลอุดร ร้อยเอ็จ หรืออุดร ใน ๓ มณฑลนั้นแห่งใดแห่งหนึ่ง ขอ
 ให้ตั้งที่เทศาภิบาลทั้ง ๓ ปลูกซากันต์ เมื่อยที่ความเห็นตรงร้อยกันแล้ว
 ให้แจ้งต่อกระทรวงนครบาล มณฑลที่ใดที่ใดที่กรุงเทพฯ นอกนั้นให้
 รวมตั้งคือเรือนจำมหันตโทษกรุงเทพฯ รวมตั้งเรือนจำมหันตโทษ
 กรุงเทพฯ ด้วย เป็น ๕ แห่งด้วยกัน

ที่ประชุมเห็นชอบตั้งที่เทศาภิบาลมณฑลอุดร ร้อยเอ็จ และมณฑล
 นครราชสีมา มณฑลอุดร รับจะไปปลูกซากันต์ ทำความเห็น ยื่นต่อ กระทรวง
 นครบาล

(๓) เรื่องสร้างเรือนจำ

เดนมาร์กกระทรวงนครบาลกล่าวว่า ที่สร้างเรือนจำนั้นทั้งจริงก็ได้

เคยพูดกันมาแต่ก่อน แต่เมื่อได้ฟังถึงเรื่องเรือนจำแล้วก็ขอกล่าวถึงความ
ความเป็นการข่มความเข้าใจกันได้ อีกคราวว่า เรือนจำที่มีอยู่แต่
ก็ค่อยไปตามเดิมก่อน แต่เมื่อได้จะสร้างใหม่ขอให้เลิกที่สร้าง
ซึ่งไม่ใช่ที่เบ็ดเตล็ด เพราะเรือนจำซึ่งเป็นที่ตัดสินตามผู้กระทำความ
ผิดชั่วร้ายนั้นไม่ใช่สถานที่ ๆ ฟังใจขอขมา ดังนี้

ที่ประชุม รับรอง ตามข้อความ ที่ท่าน เสนาบดี กระทรวง นครบาล
กล่าวนั้น

(ตำนาน)

กระทรวงนครบาล

ที่.....

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๐

เสนาบดี กระทรวงนครบาล ถึงขอพระราชแต่งตั้งมหุเทศาภิบาลสำเร็จ
ราชการมณฑล (ทุกมณฑลแต่ภาค) กับนครบาล ๕ จังหวัด

ด้วยเมื่อคราวประชุมขอพระราชแต่งตั้งมหุเทศาภิบาล ประจำปี พ.ศ.
๒๔๕๘ ซึ่งขอพระราชแต่งตั้งมหุเทศาภิบาลขอรับให้ตั้งกฎข้อบังคับสำหรับ
ใช้แรงงานโทษขึ้นเป็นข้อปฏิบัติ

บัดนี้ เสนาบดีกระทรวงนครบาลได้ตั้งกฎข้อบังคับว่าด้วยการใช้
แรงงานโทษขึ้นแล้ว ตามอำนาจที่ได้พระราชทานไว้ในพระราชบัญญัติ
เรือนจำ (ศก ๒๖๐) พ.ศ. ๒๔๕๕ แต่ได้นำความกราบบังคม

ด้วยในข้อบังคับเรือนจำสำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมืองยังมีข้อ
ความบกพร่องอยู่ ในการที่จะใช้จ่ายนักโทษให้ทำการงานนั้น โทษ
อย่างใดที่ควรใช้ทำการในบริเวณเรือนจำ แต่นักโทษชนิดใดที่ควร
ใช้ทำการนอกจากบริเวณเรือนจำ ในข้อบังคับเรือนจำยังหาได้มี
ความปรากฏชัดเจนไม่ จึงได้ตั้งกฎเพิ่มเติมคดียกลงในที่สุดแห่งความ
ข้อ ๑๑ ในข้อบังคับเรือนจำ ให้ราชทัณฑ์ผู้ดำรงราชการเมือง แล
เจ้าหัวเมืองเท่าที่ขนาดประพฤติตามกฎต่อไป

“แต่ในการที่จะใช้แรงงานนักโทษทำการต่าง ๆ นั้น ต้องกระทำ
คือจะทำเพื่อประโยชน์ของนักโทษเอง เช่น การอาหารเลี้ยงนักโทษ
ภักดี การบรรเทาความอดอยากหรือเครื่องใช้สอยสำหรับตัวนักโทษ
เป็นคนกต จะใช้แรงงานนักโทษบรรดาต้องกักขังอยู่ในเรือนจำก็ได้ทุก
ชนิดนักโทษ แต่การที่ใช้แรงงานทำการโยธา เช่น จำไปใช้การทำถนน
หรือเตื่อยไม้ หรือทำการก่อสร้าง เพื่อจำหน่ายขายเป็นสินค้าเป็นต้น
นั้น ให้ใช้แต่กับนักโทษซึ่งศาลได้พิพากษาโทษแล้ว เพราะนักโทษที่
อยู่ในระหว่างพิจารณายังไม่ปรากฏว่า เป็นผู้ใดที่ทำความผิดจริงตาม
ข้อหา จึงยังหาควรใช้แรงงานทำการโยธาไม่”

ประทับตราพระราชดีห์ประจำฉันทราใหญ่มาเป็นสำคัญ

เดินามที่ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาศเมืองลพบุรี

พระยาศรีสุทเทพ

ราชปลัดทูลฉลองแทน

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๒

แพนกวเรือนจำ

ว่าด้วยจ่ายนักโทษทำการนอกเรือนจำ

วันที่ ๒๓ เดือนพฤศจิกายน ร.ศ. โทศัณทรศก ๑๒๓

พระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ราชานุญาตให้ราชการแม่ของท้องเมือง
มหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลและผู้ว่าราชการเมืองท้องเมือง

ด้วยตาม ความในกฎข้อบังคับแพนกวเรือนจำที่ ๑ ลงวันที่ ๑๒
มกราคม ร.ศ. ๑๒๒ ข้อ ๖ ซึ่งว่าด้วยอำนาจจ่ายนักโทษออกไป
ทำการนอกเรือนจำ ซึ่งมีความว่า ห้ามไม่ให้จ่ายนักโทษที่มีกำหนด
โทษเกินกว่า ๒ ปีเป็นอันขาดนั้น

บุคคลชาวเทศาภิบาลได้มาทูลแจ้งว่า ราชการทุกวันนี้ในกาว
จะบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมสถานที่ แต่ทำการโยธาทั้งปวงในพื้นบ้าน
เมืองที่จะต้องทำด้วยเอาไพร่ใช้แรงนักโทษมีมากขึ้น นักโทษที่มี
กำหนดโทษ ๒ ปีที่ได้จ่ายออกไปนอกเรือนจำนั้น ยังไม่พอแก่การ

เพราะฉะนั้น ในเรื่องนี้จึงควรแก้ไขยกความข้อ ๖ ในกฎแพนกว
เรือนจำที่ ๑ ลงวันที่ ๑๒ มกราคม ร.ศ. ๑๒๒ เฉพาะส่วนที่กำหนดจ่าย
นักโทษไม่เกิน ๒ ปีนั้นเสีย ให้ไซ้ขอความต่อไปแทน คือ

๓. คือไปกวที่จ่ายนักโทษออกทำการนอกเรือนจำนั้น ให้
พำรุงมีอำนาจเลือกจ่ายนักโทษแต่ที่มีกำหนดโทษจะต้องจำต้อง
ไปไม่เกิน ๓ ปี ออกทำงานนอกเรือนจำได้

๒ ในการที่จะจ่ายนักโทษซึ่งยังจะต้องคุมขังอยู่เกิน ๓ ปีขึ้นไป ออกพักการนอกเรือนจำนั้น ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ ก่อน ห้ามมิให้พำนักหรือตั้งที่พักงานเรือนจำจ่ายนักโทษชนิดนี้แต่ โดยพอดการเป็นอันขาด

(เช่นพระนาม) ดำรงราชานภาพ
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

ฉันทนา

ตราลงวันที่ . . . . . / ๒๕๒๓
แทนกษัตริย์

ศาสตราจารย์ ดร. มหัทธโนดม

วันที่ ๒๕ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๓๓๖

เดิมนับตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๓ ถึง ๒๕ มิถุนายน ๒๕๒๓
การณคดี (ทุกกรณี)

ด้วยตั้งแต่นั้นมาการเรือนจำตามหัวเมืองชนใหม่ ได้ยอมอนุญาต ให้จ่ายนักโทษไปให้ข้าราชการใช้หรือยกร่างงานตามที่อยู่เป็นประเพณี มา บัดนี้ความปรากฏว่า การที่จ่ายนักโทษให้ข้าราชการใช้หรือยกร่างงาน เช่นนั้น มีผลให้เกิดเหตุที่โทษหนักหน่วง บางทีปล่อยให้โทษ เกินเหตุไปในที่ประชุมชนไปเกิดวิวาทบาดหมางกับผู้อื่นบ้าง มีเหตุ การที่เดิมนั้นมาถ่วงประโยชน์ที่ได้ ถือว่าคือ ที่จะให้ข้าราชการ ได้แรงคนใช้หรือยกร่างโดยไม่ต้องจ้างคนละ ๓ หรือ ๒ คน อีกประการหนึ่ง ในเวลาการโยกย้ายตามหัวเมือง คือการกำหนด รัชกาลนั้น รัชกาล

ความดีในท้องที่มากกว่าแต่ก่อน ต้องการแรงนักโทษใช้ในการ
การเหล่านี้เป็นอันมาก สมควรที่จะแก้ไขวิธีให้นักโทษให้เรียบร้อย
กว่าแต่ก่อนด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้ว เพราะฉนั้นแต่ต่อไป

๑ ห้ามมิให้จ่ายนักโทษรับใช้ถาวรในบ้านเรือนข้าราชการหรือ
ผู้หนึ่งผู้ใดนอกเรือนจำ

๒ การจ่ายนักโทษกระทำการโยธาต่างๆ นอกเรือนจำให้จ่ายเป็น
ของๆ มีผู้ควบคุมไปให้มั่นคง

๓ การรักษาสถานที่อันเป็นของหลวงแม่บ้านหลวงที่ข้าราชการ
อยู่ จะจ่ายนักโทษไปทางหรือซ่อมแซมก็ควร แต่ต้องจ่ายเฉพาะเวลา
มีการจะต้องทำและจ่ายเป็นของตั้งไว้ในข้อ ๒

๔ บางเมืองการเลี้ยงสัตว์พาหนะของกลางให้นักโทษจ่ายไปเลี้ยง
ถ้าจำเป็นจะใช้ให้นักโทษต่อไปในการนี้ควร แต่ต้องเป็นของและมีผู้
ควบคุมเหมือนกัน คือไปให้จ่ายนักโทษตามระเบียบที่กล่าวมาในท้อง
ตราทุกประการ/

(ลงพระนาม) ดำรง
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

ข้อบังคับกระทรวงนครบาล

ว่าด้วยระเบียบการเงินผลประโยชน์ ที่ได้จากค่าแรงนัก-
โทษแต่การทำบาญชีเงินรายได้รายจ่ายของเรือนจำ

(ตู ป. ช. ค. เดิม ๓๓ หน้า ๕๕๓)

สำเนา

ตราหน้า . . . . . / ๓๕๐๖
แผนกขัยการ

ศาลาว่าการมหาดไทย

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๓๓

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
กรมณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยตามตราพระราชดำรัสที่ . . . . . ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน รัตน-
โกสินทร ศก ๑๓๓ ห้ามไม่ให้จ่ายน้กโทษใช้กรวงงานในบ้านเรือนข้า-
ราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดนอกเรือนจำ แต่ให้จ่ายน้กโทษไปทำการ
โยธาต่าง ๆ นอกเรือนจำเป็นกอง ๆ มีผู้ควบคุมไปให้มั่นคง หรือ
จะจ่ายไปซ่อมแซมรักษาสถานที่ของรัฐบาลก็ต้องจ่ายเป็นกองและ
เฉพาะเวลาทำการจะต้องทำ ข้อความพิศดารแจ้งอยู่ในตราตั้งนั้นแล้ว

บัดนี้ เห็นว่า น้กโทษบางจำพวกที่ศาลตัดสินเป็นสโทษตาม
ประมุขอาญาตั้งวันที่ ๓๐ หรือ น้กโทษเด็กที่มีอายุยังไม่ถึง ๑๕ ปี
ไม่ควรจองจำทำโทษเหมือนน้กโทษที่มีโทษหนัก เพราะฉนั้นคงแทน
ต่อไป

๑ น้กโทษที่ศาลตัดสินเพียงสโทษห้ามไม่ให้คิดสมถันและไม่ต้อง
จำตรวน และไม่ต้องใช้การนอกเรือนจำเช่นทำถนน เป็นต้น

๒ น้กโทษเด็กที่มีอายุยังไม่ถึง ๑๕ ปี ให้ถือว่าเหมือนชั้นสโทษ

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์หน้ามาเป็นสำคัญ

ว่าด้วยแบบพิมพ์

ตำนาน

ครานอชก

คำดำว่าการมหาดไทย

วันที่ ๒๒ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๒๑

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสด็จบดักกระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าราชการเจ้าเมือง (ทุกมณฑล)

ด้วยแบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับในเรือนจำตามหัวเมืองได้แก่ ไซเปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อการเรือนจำจะได้ตั้งระเบียบเรียบร้อยจนแล้ว

เพราะฉะนั้น ถ้าในเรือนจำหัวเมืองใดมณฑลใดได้ ไซแบบฟอร์มสำหรับเรือนจำชนิดเก่าหมดไปเมื่อใด ก็ให้ ไซแบบฟอร์มเรือนจำอย่างใหม่คือไป แดแบบเหล่านี้ใหม่ไมบอกขอเบิกตรงไปยังกระทรวงมหาดไทย

แบบเรือนจำ

ที่ใดแก้ไขใหม่บัดนี้ คือ

แบบที่ ๑	สมุดจดหมายเหตุร้ายฉวม	แก้ไขใหม่
๒	บัญชีคนฆ่าก	คิตชนใหม่
๓	บัญชีคนระหว่างไต่สวนแลพิจารณา	แก้ไขใหม่
๔	บัญชีรายควันักโทษ ตามเดิม (เดิมเป็นแบบที่ ๓)	

- ๕ บัญชีพัสดุเครื่องใช้ต่างๆ ใหม่
- ๖ บัญชีเงินสดรับแต่ละจ่าย ใหม่
- ๗ บัญชีพันโทษที่จะถึงกำหนดพันโทษประจำเดือน ใหม่
- ๘ บัญชีกำหนดพันโทษจะพันโทษประจำปี ตามเดิม
- ๙ บัญชีรายวันสำหรับเงินขอผู้ว่าราชการเมือง ใหม่
- ๑๐ ใบชั้นสมุดรศพันโทษ ใหม่
- ๑๑ รายงานชั้นสมุดรศพันโทษ ใหม่

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ท

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘

เดิมนับกระทรวงนครบาล แจ้งความมายังสมุหเทศาภิบาลตำรวจ
ราชการทุกมณฑล แตนครบาล & จังหวัด

ด้วยได้ตั้งแบบรายงานประจำเดือนแพนทเรือนจำ มาโดยทาง
..... เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังมีจำนวน
แจ้งในบัญชีพร้อมกับท้องตราฉบับนี้ เมื่อได้รับแล้วให้ท่านตั้งผู้
บัญชาการเรือนจำในมณฑลนั้นทำรายงานตามแบบที่ได้ตั้งมานี้ ถ้า
หรับใช้ บันทึงเดือนหนึ่งจะต้องทำคราวละ ๓ ตำรับ สำหรับมณฑล

๑ สำหรับ สำหรับกรมราชทัณฑ์ สำหรับเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ สำหรับหนึ่ง ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นต้นไป ภายในวันที่ ๓ ของเดือนใหม่ให้รายงานนั้นได้ออกจากเรือนจำจงทุกเดือน

ประทับตราสิ่งนี้มาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

หลักการเลี้ยงอาหารนักโทษ

ด้วยการเลี้ยงอาหารนักโทษในเรือนจำ โดยมากปรากฏว่าพระภิกษุสงฆ์ไม่เข้าใจวิธีการที่ควรกระทำ เช่นรู้ไม่ได้ว่าอันหนึ่งต้องจ่ายค่าเช่าเท่าใด ค่ากับเท่าใด เพียงแต่จะคิดเบิกเงินค่าเบียดเบียนในเดือนหนึ่งหรือคราวหนึ่งไม่ให้เห็นจงวงเงินที่อนุญาตให้ให้จ่ายตามอัตรารายต่อนักโทษเท่านั้น เพื่อให้การนี้ลงรอยเป็นวิธีเดียวกันคือไปจึงได้จ้างลักษณะการไว้ดังนี้

๑. การขอเช่าเปลือก จะขอเป็นจำนวนแถวขึ้นโรง หรือแถวขึ้นรวมตามความแต่สัญญาที่ใดตกลงกัน ข้อสำคัญจะต้องขงหัวหน้าประกอบกับวิธีควรให้ทราบค่าเช่าเปลือกแถวหนึ่งหรือตักหนึ่งมีน้ำหนักเท่าใด เป็นหลักปรากฏได้ในข้อสัญญาพร้อมทั้งเช่าเปลือกด้วยอย่างที่จะขอด้วย

๒. การทำเป็นเข่าสาร เมื่อได้ซ้อมเสร็จแล้วจากของชงนาหนัก
อีกว่า เขาเปิดอกทวงขังใจเกวียนหนึ่ง ทำเป็นเข่าสารได้นาหนัก
เท่าใด เพื่อบริการคิดราคาเข่าสารสำหรับเลี้ยงนกกไทยใน วันหนึ่ง ดง
บายูชี้ได้สดวก

๓. การลิดลิวราคาเข่าเลี้ยงนกกไทย ตามปรกติเท่าที่ได้ ล้อม
ดงนทกลองทำมาแล้ว ปรากฏว่านกกไทยคนหนึ่งตามปรกติกินเข่าๆไม่
เกิน ๓ ทนานคือวันหนึ่ง (คือวันละ ๒ มอ ๆ ๑ ะกึ่งทาน) เมื่อเรา
ทราบจำนวนเข่าสารเป็นอัตราสำหรับนกกไทยคนหนึ่งดังนี้ ก็คงคิด
คำนวณถึงคนทของคุมขังอยู่ และจ่ายเข่าสาร ไปหุงเลี้ยงตามอัตรา
กำหนดไว้ นทอชนไปตามจำนวนคน ส่วนการที่จะคิดราคาเข่าสาร
นั้น เมื่อราคาเขาเปิดอกแล้ว ราคาเข่าสารก็หาว่า ไทหนักในเมื่อได้
ซ้อมแล้วโดยทางคำนวณแล้วไม่เป็นการลำบาก ดังจะยกอุทธาหรณ์
ที่ได้ ใช้ล้อมดงในเรือนจำกรุงเทพามาแสดงต่อไปนี้

ตัวอย่างชื่อเขาเปิดอก ๓ เกวียนโรง ดวงด้วยดี ๘๐ ดีคมีน้ำหนัก
ดีดละ ๕๐ ปอนด์ หรือ ๑๐ ชั่งจีน ดีซ้อมทำเป็นเข่าสารได้ ไม่น้อย
กว่า ๖๖ ถึง น้ำหนักดงละ ๓๐ ปอนด์ หรือ ๖๒ ชั่ง ๘ คำ คิดตาม
มาตรฐานถึงละ ๒๐ ทนาน เป็นน้ำหนักทนานละ ๓ ๖๖ ปอนด์ เมื่ออยากทราบ
ราคาของเข่าสาร ก็ตั้งราคาเขาเปิดอกเกวียนละเท่าใดดง หรือด้วย
จำนวนเข่าสาร ๖๖ ถึงเท่าใด ตกผลัดกับเท่าใดก็เป็นราคาถึงละเท่า
บาทต่างค์ คือไปจะใคร่รู้ราคาของทนาน ก็เอาจำนวน ๒๐ ทนาน
หารราคาของดง สมมุติว่าถึงละ (๒ บาท) คงได้ผลัดเป็นราคา
ทนานละ ๓๐ ดีต่างค์ หรือเอาจำนวนน้ำหนัก ๓๐ ปอนด์หารราคาของ

ถึงก็จะได้รับเงินราคาปอนด์ละ ๖ ^๒/_๓ สตางค์ ตามตัวอย่างที่แสดงมา
ชี้ให้เห็นแล้วว่าตามปรกตินักโทษคนหนึ่งต้องกินข้าววันละ ๑๐ สตางค์
เป็นกำหนด การที่จะลงบัญชีเลี้ยงอาหารนักโทษในแบบ ๒๘ หรือ
แบบ ร.ท. ๕ ก็ทำได้ทุก ๆ วัน โดยสะดวก

๔. เครื่องชงน้ำหนึก มาตราปอนด์อย่างอง กฤษทุกถาดมาแล้ว
ในข้อนี้ ๆ นั้น ถ้าเรือนจำไม่มีเครื่องชงชนิดปอนด์จะใช้เงินแทน
ก็ได้ ความประสงค์นี้พอจะให้ ได้ทราบจำนวนน้ำหนักของข้าว โดย
แน่นอนเป็นข้อสำคัญ ได้ทำบัญชีเทียบมาตราปอนด์กับชั่งเงินดังมา
ให้แบบแนบด้วย ๑ ฉบับ

๕. การชงน้ำหนึกไม่ใช่สักแต่ทำไปพอเป็นพิธีควรระวังควรวัดเท่า
นั้น ต้องทำกันให้ ได้รวดเร็วตามข้อ ๑ ข้อ ๒ ทุกครั้งไป เพื่อจะได้จับ
น้ำหนักเขาทั้ง ๒ ชนิดไว้เทียบเคียงกับควรวัดดังต่อไปนี้ ถ้าปรากฏว่า
เขาเปลือกที่ชั่งช้อมักวิ่งโตได้ผลค่าผิดธรรมดาที่เคยกำหนดไว้ เป็นที่
ควรตั้งดียประการใดก็ให้ พิจารณาสอบสวน เป็นต้นว่า

- ๑. เขาเปลือกที่ชั่งช้อมีน้ำหนักเป็นเขาชนิดเดียวกับตัวอย่างหรือไม่
- ๒. มีน้ำหนักอย่างใดปนมาในเขาเปลือกบ้างหรือไม่
- ๓. และการชั่งช้อมีเขาต่างใดที่ถูกต้องตามวิธีโดยสุจริตหรือไม่

ในเหตุเหล่านี้เป็นหน้าที่ของพนักงานรังควมรับผิดชอบ จะต้องใช้ ความ
พยายามตรวจตราให้ละเอียดรอบคอบอยู่เสมอ เพื่อให้การทำหน้าที่
รับผิดชอบบริบูรณ์

๑. เรือนจำใดที่ยังคงซื้อเขาดำรเพียงนักโทษอยู่ ถ้าให้ชงน้ำหนึก
เขาดำรเป็นปอนด์หรือชั่งตอมนกับถั่ง ทนานที่คงคงอยู่เดียวกับวิธี
ซื้อเขาเปลือกนั้น

๖. วิธีช้อกกบเข้า ซึ่งพหามรงค์ ก็เป็นผู้ซื้อหาตามปรกติกาล เมื่อรู้เกณฑความนักโทษคนหนึ่งจะต้องกินเข้าเท่าใดทนานในวันหนึ่งแล้ว ราคากับเขาจะตองช้อกร ได้ด้วยทางคำนวณจากอัตราค่าเบี่ยงเตียง ที่อนุญาตให้จ่าย ถ้ามีตวราคาช้อกอนุญาตให้จ่ายคนหนึ่งวันละ ๓๒ ดั่งตงค์ ความค้อย่างในข้อ ๓ ได้สมมติไว้แล้ววราคาหนึ่งตองเสียค่า เข้าวันละ ๓๐ ดั่งตงค์ แบ่งเป็นราคากับกรมวงเงนที่จ่ายได้ คนหนึ่งวัน ละไม่เกินกว่า ๒ ดั่งตงค์ ถ้ามีตวว่ามีคนคุมซึ่งอยู่ ๓๐๐ คน จะตองจ่าย เงินค่ากบในวันหนึ่งไม่เกิน ๒ บาท ถ้าเดือนหนึ่ง ๓๐ วัน ก็เป็นค่ากบ ไม่เกินกว่า ๖๐ บาท ในจำนวนเงิน ๖๐ บาทนั้นจะช้อของข่ามาใจควรว ละเอียดมาก ๆ เช่น กระบี่, พริก, หอม, กระเทียม เป็นต้น ซึ่งเห็นว่า จะได้ช้อของถูกลงกว่าราคาช้อปกติก็ช้อได้ (ดังนรของสัตว์ เช่น ผลไม้ เป็นต้น ตองช้อเป็นรายวัน) แต่ถาช้อของข่ามาสำรวจได้จ่ายเช่นว่ามาแต่ อดยณที่ระช้อกตองคิดเป็นนาหนัก หรือใช้เครืองตักตวงให้ทราบใน ๒๖ ชั่วโมงอย่างวิธีช้อเขาเปิดตอก, ถ้ามีตวว่า วันที ๓ เมษายน ช้อกระป๋มา ๓ ถึง ราคา ๒๐ บาท ตองได้ ๒๐ ทนานหรือ ๒๐ ซึ่ง คิดเป็นทนานละ ๓ บาท เมื่อจะจ่ายให้กองโรงครวัดสำหรับทำอาหารเตียงนักโทษใน วันหนึ่ง ๆ จะจ่ายก็ ทนานหรืออีกซ่งจ่งจะพอแก่การกำกับเขาในมือหนึ่ง หรือวันหนึ่ง ก็คิดเฉลี่ยตามราคาของให้ทราบเป็นวันหนึ่ง ๆ หักจ่าย ราคาเดิมที่ช้อเดิมไปทกรายชนิดดังของ ที่ได้ ช้อมาสำรวจได้จ่าย และเอาจำนวนของดังที่ตองช้อเป็นวันบอกเข้าด้วย ดังที่โดยกตว- อย่างมานักอาจจจะทราบราคาเข้า, กบเข้า, ที่ได้จ่ายจริงไปในวันหนึ่ง ๆ โดยทันทเหมือนกัน การที่จะคิดตงบาณช้อสำหรับเรือนจำ เช่นแบบ

ร.ท.๒๘ บัญชีจัดหมายเหตุเรือนจำ และแบบ ร.ท.๕ บัญชีการเลี้ยง
อาหารนักโทษ รายงานประจำเดือน ก็ลงจำนวนเงินค่าเช่าและกับ ซึ่ง
รวมเรียกว่าค่าเบี้ยเลี้ยงนักโทษได้ถูกต้องและเป็นความจริงด้วย ได้
ทำแบบบัญชีสำหรับจดค่ากับเช่าที่ของช้อมาเลี้ยงนักโทษ และวิธี
หักจ่ายเป็นรายวันมาให้ ๑ ฉบับ

ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรอบคอบ ของพ่้ามรงค์ หรือเจ้าพนักงาน
ลงไปซึ่งได้มอบหมายให้กระทำการนี้ โดยต้องตรวจตรวจจริง และทำ
จริง จึงจะเป็นผลดีเร็วเร็วดังที่ใด ชะเงงมาเดื่อนั้น

หตถการกรมราชทัณฑ์ ได้ตั้งขึ้นไว้ เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พุทธ
ศักราช ๒๕๐๒

มหาอำมาตย์ตรี พระยาเพชรภูษา
อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ว่าด้วยเรื่องราวแลฎีกา

หตถการให้ โสเภเจ้าพนักงานพระพลัดที่จะสำรวจนักโทษ
เพื่อได้ รับพระมหากรุณาพระราชทานโทษ

ข้อ ๑ ในจำพวกอุกฤษฏ์โทษ นักโทษมีชื่อรวม คนซึ่ง

จะต้องประหารชีวิตก็ตามคำพิพากษา คดีดังที่คัดแล้ว อธิบดีศาลฎีกาได้นำคำพิพากษาโทษชกกราบบังคมทูลทูลเกล้าฯ ถวาย มีจำนวนข้ออายนักโทษที่จะต้องประหารชีวิตนั้นๆ แจงอยู่ในบาญชีกรมราชเลขาธิการแพนฎีกาแล้ว ให้เจ้านายที่สืบสวนทำบาญชีรายชื่อนักโทษนั้นๆ ชนทุกเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ดังแล้วแต่จะทรงพระกรุณาให้ไว้ชีวิตหรือไม่ โดยพระมหากรุณา ปรีชาศรัย แต่ผ่อนลงเป็นโทษสถานใดตามบทพระอัยการ

ข้อ ๒ ในจำพวกมหันตโทษ นักโทษที่ควรรับพระราชอาญาจำคุกตลอดชีวิตนั้น ให้พนักงานพระพิบัติคดีชื่อนักโทษคนใดที่ชองของจำมาแล้วกว่า ๒๐ ปี ให้ตรวจคุณสมบัติหนักเบาเป็นโทษกะทงเดียวหรือหลายกะทง กอปรกับความประพฤติเรียบร้อยในระหว่างรับพระราชอาญาอยู่นั้น ทำบาญชีชื่อแต่สมควรแก่ความผิดซึ่งความประพฤตินั้นแก่เจ้านายที่กระทรวงนครบาลฉบับหนึ่ง แก่เจ้านายที่กระทรวงยุติธรรมฉบับหนึ่ง เพื่อเจ้านายที่เจ้ากระทรวงทั้ง ๒ ได้พิจารณาพิพากษาเห็นพร้อมกันว่าสมควรเข้าอยู่ในข่ายแห่งพระกรุณาได้แล้ว ให้เจ้านายที่นำความชกกราบบังคมทูล เพื่อได้รับพระมหากรุณาพระราชทานอภัยให้พ้นโทษ

ข้อ ๓ ในจำพวกครุโทษ นักโทษที่ควรรับพระราชอาญาจำคุกมีกำหนดแต่ ๕ ปีถึง ๒๐ ปีนั้น ให้พนักงานพระพิบัติคดีชื่อนักโทษคนใดที่ชองของจำมาแล้วถึงครั้ง (๕) แห่งเจตนากำหนดโทษในคำพิพากษา แต่ให้ตรวจเอาแต่ที่ชองโทษกะทงเดียว ฤๅที่ได้ถวายเป็นสัตย์สารภาพโดยซื่อตรง กอปรกับความประพฤติเรียบร้อยในระหว่างรับ

ข้อ ๖ บรรดานักโทษทั้งหลายผู้เดิมมีพระราชบัญญัติเกณฑ์เข้า
รับราชการทหารบกทหารเรือ ดำรงพระนครบาดดำรงอภิธร หลบ
หนีราชการ ต้องรับพระราชอาญาอยู่ที่เวรจำในกรมราชทัณฑ์ทั้งใน
กรุงแคว้นเมืองก็ดี ต้องรับพระราชอาญาอยู่ที่เวรจำในกรมแตกของ
ทหารบกทหารเรือ กรมตำรวจพระนครบาลดำรงอภิธร ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษ โทษ ใน วันเฉลิมพระชนม
เมษา พระพุทธศักราช ๒๕๕๘ นี้ แต่ให้คืนเข้ารับราชการประจำตาม
ตารางเกณฑ์นั้น ๆ

ข้อ ๗ นักโทษชราอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีแต่จำพวกหนึ่ง นักโทษ
พิการต้องทนทุกข์เวทนาลำบากด้วยโรคบิดา อันเดิมนับเจ้ากระทรวง
ทั้ง ๒ เสนอให้พระชนมแพทยตรวจอาการ เห็นตงกันเป็นอันเคยว่าจะ
เย็บอุจารกษา ให้ทาสหามีได้จำพวกหนึ่ง ทรงพระกรุณา โปรด
เกล้าฯ พระราชทานอภัยให้ปล่อยตัวพ้นโทษไปในวันเฉลิมพระชนม
เมษาพระพุทธศักราช ๒๕๕๘ นี้

ข้อ ๘ ครั้นกำหนดจะมีกระทรวงในการจะให้สำเร็จพระมหากรุณาอัน
พึงมีอยู่อย่างหนึ่งว่า ถ้าจะปล่อยนักโทษบางคนซึ่งเข้อยู่ในคุกก็ได
วางมาแต่เช้าคืนไปโดยเร็ว ความมาปรากฏว่าจะเป็นเหตุให้เกิด
อันตรวภัยด้วยศวมคักขุดงบเรียบร้อยแห่งมหาชนทั่วไป ถ้าเป็นคดี
พิเศษเห็นปานนี้ ให้เดิมนับเจ้ากระทรวงยุติธรรมแต่กระทรวงนครบาล
พร้อมด้วยเจ้าพนักงานพระพิบัติ ในกรมราชทัณฑ์ทำรายงานประพฤ
ติเหตุมาขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
เพื่อได้ทรงพระราชวินิจฉัยให้สำเร็จเด็ดขาดสืบไป

พระราชกฤษฎีกา

การวางระเบียบการทดเกล้าฯ ถวายฎีกา
(ต.ป.ช.ศ. เล่ม ๑๗ หน้า ๕๕๗)

ประกาศตั้งฉบบัญชาการเรือนจำ
(ต.ป.ช.ศ. เล่ม ๑๗ หน้า ๓๗๖)

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๑

แผนกปกครอง

ว่าด้วยนักโทษยื่นเรื่องราว

วันที่ ๓๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๐

พระยาศรีวิชัยเทพ ราชปลัดทูลฉลองแทนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง เจ้าหลวงเทศาภิบาลแห่งเจ้าราชการเมืองต่าง

๑. ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้รับเรื่องรวมนักโทษเนื่อง ๆ แต่ได้พิจารณาเรื่องราวเหล่านั้นเห็นมีอยู่ ๔ ประเภท คือ :-

ประเภทที่ ๑ เรื่องรวมนักโทษที่ขอรับพระราชทาน ขอดกหย่อนผ่อนโทษ โดยความกรุณา

ประเภทที่ ๒ เรื่องราวโต้แย้งคำพิพากษาศาลซึ่งตัดสินให้แพ้คดีโทษุทธธรณ์ไว้บ้าง หรือไม่ได้โทษุทธธรณ์ไว้บ้าง

ประเภทที่ ๓ เป็นเรื่องราว เตือน คดี ของคน ซึ่ง อยู่ใน ระหว่าง พิจารณา

ประเภทที่ ๔ เป็นเรื่องราว เบ็ดเตล็ดตงน จึงเห็นว่าการทบทวน ไทย ย่นเรื่องราวตรงมายังกระทรวงมหาดไทยนั้นเป็นการข้อม เพราะเหตุ ว่าถึงเป็นเรื่องราวที่ควรรับได้ พิจารณา คงจะต้อง ได้ส่งมาทางข้า- หาดวงเทศาภิบาล หรือผู้ว่าราชการเมือง ให้ทราบข้อความก่อน จึงจะ วินิจฉัยประการใด แต่เรื่องราวเหล่านั้นเป็นเรื่องราวที่ควรจะ ย่นคือ ข้าหาดวงเทศาภิบาลหรือผู้ว่าราชการเมือง หรือเป็นเรื่องราวที่ไม่ควร รับพิจารณา หรือไม่มีความจำเป็นที่พิจารณาต้องยกเสียโดยมาก แต่ ฝ่ายนักโทษ ย่นเรื่องราว ไม่ควรจะทราบได้ ก็ยังคงทูลยื่นมาอีกเสมอ พาให้เป็นการลำบาก แต่นักโทษต้องออกทุนรอนในการทำเรื่องราว ส่งมาย่นนทวย กรมควรจะจัดการแก้ไข จึงได้ขอออกกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้ข้าหาดวงเทศาภิบาล แต่ผู้ว่าราชการเมืองจัดการแจ้งให้นัก- โทษทราบว่า ถ้านักโทษมีความทุกข์รอนสิ่งใด ควรให้ ย่นเรื่องราว ต่อข้าหาดวงเทศาภิบาลแต่ผู้ว่าราชการเมืองก่อน เพื่อให้เป็นการ สดวกแก่การได้ส่ง แต่ได้รับคำวินิจฉัยเร็วกว่าที่ ย่นส่งตรงมา กระทรวงมหาดไทย แต่ขอที่ข้าหาดวงเทศาภิบาลแต่ผู้ว่าราชการเมือง จะวินิจฉัยเรื่องราวของนักโทษนั้น ให้จัดการดังนี้ คือ :-

๒. ในเรื่องราวจำพวกที่ ๓ ซึ่งนักโทษร้องขอต่อหยังอนผู้อื่นโทษ นั้น เหตุซึ่งศาลได้ พิพากษาโทษแล้วควรจะต้องหยังอนผู้อื่นโทษได้ มี อยู่ ๕ ประการ คือ :- ถ้าความปรากฏภายหลังเมื่อศาลได้ พิพากษา โทษแล้ว ว่าผู้ต้องโทษมีความผิดไม่ถึงที่ศาลพิพากษา ควรเป็นเหตุ

ให้ลดหย่อนผ่อนโทษประการ ๓. หรือคัดทศาคัพพาคษาโทษหนักเกินกว่าสามศอก เป็นต้นเหมือนหนึ่งว่า ศาลเมืองพิพากษาโทษผู้ร้าย ย่อมเบาให้ของจำคุกมีกำหนดถึง ๕ ปี ๖ ปี แต่ผู้ต้องโทษไม่ได้อุทธรณ์ คำพิพากษาคงหนัก ยกเป็นตัวอย่าง ๆ หนึ่งซึ่งควรจะลดหย่อนผ่อนโทษได้ประการหนึ่ง นักโทษซึ่งมีเหตุหัก โคนทุพสภาพเกิดขึ้นในระหว่างต้องเวรจำ จะจงใจต่อไปให้ ถึงครบกำหนดโทษอาจจะเป็นอันตรายได้ ถึงชีวิตเพราะเหตุที่ของเวรจำขย่น เป็นเหตุควรลดหย่อนผ่อนโทษได้ประการหนึ่ง นักโทษที่มีศรัทธาชอบ โดยความภักดีต่อราชการ โดยความประพฤติหมั่น แต่ขอเพื่อขอความดีในระหว่างต้องจำขย่น ก็เป็นเหตุควรลดหย่อนผ่อนโทษได้ประการ ๓. นอกจากเหตุ ๔ ประการนี้ นักโทษจะร้องขอลดหย่อนผ่อนโทษไม่ได้ เพราะฉนั้นให้ข้าหลวงเทศาภิบาลแลมอวราชการเมืองจัดการชี้แจงให้เข้าใจว่า ถ้ายกโทษลดหย่อนผ่อนโทษต้องมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๔ ประการดังกล่าวมาแล้ว ให้อ้างมาในเรื่องราวที่ร้องขอโทษจึงควรพิจารณา ถ้าได้ความจริงตามข้ออ้าง ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลบอกเนือความเขามากกราบบังคมทูลฯ ขอรับพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษ

๓. เรื่องราวจำพวกที่ ๒ ซึ่งเคียดแค้นคำพิพากษาคัดนั้นให้ข้าหลวงเทศาภิบาล เรียกทูลฯ ผู้ยื่น เรื่องราวมาชี้แจงให้เข้าใจว่า ตามลักษณะพิจารณาความทุกอัน ถ้าคำพิพากษาไม่เป็นที่พอใจของคู่ความฝ่ายใด ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษามายังไม่เป็นที่พอใจ ก็ถวายฎีกาได้อีกชั้นหนึ่งจึงเป็นเด็ดขาด ในกระบวนที่จะแก้ไขคำพิพากษาของศาลโดยทางอื่น นอกจากอุทธรณ์แลฎีกาเท่านั้น เสนาบดีแต่ข้าหลวงเทศาภิบาลไม่มีอำนาจที่จะทำได้

๕. เรื่องราวจำพวกที่ ๓ ที่เตือนความในระหว่างพิจารณานั้น
ที่เป็นความในระหว่างได้อ่อน ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลเร่งรัดให้เจ้า-
พนักงานอัยการให้ ได้อ่อนเสร็จไปโดยเร็ว ที่ค้างอยู่ในระหว่างที่ศาล
พิพากษา ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าหลวงพิเศษอยู่แล้ว ให้ปรึกษา
หาฤกษ์มี พิกษาศาสตร์จัดกรให้ตัดออกไปตามสมควร

๕. เรื่องราวเบ็ดเตล็ดนั้น ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลวินิจฉัยสั่งไปได้
ทีเดียว

ประทับตราพระราชดีห์น้อยมาเป็นสำคัญ
เสนาบดีกรมเสด็จพระราชดำเนินประกาศยว
(เซ็น) ศรีวิหเทพ
ราชปลัดทูลฉลอง

กฎเสนาบดีที่ ๓
แผนกเรือนจำ

ศาลฎีกากรมมหาดไทย
วันที่ ๑๓ ตุลาคม รศ. ๖๖
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาล และผู้ว่า
ราชการเมืองท่งป่อง

ด้วยได้ตั้งเกิดเรื่องราวนักโทษเรือนจำตามหัวเมืองที่ย่นมา
นั้น โดยมากทำไม่ถูกต้องแบบแผนเพราะความไม่เข้าใจ แดการที่ย่น

นั้นบางทีเหตุผล ซึ่งเป็นความจริงที่ผู้ชนะได้รบประโยชน์ แต่ทำ
เรื่องราวไม่ถูกต้องแล้ว เรื่องราวนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์อันใดแก่ผู้
ชนะ จึงขอตัดเดือนให้ ช้างแก่นักโทษให้เป็นที่เข้าใจดังต่อไปนี้

เรื่องราวที่หมิ่นนาคเป็น ๔ ประเภท คือ ๑. เรื่องราวที่ร้องอุท-
ขรณาคำตัดสิน ว่าพิจารณาไม่ถูกต้อง คำตัดสินไม่เป็นธรรมบ้าง ขอ
ให้ตัดสินใหม่ หรือขอความกรุณาอื่น ๆ ที่ร้องดังนี้ เป็นข้อแย้งทาง
พิจารณาแก้คำพิพากษา ซึ่งกระทรวงยุติธรรมไม่มีอำนาจแต่หน้าที่จะ
แก้ไขได้ ควรร้องต่อเจ้าพนักงานกฎหมายลักษณะพิจารณา กล่าวคือ
ต้องอุทธรณ์แต่ฎีกาตามกระบวนการความจึงจะถูก

ประเภทที่ ๒ เรื่องราวที่ร้องเดือนความที่ค้างอยู่ในศาลเรื่องราว
อย่างนั้น จะต้องพูดให้ชัดว่า ความเรื่องอะไร เป็นกันมาแต่เมื่อใด
แต่ต้องค้างช้ายแต่เมื่อใด ได้เพียงใด เพราะเหตุใด ถ้ามีเหตุเด็ด
ร้อนนอกจากความต้องค้างช้าย เป็นต้นว่า ตัวของลูกชงอยู่ก็ต้องพูด
มาให้ชัดด้วย แต่ไม่ควรเก็บเอาเหตุอย่างในประเภทที่ ๑ มาพูดปนกับ
ประเภทที่ ๒ ให้พูดแต่เฉพาะเรื่องเดือนความที่ค้างช้อย่างเดียว

ประเภทที่ ๓ เรื่องราวที่ร้องขอรับพระราชทานโทษ เรื่องราว
อย่างนั้นหมิ่นนาคจะกำหนดให้กล่าวเป็น ๔ ประการ คือ ๑. ต้องหา
เรื่องอะไร ๒. ศาลพิพากษากำหนดโทษเท่าใด ๓. ต้องรับพระ
ราชอาญามาได้เท่าใดแล้ว ๔. เหตุผลที่จะอ้างทางขอรับพระราช-
ทานโทษ คือ มีเหตุอะไร แต่ไม่ควรเก็บเอาความในประเภทที่ ๑ ที่ ๒
มากล่าวปะปนกับประเภทที่ ๓ ให้พูดแต่เรื่องซึ่งจะขอรับพระราชทาน
โทษนั้นอย่างเดียว

ประเภทที่ ๕ เรื่องราวของทุกข์ เช่นเรื่องว่าตของลูกกตกรเคอครอน
ในการบังคับบัญชาของเจ้าพนักงานทศแดการคุมขังนักโทษเช่นนี้เป
ตน ไม่เกี่ยวกับข้อความในประเภทที่ ๑ ๒ ๓ เรื่องราวประเภทนี้
ให้คัดตามใจแต่ตามความเป็นจริง

ลักษณะยื่นเรื่องราวตามที่ได้อ้างมา ๕ ประเภทนี้ ควรชี้แจงให้
นักโทษเข้าใจ แดกระทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์
แก่ผู้ทรงอำนาจ

(พระนาม) ตำรวจราชานุกาพ
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ที่ กรมราชทัณฑ์
วันที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๘
เด็นาบคักกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยราชเลขานุการมีหนังสือที่ ๒๖/๒๑๕ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๕๘ รับพระบรมราชโองการตั้งมาว่า ตามที่ได้ทรงสังเกตเห็น
หนังสือราชการ ทั้มีสมุหเทศาภิบาลและผู้สำเร็จราชการเมืองบาง
คนเทียบรับเรื่องราว แดคำร้องทุกข์ของนักโทษตามเรือนจำต่าง ๆ
แล้วแต่มีใบบอกมายังกระทรวงนครบาลให้นำความกราบบังคมทูล

พระกรุณาขอพระราชทานโทษ ทรงพระราชดำริเห็นว่า การที่นักโทษจะขอพระมหากรุณาได้ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสอยู่แต่ได้ จึงได้มีนักโทษทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานโทษบ่อยมาก ๆ ไม่สมควรเลยที่เจ้าหน้าที่จะทำงานนี้ อันเป็นทางจะหาความนิยมส่วนตัว หรือแม้ว่ามีเป็นเจ้าบุญนายคุณของใคร ๆ จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้เรียนเจ้าคุณ (เสนาบดีกระทรวงนครบาล) แต่ข้าขยับไปยังกระทรวงมหาดไทยให้ถือเป็นระเบียบว่า คดีไปถ้าจะมีนักโทษร้องขอพระมหากรุณา ต้องให้ตัวนักโทษร้องขอเองจึงจะนับว่าเป็นการถูกระเบียบ แต่ส่วนเจ้าหน้าที่จะช่วยรับฎีกาของนักโทษนำส่งมาทูลเกล้าฯ ถวายอีกต่อไปนั้น ไม่เป็นการผิดของอย่างใด คงเป็นไปตามเดิม มีข้อความตามพระราชเสานการดังมาดังนี้

เพราะฉะนั้น คดีไปให้ปฏิบัติราชการแพ่งนี้ให้คง ตามพระราชกระแส กระทรวงนครบาลเข้าใจว่าการที่บางมณฑลบางเมืองได้กระทำเช่นนั้น ก็โดยถือตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้วางระเบียบไว้แต่ก่อนนั้น แต่หาข้อความในพระราชกฤษฎีกาว่าวางระเบียบทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาดงวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้ปลด้างเดี๋ยเดี๋ยแต่เมื่อมีเหตุพิเศษ เช่น นักโทษคนใดได้กระทำชอบต่อราชการ เช่นช่วยเหตุอุกฉกรรจ์ขึ้นเป็นการป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นต้น ก็ควรวินิจฉัยเป็นพิเศษตามญ/

ประทับตราถึงหน้อยมาเป็นลำดับ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

พระราชบัญญัติพระราชนิยม

ในการพระราชทานพระบรมราชวชิรญาณฎีกา

คำนำ

พระราชบัญญัติพระราชนิยม พระยาจักรีปาดศรีวิศิวัตน์ สมุหพระนิตยศาสตร์ ตั้งให้พระยามโนปกรณนิติศาสตร์ ผู้ช่วยสมุหพระนิตยศาสตร์ ได้รวบรวมร้อยกรองขึ้นได้ เพื่อเป็นหลักฐานแก่การปฏิบัติราชการในกรมพระนิตยศาสตร์ มิได้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติตั้งชื่อเรียก

พระราชบัญญัติ

พระราชนิยมในการพระราชทานพระบรมราชวชิรญาณฎีกา

ภาค ๑

ว่าด้วยฎีกานักโทษ

มาตรา ๑ นักโทษมหันตโทษที่ได้รับพระราชทานมาอย่างไม่ถึงถึงโทษตามคำพิพากษา ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๒ นักโทษที่ได้รับพระราชทานมาพึงจะถึงถึงกำหนดโทษที่ศาลได้พิพากษา ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๓ นักโทษที่ได้ รับพระราชอาชญามาถึงถึงกำหนดโทษ ในคำพิพากษาแล้ว แต่มีความผิดในระวางต้องโทษ ซึ่ง เป็นการกระทำให้เห็นว่าเกี่ยวกรรมต่อกฎหมาย มิได้เป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงนิสัยชั่วกลับเป็นดี ถ้ามิได้ มีความชอบ เป็นพิเศษอย่างใด ๆ ในระวาง ต้องรับพระราชอาชญา นั้น ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๔ ในระวางต้องรับพระราชอาชญา ได้กระทำความผิด เล็กน้อย ท่านไม่พระราชทานโทษให้ก่อนได้รับพระราชอาชญาแล้ว ประมาณ ๒ ใน ๓ ปี ๓ ใน ๕ ของกำหนดเดิม ฯ

มาตรา ๕ นักโทษซึ่งต้องโทษฐานทำเงินแดง ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๖ นักโทษกำหนดโทษตามคำพิพากษาน้อยปี ถึงจะต้อง จำมาถึงกำหนดแล้วก็ดี หรือถึงจะมีความชอบบ้างเล็กน้อยก็ดี ท่าน ไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๗ นักโทษซึ่งต้องโทษฐานปล้น คำพิพากษาโทษมี กำหนดเกิน ๑๕ ปี ต้องจำมายังไม่ถึง ๑๕ ปี ถึงจะประพฤติดีเรียบร้อย ในระวางต้องพระราชอาชญา ก็ดี ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๘ นักโทษ ซึ่งต้องโทษฐานปล้น คำพิพากษาจำคุก ตลอดชีวิต ต้องพระราชอาชญา มาเพียง ๒๐ ปี ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๙ นักโทษที่เคียดทรงพระกรุณาพระราชทานอภัยโทษให้ ครองหนึ่งแล้ว มากระทำผิดต้องรับพระราชอาชญาอีก ท่านไม่พระราชทานโทษให้ ฯ

มาตรา ๓๐ นักโทษจรัล เมื่อไม่มีเหตุผลพิเศษแล้ว เคยพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยให้ยกฎีกา ฯ

มาตรา ๓๑ นักโทษมหันตโทษ จะได้รับพระราชทานอภัยมาแต่เพียงใดก็ดี ถ้าในระบอบต้องรับพระราชทานอภัยเป็นโรค ซึ่งเห็นจำต้องแม้จะพ้นโทษไปแล้วก็ไม่อาจประพฤติกว้างจนได้ ออกกักตัก ฤๅกายทรุดโทรมมากจะรักษาไม่หายกักตัก ฤๅเป็นโรคร้ายซึ่งจะติดต่อกับพวกนักโทษอื่น ๆ กักตัก ท่านเคยพระราชทานให้พ้นโทษไป

มาตรา ๓๒ ตามข้อความที่กล่าวมาในมาตรา ๓๑ ถ้าปรากฏว่าโรคภัยเหล่านั้นได้เป็นทางมาตั้งแต่ก่อนเข้ามารับพระราชทานอภัยแล้ว ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

ภาค ๒

ว่าด้วยฎีการายฎูร

มาตรา ๓๓ ฎีกาของรายฎูร ทุก ๆ ชนิดที่มีข้อความไม่ต้องด้วยลักษณะอันกล่าวไว้ในข้อ ๓-๒-๓-๔ ของมาตรา ๓๑ แล้ว ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

ข้อ ๑ ฎีกาขอพระราชทานพระมหากรุณาลดหย่อนผ่อนโทษซึ่งศาลหลวงใด ๆ ตั้งแต่ศาลฎีกาขึ้นไป ได้วางบทตามพระราชกำหนดกฎหมาย ฯ

ข้อ ๒ ฎีกาขอพระมหากรุณาขอรับพระราชทาน พระราชทาน-เคราะห์ในกิจส่วนตัว เพื่อปลดเปลื้องความทุกข์อันจะหาหนทางปลดเปลื้องโดยอาการอื่นไม่ได้ นอกจากขอพระราชทานพระมหากรุณาโดยตรง ฯ

ข้อ ๓ ฎีกากด่าว โทษเจ้าหน้าตผู้ใช้อำนาจนอกเหนือที่ไม่สมควร
แก่หน้าที่ราชการซึ่งตนปฏิบัติอยู่ หรือใช้อำนาจนั้นโดยอาการอันรุนแรง
เกินเหตุ จนทำให้ข้าแผ่นดินได้รับความเดือดร้อน ฯ

ข้อ ๔ ฎีกากด่าว โทษเจ้าหน้าตผู้ประพฤติทุจริตในหน้าที่ มีการ
ใช้อำนาจทางราชการ เพื่อ ถักข่มเหง หรือ ฉ้อราษฎ์บังหลวง
เป็นต้น ฯ

มาตรา ๑๔ ฎีกากด่าว โทษเจ้าหน้าตผู้น้อย ต้องปรากฏว่าได้
ร้องต่อเจ้าหน้าตผู้ใหญจนถึงที่สุดแล้ว อันจะหลุดเกล้าวถวายฎีกาข้าม
ชั้นมานั้น ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๑๕ ฎีกาขอพระราชทาน พระมหากรุณา ให้ตั้งผู้ใดเป็น
เจ้าเมืองหรือถอดเจ้าเมือง ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๑๖ ฎีกาขอพระราชทานดินใหม่ในคดี ท่านไม่พระราช-
ทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๑๗ ฎีการ้องขอพระมหากรุณา ใน เรื่องคดี ที่ยัง ชยใน
ระวางคดีพิจารณาแก้ หรือในระวางอุทธรณ์คดี ท่านไม่พระราช-
ทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๑๘ ฎีกากด่าว โต้แย้งคำพิพากษาของศาล อันได้
พิพากษาถึงที่สุดแล้ว ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๑๙ ฎีกากด่าว ข้อความเดือดร้อนไม่ชัดเจน หรือเรียก
พระนามเจ้านายผิด ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๒๐ ฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย ต้องมีพระนามและตำแหน่ง
และสถานที่อยู่ของผู้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้นปรากฏอยู่ในฎีกา ฎีกา
บัตรต้นเที (ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ)

มาตรา ๒๑ วิชิตจะทอดเกล้าฯ ถวายฎีกาในเรื่องใด ๆ ก็ดี ต้อง
กระทำอุทธรณ์แบบ มีฉันทานห้ามมิให้เจ้าพนักงานนำฎีกาขึ้นทูล
เกล้าฯ ถวาย ฯ

ภาค ๓

เพิ่มเติม

มาตรา ๒๒ นักโทษฐานปล้นก็ดี ช่างคนตายก็ดี กำหนดโทษ
เพียง ๑๕ ปี หรือเกินกว่า ๑๕ ปี แต่ต้องจำมายังไม่ครบ ๑๕ ปี บ่อย
อาการไม่มากมาขานักหนา แม้จะได้ประพฤติกว้างหรือขยับในระหว่างต้อง
โทษก็ดี ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๒๓ นักโทษฐานปล้นก็ดี ช่างคนตายก็ดี กำหนดโทษค้ำ
กว่า ๑๕ ปี แต่ต้องจำมายังไม่ถึงถึงกำหนด ถ้าเพียงถึงกำหนด แม้
บ่อยอาการมาก ถ้าเรื่องรังเกียจ ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๒๔ นักโทษกำหนดโทษเล็กน้อย และอีกไม่ซ้ำก็จะครบ
กำหนดโทษ แม้บ่อยมีอาการมาก แต่พอจะระออยู่ได้จนครบกำ
หนดโทษ ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

อนึ่งนักโทษที่มีกำหนดโทษเล็กน้อย และมีกรรมปรับด้วยก็ดี ถ้า
มีเหตุพิเศษแล้ว เคยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รอการลงอาชญา
ไว้ เว้นแต่การปรับให้เป็นไปตามเดิม ฯ

มาตรา ๒๕ นักโทษจรวัด ในระหว่างต้องโทษประพฤติกว้างหรือขยับ
แม้บ่อยอาการมากรักษาไม่หายก็ดี ท่านไม่พระราชทานโทษ ฯ

มาตรา ๒๖ ฎีกาขอพระมหากรุณาเข้ารับราชการนั้น เคยโปรด
เกล้าฯ ให้ ไปสมัครต่อกรมตอกระทรง ฯ

มาตรา ๒๗ ฎีกาขอพระราชทานมฤตภาคหลวงในคดีซึ่งผู้มรณะภาพไม่มีความดีความชอบเป็นพิเศษ และไม่ทำพินัยกรรมไว้แล้ว ท่านไม่พระราชทานให้ฯ

มาตรา ๒๘ เจ้าหน้าตฝ่ายชฎีการ เป็นต้นว่าสมุหเทศา ผู้ว่าราชการเมือง และเจ้ากระทรวงกต ไม่มีหน้าที่จะรับคำร้องทุกข์ของนักโทษขอพระราชทานโทษ แต่ไม่กินความถึงกรทงจะรับฎีกาของนักโทษดังมาทูลเกล้าฯ ถวายฯ

มาตรา ๒๙ ตาม พระราชบัญญัติ ดัชนีระ เรือนจำ นักโทษที่ประพฤติดังจะ ได้รับพระมหากรุณาจกโทษ ๓/๖ เพราะฉะนั้นนักโทษที่ไม่มีเหตุพิเศษไม่ควรได้รับพระมหากรุณา ยิ่งไปกว่านั้นฯ

มาตรา ๓๐ คณะ หรือ สภาคณะ ที่มีได้ เป็น บุคคลโดย นิตินิยม ท่านว่าจะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาไม่ได้ฯ

มาตรา ๓๑ ผู้ใดมิได้ เป็นตัวเจ้าทุกข์ (ถ้ามิได้ มีหน้าที่ตามกฎหมาย) ท่านห้ามไม่ให้ดำรงเนนนำความทุกข์ของผู้อื่นมาทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาฯ

ข้อความในพระราชกฤษฎีกาอาจระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาข้อ ๑ นั้น เป็นแต่แสดงประเภทแห่งความที่จะร้องฎีกาได้ ไม่ได้หมายความว่าใคร ๆ ก็อาจไปเก็บเอาความของคนอื่นมาร้องฎีกาได้ฯ

มาตรา ๓๒ นักโทษที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต และได้มีพระบรมราชวินิจฉัยเป็นเด็ดขาดแล้วนั้น ตามแบบอย่างแต่เดิมมา ราชเลขาณุกการแผนฎีกาไม่นำฎีกาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายฯ อีกเลย (ถึงจะเป็นฎีกาขอขอพระมหากรุณาจกต) มียกเว้นพิเศษอยู่ ๒ ราย คือ

เรื่องฮ้ายสะหยงกับเรื่องฮ้ายไต้ เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นเรื่องเจ้าอยู่ในข่ายพระมหากษัตริย์ ตามพระราชบัญญัติพระราชทานอภัยโทษ พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ แต่ถึงกระนั้น ท่านก็มีให้ถือเป็นแบบอย่างต่อไป ให้คงปฏิบัติของพระเดชพระคุณตามแบบอย่างแต่เดิมมา ฯ

มาตรา ๓๓ ฎีกาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเป็นทนายความ คตมธรรมด่าท่านให้ ไปยื่นขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ เคยมีบางรายที่ทรงพระราชวินิจฉัยอย่าง เช่น ปรากฏว่าผู้ต้องหา ๑ รายฎีกาเคยต้องโทษจำคุกแล้วคดี หรือประพฤติกุศลจิตตนาทนายความอย่างร้ายแรงก็ดี หรือไม่รักษาสัจจะวาจาทำผิดทนายคดี หรือไม่ตระความธุระฐานแต่เพียงสุราเมาก็ดี หรือไม่มีความรู้ในวิชากฎหมายก็ดี ท่านไม่พระราชทานอนุญาตให้ เป็นทนายความ ฯ

มาตรา ๓๔ นักโทษที่มีโทษมากๆ และติดขังมานานยังไม่มีถึงกำหนด โทษอย่างเช่นพวกก่อการกำเริบ แม้จะบ่อยมีอากรหนัก ท่านไม่พระราชทานอภัยโทษให้ ฯ

มาตรา ๓๕ ฎีกาภรรยาถ่วงโทษด่าว่ามีอุปการะดีในฐานะของสามีภรรยา ท่านให้ ไปว่ากล่าวยังโรงศาล ฯ

มาตรา ๓๖ ภิกษุไม่ได้ทำคุณในพระศาสนาขอพระราชทานโทษในคดีที่ตนได้ลงการเกณฑ์ทหารนั้น ท่านไม่ พระราชทานอภัยโทษให้ ฯ

มาตรา ๓๗ ฎีกาในเรื่องกิจการที่เนื่องในการครอบครัว ท่านไม่พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย ฯ

มาตรา ๓๗ ผู้ที่นำนักโทษที่เป็นคนไทยนั้น จะเอาอย่างนักโทษที่เป็นคนต่างประเทศไม่ได้ เพราะท่านทรงพระราชวินิจฉัยเป็นล่อนพระราชไมตรี และเป็นต่างประเทศอื่นไม่พึงปรารถนา

มาตรา ๓๘ ผู้ที่นำนักโทษที่ศาลตัดสินให้ใช้ทรัพย์สินแก่เจ้าทรัพย์สินด้วย ร้องขอพระมหากษัตริย์นั้น แม้อายังไม่ได้ ใช้ทรัพย์สินแก่เจ้าทรัพย์สินตามคำตัดสินแล้ว ท่านไม่พระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๔๐ ผู้ที่ขอพระมหากษัตริย์ขอพระราชทานจับของทคนนั้น ต้องไปร้องขอจับของต่อเจ้าหน้าที่ตามระเบียบ ถึงหากว่าทคนนั้นจะมีประกาศหลวงหลวงห้ามไว้ก็ดี เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ ยิ่งแก่ราษฎรหม่นมากแล้ว ก็นำความขึ้นเรียนตามลำดับได้ จะตั้งตตามฎีกาให้เป็นการขอระเบียบนั้น ไม่พระราชทานพระมหากษัตริย์

มาตรา ๔๑ นักโทษที่กำหนดโทษน้อยมี ต้องจำมายังไม่ถึง ๒ ใน ๓ ถึงจะอ้างว่าได้เอาดาไปราชการสงครามทวีปยุโรปก็ดี ท่านไม่พระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๔๒ ผู้ที่ขอ พระมหากษัตริย์ ยกเว้น การเนรเทศในคดีที่ต้องหาว่ากระทำผิดร่วมกับผู้อื่น โดยอ้างว่าผู้อื่นนั้นได้รับพระราชทานอภัยโทษไปแล้ว ท่านไม่โปรดพระราชทาน ให้อ้างเป็นคดีอย่าง เพราะเป็นพระมหากษัตริย์พิเศษเฉพาะตัวบุคคล

มาตรา ๔๓ นักโทษฐานลักขโมยเงินเล็กน้อย เป็นโรคตมชักประจำตัว แม้จะเป็นนักโทษหญิงมีความประพฤติเรียบร้อย ในระวางต้องจำ และทุเลาแล้ว ๑ ถวายฎีกาในเวลาเดี๋ยงเดียวมณฑลฝ่ายเหนือ ท่านไม่พระราชทานโทษ

มาตรา ๕๕ ฎีกาขอพระมหากรุณาใ้หม่นวันราชการติดต่อกัน ใน
เรื่องทศคนตาออกจากราชการในกระทรวงหรือกรม กองขีด้สระแห่ง
หนึ่ง แล้ไปรับราชการในกระทรวงหรือกรมกองขีด้สระอีกแห่งหนึ่ง
โดยพะการตนเอง เพื่อให้ได้บำนาญเพิ่มขนอีกนั้น ไม่พระราชทาน
พระมหากรุณาฯ

ตำนาน

ตราใหญ่ที่...../๓๗๕๓ คำสั่งว่ากรมมหาดไทย

วันที่ ๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๒๒๒

ด้วรตรา เจ้าพระยาจักรีศรีอองครักษ์ ดั้มนายกขรรคมหาเด็นาบดี
อกฤษีร์ปราชกรมพาทู ถึง ข้าหลวงเทศำภิบาลด้ว้เร็ว ราชการมณฑล
แล้แฉผู้ว่าราชการเมืองหงษ์โปง

ด้วยมีพระบรมราชโองการด้ว้เห็นอเก้ตาเห็นอกรั้หม่อม ดั้งว่า
ตามคังงานในพระราชบัญญัติลักษณะเรื่อ้นจำ ตั้งวันที่ ๓ มีนาคม คศ ๒๒๐
มีความว่า ให้เด็นาบดีเจ้านาทมอานาจคังผู้บัญชาการเรื่อ้นจำได้ขน
บัตนทรงพระกรุณาโปรดเก้ตาโปรดกรั้หม่อม ให้ด้งข้าหลวงเทศำ-
ภิบาล ปลัดเทศำภิบาล แล้ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้นบัญชาการเรื่อ้นจำ

เพราะฉนั้น ให้ข้าหลวงเทศำภิบาลปลัดเทศำภิบาล ผู้ว่าราชการ
เมืองในมณฑล มีอานาจบั้คบั้นบัญชาการเรื่อ้นจำได้ด้มความพระราช

บัญญัติลักษณะเรือนจำ ปี ร.ศ. ๑๒๐ แดงอุชฌบงคมนตรีเรือนจำนั้นจง
ทุกประการ

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ
ประทับตราพระราชสีห์ใหญ่มาเป็นสำคัญ

ว่าด้วยการลงโทษ

สำเนา

ตราขึ้นโดย...../๑๖๑๒ คำสั่งว่าการมหาดไทย
แผนกขัยการ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๐
เดนมาร์กกระทรวงมหาดไทย ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)
ด้วยตามตราพระราชดำหั้นขอท..... ลงวันที่ ๑๘ กันยายน
ศก ๑๒๗ ตั้งมาให้ยกเด็กการลงโทษทอนแก่นักโทษที่ทำความผิดใน
เรือนจำ และให้ใช้วิธีเพิ่มใช้ตรวนของจำแทนโทษทอนนั้น ความ
แจ้งอยู่แล้ว

บัดนี้มาแต่ความว่า การที่ยกเด็กวิธีการลงโทษทอนแก่นักโทษนั้น
เดี๋ยว เป็นเหตุให้นักโทษกำเริบประพฤติฝ่าฝืนข้อบังคับต่างๆ โดยไม่
กลัวเกรงต่อการลงโทษอย่างอื่น ๆ เพราะฉะนั้นแต่บัดนี้ไป เป็นอัน

อนุญาตให้จัดการลงโทษได้ตามชอบด้วยระเบียบจําที่มอญแต่จนนใด ทุก
ประการ ให้ยกตราที่..... วันที่ ๑๘ กันยายน ค.ศ. ๒๑๗๗ ปีนี้เดี่ย/

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

สำเนา

ตราออกที่...../๓๑๒๐๒ คำดำว่าการมหาดไทย
มณฑลยัการ วันที่ ๓๒ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๕๕๖

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง ดุหมเทศาภิบาลเจ้าเมืองราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยได้ทราบว่ามีบางมณฑลยังมีใช้คา และ ตะโหงก และ ครังค์รวม
คอ ในการจองจำผู้ ทดของกล่าวหาในคดีอาญาและนักโทษ ในเขตที่
ส่งคนเหล่านั้นจากที่แห่งหนึ่งไปแห่งหนึ่ง เห็นว่าการใช้ใช้คาและตะ
โหงกหรือครังค์รวมคอสำหรับจองจำนั้น เป็นเครื่องทรมานร่างกาย
โดยไม่จำเป็น เพราะอาจใช้เครื่องจองจำอย่างอื่นแทนได้ เพราะ
ฉนั้น ถ้าใน มณฑล..... ยัง ใช้ คา หรือ ตะ โหงก หรือ ครัง
ค์รวมคอจำผู้ต้องหาในความอาญาหรือนักโทษก็ดี ให้เลิกเสีย แต่
ห้ามมิให้ ใช้ อีกด้วยไป

ให้..... มีคำสั่ง เรืองนี้ไป ยัง หัวเมือง และ อำเภอให้
ทราบทั่วกัน/

๓๘๒

(ลงนาม) พระยามหาอำมาตย์

รองเสนาบดีเซ็นแทน

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

(สำเนา)

กระทรวงนครบาล

ที่ ๕๗/๕๐๐๗

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

เดิมนามตั้งกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลทุกมณฑล แล
นครบาล ๕ จังหวัด

ด้วยการทำโทษแก่นักโทษผู้ประพฤติผิดต่อกฎข้อบังคับของเรือนจำ
ตามที่เดิมนามตั้งเจ้าหน้าที่เรือนจำได้ วางเป็นกฎข้อบังคับไว้แต่ก่อน
นี้ การทำโทษบางอย่างยังต่างกันอยู่ กับอีกอย่างหนึ่ง การลด
โทษให้แก่ักโทษผู้กระทำความดีความชอบ ก็มีแต่ข้อบังคับสำหรับ
เรือนจำของมหันตโทษ ส่วน เรือนจำจังหวัด ต่าง ๆ นอกกรุงเทพฯ
ยังห้ามมิข้อบังคับสำหรับลดโทษไม่ มีคนเป็นเวดอันสมควรที่จะให้การ
ทำโทษแต่ลดโทษตามเรือนจำบรรดาชั้นคือกรมราชทัณฑ์เป็นเช่นเดียว
กัน จึงเห็นว่าข้อบังคับเรือนจำของมหันตโทษ ศก ๓๒๓ มีข้อความ
ว่าด้วยการทำโทษแต่ลดโทษให้แก่ักโทษ ซึ่งเดิมนามตั้งกระทรวง

ยุติธรรมวางขึ้นได้แต่ก่อนนั้น ส้มควยให้ ไซ้ ได้ ทั่วทุกเรือนจำ
บรรดาชั้นกรมราชทัณฑ์ ไซ้เป็นระเบียบเดียวกัน

เพราะฉะนั้น ไซ้ของเรือนจำจังหวัดต่างๆ บรรดาชั้นต่อกรมราช-
ทัณฑ์ ไซ้ของบังคับเรือนจำของมหันตโทษ รัตนโกสินทร์ศก ๓๒๓ ถึง
แต่บัดนี้เป็นต้นไป ไซ้บังคับเรือนจำของมหันตโทษ รัตนโกสินทร์ศก
๓๒๓ นี้ มีอยู่ในรายนามพระราชบัญญัติและกฎข้อบังคับระเบียบของ
เรือนจำทั่วไปสำหรับไซ้ ในกรมราชทัณฑ์ตามประกาศตั้งกรมราช-
ทัณฑ์ พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ หน้า ๕๐๓ ซึ่งได้ส่ง (ถวาย) มาแต่
ก่อนนั้นแล้ว แต่พวกไซ้ของบังคับดังกล่าวแล้ว ให้ยกเลิกข้อความ
เฉพาะข้อด้วยการ ลงชื่อนักโทษตามที่ว่าไว้ ในข้อบังคับเรือนจำ
สำหรับคุมขังนักโทษตามหัวเมือง ร.ศ. ๓๑๘ แต่ในข้อบังคับสำหรับ
เรือนจำหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯศก ๓๒๘ แต่ที่ได้ส่งมาโดยท้องตรา
ถึงหม่อมฯ แต่ท้องตราพระราชดำรินั้นเสีย

ทั้งนี้ให้ท่าน (ขอได้ โปรดรับสั่ง) ส่งผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัด
ต่างๆ ในมณฑล (ภาค) นี้ปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กล่าวมาทุกประการ
ประทับตราสั่งให้น้อยมาเป็นสำคัญ
(ลงนาม) มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยายมราช
เสนาบดี

ดำเนินถูกกับต้นฉบับแล้ว

ข้อบังคับ

ว่าด้วยเครื่องพันธนาการและการจําบุคคลที่ตํ้องคุมขัง
ในเรือนจํา (ต.ป.ช.ศ. เล่ม ๓๑ หน้า ๔๔๗)

การลงอาชญาตํ้องคุมขังนั้น

๑) สำหรับคนฝาก ใต้วงวน พิจารณาระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ใช้ตามข้อบังคับสำหรับ
เรือนจํานั้น ซึ่งลงสทโทษ มหันตโทษ ใช้ตามข้อบังคับกรมพระนครบาล ร.ศ. ๑๑๐

จังหวัดในมณฑลกรุงเทพฯ หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กรุงเทพมหานคร
ใช้ตามข้อบังคับ ร.ศ. ๑๒๘

เรือนจําหัวเมือง (มณฑล) ภายนอก ใช้ตามข้อบังคับ ร.ศ. ๑๑๘

๒) ถ้าเป็นนักโทษที่ศาลพิพากษาเด็ดขาดแล้ว ใช้ตามข้อบังคับเรือนจําของมหันตโทษ
ร.ศ. ๑๒๐

ลักษณะโทษที่จะลงแก่คนฝากใต้วงวนพิจารณาระหว่างอุทธรณ์ฎีกาจะได้อัตโนมัติเฉพาะที่
ปรากฏในข้อบังคับเรือนจําหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๘ อย่างเดียว คือ ตามข้อ ๘๘ กล่าวไว้ว่า

อาชญาสำหรับลงแก่นักโทษซึ่งมีความผิดระหว่างขังมีอยู่ ๕ สถาน คือ

๑. เอาตัวส่วนใดตัวใดไว้ ไม่เกิน ๗ วัน
๒. โขขไม่เกิน ๑๐ ที
๓. เพิ่มโทษตามระเบียบเมือง

โทษสถานที่ ๑-๒ ผู้บัญชาการเรือนจําเมื่ออำนาจโดยเฉพาะ มอบให้ใครไม่ได้

(สำเนา)

กระทรวงนครบาล

ที่.....

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๖๑

เรียนมาดีกระทรวงนครบาล ถึง อธิบดีราชทัณฑ์มหาดไทย
และนครบาล ๕ จังหวัด

ด้วยเครื่องพันธนาการสำหรับจองจำบุคคลที่คงต้องคุมขังอยู่ในกอง
เรือนจำ ตามที่ได้ปฏิบัตกันอยู่แต่เดิรแต่ก่อนนั้น บางอย่างก็เช่นกร
ดัมควรที่จะจองจำ เช่นได้ห้องค้อหรือใช้ตรวนที่เกินขนาดเป็นกร
หนัก ๆ เมา ๆ กระทรวงนครบาลจึงได้ร่างเป็นกฎข้อบังคับในการน
ขึ้นใหม่ และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลี
พระบาท ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน พระบรมราชาน
ุญาตให้ ใช้เป็นกฎข้อบังคับสำหรับจองจำต่อไป

เพราะฉะนั้น จึงได้ตั้งข้อบังคับว่าด้วยเครื่องพันธนาการ และการ
จองจำบุคคลที่คงต้องคุมขังอยู่ในกองเรือนจำ พุทธศักราช ๒๔๖๑
มาสำหรับมณฑล.....เดิม เพื่อจะได้ตั้งไปให้มณฑลราชการ
เรือนจำตามจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในมณฑลนั้น แห่งละ ๑ เดิม ให้ปฏิบัติ
จัดการให้เป็นไปตามความในข้อบังคับที่ได้อาราธนาเงินลงทุนแต่บัดนี้ไป
แต่มีใบบอกไปให้ทราบด้วย

ประทับตราสั่งให้น้อยมาเป็นสำคัญ
มหาอำมาตย์เอก ยมราช
เสนาบดี

ว่าด้วยการพิมพ์ลายมือ

ตำนาน

ตรา น้อยที่ ..... คำตำว่ากรรมหาทไทย
 แพนกษยการ ..... วันที่ ๓๐ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๓๒๗
 เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
 กรมณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยการพิมพ์ลายมือนักไทยที่ได้อาศัยทกวันนี้ เห็นว่าควรจะให้
 พิมพ์ติดไว้กับหลังบาญชีรายชื่อสำหรับเรือนจำ จะเป็นที่ตรวจตรา
 สอบสวนได้ง่ายอีกแห่งหนึ่ง

เพราะฉะนั้นให้.....ข้าหลวงเทศาภิบาลสั่งผู้จรราชการ
 เมืองในมณฑลนั้น ๆ ให้เป็นที่เข้าใจว่า ต่อไปบรรดานักโทษหรือคน
 ต้องซึ่งระหว่างไต่สวนพิจารณา เมื่อพยามรังค ได้ พิมพ์ลายมืองดให้
 ไปพิมพ์ลายมือแล้ว ให้ พิมพ์ลายมือของคนนั้นลงไว้ ในหลังบาญชี
 รายชื่อของกองเรือนจำสำหรับคนผู้หนึ่งคน การที่พิมพ์ลายมือง
 ดงไว้กับข้างหลังบาญชีรายชื่อสำหรับตัวคนเช่นนั้น ให้ พิมพ์แต่ ๒ นิ้ว
 คือนิ้วแม่มือซ้าย ๓ ขวา ๓ แล้วให้ยอกขวาซ้ายลงไว้ข้างบนให้ชัดเจน
 หนึ่งการพิมพ์ลายมือง คือการตรวจดูเส้นเท้ารวมกัน ซึ่งเรียกว่า
 ประศู ๆ มออยู่ข้างนิ้วมืองทั้ง ๒ ข้าง ที่เรียกว่าก้นหอยหรือมคหวายชย
 กดาง การพิมพ์ลายมืองถ้าให้กคแม่มืองไปอย่างเดี๋ยงโดยมากไม่ใคร่

แต่เห็นถึงเงินประทศอยู่ข้างนี้ เพราะฉนั้นการกตด้วยมือควรให้วาง
ข้างนี้มองก่อนแล้วกตงนอมอนนไปตั้งข้างนี้ออกข้างหนึ่ง จึงจะ
เห็นเงินประทศทั้ง ๒ ข้าง และห้ามไม่ให้กตงนอมอกตไปกตกลับมา ซึ่ง
จะทำให้ลายมือเออะเดือเดือ ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลตั้งผู้ว่าราชการ
เมืองในมณฑลให้เป็นทีเขาใจและกระทำตามท้องตราขแจ้งมาน

(ลงพระนาม) ดำรง
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

สำเนา

ตราขอขมา...../๑๗๕๘ คำตรวจว่ากรมมหาดไทย

วันที่ ๑๘ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๘

เด็นาคติกระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลเจ้าบุรีราช-
การมณฑล (ทกมณฑล)

ด้วยเมื่อปี ๑๒๗ ได้มีท้องตราดังตักเตือนออกมากครั้งหนึ่ง เรื่อง
พิมพ์ลายมือนักโทษ มีความในท้องตราว่า การพิมพ์ลายมือนักโทษ
หรือคนค่องขงนนั้น เมื่อใด พิมพ์ ในใบพิมพ์ลายมือแล้วให้พิมพ์นิ้ว
แม่มือขวาซ้ายแต่ ๒ นิ้ว ตั้งไว้ข้างหลังบานัญชีรายควดสำหรับคนนั้น
และให้บอกขวาซ้ายไว้ให้ชัดเจนด้วย

ส่วนใบพิมพ์ลายมือที่พิมพ์ตั้งมามีเออะเดือ การพิมพ์ลายมือห้าม
มิให้กตงนอมองไปอย่างเดือไว้วางข้างนี้มองก่อนแล้วกตงนอมอนน

ไปถึงข้างนอกด้วยกรั้น ห้ามมิให้ตั้งนวกตั้งไปกตั้งมา ซึ่งจะทำให้
ตายหม้อเดอะเดอน ความแจ้งในท้องตราแล้ว

บคนได้ทราบจากกระทรวงยุติธรรมว่า ออฟฟิศกต่างซึ่งตรวจ
พิมพ์ลายมือนกโทษที่กรุงเทพฯ ได้เห็นลายมือทของเรือนจำตามหัว
เมืองตั้งมายังเดอะเดอนอยู่ และพิมพ์ไม่เต็มตายหม้อ ทงไม่ลงบ้าน
ทอชของมพิมพ์ลายมือไนใบพิมพ์ลายมือคด้วย ทำให้ไม่สามารถที่จะ
ตรวจลายมือได้ อนึ่งกระทรวงยุติธรรมได้คิดแบบใบพิมพ์ลายมือ
ขึ้นใหม่ ขอให้พิมพ์ตามแบบใหม่นี้

เพราะฉนั้น ให้.....ตั้งกองเรือนจำตามหัวเมือง
ตรวจตรากรพิมพ์ลายมือให้กตรวจ อย่าให้พิมพ์ลายมือเดอะเดอน
คชไปอีกเป็นอันขาด กระตาคที่จะพิมพ์ลายมือนั้น ให้ใช้กระตาค
ชนิดและขนาดควมแบบคคอย่างที่ได้ตั้งมาให้พร้อมกบท้องตราแล้ว

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ที่

กรมราชทัณฑ์.....

วันที่ ๒๓ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

เสนาบดีกระทรวงนครบาล ถึง สุ่มหเทศำภิบาล สำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยอาการพิมพ์ลายมือคนโทษนั้น ค่อยไปขอให้ท่านตั้งเจ้าหน้าที่พิมพ์ไว้เป็น ๒ ฉบับ ๆ หนึ่งจัดการส่งไปตรวจสอดตามระเบียบ อีกฉบับหนึ่งเก็บรักษาไว้ยังกองเรือนจำ ถ้าคนโทษเกิดหนีขึ้นจะได้ส่งพิมพ์ลายมือของชายนักโทษที่หนีนั้น ไปยังกระทรวงนครบาลพร้อมกับใบบอกเพื่อจะได้ส่งให้เจ้าหน้าที่คอยตรวจสอดพิมพ์ลายมืออีกทางหนึ่ง เมื่อชายนักโทษที่หนีไปต้องคดียุติณระเมืองใด ๆ จะได้จับตัวได้ โดยง่าย

อนึ่ง การพิมพ์ลายมือตามที่ได้อ้างเกิดมาแล้ว บางเมืองใด พิมพ์และเดือนแต่ไม่ถูกต้องตามลักษณะ ซึ่งเป็นภาระผิดของแก่เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอด ต้องตั้งให้พิมพ์ส่งไปใหม่อีก เป็นการเสียเวลาหลายวัน

เพราะฉะนั้น ขอให้ท่านตั้งเจ้าหน้าที่จัดการ พิมพ์ลายมือให้เป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ถูกต้องลักษณะตามที่ทรงตราพระราชกำหนดโทษที่ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ร.ศ. ๓๒๒ ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ส่งมาให้ปฏิบัติอยู่แต่เดิมแล้วนี้/

ประทับตราสั่งให้น้อยมาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

วิธพิมพ์ลายมือ และระเบียบการส่งพิมพ์ลายมือ

พ.ศ. ๒๔๖๒

การพิมพ์ลายมือที่จะให้เป็นที่เรียบร้อย
และสะดวกแก่การตรวจ ต้องพิมพ์ ให้เป็นไปดังจะกล่าวต่อไปนี้

๑. เจ้าพนักงานสมัครพิมพ์ลายมือ ควรต้องรู้ความประสงค์ของการตรวจลายมือเสียบางลักษณะ เช่น เส้นรอยตัก เส้นรอยเบง เส้นรอยนูน เส้นประคั่น เส้นกตางใจนิ้ว เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้ในเมื่อเวลาพิมพ์จะได้ ใสความระวังให้เรียบร้อย

ก. เส้นรอยตักนูน คือเส้นขาดที่เวลาพิมพ์หมึกไม่ติด

ข. เส้นรอยนูนนูน คือเส้นควมพิมพ์แฉกหมึกติดตามชายเส้น

ค. เส้นรอยเบานน คือมีเส้นต่อนนูนแต่ต่อนดกน้อย จะเห็นเส้นขาว แต่ เส้นดำไม่ชัดเจน มีเส้นพัวต่อกัน แต่ ดังเกตุยาก

ง. เส้นประคั่น คือเส้นที่บนจบกัน

จ. เส้นกตางใจนิ้ว คือ เส้น ส่วนไกลจากประคั่น แต่เป็นศูนย์กลางของเส้น

๒. เมื่อเวลาจะพิมพ์ต้องระวังอย่าให้กดบนมือแต่เปลี่ยนนิ้วให้ผลจากช่องแบบฟอร์มแต่พิมพ์ลายมือให้เต็มนิ้ว อย่าให้หมึกมากเกินไปเกินส่วน เส้นจึงจะไม่ตบเดือน ถานวหนงนง ใดควนหรือ ปรนรอน พนหรือ พการ

ด้วยประการใด ๆ ซึ่งจะพิมพ์ ให้ หรือจะพิมพ์ ให้เห็นเด่นชัดจนไม่ได้ ก็ให้หมายเหตุลงท่อนั้น ๆ

๓. เมื่อเวลาจะพิมพ์ลายมือ ให้เรียกชื่อผู้จะคองพิมพ์ลายมือมา สอบถ้อยคำเสียก่อน เมื่อสอบถ้อยคำความถนัดซึ่งกันแล้ว ให้เขียนชื่อ แดงชื่อข้อความลงในแบบฟอร์ม แดงพิมพ์ลายมือผู้นั้นโดยทันที เมื่อ พิมพ์แล้วของอ่านใหม่หนังสือ เพื่อมิให้สับสนเปลี่ยนตัวกัน

๔. เครื่องใช้สำหรับพิมพ์ลายมือควรคองมีให้พร้อม คือ

ก. แท่นสำหรับคองหมึก

ข. ดูกดงยาง สำหรับคองหมึกบนแท่น

ค. หมึกชนิดพิมพ์หนังสือ หมึกอย่างอื่นใช้ไม่ได้

ง. แบบฟอร์มพิมพ์ลายมือ

จ. โตะชนิดเขียนหนังสือ สำหรับใช้พิมพ์ลายมือ เครื่องใช้บาง ชนิด เช่น แบบฟอร์ม แท่นคองหมึก เห็นว่าควรตั้งชื่อของอุตสาหกรรม จะชื่อท่อนักใดแต่ต้องให้เรียบร้อย เช่นแบบฟอร์ม เป็นต้น ควร จะให้เป็นระเบียบเดียวกัน

๕. เมื่อจะพิมพ์ลายมือคองพิมพ์ตามวิธีต่อไปนี้

ก. ต้องวางมือให้ดีขาดแต่เชลมือให้แห้งให้หมดจากเบื่อนเปราะ ทั่นว เงินดอยล็กของลายมือจะได้ คัดชัดเจน

ข. เจ้าพนักงานคองท่าหมึกด้วยดุกดงบนแท่นทองแดงให้เต็มอ เต็มแผ่นทองแดงนี้ อย่าให้หนา ๆ บาง ๆ แลอย่าให้หนาเกินถ้อย นนของเงินลายมือ

ค. ให้เอาแท่นหมึกวางให้ชิดริมโตะ แลต้องให้ผู้ที่ถูกพิมพ์

ลายมือขึ้นทางโต๊ะข้างซ้าย (ถัดหน้าซ้ายจะเปลี่ยนเป็นทางขวาได้)
แล้วให้เขามือซ้ายของเจ้าพนักงานจับนมของผู้ที่ตองพิมพ์ลายมือ
ที่ระหว่ง วางบนแท่นหมกเพียงข้อของคู้ แต่จึ่งกดบนนมให้หมกคู้
ใหญ่ ดึงเตรียมขอบเดิมข้างหนึ่งดึงริมขอบเดิมอีกข้างหนึ่ง

ง, เวลาจะพิมพ์ลายมือลงในกระดาษแบบฟอร์มตองเขียนครอก
ข้อความลงในกระดาษแบบฟอร์มนั้น ก่อน แล้วจึ่งพับกระดาษแบบ
ฟอร์มตามทิมบอกใจวางให้ขัตรีมโต๊ะทางข้างซ้าย เขามือซ้ายของ
เจ้าพนักงานผู้พิมพ์จับนมของผู้ที่ตองพิมพ์วางตะแคงหนึ่งมุดกับกระดาษ
ฟอร์ม ดึงเตรียมขอบเดิมข้างหนึ่งดึงริมขอบเดิมอีกข้างหนึ่ง แล้วให้
เจ้าพนักงานเขามือขวาของเจ้าพนักงานกดกระดาษแบบฟอร์มได้ ขย่า
ให้เกิดอนไปได้ ให้เขานิ้วหรือหนอกถางของเจ้าพนักงานจับบนหลัง
เดิมมือของผู้ที่ตองพิมพ์ ถัดนมของผู้ที่ตองพิมพ์มาทางคูดเจ้าพนักงาน
งานหนึ่ง ให้หมกคู้กระดาษแบบฟอร์มบรรจบถึงขอบเดิมอีกข้างหนึ่ง
พิมพ์ตามวิธีที่กล่าวตามของแบบฟอร์มทุก ๆ นม ให้ครบทั้งดิมนม

๖. เมื่อพิมพ์ตามทักกล่าวมานั้นทั้งดิมนมครบถ้วนแล้ว เจ้าพนักงาน
ของจับนมของผู้ที่ตองพิมพ์ คือ นมขั นมถาง นมนาง นมค้อย ทง
๕ นม เพี้ยคให้ตรงเรียงขัคกัน ถัดตั้งคของกระดาษแบบฟอร์มทิม
บอกใจ ให้พร้อมกันอีกครึ่งหนึ่ง แล้วจึ่งกดกับกระดาษแบบฟอร์มข้าง
หลังเขาแต่หัวนมมือขวาถักตั้งในกระดาษตามของแบบฟอร์ม /

การส่งพิมพ์ลายมือไปให้ตรวจแลเก็บ

- (๑) บรรดาผู้ตองพิมพ์ลายมือ จะเป็นผู้ตองทักค้อาญาทคอง

ซึ่งอยู่ในเรือนจำหรือจะเป็นที่ใด ๆ ก็ดี เมื่อมาต้องขังในระหว่างไต่-
สวน ต้องพิมพ์ลายมือส่งไปให้ตรวจ ระหว่างพิจารณา ระหว่าง
อุทธรณ์ฎีกา ไม่ต้องพิมพ์ส่งไปให้ตรวจ เว้นแต่จำเลยไม่ได้มาต้อง
ขังในระหว่างไต่สวน จึงต้องพิมพ์ ในเมื่อมาต้องขังระหว่างพิจารณา
ไปให้ตรวจ แต่จำเลยคนหนึ่ง ต้องพิมพ์ลายมือเป็น ๒ ฉบับ เพื่อ
ประโยชน์ดังนี้

ก. ฉบับหนึ่งเก็บไว้ เมื่อมีเหตุใด เกยถึงในเรือนจำตรวจลายมือ
หรือหนีเรือนจำ ต้องส่งพิมพ์ลายมือไปยังกระทรวงนครบาล พร้อม
กับใบบอกเรือนักโทษหนี เพื่อกรมราชทัณฑ์จะได้ ให้กองพิมพ์ลาย-
มือเก็บไว้ตรวจสอบว่าจะไปต้องโทษหรือต้องหาในที่ใดอีกต่อไป

ข. อีกฉบับหนึ่งส่งไปให้ตรวจสอบ แต่ต้องรีบส่งไปยังกอง
พิมพ์ลายมือ โดยเร็ว มิให้ล่าช้าได้ส่งคราวหนึ่งมาก ๆ เมื่อกองพิมพ์
ลายมือตรวจสอบได้ความว่า เคยต้องโทษหรือหลบหนีเรือนจำจังหวัด
ใดมา ก็จะได้แจ้งมาให้ทราบโดยเร็ว

(๒) พิมพ์ลายมือที่ส่งไปให้เก็บ เป็นคนที่คัดพิพากษาคดีถึงที่
สุดให้จำคุกหรือปรับเป็นพินัย รอการลงอาญา ภาคทัณฑ์ ทว่าทนาย
บถ เนรเทศกำหนดเขตฯ ให้อยู่ภายในเขตฯ ที่กัก ควรจัดการส่งพิมพ์
ลายมือดังนี้

ก. ถ้าเป็นคนที่ต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้จำคุก จะเป็นกำหนด
โทษเท่าใดก็ดี เมื่อถอนจะพ้นโทษ ๑ เดือน ต้องพิมพ์ลายมือแสดงรอก
ข้อความลงในใบพิมพ์ตามแบบฟอร์มส่งไปยังกองพิมพ์ลายมือ

ข. ถ้าโทษจำคุกจะปล่อยพ้นโทษก่อนกำหนดโทษ เดิมด้วยประ-

การใดๆ ก็ดี เช่น โทษปรับเป็นพินัย หรือรอการลงอาญา ภาคทัณฑ์ ทำทานมรดก เนรเทศ แด่กำหนดเขตฯ ให้อยู่ภายในเขตฯ ที่กักตัก เมื่อจะปล่อยตัวไปโดยทันที ให้พิมพ์ลายมือผู้หนีในเวลานั้น แด่ตรวจข้อความลงในใบพิมพ์ตามแบบฟอร์ม ดังไปยังกองพิมพ์ลายมือ

(๓) จำเลยคนใดที่ศาลพิพากษาให้จำคุกจะเป็นกำหนดโทษเท่าใดก็ตาม แต่จำเลยคนนั้นยังอยู่ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ถ้าศาลมีหมายว่า ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษาให้ปล่อยตัวไปโดยถักถวนไม่พอ ไม่ต้องพิมพ์ลายมือตั้งขงพิมพ์ลายมือ เพราะจำเลยไม่มีโทษ ถ้าศาลมีหมายว่าศาลอุทธรณ์หรือฎีกาพิพากษาให้ตัดโทษไปกว่ากำหนดโทษของศาลเดิม หรือว่าจำเลยคนนั้นต้องรับโทษให้ปล่อยตัวไป ให้พิมพ์ลายมือนักโทษคนนั้นดังไปยังกองพิมพ์ลายมือเก็บตามระเบียบ

(๔) ถ้าบุคคลผู้ต้องพิมพ์ลายมือนั้นมีความผิดหลายเรื่อง เมื่อจะพ้นโทษจะควรพิมพ์ลายมือนอกฉบับหนึ่ง ถ้าผู้นั้นเป็นนักโทษในเรือนจำ ให้พิมพ์ลายมือตามหมายตั้งจำของศาล ถ้าศาลมีหมายตั้งจำฉบับเดียว ให้พิมพ์ลายมือนักโทษคนนั้นแต่ฉบับเดียว ถ้าศาลมีหมายตั้งจำ ๒ ฉบับ ให้พิมพ์ลายมือนักโทษคนนั้น ๒ ฉบับ เว้นแต่ระหว่างไต่สวน ให้พิมพ์แต่ฉบับเดียวตามความในข้อ ๓ ไม่ต้องพิมพ์ตามหมายตั้งของศาล

(๕) บรรดาผู้ซึ่งพิมพ์ลายมือดังไปให้ตรวจสอดรับ แด่รับใบแจ้งโทษของกองพิมพ์ลายมือไป แด่ว เมื่อจะส่งตัวผู้นั้นไปให้ที่ใด

เป็นโจทก์ ให้ตั้งใบแจ้งโทษของกองพิมพ์ลายมือไปด้วย แต่ผู้ซึ่ง
เป็นโจทก์เมื่อได้รับตัวไว้แล้ว ต้องพิมพ์ลายมือออกฉบับหนึ่งเก็บ
ไว้กับหมายของศาล เมื่อมีเหตุเช่นที่เรือนจำ ให้ตั้งพิมพ์ลายมือ
นั้นไปกระทรวงนครบาล เพื่อให้กองพิมพ์ลายมือเก็บไว้ คอยตรวจ
สอบตามข้อ ๓ (ก)

(๖) เมื่อนักโทษคนใดต้องย้ายไปจำขังไว้อยู่ที่ใด ให้เจ้า-
หน้าที่ใดตั้งตัวนักโทษไปนั้น ตั้งใบแจ้งโทษของกองพิมพ์ลายมือไป
ด้วย และให้เจ้าหน้าที่ใดรับตัวนักโทษไว้นั้น พิมพ์ลายมือนักโทษ
คนนั้นฉบับหนึ่งเก็บไว้กับหมายของศาล เมื่อมีเหตุเช่นที่เรือนจำ
ให้ตั้งพิมพ์ลายมือนั้นไป กระทรวงนครบาล เพื่อดังไปให้กองพิมพ์
ลายมือเก็บไว้คอยตรวจสอบตามความในข้อ ๓ (ก) แต่ให้หมาย-
เหตุในใบพิมพ์ลายมือนั้นว่าเป็นนักโทษจังหวัดคนนั้นลงมา ถ้านักโทษ
คนนั้นก่อนจะพ้นโทษ ๓ เดือน ให้พิมพ์ลายมือออกฉบับหนึ่งส่งไปให้
กองพิมพ์ลายมือเก็บตามความในข้อ ๖ (ก)

(๗) ถ้าเป็นคนที่ต้องขังหรือต้องจำอยู่ในเรือนจำใด แต่คนนั้น
กองพิมพ์ลายมือได้แจ้งไปว่าเป็นคนเคยต้องโทษแล้วก็ได้ ตั้งพิมพ์
ลายมือไปให้กองพิมพ์ลายมือเก็บแล้วก็ได้ ถ้าคนนั้นตายในเรือนจำ
ให้พิมพ์ลายมือส่งไปยังกองพิมพ์ลายมือออกฉบับหนึ่ง เพื่อจะได้นำลาย
มือพิมพ์ลายมือนั้นออกจากช่องตู้ /

ว่าด้วยการตรวจเรือนจำ

กฎเสนาบดี ๓๒

แผนกปกครอง

วันที่ ๓๐ มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก ๒๓๘๘

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึงข้าหลวงเทศาภิบาลเสนาบดีราชเลขาเมืองทั้งปวง
 ด้วยพระเจ้าอภัยราชา กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ได้ไปถูกษาถึงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เห็นพร้อมกันว่า การคุมขังนักโทษตามหัวเมืองย่อมเกี่ยวข้องด้วยการศาลยุติธรรม เพราะเหตุว่านักโทษที่ต้องกักขังอยู่ในเขตระหว่างโคกสวนและระหว่างพิจารณา ย่อมเกี่ยวข้องด้วยการพิจารณาคดีที่จะให้เป็นไปตามกฎหมายลักษณะพิจารณา ส่วนนักโทษที่พิพากษาโทษแล้ว ก็คือที่กระทำโทษตามคำพิพากษาของศาลโดยการที่เกี่ยวของดังนี้ สมควรที่ผู้พิพากษาจะมีอำนาจเสนาบดี ๆ จะตรวจการคุมขังนักโทษด้วย
 เพราะเหตุฉนั้น เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม จึงได้ตั้งกฎขึ้นไว้ให้ผู้พิพากษาไปตรวจการคุมขังนักโทษในมณฑลหรือเมือง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลนั้น ๆ หนึ่ง ๆ อย่างต่ำไม่น้อยกว่าเดือนละ ๒ ครั้ง เมื่อผู้พิพากษาไปตรวจเรือนจำเห็นว่าการคุมขังนักโทษคลาดเคลื่อน ด้วยกฎหมายหรือข้อบังคับประการใด มีอำนาจที่จะมีหมายสั่งตามอำนาจ

หมื่นในศาลนั้น ๆ แต่มีอำนาจที่จะแจ้งต่อผู้ว่าราชการเมือง ขอให้จัดการแก้ไขให้เป็นไปตามข้อบังคับทุกประการ ให้ขาดวงเทศาภิบาล แต่ผู้ว่าราชการเมืองมีคำสั่งแก่เจ้าพนักงานเรือนจำให้รับรอง และนำผู้พวภาษาไปตรวจเรือนจำแถวต่าง ๆ ในเรือนจำได้ทุกเมื่อ เหมือนกับที่ผู้ว่าราชการเมืองไปตรวจการคุมขังนักโทษเช่นนั้น ถ้าผู้พวภาษาเห็นการคุมขังนักโทษคลาดเคลื่อนด้วยแบบแผนประการใดแต่แจ้งต่อผู้ว่าราชการเมือง ก็ให้ผู้ว่าราชการเมืองพิจารณาให้ตรวจตราดู ให้การเป็นไปให้ถูกต้องตามข้อบังคับทุกประการ

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

สำเนา

ตราหนังสือ...../๑๗๑๒ ศาลว่าการมหาดไทย
แพนทชัยการ วันที่ ๒๕ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๗
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง ต้นเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยยกกระบัตรมณฑลและยกกระบัตรเมืองหลายมณฑลได้ทูลมา
มายังกรมฝ่ายเหนือกระทรวงมหาดไทยว่า หน้าที่ของยกกระบัตร
มณฑลแต่เมืองในการเรือนจำมีเพียงใดจึงได้ มีตราฉบับนี้วางหน้าที่
ยกกระบัตรมณฑลและยกกระบัตรเมืองไว้ดังต่อไปนี้ คือ
ยกกระบัตรมณฑลและยกกระบัตรเมืองมีหน้าที่

- ๑ ตรวจสอบรายชื่อกันคั้งคุมขังอยู่โดยไม่มีมุด
- ๒ ตรวจสอบรายชื่อกันคั้งนักโทษในเรือนจำ ให้เป็นไปตามข้อบังคับเรือนจำและคำสั่งเพิ่มเติมทุกประการ
- ๓ วางแบบแผนตรวจให้ทำแบบบัญชีต่างๆ บรรดาซึ่งใช้อยู่ในเรือนจำให้ถูกต้องตามข้อบังคับและคำสั่งเพิ่มเติม เว้นแต่บัญชีลดประโยชน์แก่บัญชีเงินรายได้รายจ่ายนั้น เป็นหน้าที่ของสรรพากรมณฑลแต่เมือง

(ลงนาม) พระยามหาอำมาตย์
รองเสนาบดีเซ็นแทน
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ที่

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

เดิมนามตั้ง กระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเรือนอังกกรมหนึ่ง เพื่อออกไปตรวจการตำรวจภูธรตามกฎเดิมนามตั้งกระทรวงนครบาล ว่าด้วยหน้าที่กรมตำรวจพระนครบาลแลกรมตำรวจภูธร ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๘ นน.

บุคคลใดตั้งจะเรณมาตรวจการเรือนจำซึ่ง ษนอยู่ในกระทรวงนคร-
บาลโตด้วยออกแพนทหนึ่ง เหตุนี้จึง.....มาให้ทราบ

ประทับตราสิ่งนี้ย่อมาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

ว่าด้วยการย้ายนักโทษ

สำเนา

ครานอยที่ . . . . . / ๒๗๖๓ คัดเอาจากกรมมหาดไทย
แพนทอยการ วันที่ ๒๕ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๗
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยการย้ายนักโทษที่คัดได้ พพักษาโทษแล้ว จากเมืองหนึ่ง
ไปจำซึ่งไว้ยังเรือนจำอีกเมืองหนึ่งตามระเบียบที่หัวเมืองเคยทำมา
แล้วนั้น เมืองต้นเหตุใดเคยแจ้งให้คัดทราบทุกคราวที่ย้ายนักโทษ
แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้เมืองหนึ่งได้ย้ายนักโทษไป แต่หาได้แจ้งความให้
คัดทราบตามระเบียบไม่ จึงมีคราบบนมาให้ตั้งกำกับหัวเมืองใน
มณฑลนั้นว่า ถ้าเมืองใดย้ายนักโทษที่คัดได้ พพักษาโทษแล้วตาม
คำสั่งของผู้ใดก็ดี ผู้ว่าราชการเมืองนั้นจะต้องแจ้งความให้คัดใน
เมืองนั้นทราบจงทุกคราว

(ตงนาม) พระยามหาอำมาตย์
รองเสนาบดีเซ็นแทน
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

กระทรวงนครบาล

ที่

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗

เสนาบดีกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลตำรวจราชการ
๓๗ มณฑล

ด้วยตั้งแต่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเรือนจำ มา ขึ้นอยู่
กระทรวงนครบาลแล้วมา มณฑลต่าง ๆ ขอตั้งนักโทษมาจำขังไว้ณ
กรุงเทพ ฯ มากขึ้น อยากจะขอขแจ้งว่า การคุมขังนักโทษในกอง
มหันตโทษที่กรุงเทพ ฯ นั้นมันคงจริงอยู่ น้อยครั้งนักโทษจะหนีได้
แต่การที่จำขังอยู่ในมหันตโทษหางานให้ทำยาก ถึงจะมีอยู่ในจำ-
พวกงานหนึ่งทำอยู่กบที่ เมื่อจะว่าถึงการบำรุงร่างกายแล้วก็ไม่ดี
ผู้คุมโทษที่ทำการโยธาไม่ได้ ดังเกิดได้ว่าคนโทษที่ขังอยู่ใน
มหันตโทษนาน ๆ มีแต่ตัว ร่างกายไม่แข็งแรงอ่อนเปลี้ยลงไปทุกที
ครั้นจะหางานโยธาที่ใช้กำลังเพื่อบำรุงร่างกายให้ทำ สถานที่ใน
บริเวณกำแพงก็ไม่มีพอ จะต้องรอไปจนกว่าจะสร้างคุกใหม่แล้วจึง
จะได้จัดการกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นในเวลานักจำจะต้องพิจารณาจนถึง

เรื่องทิวเมืองจะตั้งนักโทษเข้ามา ถ้ายิ่งตั้งเข้ามามาก ก็คงจะเป็น
อย่างทิวมาแต่ในเบองตน

เพราะฉนั้น จึงขอทำความเข้าใจกันไว้เสียว่า นักโทษทิวเมือง
จะขอตั้งเข้ามาจนกว่าจะอยู่ใน ๒-๓ จำพวกตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ
๑. โทษประหารชีวิต ซึ่งไม่ต้องการจะประหารทิวเมือง แต่ถาของ
การแก้ก็ไม่ควรตั้ง เพราะการที่จะตั้งนักโทษที่คัดค้านประหาร
ชีวิตออกไปนั้นมิใช่เป็นของง่าย ๒. นักโทษคัดค้านชีวิตที่คุม
ซึ่งไม่แข็งแรง ๓. นักโทษกำหนดโทษ ๒๐ ปีหรือโทษน้อย แต่ถา
เขาได้จะก่อเหตุการณ์ขึ้นด้วยประการต่างๆ ก็ตั้งได้ แต่อย่างไรๆ
ก็คิด ตามทิวเมืองมณฑลชนนอกที่อยู่ไกล ซึ่งการไปมายากลำบาก
ไม่ควรตั้งทีเดียว ตั้งแต่โทษประหารชีวิตตรงมาควรคุมซึ่งใด ทั้งนี้
คิดว่า ถ้าเรือนจำไม่แน่นอนก็ควรจะขอเงินทำเรือนจำเสียให้แน่นอน
เพราะการตั้งนักโทษมาแต่ทางไกลมิใช่เป็นของง่ายเหมือนกัน
เปิดของทรงพระราชทรัพย์แสดงความควบคุม เงินไว้แต่เป็นการจำเป็น
จริง ๆ

อีกประการหนึ่ง ขออย่าถือว่าในเวลานี้มีคนใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ
แล้วขออนุญาตตั้ง ๆ เข้ามาเสียเพื่อทาง นั้นจะได้เบาเข้า ความจริง
การเช่นนี้ บัญชาการเรือนจำ ก็คงรับผิดชอบ รับผิดชอบไป อย่างที่
ได้เคยปฏิญัตกกันมาแล้ว ที่ว่ามิใช่จะรังเกียจอย่างใดก็หาไม่ นอก
จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีอีกอันอีกเช่น (ก) ในกรุง-
เทพฯ อาหารแพง (ข) อากาศก็ทำมาเกิดโรคมัยไรเจ็บได้ง่าย
กว่าทิวเมืองด้วย (ค) ทำงานโยธาที่ทิวเมืองบางที่จะได้ประโยชน์
คิดว่าให้ทำงานในมหันตโทษ

ห้องว่าตามที่ได้ ข้างมา ข พงเป็นทางที่ ..... สมุหเทศา-
ภิบาลจะคำรห์แต่ฉินจยได้แต่ด้ว่า นักโทษชนิดใดควรส่งและไม่ว
ควรส่ง

ประทับตราสิ่งสั้น้อยเป็นสำคัญ
มหาอำมาตย์เอก ยมราช
เสนาบดี

กรมราชทัณฑ์กระทรวงมหาดไทย

ที่ ๖/๖๒๕ กรมราชทัณฑ์กระทรวงมหาดไทย
กองทะเบียนราชทัณฑ์ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗
เรื่องส่งดำเนินคดีจัดระเบียบการย้ายนักโทษต่างคดี

ขอขมิตกรมราชทัณฑ์ เรียง คณะกรมการจังหวัด (ทุกจังหวัด)
ด้วยกระทรวงมหาดไทยได้ มีคำสั่งวาง ระเบียบการย้ายนักโทษ
ต่างคดีว่า ก่อนจะย้ายต้องขออนุญาตต่อกระทรวงมหาดไทยก่อน
คำสั่งนามาพร้อมกันทั้งต้น เพื่อบริบทคดีไป

ขอแสดงความนับถือ
(ลงนาม) หลวงพิศดัยทัศนวิทย์
ลงนามแทน
ผู้รักษาราชการแทนอธิบดี

สำเนา

ท ๓๙/๕๐๐๕ คำสั่งว่าการกระทรวงมหาดไทย
กองทะเบียนราษฎร วันที่ ๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๗
เรื่องย้ายนักโทษต่างต่าง

ปลัดกระทรวงมหาดไทย ถึง คณะกรรมการจังหวัดร้อยเอ็ด

ด้วยตามตราพระราชกำหนดโทษชดเชย ๑๗/๑๓๐๓๗ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ออกระเบียบเรื่องนักโทษคนต่างต่างซึ่งจะต้องเนรเทศเมื่อพ้นโทษว่า ให้เป็นหน้าที่ต้นทศภิบาลจัดตั้งตัวนักโทษคนต่างต่าง ไปคุมขังไว้ยังเรือนจำกรุงเทพฯ ดัง หน้าก่อน พนโทษ ตามเดิมควรนั้น

บัดนี้ปรากฏว่า จังหวัดร้อยเอ็ดได้จัดตั้งนักโทษต่างต่างไปคุมขังไว้ยังเรือนจำกรุงเทพฯ ตามหนังสือที่ ๑๖/๕๐๓ ลงวันที่ ๓๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยไม่ได้ชี้แจงเหตุผล ขออนุญาต ย้ายนักโทษไปยังกระทรวงมหาดไทยตามทวงถาม ก่อน ถึง แม้ ตาม ระเบียบ คราวที่ ๑๗/๑๓๐๓๗ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งกล่าวแต่ผู้นั้นก็ไม่ได้หมายความว่า จะยกเลิกการทศของผู้นั้นก็ตามมาตรา ๑๒ แห่ง พ.ร.บ. เรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐ และที่คณะกรรมการจังหวัดร้อยเอ็ดกระทำเช่นนั้น เป็นการฝ่าฝืนไม่ชอบด้วย พ.ร.บ. เรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐ มี.๑๒ คือไปขอให้ระมัดระวัง ถ้าจะย้ายนักโทษแต่ต้องบอกขออนุญาตตามทวงถามเสียก่อน ทั้งนี้ เพราะเงื่อนไขแห่งการงานกรมราษฎรจะตั้งลงทะเบียนย้ายเรือนจำกระทรวงดังกล่าว

(ลงนาม) พระยาศรีเสนา

เรื่องกรมราชทัณฑ์ขอรับโอนผู้คุมที่อำนาจส่งย้ายนักโทษ
ระวางกองมหันต์โทษ—ลหุโทษไว้ก่อน
แล้วรายงานกระทรวงภายใน

ขอประทานเดนมอ

ด้วยตาม พ.ร.บ. เรือนจำ ร.ศ. ๓๒๐ มาตรา ๑๒ ว่าด้วยการ
ย้ายนักโทษจากเรือนจำแห่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่ง และมาตรา ๑๓ ย้าย
นักโทษเดี่ยวไว้ไว้แห่งหนึ่งแห่งใด เป็นอำนาจกระทรวงตั้งย้ายนั้น
การย้ายนักโทษตามมาตรา ๑๒ ซึ่งบัญญัติไว้ นั้น กระทรวง
มหาดไทยได้ มีตราพระราชกฤษฎีกา ๓๒/๒๓๓๕ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๑ ไปยังผู้มหุเทศาภิบาล ให้ตั้งการย้ายนักโทษและผู้คุมของ
กรมราชทัณฑ์ในเขตคัมณฑลที่ปกครองนั้นไว้ไว้ไว้ก่อน ในลักษณะ
ดังกล่าวคือไปนี้ แล้วบอกกระทรวงภายใน ดังนี้

- ๑) จำนวนนักโทษในเรือนจำนั้น ๆ มาก และย้ายไปเรือนจำมี
นักโทษน้อย เพื่อมิให้ขัดเคียดกัน
- ๒) นักโทษที่มีโทษมากหรือมีความประพฤติเกะกะ จะก่อการไม่
เรียบร้อย

ครั้นยุมณฑลตั้ง กรมราชทัณฑ์ ได้ มีหนังสือขอความเข้าใจ
ไปยังเรือนจำจังหวัดต่าง ๆ ว่า ถ้าจำเป็นจะต้องย้ายนักโทษไปจำยัง
เรือนจำอื่น (นอกจากกรุงเทพฯ) ให้ทำความติดต่อตกลงกันเสีย

ก่อน แล้วขออนุญาตมากระทรวง ซึ่งเป็นระเบียบที่เรือนจำหัวเมือง
ปฏิบัติการอยู่เวลานี้แล้ว

จึงเห็นว่าจะเพาะเรือนจำมหัดโทษ ฤทธิโทษ ซึ่งขึ้นตรงต่อกรม
ราชทัณฑ์ หากมีการต้องย้ายนักโทษจากมหัดโทษไปมหัดโทษ จาก
มหัดโทษไปฤทธิ หรือจากฤทธิมหัดโทษไปยังเรือนจำอื่น ๆ เช่นเรือนจำ
ชั่วคราว หรือย้ายไปเพื่อกระทำกิจการงานต่าง ๆ หรือ เพื่อ
ประโยชน์รายได้ประการใด ๆ ก็ ได้ โปรดให้ กรม ราชทัณฑ์
พิจารณาตั้งย้ายก่อน แล้วรายงานให้กระทรวงทราบภายหลัง เช่น
เดียวกับเรือนจำหัวเมืองเมื่อตั้งมีมณฑลก็จะเปนความระมัดระวังมาก

ทั้งนี้เพื่อให้การรวดเร็วยิ่งขึ้น และบางครั้งบางคราวก็ยกแก่
ประโยชน์ทางใดทางเดียว ส่วนหัวเมืองให้ปฏิบัติการไปตามระเบียบเดิม
จะควรประการใดขอประทานคำริ

(ลงนาม) พระยาฤทธิยศเนย์

๕/๓/๗๗

คำสั่ง

ปลัดกระทรวงมหาดไทย
เห็นชอบแล้ว

ศรี

๗. มิย. ๗๗

ว่าด้วยสมุดประวัต

กระทรวงนครบาล

๑
๓

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๓ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

เดิมนัดกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
(ทุกมณฑล)

ด้วยสมุดประวัติข้าราชการ เดิมยื่นพนักงาน แต่ผู้คุมแพนกระเรือน
จำมณฑลนั้น ที่ยังไม่ได้อ้างไปทางกระทรวงมหาดไทยแต่ก่อนนั้น ให้
ท่านรีบส่งไปยังกระทรวงนครบาล ส่วนตำแหน่งใดที่มีการเปลี่ยนแปลง
แสดงภายหลังที่ได้ส่งสมุดประวัติไปยังกระทรวงมหาดไทยแล้ว ก็ให้
ส่งรายงานการเปลี่ยนแปลง ไปยังกระทรวงนครบาลด้วยเหมือนกัน
และทุกคราวที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไป

ประทับตราสิ่งนี้ย่อมาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

กระทรวงนครบาล

๕๓

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗

เดิมนามตั้งกระทรวงนครบาล ถึง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าราชกา
รมนตรี (ทุกมณฑล)

เนื่องจากคราตั้งหนอยที่ . . . . . ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
เรื่องให้ตั้งสมุคประวัตพรำมรงค์แลเดิมยพนกงานแลผู้คุมไปยังกระทรวง
นครบาลนั้น

มีคนเห็นว่าตำแหน่งผู้คุมบางตำแหน่ง เช่นผู้คุมชั้น ๒ ชั้น ๓ แล
ชั้น ๕ เป็นตำแหน่งที่ต้องดับเปลี่ยนอยเดมอ ถ้าจะรตดงไว้กวคองทำ
สมุคประวัตคดอยแลจะไม่มีที่สค ควรให้คงไว้แต่พรำมรงค์ เดิมยพน,
ผู้คุมชั้น ๓ เท่านั้น

เพราะฉนั้น จึงแจ้งมาให้ทราบวำตำแหน่งผู้คุมตามทใดกถาวมา
แลฉนั้นไม่อยู่ในชคทคองบังคับให้ทว เว้นแต่ผู้คุมคนใดประสงค์จะ
ทำเพื่อประโยชน์กับตัวเขาแลอ ก็อนุญาตให้ทำขึ้นได้ ไม่เป็นการ
ขัดข้อง

ประทับตราสิงห์น้อยมาเป็นสำคัญ
มหาอำมาตย์เอก ยมราช
เสนาบดี

ว่าด้วยต่างประเทศ

สำเนา

ตราขึ้นที่.../๒๕๖๗ คดีว่าอากรมหาโต
แพนทอชกร วันที่ ๓ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๖
เดนมาร์กกระทรวงมหาโต ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าฯ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยมีเหตุเกิดขึ้นที่ต่างประเทศในกรุงเทพฯ หนึ่ง ซึ่ง
กวดงักกษัตริย์อำนาจจะมีหนึ่งคือเขานักถึงคนในบังคับอังกฤษที่
เพนนักโทษได้ การคุมขังนักโทษซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษความ
หัวเมืองก็มีหลายแห่ง เพราะฉะนั้นถ้าจะไปกวดงักกษัตริย์หนึ่งคือ
เขานักถึงนักโทษซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษแล้ว ก็ให้ยอมอนุญาต/

(ลงพระนาม) ดำรง

ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

หมวดปกครอง

กฎกระทรวงมหาดไทยที่ ๒

แผนกพลเมือง

วันที่ ๑๘ ธันวาคม รศ. ๑๑๓๓

พระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จทอดพระเนตรราชานุภาพ เสด็จมาที่กระทรวงมหาดไทย ถึง ข้าหลวงเทศาภิบาลแต่ผู้ว่าราชการเมืองทั้งปวง

๑ ด้วยพระยาสุรเมษนิวัต ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช มีใบบอกที่ ๑๗๕/๑๙๐๑ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน รศ. ๑๑๓๒ เข้ามากราบบังคมทูลพระกรุณาทูลเกล้าของขัติพระบาทว่า เมื่อระหว่งเดือนตุลาคมพฤศจิกายน ค.ศ. นี้ เกิดโรคไข้ทรพิษขึ้นที่เมืองสงขลาติดต่อไปถึงนักโทษซึ่งต้องเวรจำอยู่ในเรือนจำเมืองสงขลา เป็นไข้ทรพิษขึ้นเป็นอันมาก พระยาสุรเมษนิวัตได้จัดการให้รักษาพยาบาลนักโทษที่ป่วยเป็นไข้ทรพิษโดยแข็งแรง แต่จัดการให้แยกย้ายนักโทษที่ไม่เจ็บป่วยไข้ทรพิษไปอยู่เดี่ยวคนละต่างหากมิให้ปะปนกับนักโทษที่ป่วยเป็นไข้ทรพิษ เพื่อจะป้องกันมิให้โรคไข้ทรพิษลุกลามติดต่อไปได้ แต่เดิมนักโทษที่เป็นไข้ทรพิษถึงตายก็หลายคน

๒ ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทดังนี้ จึงทรงพระราชดำริเห็น

ว่า บรรดานักโทษทั้งปวงซึ่งต้องเวรจำขุมนั้น ถึงแม้จะเป็นนักโทษ
ซึ่งต้องรับพระราชอาญาอยู่ตามโทษานุโทษก็ดี แต่เมื่อมีเหตุร้ายไร
ทรพีชฌตงน มีพระราชหฤทัยตั้งดำริแก่นักโทษเหล่านั้นเป็นอันมาก
แต่ได้ทรงทราบฝ่าดวงของขัตติยะบาทว่า ไรทรพีชฌตงนก็มีเกิดอยู่
เนื่อง ๆ สมควรจะจัดการบิขงคณ เพื่อรักษาชีวิตของนักโทษเหล่าน
นั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ว่า คชไปให้จัดการตั้งนคช

๓ ถ้านักโทษคนใดซึ่งต้องเวรจำขุมนั้นแล้วก็ดี หรือจะตั้งมาจำขุมน
คชไปก็ดี ให้พวามรงค์ตรวจดูว่านักโทษคนนั้นไปปลุกผีคาดหรือ
ออกผีคาดแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ได้ปลุกหรือออกตามขรรคมคาแล้ว
ให้พวามรงค์จัดการให้นายแพทย์ปลุกผีคาดเสียจงทุกคน

๕ เป็นหน้าที่ของข้าหลวงเทศาภิบาล แต่ผู้ว่าราชการเมืองจะจัด
หาหนองผีคาดพรรณดี ๆ ให้มีไว้สำหรับให้แพทย์ปลุกผีคาดได้เสมอ
ไป แต่ถ้ามณฑลใดหรือเมืองใดจะต้องการหนองผีมากน้อยเท่าใด
ให้มีใบบอกขอเข้าไปณกรุงเทพมหานคร

(เซ็นพระนาม) ดำรงราชานุภาพ
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

ว่าด้วยพัคคี

กระทรวงนครบาล

ที่

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๕ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๘

เดิมนำคดีกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลตำรวจราชการ
(ทุกมณฑล)

ด้วยกรมราชทัณฑ์มีความประสงค์ จะยกจะทราบว่าเครื่องพัคคี
ของห้องบรรเทาที่มีอยู่ในกองเรือนจำจังหวัดในมณฑลนี้ อย่างไร
เท่าใด

เพราะฉะนั้นให้ท่านตั้งบัญชีความแบบ ๕ ไปยังกระทรวงนครบาล
และเมื่อได้ตั้งบัญชีไปแล้ว ของสิ่งใดชำรุดเสียหายหรือจะเพิ่มเติม
ขึ้นใหม่ ให้ตั้งบัญชีไปพร้อมกันรายงานประจำเดือน ซึ่งจะได้นำ
มาทำเร็ว ๆ นี้ แลขอหมายเหตุให้ทราบว่า เป็นประเภทของที่ได้
ยื่นบัญชีมาแล้ว โดยหมายเหตุเหล่านั้นๆ เพื่อเป็นกรณีตรวจพิจารณา
จะได้หักโอนบัญชีเดิมให้จำนวนตรงกันอยู่เดิม

ประทับตราสั่งให้น้อยมาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอกยมราช

เสนาบดี

กฎข้อบังคับ

สำหรับเรือนจำหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ

รัตนโกสินทรศก ๑๒๓

ในเวลาที่ตั้งชื่อเรือนจำขึ้น ๓ แห่ง คือ เรือนจำจังหวัดสมุทรปราการ เรือน
จำจังหวัดนนทบุรี และเรือนจำอำเภอมีนทบุรี

สารบา

ว่าด้วยการบังคับบัญชา

ข้อ ๑	ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บัญชาการ	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๒	อำนาจผู้บัญชาการเรือนจำ	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๓	อำนาจพี่อำรง	หน้า ๕๑๘

ว่าด้วยการคุมขังนักโทษ

ข้อ ๔	พี่อำรงรับผิดชอบการเรือนจำ	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๕	ผู้คุมคองตงบ้านเรือนอยู่ในเรือนจำ	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๖	การควบคุมรักษาตัวนักโทษในบริเวณเรือนจำ	หน้า ๕๑๘

ข้อ ๗	การควบคุมรักษาภายนอกบริเวณเรือนจำ	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๘	คนที่พำนักต้องตรวจรับไว้กักขังได้	หน้า ๕๑๘
ข้อ ๘	รับนักโทษต้องตรวจค้นของต้องห้ามในกายตัว	หน้า ๕๒๐
ข้อ ๑๐	ให้แพทย์ตรวจ	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๑	การคุมขังคนระหว่างพิจารณาคดี	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๒	การคุมขังระหว่างอุทธรณ์	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๓	การคุมขังนักโทษพิพากษาโทษแล้ว	หน้า ๕๒๒
ข้อ ๑๔	การคุมขังนักโทษให้แยกกัน	หน้า ๕๒๒

ว่าด้วยระเบียบการเรือนจำ

ข้อ ๑๕	เวลาทำการต่าง ๆ ของนักโทษ	หน้า ๕๒๒
ข้อ ๑๖	เวลานักโทษเข้าห้องขังให้ผู้คุมตรวจ	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๗	กำหนดเวลาหานักโทษ	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๘	ให้นักโทษแสดงความเคารพในเวลาเข้าราชการ ไปตรวจ	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๑๙	ให้ใช้นักหวัดเป็นเครื่องสัญญาแก่นักโทษ	หน้า ๕๒๓
ข้อ ๒๐	พำนักต้องรับแจ้งให้นักโทษเข้าใจเครื่องสัญญา	หน้า ๕๒๓

ว่าด้วยกฎบาป

ข้อ ๒๑	บาปต่าง ๆ สำหรับเรือนจำเป็นหน้าที่ของพำนัก รังค	หน้า ๕๒๓
--------	--	----------

ว่าด้วยกาารที่เกี่ยวข้องแก่คนนอกเรือนจำ

- ข้อ ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแก่เรือนจำรับของอย่างใดๆ
จากนักโทษ หน้า ๕๒๕
- ข้อ ๒๓ ห้ามมิให้พนักงานในเรือนจำ พาพรรคพวก เข้า ไปใน
เรือนจำ หน้า ๕๒๕
- ข้อ ๒๔ การเยี่ยมเยียนผู้ต้องคุมขังต้องขออนุญาตต่อพว
มรงค์ หน้า ๕๒๕
- ข้อ ๒๕ พวามรงค์ อนุญาตให้เยี่ยมเยียน ได้ ในบริเวณ
เรือนจำ หน้า ๕๒๕
- ข้อ ๒๖ นักโทษพาถึงของเข้าไปในห้องขังต้องขออนุญาต
ต่อพวามรงค์ หน้า ๕๒๕
- ข้อ ๒๗ จุดหมายไปมาของนักโทษต้องให้พวามรงค์ก่อน หน้า ๕๒๕

ว่าด้วยกาารใช้นักโทษทำการ

- ข้อ ๒๘ ห้ามมิให้ผ่อนเวลาทำการแก่นักโทษ หน้า ๕๒๖
- ข้อ ๒๙ ห้ามมิให้นักโทษทำการส่วนตัว หน้า ๕๒๖
- ข้อ ๓๐ ห้ามพวามรงค์ ไม่ให้จ่ายนักโทษ ออกนอกเรือน
จำ หน้า ๕๒๖
- ข้อ ๓๑ ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้จ่ายนักโทษไปทำการ หน้า ๕๒๖

ว่าด้วยกาารควบคุมนักโทษ ในเวลาทำการ

- ข้อ ๓๒ การควบคุมนักโทษในบริเวณเรือนจำ หน้า ๕๒๗

ข้อ ๓๓	นำหลักของตระเวนควบคุมนักโทษ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๔	กำหนดข้อควรปฏิบัติของตระเวนควบคุมนักโทษ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๕	ให้ของตระเวนไปรับนักโทษทำการ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๖	ให้พำนักชั่วคราวที่บาญชีรับจำนักโทษ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๗	ของตระเวนควบคุมนักโทษเดินไปทำการ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๘	ไม่ให้นักโทษไปอยู่ในที่กำบังผู้คุม	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๓๙	ไม่ให้ผู้คุมฯ หรือปด้อยนักโทษไปเที่ยว	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๔๐	ห้ามไม่ให้ญาติพวกพ้อง เข้าใกล้นักโทษในเขต	
ทำการ		หน้า ๕๒๘
ข้อ ๔๑	ให้ตรวจรับนักโทษในเขตตั้งเรือนจำ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๔๒	กำหนดให้ของของตระเวนไปคุมนักโทษ	หน้า ๕๒๘
ข้อ ๔๓	ให้บัญชาการเรือนจำออกหมายตั้งผู้คุมพิเศษ	หน้า ๕๓๐

ว่าด้วยการพยาบาลนักโทษ

ข้อ ๔๔	ให้มีแพทย์สำหรับเรือนจำ	หน้า ๕๓๐
ข้อ ๔๕	นักโทษป่วยพำนักชั่วคราวของแจ้งความคือแพทย์	หน้า ๕๓๐
ข้อ ๔๖	นักโทษ ผู้ป่วย ผู้ป่วย กษัตริย์ แพทย์ของ	
คดีนั้น		หน้า ๕๓๑
ข้อ ๔๗	แพทย์ของตรวจคุมขังนักโทษ	หน้า ๕๓๑
ข้อ ๔๘	นักโทษตายต้องชันสูตร	หน้า ๕๓๑
ข้อ ๔๙	คำสั่งแพทย์ให้จัดตั้งในสมุคตรวจการ	หน้า ๕๓๑

ว่าด้วยนักโทษหนี

- ข้อ ๕๐ นักโทษหนีต้องให้ ไปแจ้งความต่ออำเภอ ท่านั้น
 แยกของตระเวน หน้า ๕๓๓
- ข้อ ๕๑ ให้พ้อามรงค์คักค้ำหินรูปพรรณนักโทษหนีเสนอ
 ผู้บัญชาการเรือนจำ หน้า ๕๓๒
- ข้อ ๕๒ ให้ยกกระบัตรเมืองเป็นผู้ ไล่ต้อนในเหตุนักโทษ
 หนี หน้า ๕๓๒
- ข้อ ๕๓ การทวงผู้ ทบต้อยให้นักโทษหนี หน้า ๕๓๒
- ข้อ ๕๔ การลงโทษผู้ ททำให้นักโทษหนี หน้า ๕๓๒
- ข้อ ๕๕ ข้อยกเว้นผู้ ททำให้นักโทษหนี หน้า ๕๓๓
- ข้อ ๕๖ เมื่อนักโทษหนีให้รายงานให้เสนาบดีทราบ หน้า ๕๓๓

ว่าด้วยเครื่องพันธนาการและการลงอาญา หรือระงับการลงอาญาแก่นักโทษ

- ข้อ ๕๗ กำหนดเครื่องจองจำนักโทษ หน้า ๕๓๓
- ข้อ ๕๘ การลงอาญานักโทษ หน้า ๕๓๕
- ข้อ ๕๙ การจองจำนักโทษต้องมีหมาย หรือคำสั่ง ผู้บัญชาการเรือนจำ หน้า ๕๓๕
- ข้อ ๖๐ พ้อามรงค์ตั้งอาญา หรือลดอาญาแก่นักโทษใน
 เวลาจำเป็นได้ หน้า ๕๓๕

ว่าด้วยการปล่อยนักโทษ

- ข้อ ๖๓ ให้คิดวันปล่อยนักโทษตามกฎหมายอาญา   หน้า ๕๓๕
 ข้อ ๖๒ วิธีปล่อยนักโทษ   หน้า ๕๓๕

ว่าด้วยการประหารชีวิตนักโทษ

- ข้อ ๖๓ นักโทษผู้หญิงมีครรภ์ ให้รอดพ้นตลอดชีวิต   หน้า ๕๓๖
 ข้อ ๖๔ ศพของผู้ซึ่งประหารชีวิตห้ามไม่ให้ฝังศพแบบ
 กวเอ็กเกริก   หน้า ๕๓๖

ว่าด้วยการตรวจ

- ข้อ ๖๕ ผู้บัญชาการเรือนจำตรวจการเรือนจำ   หน้า ๕๓๖
 ข้อ ๖๖ ผู้บัญชาการเรือนจำต้องตรวจพบปะกับนักโทษ
 บรรดาที่มีในเรือนจำ   หน้า ๕๓๖
 ข้อ ๖๗ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องตรวจทั่วไป   หน้า ๕๓๗
 ข้อ ๖๘ ให้ผู้บัญชาการ เรือนจำจกค่าตั้งลงในสมุดตรวจ
 การ   หน้า ๕๓๗
 ข้อ ๖๙ พยายามรงค์ของ ตรวจตราง ทุกวัน แดพบ นักโทษ
 ทุกคน   หน้า ๕๓๗
 ข้อ ๗๐ พยายามรงค์ของดูแลารเดียงนักโทษ   หน้า ๕๓๗

๕๑๘

กฎข้อบังคับ

สำหรับเรือนจำหัวเมืองมณฑลกรุงเทพฯ

รัตนโกสินทรศก ๑๒๘๘

ด้วยการเรือนจำทุกอัน ยังหาได้มีกฎข้อบังคับให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีไม่ แต่ตามความในพระราชกำหนดเรือนจำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เสนาบดีเจ้านายข้ามาจกตั้งเจ้าพนักงานผู้บัญชาการเรือนจำ แต่ข้อบังคับการปกครองเรือนจำ การทเลียดแก่อนนอกเรือนจำ จะประพฤติต่อเรือนจำ การใช้คนโทษแต่การลงอาญา หรือลดอาญานักโทษได้ตามสมควร เพราะฉะนั้นเสนาบดีกระทรวงนครบาลจึงได้ขอกกฎข้อบังคับขึ้นไว้สำหรับใช้ ในมณฑลกรุงเทพฯ ทั้งข้อความซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้

ว่าด้วยการบังคับบัญชา

ข้อ ๑ ให้ผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้บัญชาการเรือนจำ รับผิดชอบบังคับบัญชาการคนซึ่งนักโทษในเรือนจำ บรรดาที่มีในจังหวัดเมืองนั้นทั่วไป เว้นได้แต่เมื่อผู้ว่าราชการเมืองไม่อยู่ ให้ปลัดเมืองทำการแทน

ข้อ ๒ ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจเห็นพนักงานในเรือนจำทุกตำแหน่ง ถ้าพนักงานคนใดมีความผิด ก็มีอำนาจที่จะย้ายถอนได้ทุก

เมื่อเงินได้แต่การที่จะตั้งแต่เปลี่ยนพชามรงค์ ให้ชอชอนุญาตคือ
เงินบาทก่อน เมื่อเงินบาทเห็นชอบด้วยแล้วจึงให้ทำได้

ข้อ ๓ พชามรงค์เป็นผู้บังคับการในบริเวณเรือนจำทั่วไป และมี
อำนาจที่จะบังคับบัญชาเต็มยันทกงานผู้คุมทุกตำแหน่ง แต่เมื่อได้รับ
อนุญาตจากผู้บังคับบัญชาการเรือนจำแล้ว ก็มิอำนาจที่จะผิด
เปลี่ยนเต็มยันทกงานผู้คุมผู้มีความผิดนั้นได้

วาทวยการคุมขังนักโทษ

ข้อ ๔ พชามรงค์เป็นผู้รับผิดชอบการคุมขังนักโทษในเรือนจำ
แต่ละต้องตั้งบ้านอยู่ในบริเวณเรือนจำ ถ้าหากมีการจำเป็นจะต้องไป
นอกบริเวณดังกล่าวนี้ ต้องขออนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ ๕ ผู้คุมทั้งหลายจะต้องตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเรือนจำ
เหมือนกัน ถ้ามีกิจธุระจะต้องไปก็ให้ติดต่อพชามรงค์

ข้อ ๖ การควบคุมรักษาตัวนักโทษในบริเวณเรือนจำนั้น พชามรงค์
จัดให้ผู้คุมอยู่ยาม แต่ให้จัดให้มียามใน คิวเดออคคตนักโทษที่ทำได้ทำ
ความชอบผลดีเปลี่ยนกันอยู่ยาม การเลือกคตนักโทษและการที่จะจัด
อย่างไร ให้เป็นหน้าที่ของผู้บัญชาการเรือนจำสั่งการ

ข้อ ๗ ส่วนการบ่งกนรักษาภายนอก เป็นต้นตามบ้อมแต่ละประตู
ให้เป็นหน้าที่ของตระเวนรักษา แต่จะรักษาโตมากน้อยเท่าใด ให้เป็น
หน้าที่ของผู้บัญชาการเรือนจำกระแต่ตั้งไปยังนายกองตระเวน

ข้อ ๘ คนที่พชามรงค์จะรับกักขังไว้ในตารางนั้น ต้องเป็นคน
อยู่ในจำพวกเหล่านี้ คือ

(๑) โดยมีหมายจากผู้บัญชาการเรือนจำส่งตัวมาให้กักขังไว้ในระหว่างไต่สวนคดี ระหว่างพิจารณาของศาลคดี หรือให้ลงจำคุกโทษตามคำพิพากษาของศาลคดี จำพวกหนึ่ง

(๒) อำเภอ ถิ่นนั้น ผู้ใหญ่บ้าน แคนายกของตระเวน ได้จับกุมนำมาฝากให้รักษาไว้ ในระหว่างที่จะนำรายงานเหตุการณ์แจ้งต่อศาลหรือเสนอมูลราชการเมือง โดยมีกำหนดไม่เกิน ๒๕ ชั่วโมงจำพวกหนึ่ง แต่การที่จะรับคนเช่นนั้น ได้ พวามรงค์จะต้องได้ฉอมแล้ว จดหมายเหตุการณ์ลงในสมุดบัญชี แต่ให้พวามรงค์นำเงินลงชื่อไว้ด้วย แล้วให้พวามรงค์นำความเงินขอต่อผู้บัญชาการเรือนจำให้ทราบจนทุกราย เพื่อขอคำสั่งผู้บัญชาการเรือนจำที่จะให้ทำประการใดต่อไป

ข้อ ๘ เมื่อพวามรงค์ได้รับนักโทษได้แล้ว ให้ตรวจค้นสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเป็นของต้องห้ามออกจากตัวนักโทษผู้นั้น มอบให้ญาติหรือพรรคพวกไปรักษาไว้ ถ้าไม่มีผู้ใดรับก็ให้พวามรงค์ส่งมาบัญชีรักษาไว้สำหรับจะได้นำคืนเมื่อพ้นโทษ เงินใดแต่เป็นของที่จะเดียดให้จำหน่ายหรือทำลายเสีย แต่การที่จะตรวจเช่นนั้น ถิ่นนักโทษนั้นเป็นผู้หญิงให้ ใช้สมุดผู้หญิงแต่ให้ตรวจในที่เปิดเผย สิ่งของที่ตองห้าม

- ๑ อาวุธทุกอย่าง
- ๒ ฝืนหรือขยาหรือถักหรือแหหรือเครื่องดัก
- ๓ ดั้ว
- ๔ เครื่องเงินการพนัน
- ๕ เครื่องจุดแต่เชือกเพลิง

ข้อ ๓๐ นักโทษที่จะรับไว้ในเรือนจำนั้น ต้องให้แพทย์ตรวจ
แล้วทุกคนตามหน้าที่ของแพทย์

ข้อ ๓๑ การคุมขังคนระหว่างไต่สวน และระหว่างพิจารณานั้น
ดังนี้

(๓) ไม่ต้องจำ เว้นแต่จะใคร่บังคับผู้ มีอำนาจเหนือให้จำ
แต่คนระหว่างพิจารณานั้น ตามระเบียบของศาลย่อม มีหมายสั่งขัง
เต็มอ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้องพิจารณาให้แต่งตั้งให้จำหรือขัง เพื่อ
เป็นความดีของแก่การรักษาอย่างใดก็ได้

(๔) ใช้เครื่องงัดขังของตัวเอง ไม่ต้องใช้ของห้อง เว้นไว้
แต่จะเป็นของที่ตองห้ามตามข้อบังคับ

(๕) จะให้ญาติหรือพวกพ้องหาอาหารมาดังกล่าว

(๕) ไม่ต้องใช้ทักการ หลอดนอกจากการรักษาความสะอาดใน
บริเวณเรือนจำ ในห้องขัง แต่เครื่องใช้ส่วนตัวของคุณ แต่การ
บางอย่างซึ่งไม่ใช่การหนัก ในบริเวณเรือนจำ

(๕) ใช้ผมได้ตามพอใจ

(๕) ถ้าไม่มีเครื่องงัดขังแต่อาหารของตนเอง ก็ให้จ่ายของ
หลอดให้

ข้อ ๓๒ การคุมขังนักโทษระหว่างอุทธรณ์นั้นให้จัดดังนี้

(๓) ถ้าศาลตัดสินปล่อยจำเลย แต่ฝ่ายโจทก์อุทธรณ์ศาลยัง
ให้คุมขังตัวจำเลยได้ ก็ให้จัดการคุมขังเหมือนดังคนระหว่างพิจารณา

(๒) ถ้าศาลตัดสินลงโทษจำเลยถึงจะยังอุทธรณ์ เมื่อศาลมี
หมายสั่งแจ้งโทษมายังผู้บัญชาการเรือนจำแล้ว ก็ให้คุมขังบังคับ
บัญชาเหมือนดังนักโทษที่ศาลได้ พิพากษาโทษแล้ว

ข้อ ๓๓ การคุมขังนักโทษซึ่งศาลได้พิพากษาโทษถึงที่สุดแล้ว
แล้วนั้นให้จัดดังนี้

- (๑) ให้ตัดผมสั้น หรือ โกนผม
- (๒) ให้ทำน้ายประจำตัวนักโทษตรงกับบัญชีตามแบบ แขนง
ไว้กับคอกนักโทษนั้น
- (๓) ให้ของจำเป็นเครื่องพินนากาวตามข้อบังคับ
- (๔) ให้ใช้เสื่อกางเกงของหลวง

ข้อ ๓๔ การคุมขังนักโทษนั้น ให้จัดแยกดังนี้

- (๑) นักโทษหญิงกับนักโทษชาย ให้ขังแยกอย่าให้ปะปนกัน
- (๒) ถ้ามีห้องพอที่จะแยกนักโทษที่ไม่ต้องเวรจำให้อยู่ต่างหาก
ไม่ให้ปนกับนักโทษที่ต้องเวรจำได้ ก็ให้แยก
- (๓) นักโทษที่พึ่งเคยรับโทษ อย่าให้อยู่ปนกับผู้ร้ายเก่า
- (๔) นักโทษป่วยให้แยกไว้ต่างหาก

ว่าด้วยระเบียบการเรือนจำ

ข้อ ๓๕ เวลาทำการต่างๆ ในเรือนจำ ให้กำหนดดังนี้ คือ
เวลาบำรุงรักษาเรือนจำของซึ่ง คุมนักโทษออกเททิ้งสิ่งโสโครกเดอบ
น้ำขังกวาดชำระห้องที่ซึ่งแลบริเวณเรือนจำให้สะอาด แลจัดเครื่อง
ใช้สอยให้เรียบร้อย เวลาเช้า ๑ โมงครึ่ง ให้นักโทษรับประทาน
อาหาร เวลาเช้า ๒ โมงครึ่งจ่ายนักโทษให้ทำการ เวลาเที่ยงหยุดพัก
ครึ่งชั่วโมง เวลาบ่าย ๔ โมงเลิกการให้อาบน้ำกินข้าวแล้วเข้าห้องซึ่ง
บ่าย ๕ โมงครึ่งให้ ไตฉนกุญแจห้อง วันพระหยุดเค็มวัน เว้นไว้แต่มี

การจำเป็น แต่การทำความดีขาด แต่ซ่อมแซม ชักพอกเดิน ผ่า
สำหรับตัวนักโทษ

ข้อ ๑๖ เวลาที่จะให้นักโทษเขาห้องขังนั้น ให้ผู้คุมตรวจหัวตะปูล
แต่ตรวจคนตัวนักโทษทุกคนแต่ละทุกวัน เพื่อไม่ให้มีสิ่งของต้องห้าม
ตามข้อบังคับซึ่งว่าไว้ในข้อ ๘ คัดเข้าไป

ข้อ ๑๗ เวลาจะทรมานให้นักโทษอดทนตรึงคอต่า แต่ซ่อมเครื่อง
นักหมายถ่วงบังคับบัญชา แต่ข้อโทษของคน เพื่อให้ ข้าราชการแล้ว
จึงนอน

ข้อ ๑๘ ในเวลาทรมานขากวาระเรือนจำคดี ผู้พิพากษาคดี พว
มรงค์หรือแพทย์ กัดเขาไปตรวจถ่วง หรือเมื่อพบปะกับนักโทษใน
คุกหนึ่ง นักโทษเหล่านั้นจะต้องแสดงความเคารพหยกจากถ่วงท
แต่อาจถึงของถ่วงถ่วงพบเพียบพนมมือทุก ๆ คนจนกว่าท่านผู้
ใดพ้นไปแล้ว หรือได้อนุญาตแล้วจึงให้นักโทษนั้นทำการต่อไป

ข้อ ๑๙ เพื่อให้เป็นการสังเกตแก่การบังคับบัญชา นักโทษ
หลายๆคน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำจกการนัดหมายใช้เสียงนกหวีดแทน
ปากคำตามวิธี ซึ่งจะได้อำหนดไว้ท้ายข้อบังคับ

ข้อ ๒๐ ให้พวามรงค์เขียนข้อบังคับสำหรับนักโทษคดีไว้ใน
เรือนจำ แต่หมั้นขแรงขานให้นักโทษฟัง ให้เป็นที่เขาใจงทวกัน
ตามข้อความข้างท้ายข้อบังคับ

ว่าด้วยการบาญชี

ข้อ ๒๑ บาญชีต่าง ๆ สำหรับเรือนจำซึ่งเป็นหน้าที่พวามรงค์เป็น

ผู้รับผิดชอบแต่จัดการอย่างไร ให้ทำตามแบบแต่คำอธิบายท้าย
ข้อบังคับ

ว่าด้วยการทักเย็บแกลคนนอกเรือนจำ

ข้อ ๒๒ บรรดาพนักงานผู้หน้าที่เกี่ยวข้องของตักเย็บบังคับบัญชา
การเรือนจำ นับตั้งแต่ผู้ว่าราชการเมืองลงมาจนถึงผู้คุม แต่บุตร
ภรรยาของพนักงานเหล่านั้น ห้ามมิให้รับเงินทองของกำนัลจากนัก
โทษ หรือผู้อื่นซึ่งจะนำมาให้แทนนักโทษ แต่ห้ามมิให้รับจำนำหรือ
ขายชื้อหีบขมพรมพิศมิต้อย่างใด ๆ เป็นอันขาด

ข้อ ๒๓ ห้ามมิให้เจ้าพนักงาน แต่ผู้คุมในเรือนจำพาสมัครพรรค
พวกเข้าไปในบริเวณเรือนจำ ก่อนได้รับอนุญาตจากพวามรงค์

ข้อ ๒๔ การทักเย็บ หรือพรรคพวกของผู้ ซึ่ง ต้องคุมขัง อยู่ใน
เรือนจำจะมาเยี่ยมเยียนกันนั้น ต้องขออนุญาตต่อพวามรงค์ก่อน ถ้า
พวามรงค์ มีความสงสัยโดยฉฉ ผู้เยี่ยมจะส่งเงินสิ่งของเขาไปให้นัก
โทษ จะขอคนผู้เยี่ยมก่อนก็ได้ ถ้าผู้เยี่ยมไม่ยอมให้คน พวามรงค์
จะไม่ยอมให้พบนักโทษทีเดียวก็ได้ ถ้าพวามรงค์ ได้อนุญาตให้ผู้ใด
เขาเยี่ยมนักโทษ พวามรงค์ต้องสั่งให้ผู้คุมนั่งฟังคำพูดจากนอคน
เดี่ยวการ หรือตามกำหนดซึ่งจะได้กระทำตามสมควร การเยี่ยมนี้ผู้
เยี่ยมจะต้องพูดกันในภาษาไทยที่ผู้คุมเข้าใจ ถ้าแก่ถึงไรภาษาที่ผู้คุม
ไม่เข้าใจหรือทำเล่ห์ทักด้วยกิริยาอาการอย่าง ใด ๆ หรือพูดจาเลี่ยม
ส่อนในทางทุจริตผิดจกทำเนียม ก็ให้ผู้คุมห้ามมิให้สนทนากันต่อไป
โดยเขานักโทษนั้นซึ่งเสีย หรือได้ผู้เยี่ยมนั้น ไปเสียจากที่เยี่ยมโดย

๖๓ การที่ผู้คุมได้ฟังคำพูดจากนักประหารใดนั้น ให้แจ้งต่อพวามรงคังทุกครั้ง แต่อาพวามรงคังเห็นเป็นเหตุแปลกปลาด ก็ให้รายงานหรือนำข้อความนั้นเรียนต่อสมุขการเวอนจำให้ทราบ

๖๔ การที่พวามรงคังจะอนุญาตให้ญาติ หรือ พรตพวกเขาเยี่ยมนักโทษนั้น ให้เยี่ยมได้แต่ในบริเวณเวอนจำแห่งเดียว เว้นใดแต่จะไต่รบคำดังจากสมุขการเวอนจำเป็นพิเศษ

๖๕ บรรดาสิ่งของต่างๆ ซึ่งเปนของที่ไม่ต้องห้ามตามข้อบังคับ ถ้าจะมีผู้นำมาให้นักโทษกัก หรือนักโทษจะพาเขาไปใช้สอยในห้องทงหรือในบริเวณตรงกัก ต้องได้รบอนุญาตจากพวามรงคังก่อน จึงจะพาเขาไปได้ แต่การที่พวามรงคังจะอนุญาตเช่นนั้น จะต้องพิจารณาให้เห็นว่าเปนของที่ไม่โทษกัก คือ

- (๑) ของนั้นไม่อาจเปนเครื่องมือให้นักโทษหนีหายได้
- (๒) ของนั้นไม่น่าจะเปนเครื่องทำอันตรายผู้ใดได้
- (๓) ของนั้นไม่ทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น
- (๔) ของนั้นไม่กีดแก่การรักษาความสะอาดเรียบร้อยในเวอนจำ
- (๕) ของนั้นไม่พาเขาไปเพื่อประโยชน์กวรวชอชราย เมื่อพวามรงคังพิจารณาเห็นไม่เปนการต้องห้ามดังความานแล้วจึงควรอนุญาต

๖๖ ถ้านักโทษจะมีหนังสือถึงผู้ใด หรือผู้ใดจะมีหนังสือมาถึงนักโทษกัก ต้องสั่งให้พวามรงคังอ่านจดหมายนั้นก่อน เมื่อเห็นว่าเปนการปรกติจึงให้ส่งจดหมายนั้นไป ถ้าเห็นเปนจดหมายผิดปรกติเป็นคนจะก่อการเดือดเดียวประการใดได้ ก็ให้พวามรงคังนำจดหมายนั้นยื่นต่อสมุขการเวอนจำ เพื่อไต่รบคำดังให้ทาดายจดหมายนั้น หรือไต่ถงนข้อไปประการใด

ว่าด้วยการใช้นักโทษทำการ

ข้อ ๒๘ ให้พยามรงค์แก่ผู้คุมทุกคนเข้าใจได้เสมอว่า การที่นักโทษต้องทำการต่าง ๆ นั้น เป็นอาญาอย่างหนึ่งซึ่งคาดได้ พิพากษาให้ถึงแก่นักโทษ เพราะฉะนั้นจะต้องใช้ให้นักโทษทำการเต็มตามกำหนดเวลาเสมอ จะผ่อนผันอย่างไรไม่ได้เลย เว้นได้แต่เมื่อนักโทษคนใดป่วยหรือชราภาพไม่มีกำลังพอ จะผ่อนให้ทำการที่เบาลง เช่นหนักควร

ข้อ ๒๙ ห้ามไม่ให้เจ้านักงานคนใดใช้นักโทษทำการเพื่อประโยชน์ตนเองเป็นอันขาด

ข้อ ๓๐ ห้ามมิให้พยามรงค์จ่ายคนโทษออกนอกเรือนจำ ใต้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ ๓๑ การที่จะจ่ายนักโทษหรือคนทตของคุมจริง ทำการอย่างใดที่ใดมากน้อยเท่าใด ให้เป็นหน้าที่ผู้บัญชาการเรือนจำ เป็นผู้กระแจกจ่ายตามสมควรแต่ตามลักษณะการซึ่งจะใดก็ตามต่อไป

(๑) บรรดาการในบริเวณเรือนจำมีการบ้ตกจำกัดดังลัด การทำความสะอาดในบริเวณเรือนจำกต การซ่อมแซมมกต การด้ชอมหาอาหารเลี้ยงผู้อยู่ในเรือนจำกต การชกฟอกเสื้อผ้ากต การรออนกต ซึ่งอาจใช้ให้นักโทษทงด้เร็วได้แล้ว ก็ให้ ใช้นักโทษทงด้

(๒) ให้จัดให้นักโทษ ทำการรับจ้าง ฟอก เสื้อผ้าใ้ทุก เรือนจำด้หรับเป็นความด้กตแก่ข้า้ราชการ แต่ไม่จ้เป็นตของคิตราคาค้าจ้างแพง

(๓) การที่จะจ่ายนักโทษไปทำการตามบ้านข้า้ราชการ ซึ่งเป็น

บ้านของรัฐบาลนั้น ห้ามไม่ให้จ่ายนักโทษซึ่งมีกำหนดโทษจำคุกเกินกว่า ๓ ปี แต่ให้จ่ายโดยกำหนดอัตราสำหรับเวลาปรกติดังนี้

ที่พลผู้ว่าราชการเมือง ไม่เกิน ๓ คน

ที่พนักงานผู้ใหญ่ เช่น ปลัด ยกระมนตรี ผู้พิพากษา ไม่เกิน ๒ คน

ที่พลข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งเป็นบ้านรัฐบาล ๑ คน

ศาลเมืองแต่ว่าการเมือง ไม่เกินกว่าแห่งละ ๒ คน ตามกำหนดสำหรับเวลาปรกติ ถ้ามีการพิเศษซึ่งจะต้องทำเพิ่มขึ้น หรือการซ่อมแซมตกแต่งเป็นครั้งคราว ก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำเรียกระดมทำการเป็นคราว ๆ

(๔) การที่จะจ่ายนักโทษไปทำการที่ใดเท่าใด ถ้าเป็นการที่จะต้องทำนานวัน ให้ผู้บัญชาการเรือนจำลดัดเปลี่ยนเวียนคนโทษ ให้อยู่ประจำของนานนัก เงินไว้แต่พวกช่าง หรือบางคนซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์แก่การในที่นั้น ๆ

(๕) ห้ามไม่ให้จ่ายนักโทษซึ่งมีกำหนดโทษตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไปออกไปทำการโยธานอกเรือนจำ เว้นได้แต่จะมีการจำเป็นโดยเฉพาะนักโทษบางคน หรือเป็นการระดมชั่วคราว เช่น นนึ่งให้จ่ายได้ แต่ถ้าจะต้องจ่ายนักโทษเช่นนอกทำการ จะต้องจัดการระดมรักษาทันทีโดยพลการ

ว่าด้วยการควบคุมนักโทษในเวลาทำการ

ข้อ ๓๒ การควบคุมนักโทษทำการในบริเวณเรือนจำนั้น ให้

เป็นหน้าที่พร้อมบังคับและคุ้มครองรักษามิให้หลบหนี เมื่อได้
จ่ายออกไปทำการนอกเรือนจำเวลาดำเนินการคุ้มครองรักษาให้เป็นหน้าที่
ของตระเวนรับผิดชอบ ในระหว่างเวลาดังแต่นั้นโทษออกจากเรือนจำ
ไป จนกว่าจะได้กลับมายังคุกซึ่งแต่เดิมขอหมายแก่พวกรังค์เดรัจฉ
แต่ จงหมดยุทธหน้าที่ของตระเวน

ตามความซึ่งว่ามาในข้อนี้ไม่เกี่ยวกับนักโทษซึ่งได้จ่ายเป็นกองย่อย
ไปตามบ้านข้าราชการ หรือสถานที่ทางราชการ ซึ่งได้มีผู้คุมรับผิดชอบ
ชอมไปต่างหากตามข้อบังคับ

ข้อ ๓๓ กองตระเวนมีหน้าที่ดูแลการควบคุมรักษานักโทษ อย่าง
เดียว ไม่เกี่ยวแก่การที่จะไต่สวนโทษ ส่วนการที่จะไต่สวนโทษทำการ
อย่างไร มากน้อยเท่าใดนั้น ให้เป็นหน้าที่ของผู้คุมหรือพนักงานโยธา
ซึ่งเป็นผู้ตรวจประจำกองนั้นๆ

ข้อ ๓๔ กองตระเวนซึ่งสำหรับเป็นผู้ควบคุมนักโทษนั้น ให้มี
กำหนดอัตราดังนี้

(๑) ถ้านักโทษ ๑๐ คนหรือน้อยกว่า ๑๐ คนลงมา ต้องมีกอง
ตระเวนควบคุม คือ พดตระเวน ๓ หนึ่งนาย พดตระเวน ๒ นาย

(๒) ถ้านักโทษมากกว่า ๑๐ คนขึ้นไปถึง ๒๐ คน ต้องให้มี
นายยามหนึ่งนาย พดตระเวน ๕ นาย

(๓) ถ้ามียุทธจำเป็นจะต้องจ่ายนักโทษระดมไปทำการในที่ใด
เกินกว่า ๒๐ คนขึ้นไป จะต้องเพิ่มพดตระเวนควบคุมเพิ่มขึ้นตามสมควร

ข้อ ๓๕ คุกของตระเวนผู้สำหรับควบคุมรักษานักโทษ ไปยัง
กองเรือนจำตามฉันทฎกกำหนดของบัญชาการเรือนจำ เพื่อได้
รับนักโทษจากกองเรือนจำไปทำการณที่ต่างๆ คือไป

ข้อ ๓๖ การจ่ายเดิมนักโทษไปทำการนั้น ให้พำมรงค์ทำ
บุญขึ้นรับแต่จ่ายให้เป็นหลักฐานไว้ต่อกันด้วย

ข้อ ๓๗ เมื่อของตระเวนรับนักโทษแล้ว ให้คุมนักโทษเดินเป็น
แถวตรงไปยังที่ทำการ เมื่อถึงที่ทำการแล้ว ต้องคอยระวังรักษา
นักโทษนั้นอย่าจนกว่าจะหมดเวลา และคุมกลับไปตั้งยังกองเรือนจำ

ข้อ ๓๘ ห้ามมิให้นักโทษผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งกำลังทำการอยู่ ไป
ตีตลกของตระเวนผู้ควบคุมรักษาเป็นอันขาด ของตระเวนจะต้องจับ
ให้นักโทษอยู่ในที่เปิดเผยให้เห็นได้ทันทีด้วยเสมอ

ข้อ ๓๙ ห้ามมิให้ของตระเวน หรือผู้คุมปล่อยนักโทษหน้า
ที่ทำการไปเที่ยวซอซนมแดงของต่าง ๆ โดยตัวพียงตนเอง หรือด้วย
ของตระเวนและผู้คุมควบคุมไปเป็นอันขาด แต่ห้ามมิให้นักโทษแฉะข้อ
ตั้งของเมื่อเวลาเดินไปทำการ หรือเดินกลับมาขังที่คุมขังด้วยเหมือนกัน

ข้อ ๔๐ ห้ามมิให้ของตระเวนผู้ควบคุมรักษา แด่ผู้คุมรายงาน
ยอมอนุญาตให้ญาติ หรือพวกพ้องของนักโทษเข้าไปใกล้เคียงกับ
นักโทษเมื่อเวลาทำการ แต่ให้ตั้งของหรือพูดจากับนักโทษ ประการ
ใดไม่ได้เลยเป็นอันขาด

ข้อ ๔๑ เมื่อของตระเวนคุมนักโทษมาตั้งยังกองเรือนจำในเวลา
เลิกการนั้น ให้พำมรงค์ตรวจนับจำนวนนักโทษให้ถูกต้องตรงกัน
ทั้ง ๒ ฝ่ายเสมอ เมื่อของตระเวนได้มอบนักโทษให้พำมรงค์ตรวจ
นับรับถูกต้องแล้ว จึงเป็นอันหมดหน้าที่ของของตระเวนไม่ต้องรับผิดชอบ
ต่อไป

ข้อ ๔๒ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ มีคำสั่งไปยังหัวหน้าโรงพัก

ประจำเมืองนั้นในฉันทวารเวลาดำเช้าทุกเจ็ดวันไป จำจะต้องการกอง
 ตระเวนคุมนักโทษวันละกี่คนในระหว่างอาทิตย์ต่อไปนั้น เมื่อเจ้าพนักงาน
 งานโรงพักได้ทราบค่าดังกล่าว ก็ให้จับผิดตระเวนไปคุมนักโทษทำการ
 ตามคำสั่ง

ข้อ ๕๓ การควบคุมนักโทษ ซึ่งย้ายไปทำการตามบ้านข้าราชการ
 การนั้น ให้ผู้ขออนักโทษมีหนังสือแจ้งมายังผู้บัญชาการเรือนจำว่าจะ
 ขอให้ผู้ใดเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบระวางรักษานักโทษที่ย้ายไปนั้น เมื่อผู้
 บัญชาการเรือนจำได้รับหนังสือเช่นนั้นแล้ว ก็ให้ออกหมายตั้งให้ผู้นั้น
 เป็นผู้คุมรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติเรือนจำ ร.ศ. ๑๒๐ แล้วจึง
 ย้ายนักโทษให้ผู้คุมผู้นั้นรับไปได้ ตามความซึ่งจะได้ ในข้อ ๓๑-๓

ตั้งพนักงานที่ทำการ ให้ใช้พนักงานหรือภารโรงเป็นผู้ควบคุม

ว่าด้วยการพยายามหนีโทษ

ข้อ ๕๔ ให้มีแพทย์ประจำตรวจนายหนึ่ง บรรดานักโทษซึ่งจะ
 ต้องรับคุมขังไว้ในเรือนจำนั้น ให้แพทย์ตรวจดูโรคโดยไข้เจ็บแล้ว
 จึงจัดการคุมขังตามลักษณะการซึ่งจะได้กล่าวไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๕๕ เมื่อนักโทษคนใดมีอาการป่วยเจ็บ หรือมีอาการเฉื่อย
 จืด ให้พวามรงค์รับแจ้งความต่อแพทย์ เมื่อแพทย์ได้ทราบแล้ว
 ก็ให้ตรวจแต่พิเศษเหตุการที่จะรักษาพยาบาลประการใด แล้วให้ตั้ง
 แพวามรงค์จัดการพยาบาลต่อไป แต่แพทย์ต้องหมั่นตรวจตรวจการ
 รักษา เพื่อให้เป็นไปตามคำสั่ง เมื่อแพทย์เห็นว่านักโทษคนใด

ของตระเวนผู้มาทักการจับกุมได้ รับผิดชอบตามที่ ท้องที่ ไม่จำเป็นต้อง
เขียนรายงาน หรือไปแจ้งความขอค่าตั้งผู้ มีอำนาจเหนือให้ตั้งจับอึก
ชนหนึ่ง ซึ่งเป็นกาเวเดียวเดา เอนไว้แต่ถ้าเมื่อจะไปแจ้งความต่อผู้
บัญชาการเรือนจำ หรือผู้ มีอำนาจเหนืออื่นเป็นทางไกลกว่า

ข้อ ๕๑ ถ้าการตั้งจับนั้นยังไม่ได้อวด ก็ให้พร้อมร่างคัดค้าน
รูปพรรณรายงานเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อได้จัดการตั้งจับ
จับต่อไป

ข้อ ๕๒ ถ้ามีเหตุทักโทษหรือคนซึ่งอยู่ในระหว่างคุมขังหลบหนี
ชนเมื่อใด จะได้อวดหรือไม่ได้อวดก็ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำตั้ง
ยกกระบัตรเมืองให้จัดการไต่สวนผู้ ทักของร เห็นโดยทันที ให้ได้
ความว่าการทักโทษหรือคนทักอยู่ในระหว่างคุมขังหนีหลบหนีไปได้
โดยเหตุใด ใน ๓ ประการนี้ คือ

(๑) หนีไปโดยเจ้าพนักงานรู้ เห็นเป็นใจให้หลบหนี หรือ
(๒) หนีไปโดยผู้คุมคุมมีความประมาท ไม่รักษาน้ำที่ ให้
สมควร หรือ

(๓) หนีไปโดยรักษาน้ำที่สมควรแล้ว แต่เป็นการเหตุอวดอ้าง
ที่จะบอกรู้ ทงนี้ของไต่สวนให้ ได้ความโดยชัดเจน

ข้อ ๕๓ ถ้าการไต่สวนได้ความว่า การหลบหนีไปได้นั้นด้วย
เจ้าพนักงานรู้ เห็นเป็นใจปล่อยให้ไป หรือแก่งไข้อยู่ด้วยประ
การใด ๆ โดยตั้งใจหรือมีเจตนาทุจริต ก็ให้จัดการฟ้องให้ศาลตั้งโทษ
ตามกฎหมาย

ข้อ ๕๔ ถ้าการไต่สวนไม่ได้ความว่าเป็นการเจตนาอย่างใดเลย

แต่มีความเห็นต่อไม่รักษาน้ำที่ให้สมัคร เป็นต้นว่า ไม่คอยดูแล
อยู่ในเวลาที่ควบคุม ระวังน้ำไปเสียดังนี้ ก็ให้ฟ้องศาลลงโทษ
เหมือนกัน เว้นไว้แต่เป็นการพลงเปลือยเล็กน้อย เมื่อได้จัดการได้
ส่วนปรากฏเหตุผลแล้ว ผู้บัญชาการเรือนจำจะลงโทษแก่ผู้กระทำ
ความผิดเพียงเองตามอำนาจการบังคับบัญชา เป็นต้นได้ขอขมาหรือ
คืนเงินคืนเช่นนั้นก็

ข้อ ๕๕ ถ้าเหตุที่นั้น การได้ลงไม่ได้ความว่ามีเจตนาแ
แต่เงินใดโดยใดเลย หากเป็นไปโดยเหตุก่าลงจะควบคุมของกัน
ไว้ได้เช่นนี้ กออย่าให้ลงโทษแก่ผู้หนึ่ง ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ
ยกคดีนั้นเสีย

ข้อ ๕๖ ถ้ามีเหตุคุกโทษหรือผู้ทักของคุมขังหลบหนีไปเมื่อใด
ให้ผู้บัญชาการเรือนจำรายงานให้เลขาธิการทราบแจ้งทุกเรื่อง

ว่าด้วยเครื่องพันธนาการและการลงอาญา
หรือผู้ลงอาญานักโทษ

- ข้อ ๕๗ ให้กำหนดขนาดครอนสำหรับทั้งของจำนักโทษ เป็น
๓ ชนิดดังนี้ คือ
- ๑. ขนาดใหญ่ วัดผากต่าง ๘ นิ้ว หรือ ๑ นิ้วพุด
  - ๒. ขนาดกลาง ๕ นิ้ว
  - ๓. ขนาดเล็ก ๒ นิ้ว
- แต่ให้กำหนดวงแหวนคอตั้ง

๑. ขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ ๕ หุน

๒. ขนาดเล็ก ๒ หุน

การที่จะใช้ตรวงแดงแหวนคอขนาดไหน ให้กำหนดดังนี้

๑. โดยปกติให้จำกัดวงขนาดกลาง แหวนคอขนาดใหญ่

ทุกคน

๒. ถ้านักโทษคนใดมีความชอบ ให้ผ่อนตรวงแดงแหวนคอ
ลงเนืออย่างขนาดเล็ก ถ้ามีความชอบมาก จนถึงผู้บัญชาการเรือน
จำจริงให้เป็นนายยามขึ้นไป ก็ให้รออนุญาตเดี๋ยวนั้นลดตรวงแดง
แหวนคอออก เหลือไว้แต่ป้ายแหวนคอ

๓. ถ้านักโทษประพฤติดี ซาญาเรือนจำ ให้เปลี่ยนตรวงเป็น
ขนาดใหญ่ แต่ตรวงขนาดใหญ่ จำกัดครั้งไม่เกิน ๓ เดือน หรือ
ถ้าความผิดมากขึ้นไป ก็ให้เพิ่มใช้ตรวง แต่การเพิ่มใช้ตรวง
ไว้คนเดียวหรือจะดามเป็นพวงคอๆ แต่ผู้บัญชาการเรือนจำจะ
เห็นควร

ข้อ ๕๖ ส่วนการที่จะลงซาญาแก่นักโทษ นอกจากข้อความที่
ได้กล่าวมาแล้วนี้ ให้เจ้าพนักงานประพฤติทำตามตรงกำหนดโทษ
ท้ายข้อบังคับ

ข้อ ๕๗ การที่พวามรงค์จะจองจำนักโทษนั้น ต้องมีคำพิพากษา
ศาลสั่งให้จำ หรือผู้บัญชาการเรือนจำสั่งจึงจะจำได้ ห้ามมิให้
พวามรงค์จำของหรือถอดเครื่องจำโดยพลการ เว้นไว้แต่จะมีเหตุ
ผลตามข้อความซึ่งจะได้กล่าวในข้อต่อไป

ข้อ ๖๐ ถ้านักโทษคนใดทำร้ายต่อผู้อื่น หรือก่อการร้ายขึ้นใน
ตาราง ถ้าจะไว้ อาจเกิดการร้ายรุนแรงขึ้น พวามรงค์จะเขาคัดจำไว้
เพื่อป้องกันเหตุการณ์นักโทษ หรือ ถ้านักโทษคนใดมีอาการป่วยเจ็บ
เป็นปัจจุบัน ถ้าจะปล่อยจำไว้ โรคนี้ก็จะกำเริบขึ้น พวามรงค์จะถอด
เครื่องจองจำนั้นเสียก็ได้ แต่ตามความซึ่งความในชั้นพวามรงค์จะ
ต้องแจ้งความต่อผู้บัญชาการเรือนจำให้ทราบ ภายใน ๒๔ ชั่วโมง
จงทุกคราว

ว่าด้วยการปล่อยนักโทษ

ข้อ ๖๑ การนับกำหนดเวลาผู้กระทำความผิด ซึ่งจะต้องรับโทษความ
คำพิพากษานั้น ถ้าในคำพิพากษามีได้ปรากฏวัน เดือน ปี ที่พ้นโทษ
ก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแต่งพวามรงค์ คัดกำหนดวัน เดือน ปี ในการที่
จะปล่อยนักโทษให้พ้นจากเวรจำ ตามข้อความซึ่งจำไว้ในกฎหมาย
ลักษณะอาญามาตรา ๓๓

ข้อ ๖๒ การปล่อยนักโทษนั้น ถ้านักโทษคนใดครบกำหนดเมื่อ
ถึงวันกำหนดปล่อย ให้พวามรงค์ถอดเครื่องพันธนาการ และจ่าย
เครื่องนุ่งห่มให้หลุดพ้นจากเครื่องนักโทษ แล้วพาตัวไปยังผู้บัญชา
การเรือนจำ แล้วปล่อยนักโทษผู้นั้นต่อหน้าผู้บัญชาการเรือนจำ

นักโทษระหว่างพิจารณาปล่อยคดีหน้าศาล แล้วนำหมายมาเสนอ
ผู้บัญชาการเรือนจำ

นักโทษระหว่างอุทธรณ์ เมื่อถึงกำหนดให้นำตัวไปตามศาลขอ

หมายความว่า จะให้ปล่อยหรือขังต่อไป แล้วนำเงินผู้บัญชาการ
เรือนจำเหมือนกัน

นักโทษที่จำแทนเงิน ถ้ามีเงินเต็มภายหลังให้นำไปร้องต่อศาล
เพื่อขอวางเงินถ้อยโทษตามกฎหมาย

ว่าด้วยการประหารชีวิตคนโทษ

ข้อ ๖๓ การที่จะจัดการประหารชีวิตคนโทษ ผู้กระทำผิด ตาม
กฎหมายนั้น ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงและมีครรภ์อยู่ ให้รอไว้ให้คลอด
เสียก่อน

ข้อ ๖๔ ศพของคนที่ต้องอาญาประหารชีวิตนั้น ถ้ามีญาติ
พี่น้องมารอรับศพไป เพื่อรับไปจัดการฝัง ก็ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ
อนุญาตให้รับไปได้ แต่ห้ามมิให้ทำการฝังศพผู้ซึ่งต้องโทษประหาร
ชีวิตนั้นเป็นการเอิกเกริก

ว่าด้วยการตรวจ

ข้อ ๖๕ ผู้บัญชาการเรือนจำ จะต้องมีคนตรวจตราที่คุมขัง
นักโทษนั้นอย่างน้อยที่สุดไม่ต่ำกว่าอาทิตย์ละครั้ง และการ
ตรวจนั้นจะต้องไปตรวจในเวลากลางคืนบ้าง เพื่อให้รู้เห็นการที่เจ้า-
พนักงานควบคุมรักษาคดีแล้วประการใดด้วย

ข้อ ๖๖ ในเวลาที่ไปตรวจเรือนจำตอนกลางคืนนั้น ควรตรวจ

ให้พบนักโทษบรรดาที่มีถนัดทุกคน แต่ควรไต่ถามความทุกข์ร้อนของ
นักโทษที่จะร้องเรียนขอความอนุเคราะห์ประการใดโดยสมควร

ข้อ ๖๗ ผู้บัญชาการเรือนจำจะต้อง เขาเป็นธุระ ตรวจตรา การ
บังคับบัญชา แต่การควบคุมรักษาของเจ้าพนักงาน ตลอดจนการทำ
ทะเบียนบัญชีอันเป็นระเบียบการ และการเลี้ยงการใช้ จ่ายนักโทษ
การที่จะปล่อยนักโทษให้ ได้หลุดพ้นไปความกักขังเหล่านี้ ให้ถูกต้อง
ตามข้อบังคับตามกฎหมาย ถ้ารู้เห็นความผิดของอันใดมีขึ้น หรือเห็น
ว่าควรระคิดการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ประการใด ถ้าการนั้นอยู่ในอำนาจ
ที่จะทำได้ก็ให้ รีบจัด ถ้าเป็นการเหนืออำนาจก็ให้รายงานชี้แจงไป
ยังกระทรวงโดยเร็ว

ข้อ ๖๘ การตรวจตราได้ตรวจแต่งตั้งให้จัดทำประการใด ก็ให้
จัดคำสั่งลงได้ในสมควรตรวจการด้วยทุกคราว

ข้อ ๖๙ การตรวจของพวามรงกันนี้ จะต้องเดินตรวจให้ทั่ว
ขวาง ให้ ได้พบนักโทษทุกคนแต่ทุกวัน เพื่อจะได้ฟังคำร้องทุกข์
ของนักโทษ แต่จัดการบรรเทาความทุกข์อย่างอื่นเป็นนานาๆ จะพึงกระทำ
ได้ ตามวิธีการแต่ข้อบังคับ

ข้อ ๗๐ พวามรงกันต้องหมั่น ตรวจตรา อาหารซึ่ง เฝ้าย นักโทษ
เพื่อให้การซื้ออาหารทำการจำหน่ายได้เป็นไปตามสมควร อย่าให้เป็น
การเดือดร้อนหรือเหน็ดเกินไป

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แลมาบัญชี

รายการ	อธิบาย
<p><u>เบ็ดเตล็ด</u></p>	
<p>ก. ขอบบังคับสำหรับ นักโทษ</p>	<p>สำหรับเขียนลงในกระดาษพันคำ คัด ขาว คิดไว้ในทศมฐัง ตามความใน ข้อ ๒๐</p>
<p>ข. บัญชีของห้องง่า หรับจ่ายประจำตัว นักโทษ</p>	<p>เป็นกำหนดสำหรับจ่ายเครื่องนุ่งห่ม แก่นักโทษซึ่งได้พิพากษาโทษถึงที่สุดแล้ว ตามความในข้อ ๓๓-๕</p>
<p>ค. ค่าชานช้อแดโทษ</p>	<p>พวกรวมบังคับของหัดให้นักโทษซึ่งพิพากษา โทษแล้วทุกคนจำช้อแดโทษนำเบอร์ ประจำตัว กำหนดที่เป็นโทษแต่กำหนด พันโทษให้ไว้ทุกคน สำหรับในเวลาเมื่อ เจ้าพนักงานผู้ใหญ่ไปตรวจการ หรือ เจ้านายผู้มีบรรดาศักดิ์ได้ ไปดูในที่นั้น</p>
<p>ง. แบบบัญชีประจำตัว นักโทษ</p>	<p>ทำด้วยกระดาษชนวน จารึกช้อแด โทษนักโทษ ซึ่งพิพากษาโทษถึงที่สุด แล้ว ผู้กตรวจไว้ ทลอ ตามความใน ข้อ ๓๓-๒</p>

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แสพัญชี

รายการ	อธิบาย
ง. วิธีใช้เตียงดำคณัตถ์ นวกหัตถ์	ก่อนที่นักโทษจะนอนต้องให้นักโทษ เฝ้าบันให้จำแนกร้านาญตามความในข้อ ๑๘
จ. ตารางกำหนดอำนาจ อาญาเรือนจำ	เป็นตาราง กำหนด อำนาจ เจ้าพนักงาน ตามความในข้อ ๕๘
<u>บัญญัติสำหรับเรือนจำ</u>	
แบบ ๑ บัญชีรายวัน	สำหรับจดจำนวนต่าง ๆ แดหมาย เหตุการณ์ซึ่งมีประจำวัน ตามซึ่งมีคำถาม อยู่แล้วในแบบ
แบบ ๒ บัญชีคนฝาก	เมื่อพร้อมรับคนฝากตามความใน ข้อ ๘-๒ แล้วต้องลงบาญชั คนซึ่งเข้า- เถือเมืองฝากซึ่งในระหว่างไต่ถอนหน ก ให้ลงใว ในบาญชัชนเหมือนกัน

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แลบทัญชี

รายการ	อธิบาย
แบบ ๓ บัญชีคนระหว่าง ได้ส่วนแต่พิจารณา	บรรดาคนระหว่างได้ส่วนชั้นอัยการก็ได้ ระหว่างพิจารณาของศาลก็ได้ ให้ลงใน บัญชีตามลำดับ เหตุที่จะให้รู้ว่า ใคร เป็น ระหว่างพิจารณาแต่ระหว่างได้ส่วน นั้น ให้ดูตามหมายซึ่งมีคืบได้ข้างหลัง บัญชี เมื่อจำหน่ายชั้นได้ส่วน ให้ ฉีกมุมต่าง จำหน่ายระหว่างพิจารณา ให้ ฉีกมุมบน ถ้านักโทษระหว่างอทธรรณ คดีศาลคดีต้นปลดอัย แต่เมื่อใจทยอทธรรณ ศาลยังให้จงจำเลยไว้ นักโทษเช่นนี้ให้ คงได้ ในบัญชีระหว่างพิจารณาเหตุที่จะ ให้รู้ว่า เป็นนักโทษระหว่าง อทธรรณนั้นจะ ได้ดูตามหมายซึ่งมีคืบอยู่ข้างหลัง ถ้านัก โทษระหว่างอทธรรณ ซึ่งศาลได้ พิพาก ษาจำคุก นักโทษเช่นนี้ให้จำหน่ายจาก บัญชี ไปลงในบัญชีกำหนดโทษ เหตุ ที่จะให้รู้ว่า เป็นนักโทษถึงที่สุด หรือ ระหว่าง อทธรรณนั้น ก็ให้ดูตาม หมาย เหมือนก่อน

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แลบำญชี

รายการ	อธิบาย
แบบ ๕ บำญชีรายตัวนักโทษ	ให้ทำตามตัวอย่างที่ตรอกไว้ให้
แบบ ๕ บำญชีกำหนดปลดขยนักโทษ	นักโทษคนใดซึ่งพิพากษาถึงที่สุดแล้ว กิด นักโทษระหว่างอทธรรณ ซึ่งโดยกมา ลงได้ ในบำญชีกำหนดโทษกิด เมื่อลง บำญชีแบบ ๕ แล้ว ต้องยกมาลงในบำญชี แบบ ๕ นทท สำหรับจะใคร่ ใดททที่ดำ ในเคื่อนใดวันใด ผู้ใดถึงกำหนดที่จะหลุด พนโทษไป
แบบ ๖ บำญชีนักโทษจะถึงกำหนดพ้นโทษ	บำญชีนี้เป็นใบปิด สำหรับคัดจาก แบบ ๕ คิดได้ในเรือนจำฉบับ ๑ ส่งมา เมืองฉบับ ๑ เป็นเครื่องเคื่อนตา แต่ประกาศบอกให้นักโทษรู้ทว่า ใคร ๆ ที่จะไดพ้นโทษไป

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แลกเปลี่ยน

รายการ	อธิบาย
แบบ ๗ บัญชีพัสดุของ หลวง	บรรดาของหลวงทั้งปวง ซึ่งได้รับมา จากทวารการเนองกต ชอกกต ทาชนเอง กต ให้ตั้งบัญชีไว้เป็นหลักฐาน เมื่อ แตกหักเสียหายอย่างไร ก็ให้หมายเหตุ ไว้ให้รู้
แบบ ๘ บัญชีคัมภีร์นัก- โทษ	เมื่อนักโทษคนใดฝากของอย่างใดไว้ ก็ให้ตั้งไว้ในบัญชีในทันที เวลาคืนให้ เซ็นรับคืน
แบบ ๙ บัญชีรายวันรับ จ่ายเงินสด	สำหรับลงรายได้แต่รายจ่ายบรรดา ในเรือนจำ
แบบ ๑๐ ก. ยอดบัญชีราย เดือน เครื่อง แต่ง ตัวนักโทษ	ให้ทำตามตัวอย่างที่ตรอกไว้ ให้ดู
แบบ ๑๐ ข. บัญชีรายดะ- เอียดจ่าย เครื่อง แต่งตัวนักโทษ	ให้ทำตามตัวอย่างที่ตรอกไว้ ให้ดู

คำอธิบายวิธีระเบียบการ แลมาณูชี

รายการ	อธิบาย
แบบ ๑๑ บัญชีนักโทษหนี	เมื่อนักโทษหนี ต้องลงใจใส่มอทั้งการได้ส่วน แลได้ตัดสิน
แบบ ๑๒ ใบขึ้นสูตรศพนักโทษ	แบบนั้นสำหรับบัตถ่มุคแทนหมายจำหน่าย
แบบ ๑๓ รายงานขึ้นสูตรศพนักโทษ	แบบนั้นเป็นรายงานบอกผู้บัญชาการเรือนจำ
แบบ ๑๔ หมายตั้งผู้คุม	ตั้งสำหรับผู้บัญชาการเรือนจำ ตั้งผู้คุมพิเศษ
แบบ ๑๕ ใตมุด สำหรับ ผู้ทนายตรวจจุดความเห็นแต่ตั้งการ	เป็นใตมุดสำหรับผู้ตรวจจุดความเห็นแต่ตั้งการ การที่จะตรวจบัญชีอย่างไรทั้งหมดให้ทำตามตัวอย่างที่ได้ตรวจไว้แต่เป็นแบบ

ข้อบังคับสำหรับนักโทษ

๑. ถ้านักโทษคนใดมีความทุกข์ร้อนอย่างใด ให้ร้องทุกข์ต่อผู้คุม แดงขำมรงค์ โดยลำดับ ถ้าไม่หายทุกข์ร้อน ให้ร้องทุกข์ต่อผู้ว่าราชการเมืองเจดามাত্রองการ

๒. นักโทษจะเอาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดเข้ามาในตาราง ต้องให้ผู้คุมดูแลเสียก่อน คือได้อนุญาตจึงพาเข้ามาได้ ห้ามไม่ให้ซุกซ่อนของอย่างหนึ่งอย่างใดเข้ามาในตาราง

๓. ถ้านักโทษจะพบปะกับผู้อื่นใด ให้พูดจากับต่อหน้าผู้คุม ห้ามไม่ให้พบปะลับหลังผู้คุม

๔. ถ้านักโทษจะมีจดหมาย หรือสิ่งของอย่างใดให้แก่ผู้ใดให้ฝากขำมรงค์ส่งไป ห้ามมิให้ฝากผู้อื่น

๕. นักโทษต้องรักษาของหวอดง ที่จ่ายให้หนึ่งห่มใช้สอยให้ดี ต้องระวังรักษาอย่าให้เสียหาย

๖. นักโทษต้องรักษาห้องที่อยู่ของตน ในตารางให้สะอาด หมดจด ห้ามมิให้ทำสกปรก ได้ใครก

๗. ห้ามมิให้นักโทษเล่นการพนันในตาราง

๘. ห้ามมิให้นักโทษแต่งพูดร้ายมาอย่างใด

๙. ห้ามมิให้นักโทษวิวาทรังแกเพื่อนนักโทษด้วยกัน

๑๐. เวลาเข้านักโทษต้องนำนันทนอนพมผ้าห่มวางเรียบเรียงให้เรียบร้อยแล้วจึงออกจากที่ขง

ข. ภาษีของหลวงสำหรับจ่ายประจำตัวนักโทษ
มัตถน

รายการ	จำนวน
<u>สำหรับนักโทษชายคนหนึ่ง</u>	
เสื้อกางเกง	๒ สำหรับ
ผ้าขาวม้า	๓
ผ้าหมอนนอน	๓
หมอน	๓
เสื้อปูนอน	๓
ถึงสำหรับใส่ของใต้โครก	๓
<u>สำหรับนักโทษหญิงคนหนึ่ง</u>	
ผ้าถุง	๒
ผ้าห่มเด็ก	๒
ผ้าหมอนนอน	๓
หมอน	๓
เสื้อปูนอน	๓
ถึงสำหรับใส่ของใต้โครก	๓

ก.

คำขานซื้อแลไทย

ข้าพเจ้า นายแดง เลขที่ ๓๐๐ ไทย ย่องเบาดักทรัพย์
เป็นไทยมาแต่วันที่ ๒๐ เดือน ตุลาคม ค.ศ. ๑๒๗ กำหนด ๑ ปี
จะพ้นไทยวันที่ ๒๐ เดือน ตุลาคม ค.ศ. ๑๒๘

ข.

แบบบ้ายประจำตัวนักไทย

ด้านหลัง

ด้านหน้า

วันที่ ๑/๑/๑๒๗

กำหนด ๑ ปี

วันที่ ๑/๑/๑๒๘

อ้ายชา

เลขที่ ๑๒๐

ไทย ดกกระบอ

ง. วิธีใช้เสียงสำคัญด้วยนกดหวัด

เบ้านกดหวัด	กำหนด	ไหนักโทษทำกริยา
-----	ดิน ๗ ท	ปลดกนถโทษให้คณนอน
---	ดิน ๓ ท ยาว ๓ ท ดิน ๓ ท	นง
-----	ดิน ๒ ท ยาว ๓ ท ดิน ๒ ท	เคจรพ
-----	ดิน ๓ ท ยาว ๓ ท ดิน ๓ ท	ชานชอเตโทษ
-----	ดิน ๕ ท ยาว ๓ ท ดิน ๕ ท	ยน
-----	ยาว ๓ ท ดิน ๕ ท	เขาแถวเรียง ๕
-----	ยาว ๓ ท ดิน ๓ ท	เคน
-----	ยาว ๓ ท ดิน ๒ ท	เขาแถวเรียง ๒
---	ยาว ๓ ท ดิน ๓ ท	เขาแถวเรียง ๓
---	ดิน ๓ ท ยาว ๓ ท	อานนา
-----	ดิน ๒ ท ยาว ๓ ท	กนเขา
-----	ดิน ๓ ท ยาว ๓ ท	นอน
-----	ดิน ๕ ท ยาว ๓ ท	นงตั้งบถายอชอกทก
---	ยาว ๓ ท	ทำกรงานตามทศคุมตั้งให้ทำ
---	ยาว ๒ ท	ถ้าทำอะไรอยให้หยดการตั้งนง
-----	ยาว ๓ ท	รดมอยเป้นหมเดยอตามทศคุมตั้ง
-----	ยาว ๕ ท	มาทาศุม
---	ดิน ๓ ท	ยนชวาหินถาเคนเดยอชวา
---	ดิน ๒ ท	ยนชวยหินถาเคนเดยอชวย

ตารางกำหนดอำนาจอาญาเรือนจำตามความในข้อ ๕๘

อำนาจ	ได้ครอบงำ ขนาด ใหญ่	ห้ามใช้ คอเคียว หรือกุ หรือกุ	ได้ ขอทา ขอ ขอ	มิด	ห้องขัง ต่าง	ขัง ห้องมิด	ผ่อน อาหาว	ผ่อนครอบงำ แต่พวงคอก เบ้นขนาค เด็ก	ลดอาญา ลดครอบงำ แต่พวงคอก แหวนคอก
ผู้บัญชาการ เรือนจำ	ควรวางหนึ่ง ไม่เกิน ๓๐ ก็น	ตามสั่ง ควรวาง โทษ	ควรวางหนึ่ง ไม่เกิน ๓ วันหนึ่ง ไม่เกิน ๓ ชั่วโมง	ควรวางหนึ่ง ไม่เกิน ๓ วันหนึ่ง ไม่เกิน ๓ ชั่วโมง	ควรวางหนึ่ง ไม่เกิน ๓ เดือน	ควรวางหนึ่ง ไม่เกิน ๓ ก็น	ให้กินเขา กับเกิดหน้า ควรวางหนึ่ง ไม่เกินกว่า ๓ เดือน	ตั้งเบ้นขนาค เครื่องจำ ได้	ควรวาง อนุญาต จาก เสนาบดี ก่อน

ค. ค. ข.

พวามรงค์
ผู้คุม
ยามในแต่
นายควรวาง

(แบบ ๑)

วันที่ ๑ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๗

	คนไทย		ระหว่างพิจารณา		ระหว่างไต่สวน		คนฝาก		รวม		
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
เดิม	๓๐๐	๒๕	๓๐	๕	๒๐	๓๐	๗	๓	๓๓๗	๕๓	
ตาย	๓	—	—	—	—	๓	—	—	๓	๓	
หนี	—	—	๕	—	—	—	—	—	๕	—	
ปล่อย	๒	๓	—	๓	—	—	—	—	๒	๒	
ตั้งไปทั้ขึ้น	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
ย้ายประเภท	—	—	—	—	—	—	๓	—	๓	—	
เข้าใหม่	—	—	—	—	๓๓	๓	—	—	๓๖	๓	
คง	๒๗	๒๕	๕	๕	๒	๓๐	๖	๓	๓๓๓	๖๕	
มีคนปล่อย			ชาย ๗ หญิง ๗ รวม ๑๔								
เวลาแพทย์มาตรวจ			นาย (พ) แพทย์มาตรวจเข้า ๓ โมง ๑๕ นาที								
นามข้าราชการที่ไปตรวจ			พระ (ก) ผู้ว่าราชการเมือง กับทอง (น) เจ้ากรมอาเภอ								
กับเขาเข้า			แกงเผ็ดผักกบหมู ถังอกผัดหมู ปลาทุเคม								
กับเขาเย็น			แกงร้อน น้ำพริกผัดต้ม								
เขาดำรงงวน			๕ ถึง ๕ ทาน								
รายงานหน้าตาแดงเมือ			วันที่ ๓/๓/๑๒๗ เวลาค่ำ ๒ ทุ่ม								
ตั้งชื่อพยามรงค์			นาย (อ)								

จำหน่ายหลักทรัพย์จำนวน

จำนวน

ทำอะไรที่ไหน

กอง

เรือนจำเมือง.....
 นายสิริราชกุมารตั้งแต่.....
 จนกว่า.....

(แบบ ๒)

02/12/2565

บัญชีคนฝาก

นำ เบอร์	ชื่อ		ที่อยู่		เขต หักยอด	ตั้ง บัญชี	จำนวน	
	ใจ	โดย	ตำบล เขต	อำเภอ เมือง			เงิน ฝาก	หัก จ่าย
๓	นาย (ก)	นาย (ข)	ตำบล พริก ท. ๕	เมือง พริก ท. ๕	สหกรณ์ วิภา บาท	๒๗/๓๒/๓๒๗	๓๐/๓๒/๓๒๗	จังหวัด สงขลา
๒	นาย (จ)	นาย (ฉ)	ตำบลบาง หมื่น ท. ๒	เมือง ท. ๒	ศิริ เวียง	๓๐/๓๒/๓๒๗	๓๐/๓๒/๓๒๗	จังหวัด สงขลา

๑๑

(แบบ ๓)

ฉีกมุมนี้
จำหน่ายจากบาปฐ

บัญชีคนระหว่างใต้สอนแต่พิจารณา	
เลขที่	๕
ชื่อเดชา	นาย (ก) ชาย ๓๕ ปี
ชื่อบิดามารดา	นาย (ป) อ้าแดง (บ)
สังกัด	เดี่ยเงินการวาทกรวมณฑลกรุงเทพ
คำทั้นรูปพรรณณผวเนอ	คาชายบอด รูปพรรณณต้นทก ผิดเนอชา
ที่อยู่	คาบตบางนคร ทมท ๕ อ้าเภอเมือง เมืองนครเขื่อนขันธ์
พิมพ์นิ้วมือ	
ชื่อใจทย์	นาย (จ)
ชื่อทา	ดกทวิทย
วันเดอนบตั้งมาเวอนคำ	วันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๓๒๗
วันหมายตั้งของผู้นบฐากกร	วันที่ ๒ เมษายน ร.ศ. ๓๒๗
ตั้งชื่อผู้นบตั้ง	นาย (ช)
วันจำหน่าย	วันที่ ๕ เมษายน ร.ศ. ๓๒๗
เหตุจำหน่าย	คำอดคัตดินจำคุก ๗ เดือน
ตั้งชื่อพฐามรงค์	ฐน (น)

ทจคทหมายเหตุความประพฤติ

ฉีกมุมนี้
จำหน่ายระหว่างใต้สอน

(แบบ ๔)

ฉกมุน
จำหน่ายแล้ว

บัญชีรายตัวนักโทษ	
เลขที่ ๕	โทษ ปลดทัณฑ์
ชื่อ	อ้าย (ป)
อายุ	๒๕ ปี
ชื่อบิดามารดา	นาย (ช) อ้าแดง (ช)
ที่อยู่	ตำบลตลาดขวัญ หมู่ที่ ๕ อำเภอเมือง เมืองนนทบุรี
กำหนดรูปพรรณ	นิ้วแม่มือซ้ายตัว นิ้วออกมี รูปพรรณดีหนัก
ผิวเนื้อแดงนิกาน	ผิวเนื้อขาว
จุดสูงต่ำ	สูง ๓ ฟุต ๒ กระเบียด
ชื่อญาติใกล้ชิด มีญาติที่ใกล้ชิด	ชื่อแดงเปนนะโรกัน นาย (จ) พชาย อ้าแดง (ม) น้องสาว
	ที่อยู่ของญาติ บ้านชยคำบดปากเกร็ด หมู่ที่ ๘ อำเภอ ปากเกร็ด เมืองนนทบุรี
ชื่อโรคภัย	พนักงานอัยการ
ศาลคดีดิน	ศาลเมืองสมุทรคดีินจำคุก ๒ ปี
วันเดือนปีเป็นโทษ	วันที่ ๓/๓/๓๒๘
กำหนดพ้นโทษ	วันที่ ๓/๓/๓๓๓
ทพมพ นว	
วันจำหน่าย	วันที่ ๓/๓/๓๓๓
เหตุจำหน่าย	ครบกำหนดตามคำตัดสินของศาลแล้วปล่อยไป
ลงชื่อพร้อมวงค์	ขุน (น)

๕๕๕

จดหมายเหตุความประพฤติ

ชื่อ	.....
นามสกุล	.....
เลขที่	.....
ชั้นเรียน	.....
ชื่อ	.....
นามสกุล	.....
เลขที่	.....
ชั้นเรียน	.....

(แบบ ๕)

02/12/2565

จำนวนเดือน เมษายน

กำหนดปล่อย		นักโทษชื่อ	หมายเลขที่	โทษ	กำหนดโทษ	วันที่	คิดมาแต่	
ศก	วัน						เดือน	ศก
๑๒๘	๕	ชาย (ข)	๓๐๐	จำคุก นาย (บ)	๖ เดือน	๕	กันยายน	๑๒๗
๑๒๘	๗	ชาย (ค)	๕๕	จำคุก นาย (ง)	๓ เดือน	๗	มกราคม	๑๒๗
๑๒๗	๑๗	ชาย (จ)	๘๓	ทวิภาค ร่างกาย จำคุก (ข)	๒ เดือน	๑๗	กุมภาพันธ์	๑๒๗

A
B
C

๕๕๗

บัญชี
กำหนดปลดอยนักโทษ
ตารางเมือง

(แบบ ๖)

บัญชีคนโทษ

จะถึงกำหนดพ้นโทษในเดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๘

วันที่	ชื่อ	เลขที่	โทษ	กำหนดพ้นโทษ		ตีความแก้		ศก
				ปี	เดือน	วัน	เดือน	
๕	ชาย (ข)	๓๓๐	จำคุก (ข)	—	๖	๕	กันยายน	๑๒๘
๗	ชาย (ค)	๘๘	จำคุก (ค)	—	๓	๗	มกราคม	๑๒๘
๑๗	ชาย (ง)	๘๓	ทำงานรับราชการ (ง)	—	๒	๑๗	กุมภาพันธ์	๑๒๘

๑๒๘

(แบบ ๓)

บัญชีพัสดุของหลวง

เลข ที่	รายการ	จำนวน ของ	จำนวนเงิน		หมายเหตุ
			บาท	สตางค์	
	<u>รับมาจากที่ว่าการเมือง</u>				
๑	นาฬิกาตั้งถ่วงชนิดด้วย ๗ วันไข	๑ เรือน	๒๕	—	
๒	ตุ๊กกระจก ๓ ชิ้น จากกลางมณฑล ๔	๑ คู่	๖๐	—	
	<u>จัดซื้อเอง</u>				
๓	โซ่งมังกร	๕ โซ่ง	๘		
๔	เคาะๆ ไม้ขนาดใหญ่	๓ ถ้วย	๕		
๕	ตั้งฝรั่งเบอร์ ๘๐	๒ ชิ้น	๖		
๖	สวมกระดาดสำหรับนักโทษกินข้าว	๓๐๐ ใบ	๕		
	<u>ทำขึ้นเอง</u>				
๗	มัดไม้	๒ เด็ม			
๘	ตะกร้าได้กระต่ายสานด้วยหวาย	๑ ใบ			
๙	เก้าอี้ไม้ มทพวง พันถักหวาย	๕ ตัว			
๑๐	เครื่องวัดต่อนักโทษ	๑ ชิ้น			

(แบบ ๘)

บัญชีสมบัตินักโทษ

เลขที่	ชื่อ	โทษ	สิ่งของฝาก	สิ่งของมอบ สิ่งของคน
๑	ชาย (ง)	ตกเรือ	ผ้าไหม ๓ ผืน	
๒	ชาย (ข)	ตกทรัพย์	ผาพนนง ๒ ผืน	
๓	ชาย (บ)	ตกกระบอ	เสื้อขาวชั้นใน ๓ ตัว	ผ้าแดง (๕) ภรรยา

(แบบ ๕)

บัญชีรายวันรับจ่ายเงินสดจำนวนเดือน เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๘

เดือน	ค.ศ. ๑๙๒๘	ชื่อผู้รับเงิน ตั้งเงิน	รายการรับแต่จ่าย	จำนวนเงิน		รวมเงิน		หมายเหตุ
				บาท	สตางค์	บาท	สตางค์	
เมษายน	๒๘	ขุน (น)	ค่าจ้างนักโทษชกเต๋อ ๒๐ คิวเพนา	๒	๕๐			
		นาย (ค)	ค่าจ้างแรงนักโทษเต๋อ ไม่เดือนหมากไม้ ๕ยก เงินคงเหลือตอน	๓๖	—	๓๘	๕๐	
				๓๘	๕๐		๕๐	
พฤษภาคม	๕	นาย(พ) พงษ์มรงค์ นำเงินตั้งคังเมือง	ค่าจ้างชกเต๋อ	๒	๕๐	นาย(พ) พงษ์มรงค์	๕๐	
			เงินคงเหลือยกมา	๓๖	—	๓๖	—	
			เงินตั้งคังแดงยกมา	๒	๕๐	๒	๕๐	
พฤษภาคม	๘	นาย (ข)	ค่าจ้างนักโทษชกเต๋อ ๓๐๐ เพนา	๓๐	—	๓๐	—	
			เงินคงเหลือตอน	๒๖	—	๒๖	—	
			เงินตั้งคังแดงยกมา	๒	๕๐	นาย(พ) พงษ์มรงค์	๕๐	

(แบบ ๑๐ ก.)

ยอดบัญชีรายเดือน เครื่องแต่งตัวนักเรียน

คำ สอน เดือน ต้น	รายการ ราย วัน และราย เดือน	ค่าหามุชาย				ค่าหามุหญิง				รวม														
		เสื้อ	กางเกง	รองเท้า	อื่น ๆ	เสื้อ	กางเกง	รองเท้า	อื่น ๆ	เสื้อ	กางเกง	รองเท้า	อื่น ๆ											
เมษา	ค่า เช่า รถ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
เมษา	ค่า เช่า รถ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มิถุนา	ค่า เช่า รถ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	รวม	๓๐๐	๕๐	๕๐	๒๐	๕๐	๒๕	๒๕	๓๐	๕๐	๒๕	๒๕	๓๐	๓๕๐	๗๕	๗๕	๓๐	๓๕๐	๓๕๐	๗๕	๗๕	๓๐	๓๕๐	

(แบบ ๑๑)

บัญชีนักโทษหนี

หน้า เบอร์	วัน เดือน	ชนิด นักโทษ	ชื่อ	โทษ	คดี ประจํา ตัว	กํา หนด โทษ	กํา มา แล้ว	จะ คง จำ คุก ไป	ใคร ทํา โทษ	การ ได้ ถอน แฉก จริง	หมายเหตุ
๑	๑/๓/๒๒๘	กําหนด โทษ	ชาย(น)	ลัก ทรัพย์	๕๐ ๓๐	๖ เดือน	๒ เดือน	๕ เดือน	นาย (ม) ผู้คุม	ได้ ความ ว่า นาย (ม) ผู้คุม ไป แจ้ง ตัว ให้ นาย (ม) ผู้คุม ออก จาก คุก	นาย(ป) กําหนด (ข) คุก นคร เชียงใหม่ นคร เชียงใหม่ คดี ขโมย (จ) ได้ ถอน การ ฟ้อง ศาล คดี เพิ่ม โทษ ๒ เดือน รวม เป็น ๘ เดือน
๒	๕/๓/๒๒๘	ระหว่าง พิจารณา	นาย(บ)	ลัก กระบอ	๓๐				นาย (อ) ผู้คุม	ได้ ความ ว่า นาย (อ) ผู้คุม มา แจ้ง ตัว ให้ นาย (อ) ผู้คุม กําหนด จับ แล้ว	

R 5 R

(แบบ๑๒)

ใบชันสูตรศพนักโทษ

เรือนจำเมือง นครเขื่อนขันธ์

วันที่ ๖ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๗

ข้าพเจ้า นาย (พ) แพทย์ ได้ชันสูตรศพ آقای (จ)
เลขที่ ๓๐๐ ซึ่งเป็นคน กำนัดโทษ ศาสดัดสันให้ จากคู่มือ
กำหนด๖เดือน นั้น ตายโดย โรคอหิวาตกะโรค เพราะ อาการ
ตงหนักแพทยรักษาไม่ไหว ตายเมื่อวันที่ ๖ เดือน เมษายน
ค.ศ. ๑๒๗

ตงชื่อ นาย (พ) แพทย์

ตงชื่อ ทดวง (ด) นายอำเภอ

(แบบ ๑๓)

รายงานชั้นสุตรศพนักโทษ

เรือนจำเมือง นครเขื่อนขันธ์

วันที่ ๖ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๘

ข้าพเจ้า นาย (พ) แพทย์ประจำเมือง นครเขื่อนขันธ์ พร้อมด้วย
 ค่อย หลดอง (ด) นายอำเภอ นาย (อ) พงษ์มรงค์เรือนจำ
 ทำรายงานชั้นสุตรศพ อ้าย (ช) ซึ่งเป็นคน กำหนดโทษแต่
 ย่นคือท่านเจ้าพนักงาน ขอได้นำเสนอกท่านผู้บัญชาการเรือนจำ เมือง
 นครเขื่อนขันธ์ ทราบ

คือ อ้าย (ช) เลขที่ ๓๐๐ ซึ่งเป็นคน กำหนดโทษแต่
 คือทว่า ตกทรัพย์ อยู่บ้าน พระโขนง ตำบล พระโขนง
 อำเภอ พระโขนง เมือง นครเขื่อนขันธ์ ซึ่งศาล เมืองนคร-
 เขื่อนขันธ์ ได้กำหนดโทษ - ปี ๖ เดือน - วัน - ได้ป่วยเป็นโรค
 อหิวาตกโรค มาแต่ วันที่ ๕ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๘ ครั้นวันที่ ๖
 เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๘ คาย ข้าพเจ้าได้ให้ นาย (ม) ซึ่ง
 เป็น ผู้คุมรอง เฮาศพ อ้าย (ช) ไปฝัง แล้ว

ควรมิควรแต่จะโปรด

ลงชื่อ หลดอง (ด) นายอำเภอ

ลงชื่อ นาย (พ) แพทย์

ลงชื่อ นาย (อ) พงษ์มรงค์

ได้ตรวจทราบแล้ว ให้พงษ์มรงค์แทงจำหน่ายชื่อ อ้าย (ช)
 ออกจากบาญชีตารางไว้ตามระเบียบ

ลงชื่อ พระยา (จ) ผู้บัญชาการเรือนจำ

(แบบ ๑๔)

ที่ ๓ เมือง นครเขื่อนขันธ์

วันที่ ๕ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๗

ข้าพเจ้า นาย (๑) ได้รับทราบแจ้งเป็นผู้ควรมั่นใจโทษไปทำการ
ต่าง ๆ ที่บ้านปลดเมือง แต่ข้าพเจ้าจะปฏิบัติความหน้าที่ทุกประการ

นาย (๑) ผู้คน

ที่ ๓ วันที่ ๕ เดือน เมษายน ค.ศ. ๑๒๗

นายผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้าพเจ้า นาย (๑) ข้าหมื่นแห่งเมืองขอตั้งข้าพเจ้า เป็น
ผู้คุมมาตรมั่นใจโทษไปทำการที่ บ้านปลดเมือง ให้มีอำนาจ
แต่ความรับผิดขอติดตามความในพระตราสมัญญบัตรเรือนจำ แยก
ของตบทุกประการ

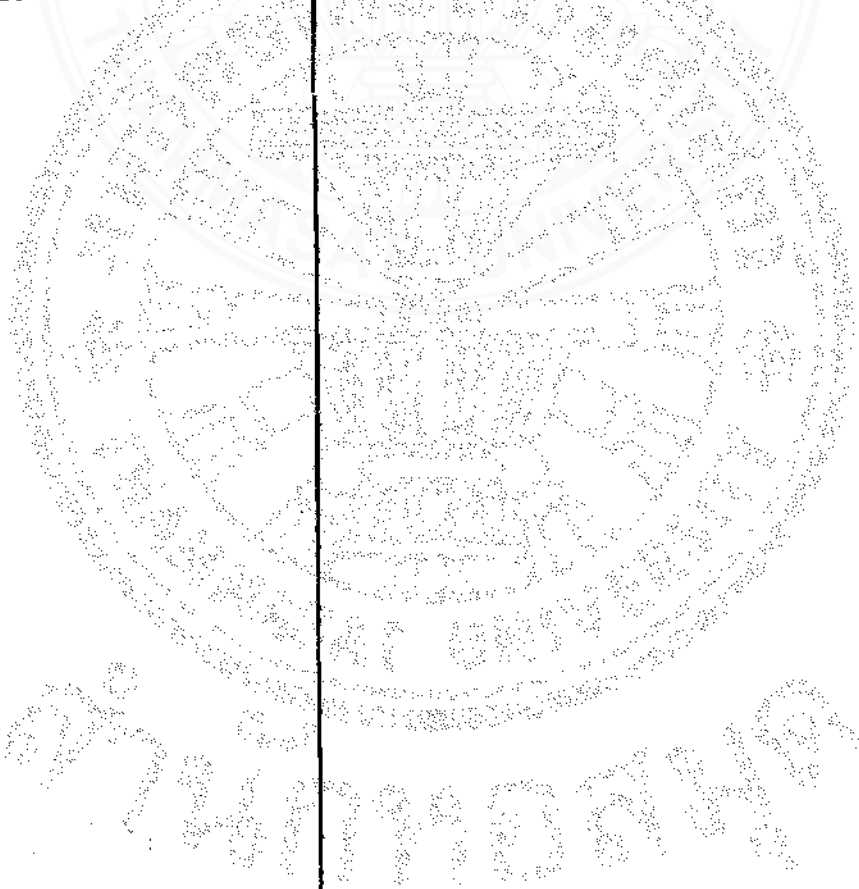
พระยา (๑)

ผู้บัญชาการเรือนจำ

๕๖๘

(แบบ ๑๕)

สมุดสำหรับผู้ที่มาตรวจจดความเห็นแลสั่งการ

วัน	เวลา	ตรวจเห็น	แต่คำสั่ง
			

๕
ท

คำดำว้การนศรบาด

วันที่ ๓๗ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

เด่นาบศักรตรวงนศรบาด ถึงผู้วาราชการเมือง ๒ หัวเมือง

ด้วยเห็นว่าเป็นเวลาอันสมควรที่จะแก้ไขวิธีการช้หนักโทษในหัวเมือง ซึ่งแต่เดิมเคยจ่ายให้วาราชการไปช้สัรชยการส่วนศวได้ตามบ้านเรือนนั้นเดี่ย เพศกวดศักรระเบียบการจ่ายหนักโทษแต่การศุมซึ่งให้เรี่ยบรชยยั้งชุน

อนึ่งในเวลาอันหัวเมืองในมณฑลทงปวงก็ได้เลิกการจ่ายหนักโทษช้ตามบ้านนั้นแล้ว เพราะฉนั้นตงเตนศอไป

- ๑ ห้ามไม่ให้จ่ายหนักโทษไปรับช้การวางนตามบ้านเรือนวาราชการหรือผู้ศอผู้ทงนชกเรือนจำ
- ๒ การจ่ายหนักโทษท้การโยศาค้าง ๑ นอกเรือนจำ ให้จ่ายเป็นกอง ๑ มีผู้ศอศุมไปให้มณฑล
- ๓ การรักษาสถานทอนเป็นของหลวง จะจ่ายหนักโทษไปทางท้หรือไปช้ชอมแซมก็ศอร แต่ศอจ่ายเดเกาะเวลามีการทศอท้ท้ศวศรท้หนึ่ง และจ่ายเป็นกองศอไปต้งจ้มาในข้อ ๒

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ จงปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่จ้มาในจ้จทุกประการ

ประทับตราสั่งให้น้อยมาเป็นสำคัญ
มหาอำมาตย์เอก ยมราช
เสนาบดี

๔๗๑

ว่าด้วย เรือนจำกองมหันตโทษแลลดหุโทษ

ประกาศ

ยกกองมหันตโทษแลลดหุโทษ ไปขึ้นกระทรวงนครบาล

มีพระบรมราชโองการดำรัสเห็นชอบเกล้าฯ ดังว่า กองมหันตโทษแลลดหุโทษแต่เดิมก็เคยขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาล แลเรือนจำในหัวเมืองทั่วไป แลสถานกษณอยู่กับเจ้าพนักงานปกครอง จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสดัง ให้ย้ายกองมหันตโทษแลลดหุโทษไปขึ้นอยู่ในกระทรวงนครบาลตั้งแต่บัดนี้ไป แต่ฝ่ายตุลาการให้มีอำนาจไปตรวจในเรือนจำได้อย่างระเบียบที่ใช้อยู่ในหัวเมืองแล้ว

ประกาศมาณวันที่ ๒๘ กันยายน รศ. ๖๕ (๑๓๐๐) เป็นวันที่ ๓๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

กระทรวงนครบาล

หนังสือตงผู้บัญชาการเรือนจำกองมหันตโทษลดหุโทษ

ด้วยตามความในพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ลงวันที่ ๓๘

มีนาคม คศ ๑๒๐ ความในมาตรา ๒ ให้นำบทบัญญัตินี้มาใช้
ผู้บัญชาการเรือนจำได้นั้น

ในเวลานี้ของมหันตโทษ ดุโทษ ยังห้ามตัวผู้บัญชาการเรือนจำ
ตามพระราชบัญญัติไม่ จึงตั้งให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้บัญชา
การเรือนจำบังคับบัญชาการ และมีอำนาจเต็มตามพระราชบัญญัติ
เรือนจำ คศ ๑๒๐ แลกฎข้อบังคับเรือนจำจตุรประการ

คำสั่งว่าการนครบาล

หนังสือลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๙

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดีกระทรวงนครบาล

ขอบังคับ

สำหรับเจ้าพนักงานของมหันตโทษทั่วไป

รัตนโกสินทรศก ๑๒๐

ข้อ ๑ เจ้าพนักงานผู้น้อยจะต้องทำหนังสือสัญญาหาประกันให้
พอแก่เงินเดือนครึ่งปี

ข้อ ๒ ถ้าเจ้าพนักงานผู้หนึ่งผู้ใด หลบหนีไป หรือกระทำ
การผิดร้ายแรง หรือมีโทษที่ปล่อยให้นักโทษหนีไป จะต้องปรับกับ
ผู้ประกัน

ข้อ ๓ ในการปรับที่ไม่สำคัญแล้ว จะยื่นต่อจางวางให้ตัดสิน
 ข้อ ๔ ถ้าจะขอเงินเดือนชน หรือจะลาออก ให้ยื่นต่อจางวาง
 ข้อ ๕ ถ้าจะลาหยุดพัก โดยถาวรจำเป็น ให้ขอรายละเอียด
 ต่อเจ้ากรม

ข้อ ๖ เจ้าพนักงานผู้น้อยที่จะมารับราชการในกองมหันตโทษ
 จะต้องมีความประพฤติดีเรียบร้อย และมีวิชาความรู้พอเพียง
 และต้องมาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกองมหันตโทษ ตามความแ
 นำหรือยินยอมของเจ้ากรม

ข้อ ๗ ห้ามมิให้แก้ว ไม่รู้จักราชการของตนเป็นอันขาด จะ
 ไม่รับคำสั่งทุกข ในส่วนนี้เลย

ข้อ ๘ เจ้าพนักงานผู้น้อยจะต้องทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้
 ใหญ่โดยทันที

ข้อ ๙ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้น้อย เข้ามาในบริเวณกองมหันต-
 โทษ เทียบ หลับนอน โดยอันไม่สมควรนอกจากมีราชการแต่มีหน้าที่
 เจ้าพนักงานผู้น้อยจะต้องเข้าใจได้ราชการ แต่ระวังรักษามิให้ ขอบง-
 คับเสื่อมชามลงไป หรือให้หนัก โทษหนักหายไปได้ แต่จะต้องระวังมิ
 ให้ชุกชอนของห้าม ทั้งเวลาเข้าและออก ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความ
 ผิดแล้ว จะต้องรับตำรางานยื่นต่อเจ้าพนักงานผู้ ใหญ่ของตน โดย
 ทันที

ข้อ ๑๐ เจ้าพนักงานทั่วไป ห้ามมิให้พูดจาอดอ้างความเก่ง
 ภายของตน ฤาพูดสัพยอกนอกราชการกับนักโทษคนหนึ่งคนใด ให้

เจ้าพนักงานมีใจเอ็นดูแก่นักโทษให้เสมอทั่วไป แต่ให้ดูดำห้พากเพียร
ว่ากล่าวตักเตือนนักโทษในข้อราชการ แต่ให้นักโทษตั้งใจประพฤติ
แต่ความซึ่งระเบียบเรียบร้อย กับให้ห้ามปรามมิให้ประพฤติสิ่งชั่ว
เมื่อนักโทษไม่เชื่อฟัง โดยคือตักเตือนตักตัก จึงควรทำโทษด้วยหวาย
เล็กตามสมควรพอเป็นที่ตักเตือน ห้ามมิให้เจ้าพนักงานใช้ กิริยาฉาว
ความประพฤติอันหยาบช้าเป็นอันขาด แต่ห้ามมิให้รักใคร่ผูกพัน
ซึ่งนักโทษคนหนึ่งคนใดมากนักน้อยกว่ากันเป็นอันขาด

ข้อ ๑๑ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้หนึ่งผู้ใด คัดนักโทษ เว้นไว้เสีย
แต่ที่จะบ่งโทษผิดของตน หรือผิดของผู้อื่นที่จะเป็นอันตราลง
ไปได้

ข้อ ๑๒ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเพียงคนเดียว ในอาณาเขต
ของกองมหันตโทษ แต่จะไม่อนุญาตให้ญาติของเจ้าพนักงาน หรือ
ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งไม่มีกิจธุระเข้ามาในอาณาเขตนี้ เป็นอันขาด

ข้อ ๑๓ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานหรือผู้ทมิเถียวของกับเจ้าพนักงาน
มีหุ้นส่วนสัญญา หรือเกี่ยวข้องในการที่จะซื้อขายเช่าของต่าง ๆ ใน
กองมหันตโทษ หรือซื้อจากกองมหันตโทษ โดยมีกำไรแก่ตนเอง
หรือแก่ผู้อื่น

ข้อ ๑๔ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ใด รับสินบนหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด
จากผู้ที่มากระทำสัญญา หรือผู้ใดที่กระทำสัญญาแล้ว หรือจากผู้ที่
ซื้อขายหรือจากนักโทษ หรือจากญาติของนักโทษเป็นอันขาด

ข้อ ๑๕ จะไม่ใช้แตรรับเจ้าพนักงานซึ่งถูกไล่ครั้งหนึ่งแล้ว หรือ

ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งได้กระทำความผิดอันร้ายแรงต่อทรัพย์สินสมบัติของผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีความผิดต่อราชการมารับราชการต่อไปเป็นอันขาด

ข้อ ๑๖ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้หนึ่งซึ่งอยู่ในบังคับนายตรวจขาดหน้าที่ของตนเป็นอันขาด แต่จะต้องเข้าพร้อมโดยเต็มทีในระหว่างเวรของตน ถ้าจะมีกิจธุระอันจำเป็นที่จะรับราชการในที่นั้นไม่ได้ จะต้องให้นายตรวจทราบเสียก่อน เจ้าพนักงานใดซึ่งบังคับนายตรวจจะต้องรักษาความสัตย์อดเรียบร้อยในกายแลกรนงนั่มของตนโดยแข็งแรง

ข้อ ๑๗ ถ้าเจ้าพนักงานผู้หนึ่งผู้ใดกระทำผิดตามข้อความซึ่งจะมีต่อไปนี้ จะทำโทษหรือปรับโทษให้ดังนี้

- ๑ ลงใจหรือพลั้งเผลอปล่อยให้ลักโทษหนีไป
- ๒ รับผลประโยชน์ซึ่งไม่ยุติธรรม โดยอำนาจของตนเป็นเจ้าพนักงาน หรือเอาของต้องห้ามเข้ามาหรือออกไป หรือให้ลักโทษทำสิ่งของงานการซึ่งตนไม่มีหน้าที่หรือมีกิจธุระเกี่ยวข้องของนักโทษ หรือญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของนักโทษ โดยไม่มีอนุญาต
- ๓ กระทำผิดความผิดที่จะบีบบังคับในการจ่ายแจก หรือรับส่งอาหารของนักโทษ หรือรู้เห็นไม่บอกกล่าวเจ้าพนักงานผู้ใหญ่
- ๔ เข้าไปในคุกผู้หญิง หรือให้ผู้หนึ่งผู้ใด เข้าไปโดยไม่มีเหตุอันสมควร
- ๕ คดโกงหรือหยาบคายต่อเจ้าพนักงานผู้ใหญ่
- ๖ เข้ามาในบริเวณโดยมีนเมา หรือด่าแดงอุกฤษฏ์ความชั่วของตน

ในระหว่างราชการ

๗ นอนหลับในระหว่างราชการ

ข้อ ๑๘ ถ้าจะยื่นข้แจ้งแก่ ไขความผิดของตนในข้อเหล่านี้ จะ
ต้องยื่นเสียในระหว่างเดือน ๑ นับตั้งแต่วันที่ถูกฟ้อง

นายตรวจ

ข้อ ๑ ให้ มีนายตรวจดำนคนรับราชการผิดคดีเปลี่ยนกันเป็นเวรๆ

ข้อ ๒ นายตรวจจะต้องอ่านแต่เขียนหนังสือได้

ข้อ ๓ นายตรวจจะไม่ได้รับราชการ อย่างอื่น ๆ นอกจากหน้าที่
ของคุณ

ข้อ ๔ นายตรวจจะต้องควบคุมการรักษาทางปวง ตามคำสั่ง ท่าน
เจ้ากรม

ข้อ ๕ ถ้าท่านเจ้าพนักงานผู้ ใหญ่ ๆ ฎาขุนนางข้าราชการเข้ามา
ในคุก ต้องให้นายตรวจติดตามๆ ส้มคววร

ข้อ ๖ เวลาเวรวัน ให้ นายตรวจเที่ยวดู แดตามโรงงาน แดท่วๆ
ไป เพื่อจะได้ตรวจผู้คุม แดนายพราหมรงค์ ซึ่งชยในบังคับของคุณ ให้
รักษาราชการตามหน้าที่ แดดู แดให้หนัก โทษทำคววร โดยเรียบร้อย

ข้อ ๗ เวลาเวรคืน นายตรวจจะต้องถือดูฤกษ์แจประตุนอก
ประตู โรงงาน แดประตูคลัง แดถึงเวลาเปลี่ยนยามฎาในระหว่างยาม
ให้เที่ยวตรวจรอบคุก แดตรวจดูให้ผู้คุมระวังรักษาราชการ แดตรวจ
ไฟตาม โคนฎาตะเกียงให้สว่างดี แดดูให้หนักโทษอยู่กันโดยระเบียบ
เรียบร้อยไม่ขึ้นข้อบังคับ

ข้อ ๘ นายตรวจจะต้องรักษามาณูซึ่งตรวจตามรายวันและจะต้อง
มาตรวจทั้งเช้าเย็น เวลาเช้าตรวจแล้วต้องดูแลตรวจของตนเอง

ข้อ ๙ นายตรวจจะต้องรับผิดชอบในการเก็บมาณูซึ่ง
กระทำคามผิด โดยเรียบร้อย แต่มาณูซึ่งนั้นจะต้องเอาไปยื่นให้ท่าน
เจ้ากรมเช่นทุก ๆ วัน

ข้อ ๑๐ นายตรวจจะต้องฝากเพียรตรวจระวางกรียาผู้ซึ่งอยู่ใน
อำนาจ แต่นักโทษที่ป่วยเพื่อรักษาการระเบียบ นายตรวจจะต้องรู้
เห็นแล่นำความขึ้นเรียนท่านเจ้ากรม

ข้อ ๑๑ นายตรวจต้องคุมกับเขาที่แบ่งไว้ เป็นส่วน ๆ ที่โรงครัว
แลตรวจตั้งของเครื่องกับเขาที่ผู้มาล้าง แต่ให้เป็นของดีไม่เนาเสีย
แต่ให้คนครัวหุงต้มโดยดีแต่ให้สะอาดตามควร แต่ให้ส่วนแบ่งได้กับ
นำหนักอศตรา ถ้ามีเหตุที่ไม่ดีสมควรขึ้นในชั้นเข้าปลงแต่ นายตรวจ
จะต้องนำความขึ้นเรียนท่านเจ้ากรมในทันที ถ้าพ้องในราชการขึ้น
นายตรวจต้องรับผิดชอบ

ข้อ ๑๒ นายตรวจจะต้องคอยระวางรักษาราชการแต่คิดตามท่าน
เจ้ากรมเวลาตรวจทั่วไปในวันไหน และจะต้องคอยรับคำสั่งท่านเจ้า
กรมแต่ผู้ตั้งงานการทั้งปวงตามคำสั่ง โดยเรียบร้อย

ข้อ ๑๓ นายตรวจจะต้องรับผิดชอบในส่วนประตูข้างและวง
เบ็ดเบ็ด แต่ดูแลให้ของเข้าออกโดยเรียบร้อยตามควร

ข้อ ๑๔ นายตรวจจะต้องจัดให้มีผู้คุมพิเศษคุมนักโทษทำงาน
ข้างนอกครบตามควร แต่ไปตรวจดูเองเป็นเวลาให้มีผู้คุมหลบหลังถ้ำ
นอนได้ แต่ให้คอยคุมให้นักโทษหนีได้ แต่ผู้คุมอยู่รักษาน้ำที่ตามควร

ข้อ ๑๕ นายตรวจต้องเป็นขลุ่ยแต่ไม่ให้ผู้เช่าของคอกห้ามเข้ามาในคอก ไม่ให้ของ ออกจากประตูนอกนอกจากที่มีใบอนุญาต นายตรวจต้องตรวจนายพร้ามรงค์แต่ละคอกบ่อย ๆ เวลาเข้ามาในคอก ฤๅเวลาออกแดงจะต้องตรวจททาง ที่ผู้คุมสามารถจะเอาของห้ามมา ซุกซ่อนไว้ เพื่อจะเอาออกไปฤๅจำหน่าย

ข้อ ๑๖ นายตรวจจะต้องดูแลให้นักโทษมีเครื่องพันนากรครบ ตามกำหนด แลระวังมิให้เปลี่ยนฤๅถอดให้ตรวจหวั้ประสมให้แน่นหนา ทั้งรักษาความสะอาดในกายตัวแลคักตมด้วย กับดูว่านายจ้างหรือตัว อยู่ โดยถูกต้องของกบตทตบทนจนครบแลสะอาดตามควร

ข้อ ๑๗ นายตรวจต้องดูให้นักโทษกินเข้า แลอาบน้ำเป็นเวลา แลเข้าแลออกฤๅเดินโดยระเบียบ

ข้อ ๑๘ นายตรวจจะต้องระวังมิให้คน ซึ่งไม่มีอนุญาตเข้ามา ในคอกเป็นอันตราย แลระวังมิให้เจ้าพนักงานเข้าในประตูใน เว้นได้ แลแต่มีราชการ แลต้องระวังมิให้ผู้ ซึ่งอยู่ใต้บังคับผู้คุมจากนักโทษ โดยไม่สมควร แลดูกริยาเจ้าพนักงานกับนักโทษให้เรียบร้อยโดยควร

ข้อ ๑๙ นายตรวจจะต้องให้เขียนเขียนเซ็นชื่อในสมุดสำหรับ เต็มขอ แลดูให้นายพร้ามรงค์ต่างค่าตั้งในสมุดค่าตั้งของคนมิให้ขาดโดย เรียบร้อย

ข้อ ๒๐ นายตรวจจะต้องตรวจดูว่า ผู้คุมเวรช่วยอยู่กับที่ ให้ พร้อมเพรียงกันตามกำหนดเวลา แลระวังมิให้ผู้ ซึ่งอยู่ใต้บังคับไปมา ในเวลาดกต่างคน

ข้อ ๒๑ เวลาที่จะทำโทษโดยเขียนนั้น นายตรวจจะต้องดูจัดให้ นักโทษขึ้นเป็นแถว แลจัดให้ทำโทษตามที่ควรแก่การ

ข้อ ๒๒ ทุก ๆ อาทิตย์นายตรวจจะต้อง รวบรวมผู้คุมซึ่งอยู่ใต้
บังคัม เพื่อจะได้ตรวจตราทั่วไป ทั้งดูให้เสื้อกางเกงหมวกไม้กระ-
บองให้เรียบร้อยตามสมควร

ข้อ ๒๓ เวล่านักโทษเข้าใหม่ นายตรวจจะไปดูแลเอง แต่
จัดให้ตรวจหาของห้ามตามควร แต่เวล่านักโทษจะพ้นโทษก็ให้ดู
ปล่อยเองตามสมควร

ข้อ ๒๔ นายตรวจจะต้องยื่นใบลาของผู้อยู่ใต้บังคัมให้กับท่าน
เจ้ากรมเอง

ข้อ ๒๕ ถ้า ผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคัมจะลา ฎฎถูกถอดจากตำแหน่ง
นายตรวจจะต้องเป็นธุระหากคนมาเปลี่ยนฎฎแทนหน้าที่ๆขาด แต่จะต้อง
นำผู้เข้าใหม่ขึ้นเรียนท่านเจ้ากรมก่อน

ข้อ ๒๖ นายตรวจจะต้องจัดเวลาตรวจรักษาการให้กับผู้คุม
แต่ละวังโดยพิเศษมิให้ผู้คุมมีโอกาสดังกล่าวกับนักโทษได้

นายพ่ามรงค์

ข้อ ๓ นายพ่ามรงค์ต้องอยู่ในบังคัมบัญชาของนายตรวจ แต่
จะต้องดูจัดให้กำลังของนายตรวจสำเร็จการไปตามควร

ข้อ ๒ ในเวลาเวรของตน ตนจะต้องรับผิดชอบแก่เจ้าเกาะเจ้า-
พนักงานผู้ช่วย ซึ่งอยู่ในใต้บังคัมของตน แต่จะต้องตรวจตราดูแล
รักษาหน้าที่ในอาณาเขตร์ของตน หรือนักโทษซึ่งตัวได้รับมอบไว้

ข้อ ๓ นายพ่ามรงค์จะต้องเป็นผู้ดำหรับตงโทษนักโทษซึ่งกระทำ

ความผิด แต่เป็นเพ็ชระาดี แด่นักโทษไปศาล หรือซึ่งจะมีกิจธุระที่จะย้ายนักโทษไปแห่งหนึ่งแห่งใด

ข้อ ๔ นายพวามรงค์จะต้องเป็นพระทำรายงานยื่นต่อนายตรวจในส่วนของผู้คุมหรือนักโทษทั้งหลายกระทำผิดต่อข้อบังคับของกองมหันตโทษ

ข้อ ๕ นายพวามรงค์ จะต้องศึกษาผู้ซึ่งมาเทียบในกองมหันตโทษจนตลอดอาณาเขตของตน

ข้อ ๖ นายพวามรงค์ จะต้องรับผิดชอบในส่วนของนักโทษซึ่งอยู่ในอาณาเขตของตน แลจะต้องหมั่นตรวจตราดูแลให้เต็มอ่า แต่เป็นพระในการที่จะค้นจับสิ่งของคองห้าม

ข้อ ๗ นายพวามรงค์จะต้องเก็บรักษาสมุดสำหรับจดค่าตั้งตนได้รับจากเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ ซึ่งเกี่ยวข้องกบหน้าที่ของตน

ผู้คุม

ข้อ ๑ ผู้คุมต้องอยู่ในบังคับบัญชาของนายตรวจนายพวามรงค์

ข้อ ๒ ผู้คุมจะต้องอ่านเขียนหนังสือเป็น แลจะต้องรับผิดชอบถึงอนผิดผิดในการเรียบร้อยในท่านองทหาร แลการใช้บังคับด้วย

ข้อ ๓ ผู้คุมจะไ้รับเสื่อกางเกงตามระเบียบ แลจะต้องระวังรักษาสิ่งของซึ่งได้รับแจกมาให้ดีอาดเรียบร้อย แลมิให้หายไปเป็นอันขาด แลจะต้องรักษาความดีอาดในร่างกายของตนจงมาก

ข้อ ๔ ผู้คุมจะต้องยอมให้ค้นเวตาเข้ามา หรือออกไปจากกองมหันตโทษโดยดี

ข้อ ๕ ผู้คุมจะต้องรับหน้าที่ที่จะรักษาตมหนักโทษหนึ่ง หรือในเนื้อที่อื่นหนึ่ง และจะต้องระวังมิให้เหตุอันผิดต่อข้อบังคับ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดกระทำความผิด หรือมีเหตุการณ์อันสำคัญอย่างหนึ่งอย่างใด ในบริเวณของตน ให้ทำรายงานยื่นต่อนายพยามรงค์ของตนโดยเร็ว

ข้อ ๖ ห้ามมิให้ผู้คุมพูดจาโดยเสียงอันดัง หรือหนึ่งเด่นกับผู้หนึ่งผู้ใด หรือเอนหลังแลดูบมหรในเขตเวลาเวรของตน และจะต้องยื่นหรือเที่ยวตรวจหน้าที่ของตน แต่ให้หน้ากบหนักโทษเต็มมือเป็นนิจ

ข้อ ๗ ผู้คุมจะต้องเป็นธุระที่จะรวบรวมหนักโทษในที่อันสมควร เจดามีกิจธุระ และจะต้องดูว่ากล่าวให้นักโทษ รักษาความระเบียบเรียบร้อยโดยควร และจะต้องห้ามมิให้นักโทษพูดจา หรือเกี่ยวข้องกับคนข้างนอก หรือกับบุคคลผู้หนึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นอันขาด แต่ผู้ให้ยามในรักษากิจธุระแลราชการของตนโดยสมควร แลระวังมิให้นักโทษทั้งหลายเที่ยวเดินหรือหยุดงานโดยไม่สมควร

ข้อบังคับ

เรือนจำกบหนักโทษ รัตนโกสินทรศก ๑๒๑๑

ด้วยตามพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้

เสนาบดีเจ้านาทมอานาจจัดตั้งข้อบังคับสำหรับปกครองเรือนจำ แต่
บังคับให้นักโทษทำงาน ก็ให้มีข้อบังคับสำหรับลดหย่อนผ่อนโทษ
ให้นักโทษที่ประพฤติดี เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจึงได้ออกข้อบับ-
คัมฉบับนี้ สำหรับใช้ในเรือนจำนักโทษ

หมวดปกครอง

ข้อ ๑. เมื่อนักโทษผู้ใดได้กระทำผิดตามข้อที่กล่าวต่อไปนี้ให้
มีโทษ

- (๑) จงใจแกล้งไม่ทำตามข้อบังคับของคุณ
- (๒) ทွ้งเถียงกัน
- (๓) แส่ตงกิริยาซึ่งไม่เป็นการเคารพต่อเจ้าพนักงานคุณ
- (๔) มีของ, របของ, ฎาแตกเบียดของ ซึ่งมข้อบังคับห้าม
- (๕) พุดเท็จแฉกกระทำพยานเท็จ
- (๖) พ้องร้องโดยไม่มีมูล
- (๗) พุดจาฉันทนาในสิ่งทห้ามกับคนนอกหรือหญิงในคุก
- (๘) จงใจเกียจคร้านฎาละทิ้งการงาน
- (๙) แกล้งทำการงานให้เสีย
- (๑๐) แกล้งทำทรัพย์สินสิ่งของ ๆ คุณให้เป็นอันตรจย
- (๑๑) ไม่นั่งห่มตามตั้ง, ไม่รักษาร่างกายให้สะอาด, ไม่ตัดผม
หรือไม่เช็ดออกษรแห่งเครื่องหมายที่บ้ายให้สะอาด
- (๑๒) ไม่ยอมรับประทานอาหาร, หรือแกล้งทำให้อาหารของ
คุณเสีย

- (๓๓) หยิบฉวยตบตักแตกเปื้อนฉาดอบชားอาหารของคุณ
- (๓๔) ทำอาหารซื้อหรือรับมาแต่คนอกคุก แฉแจกจ่ายอาหาร
อื่นซึ่งนอกจากที่คุกได้จัดให้
- (๓๕) ขูดแกแคะของหมาย, ดำฉนวน, บำฉวยขี้บาย หรือหนังสือ
- (๓๖) ทำดาบเครื่องมือหรือสิ่งของในคุก
- (๓๗) ทำสิ่งของที่ไม่ได้อนุญาตให้ทำ
- (๓๘) แกะล้างทำเป็นบ้วย
- (๓๙) ไม่ยอมหรือไม่ประพฤติตามข้อบังคับของโรงพยาบาล
- (๔๐) ตบตักเอาทรัพย์สิน สิ่งของ ๆ คุกหรือของนักโทษอื่นไป
- (๔๑) ยัดหรือกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนับ คุกฯ ทำให้เพื่อนนัก-
โทษมีความรำคาญ
- (๔๒) ดูปหรือระหว่างเวลาทำการงาน หรือดูปหรือในที่ใด ๆ
ที่มหรือบังคับห้าม
- (๔๓) ดูปหรือมียาฝิ่นแก่คนชรา
- (๔๔) เล่นหรือมีเครื่องมือใด ๆ หรือเงินกระดาษพันต่าง ๆ
- (๔๕) ไปอยู่ในที่ใด ๆ ที่ไม่ได้บอกให้ ไป หรือไปจากที่ของคน
โดยไม่ได้รับอนุญาต
- (๔๖) ทักการอุจาด, หรือไปไหน ที่ถ่ายปัสสาวะเมื่อไม่จำเป็น
แต่ไปอยู่ในที่นั้นนาน ๆ
- (๔๗) ไม่ยอมเก็บเข้าแถว, หรือขาดเข้าแถว
- (๔๘) คบคิดกันจะหนี หรือทำร้ายแก่เจ้าพนักงานคุกหรือนัก-
โทษหรือช่วยจัดแจงให้หนี, หรือช่วยทำร้ายแก่เจ้าพนักงานแดนนักโทษ

(๒๘) เพิกเฉยเสีย, หรือไม่ยอมบอกเหตุที่เกิดขึ้นเมื่อตนรู้ เช่น เพิ่งใหม่, หรือเกิดมีพวกรวมกันจะหนีหรือเตรียมการจะหนี หรือ จะทำร้ายนักโทษ, หรือเจ้าพนักงานคุก หรือเตรียมการจะทำร้ายนักโทษ, หรือเจ้าพนักงานคุก

(๓๐) ให้อับอาย หรือรับอับอาย โดยอย่างหนึ่ง เพื่อจะรับจากหรือให้แก่ นักโทษ หรือ เจ้าพนักงานในคุก

ข้อ ๒ ผู้บัญชาการของตรวจนักโทษผู้ทรมานในโทษต่าง ๆ ที่กล่าวได้ข้างบน จะต้องตัดสินทำโทษ สถานใดสถานหนึ่ง หรือ หลายสถานก็ได้ตามควรแก่ความผิด คือ

สถาน ๑ ให้มีค่าคุกเดือนด้วยหนึ่งข้อ

๒ เปลี่ยนให้ทำงานอื่น

๓ ริมอำนาจที่จะได้รับรางวัลตามข้อบังคับ

๔ จำขังแยกให้อยู่ค้ำหา

๕ จำขัง

๖ เหยย

๗ ตั้งให้ศาลเพิ่มโทษ

ข้อ ๓ หนึ่งข้อเดือนหนึ่งผู้บัญชาการเป็นผู้ออกให้ แต่จะจดเหตุไว้ ในบาญชีทำโทษ

ข้อ ๔ โทษเปลี่ยนให้ทำงานอื่นนั้น ผู้บัญชาการจะตั้งทำงานหนักแต่ยากลำบากอย่างไรก็ได้

ข้อ ๕ โทษที่ควรรับอำนาจที่จะได้รับรางวัลตามข้อบังคับนั้น มีอยู่ดังนี้

- ๓ เด็กการหย่อนโทษที่โตแล้วนั้นเสีย
- ๔ เด็กการหย่อนโทษที่ยังไม่โตนั้นเสีย ๓ เดือน
- ๕ ถัดลงมาชั่วคราวหนึ่ง
- ๖ เด็กการตดโทษที่ไต่รับนบทชั่วคราวหนึ่งหรือตดออกไป

ข้อ ๖ โทษต้องแยกต่างหากกัน ถ้าเห็นสมควรจะปล่อยให้มารับประทานอาหารพร้อมกับเพื่อนักโทษอื่น ๆ ก็ได้ นักโทษที่ของจำต่างหากนั้นจะต้องทำตามควรเหมือนกัน

ข้อ ๗ โทษจำข้อจำคุกเพียงฉะ ๑๒ ชั่วโมง แต่เมื่อต้องรับโทษจำข้อออกครั้งแรกจะต้องจำให้พ้นจาก ๑๒ ชั่วโมงที่โตครั้งแรกนั้น นักโทษที่ควรรับโทษเช่นขอหาโทษากแตกตากฝน ขอนนั้นจะคงในที่เปิดเผยแห่งหนึ่ง แต่นักโทษที่ของโทษนั้นจะพบกับเพื่อนักโทษด้วยกันไม่ได้ แต่จะปล่อยให้เฝ้าเรือนรับประทานอาหารเช้า ๑๕ นาที

ข้อ ๘ โทษเขียนนั้นจะต้องเขียนด้วยหวายโต ๓/๘ แห่งของกฤษเขียนครึ่งหนึ่งไม่เกิน ๓๐ ที่ นักโทษที่จะเขียนต้องให้หมอตบตรวจก่อนเมื่อใดตรวจเห็นจะทบทวนโทษได้ หมอจะต้องมาอยู่ในที่นั้นเมื่อเวลาทำโทษ ถ้านักโทษที่ของโทษเขียนหนัก ๒ ออกนั้น ก็จะไม่เขียนจนแก่เกินนหอยดี

ข้อ ๙ การทบทวนโทษจะทำ ๒ อย่างที่เดียวก็ได้ แต่โทษที่หลายจะต้องรวมเข้ากับโทษที่ของเด็กการลดหย่อนโทษสำหรับฉะนั้น

ข้อ ๑๐ นักโทษผู้หญิงแม้จะมีโทษผิดอย่างไร ๆ ก็จะไม่ต้องถูกเขียน

ข้อ ๑๑ นักโทษที่มีอายุต่ำกว่า ๑๖ ปี เมื่อผู้บัญชาการเห็นว่าจำเป็นจะต้องลงโทษเขียนแล้ว ก็จะใช้เขียนด้วยหวายเล็ก ๆ

ข้อ ๓๒ จำพวกโทษเล็กน้อย นอกจากโทษตอบข้อชายแดน
 เป็ดย่น หรือข้อหนึ่งของที่ตองห้าม หรือตักขะโมยอาหารกัถิ ผู้นั้นจะไม่
 ต้องรับโทษเขียน เว้นไว้แต่โทษหนักร้ายแรงแต่อย่างไรกัถิ โทษ
 เขียนนั้นจะเขียนไม่น้อยกว่า ๓๒ ที

ข้อ ๓๓ การทำโทษนั้นจะไม่ทำพักเป็นตอนๆ โทษเขียนนั้นจะ
 ต้องให้เจ้าพนักงานคุกเป็นผู้เขียน และจะต้องมีเจ้าพนักงานเขียนผู้
 เข้าใจเขียนให้พอถกการที่จะตงโทษด้วย

ข้อ ๓๔ เมื่อจะทำโทษนักโทษคนใดด้วยเขียนกัถิ หรือได้ข้อ
 กัถิ ไปเรียกบรรดาพวกนักโทษมาประชุมที่สนามกตาง แต่จะให้ท่าน
 ค้าตักดินโทษนั้นให้ฟังด้วยเสียงดัง

ข้อ ๓๕ ผู้บัญชาการจะต้องตรวจตราให้เจ้าพนักงานได้จับบาญชั
 ทำโทษในวันททำโทษมิให้ตงค่าง ได้ แต่จะต้องให้มีตำรวจใน
 บาญชัทำโทษนั้นด้วย การที่จะตงบาญชัทั้งหมด ผู้บัญชาการจะต้อง
 ตงชื่อไว้เป็นลำดับ

ข้อ ๓๖ เมื่อผู้บัญชาการเห็นว่านักโทษมีความผิดจนร้ายแรง ซึ่ง
 จะทำโทษตามข้อบังคับของคุณไม่เปนต์เพียงพอ ผู้บัญชาการจะขอให้
 ค้าตเพิ่มโทษอีกก็ได้

หมวดบำเหน็จ

แต่การลดหย่อนผ่อนโทษ

ข้อ ๓๗ ถ้านักโทษใดๆช่วยจับผู้กระทำผิดแบบข้อบังคับของคุณ
 ได้กัถิ ล่อนให้ทำในการวิชาช่างได้สำเร็จกัถิ ช่วยเจ้าพนักงานคุก

ให้พนักงานโทษจะกระทำร้ายกต ช่วยเจ้าพนักงานซึ่งมีการ
แหกแแตกหัก ช่วยกับเพลิงไหม้ ฯลฯ กต ผู้นั้น ๆ จะได้รับ
บำเหน็จพิเศษหรือจะได้เลื่อนชั้นขึ้น

ข้อ ๓๑ ข้อบังคับซึ่งดำหริบดทียอนผ่อนโทษให้แก่กโทษนั้น
จะต้องมีไว้ในคุก และจะต้องเป็นนักขยามในที่จะใหญ่ ทมาใหม่
นั้นทราบเข้าใจข้อความกับทงข้อบังคับแห่งคุกด้วย

ข้อ ๓๒ วิชาโทษจะได้รับรางวัลเงิน ก็จะแบ่งจำพวกนัก-
โทษออกเป็น ๕ ชั้น

- ก) ๑ ยามในตรองจ
- ๒ ยามในสามัญ
- ๓ นักโทษที่ ๑
- ๔ นักโทษที่ ๒
- ๕ นักโทษสามัญ

ข้อ ๒๐ จะไม่ต้องนักโทษชั้นเป็นนักโทษชั้นที่ ๒ จนนักโทษผู้นั้น
ได้คิดโทษในคุกแล้วอย่างน้อยที่สุด ๖ เดือน แต่ไม่ให้นักโทษอยู่ใน
ชั้น ๕ เกินกว่า ๒ ปี

ข้อ ๒๑ จะไม่ต้องนักโทษให้เป็นยามในสามัญ จนผู้นั้นได้คิด
มาแล้ว ๒ ปี และจะไม่ต้องให้ยามในตรองจนผู้นั้นได้ คิดมาแล้ว ๔ ปี
เว้นไว้แต่จะมีเหตุยกเว้นพิเศษต่าง ๆ

ข้อ ๒๒ จะไม่ต้องให้นักโทษเป็นยามใน เว้นไว้แต่ผู้นั้นจะอ่าน
จะเขียนหนังสือไทยได้

ข้อ ๒๓ แม้นักโทษใด ๆ ต้องโทษ ตอบ ข้อ ขาของทตต้องห้าม,
โทษชะโมย, โทษตีบยาฝิ่น หรือโทษเล่นการพนันมาก่อนแล้วนั้น จะ
ต้องถือว่าเป็นเครื่องทห้ามไม่ให้ ชั้นถึงชั้น ๓ ได้

ข้อ ๒๔ จำนวนยามในตรวจ จะไม่ให้ มี เกินกว่า ร้อยละ ๓ ใน จำนวนนักโทษ แต่ยามในสำมัญนั้นจะไม่ให้มีเกินกว่าร้อยละ ๗

ข้อ ๒๕ นักโทษที่จะได้ผ่อนโทษให้ นั้น มี ๕ จำพวก

คือ ๑ ยามในตรวจ

๒ ยามในสำมัญ

๓ นักโทษที่ ๓

๔ นักโทษที่ ๒

ข้อ ๒๖ นักโทษผู้ต้องโทษต่ำกว่า ๓ ปี ครังนั้น จะไม่ผ่อนโทษให้

ข้อ ๒๗ นักโทษที่ ต้องซึ่งระหว่างอุทธรณ์ก็จะไม่ผ่อนโทษให้

ข้อ ๒๘ นักโทษ ที่ ๒ เมื่อไม่ได้ ทำความผิด ต่อ ข้อ บังคับ ของ กฎแล้ว จะได้ลดโทษ ๒ วัน ในเดือนหนึ่ง

ข้อ ๒๙ นักโทษชั้น ๓ จะได้ลดโทษ ๓ วัน นักโทษยามในสำมัญ จะได้ลดโทษ ๕ วัน แต่ นักโทษ ยามในตรวจ จะได้ลดโทษ ๕ วัน ใน เดือน ๓ ดังกล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓๐ ถ้าผู้ใดได้เลื่อนจากชั้น ๒ มาชั้น ๓ ผู้ นั้นจะได้บำเหน็จลดโทษ ๑ วัน

ข้อ ๓๑ ผู้ใดได้เลื่อนจากชั้น ๓ มาชั้นยามในสำมัญ ผู้ นั้นจะได้บำเหน็จลดโทษ ๑๕ วัน

ข้อ ๓๒ ผู้ใดได้เลื่อนชั้นเป็นยามในตรวจ ผู้ นั้นจะได้ลดโทษ ๓๐ วัน

ข้อ ๓๓ ถ้าผู้ใดถูกถอดจากชั้นใด ๆ ส่วนวันลดโทษของผู้ นั้นก็จะคงลดไปตามชั้น ๆ

ข้อ ๓๔ นักโทษที่อยู่ในโรงพยาบาล ถ้าหมอไม่ได้ฟ้องร้อง
อย่างไรแล้ว ก็จะได้ผ่อนโทษให้เหมือนกัน

ข้อ ๓๕ การผ่อนโทษนั้นจะตั้งคนนับให้ตั้งแต่วันท ๓ แห่งเดือน
ทนักโทษผู้นั้นได้เดือนขึ้นไปภายหลังเดือนหนึ่ง

ข้อ ๓๖ การหย่อนโทษทนักโทษหาได้นั้น จะต้องคิดกันในวัน
สิ้นเดือน แต่ส่วนบำเหน็จพิเศษหรือการปรับนั้น จะต้องนับตกไว้
ในวันทออกค่าตั้ง

ข้อ ๓๗ การปรับแตรวางวัดจะต้องนับเป็นวันเป็นโมง แต่การท
ได้ผ่อนโทษให้จะต้องนับเป็นวันอย่างเดียว ถ้าเกิน ๓๒ ชั่วโมงต้อง
นับเป็นวัน ๑ ถ้า ๓๒ หรือไม่ถึง ๓๒ ชั่วโมงตั้งนั้นไม่นับให้ แต่อย่างไร
ก็ท รวมยอดแห่งวันแต่ชั่วโมงนั้นจะต้องยกค้อไปชำระในเดือนหน้า

ข้อ ๓๘ จะต้องมีบำญชนักโทษผู้ทเกือบจะพ้นโทษ ในภายใน
๖ อาทศย์ แต่จะต้องทำบำญชนักโทษผู้ใดเมื่อวันท ๑ ทุก ๆ เดือน

ข้อ ๓๙ ถ้ากำหนดวันพ้นโทษตกอยู่ในวันข้างคืนของเดือนข้าง
หน้า แต่วันทโทษก็อยู่ในเดือนนั้น กระทำให้ต้องปล่อยนักโทษภายใน
เดือนนั้นเองตั้งนแต่ จะต้องปล่อยนักโทษในวันท ๑ ของเดือนหน้านั้น

ข้อ ๔๐ เมื่อวันพระเป็นวันทเดือนท ๑ แห่งเดือนแล้ว นักโทษ
ผู้ทอยากทราบว่าตนได้รับความผ่อนโทษเพียงไรก็ถามได้ แต่แต่
ผู้บัญชาการเห็นควรจะให้ทราบหรือไม่ให้ทราบ

ข้อ ๔๑ ในการพิเศษจะให้บำเหน็จรางวัลนักโทษเมื่อพ้นโทษ
เป็นเงินไม่เกินกว่า ๕๐ บาทด้วยก็ได้

(ทรงเซ็นพระนาม) รัชกาลที่ ๖

ที่ ๓๗/๗๑๗

คำดำงำการต่างประเทศ

วันที่ ๒๕ เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

พระยาพิพัฒน์โกษา เรียนมายัง พระยาเพชรชฎา ปดักทูตฉดของ
กระทรวงนครบาล

ด้วยได้รับหนังสือของท่านฉบับที่ ๘/๖๕๕ ลงวันที่ ๒๒ เดือน
เรืองกงตั้งอังกฤษตั้งหนังสือฉนกรของตั้งนักโทษในมังกับอังกฤษ แต่
ตั้งดำเนาหนังสือมีไปมา ๕ ฉบับไปดว้ยฉน ได้แจ้งความกราบทูลพระ-
เจ้าบรมวงษเชอ กรมพระเทอดวงษอโรประการ ทรงทราบแล้ว

มีรับตั้งว่า ข้อความทงปวงทกระทรวงนครบาลได้มีได้ดอไป
กับตั้งฉนทอตั้งอังกฤษฉน ถูกตั้งขอชมดว้ยราชการแล้ว

ทรงพระดำริที่เห็นฉว่า ในเวลาทที่ตั้งอังกฤษยังมีอำนจอยู่ตาม
ตั้งฉนอ ๘ บคที่ตั้งศักราช ๓๘๘๓ ในการทที่จะอศศอฉนนักโทษคนหนึ่ง
คนใดไปจำไว้ในตั้งฉนทอตั้งอังกฤษฉน ถ้าจะได้ตั้งฉนไม่
ทงตั้งมีหนังสืออฉนฉน โดย ตามความทที่เห็นฉว่าจะแปลได้จ้จากตั้งฉน
ฉว่า กงตั้งไม่มีอำนจจะเขียนหนังสือฉนทอตั้งนักโทษตามขอตั้งฉน
ฉนอฉนเห็นฉว่าจะทำไม่ได้ ก็จะมาอฉนนักโทษอชไปยังตั้งฉนทอ
จะเป็ฉนทอฉนทอฉนอฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉน
จะเป็ฉนทอฉนทอฉนอฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉนฉน

อีกประการหนึ่ง อุตตั้งอังกฤษยกเหตุฉว่า มีคนในมังกับอังกฤษ
เป็ฉนนักโทษอยู่ในหังเมืองใดท ๆ จากตั้งฉนทอตั้งอังกฤษฉน จะไปพบนักโทษ
ฉนฉนไม่ได้ จำเป็ฉนทอตั้งอังกฤษฉน และจะยอมตั้งฉนให้ตั้งอังกฤษ
ทตั้งฉนเป็ฉนฉนฉน

จึงทรงเห็นว่า เป็นเหตุอันสมควรที่จะยอมให้กงสุลมีหนังสือเข้า
ฉันทได้ แต่ควรว่าไว้ให้ชัดเจนว่า นักโทษจะมีหนังสือฉันทเหมือน
อย่างกงสุลไม่ได้ดังนี้ จะเป็นกวดพอคึกแก่การทุกอย่าง

ได้ ทรงมีลายพระหัตถ์ตอบอุปทูตอังกฤษไป ความความที่ทรงพระ
คำรั้เห็นสมควรนี้ มีความแจ้งในตำแหน่งตั้งมานี้แล้ว ทรงหวัง
พระทัยว่าท่านเจ้าพระยาสมรราชคงจะเห็นชอบด้วย

ขอทรงได้นักโทษกรมกราบเรียน ๆ ผน ๆ เห็นว่าดีกระทรวงนคร-
บาดทราบ

ตั้งแต่แต่จะโปรด

พระยาพิพัฒน์โกษา

(สำเนา)

ที่ ๓๒๘/๑๖๕๕

อ้างว่ากรมต่างประเทศ

วันที่ ๒๓ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

พระยาภิรมย์สดุดี จาการแทนปลัดทูตฉันทของกระทรวงการ-
ต่างประเทศ เรียนมหาอำมาตย์ตรีพระยาศรีวิกรมหาราช ปลัดทูต-
ฉันทของกระทรวงนครบาด

ด้วยได้รับหนังสือเจ้าคุณฉันทฉบับที่ ๒๒/๔๐๒๓ ลงวันที่ ๒๐ เดือน
ว่าถ้ากระทรวงการต่างประเทศได้มีเค้ามูลข้อตกลงในการสร้างคุก

แพนทต่างประเทศและระเบียบการ บังคับบัญชาไว้กับนานาประเทศ
ประการใดแล้ว ขอให้ ช้างแก่กระทรวงนครบาล

ได้นำกราบทูลพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ฯ เสด็จมาที่กระทรวงการต่าง
ประเทศทราบฝ่าพระบาทแล้ว มีรับสั่งว่า ตามความที่ทรงจำได้ใน
เรื่องคุณแพนทต่างประเทศนั้น ไม่ได้มีข้อตกลงกันกับนานาประเทศ
อย่างอื่นไปจากที่มอญในสัญญาเดอนั้น แต่การที่แยกคุณเป็นแพนท
ต่างประเทศออกต่างหากก็มีความหมายอย่างเดียว แต่จะให้เป็นการ
ตัดอกที่มีสัญญาว่าคงส่งจะขอไปตรวจไปหาคนในบังคับที่ต้องจำอยู่
เมื่อใด ๆ ก็ได้ การที่ยกคุณคงส่งมารวมอยู่ในคุกของบ้านเมืองตาม
สัญญาเดอการค้าคงส่งนั้น ก็คงอยู่ในคุกไทยอย่างเดียว แต่เห็นว่าถ้า
จะให้คงส่งไปตรวจไปหาคนในคุกที่รวมกันแล้ว จะต้องคุณมากข้อ
ไปถึงคนไทย ซึ่งไม่น่าจะให้ไปดูแล ส่วนระเบียบข้อบังคับสำหรับ
คุณนั้น คงใช้ได้เหมือนกันอย่างเดียวกันทั้งคุกไทยแต่คุณแพนทต่าง
ประเทศ อีกประการหนึ่งเมื่อแยกคุณเป็นแพนทต่างประเทศแล้ว ก็
เป็นการตัดอกที่คงส่งประเทศอื่น ๆ ซึ่งยังไม่ได้เลิกค้าคงส่ง แต่เขา
ไม่ตั้งคุกของเขาเองเขาขอฝากนักโทษให้จริงไว้ได้ ในคุกแพนทต่าง
ประเทศตามคำตัดสินของเขา แต่เขาคงใช้ค่ากินค่านุ่งห่มคงยาให้
แก่รัฐบาลไทยด้วย ทรงเข้าพระทัยว่าการเป็นอยู่ดังนี้เท่านั้น

ขอได้นำกราบเรียน ฯ พณ ฯ เสด็จมาที่กระทรวงนครบาลทราบ

แล้วแต่จะโปรด

พระยาบรรณการ จุฬาราชมนตรี

หมวดปกครอง

สำเนา

วันที่ ๓๑๐๑๗

วันที่ ๕/๓๒/๓๓๐

ที่ ๒๕/๓๒๓๑๕

ศาลาว่าการนครบาล

แพนกรมอำเภอ

วันที่ ๕ มีนาคม วันตรุษจีน คศ ๓๓๐

ปลัดผู้ดูแลของกระทรวงนครบาล ถึง หลวงประจักษ์วินิจชัย เจ้ากรมกองตหุโทษ

ด้วยตั้งแต่วันที่ ๓ มีนาคม คณ กรมอำเภอจะได้มีการไต่สวนคดีอาญาในเขตอำเภอชั้นนอกแต่งตั้งจำเลยที่ต้องหาในคดีอาญาไปให้ศาลไต่สวนตามระเบียบ แต่เพื่อที่จะให้ระเบียบการชี้ยกรวมอำเภอได้ทำการต่อเนื่องกับกองตหุโทษ จึงได้ทำคำสั่งวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

๑ การซึ่งจำเลยในระหว่างไต่สวน กรมอำเภอจะฝากซึ่งจำเลยไว้ในกองตหุโทษ

๒ เมื่อพนักงานชี้ยกรวมอำเภอจะต้องกรให้ตั้งจำเลยเหล่านั้นไปศาลไปริตภาหรือที่ใด ๆ ก็ขอให้จัดการคุมจำเลยบรรทุกรถไปส่งด้วย แต่ได้ตั้งพนักงานชี้ยกรวมอำเภอให้มานัดหมายกันเสียให้เป็นที่เข้าใจด้วยแล้ว

๓ เมื่อได้ตั้งจำเลยมาฝากซึ่งครั้งใด ให้เจ้าหน้าที่พิมพ์ลายมือตรวจชื่อยให้ด้วย เมื่อได้ความว่าจำเลยเคยรับโทษมาแล้วหรือไม่ก็ตาม

ให้ตอบไปยังกรมอำเภอให้ทราบในวันหรือวันรุ่งขึ้นตามระเบียบที่
เคยทำมาแก่กรมของตระเวนแล้ววัน/

พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง

รับที่ ๓๓๕๕
ที่ ๘/๑๗๒๘

วันที่ ๘/๓/๒๕๕๗

ศาลาว่าการนครบาล

วันที่ ๘ มิถุนายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

ถึงผู้แทนเจ้ากรมของตทไทย

ด้วยได้ทราบว่าคุณภักดิ์ นายช่างเดี่ยวในเรื่องที่คงหวัดเป็นผู้สมัคร
ร่วมคดีกันทำรายหลวงทรงบาล ซึ่งต้องจำขังอยู่ในกองตทไทยนั้น
ได้คัดค้านแต่คดีหนึ่งคดี แต่สำหรับคดีหนึ่งคดี พยายามที่จะเปลี่ยน
แปลงรูปพรรณ เพื่อจะมีให้พยานจำได้ นับว่าเป็นความหะหัดอม
ของเจ้าพนักงานในกองตทไทยเป็นอันมาก ให้ผู้แทนเจ้ากรมได้สวน
ว่าใครเป็นผู้สั่งให้ทำ แล้วรายงานมาให้ทราบ และต่อไปให้คอย
ระวังจงถ่วงคณิน สถานกไทยที่คงจับมาขังอยู่ในระหว่างที่พยานยัง
มิได้คู่คดีแต่ศาลยังมีคดีคดีหนึ่งคดี ห้ามมิให้คัดค้านแต่คดีหนึ่งคดี หรือ
แก้ไขคำให้การพรรณอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอันขาด

(ลงนาม) ยมราช

เสนาบดี

ท ๑๖/๒๕๓

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ถึง อธิบดีผู้คุมฯ พระประจักษ์วินัย เจ้า
กรมกองทัพอากาศ

ด้วยได้รับหนังสือกรมพระนครบาลท ๑/๘๓๓๓ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ว่า มีจำเลยในคดีอาญาชนิดหนึ่ง ซึ่งอำเภอแกลง กรมพระนครบาลตั้งให้ประกันไป เวลาถึงศาลไม่ทราบได้ว่าจำเลย
เคยรับโทษแล้วหรือยัง เพราะไม่ใคร่พิมพ์ลายมือไว้ คือไปเห็นว่าควร
ตั้งตัวจำเลยไปยังกองทัพอากาศพิมพ์ลายมือเสียก่อน เพื่อจะได้สอบสวน
ดูว่า จำเลยเคยต้องรับโทษมาบ้างแล้วหรือยัง เมื่อเจ้าหน้าที่สอบสวน
ได้ความประการใดแล้ว ต้องรีบแจ้งไปยังกรมพระนครบาลให้ทราบ
โดยเร็ว แต่การที่จะนำตัวจำเลยส่งไปให้กองทัพอากาศพิมพ์ลายมือ
เช่นนี้ ถ้าไม่ต้องมีหนังสือมาไปจะเป็นการเร็วแต่สะดวกแก่ราชการ
ด้วย ขอให้ส่งเจ้าพนักงานกองทัพอากาศจัดการไปตามหนังสือนี้ที่จะ
เป็นการคืบหน้า ความแจ้งอยู่แล้ว

เพราะฉะนั้น ถ้าเจ้าพนักงานอำเภอแกลงกรมพระนครบาลจะนำตัวผู้
ต้องหาในคดีอาญาซึ่งได้มีประกันไป มาขอให้พิมพ์ลายมือโดยมิได้
มีหนังสือมาแต่ก่อน ก็ให้พระประจักษ์วินัยที่ภักดีของผู้นำไว้ให้
เป็นหลักฐาน แล้วส่งให้เจ้าหน้าที่จัดการพิมพ์ลายมือแล้วตรวจให้ตาม
ความประสงค์ ได้ความประการใดแจ้งให้กรมพระนครบาลทราบ/

มหาอำมาตย์ตรี พระยาเพชรบูรณ์

อธิบดี

ที่ ๓๕๗/๕๓๗

กรมราชทัณฑ์

ให้ข้ามาตย์ตรี พระประจักษ์วินิจฉัย เจ้ากรมกองมหันตโทษ ปฏิบัติ
การให้เป็นไปตามคำเนาว์คดีที่ ๓๕๗/๓๗๓ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พระ
พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งมีเหตุขอความดำเนาว์ข้างท้ายคำตั้งฉบับนี้/

กรมราชทัณฑ์

ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(ลงนาม) พระยาเพชรพิชัย

อธิบดี

คำเนาว์

ที่ ๓๕๗/๓๗๓

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๕ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

ขอขบคกรมราชทัณฑ์ ถึง นายพันตำรวจเอก พระพิศัตถ์กลาง เจ้า
กรมกองมหันตโทษ

ตามรายงานท ม.ท. ๓๒/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗
นำตั้งบาญชีรายวันพ้นโทษของนักโทษจำนอนเดือน มีนาคมมายังกรม
ราชทัณฑ์

ได้ตรวจสอบบาญชีที่ตั้งไปคือรายวันพ้นโทษผิดจากคำพิพากษา คือเกิน
บ้างขาดบ้างไม่ตรงตามคำพิพากษา จึงได้เรียกคดีห้องงพิชิตยานพันธ
การตั้งหมุ่บาญชีนักโทษมาตั้งสอบถามชี้แจงว่า การคิดวันพ้นโทษทุกอง

มหันตโทษกิดนั้น หาได้คิดเตือนหนึ่ง ๓๐ วันตามกฎหมายไม่ คิดตามจำนวนเดือนถ้าดับเตือนไปแล้วแต่เตือนโตวันมากหรือน้อย

แต่ต่อไปให้ท่านตั้งให้เจ้าพนักงานคิดวันกำหนดพ้นโทษของนักโทษให้ถูกต้องตามคำพิพากษาของศาลตั้งตัวอย่างค้ำไป

(ก) คำพิพากษาว่าให้จำคุก ๒ ปี นับแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ วัจนครบกำหนดโทษ วันที่ ๓๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นวัจนครบ ๒ ปีบริบูรณ์ แต่ต้องปล่อยในวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

(ข) คำพิพากษาว่าให้จำคุก ๓ ปีกับ ๖ เดือน ให้จำตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นคนไป เรนหนีให้คิดนับเดี่ยก่อน คือ คิดตามแบบดริยคดี การที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ว่า ๓ เดือนเป็นหนึ่งก่อนนับตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นวัจนครบ ๓ ปี ส่วนอีก ๖ เดือนนั้น ให้นับตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นคนไปจนครบ ๓๗๐ วัน คือ วันที่ ๘ กันยายน เป็นวัจนครบกำหนด ๖ เดือน แต่ต้องปล่อยในวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

(ค) คำพิพากษาว่าให้จำคุก ๑๘ เดือน นับตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อคำพิพากษาปรากฏโทษนับเป็นเดือนเช่นนี้ ก็ให้นับเดือนหนึ่ง ๓๐ วัน (๑๘ เดือนคิดเป็น ๕๔๐ วัน) ต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นวัจนครบกำหนดโทษ ๑๘ เดือน แต่ต้องปล่อยวันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

(ง) คำพิพากษาให้จำคุก ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ครบกำหนดโทษวันที่ ๒๘ มิถุนายน แต่ต้องปล่อยวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘

(ง) คำพิพากษาให้จำคุกมีกำหนดโทษ ๕๐ วัน นับแต่วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ครบกำหนดโทษวันที่ ๓๐ พฤษภาคม แต่ต้องปล่อยวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ตั้งแต่วันนี้ แต่บังคับเป็นต้นไป แต่ถ้ามักการตั้งโดยอย่างไรให้ไปตามอธิบดี

มหาอำมาตย์ตรี พระยาเพชรธูวา
อธิบดี

ข้อบังคับที่ ๓/๒๕๕๘

เรื่องนำทักขานเรือนจำ

๓. ฉะนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และระเบียบปฏิบัติของเรือนจำ และกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้การดำเนินงานของเรือนจำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเรือนจำ จึงกำหนดให้เจ้าพนักงานทักขานเรือนจำ มีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

(ก) ถ้าเห็นนักโทษพยายามจะหนีจากคุกคุมขัง หรือทำท่าจะเป็นกำแพงบ้างออกจากเรือนจำ ให้ร้องห้ามด้วยเสียงอันดัง ๓ ครั้ง และสามารถจะร้องบอกให้เจ้าพนักงานทราบบกให้บอก ถ้ายังไม่ฟังขณนั้นขึ้นมา ให้ยิงขู่ ๓ นัด ถ้ายังไม่ฟังขณนั้นขึ้นมาจนถึงสิ้นกำแพงบ เมื่อสามารถจะจับโดยคดีได้ให้จับ ถ้าจะจับไม่ได้ให้ใช้อาวุธได้สำหรับป้องกันไม่ให้หนี

(ข) ถ้านักโทษตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไปรวมมือกันจะหนี และได้แต่ง
 ภัยร้าย หรือมีอาวุธจะต่อสู้ยาม หรือตั้งมือทำร้ายผู้คุม หรือแต่ง
 ภัยร้ายจนอาจจะแตกหักพังทะลายเรือนจำแล้ว ให้ยิงผู้ ๓ คนด้วยกัน ถ้า
 มีพลังให้ ไซ้อาวุธป้องกันได้

(ค) ถ้าหากว่ามีเหตุอันมีผลคุกคาม หรือมีทางอันสงสัยว่านัก
 โทษได้กระทำซึ่งทางใด ในเรือนจำเพื่อตั้งอกแก่กวางจะคิดหนี มีการ
 ทำอุบายโจ่งเงาและกำแพง เป็นต้นคดี หรือตั้งระดมเครื่องศาสตรา
 อาวุธไว้ ถัด ให้รีบแจ้งความต่อเจ้าพนักงานผู้ใหญ่ในเรือนจำ ให้
 รับจัดการตรวจกันโดยเร็ว หรือถ้าจำเป็นจะขอเข้าไปตรวจค้นพร้อม
 กับเจ้าพนักงานเรือนจำก็ได้

๒ บังคับให้คนภายนอกทำร้ายผู้คุมจริง หรืออุปการะช่วย
 เหลือเพื่อจะให้เกิดความลำบากแก่นักโทษ ในการหลบหนีด้วยประการต่างๆ
 ให้พิจารณาดำเนินการและตำรวจพระนครบาลผู้รักษาเรือนจำมีอำนาจที่จะ
 จับกุมไว้ได้ ถ้าหากมีผู้สงสัย โดยใช้ศาสตราอาวุธทำร้ายแล้ว ให้
 ไซ้อาวุธป้องกันได้ตามสมควร

๓ รักษาเหตุการร้ายและการจลาจลในหมื่นนักโทษที่จะเกิดขึ้นภายใน
 ในบริเวณคุกจริง ถ้าเป็นในระหว่างนักโทษ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำ
 ได้เรียกหรือขอให้ช่วยระงับ กลับเข้าไประงับเหตุการได้ ถ้าหากว่า
 นักโทษต่อสู้จะทำร้ายโดยใช้อาวุธ หรือแย่งอาวุธจากตำรวจพระ
 นครบาลและตำรวจพระนครบาล ก็ให้มีอำนาจไซ้อาวุธป้องกันเหตุร้ายซึ่งจะ
 เกิดขึ้นแก่ตำรวจพระนครบาลและตำรวจพระนครบาลซึ่งเป็นเจ้าพนักงานได้
 ตามสมควร ถ้าเหตุร้ายที่เกิดขึ้นเป็นระหว่างนักโทษทำร้ายเจ้าพนักงาน
 เรือนจำแล้ว ให้ตำรวจพระนครบาลและตำรวจพระนครบาลมีอำนาจเข้า

ไปห้ามปรามระงับเหตุหนีได้ ถ้าหนักโทษยิ่งขึ้นต่อผู้กระทำร้ายเจ้าพนักงานแล้ว เมื่อเป็นการจำเป็นไม่มีทางอื่นจะระงับได้ ก็ให้ใช้อาชญาได้ตามสมควร

แต่การที่จะเข้าไประงับเหตุภายในเรือนจำนั้น จะต้องมียศนาตง แต่ชั้นนายตบตำรวจขึ้นไปเป็นผู้ควบคุมแล้วไปด้วย ให้มีจำนวนพอสมควรที่จะระงับเหตุหนีได้

๔ กองรักษากฎ กองลาดตระเวนกัก เมื่อพบนักโทษออกจากบริเวณเรือนจำ หรือพบประตวมถนนหนทางหรือที่ใดกัก โดยไม่มีผู้ควบคุมดูแลกำกับไปด้วย ก็ให้จับตัวส่งเจ้าหน้าที่จัดการได้ฉับ ถ้าชายนักโทษหนีออกก็ให้ใช้ตำรวจระงับป้องกันได้ตามสมควรแก่เหตุ

ส่วนการใช้อาชญา ให้พึงเข้าใจว่าทุกคราวที่ใช้ ผู้ใช้จะต้องเข้าใจว่าเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันหลบหนี หรือป้องกันไม่ให้กระทำร้ายต่อไปได้ เพราะฉะนั้นการใช้อาชญาจะต้องได้แก่โทษในเหตุจำเป็น และใช้เพื่อประโยชน์แก่การนั้น เช่นหมายยิงเพียงแขนหรือขาเป็นต้น

ระเบียบการและหน้าที่ตามเวลาปกติ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติในเรื่องหน้าที่ยามรักษากฎทุกประการ

กรมตำรวจภูธรและตำรวจพระนครบาล
ขอบังคับให้ ได้ ณ วันที่ ๒ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๘
(ลงพระนาม) นายพลโท หม่อมเจ้าคำรบ
อธิบดีกรมตำรวจ ฯ

ข้อบังคับว่าด้วยหน้าที่ของตำรวจหัวเมือง พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ (ข้อ ๑๓) ว่าด้วย "หน้าที่
เมื่อวแต่เรือนจำ" ต.ป.ช.ศ. เล่ม ๒๘ หน้า ๒๖๖

ประการที่ ๒ เจ้าพนักงานผู้ควบคุมไม่ได้รู้เห็นเป็นใจ แต่มีความประมาทไม่รักษาน้ำตามสมควรจึงหนีไปได้ หรือ

ประการที่ ๓ เจ้าพนักงานผู้ควบคุมไม่ได้รู้เห็นเป็นใจแต่ไม่มีความประมาท แต่หนีไปได้ โดยเหตุที่ก้างตงที่เจ้าพนักงานจะบ้องกันไว้ ได้ล่อนแฉับสักขีพยานให้ ได้ความจริงว่า เป็นตัวอย่างหนึ่งอย่างใดใน ๓ อย่างนี้

ข้อ ๒ ถ้าได้ความว่าเจ้าพนักงานคนใดรู้เห็นเป็นใจปล่อยนักโทษ หรือผู้ ซึ่งต้องควบคุมหนีหายไป หรือปล่อยให้โดยเจตนาทุจริต โทษยกรฟ้องพนักงานก่อสร้างเอาโทษตามกฎหมาย

ข้อ ๓ ถ้าได้ความว่าเจ้าพนักงานผู้ควบคุมคนใดไม่ได้รู้เห็นเป็นใจในการที่ปล่อยนักโทษหรือผู้ซึ่ง โดยการทุจริต แต่มีความประมาทไม่ระวังรักษาตามสมควรแก่หน้าที่ ถ้าเป็นการประมาทมาก เช่นละทิ้งหน้าที่ ในเวลาที่ควรจะควบคุมผู้คนเป็นต้น ให้ตั้ง พนักงานอัยการให้ฟ้องก่อสร้างเอาโทษตามกฎหมาย เหมือนกัน เงินแต่ถ้าเป็น ความประมาทพลาดเผอเรอเล็กน้อย ราชเลขาธิบดีหรือปลัดหรืออธิบดีหรือ เลขาธิการเมือง จะตั้งโทษแก่ผู้ผิดโดยอำนาจทัมในการบังคับบัญชา คือลดเงินเดือนเสีย หรือจะเอาออกเสียจากตำแหน่งเช่นนี้ก็ได้

ข้อ ๔ ถ้าได้ความว่า เจ้าพนักงานผู้ควบคุมไม่ได้เป็นใจโดยทุจริตแต่ได้ควบคุมตามหน้าที่มีความประมาท แต่นักโทษหรือผู้ ซึ่งต้องควบคุมหนีหายไป ได้ โดยเหตุที่ก้างตงที่เจ้าพนักงานควบคุมจะบ้องกันได้เช่นนั้น ก็อย่าให้เอาโทษแก่พนักงานผู้ควบคุมเลย

(เช่นพระนาม) ตำรวจราชานุกาฬ
ประทับตราพระราชสีห์น้อยมาเป็นสำคัญ

สำเนา

ตรา นอ ยท...../๕๗๓๓

ศาลาว่าการมหาดไทย

ณ ที่ ๒๓ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๓๓

เดี นาม คั ทร ทร วง ม หาด ไทย ถึง ข้ำ ห ล ด ง เ ท ศ ำ ก ี บ ำ ด ำ เ ร ้ จ รั ษ -
การ ม ณ ทต (ท ก ม ณ ทต)

ด้ วย ข อ ย ำ ก ทร ว ม ว่า จ ำ น ฉ น ก โ ทษ ท ใ ต้ ห ล บ ห น ใ ร ็ อ น จ ำ ไป จ ำ ก
เ ร ็ อ น จ ำ ใน ม ณ ทต น มี เ ม อ ง ไ ค่ น ก โ ทษ ห น ใ ต้ ไ ค่ แ และ น ก โ ทษ ท ห น
น ห ต ข อ ง โ ทษ เ ร ็ อ ง อ ะ ไร มี ก ำ ห น ค โ ทษ เ ท ำ ไ ค่ ห ล บ ห น ไป ด้ วย ข อ ย ำ ก
อ ย ำ ง ไ ค่

เ ร าะ ฉ ะ น น ใ ห้ ..... ท ำ บ ำ ญ ช ี น ก โ ทษ ท ใ ต้ ห ล บ ห น ไป ด้ วย
แ ต่ ต ัน ศ ก ๑๒๐ จ น ด ัง ฉ น ด ึ น เ ต อ น ก ัน ย ำ ย น ศ ก ๑๓๓ ด้ ร อ ก ด ง ใน ข ็ อ ง
ข อ ง ก ำ ร ค ำ ม เ น ม บ ำ ญ ช ี ท ใ ต้ ด ัง ม ำ พ ร อ ม ก ับ ท ็ อ ง ต ร ำ น ี ด ัง ไป ย ัง ก รั -
ท ร วง ม หาด ไทย

อ น ึ่ง ต ัง แ ต่ ฉ น ท ๓ ต ุ ฉ ำ ค ม ศ ก ๑๓๓ เ น ม ต ัน ไป ถ ำ น ก โ ทษ ห น
ค ร ว ไ ค่ ใ ห้ ด้ ร อ ก ด ง ใน ข ็ อ ง ข อ ง ก ำ ร ค ำ ม บ ำ ญ ช ี ท ใ ต้ ด ัง ม ำ น ี ด ัง ไป
ก รั ท ร วง ม หาด ไทย ใ ห้ ร ำ ม ทุ ก ร ำ ย ไ ค่ ย เ ร ็

(ล ง พ ร ะ น ำ ม) ต ำ ร ำ ง

ป รั ะ ท ั บ ต ร ำ พ ร ะ ราช ส ี ห น ็ อ ย ม ำ เ น ม ส ำ ค ัญ

กระทรวงนครบาล

๒
๓

กรมราชทัณฑ์

วันที่ ๒๐ มีนาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

เดิมนับตั้งกระทรวงนครบาล ถึง สมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการ
มณฑล (ทุกมณฑล)

ด้วยการทักโทษที่การแหกหักเรือนจำหนี เจ้าหน้าได้ ใช้อาณัติ
ระงับปราบปรามจนถึงแก่ความตาย หรือชนกโทษได้ทำอันตรายแก่ผู้อื่น
ถึงแก่ความตายถึงคดี ซึ่งเหตุที่เกิดขึ้นย่อมเป็นภัยต่ออาณาเขต
เสียดินแดนเมืองในบางมณฑล หาได้บอกเหตุการณ ที่เกิดขึ้นไปยัง
กระทรวงนครบาลให้ทราบในทันทีไม่

เพราะฉะนั้น ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ถ้าเรือนจำใดมีเหตุการณ์ เกิด
ขึ้นดังได้กล่าวมาแล้ว ให้เจ้าคุณสั่งผู้บัญชาการในที่นั้น ให้รีบบอก
ไปยังกระทรวงนครบาลให้ทราบโดยเร็วที่สุดที่จะบอกได้

ประทีปตราตั้งให้หมายมาเป็นสำคัญ

มหาอำมาตย์เอก ยมราช

เสนาบดี

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

ตั้งเรือนจำอำเภอและตั้งนายอำเภอท้องที่

เป็นผู้บัญชาการเรือนจำ

(ดูป.ช.ศ. เล่ม ๓ หน้า ๓๗๐)

บริษัท สยามฟรีเพรส จำกัด